PROVERBELE ROMÂNILOR

Floriferis ut apes in saltibus dulcia libant,
Omnia nos itidem depascimus aurea dicta,
Aurea, perpetua semper dignissima vita.

LUCREȚIU, III, p. 11—13.

Un fenomen, o credință . . . și étă o legendă; un basm, o pățélă și étă un proverb.

B. P. HĂȘDÉŬ, *Cuv. Bĕtr.*, II, XIX.

PROVERBELE ROMÂNILOR

DIN

ROMANIA, BASARABIA, BUCOVINA, UNGARIA, ISTRIA și MACEDONIA

PROVERBE, ḌICĔTORĬ, POVĔŢUIRĬ, CUVINTE ADEVĔRATE, ASEMĔNĂRĬ, IDIOTISME ŞI CIMILITURĬ

CU UN

GLOSAR ROMÂNO-FRANCES

DE

IULIU A. ZANNE

VOL. V

OPERĂ PREMIATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ

BUCURESCI

STABILIMENTUL GRAFIC I. V. SOCECU

EDITURA LIBRĂRIEI SOCECŬ & Comp.

1900

BIBLIOGRAFIE ROMÂNĂ[1)]

AUTORI CITAŢĬ

1. ÁCS (KÁROLY).— **Magyar, Német, Olasz, Român Oláh), Csek-lot és Szerb beszélgetések otthon és uton.** —Pest, 1859, Kladják Lauffer ès Stolp.
2. ACSINTI URICARUL.— **A doua domnie a luĭ Neculaĭ Alecsandru Mavrocordat V. V. în Moldova.** — **Cronicele Românieĭ** de Michail Kogălniceanu. — Bucurescĭ, 1872, C. N. Radulescu.
3. ADRIAN (I. V.). — **Abecedar ilustrat.** — Botoşanĭ, 1870.
4. ALBINA.—Revistă, An. I & II, Bucurescĭ.
5. ALEXANDRESCU (GRIGORE). — **Suvenire chi impresiĭ, epistole chi fabule.** — Bucurescĭ, 1847.
6. — **Scrierĭ în versurĭ şi prosă.**—Bucurescĭ, 1893.
7. ALEXANDRESCU (GR. I.). — **Literatură şi Sciinţă.** Director Dobrogeanu-Gherea, Vol. II, 1894.
8. — **Studiĭ asupra obiceielor juridice ale poporuluĭ român.** Galatz, 1896.
9. — **Badea Traian.** Focşanĭ, 1898.
10. ALEXANDRI V. & LASCAR ROSETTĬ. — **Mică colecţiune de 89 proverbe** culese de L. Rosetti pentru V. Alexandri, urmate de 156 proverbe extrase din *Povestea Vorbeĭ,* manuscris din biblioteca Academieĭ Române.
11. ALEXANDRI (V. . — **Opere complecte.** IX Vol. — Bucurescĭ, 1875, Socecŭ & Comp.
12. — **Poesiĭ populare ale Românilor.** — Bucurescĭ, 1867, Tipografia lucrătorilor asociaţĭ.
13. — **Diverse.** — Convorbirĭ literare.
14. — **Operile luĭ C. Negruzzi,** Edit. Socecŭ. Prefaţă.
15. AMIRAS (A.). — **Cronica anonimă a Moldavieĭ, 1662 —1733.—Cronicele Românieĭ** de M. Kogălniceanu.—Bucurescĭ, 1874, C. N. Rădulescu.
16. ANTIM IVIRÈNUL (MITROPOLIT). — **Din didahiile ţinute în mitropolia din Bucurescĭ.** Edit. Dr. I. Cornoĭ. Libraria Socecu & Comp., 1895.
17. ARSENIE.—**Noua colecţiune de basme,** I — II.—Bucurescĭ, 1884.

---

1) La începutul ultimuluĭ volum se va complectà, de va fi trebuinţă, lista corespondenţilor şi a autorilor citaţĭ.

18. ASAKI (G.). — **Fabule.** — Iașĭ. 1862.
19. BĂDESCU (A.), *preot, c. Mărgineni. J. Prahova.* — **Etymologicum Magnum,** B. P. Hășdĕŭ.
20. BAĬCAN (E.). — **Vorbe bune (Bineţe) întrebuinţate la Românĭ şi adunate de.** — Bucurescĭ, 1884.
21. BĂLĂȘEL (TEODOR). *Invețător, c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.* — **Şezătóre.**
22. BARONZI (GEORGE). — **Limba română şi tradiţiunile eĭ.** — Galaţĭ, 1872.
23. BELDIMAN (ALEXANDRU). — **Tragedia, saŭ maĭ bine a ḑice jalnica Moldoveĭ întîmplare după resvrătirea Grecilor.** — **Cronicele Românilor** Vol. III, de M. Kogălniceanu, Bucurescĭ, 1874.
24. BENGESCU.—**Opere** publicate în **Convorbirĭ literare,**An. XI—XII.
25. BERTOLDO (VIAŢA LUI). — **Chrestomatia română şi Literatura populară română** de Dr. Gaster.
26. BIBICESCU (I. G.).—**Poesiĭ populare din Transilvania.**—Bucurescĭ, 1893.
27. BIBLIE.
28. BOGDAN (N. A.). — **Poveştĭ şi Anecdote.** — Şaraga, Iașĭ.
29. BOLINTINÉNU (DIMITRIE). — **Ielele,** Bucurescĭ, 1869. C. N. Rădulescu
30. BOLLIAC (CESAR). — **Culegerĭ de maĭ multĭ articolĭ.**—Bucurescĭ, 1861.
31. BUJOR (P.). — **Nuvele.**
32. BURADA (TEODOR). — **Diverse.** — **Convorbirĭ literare şi Revista pentru istorie, Arhiologie şi Filologie.**
33. CALENDARIU **pe anul după Hristos 1829.** — Buda, tipografia universităţiĭ unguresci.
34. CALENDARIU **pe anul după Hristos 1832.** — Buda, tipografia universităţiĭ unguresci.
35. CALENDARIU **pe anul după Hristos 1841.** — Buda, tipografia universităţiĭ unguresci.
36. CALENDAR **pe anul 1853.**—Tipografia Româno-Francesă, Iașĭ.
37. CALENDAR PENTRU TOȚI, — **profetic, amusant şi popular pe anul comun 1863.** — Bucurescĭ, Edit. Bălăceanu şi Varta.
38. CALUGARENI (I.). *Invețător, c. Movileni, J. Tecuciŭ.* — **Etymologicum magnum,** B. P. Hășdĕŭ.
39. CANDREA (AURELIŬ). — **Poreclele la Românĭ.** — **Revista Nouă,** An. VII.
40. CANIAN (M.). — **Poesiĭ populare.** — Şaraga, Iașĭ.
41. CANTA (SPĂTARUL IÓN). — **Letopiseţul Moldoveĭ,**—1741—1769.— **Cronicele Românieĭ,** de Mihail Kogălniceanu, Vol. III.
42. CANTEMIR (PRINCIPELE DIMITRIE). —**Divanul.**—Edit. Academieĭ Române, Bucurescĭ, 1878.
43. — **Descrierea Moldavieĭ.**—Edit. Academieĭ, Bucurescĭ, 1875.
44. — **Istoria Ieroglifică.**—Edit. Academieĭ, Bucurescĭ, 1883.
45. — **Evenimentele Cantacuzinilor şi Brâncovenilor.** — Edit. Academieĭ, Bucurescĭ, 1878.
46. CARAGIALI (I. L.). — **Teatru.** Edit. Socecŭ & Comp., Bucurescĭ, 1889.
47. CARP (P. P.), *c. Ţibănescĭ, J. Vasluiŭ.* — **Monitorul Oficial,** An. 1895. No. 183, p. 983.
48. CATARGIU (LASCAR), *c. Golaşeĭ, J. Covurluiŭ.*—**Monitorul oficial,** An. 1894, No. 94.
49. CHIBICI-RĔVNEANU (A.). — **Diverse.** — **Convorbirĭ literare.**
50. CIHAC (A. DE). — **Dictionnaire d'étymologie Daco-Roumain,** 2 Vol. Francfort s M. Ludolphe St. Goar, 1870—1879.

51. CODRESCU (TEODOR).—**Uricaru**. XXII volume.—Iașĭ, 1852—1892.
52. COLUMNA LUI TRAIAN.—Revistă.—B. P. Hășdĕŭ, An. VII, 1876.
53. CONSTANTINESCU (BARBU). — **Carte de citire prelucrată de învĕțătoriĭ asociațĭ Barbu Constantinescu, Lambrior, Aug Laurian, St. Mihăilescu, I. Manliu.** — Partea II, Edit. XV. Socecŭ & Comp., 1892.
54. — **idem.** Partea III. Edit. XII.—Socecŭ & Comp., 1893.
55. — **Proverbele românescĭ din Colecțiunea Reinsberg-Düringsfeld.**
56. CONSTITUȚIONALUL, Diar.—Bucurescĭ.
57. CONVORBIRI LITERARE.—An. I—XXIX.
58. CORESSI.—**Evanghelie.—Etymologicum Magnum**, B. P. Hășdĕŭ.
59. COȘBUC (G.).—**Balade și Idile.**—Socecŭ & Comp., 1893.
60. — **Foĭe pentru toțĭ**, An. I.
61. COSTIN (MIRON) —**Scrierile luĭ Nicolae Costin — Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu, Vol. I & III, Bucurescĭ, 1872—1874.
62. COSTIN (NICOLAE). — **Scrierile luĭ Nicolae Costin. — Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu, Vol. I & II, Bucurescĭ, 1872.
63. CRĂCIUNAȘ (GR.) — *Invĕțător în Transilvania.* — **Etymologicum Magnum**, B. P. Hășdĕŭ.
64. CRĂSESCU (VICTOR).—**Schițe și Nuvele.** — H. Steinberg, Bucurescĭ, 1893.
65. CRAINICEANU (DR. G.)—**Diverse—Convorbiri Literare.** An. XXII.
66. CREANGĂ (ION).—**Poveștĭ.**—Edit. Grig. G. Alexandrescu, 1890.
67. — **Amintirĭ din copilărie și anecdote.** Șaraga, Iașĭ, 1892.
68. CRIȘIAN, (T.).—*Invĕțător, c. Cugieru, Transilvania.* — **Etymologicum Magnum**, B. P. Hășdĕŭ.
69. CRONICA ANONIMĂ — **Istoria țĕreĭ Românescĭ de la anul 1809 încóce**, continuată de un anonim. — **Magasin istoric pentru Dacia**, Vol. V, 1847.
70. DAMÈ (FR). — **Nouveau dictionnaire Roumain-Français.** Bucarest, 1893—1896.
71. DARIU (ION).—**Gazeta Transilvănieĭ**, 1898.
72. DELAVRANCEA (ST.).—**Trubadurul.**—Haimann. Bucurescĭ, 1887.
73. — **Sultănica.**— St. Mihălescu, Bucurescĭ, 1885.
74. DIACONOVICI-LOGA.—**Chemare la tipărirea cărților românescĭ** — Buda, 1821.
75. DONCEV.—**Curs de literatură română**, 1865.
76. DONICĬ (A.). — **Fabule.** Cartea I, Iașiĭ, la cantora Dacieĭ literare, 1840.
77. — **Fabule.** Cartea II. Fără dată.
78. DOSOFTEIŬ.—**Etymologicum Magnum**, B. P. Hășdĕŭ.
79. DRAPELUL.—Diar, Bucurescĭ.
80. — Diar, Bêrlad, J. Tutova.
81. DREPTATEA.— Diar, Banat, 1895.
82. — Diar, Bucurescĭ.
83. DULFU (PETRE). — Revista **Albina.**
84. DUMITRESCU (AL.).—**Galicisme, proverbe, maxime, barbarisme.** — Carol Müller, Bucurescĭ, 1894.
85. EMINESCU (M.) **Diverse.—Convorbirĭ literare,**
86. ESARCU (G.).—**Monitor Official** No. 26. Feb. 1898.
87. EVENIMENTUL.—Diar, Iașĭ.
88. FILIMON (N.)—**Ciocoĭ vechĭ și noĭ.— Revista Română**, 1861—1862.
89. FLONDOR (D-nu G. CAVALER DE). **Patria**, Cernăuțĭ, 1898.
90. FÓIEA PENTRU TOȚĬ.—Revistă, Bucurescĭ.

91. FRÂNCU T. & G. CANDREA,—**Rotacismul la Moţĭ şi Istrienĭ.**—Bucurescĭ, 1886.
92. FUNDESCU (ION C.).—**Basme, Oraţiĭ, Păcăliturĭ şi Ghicitorĭ.**—Bucurescĭ, 1875.
93. GALLIN, NĂDEJDE, ŢIGHILIŬ ŞI CANDREA. — **Carte de citire**, 1893.
94. GANE (N.).—**Nuvele.**—**Convorbirĭ literare**, 1875—1876.
95. — **Poesiĭ.**—Şaraga, Iaşĭ.
96. — **Diverse.** — **Convorbirĭ literare.**
97. GASTER (DR. M.)—**Literatura populară română.** Bucurescĭ. 2 Vol.
98. — **Chrestomatie Română.** 2 Vol. Leipzig —Bucurescĭ, 1891.
99. — **Ţiganul ce'şĭ-a mâncat biserica.**—Revista Tocilescu, I, 1883.
100. GAZETA POPORULUĬ. — Ḑiar Bucurescĭ.
101. GAZETA SĂTENULUĬ. — Revistă **Datculescu** Director.
102. GAZETA TRANSILVANIEĬ. — Ḑiar, Braşov.
103. GEORGESCU, *Inv. c. Coşorenĭ, J. Ialomiţa.* — **Etymologicum Magnum.**
104. GHEORGACHI (AL DOILEA LOGOFĔT).—**Condica obiceiurilor vechĭ şi noĭ ale Domnilor Moldoveĭ.** — **Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu, Vol. III, 1874.
105. GHICA (ION).—**Amintirĭ din pribegia după 1848.**—Socecŭ & Comp. Bucurescĭ, 1890.
106. — **Scrisorĭ către V. Alexandri.** — Socecŭ & Oomp. Bucurescĭ 1887.
107. GIL.—**Nuvele.**—**Convorbirĭ literare.**
108. GLIGORE (POPA).—**Legenda Duminiceĭ**, AD. 1600.
109. GOLESCĬ (CONSTANTIN DIN). — **Adunare de pilde bisericescĭ şi filosoficescĭ.**—Buda, 1826.
110. GOLESCU (VORNICUL IORDACHE). — **Pilde, povĕţuirĭ şi cuvinte adevĕrate şi poveştĭ adunate de dumnealuĭ Vornicul Iordache Golescu, fiul rĕposatuluĭ banul Radul Golescul.** — Manuscris din biblioteca Academieĭ Române. Proverbele extrase din acest manuscris sunt trecute în PROVERBELE ROMÂNILOR, cu însemnarea *Mss.* I.
111. — **Copie întocmaĭ a precedentuluĭ manuscris care se află depusă la biblioteca naţională de la Iaşĭ.** Proverbele extrase din acest manuscris sunt trecute în PROVERBELE ROMÂNILOR, cu însemnarea: *Mss.* II.
112. GOVORA (PRAVILA DE LA).—**Pravila bisericéscă tipărită la 1640 în monăstirea Govora.**—Edit. Ion M. Bujoranu, Bucurescĭ, 1885.
113. GRĂDIŞTEANU (PETRE).—**Voinţa Naţională**, An. 1895.—**Gazeta Poporuluĭ**, An. I, No. 192.
114. GRIG.—**Nuvele**—**Convorbirĭ literare.**
115. GROSSMANN (S. I.). —**Dicţionar germano-român** — Iaşĭ. In curs de publicaţie.
116. HALLER (DR. IOSEPH). — **Altspanische Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten aus den Zeiten vor Cervantes.** Vol. 2,—Regensburg, 1883.
117. HARAM (VASILE).—**Carte de lectură**, 1894.
118. HĂŞDĔŬ (ALEXANDRU). — **Domnia Arnăutuluĭ** — **Revista nouă**, An. VIII, No. 10—11.
119. HĂŞDĔŬ (B. PETRICEICU).—**Etymologicum Magnum Romaniae.**
120. — **Treĭ Craĭ de la Rĕsărit.**—Bucurescĭ.
121. — **Ion Vodă cel cumplit.**—Bucurescĭ, 1865.
122. — **Columna luĭ Traian.** 1882—1883.
123. — **Cuvinte din Bĕtrânĭ.** 2 Vol. — Bucurescĭ, 1878.

124. HĂŞDĔŬ (B. PETRICEICU).— **Traian.**—Ḑiar. An. 1869 No. 63.
125. HELIADE RADULESCU (ION). — **Mémoire sur l'histoire de la régenération roumaine ou sur les événements de 1848.**—Paris, 1861.
126. — **Vocabular de vorbe strĕine.**—Bucurescĭ, 1847.
127. — **Tandalida.**
128. — **Biblioteca portativă,** LXV. — **Poesiĭ inedite.** — Bucurescĭ, 1860.
129. HINŢESCU (I. C.). — **Proverbele Românilor.** — Editura Closius. Sibiŭ, 1877.
130. HODOŞ (ENEA).—**Poesiĭ poporale din Banat.** — Caransebeş, 1892.
131. HOITAN (R. N.) — *învĕţător*, **Cetatea din Codru, Sinaia.** Ploescĭ, 1898.
132. IANOV. — **Diverse.** — **Convorbirĭ literare.**
133. IARNIK-BÂRSEANU. — **Doine şi strigăturĭ din Ardeal date la iveală de Dr. Urban Iarnik şi Andreiŭ Bârseanu.** — Bucurescĭ, 1885.
134. ICS. — **Paloda,** An. XIV, No. 27.
135. IDEM.—**Dicţionar de proverbe în calendarul Românilor pentru 1892.**
136. IONESCU (I.). — **Carte de citire** II. — Ioseph Göbl, Bucurescĭ.
137. — **Carte de citire,** III.—T. Ióniţiŭ şi L. Alcalay, Bucurescĭ.
138. IPSILANT V. V. (ALEXANDRU ION). — **Pravilnicésca condică a Domnuluĭ Ion Ipsilant.**—Bucurescĭ, 1841.
139. ISPIRESCU (PETRE).—**Legende saŭ Basmele Românilor.** — Bucurescĭ, 1882.
140. — **Snóve saŭ poveştĭ populare adunate din gura poporuluĭ de un culegĕtor tipograf.**—Ediţia II. cu multe adause. Bucurescĭ, 1879.
141. — **Basme, snóve şi glume adunate din gura poporuluĭ** de P. Ispirescu. — Craiova, 1893.
142. — **Pilde şi Ghicitorĭ,** adunată de P. Ispirescu. — Bucurescĭ, 1880.
143. — **Pilde, fabule, ghicitorĭ** adunate de P. Ispirescu.— Bucurescĭ, 1880.
144. — **Din poveştile unchiaşul sfătos,** basme păgânescĭ întocmite de P. Ispirescu.—Bucurescĭ, 1879.
145. — **Ḑicĕtorĭ populare, Revista pentru istorie, archeologie şi filologie,** An. I & II.
146. — **Basme, snóve,** etc., de un culegĕtor tipograf. — Bucurescĭ, 1872.
147. — **Idem.**—In **Chrestomatia Română** de Dr. M. Gaster, Vol. II.
148. — **Diverse.** — **Convorbirĭ Literare.**
149. JIPESCU (GLIGORE M.).— **Opincaru, cum ĭeste şi cum trebuie să fie săteanu.** — Bucurescĭ, 1881.
150. — **Rĕurile oraşelor.**—Bucurescĭ, 1884.
151. — **Ḑicerĭ în Lumina pentru ţoţĭ,** 1885.
152. JUNIMEA.—Ḑiar, Bêrlad, J. Tutova.
153. KOGĂLNICEANU (ENACHE).—**Diverse.** — **Cronicele Românieĭ** de Mihail Kogălniceanu, Vol. III, 1872.
154. KOGĂLNICEANU (MIHAIL).—**Şedinţele Divanuluĭ ad-hoc din Moldova.**—*Rĕspuns vorniculuĭ Alecu Balş.*
155. LAHOVARY (ALEXANDRU N.).—**Monitorul Oficial.** Şedinţa Camerii din 2 Decembre 1894.
156. LAMBRIOR (A.). — **Convorbirĭ Literare,** An. VIII—IX.
157. LAURIAN-MAXIM.—**Dicţionarul limbeĭ Române,** 3 Vol. — Bucurescĭ, 1871—1876.
158. LITA (IOSIF).—*învĕţător.*—**Etymologicum Magnum.**

159. LUCACÏU (DR. VASILE), *paroh greco-catolic*, c. Şişescï, p. u. Felsö-Banya, Ungaria. — **Gazeta**, I, No. 160.
160. LUMEA ILUSTRATA. — Revistă, An. II, 1894.
161. LUMEA NOUĂ. — Ḑiar, Bucurescï.
162. LUMINA PENTRU TOŢÏ. — Revistă, Director **Eniŭ Bălteanu**, Bucurescï I, 1885.
163. LUPESCU (M.).—*Invĕţător*, c. Broscenii, J. Suciava.—**Şezătórea.**
164. MADAN (G.). — **Suspine**, Bucurescï, 1898.
165. MAGASINUL ISTORIC PENTRU DACIA.—Volumul IV şi V.
166. MAGIUNCA (S.).—**Etymologicum Magnum**, B. P. Hăşdĕŭ.
167. MAIORESCU (TITU), **Critice**—Bucurescï, 1874.
168. MARIAN (S. FL.). — **Nascerea la Românï**.—C. Göbl, 1892.
169. — **Nunta la Românï**. — C. Göbl, 1890.
170. — **Îmmormîntarea la Românï**.—C. Göbl, 1892.
171. — **Ornitologia poporană Română**, 2 Vol. Cernăuţï, 1883.
172. — **Satire poporane Române**.—Socecŭ & Comp. 1893.
173. — **Descântece poporane Române**, Sucïava, 1886.
174. — **Tradiţiï poporane Române în Bucovina**, Bucurescï 1896.
175. MATEÏ BASARAB V. V. — **Îndreptarea legieï cu Dumnezeŭ care are tótă judecata arhierėscă şi împĕrătéscă de tóte vinele preoţescï şi mirenescï Pravila**, etc. — Ediţia Ion M. Bujoreanu. Bucurescï, 1885.
176. — **Pravila.—Studiŭ asupra elementelor grecescï în limba română**, de G. Murnu.
177. MAWR (DÓMNA E. B.). **Proverbele Românilor**—Bucurescï şi London, 1882.
178. — **Analogous Proverbs in ten languages**.—London, Elliot Sock, 62, Paternoster Row, E. C. 1885.
179. MEISSNER C. & V. DOGAR.—**Prima carte de lectură**, II, Ploescï, 1894.
180. MELHISEDEC (EPISCOP). — **Revistă pentru Istorie, Arheologie şi Filologie**, An. II, **Visita Episcopuluï Gr. Ţamblac.**
181. MERA (I. T.). — **Diverse. Convorbirï literare**, An. XVI.
182. MIHĂILESCU (S.). *Invĕţător*, **Şezătórea**, An. I.
183. MILESCU (SPĂTARUL NICOLAE).—**Cronica pe scurt a Românilor.— Cronicele Românieï** de Mihail Kogălniceanu. Vol. I, 1872.
184. MONITORUL OFICIAL. — Şedinţa din 2 Decembrie 1894; No. 183, din anul 1895.
185. MUNTEANU (G. I.). — **Carte de lectură românéscă pentru clasele gimnasiale inferiorï şi reale**. — Braşov, 1861.
186. MURNU (G.). — **Studiŭ asupra elementelor grecescï în limba română**.—Bucurescï, 1895.
187. MUSTE (NICOLAE). — **Letopiseţul ţĕreï Moldoveï de la domniea luï Istrati Dabija V. V. până la a treia domnie a luï Mihaï Racoviţă, V. V. atribuită luï Nicolae Muste, dieac stare de divan 1662—1729. — Cronicele Românieï** de Mihail Kogălniceanu, III, 1874.
188. NĂDEJDE (DÓMNA SOFIEA). — **Fie care la rîndul sĕŭ.—Nuvele.**— Samitca, Craiova, 1895.
189. NAUM. — **Scrierï. — Dictionnaire Damé.**
190. NECULCE (ION). — **Letopiseţul Moldoveï. — Cronicile Românieï** de Mihail Kogălniceanu, II, 1872.
191. NEGRUZZI (C.).—**Opere complecte**, 3 Vol.—Socecŭ & Comp. 1873.
192. NEGRUZZI (I.).—**Diverse.—Convorbirï literare.**
193. NOUTATEA. — Ḑiar, Iaşï, I, No. 75.
194. ODOBESCU (ALEXANDRU ION). — **Pravilnicésca condică a luï Alexandru Ión Odobescu.**

195. ODOBESCU (ALEAXNDRU IÓN). — **Scrierĭ literare și istorice, 3** Vol. — Socecŭ & Co., 1887.
196. ODOBESCU-SLAVICĬ. — **Carte de citire.** — Bucurescĭ, 1893.
197. OLLANESCU (DIM.). — **Teatru la românĭ.** — Socecŭ & Co., Bucurescĭ, 1897.
198. OMILIAR DE LA GOVORA. — **Etymologicum magnum.** — B. P. Hăşdĕŭ.
199. PALODA. — Ḑiar, Bêrlad, J. Tutova.
200. PĂLTINEANU (GR.). — *Invĕţător, c. Ţiubarĭ, Transilvania.* — **Etymologicum Magnum**, B. P. Hăşdĕŭ.
201. PANN (ANTON). — **Culegere de Proverbe saŭ Povestea Vorbeĭ.** — Ediţia Cucu, 1889, reproducere după cea de la 1847.
202. — **Proverburĭ saŭ Povestea vorbeĭ,** 3 broşure. — Bucurescĭ, 1852—1853.
203. — **Calendar pe anul 1848.**
204. — **Năsdrăvăniile luĭ Nastratin Hogea.** — Bucurescĭ, 1887.
205. — **Fabule si istoriőre.** 2 vol. — Ediţia I, Bucurescĭ. 1841.
206. — **Înţeleptul Archir şi nepotul sĕŭ Anadam.**—Bucurescĭ, 1880.
207. — **O şezătóre la ţară sau povestea luí Moş Albu,** partea I, Bucurescĭ, 1851.
208. — **Idem,** partea II, — Ediţia Lazăr, Craiova, 1890.
209. PANU (G.). — *Publicist.*—Ḑiarul **Epoca.**—1896—1897.
210. PĂSCULESCU (M.). — **La întâlnire, sfaturĭ şi diverse pentru toţĭ** de M. P. Misiotis.—Tipografia Lazăr, Craiova.
211. PATRIA. — Ḑiar, Cernăuţĭ, Bucovina.
212. PAUL (IÓN). — Din Transilvania.—**Fóiea pentru toţĭ.**
213. POMPILIU. — **Diverse.**—**Convorbirĭ literare.**
214. POP (EM.).—*Invĕţător c. Şomcuţeĭ-Mare, Ungaria.*—**Etymologicum Magnum.**
215. POP-FLORENTIN (ION). — **Diverse.** — **Convorbirĭ literare.**
216. POPESCU (AL.). — *Invĕţător, c. Cernica, J. Ilfov.* — **Lumina pentru toţĭ.**
217. POPESCV (N.).—**Calendarul Basmelor.** An. 1881—1882—1883.
218. POPOVICĬ (G.). **Convorbirĭ literare.** An. XXV.
219. REINSBERG-DÜRINGSFELD (IDA UND OTTO FREIHERRN VON.— **Sprichwörter der Germanischen und Romanichen Sprachen.** 2 Vol. — Leipzig, 1875.
220. REVISTA PENTRU ISTORIE, ARCHEOLOGIE ŞI FILOLOGIE, sub direcţiunea luĭ Grigoriŭ G. Tocilescu, 1882 — 1895.
221. REVISTA NOUĂ sub direcţiunea luĭ B. P. Hăşdĕŭ, 1888—1894.
222. RÎURÉNU (I. M.). — **Despre datoriile copiilor către părinţiĭ lor.** A cincea ediţiune, Bucurescĭ, 1887.
223. — **Nouĕ istoriőre pentru copiĭ.** — A patra ediţiune, Bucurescĭ, 1887.
224. — **Morala.** — Volumul IV din biblioteca portativă, Bucurescĭ, 1860.
225. ROMÂNIA LIBERĂ.—No. 838 din 15 Martie 1880. Moş Grăilă.
226. — ROMANUL (MITROPOLITUL MIRON).—**Tribuna poporuluĭ,** Arad, Ungaria, I, No. 198, pag. 1043.
227. ROMÂNUL GLUMEŢ, partea I, **Proverburĭ, ghicitorĭ.**—Thiel & Weiss, Bucurescĭ, 1874.
228. ROSETTI (LASCAR). — Veḑĭ ALEXANDRI (V.).
229. ŞAGUNA (MITROPOIT). — **Diverse.**
230. ŞAINÉNU (LAZĂR). — **Basmele Române.**— C. Göbl, 1895.
231. — **Ielele, dînsele, vîntósele, frumósele, şoĭmanele, măĭestrele, milostivele, zînele.** — Bucurescĭ, 1886.

232. ŞAINÉNU (LAZĂR).—**Incercări asupra semasiologiei limbei române.— Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie**, Vol. VI, 1891.
233. — **Elemente turcesci în limbă Română. — Revista pentru istorie,** etc. An. II şi III.
234. — **Filosof-Filoscos.—Convorbiri literare.** — An. XXI.
235. — **Dicţionar universal al limbei Române.** — Samitca, Craiova, 1896.
236. SALVIU (G. P.).— *Invĕţător, c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*—**Şezătórea.**
237. SBIERA (ION AL LUI G.).—**Poveşti poporale românesci.** Cernăuţi, 1886.
238. SCHULLER (IOHAN KARL). — **Aus der Valachei: Rumänische Gedichte und Sprichwörter.**—Hermannstadt, 1851.
239. ŞEZĂTÓREA.—Revistă.—Buda-Pesta.
240. ŞEZĂTÓREA. — Revistă. — Director A. Gorovei. Folticeni, j. Suciava.
241. SEVASTOS (ELENA D. O.).—**Poveşti.**—Şaraga, Iaşi.
242. SILASI (DR. GR.). — **Renascerea limbei românesci în vorbire şi scriere.** — Ştein, Cluşiŭ, 1879.
243. — **Apologie.** — Stein, Cluşiŭ, 1879.
244. SIMA (GR.,). — **Convorbiri literare.**
245. SIMEON DASCALUL.— **Cronicele Românie**i, I, Apendice.
246. SIMU (R.). — *Invĕţător, c. Orlat, Transilvania.* — **Etymologicum Magnum.**
247. ŞINCAI DIN ŞINCA (GHEORGHIE). — **Cronica Românilor**, 3 Vol. Bucuresci, 1886.
248. SION. — **Fabule**, Bucuresci,
249. SLAVICI.—**Nuvele.** — **Convorbiri literare.** An. 1875—1876.
250. SOLOMON.—**Paremiile lui Solomon extrase din Biblia de la 1688.**— Soceciŭ & Comp., 1895.
251. SPERANŢIA (TEODOR).—**Anecdote populare**, I.— Ediţia II. Basilescu, Bucuresci, 1892.
252. — **Alte anecdote populare**, II. — Ediţia I. C. Sfetea, Bucuresci, 1890.
253. — **Tot anecdote populare**, III. — H. Steinberg, Bucuresci, 1893.
254. STAMATI (C.) — **Musa.**
255. STANCESCU (DIM.)—**Basme şi Snóve.** — H. Steinberg. Bucuresci, 1894.
256. — **Alte basme.** — H. Steinberg, Bucuresci 1893.
257. STOICESCU (ST.).—*Preot, c. Bălăcénca, J. Ilfov.*—**Lumina pentru toţi.**
258. STURDZA (D. A.). — **Voinţa naţională**, An. XII, No. 3278.
259. TEODORESCU (G. DEM.).— **Cercetări asupra proverbelor române.**— Bucuresci, 1877.
260. — **Poesii populare române.** — Bucuresci, 1885.
261. — **Miturí lunare. Vîrcolacii.—Convorbiri literare.**— An. XXIII.
262. — **Viéţa şi activitatea lui Anton Pann.** — I. Göbl, Buc. 1893.
263. — **Operele lui Anton Pann.** — I. Göbl, Bucuresci 1893.
264. — **Incercări critice asupra unor credinţe, datine şi moravuri ale poporului român.**— Tipogr. Petrescu Conduratu, Bucuresci, 1874.
265. ŢÉRA NOUĂ. — Tomul III, Bucuresci, 1887.
266. THEODORESCU (G.), *invĕţător, Galaţi.*—**Etymologicum Magnum,** B. P. Hăşdĕŭ.
267. THEODORESCU (T.). — *Invĕţător.* — **Şezătórea.**
268. ŢÎCHINDEAL (DIMITRIE).—**Filosoficesci şi politicesci prin fabule moralnice învĕţături.**—Buda, 1814.

269. TIMPUL.—Ḑiar.—Bucurescĭ.
270. TOCILESCU (GR.).— Veḑĭ **Revista pentru Istorie, etc.**
271. — **Diverse.—Convorbirĭ literare.**
272. TOMESCU (V.).—*Invĕţător, c. Buda, J. Tecucĭ.* — **Etymologicum Magnum.** B. P. Hăşdĕŭ.
273. TRĂILA (PREOT C.), *Temişóra.* — **Etymologicum Magnum,** B. P. Hăşdĕŭ.
274. TRAIAN. — Ḑiar, Veḑĭ Hăşdĕŭ.
275. TRIBUNA.—Ḑiar. Sibiŭ, 1885—1894.
276. TRIBUNA POPORULUĬ. Ḑiar, Arad, Ungaria.
277. UNIREA.—Ḑiar, Blaj, Transilvania.
278. URECHI (VORNICUL GRIGORI). — **Domniĭ Moldoveĭ,** 1354—1594.— **Cronicele Românieĭ** de M. Kogălniceanu, Vol. I.
279. URECHIA (V. A.)—**Legende Române** —Socecŭ & Comp., 1891.
280. — **Diverse.—Convorbirĭ literare,** An. XXI.
281. VĂCĂRESCU (IÓN).—**Opere.** — **Etymologicum Magnum.— Convorbirĭ literare,** An. XVIII.
282. VALENTINEANU (I. G.) **Cugetărĭ, maxime, proverbe, anecdote.** — Bucurescĭ, 1899.
283. VARRON (C.). — **Nopţile lungĭ saŭ poveştĭ, fabule şi anecdote.** — Bucurescĭ, 1877.
284. VASILE LUPU V. V. — **Carte românéscă de învĕţătură de la Pravilele împĕrătescĭ şi de la altele giudéţe cu ḑisa şi cu tótă cheltuéla a luĭ Vasile Voevodul şi Domnul ţĕrăĭ Moldoveĭ.** — Ediţia I. M. Bujoreanu, 1885.
285. VOINŢA NAŢIONALĂ.—Ḑiar, Bucurescĭ.
286. VOINŢA PRAHOVEĬ.—Ḑiar, Ploescĭ.
287. WANDER (K. F. W.) — **Deutsches Sprichwörter-Lexikon.** 5 Vol. —Brockhaus. Leipzig. 1867—1880.
288. ZILOT ROMÂNUL.—**Cronica inedită.— Columna luĭ Traian,** 1882 până la 1883.
289. — **Scrierĭ inedite.—Revista pentru istorie,** etc., An. III, 1885.
290. — **Jalnica cântare.** — **Revista pentru Istorie,** etc. Vol. VI 1891.

CORESPONDENŢI

291. ALBU (GH.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Schinenĭ. *J.* Tutova.
292. ALBU (M.), *elev la şcola normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Ivescĭ, J. Tutova.
293. ALBU (N.), c. Piatra, J. Némţu.
294. ALEXANDRESCU (GR. I.), *preşedinte de tribunal,* Galaţĭ, J. Covurluĭ.
295. ALEXANDRESCU (C.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ.* c. Alexenĭ. J. Ialomiţa.
296. ALEXANDRESCU (P.) *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bĕrlad,* c. Mircescĭ, J. Vasluiu.
297. ALEXANDRESCU (A.), c. Hîrşova, J. Constanţa.
298. ANTONESCU (I.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bĕrlad,* c. Plăinescĭ, J. Rîmnicu-Sărat.
299. ANTONESCU, *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bucurescĭ,* c. Vălcele, J. Argeş.
300. ARBORE (ION), *inginer,* J. Buzĕŭ.
301. ARJOCĂ (D. I.), *invĕţător,* c. Obârşia, J. Mehedinţĭ.

302. ARMEAN (I.), *student*, c. Zibot, comitatul Hunedióra, Transilvania.
303. ARSENÉSCA (ANICA), *servitóre*, Bucurescĭ, J. Ilfov.
304. BĂLĂNESCU (GR.), *avocat*, c. Focşanĭ, J. Putna.
305. BĂLĂNESCU (D-NA S.), c. Focşanĭ, J. Putna.
306 BĂLĂŞEL (TEODOR), *învĕţător*, c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.
307. BALLY (COSTACHE), *proprietar*, c. Cârlomănescĭ, J. Tutova.
308. BALLY (DÓMNA CL.), c. Nicorescĭ, J. Tecucĭu.
309. BALŞ (IORGU), J. Iaşĭ.
310. BANCĬU (ANICA), c. Topârcea, comit. Sibiŭ, Transilvania.
311. BĂNESCU (ION), *profesor*, c. Roman, J. Roman.
312. BĂNIŢA (GHEORGHE), *neguţător*, c. Vaşcoŭ, comitatul Bihor, Ungaria.
313. BĂNIŢĂ (CULINA), *jurat*, c. Vaşcoŭ, comitatul Bihor, Ungaria.
314. BĂNULESCU (GH.), *învĕţător*, c. Pietroşiţa, J. Dîmboviţa.
315. BÂRSAN (A.), *student*, c. Corbi, comit. Făgăraş, Transilvania.
316. BÂRSAN (I.), *student* c. Soarş, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
317. BAŞOTA (A.), prin **V. Forescu**, c. Folticenĭ, J. Sucĭava.
318. BĂZĂVAN (G.), *elev* din şcóla normală, c. Craiova, J. Dolj.
319. BERBECE (I.), *student*, c. Sibiŭ-Bran, comit. Făgăraş, Transilvania.
320. BEREA (IORGU), *agricultor*, c. Urlaţĭ, J. Fălciŭ.
321. BICA (G.), *student*, comit. Făgăraş, Transilvania.
322. BODEA (G.), *student*, c. Secătură, comit. Turda-Arieş, Transilvania.
323. BODNARIU (G.), *preot*, c. Bochia, comit. Arad, Ungaria.
324. BOGDAN (G.), *preot*, c. Cărpinet, comit. Bihor, Ungaria.
325. BOGDAN (PETRU), c. Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
326. BOLDEA (I.) *teolog*, c. Crihalma, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
327. BORZA (N.), *student*, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.
328. BRATEIU, *student*, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
329. BRĂTIANU (I. I. C.), *inginer*, Florica, J. Muscel.
330. BRATU (V.), *student*, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.
331. BUDIŞTEANU (PAUL), *maior*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
332. BUDIŞTEANU (D-NA V.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
333. BUGARIU (T.), *preot militar*, Banat, Ungaria.
334. BUNGEŢIANU (*preot* C.) *învĕţător*, c. Coşovĕţ, J. Mehedinţĭ.
335. BUNGEŢIANU (C. C.), *elev la şcóla de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Coşovĕţ, J. Mehedinţĭ.
336. BURSAŞIU (ILIE), *preot*, c. Şust, comit. Bihor, Ungaria.
337. CĂLIN (IORDACHE), *elev la şcóla de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Argeş.
338. CĂLIN (VASILE), *elev la şcóla de învĕţătorĭ din Bucurescĭ*, J. Argeş.
339. CALOI (D-NA S.), c. Bêrlad, J. Tutova.
340. CANIAN (M.), *publicist*, c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
341. CATRINIŬ, *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Rădiŭ, J. Vasluiŭ.
342. CHERECHEAN (TEODOR), *învĕţător*, c. Şiria, comit. Arad, Ungaria.
343. CHETAN (ALEXIE), *student*, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
344. CHIRIAC (ION), *elev la şcola normală de institutorĭ din Bucurescĭ.*
345. CIOCOIU (A.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Dorohoiŭ.

346. CIOICA (ATH.), c. Strehaia, J. Mehedinţĭ.
347. CIORICE (*preot* D.), *învĕţător*, c. Merenĭ, J. Olt.
348. COJOCARUL (A.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bêrlad*, c. Ţifescĭ, J. Putna.
349. COMĂNESCU (IOSEF), *student*, c. Codlea, comit. Braşov, Transilvania.
350. CONSTANTINESCU (I. N.), *agricultor*, c. Ciulniţa, J. Ialomiţa.
351. CORBIŞ (GRIGORE), *agricultor*, c. Cândescĭ, j.. Némţu.
352. CORCEA (AVRAM), *paroh ortodox-oriental*, c. Coşteiŭ, p. u. Fâm. Banat, Ungaria.
353. COROIANU (MIHAI), *executor regesc*, c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
354. COROIU A FILI (ION), *preot*, c. Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
355. COROIU (PARTENIE), c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
356. COROIU A FILI (SAVETA), c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
357. COSMA (D-NA MARIA), *învĕţătóre de stat*, c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
358. COSTACEA, *profesor*, c. Galaţĭ, J. Covurluiŭ.
359. COSTACHE (ION), *agricultor*, c. Gădinţĭ, J. Roman.
360. COSTIN (LASCAR), *advocat*, c. Banca, J. Tutova.
361. CREŢOIU (G.), c. Scăescĭ, J. Dolj.
362. CRISTEA (GAVRIL), *preot*, c. Forrĕŭ, comit. Bihor, Ungaria.
363. CRISTESCU (C.), *sub-locotenent*, proverbe culese în c. Rucăr, J. Muscel şi c. Valea-Rea, J. Vasluiŭ.
364. CRUCEANU (DIM.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bêrlad*, c. Popenĭ, J. Tutova.
365. CURCUBETA (IORDAN), *student*, c. Vlădenĭ, comitat. Făgăraş, Transilvania.
366. CURIERUL (NICULAE), *agricultor*, c. Ţinta, J. Prahova.
367. CUSIAN, *student*, c. Godinescĭ, comit. Hunedióra, Transilvania.
368. DAMÉ (D-NA EUGENIA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
369. DANIILESCU (C.), *elev la şcóla de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Seundu, J. Vâlcea.
370. DANILESCU (PETRE), c. Craiova, J. Dolj.
371. DANCU (ALEXANDRU), *neguţător*, c. Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
372. DIANU (C.), *revisor şcolar*, J. Mehedinţĭ şi Argeş.
373. DONCA (I. I.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Cârja, J. Tutova.
374. DORDEA (MARIA), c. Topârcea, comit. Sibiŭ, Transilvania.
375. DRAGAN (I.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Coşula-Miletin, J. Botoşanĭ.
376. DRAGULESCU (DIM.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
377. DRAGUŢ (C. N.), c. Copăciósa, J. Gorj.
378. DUMBRAVĂ, *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Schinenĭ, J. Tutova.
379. DUMITRESCU (MARIN), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
380. DUMITRESCU (I.), *învĕţător*, c. Gânciova, J. Dolj.
381. DUMITRESCU (STEF.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Balşu, J. Romanaţĭ.
382. DUMITRU (MARIN), *agricultor*, c. Moţăenĭ, J. Dâmboviţa.
383. DUNCA (TITUS), *inginer*, c. Tulcea, J. Tulcea.
384. EMANDI (G.), c. Bêrlad, J. Tutova.
385. ENESCU (H. D.), *învĕţător*, c. Zamostea, J. Dorohoiŭ.
386. ENGEL (H.), *inginer*, c. Folticenĭ, J. Suciava.

387. FERCHILA, *student*, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
388. FĔTU, *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Onescĭ, J. Bacăŭ.
389. FLĂMÂND (C.), *student*, c. Borgo-Susenĭ, comit. Bistriţa-Năsĕud, Transilvania.
390. FOCHIDI (ALEX.), *proprietar*, c. Urzicenĭ, J. Ialomiţa.
391. FORESCU (VASILE), c. Folticenĭ, J. Suciava.
392. FRUMUŞEANU (TITU), *avocat*, c. Tîrgu-Jiŭ, J. Gorj.
393. FURCA (N.), *inginer*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
394. GABRIELESCU (ION), *inginer*, c. Tîrgovişte, j. Dîmboviţa.
395. GABUNEA (C.), *inginer*, c. Slatina, J. Olt.
396. GALDEŬ (A), *student*, comit. Turda-Arieş, Transilvania
397. GÂRBOVICEANU (P.), *profesor seminar central Bucurescĭ*, colecţie de proverbe culese în comunele: Comaniţa (Olt), Drăgănescĭ (Vlaşca), Domnescĭ (Muscel), Dogu (Argeş), Amărescĭ (Vâlcea), Rătescĭ (Argeş), Şerbăneştĭ (Argeş), Şuicĭ (Argeş), Poenariĭ (Gorj), Pacioniĭ (Muscel), Mosna (Dolj), Slăvuţa (Dolj), Tutana (Argeş), Costescĭ (Argeş), Botenĭ (Muscel), Creţenĭ (Vâlcea), Corbu (Olt), Vîrciorova (Mehedinţĭ), Lucenĭ (Dîmboviţa), Furduescĭ (Argeş), Mogoşescĭ (Dîmboviţa), Dobrescĭ (Muscel), Bältenĭ (Vâlcea), Schitu-Golescĭ (Muscel).
398. GELŢ (ANDREIU), c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
399. GEORGESCU (CRISTEA), *magistrat*, c. Huşĭ, J. Fălciŭ.
400. GEORGESCU (G.), *învĕţător*, c. Goeşiŭ, J. Iaşĭ.
401. GEORGIU (CRISTE), c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
402. GERLAN (G.), *matriculant*, c. Câmpeni, comit. Bihor, Ungaria.
403. GHEORGHIU (DIM.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Tecuciŭ, J. Tecuciŭ.
404. GHICA (N.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
405. GLODARIU (ANICA), c. Topârcea, comit. Sibiŭ, Transilvania.
406. GOROVEĬ (ARTUR), *magistrat*, c. Folticenĭ, J. Suciava.
407. GRIGORESCU (ION), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
408. GR . . . (D-NA ELENA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
409. GROFŞOREANU (IULIU), *învĕţător*, c. Galşa, comit. Arad şi B. Comloş, Ungaria.[1])
410. GROFŞOREANU (ION), *student*, c. Vasiova, com. Torontal, Ungaria.
411. GROFŞOREANU (IULIA), comit. B. Comloş, Ungaria.
412. GURBAN (C.), *protopopul* Butenilor, comit. Bihor, Ungaria.
413. HARAM (VASILE), *învĕţător*, c. Griviţa, J. Tutova.
414. HEREŞU (ION), *tipograf*, c. Arad, comit. Arad, Ungaria.
415. HERLE, c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
416. HINU (I.), *student*, comit. Făgăraş, Transilvania.
417. HOCIOTĂU (ILIE), *student*, c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.
418. HOLERGA, *student*, c. Sodu, comit. Sibiŭ, Transilvania.
419. HOLERGA, *student*, c. Magară, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
420. HOVAŞIU (ANT.), *student*, c. Aciliŭ, comit. Sibiŭ, Transilvania.
421. HRISTIDI, *student*, c. Buzĕŭ, J. Buzĕŭ.
422. HUIBAN (MARGHIÓLA), c. Avrămescĭ, J. Tutova.
423. IARCA (C.), c. Buzĕŭ, J. Buzĕŭ.

---

[1]) Tóte proverbele din comitatul Arad şi împrejurul luĭ aŭ fost adunate de d-l Iuliŭ Grofşorénu.

424. IFRIM (v.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Corodescĭ, J. Tutova.
425. ILASEVICI (F.), *învĕţător,* c. Stiubenĭ, J. Dorohoiŭ.
426. ILIEŞ (PETRE), *inginer,* c. Haţeg, comit. Hunedióra, Transilvania.
427. IONESCU-GION, *profesor,* c. Bucurescĭ, J. Ilfov
428. IONESCU (I.), *învĕţător,* c. Beciŭ, J. Olt
429. IONESCU (G.), *învĕţător,* c. Beciŭ, J. Olt.
430. IONEŞCU (N. GH.), *învĕţător,* c. Mamorniţa, J. Dorohoiŭ.
431. IORDĂCHESCU (C.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ,* c. Cristescĭ, J. Botoşanĭ.
432. IORDAN (N.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Tecucel, J. Tecuciŭ.
433. IORGULESCU (I.), *învĕţător,* c. Baia-de-Aramă, J. Mehedinţĭ.
434. ISTRĂTESCU (I.), *învĕţător,* c. Cobia, J. Dîmboviţa.
435. IUTESCU (ST. ST.), c. Catanele, J. Dolj.
436. IVAN (DUM.), *student,* c. Apoldul-Mare, comit. Sibiŭ, Transilvania.
437. JUVARA (D-NA Z.), c. Fedescĭ, J. Tutova.
438. JUVARA (D-NA P. , c. Focşanĭ, J. Putna.
439. JUVARA (N.), *proprietar,* c. Popenĭ, J. Fălciŭ.
440. JUVARA (ALFRED , *student,* c. Bêrlad, J. Tutova.
441. JUVARA HENRI), c. Bêrlad, J. Tutova.
442. JUVARA (D-NA A.), c. Bêrlad, J. Tutova.
443. JUVARA (D-NA MARIA), c. Sărăţenĭ, J. Tutova.
444. KARKALECHI (N.), *inginer,* c. Câmpina, J. Prahova.
445. KOSTAKI (LUPU), c. Ciortolom, J. Tutova.
446 KRUPENSKI (D-RA SAFTA), c. Beţescĭ, J. Némţu.
447. LAMBRINO (D-NA SMARANDA), c. Găgescĭ, J. Fălciŭ.
448. LAZAR (D-RA SILVIA), c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
449. LINDE (D-NA LUŢA), c. Bêrlad, J. Tutova.
450. LUNGU (I.), Sebeşul-Mare, Transilvania.
451. LUPAN *căpitan,* c. Fălciŭ, J. Fălciŭ.
452. LUPESCU (M.), *învĕţător,* c. Broscenĭ, J. Sucĭava.
453. LUZZATTO (D-RA P.), c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
454. MACHIDON (N.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Nicorescĭ, J. Tecuciŭ.
455. MACRI (D-NA CALIOPI), c. Galatz, J. Covurluiŭ.
456. MADAN (G.), proverbe din comunele: Chişeneŭ, ţinutul Chişeneŭ; Valea Pĕruluĭ, ţinutul Bender; Truşenĭ, ţinutul Chişeneŭ; Costescĭ, ţinutul Chişeneŭ, Basarabia.
457. MĂGURĂ (I.), *profesor,* J. Prahova.
458. MANAFU (N.), *învĕţător,* c. Vela, J. Dolj.
459. MANOILESCU (P.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ,* c. Cosmescĭ, J. Vasluiŭ.
460. MĂRĂCINĂ (C.), *inginer,* c. Slatina, J. Olt.
461. MARCOVICIU (P.), c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
462. MARDARE (I. S.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad,* c. Cerţescĭ, J. Tutova.
463. MARIN (ILIE), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
464. MARIN (IONACHE), c. Gradiştea, J. Vlaşca.
465. MARINESCU (DOBRE), *învĕţător,* c. Pîrvu-Roşu, J. Argeş.
466. MARINESCU (ANDREI), *învĕţător,* c. Humele, J. Argeş.
467. MARINESCU (I.), *învĕţător;* c. Bradu-de-jos, J. Argeş.
468. MARTINIAN (AL.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
469. MATAK, *inginer,* c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
470. MATEESCU (BALACĬ), c. Şuica, J. Olt.
471. MATEESCU (N), *învĕţător,* c. Moviliţa, J. Putna.

472. MEDEŞI ION, c. Cluj. comit. Cluj, Transilvania.
473. MEISSNER (C., *profesor*, c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
474. MICLESCU (D-RA EUFROSINA CAT.), c. Bêrlad, J. Tutova.
475. MICLESCU (C. C.), *locotenent*, c. Miclescĭ, J. Vasluiŭ.
476. MICLOŞI (IOSIF), c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
477. MICU G.), *agricultor*, c. Băsescĭ, J. Fălciŭ.
478. MICU (I.), *agricultor*, c. Băsescĭ, J. Fălciŭ.
479. MICULA (I.), *preot*, c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
480. MIHĂILESCU (E.), *elev la şcóla normală de învĕţatorĭ din Bêrlad*, c. Băsescĭ, J. Fălciŭ.
481. MIHAILESCU (ZOE şi A., *învĕţătorĭ*, c. Buştenĭ, J. Prahova.
482. MIHUŢA PETRU), c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
483. MIRCEA I.), *student*, c. Lovnic, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
484. MIRON (N., *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Onescĭ, J. Bacăŭ.
485. MOLDOVAN (I.), c. Sân-Miclauş, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
486. MOLDOVAN, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.
487. MOSCUNA (AT.), *proprietar*, J. Gorj.
488. MOTAŞ (VASILE, *agricultor*, c. Adânca, J. Dîmboviţa.
489. MOVILĂ (MITICĂ), *proprietar*, c. Movilenĭ, J. Covurluiŭ.
490. MÜLLER (IGNAT), c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
491. MUSICESCU (GAVRIL), *profesor*, c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
492. N*** c. Găescĭ, J. Dîmboviţa.
493. N*** *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Şchiopenĭ, J. Fălciŭ.
494. NECULESCU (D-NA EFROSINA A.), c. Constanţa, J. Constanţa.
495. NEDEIANU, *student*, c. Craiova, J. Dolj.
496. NEGOESCU (ZAMFIR G.), *învĕţator*, c. Jidenĭ, J. Rîmnicu-Sărat.
497. NICULESCU (RADU), c. Dienciĭ, J. Olt.
498. NIŢA BIRJARU, c. Pitescĭ, J. Argeş.
499. NIŢESCU (ION), *învĕţător*, c. Viespescĭ, J. Olt.
500. NIŢULESCU (G., c. Petculescĭ. J. Vâlcea.
501. OLARU ILENA), c. Crângu, J. Tutova.
502. ONIŞOR (GAVRIL, *profesor*. Proverbe adunate în c. Dobrovĕţ, plasa Crasna, J. Vasluiŭ [1]).
503. — Colecţie de proverbe adunate în judeţul Tutova, comunele Simila, Slobozia, Sîrbiĭ, Banca, Fedescĭ, Murgenĭ, Crângu, Délu-Mare.
504. OPREA (RUSU), c. Goĭcea-Mică, J. Dolj.
505. OPRESCU (M., c. Balacĭ, J. Teleorman.
506. OŢOIU (J.), *teolog*. c. Aciliŭ, comit. Sibiu, Transilvania.
507. PALADE (V.), *student*, c. Câmpenĭ, comit. Turda-Arieş, Transilvania.
508. PAPP (LIVIŬ), *învĕţător*, c. Covasinţ, comit. Arad, Ungaria.
509. PAPP (PAUL), *avocat*, c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
510. PAPP (D-NA VETURIA), c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
511. PAPP (VASILIU), *protopop*, c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
512. PASCAL (MIHAI, *profesor*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
513. PATRICIU (E. I.), *învĕţător diriginte*, c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.
514. PETRESCU (I.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.

[1]) Indemnuluĭ şi amabilităţeĭ D-luĭ profesor G. Onişor datorez tóte proverbele primite de la eleviĭ şcóleĭ normale de învĕţătorĭ din Bêrlad.

515. PETRESCU (AT.), *inginer*, c. Curtea-de-Argeş, J. Argeş.
516. PETRIUCĂ (G.), c. Corna, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.
517. PETROV (N.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Codăescĭ, J. Vasluiŭ.
518. PÎRVU, *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Ivescĭ, J. Tutova.
519. POBORAN (G.), *institutor-diriginte*, c. Slatina, J. Olt.
520. POIENARU (GR.), *inginer*, c. Focşanĭ, J. Putna.
521. PONICI (D-RA E.), *institutóre*, c. Cernavoda, J. Constanţa.
522. POP, *locotenent*, c. Bêrlad, J. Tutova.
523. POP (P.), *advocat*, c. Beluş, comit. Bihor, Ungaria.
524. POPA (D.), *învĕţător*, c. Sinaia, J. Prahova.
525. POPA (N.), *sumar*, c. Vĕrzar, comit. Bihor, Ungaria.
526. POPESCU (EM.), *învĕţător*, c. Ciocănescĭ-Mărginenĭ, J. Ialomiţa.
527. POPESCU (N.), *agricultor*, c. Petroşiţa, J. Dîmboviţa.
528. POPESCU (MATEIU,), c. Clejanĭ, J. Vlaşca.
529. POPESCU-DOBRENI (I.), *învĕţator*, c. Dobrenĭ, J. Ilfov.
530. POPESCU (CORNEL), *teolog*, c. Sibiŭ, comit. Sibiŭ, Transilvania.
531. POPOVICIU (MOISE), *student*, c. Covragiŭ, comit. Hunedióreĭ, Transilvania.
532. POPOVICIU (ZENO), comit. Sibiŭ, Transilvania.
533. POPOVICIU (M.), c. Rupt, comit. Hunedióreĭ, Transilvania.
534. POPOVICIU (D.), *învĕţator*, c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.
535. POPP (IOSIF), *notar*, c. Căbescĭ, comit. Bihor, Ungaria.
536. POSSA (C.), *elev la şcola normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Humulescĭ, J. Némţu.
537. PROCOPIESCU (TR.), *învĕţator diriginte*, c. Islaz, J. Romanaţĭ.
538. PUŞCARIU (I.), *student*, c. P.-Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.
539. RĂDOIU (I.), *avocat*, Bucurescĭ, J. Ilfov.
540. RĂDULESCU (MARIN), *elev la şcola normală de institutorĭ la Bucurescĭ*, c Slatina, J. Olt.
541. RÂMBU (V.), c. Drănescĭ, J. Dîmboviţa.
542. RĔDNICU (I.), *doctor*, c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.
543. ROMAN (I.), *student*, c. Vima-Mică, comit. Solnoculuĭ, Ungaria.
544. ROMAŞCU (G.), *agricultor*, c. Uideştĭ, J. Fălciŭ.
545. ROSETOS (ION), *inginer*, c. Roman, J. Roman.
546. ROSETTI (D-NA EFROSINA), c. Filipeniĭ, J. Bacăŭ.
547. RUSU (NIC.), c. Ighisdorf, comit. Tîrnava, Transilvania.
548. SALA (VASILE), *dascal grec-oriental*, c. Vaşcoŭ-Bărĕscĭ, comit. Bihor, Ungaria.
549. — colecţie de proverbe adunate în următórele comune din comitatul Bihor: Vaşcoŭ-Bărĕscĭ, Drăgănescĭ, Beiuş, Negru, Păcălescĭ, Ţigănescĭ, Lelescĭ, Sébişu, Hinchiriş, Bălenĭ, Totorenĭ, B. Lazun, Cusiişu. Căcăcenĭ, Ghighişenĭ, Hotar, Lunca, Serbescĭ, Dumbrăvenĭ, Sĕud, Ferice, Buntescĭ, Poenĭ sup. şi inf., Guranĭ, Petrósa, Chişcoŭ, Brósce, Brădet, Măgura, Sudrigiŭ, Rienĭ, Zavoenĭ, Petrilenĭ, Câmp, Colenĭ, Drihenĭ, Sust, Câmpanĭ, Băiţa, Lehecenĭ, Fênaţa, Sedişţal, Sediste, Talpe, Mizirieş, Cărpinet, Poiana, V.-Selişte, V.-Sohodol, Verzar, Pocola, Ds. Forrên, Vinterĭ, Holod, Saca, Duidureasa, Telec, Nimăiescĭ, Merag, Tarcăită.
550. SALA (IULIANA), c. Vaşcoŭ-Bărĕscĭ, comit. Bihor, Ungaria.
551. SALVIU (G. P.), *învĕţator*, c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.

552. ŞAGUNA (*Societatea de lectură* ANDREÏ), din Sibiŭ. Colecţie de proverbe adunată şi trimisă de membriĭ societăţiĭ.
553. ŞANDRU (N.), *student*, c Geoagul-de-Sus, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.
554. SĂRARIU (I.), c. Tighina, J. Vâlcea.
555. SCUREIU, *revisor şcolar*, Bacăŭ, J. Bacăŭ.
556. SILAGHI (S.), *teolog*, comit, Mureş-Turda, Transilvania.
557. SIMION (I. GH.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Băsescĭ-Tămăşenĭ, J. Fălciŭ.
558. SIMULESCU (I.), *student*, c. Mihelenĭ, comit. Zarand, Transilvania.
559. SION (D-NA PROFIRA), c. Bêrlad, J. Tutova.
560. ŞIŞMAN (CAT.). *învĕţătóre*, c. Adam, J. Tutova.
561. SOREANU (FLOREA), c. Préjba-de-pădure, J. Romanaţĭ.
562. SPERANŢIA (T.), *profesor*, Iaşĭ, J. Iaşĭ. [1]).
563. STĂNCEANU (M.), *învĕţător*, c. Piria, J. Mehedinţĭ.
564. STANESCU (ION), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Argeş.
565. ŞTEFĂNESCU (LAZĂR), c. Perişanĭ, J. Argeş.
566. STOIAN (VASILE N.), *agricultor*, c. Roşioriĭ-de-Vede, J. Teleorman.
567. STOIAN (VASILE), c. Olteniţa, J. Ilfov.
568. STRUGARIU (ISIDOR), *pădurar*, c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria
569. TACU (I.), *învĕţător*, c. Braniscea, J. Covurluiŭ.
570. TARCUŞ (N.), *învĕţător*, c. Piscu, J. Covurluiŭ.
571. TEODOR (LISAVETA), c. Bêrlad. J. Tutova.
572. TEODORESCU, *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*.
573. TEODORESCU-KIRILEANU (S., *învĕţător*, J. Suclava.
574. TEODORESCU (I.), *învĕţător*, c. Cotîrgaş, J. Suclava.
575. TEODORESCU (C.), *învĕţător*, c. Lipova, J. Vasluiŭ.
576. TEREBENŢ (TRAIAN), c. Cociuba. comit. Bihor, Ungaria.
577. ŢIFANCA (ILEANA), c. Tîfu, J. Fălciŭ.
578. TILA (S.), *elev la şcola normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Brăhăsescĭ, J. Tecuciŭ.
579. TITORIAN (I.), *profesor*, Basarabia.
580. TODAN (IONAŞU), *diac.*, c. Bărĕscĭ, comit. Bihor, Ungaria.
581. TÓDER (VASILE), *agricultor*, c. Roşiori-de-Vede, J. Teleorman.
582. TOFELDEA (DIM.), comit. Alba Inferióra, Transilvania.
583. TOMESCU (G. I., *învĕţător*, c. Broscariĭ, J. Mehedinţĭ.
584. TRIFU (ILIE), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
585. TROFIN (N.), *normalist Vasile Lupu*, c. Glodenĭ, J. Suclava.
586. TROTEANU (C.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Stăucescĭ, J. Botoşanĭ.
587. ŢUCRĂ (HENCIU), *perceptor*, c. Vaşcoŭ-Bărĕscĭ, comit. Bihor, Ungaria.
588. TUŢESCU (ST.), c. Catanele, J. Dolj.
589. TZINTZU (I., *inginer*, c. Buzĕŭ, J. Buzĕŭ.
590. ULESCU (PANTELIE), c. Pătula, J. Mehedinţĭ.
591. URECHIĂ (V. A.), *profesor universitar*, c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
592. URECHIĂ (MIRON), c. Drăgănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.

[1]) Tóte proverbele primite de la eleviĭ şcóleĭ de institutorĭ din Bucurescĭ, s'au cules dupa îndemnul şi stăruinţa d-luĭ T. Speranţia, profesorul lor.

593. VĂCARESCU (ION, *picher*, c. Măcin, J. Tulcea
594. VALCOF (ION), *elev la şcola normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Craiova, J. Dolj.
595. VARLAM (T.), *învĕţător*, J. Putna.
596. VASILE (I.), *agricultor*, c. Vadu-Lat, J. Vlaşca.
597. VASILE A LUĬ STAN, c. Rucăr, J. Muscel.
598. VASILIU (AL.), *învĕţător*, c. Tătăraşĭ, J. Suclava.
599. VASILIU (ANDREIU TÓDER), c. Sedişţele, comit. Bihor, Ungaria.
600. VEJA (I., *profesor*, c. Alexandria, J. Teleorman.
601. VERGATI (ELIODOR), *proprietar*, c. Balş, J. Romanaţĭ.
602. VESTEMEAN (N.), c. Rîu-Saduluĭ, comit. Sibiĭu, Transilvania.
603. VOINESCU (ALEX.), *elev la şcola normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Gorj.
604. VULCĂNESCU (IULIU), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Pelescĭ, J. Dolj.
605. WALNER-COSMA, c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
606. WELTZ, *căpitan* c. Constanţa, J. Constanţa.
607. X*, *elev la şcola normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Nănescĭ, J. Bacăŭ.
608. ZAMFIRESCU-DIACON (K. A.), *învĕţător*, c. Stiubenĭ, J. Dorohoiŭ.
609. Z... (D NA EC.), c. Bêrlad, J. Tutova.
610. ZANNE (D-NA SOFIA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
611. ZANNE (D-RA ALEXANDRINA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
612. ZANNE (D NA VICTORIA, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
613. ZANNE (DIMITRIE), *architect*, c. Bolintin-din-Vale, J. Ilfov.

BIBLIOGRAFIE

PENTRU

DIALECTELE DIN ISTRIA ŞI MACEDONIA

AUTORI CITAŢI

1. BAGAVU (ANDREIUL AL.). — **Carte de alegere scrisă în dialectul Macedo-Român.**—Bucuresci, 1887.
2. BOJADSCHI (MIHAI G.). — Γραμματικη Ρωμανικη ητα Μακεδο-Βλαχικη, υπο Μιχαηλ Γ. Μποϊατζη. Bucuresci, 1863. Ediţie identică cu cea din Viena, 1813.
3. GAZETA MACEDONIEI. — Diar, Bucuresci.
4. LAURIAN & MAXIM. — **Dicţionarul limbeĭ române.** — Bucuresci, 1871—1876.
5. MIKLOSICH (DR. FRANZ).— **Pumunische Untersuchungen: Istro und Macedo-Rumunische Sprachdenkmähler.** — 2 broşure. Carl Gerold's, Wien, 1881 — 1882.
6. NENIŢESCU (ION).— **De la Româniĭ din Turcia europénă.** — Carol Göbl, Bucuresci, 1895.
7. WEIGAND (GUSTAV). — **Die Aromunen, etnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Makedo-Romanen oder Zinzaren. Zweiter Band. Volksliteratur der Aromunen.** — Leipzig, 1894.
8. PAPAHAGI (PERICLE), în **Zweiter Jahresbericht des Institut für rumänische Sprache,** zu Leipzig 1895, publicat de Dr. Gustav Weigand.

CORESPONDENŢI

9. BUIA (D-NA ATHENA), c. Ochrida, Macedonia.
10. CAPSALE (XENOFONTE), *student*, c. Pîrlepe, Macedonia.
11. COYAN (I.), *director gimnasiŭ Ianina.* Mică colecţie de proverbe adunate în Albania şi Epir.
12. DAN (D.), *student*, c. Nevésta, Macedonia.
13. DIAMANDY (VASILE), *profesor*, c. Meţova (Arminciŭ), Macedonia.
14. GHIOCA (CONSTANTIN), c. Bitolia, Macedonia, prin d. Jeronimy.
15. GHICU (ILIE), *profesor*, c. Ianina, Epir.
16. IONESCU (CONSTANTIN), *profesor*, c. Nevésta, Macedonia.
17. META (CONSTANTIN), *student*, c. Molovişte, Macedonia.

18. MILESCU (D. A.), *student*, c. Gopeşĭ, Macedonia.
19. N. ST., c. Nijopole, Macedonia; prin d-nu Jeronimy.
20. VULCAN (P.), *publicist*, Macedonia.
21. ZUCA (G.), *student*. Mică colecţie de proverbe din urmĕtórele comune din Albania: Berat, Fieri, Elbasan, Permet, Cavaia, Durazzo, Cusina, Georgia, Coviţa, Culona, precum şi diferite alte comune din Albania şi din Epir.

SEMNE CONVENŢIONALE

✻ Proverbe cunoscute personal de autor saŭ culese de dînsul.
△ Proverbe sătescĭ.
□ Proverbe întrebuinţate numaĭ de literaţĭ.
● Proverbe dubióse saŭ traduse din cele străine, carĭ însă nu s'aŭ depărtat din diferite motive.

PROVERBELE ROMÂNILOR

CAPITOLU X

DESPRE VĬÉŢA SOCĬALĂ

JUSTIŢIE. — LEGĬ. — INVĔŢĂTURĂ. — NEGUSTORIE.
CĂLĔTORIE. — MESERIĬ. — UNELTE.

AC

Vedĭ *Cap. III, & XXI, c. Ac, Bărbat, Bólă, Bogat, a Călca, Croitor, Funie, Mamă. Cap. VII, c. Mĭere, Noroc, Orb, Para, a Pili, a Strînge, Surd, Tâmbară, Vedé, Zapciŭ.*

10999 *△ **Acul este (e) mic dar scumpe haĭne cóse.**

A. PANN, I, p. 137. — HINŢESCU, p. 1. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 109. — GR. ALEXANDRESCU, *c. Focşanĭ, j. Putna.*

Şi acul e mic dar scumpe haĭne cóse.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* 51.

1⁰ Dintr'o muncă cât de mică, putem dobândi folóse însemnate.
2⁰ Ne învaţă să nu dispreţuim pre ceĭ micĭ.

3⁰ Pentru omul mic dar deştept.
Urmĕtórea ghicitóre aromânéscă.

Nĭic nĭi-escu, drac nĭi-escu,
Ma tută lumea eŭ u'nvescu.

exprimă aceeaşĭ idee.

Dans les petits boîtes les bons onguents.

Prov. Franc.

E chiucu ancu u pevaru, e po si face cente. 1)

Prov. Cors.

Liden Hund jager og Vildbassen. 2)

Prov. Dan.

11000 * △ **Acul e mic, face lucrurĭ marĭ.**

V. SALA, *dasc. c. Sudrigiŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 10999.

11001 **Cine cu lăcomie acul cusĕtoruluĭ înghite, acela cu mare mişelie fierul arătoruluĭ boresce.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 252.

Aĭ înghiţit un ac şi o să scoţĭ un fier dĕ plug.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 1. — HINŢESCU, p. 79. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 112.

* △ *A înghiţit un ac şi o să scóţă (a scos) un fier de plug.*

A. PANN, II, p. 52. — HINŢESCU, p. 1. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Undiţă.*

1) Mic e și piperul, și totușĭ te face el să'l simţĭ.
2) Un câne tînĕr vînéză și gliganul.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce ĭeŭ cu sila şî, în urmă, întorn maĭ mult (GOLESCU).

* △

11002 **A avé ac de cojocul cuĭ-va.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 363. — S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.*, p. 85. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △

Am (eŭ) ac de cojocul tĕŭ (luĭ).

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 231; *Leg.*, p. 87. — P. GRĂDIŞTEANU, *Gazet. Pop.*, I, p. 192. — D-na E. SEVASTOS, p. 110. — *Gazet. Pop.*, I, No. 25. — N. POPESCU, *Calend.* 1881, p. 58; *Calend.* 1877, p. 36. — *Conv. Liter.*, *XII*, p. 217. — A. GOROVEI, *j. Suceava.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluiu.* — CĂLIN, IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

Asta e bólă cu léc
Am eŭ de cojocul tĕŭ ac.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 158; III, p. 128. — HINŢESCU, p. 17. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 113 & 114.

* △

Este ac şi de cojocul luĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 19; I, p. 68. — HINŢESCU, p. 1. — DOBRE, MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — JULIU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

*

Are ac pentru cojocul tĕŭ.

C. NEGRUZZI, I, p. 250. — M. CANIAN, *j. Iaşĭ.*

* △

Are ac pentru cojoc.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △
A găsì (aflà) ac de cojocul cuĭ-va.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 96. — S. I. Grossmann, *Dict.*, p. 131. — Popescu, *Calend.* 1877, p. 36. — G. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — V. A. Forescu, *j. Sucĭava.* — I. Creangă, *Pov.*, p. 251. — P. Gârboviceanu, *Semin. C. Buc. Cl. VII.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
A'şĭ gĕsì ac de cojoc.

Bengescu, *Conv. Lit.* XI, p. 128. — Fr. Damé, I, p. 31 & 271. — V. Forescu, *j. Sucĭava.* — M. Canian, *publ. j. Iaşĭ.*

Am ac şĭ aţă de cojocul tĕŭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 3.

Veḑĭ *Tâmbară.*

1⁰ Insemnéză că putem să rĕsplătim óre-căruĭa (Golescu). Ne pricepem a ne rĕsbunà.

«Bună nădejde am că Pardosul cu multe pestricĭunile şi picăturile luĭ, *va aflà ac de cojocul* Lupuluĭ.» — Dim. Cantemir, p. 96.

2⁰ A înfrînà, a mărginì pre cine-va; a'l învinge.
3⁰ A fi în stare de a se împotrivì învinovăţirilor ce i se aduc de alţiĭ.

«Are ac pentru cojoc.»

* △
11003 **Cum e acul şi cojocul.**

V. Călin, *stud. J. Argeş.*

După stăpân şi slugă, după meşter şi lucru.

* △
11004 **Acul nu e sulă.**

V. Sala, *dasc. c. Talpe, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Cap. VII, c. Şofran.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 9279.

2⁰ Cel mic nu sě póte asemĕna cu cel mare, nicĭ femeia cu bărbatul căcĭ, precum se maĭ ḑice : *ce 'ĭ caciulă nu 'ĭ tulpan.*

* △

11005 **Nu 'ţĭ băgà ace în călcâie.**

Iuliŭ Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Face atent, pe cel ne-astîmpĕrat, să nu 'şĭ tragă vre un rĕŭ prin purtarea sa.

* △

11006 **Cu un ac**
Tot sărac

P. Gârboviceanu, *prof. c. Domnesci, j. Muscel.*

Veḑĭ *Covrig, Mic, Rac.*

Acelaş înţeles ca la No. 2435 şi 8405.

*

11007 **Agudealŭ cŭ-aclu,**
S-ansară ca draclu.[1]

I. Coyan, *prof. c. Băésa, Epir.*

Argumentéză cu putere ca să 'l deşteptĭ.

* △

11008 **A căutà acul în carul cu fên.**

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 161; III, p. 130. — Bengescu, *Conv. Liter.* XI, p. 87. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 145. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 111. — Fr. Damé, II, p. 25. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, J. Dorohoĭ.* — Gav. Onişor, *prof. c. Simila, j. Tutova.* — Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — Gr. I. Alexandrescu, *magistr. j. Covurluĭu.* — *Semin. C. Buc. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

A căutà acul în căpiţa de fên.

Laurian & Maxim, I, p. 555.

---

[1]) Dă 'ĭ (împunge'l) cu acul să sară ca dracul.

Orbul îşĭ caută acul în aria cu paele.

A. PANN, II, p. 4. — HINŢESCU, p. 137. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 111.

A căutà acul în claĭa de fên.

BARONZI, p. 68.

Gândescĭ că e flóre la urechĭe să cauţĭ acul în carul cu fên.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 161. — HINŢESCU, p. 67.

A se necăjì, a stăruì ca să găséscă ce-va care nu sĕ póte aflà, saŭ e fórte greŭ de găsit.

Chercher une aiguille dans une botte de foin.

Prov. Franc.

11009 **A ascunde acul în claia de fên.**

BARONZI, p. 62.

A ascunde un lucru fórte bine; aşa de bine în cât, la nevoĭe, nicĭ nu 'l maĭ găsesce.

11010 **Nu căutà acul în carul cu fên.**

I. G. VALENTINEANU, p. 30.

Acelaş înţeles ca la No. 11009 sub formă de oprire. Nu 'ţĭ pĭerde vremea în zadar.

11011 * **A căutà acul Dómneĭ.**

HELIAD-RĂDULESCU, *v. XIX.* — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 145. — P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

* *A căutà acul Dómneĭ cu fir roşu.*

BARONZI, p. 47.—G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 198.

1⁰ Adică ce-va fórte frumos.
2⁰ Maĭ ales un lucru care nu se póte aflà.
In Etymologicum Magnum p. 110 citim :

«Poporul, viresce, crede că, cel maĭ frumos din tóte acele, trebuĭe să fie acela al Dómneĭ. Jocul copilăresc de-a Baba-gaia (puĭa-gaĭa, clóţa), se începe, în Ţéra-Românéscă, printr'un dialog, între copilul care face pe cloşca cu puĭ şi între acela care face pe baba.»

CLOŞCA — Ce cauţĭ, babo ?
GAĬA — *Acul Dómneĭ cu fir roşiŭ !*
CLOŞCA — L'am găsit eŭ.
GAĬA — Uite 'l ! (arĕtând piciorul).

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 198.

Este de notat că, în unele locurĭ, flórea *Nigella arvensis* saŭ *sativa, Cheveux de Vénus*, numită la Latinĭ *Acula*, pórtă denumirea de *Acu-dómneĭ*.

* △
11012 Ca prin urechile aculuĭ.

ION GHICA, *Anuar Acad. Seria II.* — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 459. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 116. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 202 ; *Amint.*, p. 80 ; *Conv. Liter.*, *XV*, p. 449. — FR. DAMÉ, IV, p. 28. — S. FL. MARIAN, *Tradiţ. Pop.*, p. 38. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △
A scăpat (s'a strecurat) ca prin urechile aculuĭ.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — G. P. SALVIŬ, & E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — FR. DAMÉ, *Dict.* I, p. 31.

Veḑĭ *Bogat, Bólă, a Vedé.*

A scăpà de o primejdie abea-abea, cu mare greutate, ca prin minune. A fi lipsit puţin pentru ca óre-cine să priméscă rĕsplata uneĭ fapte rele.

«Supĕrarea părinteluĭ Oşlobanu ajunsese la culme,... *ca prin urechile aculuĭ* de n'a făcut mucenic pe părintele Duhu.» — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 80.

11013 * Par'că stă (şede) pe ace.

S. Fl. Marian, *Tradit. Pop.*, p. 313. — Gr. Alexandrescu, *magistr., c. Focşanĭ, j. Putna.*

Vedĭ *Ghimpe.*

E ne-răbdător.

11014 De la ac până la aţă.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 177.

Vedĭ *Aţă, Fir, Pĕr.*

Adică absolut tot.

«*De la ac până la aţă,* cu avuţie, cu nĕm, cu siminţie în prav şi în pulbere a'l întôrce sĕ silui». — D. Cantemir.

11015 Până la un cap de ac.

Vodă Alexandru Ilieş, *An. 1621, apud Hăşdĕŭ, Etym. Magn.*, p. 111.

Vedĭ *Aţă.*

Adică cu totul, fără a lăsà nimic, şi cum ḑice francezul: *jusquà une tête d'épingle.*

«Decĭ să 'ĭ facĭ să întôrcă tot ce aŭ luat de la casa luĭ *până la un cap de ac.*» — *Act de la* Alex. Ilieş, *an. 1621.*

După părerea D-luĭ B. P. Hăşdĕŭ acéstă expresiune ar fi o întorsătură posteriôră, în loc de, *până la un ac de cap,* şi o apropĭe de expresiunea juridică aflată în codicele Teodosian: «si præter hæc tria crimina repudium marito miserit (uxor), oportet eam *usque ad acuculam,* in domo mariti deponere».

ADALMAŞ

Vedĭ *Aldamaş.*

11016 * △ Nu 'ĭ de tîrg ca de adălmaş.

Gav. Onişor, *prof. c. Ghernescĭmă, j. Tutova.*

Când într'o afacere unul se intereséză numaĭ de cele maĭ ne-însemnate.

Vedĭ Etym. Magn. p. 782, cuvîntul *adalmaş*.

A ADUNÀ

Vedĭ *Înţelept, Tinereţe.*

11017 *Adună unde n'a risipit.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 228.

Adună unde n'a rĕsipit, dar nu sĕ sfinţesce.

A. PANN, II, p. 28. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 393.

Adună unde n'a risipit, dar nu se sânţesce.

HINŢESCU, p. 2.

Vedĭ *a Secerà.*

Pentru ceĭ carĭ câştigă pe căĭ pĭezişe.

11018 * △ Cine nu adună pentru sine, adună pentru alţii.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Pentru ceĭ sgârciţĭ carĭ nu sciŭ să se foloséscă de averea lor.

11019 *Adună şi nu scie cuĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *c. Focşanĭ, j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 11018.

Adună avuţiĭ şi nu scie cine le va strînge. — PSALM., 39. 7; IOV., 27. 17; ECCLES., 2. 18; 21. 26; 5. 14; LUC, 12. 20.

11020 *Unul adună, altul risipesce.

I. G. VALENTINEANU, p. 24.

Vedĭ *Tată*.

Acelaş înţeles ca la No. 10854.

11021 △ Cine adună şi cine mănâncă.

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 11020.

11022 Adună tóte, fie şi próste.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 5.

Arată ne-saţul omuluĭ, când nu vré să maĭ lase şî pentru altul ce-va (GOLESCU).

11023 △ Adună cu firu ca să aĭ cu grămada.

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Picătură*.

Adică câte puţin adunând, mult dobândim.

11024 △ Adună vara ca să aĭ ĭérna.

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Vară*.

Acelaş înţeles ca la No. 303 şi următórele.

11025 * △ Adună la tinereţe ca să aĭ la bĕtrâneţe.

GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.* — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Tinereţe*.

Acelaş înţeles ca la No. 6122.

11026 * △ **Adunĭ cu ţîrîita şi împarţĭ cu ne-miluita.**

C. IORDĂCHESCU, *stud. c. Cristescĭ, j. Botoşanĭ.*

Veḑĭ *Mână, Pumn.*

Acelaş înţeles ca la No. 3759 & 4582.

ADUNAT

11027 * △ **Când are tóte adunate**
Atuncĭ la toţí este frate.

I. GH. SIMION, *elev. Sc. Norm. Bêrl., c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

Veḑĭ *Bogat.*

Cel bogat are destuĭ prietenĭ dar, precum ḑice poetul.

Donec eris felix multos numerabis amicos,
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

AGONISIRE

11028 **Agonisirea la vreme înlătură lipsa şi nevoĭa.**

HINŢESCU, p. 2.

Ne învaţă să fim prevĕḑĕtorĭ.

ALB

Veḑĭ *Cap. I, III & IV, c. Albă.*

11029 * **Ba e albă, ba e négră.**

A. PANN, *Moş Alb* II, p. 41.
S. FL. MARIAN, *Ornit.* II, p. 64.

* △ *Eŭ spuĭ că e albă, el spune că e négră.*

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

Veḑĭ *Cĭută, Lae, Raţă.*

Acelaş înţeles ca la No. 1943 & 2445.
Veḑĭ la No. 1943. *Povestea feteĭ*, de A. Pann.

SNÓVĂ

Dice că aŭ fost odată doĭ ómenĭ, carĭ întîlnindu-se într'un loc şi vĕdênd o cĭorcobară [1]), unul dintr'înşiĭ dise către cela-l-alt: «Uĭte, mĕ *Alba!* că e mult maĭ albă de cât négră.» Éră cela-l-alt îĭ rĕspunse: «Minţĭ, mĕ, că'ĭ *Négră*, nu *Albă!* că e maĭ mult négră de cât albă.»

Şi tot aşa unul: ba că e maĭ mult albă, éră cel-l-alt: ba că e maĭ mult négră, nu numaĭ că sĕ certară între olaltă ci, de la un timp, începură a se şi bate şi se bătură grozav, căcĭ nicĭ unul nu voi să lese după cela-l-alt.

Eră după ce s'aŭ bătut bine, după ce s'aŭ scărmănat cum se cade, se despărţiră şi se duseseră fie-care în drumul sĕŭ.

La un an de dile, după acéstă ne-înţelegere, cértă şi bătae, întîlnindu-se ómeniĭ noştriĭ éră-şĭ un loc şi, dându-şĭ bună dioa, după obiceĭu, dise unul dintre dînşiĭ:

— Sciĭ, mĕĭ frate, că proştĭ maĭ fuserăm noĭ an, că ne băturăm pentru o cĭorcobară.

La ce cela-l-alt rĕspunse:

— Că dĕŭ, mĕĭ frate, tare rĕŭ am făcut.

— Şi vedĭ, frate, dise éră-şĭ cel d'întâĭu, tot eŭ am avut dreptate, că cĭorcobara e maĭ mult négră de cât albă.

— Ea'n lasă, lasă, frate, tóte la o parte, dise cela-l-alt, că eŭ sciŭ pré bine că cĭorcobara e cu mult maĭ albă de cât négră.

Apoĭ tot aşa, şi de astă dată, nevoind nicĭ unul nicĭ altul să lese dintre ale sale, începură éră-şĭ a se bate, ca şi'n anul trecut, şi numaĭ după ce se bătură bine se despărţiră şi se duseră de unde aŭ venit. — S. Fl. Marian, *Ornit.* II, p. 63.

11030 * △ **Albă, négră, asta este.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 3. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 229. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Albă, négră, asta e, cum sĕ vede.

A. Pann, II, p. 144. — Hinţescu, p. 2.

1⁰ Sĕ dice când óre-cine nu sĕ mulţumesce pĕ óre-ce, şî alt ce-va maĭ bun nu avem să'ĭ dăm (Golescu).

2⁰ Ce atâtă vorbă. Ţi-o plăcé, nu ţi-o plăcé, tréba s'a făcut.

11031 **A face albul negru.**

Laurian & Maxim, I, p. 149.

[1]) Disă şi *ţarcă* saŭ *sarcă*.

*
Face albul negru şi negrul alb.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 380.

A face din alb negru.

Laurian & Maxim, I, p. 149.

A arĕtà, a spune un lucru alt-fel de cât cum este.

*
11032 **Nicĭ albă, nicĭ négră.**

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 42. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 706. — Fr. Damé, III, p. 108.

Veḑi *Laŭu, Negru.*

Adică de odată, fără multă vorbă.

«*Nicĭ albă, nicĭ négră,* unde mĕ apucă de gât». — Gr. Jipescu.

ALDĂMAŞ

Veḑĭ *Adalmaş.*

11033 **Bun de aldămaş.**

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 15. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 782.

Se ḑice de omul care a făcut o isbândă şi care, de bucurie, ar trebuì să cinstéscă pe aĭ sĕĭ.

ALFA

*
11034 **A fi alfa şi omega.**

Ión Neculce, *Letop. Mold.*, II, p. 228. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 864. — I. S. Grossmann, *Dict.*, p. 1. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică începutul şi sfîrşitul, cel de căpetenie; om puternic, de el atîrnă totul, cum vré aşa face.

«Éră Toderaşe Visternicul, fecĭorul luĭ Iordachi Cantacuzino celuĭ bĕtrân, fiind vĕr primar cu Dumitraşco Vodă, erà în mare cinste la Dimitraşco Vodă; el *erà alfa şi omega* atunce în ţéra Moldoviĭ». — I. NECULCE.

Eu sunt alfa şi omega, începutul şi sfîrşitul.

Biblia 1688, *Apoc.*, 1. 8.

ANDREA

11035 * Asună tuti hérele, asună ş'andreaua.[1])

I. COYAN, *prof. c. Băésa, Epir.*

Când un om de nimic vré să 'şĭ dé aere, se amestecă în vorbă cu ceĭ marĭ, îşĭ dă părerea ne-poftit, etc.

ANTAL

Veḑĭ *Beţiv.*

ARCUDAŞ

11036 * △ Ţĕranul pasce vaca şi arcudaşul o mulge.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Răteşcĭ, j. Argeş.*

Veḑĭ *a Arà.*

Adică unul muncesce şi altul trage folósele. Veḑĭ No. 419.

Tariro ikhan nemene djetere okho okô, tsang ni singgeri elemangga fountchetele djekou bi.[2])

Prov. Mand.

[1]) Sună tóte férele, sună şi andreaua.

[2]) Daca pe de o parte boul care ară nu are ĭerburĭ ca să mănânce, pe de altă parte şórecele din pod are mâncare cu prisos.

ARENDĂŞIE

11037 **Arendăşia**
Perde moşia.

ZAMFIR ARBORE, *Basarabia*, p. 470.

Căcĭ arendaşul sleïesce pămîntul şi sărăcesce ţĕrănimea.

ARGĂSÉLĂ

11038 **In putina cu argăsélă.**

A. PANN, I, p. 69.

La putină în argăsélă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 39. — A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 20 & 21; I, p. 70.

In putina cu argăsélă se întîlnesce lupul şi vulpea.

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1568.

Veḑĭ *No. 2671.*

1⁰ Toţĭ ómeniĭ trebue să móră odată.
2⁰ Ómeniĭ ceĭ rĕĭ, astă-ḑĭ unul şi mâĭne altul, ajung toţĭ la puşcărie saŭ la spînzurătóre.
3⁰ Sĕ ḑice pentru cele ce pururea ĕşĭ argăsesc obrazul cu dresurĭ (GOLESCU).

POVESTEA VORBIĬ

O vulpe rĕŭ stricătóre
Ducêndu-se la vînătóre,
Intîlnì în drum, p'o vale,
Pe cumĕtru lup în cale
Şi 'ĭ ḑise, rînjind măsele:
— Cale bună cumetrele
Dar în cotro? până unde?
— Ia pân aci, îĭ rĕspunde.
Mĕ duc pân la o vecină

Să 'ngrijesc de vr'o găină,
Dar tu ce ţi-aĭ lăsat casa?
— Am plecat să daŭ cu plasa
Colea, în acea cotenéţă.
Să věd n'oĭ vînà vr'o raţă.
Ḑise asta-l-altă iară:
— Aĭdeţĭ împreună dară,
Şi găinĭ, raţe orĭ ouě
Le vom împărţi în douě.
— Bine, aĭde. Şi plecară.
Vînară, pe cât vînară,
Şi, după ce împărţiră,
Tóte câte le hoţiră,
Când cu ele se 'ncărcară
Şi pe la casă 'şĭ plecară,
Începură să 'şĭ ureze
Sănătoşĭ să ospěteze:
— Nópte bună, cumetrele,
Ferite-ar Sfântu de rele:
— Iţĭ mulţumesc, cumětriţă,
Domnul bine să-ţĭ trimiţă,
Ne-am folosit astă-séră,
Dar unde ne 'ntîlnim ĭară?
Ḑise ea: — Fără greşală
La putină în argăsélă.

* * *

Drept este şi prea firesce
Că hoţ cu hoţ sě întîlnesce
Maĭ lesne în puşcărie
De cât în negustorie.
Dar beţiv cu beţiv unde?
Iacă şi el ne rěspunde:
Unde'mĭ tórnă să'mĭ ud gâtul
Şi îmĭ maĭ petrec urîtul.
Aşa şi alt prin urmare.
Maĭ lesne întîlnirea 'şĭ are
Unde 'l trage pe el aţa
Ca să 'şĭ petrécă viaţa.

A. PANN.

Tous les renards se retrouvent chez le pelletier.

Prov. Franc.

Tutte le volpi si trovano in pelliceria.[1])

Prov. Ital.

[1]) Tóte vulpile se găsesc la blănar.

Alle listigen Füchse kommen endlich beim Kürschner in der Beize zusammen.[1])

Prov. Germ.

Every fox must pay his own skin to the flayer.[2])

Prov. Engl.

11039 * △ A se duce în putina cu argăsélă.

HINŢESCU, p. 157. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A se prăpădì, a se duce draculuĭ, a se duce la spînzurătóre.

«Dute *în putina cu argăsélă* . — HINŢESCU.

11040 * △ Să ne întîlnim la putina cu argăsală.

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Adică pe lumea cea-l-altă, când om murì.

A lu piddaru nni videmu tutti. [3])

Prov. Sard.

Allá nos veremos en el corral de los pellejeros. [4])

Prov. Span.

ARVUNA

11041 * △ Arvuna te légă şi plata te scapă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeş.*

---

[1]) Tóte vulpile şirete ajung la urmă împreună în cada cu dubélă a cojocaruluĭ.
[2]) Fíe-care vulpe trebue să 'şĭ dea pelea la cojocar.
[3]) La cojocar ne vom revedé cu toţiĭ.
[4]) Acolo ne vom revedé în cada cojocaruluĭ.

1⁰ In înţelesul firesc.
2⁰ Daca făgăduiescĭ trebue să te ţiĭ de cuvînt.

A ARVUNI

* △
11042 **Cine arvonesce
Acela plătesce.**

P. Palade, *stud. c. Câmpeni, comit. Turda-Arieş, Transilvania.*

Acelaş înţeles ca la No. 11041.

ASPRU

Vedĭ *Vorbă.*

A AVÉ

Vedĭ *Ban, Cămilă, Para, a Plânge.*

* △
11043 **Cine are bé şi mănâncă; cine nu, stă şi sĕ uĭtă.**

A. Pann, I, p. 130. — Hinţescu, p. 12. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Cine are banĭ bé şi mănâncă, eară cine nu, se uĭtă şi rabdă.

I. Creangă, *Conv. Liter.*, XI, p. 196; *Pov.* p. 279.

* △
Cine are bé şi mănâncă, iar cine nu, rabdă.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *a Bé, Ploscă.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 9168.
2⁰ Arată, într'un mod hazliŭ, ce fac ómeniĭ la oraş.— *J. Covurluĭu.*

* △
11044 **Am şi n'am.**

V. SALA *dasc. c. Totorenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

1⁰ Nu vréŭ să te împrumut; am, însă nu pentru tine.
2⁰ Pentru acel care e dator maĭ mult de cât are.

11045 **De la cel ce n'are nicĭ Dumneḑeŭ nu cere.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 158. — FR. DAMÉ, I, p. 222.

* △
De unde nu'ĭ nicĭ Dumneḑeŭ nu cere.

N. GH. IONESCU, *înv. c. Mamorniţa, j. Dorohoĭ.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

De la cine n'are nicĭ Dumneḑeŭ nu póte să ĭea.

I. G. VALENTINEANU, p. 41.

* △
De unde nu'ĭ (este) nicĭ Dumneḑeŭ nu póte luà.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — JUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △
De unde nu'ĭ nicĭ Dumneḑeŭ nu are ce luà.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

D'ĭu nu'ĭ, ş-Dumnidzĕŭ nu are çe's l̃ĭa. [1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahr.*, p. 170.

[1]) De unde nu'ĭ, şi Dumneḑeŭ nu are ce să'şĭ ĭeà.

*
D'ĭu nu éste, nică Dumnidzĕŭ nu ĭia. [1])

I. Coyan, *prof. c. Abela, Epir.*

Adică de la cel sărac nu póte cere nimenĭ, fiind că nu are; se ḑice maĭ ales când unul ca acesta nu'şĭ póte plătì datoria sa.

Ubi nihil est, Cæsar jure suo excidit. [2])

Prov. Lat.

Où il n'y a rien le roi perd ses droits.

Prov. Franc.

Dove non è, non se ne può torre. [3])

Prov. Ital.

Al que no tiene, el Rey le hace libre. [4])

Prov. Span.

Where nothing is, nothing is to be had. [5])

Prov. Engl.

Wo Nichts ist, hat der Kaiser sein Recht verloren. [6])

Prov. Germ.

11046 Dacă n'aĭ,
Din umerĭ daĭ.

A. Pann, II, p. 85. — Hinţescu, p. 117.

Adică n'aĭ ce face. Când nu poţĭ plătì unuĭ creditor.

---

1) De unde nu este nicĭ Dumneḑeŭ nu ĭeà.
2) Unde nu'ĭ nimic, Impĕratul (Cesar) îşĭ perde dreptul.
3) Unde nu'ĭ, nu sĕ póte luà nimic.
4) Aceluĭ care nu are nimic, Regele îĭ dă libertatea.
5) Unde nu e nimic, nimic nu e de luat.
6) Unde nu e nimic, Regele îşĭ a perdut dreptul sĕŭ.

11047 *Cu cât are cine-va, tot ar vré să maĭ aĭbă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* II, p. 59; *Rev. Ist.*, II, p. 158.

Arată firea lacomă şi ne-săţiósă a omuluĭ.

Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ. [1])

OVIDIŬ.

L'appétit vient en mangeant.

Prov. Franc.

Chi più ga, più vorria aver. [2])

Prov. Triest.

11048 Carle maĭ mun are, maĭ mun va avé. [3])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unt.*, I, p. 10.

Vedĭ *Dumnedeŭ.*

Tot cel care are capĕtă maĭ mult.

11049 *△ De ce aĭ, de ce aĭ maĭ avé.

Şezăt., III, p. 3. — D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 11047.

11050 Când aveam în ce, n'aveam cu ce; acum că am cu ce, n'am în ce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 33. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 456.

---

1) Cu cât aĭ bĕut maĭ mult cu atât ţĭ-e maĭ sete.
2) Cine are maĭ mult, maĭ mult vré să aĭbă.
3) Care maĭ mult are, maĭ mult va avé.

* △
Când aveam (avem, aĭ) cu ce, n'aveam (avem, aĭ) în ce; şi când am (avem, aĭ) în ce, n'am (avem, aĭ) cu ce.

A. PANN, II, p. 71.—HINŢESCU, p. 31. — I. G. VALENTINEANU, p. 45. — N. JUVARA, c. *Popenĭ, j. Fălciŭ.*

*
Când am ce, n'am în ce; când am în ce, n'am ce.

A. GOROVEĬ, c. *Folticenĭ, j. Suciava.*

Arată ne-putinţa omuluĭ la vreme cuviinciósă (GOLESCU).

11051 **Când aveam locul, n'aveam mijlocul; acum că am mijlocul ĕmĭ lipsesce locul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 34.

Arată ne-potrivirea norociriĭ ce nu vine la vreme (GOLESCU).

*
11052 **N'avea.... dar avea de gând să'şĭ ĭeà.**

I. C. FUNDESCU, *Basme,* p. 167. — *Voinţa* (ziar) XII, No. 3349.

Pentru ceĭ cariĭ se laudă cu ce n'aŭ.

SNÓVĂ

Un ţigan murise şi, ducêndu'l la grópă, nevésta luĭ îl jeleà aşa :
— Aoleo! Aoleo! Ce bine mĕ 'ngrijeà! Ce bine mâncà! Cine să'ĭ pórte căcĭula acum?
— Avea, fă, orĭ n'avea? o întrébă unul.
— Ba *n'avea, dar avea de gând să'şĭ ĭeà.*

11053 **Daca aĭ,**
Daĭ.

HINŢESCU, p. 2.

Daca nu aĭ, eştĭ silit să respingĭ cererea ce ţi se face.

11054 * Ce am avut şi ce am pĭerdut!

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 134 & 151; II, p. 88; III, p. 122.—HINŢESCU, p. 7.

Pentru cel care e lovit rĕŭ de sórtă.

11055 * △ N'are cu ce sătură un şórece.

G. P. SALVIŬ, *înv.* c. *Smulţĭ*, *j. Covurluĭu.*

Vedĭ *No. 5054.*

E sărac lipit pămîntuluĭ.

AVERE

Vedĭ *Drac*, *Mórte.*

11056 * △ Averea 'ĭ gard de nuele
Sărăcia 'ĭ zid de pétră.

GAVR. ONIŞOR, *prof.* c. *Dobrovĕţ*, *j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Bogăţie.*

Cu greŭ se câştigă baniĭ, se pĭerd însă fórte uşor.

Averile de frunte
Sunt că un isvor de munte:
Astă-dĭ curge şi înnécă
Şi mânĭ scade ş'apoĭ sécă.

Poes. Pop.

11057 * △ Averea n'are stăpân.

E. I. PATRICIŬ, *înv.* c. *Smulţĭ*, *j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Ban.*

1⁰ Cum a venit sĕ şi duce, ne avênd stavilă.
2⁰ Arată tot de odată că omul nu trebue să năzuĭéscă ca, prin căĭ pĭezişe, să'şĭ facă avere căcĭ dacă *de haram a fost, haram s'a dus.*

Avuţia în etern nu ţine.

Prov. Solom. 27. 24.

11058 **Averea străină nu ţine de cald.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 235. — Laurian & Maxim, I, p. 234. — Fr. Damé, IV, p. 111.

Vedĭ *Haĭnă, Străin.*

Adică nu ne folosesce întru nimica.

* △

11059 **Averea strîngĕtoruluĭ (sgîrcituluĭ) trece în mâna cheltuitoruluĭ (risipitoruluĭ).**

V. A. Forescu, *c. Malinĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Ban.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 11021.

2⁰ Se ḑice, maĭ ales, celor sgîrciţĭ.

* △

11060 **Averea e ca o baltă, cum facĭ un şĕnţuleţ tótă se scurge.**

V. Sala, *dasc. c. Ţigănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.* — Hinţescu, p. 7.

Acelaş înţeles ca la No. 11056.

* △

11061 **Averea, maĭ mult de patru-ḑecĭ de anĭ nu stă într'un loc; şi acolo stă atâta, unde e câştigată cu dreptate ĭar, unde e cu strîmbătate, nu ţine nicĭ atáta.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Ban, a Câştigà, Drept, Dreptate.*

Acelaş înţeles ca la No. 11060, cu adaosul că omul nu trebue să năzuĭéscă ca, prin căĭ pĭezişe să facă avere, căcĭ bogăţiile adunate din jafurĭ şi răpirĭ se pĭerd.

Averea cu înşelăcĭune câştigata scade.

Prov. Solom. 13. 11.

11062 * △ Cine sĕ bucură la avere
(El) ĭeà fără plăcere.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 106; II, p. 126. — HINŢESCU, p. 7. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Căcĭ e cam greŭ să'ţĭ placă şi nevésta şi zestrea eĭ, fiind sciut maĭ ales că: *sutele mărită slutele.*

11063 * △ M'am bucurat la avere şi la vaĭ de pĕcatele mele.

ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Când cine-va se înşală cu căsătoria, uitându-se numaĭ la avere.

11064 Nu averea face pe om ci omul averea.

S. FL. MARIAN, *Nunta,* p. 34.

Vedĭ *Ban.*

Trebue să cântărescĭ valórea omuluĭ ĭar nu averea luĭ, căcĭ: *banĭ aŭ şi ţiganiĭ dar omenie n'au.*

11065 * A se scăldà în averile sale.

A. PANN, I, p. 164. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*. III, p. 377.

Vedĭ *Ban*, *Para.*

E putred de bogat.

11066 * △ E plin de avere ca cotea de beşinĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11065.

11067 * A 'şĭ mâncà averea cu lingura.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 807.

Veḑĭ *Ban.*

A cheltuì cu ne-miluita.

11068 * △ A i se duce averile.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 25.

A 'şĭ pĭerde puterea; în adevĕr pentru sufletele viteze puterea este cea maĭ scumpă avere.

PĂUNAŞUL CODRILOR

. . . .
. . . .
. . . .
Eĭ de brîŭ sĕ apucaŭ
Şi la luptă sĕ luaŭ.
Când în loc mi se 'nvîrtiaŭ.
Când în sus se opintiaŭ.
Nicĭ unul nu dovedeà,
Gĭos nicĭ unul nu cădeà.
Ear băĭétul cum slăbeà
Brîul i se descingeà,
Şi Păunul mi 'l strîngeà,
Trupuşorul il frângeà.
«— Mândro, mândruliţa mea!
Vin de 'mĭ strînge brîul meŭ!
Apĕra te-ar Dumneḑeŭ!
Că-mĭ slăbesc puterile
Mi se duc averile.
— Ba nu, nu, bădiţă frate,
Că veĭ luptà pe dreptate;
Şi orĭ-care a biruì
Eŭ cu dînsul m'oĭu ĭubì».

AVOCAT

11069 * Avocatul ne-chemat
Se plătesce c'un căcat.

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

Vocatu carle nu fost cliemat, vire platit cu cacatu. [1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

Pentru cel care se amestecă, ne-chemat, în vorbă.

Avvocato non chiamato con un piato de merda fu pagato. [2])

Prov. Triest.

AVUT

Vedĭ *Cap. XVII & XXIX*, *c. Avut, Bogat.*

11070 △ Tot grasu e frumos şi tot avutu cinstit.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 141.

Vedĭ *Bogat, Gras.*

Arată cinstea celor bogaţĭ.

11071 * Avutlu a órfănluĭ nu i pistipsésce. [3])

D. DAN, *stud. c. Nevésta, Macedonia.* — META COSTANDIN, *c. Molovişte, Macedonia.*

Vedĭ *Bogat.*

Bogatul nu crede păsurile săraculuĭ.

11072 Ş-draclu aduçi avutluĭ dărĭ. [4])

G. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 152.

Vedĭ *Bogat.*

Celuĭ bogat i se fac hatîrurĭ.

---

[1]) Avocatu care nu a fost chĭemat, e plătit cu un căcat.
[2]) Avocatu ne-chĭemat cu o farfurie de căcat a fost plătit.
[3]) Avutul nu crede pe cel sărac.
[4]) Şi dracul aduce avutuluĭ dărĭ.

11073 **S-éră tuţĭ avuţĭ, carĭ vré sapă agrili?**[1])

G. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Veḑĭ *Boer, Cibotă, Mare.*

Acelaş înţeles ca la No. 9771.

Tuti un si po esse ricchi.[2])

Prov. Cors.

Tout lou monde pou pas estre Mestre.

Prov. Prov.

11074 **Avutlu tuti hărli lĕ-ari.**[3])

G. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 151.

Bogăţiile unuĭ om ne ĭeaŭ ochiĭ de nu maĭ vedem cusururile luĭ, de aceea să ḑice într'un cas deosebit că: *zestrea tôte le astupă.*

AVUŢIE

Veḑĭ *Patrie, Sănătate.*

11075 * △ **Avuţia cu rẹa (rĕ) credinţă nu aduce folos.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *c. Focşanĭ, j. Putna.*

Veḑĭ *Avere, Haram.*

Adică luată cu hapca. Acelaş înţeles ca la No. 11061.

11076 **Unde 'ĭ avuţia acolo 'ĭ şi inima.**

KÁROLY ÁCS, p. 78.

Veḑĭ *No. 3589.*

Cel bogat tot la averea luĭ gândesce.

---

1) Dacă eraŭ toţĭ avuţĭ, care ar fi săpat câmpurile (ogórele).
2) Toţĭ nu pot fi avuţĭ.
3) Avutul tóte calităţile le are.

Au trésor gist le cœur.

Prov. Franc.

Dove giace il tesoro, ivi giace il cuore.[1]

Prov. Ital.

Wo der Schatz ist, da ist auch das Herz.[2]

Prov. Germ.

Kde si kdo traufá, tam najde brucha.

Prov. Cech.

A ki hol bízik, ott hízik.

Prov. Mag.

Гди е сокровиште, тамо е и срдце.

Prov. Sirb.

11077 **Avuţia nicĭ o ĭubì fórte, nicĭ o urî.**

DIACONOVICI-LOGA, p. 27.

Căcĭ, precum ḑice francezul: *l'argent est un bon serviteur mais un mauvais maître.*

AZ

11078 * **A scie az-buche.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

A avé numaĭ un început de învĕţătură.

BĂDÂŬ

11079 **Ca mâţa din bădâŭ.**

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 59.

Veḑĭ *Tărîţe.*

Cu mare băgare de sémă.

[1]) Unde sĕ află comóra, acolo e şi inima.
[2]) Unde e comóra, acolo este şi inima.

«Ca hăr ţul din tărîţe şi *ca mâţa din bădâŭ* nu trebue fraţilor căutat, ĭaste preotul cu barbă; fie cu barbă, orĭ fără barbă, aceĭa să fie la noĭ tot una; ci trebue căutat are preotul nostru în cap din destul învĕţătură ca să póte el cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ a'l semĕnă în inimele ómenilor». — DIM ŢĬCHINDEAL.

BÎLCĬU

Veḑĭ *Vorbă.*

*△
11080 **Vorbă să fie că bîlcĭu sĕ face.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, J. Vâlcea.*

Veḑĭ *Vorbă.*

Când te rógă cine-va să'ĭ facĭ un lucru şi 'ĭ respingĭ cererea. Veḑĭ No. 6393 & 6395.

*△
11081 **Mĕ duc la bîlcĭ**
Să cumpĕr gâlcĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ care sĕ duce la bîlcĭu fără să cumpere ce-va.

*△
11082 **A stà ca în bîlcĭu.**

C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Când cine-va stă rĕjghinat într'o posiţie ruşinósă.

*△
11083 **Din ăl bîlcĭu maĭ scĭĭ care o fi dat!**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când lovescĭ pe cine-va pe furiş şi îndată tăgăduescĭ.

SNÓVĂ

Odată un negustor mare mergeà cu un ţigan la un oraş. Eĭ eraŭ amîndoĭ călărĭ. Ajunseserà la o poĭană frumósă, sub pólele uneĭ pădurĭ. Descălecară amîndoĭ şi se puseră să se odihnéscă la umbră. Negustorul ḑise:

— Ce loc frumos de bîlcĭu este aicĭ, mĕ ţigane!

— Că d'aĭa mĕ tot uĭt eŭ, cocóne. Şi sciĭ ce mĕ gândesc eŭ?

— Ce te gândescĭ, mĕ ţigane?

— Mĕ gândiĭ să fac eŭ acu, aicĭ, un bîlcĭu să se ducă pomina!

— Şi cum aĭ să facĭ tu bîlcĭu aicĭ?

— Numaĭ să veḑĭ, d'o minune, cocóne. Şi ţiganu s'apucă să desfacă şeile de pe caĭ şi le întinse pe poĭană, pe douĕ rîndurĭ, ca la bîlcĭu. Maĭ puse merindele lor, haĭnele şi tóte câte le aveaŭ, şi aşa ţiganul ḑise negustoruluĭ:

— Haĭ, cocóne, de te plimbă acum prin bîlcĭu.

Negustoru, ca să facă glume, se sculă şi începù a se plimbà printre şeĭ, cu ţiganul şold la şold.

Tot plimbându-se eĭ aşa, nu sciŭ cum îĭ vine bine ţiganuluĭ şi cârpesce negustoruluĭ o palmă sdravĕnă de auḑi câĭniĭ în Giurgĭu.

— Cine dete, mĕ ţigane? se răstì negustorul.

— Apoĭ de, cocóne, *din hăl bîlciu mare scĭĭ cine o fi dat?* rĕspunse ţiganul prefăcêndu-se că nicĭ usturoĭu n'a mâncat nicĭ gura nu 'ĭ mirόse.

BALERCĂ

Veḑĭ *Leĭcă, Pântece.*

BALTAG

Veḑĭ *Stejar.*

BAN

Veḑĭ *Cap. I & V, c. An, Cap II, c. Albă, Ban, a Bate, Bĕtrân, Capră, Cheltuĭélă, Chezaş, Chiflă, Cap. VII, c. Cinste, Cur, Drac, Femeĭe, Gură, Horă, Cap. VIII, c. Hrèn, Înnecătură, a se Însurà, Mĭere, Minte, Naforă, Palat, Pĕtră, Pită, Prietin, Putere, Sănătate, Cap. XI, c. Sasca, Slugă, Stup, Tufă, Vorbă, Zestre.*

* △
11084 Banul este (e) ochĭul draculuĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 82; III, p. 30. — HINȚESCU, p. 10. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 178; *Rev. Ist.* I, p. 450. — HELIAD-RĂDULESCU, p. 95. — HINȚESCU, p. 10. — LAURIAN & MAXIM, *Glosar,* p. 58. — AL. ODOBESCU, II, p. 154. — D-NA E. B. MAWR, p. 97.—S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 252.—V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*— V. SALA, *dasc. c. V. Selişte, comit. Bihor, Ungaria.*—E. I. PATRICIU, *ínv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*— *Semin. Centr. Buc. cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — ION ROMAN. *teol. comit. Şolmoculuĭ, Ungaria.*

* △
Banu 'ĭ ochĭu draculuĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 636.— I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 115.—EN. BĂLTEANU, *Lumina,* I, p. 87. — V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss.*—GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

* △
Banul, ochĭul draculuĭ.

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 85.— GR. POIENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Banu e ochĭu necuratuluĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 113.

*
Baniĭ sunt ochiĭ draculuĭ.

S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 119.— GR. JIPESCU, *Lumina,* I, p. 259.— M. CAHIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *Aur, Para.*

1⁰ Ne învață să păstrăm baniĭ ascunşĭ pentru că vederea lor îndémnă pĕ om la urmărĭ ne-trebnice (GOLESCU).

2⁰ De la banĭ se fac multe rĕutăţĭ.
Veḑĭ originea ḑiceriĭ la No. 439.

11085 * △ **Banul muncit nu sĕ prăpădesce.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 59; III, p. 73.—HINŢESCU, p. 10. — *Semin. C. Buc. Cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Banul muncit plutesce d'asupra apeĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 451.

Căcĭ scie omul să 'l preţuiéscă şi prin urmare să 'l păstreze.

11086 **Când aĭ banĭ trebue să aĭ şi duşmanĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 59; III, p. 73.—HINŢESCU, p. 8.

* △
Când aĭ banĭ
Aĭ şi duşmanĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Corbu, j. Olt.*

* △
Banul îţĭ face vrăjmaşĭ.

V. SALA, *dasc. c. Ds. Forrĕŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Căcĭ mulţĭ te pizmuesc.

11087 **Banul, pasĕre cu aripĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 85.—FR. DAMÉ, III, p. 192.

Veḑĭ *Para.*

Adică lesne sbóră (GOLESCU).

Ii dnè a volo. [1])

Prov. Piem.

11088 **Banul e făcut rotund, lesne sĕ rostogolesce.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 58; III, p. 72.— HINŢESCU, p. 9.

* △ *Banul e făcut rotund, ĭute sĕ rostogolesce.*

H. D. ENESCU, *c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Banul este rotund, fuge d'a rostogolul.

Rom. Glum. 1. p. 8.

* △ *Banul fiind că e rotund, uşor se rostogolesce.*

V. SALA, *dasc. c. Petrósa, comit. Bihor, Ungaria.*

Baniĭ sunt rotundĭ, bată'ĭ să'ĭ bată! îţĭ scapă printre degete şi se duc d'a dura.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 450.

* *Prăllu éste arucutos, tea çea thimeliu n'acaţă.* [2])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 11087.

Argent est rond il faut qu'il roule.

Prov. Franc.

---

[1]) Baniĭ sbóră.
[2]) Banul este rotund, de aceĭa nu prinde temelie.

I danari son tondi e ruzzolano. [1]

Prov. Tosc.

Det Geld is rund. [2]

Prov. Hanov.

Penge ere runde. [3]

Prov. Danez.

Peníngr er kríngl´ottr svo hann velti milli allra landa. [4]

Prov. Island.

11089 * Banul e cĭocoĭu de uşĭ multe.

A. Pann, III, p. 28.—Hinţescu, p. 9.— Fr. Damé, I, p. 245.

Acelaş înţeles ca la No. 11088.

11090 Banul grăĭesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 85.

Adică cel bogat (Golescu).

Dum divis loquitur verbum Solomonis habetur.

Prov. Lat.

11091 * △ Banĭ aŭ şi ţiganiĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 162; III, p. 131. — Hinţescu, p. 8 — G. Dem. Teodorescu, *Conv. Liter.*, XI, p. 306. — Fr. Damé, I, p. 118.—D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

---

[1]) Baniĭ sunt rotunḑĭ şi se rostogolesc.
[2]) Banul este rotund.
[3]) Banul e rotund.
[4]) Banul e rotund, de acea se rostogolesce împrejurul lumeĭ intregĭ.

* △
Banĭ aŭ şi ţiganiĭ, dară (dar) cinste nu.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 450; *Leg.* p. 371. — I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △
Banĭ aŭ şi ţiganiĭ, dar n'aŭ (şi) cinste.

Sem. C. Buc. prin P. Gârboviceanu, *prof.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Banĭ aŭ şi ţiganiĭ dacă n'aŭ cinste.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Banĭ aŭ şi ţiganiĭ, ĭar (dar) omenie n'aŭ.

S̈. Fl. Marian, *Nuntă*, p. 34. — V. Sala, *dasc. c. Guranĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △
Banĭ aŭ şi ţiganiĭ, numa omenie n'aŭ.

Avr. Corcea, *paroch c. Coşteĭu, Banat.*

1⁰ Lăcomia de banĭ nu e bună.
2⁰ Nu trebue să judecĭ omul după avere, ci după însuşirile luĭ cele bune.

«— Cere-mĭ or cât veĭ voì, şi 'ţĭ voiŭ dà, pentru acéstă facere de bine.
— *Banĭ aŭ şi ţiganiĭ*, îĭ rĕspunse fiul de împĕrat, *dară cinste nu.* Să nu socotescĭ că pentru banĭ am făcut ce am făcut eŭ acum pentru tine». — P. Ispirescu, *Leg.* p. 371.

* △
11092 **Ban găsit,**
Ban vrăjit.

V. Alexandri, *Poes. Pop.* p. 93. — Fr. Damé, IV, p. 234.

Vedĭ *Comóră.*

Baniĭ găsiţĭ, prin oposiţie cu baniĭ munciţĭ, îţĭ aduc fel de fel de neajunsurĭ, căcĭ sunt averea draculuĭ.

Veḑĭ S. Fl. Marian, *Tradiţiĭ poporane române,* p. 85, «*Comorile luĭ Vodă.*

CODREANUL.

. . . .
. . . .
Se ducea hoţul rîḑênd,
Fugea roĭbul nechezînd,
Ear Mocanul stà plângênd,
Şi din gură tot ḑicênd:
«Aleleĭ! mĕĭ Codrelene!
Te veḑĭ de pe sprincenele
Că eştĭ făcĕtor de rele.
Vin Codrene înapoĭ,
Da-mĭ încalte ceĭ opt boĭ,
Câţĭ-va banĭ de cheltuéla
Şi chebea de priminélă.
— Ba 'ţĭ fă cruce, mĕĭ mocan;
Ḑi c'aĭ cinstit pe Codrean
Că de oĭu venì înapoĭ
In loc de car cu opt boĭ
Ţĭ-oĭu dà nisce pumnĭ sgîrciţĭ
De ţĭ-or părè *banĭ găsiţĭ*».
Şi s'au dus, s'au dus, s'aŭ dus
Pân ce sórele-au apus.

Poes. Pop.

Reproducem din *Şezătórea*, an. V, p. 107, urmĕtórele credinţe despre comorĭ şi baniĭ găsiţĭ. Se vor maĭ aflà altele, tot în acest capitol, la cuvîntul *Comóră.*

DESPRE COMORĬ

Baniĭ se pun «pe la locurĭ însemnate». Aşa: sub un copac, lângă o stîncă dintr'un vîrf de munte, lângă o stâncă de lângă o cărare, sau drum mare.

Dacă comóra iĭ lângă o stîncă, şi în apropiere este un copac, atuncĭ se găsesce semn în copac; sau de'ĭ comóra sub un copac, atuncĭ iĭ cĭoplaş în copac; saŭ îs tăĭete câteva cepurĭ.

Când pune cine-va banĭ în pamînt, face o grópă. Baniĭ maĭ întâĭŭ se pun într'o căldare, ceaun, balerca, galétă etc. Omu îngenunche lângă grópă şi ḑice:[1]) «cum ĭ-am luat, aşa să-ĭ ĭee de aicĭ, cel ce ĭ-a găsi».

Aceste vorbe se ḑic, numaĭ când s'a luat banĭ «cu mórte de om».

[1]) Când ḑice vorbele la punerea banilor, dracul se află aprópe de cel ce pune baniĭ, şi aude totul.

Când nu-s luaţĭ banĭ cu mórte de om, atuncĭ se ḑice: «Cine-a lua baniĭ aceştia, să facă: milostenie (sărindare) la bisericĭ, monastirĭ; saŭ să facă o fântână lângă un drum; să cumpere nisce vacĭ, să facă case la nisce vădanĭ. Să cumpere pămînt pentru nisce copiĭ găsiţĭ, orĭ orfanĭ.

Tot atuncĭ spune la ce vreme trebue să ardă baniĭ.

Baniĭ ard la vremea hotărîtă de cel ce ĭ-o pus în pămînt. Para comorilor e albastră; şi nu arde de una, ci sbucnesce în rîndurĭ.[1])

Baniĭ ceĭ bunĭ ard tot-dé-una după ce cântă cocoşiĭ şi ḑiua. Maĭ ales când ard în zorĭ de ḑiuă, şi în acea ḑi e sĕrbătóre mare, acel ce-ĭ vede, are noroc de aceştia.

Baniĭ ceĭ rĕĭ ard tot-dé-una după ce 'nseréză, până la mezul nopţeĭ.

Cel ce vede arḑînd o comóră şi e departe de dînsul, sĕ împlânte un cuţit în pămînt, căcĭ comóra arde până ce ajunge ca să însemne unde arde comóra, pentru ca pe urmă s'o sape.

Dacă vĕd maĭ mulţĭ ómenĭ arḑênd o comóră şi se duc îndată ca s'o sape, aceluĭa ce i se va arĕta pe comóră un lucru óre-care de aur,[2]) argint, aramă etc., acela are noroc la comóra aceea.

Când ard baniĭ, pămîntul de comóră se face sguros şi de-o colóre cenuşie deschisă, ĭar petrile de colóre ruginie.

Când te ducĭ să sapĭ o comóră, să'ţĭ ĭeĭ: sapă, hîrleţ, cazma şi încă urmĕtórele lucrurĭ: lumînare din ḑiua de Paştĭ, smirnă din cădelniţa popeĭ şi usturoĭ. De aĭ lumînare de paroĭ, nu 'ţĭ maĭ trebue alt nimic, poţĭ să te ducĭ cu peptul deschis, n'aĭ de ce să te temĭ.

Cu usturoĭul se unge în cruciş pe faţă, când se apropie de comóră şi ḑice nişte cuvinte, pe care nu le-am putut aflà.

In timpul când săpĭ comóra ştima banilor — dracul — ese mereŭ umblă în jurul omuluĭ prefăcêndu-se în: epure, vulpe, lup, urs, la urmă se face om şi se apropie de cel care sapă comóra, ca de treĭ paşĭ [3]), şi zice: — Ce cauţĭ aicĭ? — Vreŭ să săp şi se ĭeu baniĭ.

— Ce aĭ se facĭ cu baniĭ? — Am sĕ daŭ milostenie (sărindare) pe la monastirĭ, etc. ca maĭ sus. Dacă baniĭ aŭ fost puşĭ în pămînt cu condiţiunile acestea, atuncĭ ştima ḑice:

— Fie după cum aĭ ḑis, numaĭ să te ţiĭ de cuvînt. Dacă cel ce-o pus banĭ în pămînt o ḑis: «cum ĭ-am luat eŭ, aşa să-ĭ ĭee ceĭ ce ĭ-a găsi», atuncĭ ştima ḑice: — Să 'mĭ daĭ cap de om şi ţ'oĭ dà baniĭ. Dacă cel ce sapă e lacom de banĭ, îĭ dă ştimeĭ pe unul din familia luĭ.

Dar vaĭ de sufletul care-ĭ dat ştimeĭ pentru aşa fel de lucru!

Un vĕr al meŭ, mĭ-a spus un asemenea cas. Un om din satul Păltiniş comuna Négra Şaruluĭ, a săpat o comóră, şi ştima banilor ĭ-a cerut cap de om. Dintru'ntâiŭ, maĭ — maĭ nu-ĭ venea la socotélă condiţiunea acésta, dar îndoindu-l lăcomia de banĭ, ĭ-a dat ştimeĭ pe o nepótă a luĭ, ce o înfiesă el. Nepóta omuluĭ era de opt anĭ, şi după ce-a dat-o uncheşu-sĕŭ ştimeĭ, în timp de patru anĭ, copila s'a făcut hîdă şi închircise de erà ca una de treĭ anĭ. Ea sciea din ce

[1]) Para comorilor nu-ĭ arḑĕtóre, e rece, căcĭ s'a întîmplat de-o trecut nisce oĭ prin pară şi n'o ars.

[2]) Lucrul póte să fie masă, scaun etc. Când va fi lucrul de aur, atuncĭ în comóră va fi numaĭ banĭ de aur, de-ĭ lucrul de argint, în comóră e numaĭ argint.

[3]) Ştima banilor are numaĭ chip de: vulpe, lup etc. nu poţĭ însă să-ĭ ḑicĭ că'ĭ adevĕrat lup saŭ vulpe. Ştima banilor nu se póte apropià maĭ mult de treĭ paşĭ, de cel ce sapă comóra.

pricină i s'a întîmplat acésta, şi mereŭ se ruga luĭ D-ḑeŭ să 'l hrănéscă de banĭ pe uncheşu-sĕŭ.

Copila o murit în chinurile cele maĭ îngrozitóre. D-ḑeŭ o lucrat, de nicĭ uncheşul copileĭ n'a avut mórte bună.

Tot vĕru-meŭ mĭ-a spus altă păţanie, auḑită de el însuşĭ de la acel om.

In Transilvania era o comóră. Şi o umblat ómenĭ de tóte naţiile, Ungurĭ, Secuĭ, Nemţĭ, ca s'o sape şi sĕ ĭeĭe baniĭ, dar ştima banilor le cerea «cloşca cu puĭ». Şi fiind că nu înţelegeau ce vré să ḑică ştima cu vorbele acestea, n'aŭ putut să ĭeĭe baniĭ în ruptul capuluĭ. Amu s'a dus un Român, a săpat comóra şi numaĭ ce vine ştima banilor. — Ce-ţĭ trebue mĕĭ? o ḑis rĕstit ştima.

— Banĭ, alt nimic. — Dacă vreĭ să'ţĭ daŭ banĭ, să'mĭ daĭ şi tu «cloşca ta cu puĭ». Cloşca cu puĭ nu erà alta: femeea cu copiĭ, şi Românul avea nevasta cu patru copiĭ. — Ţ'oĭ da-o, da întâiŭ să duc o pereche de desagĭ cu banĭ, cu calul a casă si când m-oĭŭ întórce, am să-ţĭ aduc cloşca cu puĭ, şi atuncĭ mi-ĭ dà şi baniĭ aceştia-l-alţĭ.

— Bine, şi l'o lăsat pe Român de s'o umplut o pereche de desagĭ şi s'o dus cu eĭ a casă. Românul se întórce înapoĭ fără se aducă pe nevastă-sa.

— Eĭ nu aĭ adus cloşca? — Ţ-am adus'o, şi am lăsat'o în cutare loc, şi Românul dă să-şĭ umple ĭară desagiĭ. — Să nu puĭ mâna nicĭ pe un ban, întâiŭ să'mĭ aducĭ cloşca aicĭ şi pe urmă ĭeţi-ĭ. — Eŭ aşa'ţĭ daŭ cloşca, dacă mi-ĭ face turtă de cenuşă şi după ce'ĭ cóce-o, să mĕ vĕd printr'însa ca 'n oglindă. Ştima s'o necăjit fel şi chip, da de unde să facă una ca asta — Eĭ veḑĭ cum nu poţĭ să facĭ tu acésta, aşa nicĭ eŭ nu pot să-ţĭ daŭ cloşca. Când o auḑit ştima aşa, o sărit de-o palmă de la pămînt, s'o mâniet foc şi să lăsà de tot la Român.

Atuncĭ Românul a scos bricinariŭ de la bernevecĭ, o rupt cheotórea de la gura cămeşeĭ şi o legat cu bricinariŭ degetul luĭ cel mic la rădĕcină (falanga a 3-a) şi cheotórea de vîrful aceluiaş deget. Strîngea de deget şi cu bricinariŭ şi cu cheotórea. Ştima se vânjolea pe jos, să móră, şi tot nu se dà. Românul n'o slăbeà mereŭ strîngeà de deget.

Ştima vĕḑênd că nu'ĭ de chip, ĭ-o ḑis Românuluĭ: Ie-ţĭ baniĭ şi femeea fie a ta, numaĭ dă-mĭ drumul, că tu eştĭ maĭ a draculuĭ şi de cât mama draculuĭ. Românul întâiŭ o umplut dĕsagiĭ cu banĭ, s'o dus cu dînşiĭ a casă şi ĭară s'o întors, până ĭ-o gătit. Pe ştimă o tot chinuit'o, până ce ĭ-o ḑis ĭară: — Mĕ rog de toţĭ D-ḑeiĭ care-ĭ aĭ, lasă-mĕ, că nu ţ'oiŭ face nimic, nicĭ ţie, nicĭ la urmaşiĭ tĕĭ, şi de abea maĭ putea suflà.

Românul ĭ-o dat drumul ştimeĭ, de s-o dus pe pustiĭ.

După ce se ĭeŭ baniĭ, tot-dé-una se lasă un ban în comóră, nu se astupă; cel ce o astupă chiorĕsce. Când se întîmplă de găsescĭ o comóră astupată, să ĭeĭ piatră roşă-ruginie de pe comóră — căcĭ acésta e arsă de para banilor şi să te ducĭ la un vrăjitor, şi el ţ'a sci spune, îs luaţĭ baniĭ din comóră, orĭ ba.

Intre banĭ de se găsesce măsele de cĭumă, atuncĭ aceĭ banĭ nu 'ĭ poţĭ luà, căcĭ morĭ de cĭumă.

Tot-dé-una să nu se ducă mulţĭ ca se săpe o comóră căcĭ *banul e dracul.* — Aşa să vĕ spun una, care am auḑit'o şi eŭ de la moşnegĭ; aicea se vede câtu'ĭ de mare lăcomiă omuluĭ. Treĭ ómenĭ, fraţĭ, nu sciŭ ce-or fi fost, scieaŭ o comóră şi s'o dus s'o sape tus-treĭ. Inainte de a începe a săpà, o ḑis unul: — Să fim ómenĭ cum se cade, câţĭ banĭ ne-a da D-ḑeu amu, să 'ĭ împărţim frăţesce.

— Da, să 'ĭ împărţim frăţesce, o ḑis ceĭ-l-alţĭ într'un glas şi s'o

dat cu toţiĭ la săpat. O săpat eĭ şi o scos baniĭ şi amu erà să 'ĭ împărţască. Unul o ḑis: — Mĕĭ, lăsaţĭ să mĕ duc eŭ a-casă se aduc ce-va de mâncare, că eŭ tare's flămând şi pôte'ţĭ fi şi voĭ. Tot ĭ-am spus nevesteĭ sĕ facă nisce plăcinte. — Da, du-te, numa să nu zăbovescĭ, o ḑis ceĭ-l-alţĭ. Şi o plecat în sat. Ce gândea el! Am să spun nevesteĭ să facă nisce mâncare otrăvită şi am să le duc, ca se mănânce ceĭ doĭ, şi după ce or mâncà eĭ, îndată aŭ să môră şi toţĭ baniĭ aŭ să'mĭ rămâe mie.

Când o ajuns a casă, ĭ-o spus nevesteĭ cum să facă mâncarea şi el o mâncat altă mâncare ne-otrăvită. Nevasta îndată ĭ-o făcut şi el s'o întors vesel înapoĭ, ca şi când ar fi pus mâna pe comôră. Ceĭ ce o rĕmas la comôră ce s'o gândit?

— Mĕĭ ce să maĭ împărţim baniĭ în treĭ părţĭ? Maĭ bine când o veni celă-l-alt cu mâncarea să-ĭ tragem amândoĭ câte un glonte în pept. — Mĕĭ că bine aĭ ḑis, rĕspunse celă-l-alt. Şi-o încărcat puscile — căcĭ aveaŭ puscĭ cu eĭ — şi când l'o zărit viind, l'o şi ars câte cu un glonte în pept. Cela o şi căḑut la pămînt.

Unul s'o dus de ĭ-o luat mâncarea ce-o aducea şi o mâncat bine amîndoĭ. Nu o trecut mult şi o închinat şi eĭ stêgul. — Şi maĭ sunt multe păţaniĭ de acestea.

Credinţă: Când un om a încărunţit numaĭ pe o parte a capuluĭ, acela a dormit cu acea parte pe o comôră.

Şezătôră, V, p. 107—111.

11093 **Baniĭ te învaţă ce să facĭ.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 450.

Baniĭ pe om îl învaţă
Ce să facă în viêţă.

A. Pann, II, p. 74. — Hinţescu, p. 9.

Cine are banĭ găsesce îndată mijlocul de a'ĭ întrebuinţà şi de a isbutì.

Pecunia impetrat omnia. [1])

Prov. Lat.

L'argent fait tout.

Prov, Franc.

Coi sold se fa töt. [2])

Prov. Lomb

---

[1]) Banul îndeplinesce tôte.
[2]) Çu ban se face tot.

Tudo póde o dinheiro. [1])

Prov. Port.

Geld macht Alles. [2])

Prov. Germ.

Penningen förmår allt. [3])

Prov. Sved.

11094 *△ Banul, uşor face planul.

Y. SALA, *dasc. c. Cărpinet, comit. Bihor, Ungaria.*

Când veĭ avé 'n pungă banul
El îţĭ face în cap planul.

A. PANN, II, p. 75. — HINŢESCU, p. 10.

Acelaş înţeles ca la No. 11093.

11095 Cu banĭ póte omul face
Orĭ şi ce lucru îĭ place.

A. PANN, II, p. 75.—HINŢESCU, p. 8.

Se întrebuinţéză în înţelesul sĕŭ firesc şi maĭ ales pentru negustorie.

Amour fait moult
Mais argent fait tout.

Prov. Franc.

Amor fa molt,
Argent fa tot. [4])

Prov. Catal.

---

[1]) Banul póte tot.
[2]) Banul face tot.
[3]) Banul póte tot.
[4]) Amorul face mult, banul face tot.

Liebe kann Viel, Geld kann Alles. [1])

Prov. Germ.

Love does much, but money does more. [2])

Prov. Engl.

11096 **Banul ascuns în pămînt, nicĭ cresce nicĭ rodesce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 85.

Sĕ ḑice pentru ceĭ scumpĭ, ce'şĭ îngrópă baniĭ în pămînt, arĕtând că nicĭ un folos aŭ dĕ la eĭ (GOLESCU).

11097 **Când banul cutéză**
Cuvîntul încetéză.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 36.

Adică banul biruĭesce orĭ-ce cuvînt (GOLESCU).

Χρυσου λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτεί τω λόγος
Ρείθειν γὰρ ἐιδε καὶ πέφυκε μὴ λέγων.

Prov. Elin.

Auro loquente, nihil pollet quævis oratio. [3])

Prov. Lat.

Où l'or parle, toute langue se tait.

Prov. Franc.

Dove l'oro parla, la lingua tace. [4])

Prov. Tosc.

Redet Geld, so schweigt die Welt. [5])

Prov. Germ.

---

[1]) Amorul póte mult, banul póte tot.
[2]) Amorul face mult, dar banul face maĭ mult.
[3]) Când aurul vorbesce, vorba nimic nu póte.
[4]) Când aurul vorbesce, limba tace.
[5]) Vorbesce banul, tace lumea.

Money will do more than my lords letter. [1])

Prov. Engl.

* △

11098 Ban la ban trage.

D-NA E. B. MAWR., p. 47. — *Sc. N. Inv. Cl. VI, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*—E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*—GR. POIENARU, *ing. c. Focşanĭ, j. Putna.*

* △

Banul la ban trage.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Baniĭ la ban trag.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 450. — FR. DAMÉ, IV, p. 174.

Folósele, câştigul tot la cel avut merg. Cine are avere o măresce într'una, pe când cel sărac tot sărac rĕmâne.

SNÓVĂ

Un ţigan, intrând într'o cârcimă şi vĕḑênd că negustorul nu'ĭ acolo, scóse o băncuţă de cincĭ-ḑecĭ de banĭ, şi ţinênd'o cu două degete de margine, o apropiè de gura tejgheleĭ, şi apoĭ o smucì repede înapoĭ. Tot făcênd aşa de câte-va orĭ, aude odată, tronc! uşa odăeĭ. Veneà cârcĭumarul. Ţiganul speriindu-se scăpă băncuţa pe gura tejgheleĭ.

— Ce aĭ făcut, mĕĭ ţigane? ĕl întrébă cârcimarul rĕstit.

— Apoĭ ce să fac, boĭarule! Ia am auḑit că *trage ban la ban*, şi am vrut să vedem cu băncuţa mea, daca e adevĕrat. D'apoĭ de géba că nu'ĭ adevĕrat.

— Ba'ĭ adevĕrat, mĕĭ ţigane. Tu, n'aĭ vĕḑut? Aĭ meĭ, maĭ mulţĭ, aŭ dovedit pe băncuţa ta.

Un bien acquiert l'autre.

Prov. Franc.

La roba va alla roba. [2])

Prov. Ital.

[1]) Banul potrivesce maĭ mult de cât scrisórea boeruluĭ meŭ.
[2]) Averea merge la avere.

Vase el bien al bien, y las abeyas à la miel. [1])

Prov. Span.

11099 **Banul banĭ unde zăresce**
Colo se rostogolesce.

A. PANN, II, p. 74.

*△
Banul banĭ unde zăresce
Acolo se rostogolesce.

HINŢESCU, p. 9. — V. SALA *dasc. c. Poĭana, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11098.

L'eau va toujours à la rivière.

Prov. Franc.

11100 **Ban pe ban momesce.**

GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 15.

Acelaş înţeles ca la No. 11099.

Un bien fait l'autre.

Prov. Franc.

La roba alla roba. [2])

Prov. Tosc.

Gut will zu Gut. [3])

Prov. Germ.

11101 *△ **Banul face baniĭ.**

V. SALA *dasc. c. Ghighişenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

---

[1]) Merge averea la avere, şi albinele la mĭere.
[2]) Averea la avere.
[3]) Averea vré la avere.

Banul face banĭĭ, şi păduchea păduchiĭ.

A. Pann, II, p. 74.

* △ *Banul face banĭĭ, şi păduchele păduchiĭ.*

Hinţescu, p. 10. — Gr. Poie-naru, *ing. j. Putna.*

Cu banĭ facĭ banĭ.

D-na E. B. Mawr, p. 58.— Hinţescu, p. 8.

* △ *Banĭĭ fac pe banĭ.*

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 450.— A. Gorovei, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Banĭĭ fac banĭ.

Hinţescu, p. 9.

Acelaş înţeles ca la No. 11100.

I danaro è fratello del danaro [1]).

Prov. Ital.

Dinero llama dinero [2]).

Prov. Span.

Pfennig ist Pfennigs Bruder. [3])

Prov. Germ.

Geld wint geld. [4])

Prov. Oland.

Money makes money. [5])

Prov. Engl.

---

[1]) Banul e fratele banuluĭ.
[2]) Banul ĭubesce banul.
[3]) Banul e fratele banuluĭ.
[4]) Banul dobândesce (face) ban.
[5]) Banul face ban.

11102 **Banĭ d'aş avé
M'aş însurà.**

A. PANN, II, p. 126.—HINŢESCU, p. 8.

Casă nu sĕ ţine fără parale şi încă multe.

POVESTEA VORBIĬ.

Intr'o diminéţă, pe céţă, pe fum,
O cadînă p'alta întîlnind pe drum,
O întrébă. — Soro! orĭ păţişĭ cevaşĭ?
Astfel până 'n ḑioă încotro plecaşĭ?
— Ba, lele, rĕspunse, n'am vre un alt zor
De cât silesc ĭute s'ajung la obor,
Să găsesc să'mĭ cumpĕr un măgar şi eŭ,
D'o veni vre-unul în norocul meŭ.
— Ce să facĭ cu dînsul? o întrebă iar.
— Iacă, ea rĕspunse, ca să'l am să car,
Când lemne, când apă, când alt ce-va greŭ;
S'am adică 'n curte, ajutor şi eŭ.
— O Dómne! îĭ ḑise, prietina eĭ,
De ce'ţĭ trebuesce măgar să maĭ aĭ?
Maĭ bine 'ngrijesce să 'ţĭ eĭ un bărbat,
Şi fă şi tu c'alte ce s'a măritat.
Că magarul numaĭ apă 'ţĭ va cărà,
Lemne ş'alte, câte le veĭ cumpĕrà,
Iar bărbatu 'n vreme hamal o să 'l aĭ,
Din ḑi până 'n nópte, banĭ fără să daĭ.
Incepĭ, săpun, sare ş'alte 'ĭ poruncescĭ,
Pân la lumînare cerênd îl spetescĭ».
Şi aşa cadîna d'obor s'a lăsat
Şi, fără zăbavă, ş'a luat bărbat.

Astfel dar săracul e ca un hamal,
Cară 'n ḑi şi nópte, cară ca un cal,
Că de nu aduce este vaĭ de traĭu;
Nu póte să ţie casă cu vatraĭu
Ci să se gândéscă, când se va 'nsurà,
Ca să nu încépă 'n urm'a fluerà;
Că nu este numaĭ să te 'nsorĭ, să pupĭ,
Ci 's maĭ multe care cer să le astupĭ.

11103 **Pentru banĭ ĭeà şi fata draculuĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 107.

* △ *Pentru banĭ ĭeà (ĭe) şi pe fata draculuĭ.*

V. SALA, *dasc. c. Păcălescĭ, comit. Bihor, Ungaria.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Bogat.*

Pentru ceĭ cariĭ se bucură la avere când se căsătoresc.

11104 Pentru banĭ luaĭ bětrân
Şi mě băgaĭ la stăpân.

A. PANN, II, p. 126.

Când o fată se mărită pentru avere.

11105 Pentru banĭ luaĭ bětrână
Şi mě băgaĭ la stăpână.

HINŢESCU, p. 9.

Acelaş înţeles ca la No. 11103.

Celui qui prend la vieille femme
Aime l'argent plus que le dame.

Prov. Franc.

11106 Mě făcuĭ, pentru banĭ mulţĭ,
Olăcar de caĭ stătuţĭ.

A. PANN, II, p. 126.—HINŢESCU, p. 9.

Acelaş înţeles ca la No. 11105.

11107 Când vor fi la mijloc baniĭ
Nu se maĭ întrébă aniĭ.

A. PANN, II, p. 128.—HINŢESCU, p. 9. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1125.

Cine caută nevéstă cu avere nu se maĭ uĭtă daca e tînĕră saŭ bětrână căcĭ, precum se maĭ ḑice : *zestrea tôte le astupă.*

11108 Fie ca o naĭbă
Numaĭ banĭ să aĭbă.

A. PANN, II, p. 128. — HINŢESCU, p. 117.

Acelaş înţeles ca la No. 11107.

* △
11109 Nu s'o însurat cu fata, ce cu banii.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 11108.

* △
11110 Banii îi găsescĭ în drum şi tot trebue să 'ĭ numerĭ.

AT. PETRESCU, *ing. c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Ne învaţă să numĕrăm, în tot-dé-una, banii ce ni se daŭ.

11111 Fie-ce nebun scie să câştige banii, dar nu scie să 'ĭ păstreze.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 59; III, p. 73. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 382.

Vedĭ *a Câştigà.*

Arată cât de greŭ învaţă omul să fie econom.

11112 In banĭ nu te gurguĭà
Că Dumneḍeŭ dă şi ĭeà.

A. PANN, I, p. 73. — HINŢESCU, p. 9. — *Albina*, I, p. 1635.

Aḍĭ eştĭ bogat, mâne sărac; de aceĭa nu trebue să dispreţuescĭ pre ceĭ cu care te veĭ asemĕnà, póte, în curînd.

11113 A lipsit de a-casă doĭ anĭ şi s'a întors (în pungă) cu doĭ banĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 176; III, p. 154. — HINŢESCU, p. 4.

A lipsit de a-casă nouĕ anĭ
Şi s'a întors cu doĭ banĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 29; II, p. 5.

A lipsit d'a-casă nouĕ anĭ
Şi s'a întors cu nouĕ banĭ.

HINŢESCU. p. 4.

Pentru omul prost, ne-trebnic saŭ lipsit de orĭ-ce învĕţătură.

* △
11114 **Banul face omenia, banul face ruşinea.**

V. SALA, *dasc. c. Rienĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Aduce cinste şi ruşine.

* △
11115 **Banul te bagă la rĕŭ, banul te scóte.**

V. SALA, *dasc. c. Tărcăiţa, comit. Bihor, Ungaria.*

Când facĭ o greşélă şi plătind scapĭ.

11116 **Banul te bagă afund,**
Banul te scóte în und.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 82; III, p. 30. — S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 252.

Banul te bagă afund, banul te scóte.

P. ISPIESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 451.

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 11115.

2⁰ Banul te împinge la rele şi te nenorocesce, dar tot banul, dacă sciĭ să 'l adunĭ saŭ să 'l păstrezĭ, îţĭ măresce vaḑa în lume.

* △
11117 **Banul te duce,**
Banul te aduce.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11115.

11118 **Baniĭ nu aduc procopséla, ci procopséla aduce baniĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 28; II, p. 4. — HINŢESCU, p. 9.

Veḑĭ *Procopsélă.*

Arată folósele învĕţătureĭ.

* △
11119 **Baniĭ nu aduc învĕţătura, dar învĕţătura aduce baniĭ.**

V. SALA. *dasc. c. Poeni inf., comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Învĕţătură.*

Fără muncă nu sĕ dobândesce învĕţătura, dar când ţĭ-aĭ însuşit'o mult câştig îţĭ póte aduce.

11120 **Pineşi én scrigna ali cnoĭu én stala tot uro.**[1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 14.

Ḑicere maĭ mult agricolă.

11121 **Pineşi şi vera maĭ pucin nego se credaē.**[2])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 14.

Arată puterea banuluĭ asupra omuluĭ.

* △
11122 **Baniĭ strîngĕtoruluĭ**
In mâna cheltuitoruluĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 63; III, p. 77. — HINŢESCU, p. 9. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Baniĭ strîngĕtoruluĭ
Pe mâna cheltuitoruluĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 450. — FR. DAMÉ, IV, p 117.

---

[1]) Banĭ în pungă şi gunoĭu în staul e tot una.
[2]) Baniĭ ca şi credinţa (în Dumneḑeŭ), chiar daca lipsesc, omul crede în ele.

* △
Baniĭ strîngĕtoruluĭ intră în mâna cheltuitoruluĭ.

C. Negruzzi, I, p. 247. — Nic. Mateescu, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

* △
Baniĭ strîngĕtoruluĭ intră pe mâna cheltuitoruluĭ.

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

* △
Baniĭ strîngĕtoruluĭ rĕmân pe mâna cheltuitoruluĭ.

Semin. C. Buc. Cl. VIII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Veḑĭ *Ban, Avere.*

1⁰ Pentru ceĭ sgîrciţĭ îndemnându 'ĭ să se foloséscă de averea lor.

2⁰ Părinţiĭ adună şi copiiĭ risipesc.

LEGENDĂ

A fost odată o vrabie şi un vrăbioiŭ cariĭ strîngéŭ cu cea maĭ mare sîrguinţă spice, ca să aĭbă peste ĭérnă ce mâncă. Şi vrabia fiind fórte sgîrcită, orĭ de câte orĭ află şi adună câte un spic, se suĭă pe o rămurică, a uneĭ sălciĭ din apropiere, şi ciripind ḑicea:

Cine strînge
Să mănânce!

Un piţigoĭu însă care avea cuĭbu în nisce câlţĭ dintr'un stĭubeĭu a uneĭ femeĭ lenişe, vĕḑênd pre vrabie lăudându-se, că numaĭ acela să mănânce care strînge, începù a'ĭ cântà şi el în potrivă şĭ-a ḑice:

Strîngeţĭ voĭ
C'om mâncà noĭ!

Şi cum ḑise aşa se şi întîmplă. Piţigoiul, însemnându-şĭ bine locul unde aŭ ascuns vrabia şi vrăbioiul spicele adunate, când sosì ĭérna se duse şi le mâncă maĭ pre tóte.» — Marian, *Ornit.*, II, p. 148.

Quantum pater colligit, tantum filius dissipat.[1])

Prov. Lat.

[1]) Cât tata adună, atâta fiul risipesce.

Après un accampâirë, vën un ëscampâirë.[1])

Prov. Languedoc.

Doppu l'avaru veni lu sfragaru.[2])

Prov. Sic.

Auf den Sparer folgt der Zehrer.[3])

Prov. Germ.

Efter en Samler kommer en Øder.[4])

Prov. Danez.

After a thrifty father a prodigal son.[5])

Prov. Engl.

11123 **Omul face banii, nu banii pĕ om.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 59.

Vedĭ *Avere.*

Acelaş înţeles ca la No. 11064.

11124 * △ **Omul face banii şi banii pe om.**

A. Pann, III, p. 73. — Hinţescu, p. 133. — V. Sala, *dasc. c. Holod, comit. Bihor, Ungaria.* — D. Popoviciŭ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Sănătate.*

Ne învaţă să muncim şi să strîngem banĭ, carii ne vor ajutà să atingem ţinta hotărîtă.

11125 **Omul făr' de (fără) banĭ e ca pasĕrea fără aripĭ;**
Când dă să sbóre
Cade jos şi móre.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 58; III, p. 72. — Hinţescu, p. 133

---

[1]) După unul care adună, vine altul care cheltuesce.
[2]) După sgîrcitul vine cheltuitorul.
[3]) Celuĭ econom urméză cheltuitorul.
[4]) După un strîngĕtor vine un risipitor.
[5]) După un tată econom un fiŭ risipitor.

* △
Omul fără banĭ e ca pasĕrea fără aripĭ;
Când dă ca să sbóre,
Cade jos şi móre.

H. D. Enescu, *inv. c. Zamostea, j. Dorohoiŭ. — Sc. Norm. Invĕţ. Cl. VI, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Arată puterea banuluĭ în lipsa căruia omul nu póte nimic.

Homo sine pecunia est imagô mortis.[1])

Prov. Lat.

In homm' sins ârgint, c'est' on leûp sins dit dints (on biergî sins chin.) [2])

Prov. Wallon.

Uomo senza roba è una pecora senza lana.[3])

Prov. Tosc.

Een man zonder geld is een lijk.[4])

Prov. Oland.

A gentelman, without money is like a pudding without suet. [5]).

Prov. Engl.

11126 **Şi cu banĭ, şi fără banĭ, fericit tot nu eştĭ.**

Idem, *Calend. Rom.* 1892.

Fericirea nu este în banĭ ci în gusturĭ cumpĕtate şi consciinţă curată.

---

[1]) Omul fără banĭ este icóna morţiĭ.
[2]) Un om fără banĭ, e un lup fără dinţĭ (un cĭoban fără câne).
[3]) Omul fără avere e o óĭe fără lână.
[4]) Un om fără banĭ e un hoit (cadavru).
[5]) Un boer fără banĭ e ca un pudding fără grăsime.

L'argent ne fait pas le bonheur.

Prov. Franc.

* △
11127 Banĭ albĭ pentru ḑile negre.

T. Codrescu, *Uricar*, XXII, p. 50.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 450; *Leg.* I, 1872, p. 178. — I. Ionescu, II, p. 104 — I. M. Rîureanu, *Dat. Cop.* p. 144. — S. I. Grossmann, *Dict.*, p. 58.— Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 1̇3.— C. Alexandrescu, *c. Alexenĭ, j. Ialomiţa.* — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — N. Filimon, *Cĭocoĭ*, p. 288. — K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Ştĭubienĭĭ, j. Dorohoĭ.* — Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănescĭĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.*—I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — Călin Vasile, *stud. j. Argeş.*

Banĭ albĭ dĕ ḑile negre.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 85.

* △
Strînge (adună) banĭ albĭ pentru ḑile negre.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 59; III, p. 73.—Hinţescu, p. 9,—Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 30. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 2420.— Fr. Damé, I, p. 118.— V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*— Dim. Popoviciŭ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*— Gr. Poĭenaru, *ing. c. Bassa, j. Ialomiţa.*

* △
Banĭ albĭ sunt bunĭ pentru ḑile negre.

Iuliŭ Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — V. Sala, *c. Poenĭ Sup., comit. Bihor, Ungaria.*—Liviŭ Pap, *înv. c. Covasinţ, comit. Arad, Ungaria.*

*
Pradzĭ alghi tri dzile lăĭ. [1])

D. DAN, *stud., c. Nevésta, Macedonia.*

Paraţĭ alghi, tră dzîli lăĭ. [2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres*, p. 172.

Vedĭ *Para*.

Arată ajutorul ce avem dĕ la banĭ, la vreme dĕ nevoĭe. (GOLESCU).

Tgi spargna a tems, quel ha el basegns. [3])

Prov. Retoromanş.

Spar' in der Zeit, so hast du in der Noth. [4])

Prov. Germ.

Of saving comes having. [5])

Prov. Engl.

Ac accé cara ghiún iciún dîr. [6])

Prov. Turc.

* △
11128 **Banĭ bunĭ pentru ḑile negre.**

SILVIŬ POP, *înv. c. Covasinţ, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11127.

11129 **Alghi tu pundzi, şi pesci tu muntĕ.** [7])

G. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 148.

Cu banĭ găsescĭ orĭ-ce şi orĭ-unde.

---

[1]) Banĭ albĭ pentru ḑile negre.
[2]) Banĭ albĭ pentru ḑile negre.
[3]) Cine economisesce la vreme, are la nevoĭe.
[4]) Economisesce la vreme, ca sĕ aĭ la trebuinţĕ.
[5]) Din economie vine averea.
[6]) Banĭ albĭ pentru ḑile negre.
[7]) Banĭ în pungă, şi pescĭ la munte (găsescĭ).

Qui a de l'argent a des coquilles.

Prov. Franc.

Chi ha danari, ha ciò ch'é vuole. [1]

Prov. Ital.

Baar Geld kauft. [2]

Prov. Germ.

11130 * △ **Banii 's cu cîobote roşiĭ.**

D-NA ECAT. ZANNE, c. *Popenĭ*, j. *Fălciu*.

* △ *Baniĭ 's cu cibote roşiĭ.*

E. I. PATRICĬU, c. *Smulţĭ*, j. *Covurluĭu*.

Vedĭ *Cĭobotă*.

1⁰ Arată însemnătatea banuluĭ.
2) Se maĭ înţelege şi lipsa de banĭ. Vedĭ No. 6899.
Vedĭ origina acesteĭ ḑicerĭ la No. 6897.

11131 **Ca banul din mână 'n mână.**

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 25.

A âmblà ca banul din mână în mână.

G. I. MUNTEANU, p. 72.

* △ *Să umblì ca banul.*

GR. POĬENARU, *înv.* c. *Rassa*, j. *Ialomiţa*.

* *Să umblì ca banul din mână în mână.*

A. PANN, II, p. 49.—HINŢESCU, p. 10.— GR. ALEXANDRESCU, *magist.* j. *Putna*.

---

[1]) Cine are banĭ, are tot ce vré.
[2]) Banul peşin cumpĕră.

1⁰ Sĕ ḑice pentru cele ce trec dĕ la unul la altul şî nicăirĭ staŭ (Golescu).

2⁰ Şi maĭ ales pentru omul ne-statornic care, apucându-se când de una când de alta, nimica nu săvîrşesce, spre paguba luĭ.

Variantele 3) şi 4) sunt blesteme. Să nu'şĭ găséscă nicăerĭ odihnă şi linişte.

11132 * △ **Umblă ca banu al rĕŭ.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Despre ceĭ cari umblă mult, de icĭ-colea.

11133 **Banuluĭ rĕŭ pungă să nu'ĭ facĭ.**

Lumea Ilustrată, II, p. 695.

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 11132.

2⁰ Câte odată i se dă şi înţelesul ḑicereĭ care urméză.

11134 **Banul rĕŭ nu sĕ pĭerde.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 85 — Fr. Damé, I, p. 117.

* △ *Banul rĕŭ nu sĕ perde.*

C. Negruzzi, I, p. 250.—B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 2421.— D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — Iuliŭ Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Banul rĕŭ nu sĕ perde nicĭ odată.

Baronzi, p. 49. — Hinţescu, p. 10.

Banul rĕŭ nu sĕ prăpădesce.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 451.

Banul rĕŭ nu pere.

Károly Ács, p. 80.

* △
Banul rĕŭ nu pĭere.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

*
Părăllu (Prăllu) roş nu chere. [1])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Parălu calbic putė nu chari. [2])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 161.

Veḑĭ *Fer.*

1⁰ Adică ceĭ rĕĭ nu pĭer curînd (Golescu).
2⁰ Prostul are noroc, omul fără merite, neînsemnat nu se prăpădesce lesne. Acelaş înţeles ca la No. 636.
In pravila luĭ Vasile Lupu la capitolul : *pravile împĕrătescĭ*, găsim urmĕtorul paragraf:

PENTRU CALPUZANIĬ CEĬA CE FAC BANĬ RĔĬ CE ŞI PENTRU CERTAREA LOR.

α.— Mincinoşiĭ ceĭa ce fac banĭ rĕĭ, aceştia încă fac acea greşală cum ar sudui pre împĕratul şi pre Domnul ţĕreĭ.
β.— *Baniĭ ceĭ rĕĭ,* sunt de treĭ fėliurĭ: mestecătură, ee sĕ ḑice aurul cel curat ce are fi să fie, eĭ 'l spurcă şi amėstecă, argintul aşisdere; unul amėstecă cu aramă, altu 'l fac chĭar de aramă şi numaĭ că ce 'l spoĭesc dėsupra cu argint, acėstă 'ĭ uns; a doua s'are fi şi curăţĭ o samă de banĭ eĭ fac maĭ micĭ de ce nu agĭung la cumpĕnă, ce păgubesc ȯmeniĭ ceĭa ce 'ĭ ĭeŭ; a treĭa aşijdere sĕ chĭamă mincĭunoşĭ, pentru că ce chipul şi scriptura ce pune pe dînşi este mincĭunȯsă, nu ĭaste făcută den svat cu învĕţătura cuĭ-va ce pre furiş ca un lucru rĕŭ, drept aceĭa de are fi şi curaţĭ cu nemică mestecaţĭ, şi de-are fi şi deplin la cumpĕnă totu'ĭ un lucru mincĭunos şi să chĭamă mincĭunos, soţ furtuşaguluĭ.
γ.—Baniĭ ceĭ bunĭ şi drepţĭ aŭ patru lucrurĭ pre 'mpregĭurul lor; întăĭ cela c face banĭ să aĭbă putere şi voe de la împĕrăţie, saŭ de la domnul loculuĭ aceluĭa; al doilea să sĕ facă în loc vestit cum are fi în mijlocul tĕrguluĭ, să vaḑă toţĭ; al treilea să aĭbă chip şi scriptura cinstită şi frumȯsă, ĭară să nu fie făcută acea scrisȯre în vre-un chip grozav şi de ruşine; al patrule ĭarăşĭ să fie şi la cumpĕnă deplin, nemică să nu'ĭ lipsască, cum ĭaste maĭ cu dreptate aşa să fie.

Urmėză pedepsele cuvenitė celor cariĭ fac banĭ mincinoşĭ, adică calpuzanilor.

---

[1]) Banul roș nu pere.
[2]) Banul ealp (falș) nu pȯte perì.

Herva male non morit mai. [1])

Prov. Sard.

Unkraut verdirbt nicht. [2])

Prov. Germ.

Rosz pénz el nem vesz.

Prov. Magh.

Planý peníz nezahyne.

Prov. Cech.

Не ħе громъ у коприве.

Prov. Sîrb.

11135 **Banul roşu nu sĕ pĭerde (perde) lesne.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 153; III, p. 123 — HINŢESCU, p. 10.

Acelaş înţeles ca la No. 11134.

11136 **Maĭ mare banul de cât sacul.**

FR. DAMÉ, IV, p. 6.

Muncă multă şi puţin câştig.

11137 **Toţĭ banii**
In *punga* Staneĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

Sĕ ḑice când tótă averea ne-o prăpădim cu muĭerile (GOLESCU).

11138 **Sĕ înnécă cu banii în gură.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 65.

Sĕ ḑice pentru ceĭ lacomĭ şî mitarnicĭ (GOLESCU).

---

[1]) Érba rea nu maĭ móre.
[2]) Érba rea nu se strică.

11139 * △ **Cuvîntul maĭ plăcut nu'ĭ de cât cântatul banuluĭ.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Maĭ ales pentru cel lacom de avere.

11140 * **Baniĭ învie morţiĭ.**

M. ARONOVICĬ, *tipogr. j. Iaşĭ.*

Arată puterea banuluĭ.

Pecunia impetrat omnia. [1])

Prov. Lat.

L'argent fait tout.

Prov. Franc.

Geld macht Alles. [2])

Prov. Elveţ.

11141 * △ **Baniĭ înşală ochiĭ.**

N. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

De aci şi dicerea *a unge ochiĭ cuĭ-va.*

«Avênd mare cunoscinţe între Cazacĭ, aŭ mers la dînşiĭ, pre uniĭ cu gĭuruinţă împlăndu'ĭ, pre alţiĭ cu banĭ *ungêndu-le ochiĭ*». — URECHIA, *Letop.* I, p. 197.

11142 * △ **Banul deschide uşile fără cheĭ.**

V. SALA, *dasc c. Pacala, comit. Bihor. Ungaria.*

Vedĭ *Aur, Cheĭe, Raĭu, Sabie, Sulă.*

Acelaş înţeles ca la No. 437 şi 6862.

---

[1]) Banul împlinesce tóte.
[2]) Banul face tóte.

Auro quœque janua panditur.[1])

Prov. Lat.

11143 * △ **Banul este cheea cu care se descue orĭ-ce uşă.**

N. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

Vedĭ *Aur*, *Cheĭe*.

Acelaş înţeles ca la No. 11142.

11144 * △ **Din baniĭ dreptĭ ĭeà dracu pe jumatate; ĭar ceĭ strîmbĭ îĭ ĭeà cu stăpân cu tot.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

Vedĭ *Avere*, *a Câștigà*.

Omul nu trebue să năzuĭéscă ca, prin căĭ pĭezişe, să facă avere căcĭ, averile adunate din jaf şi răpirĭ tóte se pĭerd.

Averea cu înşelăciune câştigată scade.

Prov. Solom., 13, 11.

De male quœsitis non gaudet tertius hœres.[2])

Prov. Lat.

De choses mal acquises le tiers hoir ne jouira.

Prov. Franc.

Della roba di mal acquisito non se gode il terzo.[3])

Prov. Ital.

Unrecht Gut kommt selten auf den dritten Erben.[4])

Prov. Germ.

---

[1]) Aurul deschide orĭ-ce ușă.
[2]) Al treilea moștenitor nu se bucură de averea câștigată pe nedrept.
[3]) Al treilea (moștenitor) nu se bucură de averea dobândită pe nedrept.
[4]) Averea nedréptă parvine rare-orĭ la al treilea moștenitor.

11145 **Banii din mână îĭ scapă
Ca cĭurul cum ţine apă.**

A. PANN, III, p. 69. — HINŢESCU, p. 9.

Pentru omul cheltuitor.

* △
11146 **Fie-care nebun póte să câştige banĭ dar nu póte să'ĭ păstreze.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Vedĭ *Ban, Avere.*

Arată cât de greŭ se economisesce banul.

* △
11147 **Banii meĭ şi aĭ tĕĭ staŭ în cuĭu.**

CĂLIN IORDACHE & IÓN STĂNESCU, *stud., j. Argeş.*

Când doĭ sunt de opotrivă săracĭ.

* △
11148 **Daĭ cu cĭocanu
Ca să ĭeĭ banu.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Ţigan.*

Pentru ceĭ carĭ câştigă dintr'o muncă uşóră.
Se ḑice în deosebĭ pentru ţiganĭ carĭ, numaĭ din câte-va loviturĭ cu cĭocanul, câştigă banul cu multă uşurinţă.
Veḑĭ la No. 1357, *Povestea Maĭceĭ Domnuluĭ,* care ne dă origina acesteĭ ḑicerĭ.

* △
11149 **Tréba ta şi patru banĭ.**

G. POBORAN, *inst., j. Olt.*

Veḑĭ *Cur.*

Acelaş înţeles ca la No. 3124.

*
11150 **Vorba aĭa şi doĭ banĭ.**

M. CANIAN, *public., j. Iaşĭ.*

* △
Sechime şi doĭ banĭ.

C. C. MICLESCU, c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.

Vedĭ *Cur.*

Acelaş înţeles ca la No. 11149.

*
11151 Tot doĭ banĭ şi un ort.

M. CANIAN, *public.*, j. *Iaşĭ.*

Pentru un lucru de o mică însemnătate, ca şi altul de alminterea.

Ortul este o monedă vechie care valora ce-va maĭ puţin de şépte banı.

△
11152 Baniĭ nu se culeg de la trunchĭu, ca surcelele.

ION CREANGĂ, *Amint.*, p. 120

Căcĭ se dobândesc anevoie şi cu muncă încordată.

«Eŭ mĕ lupt cu gândul cum să 'ĭ port de cheltuĭélă, căcĭ *baniĭ nu se culeg de la trunchiŭ, ca surcelele.*» — I. CREANGĂ.

*
11153 Cine mĭ-a luat banul din gură?

A. PANN, I, p. 99. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr.* c. *Focşanĭ*, j. *Putna.*

Vedĭ *Ismene.*

Pentru cel nerod.

* △
11154 Cu banĭ cumperĭ (găsescĭ) şi brânză de ĭepure.

ALFRED JUVARA, c. *Popenĭ*, j. *Fălciŭ.*

Vedĭ *Brânză, Boŭ, Cuc.*

Arată puterea banuluĭ.

Chi ha quattrini, ha tutto.[1])

Prov. Tosc.

[1]) Cine are parale are de tóte

Por dinheiro baila el perro.[1])

Prov. Port.

För Geld is Alles to kriegen.[2])

Prov. Oldenb.

11155 * △ **Cu banĭ găsescĭ şi lapte de pasĕre.**

P. Ilieş, *c. Căinenĭ, j. Argeş.*

Veḑĭ *Boŭ, Cuc, Pasĕre, Vrabie.*

Acelaş înţeles ca la No. 11154.

Pecuniæ obediunt omnia.[3])

Prov. Lat.

Argent comptant porte médecine.

Prov. Franc.

Money makes the Mare to go.[4])

Prov. Engl.

11156 * △ **Cu banĭ şi ochĭ negri găsescĭ.**

C. Teodorescu, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11155.

A se apropia de acéstă ḑicere cele de la No. 4188, 4189 şi 4236.

11157 * △ **Banul şi pe nerod îl face ĭubit.**

V. Sala, *dasc. c. Verzar, comit. Bihor, Ungaria.*

Toţı linguşesc pe omul bogat, cu gândul de-a căpĕtà ce-va

---

[1]) Pentru ban jóca cânele.
[2]) Cu banı poţı sa dobândescĭ tot.
[3]) Tóte asculta de banı.
[4]) Banul face.

11158 *△ **Cu banĭ facĭ tóte.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11156.

Pecunia impetrat omnia.[1]

Prov. Lat.

L'argent fait tout.

Prov. Franc.

Tudo póde o dinheiro.[2]

Prov. Portug.

Geld macht Alles.[3]

Prov. Elveţ.

Penningen förmår allt.[4]

Port. Sved.

11159 **Aĭ banĭ, aĭ de tóte.**

D-na E. B. MAWR, p. 106.

Cine are banĭ, are de tóte.

D-na E. B. MAWR, p. 54.

Acelaş înţeles ca la No. 11156.

11160 *△ **Banul îţĭ câştigă prietenĭ.**

V. SALA, *dasc. c. Hotar, comit. Biho', Ungaria.*

Când eştĭ avut toţĭ îţĭ sunt binevoitorĭ şi te linguşesc.

---

1) Banul face tot.
2) Totul póte banul.
3) Banul face tot.
4) Banul face tot.

Εὐτυχία πολύφιλος.[1])

Prov. Elin.

Felicitas multos habet amicos.[2])

Prov. Lat.

Chi a roba ha de parenti.[3])

Prov. Ital.

Viel Geld, viel Freunde.[4])

Prov. Germ.

Mikiŏ góz fœr margan vin.[5])

Prov. Isl.

11161 * △ **Să nu aĭ nimic numaĭ banĭ să aĭ.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Calic.*

Căcĭ cu banĭ poţĭ dobândi orĭ-ce.

11162 * △ **Nu sună banul când e unul singur în pungă.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

1⁰ Omul sărac nu e băgat în seamă.
2⁰ Un om singur, puţin póte.

11163 * △ **Primesce de banĭ bunĭ tot ce'ĭ dă.**

IULIŬ GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Crede îndată tot ce i se spune.

---

1) Fericirea e ĭubită de mulţı.
2) Fericirea are mulţĭ prietenĭ.
3) Cine are avere are rude.
4) Mulţĭ banĭ, mulţĭ prietenĭ.
5) Mulţĭ banĭ fac mulţĭ prietenĭ.

Prendre pour bon argent.

Prov. Franc.

11164 Ţéra banuluĭ este acolo unde sciĭ să 'l prăsescĭ maĭ cu agerime.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 15.

Du-te unde e ce-va de câştigat, în loc să staĭ în satul tĕŭ şi să trăĭescĭ în lipsă şi în sărăcie.

11165 * △ Ad̦ĭ cu banĭ, mâne fără banĭ.

ZOE MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Adică nicĭ odată fără banĭ.
Alusie la bărbierul care dase de scire că: *mâne rade fară banĭ.*

11166 * △ Banul te chinue.

V. SALA, *com. Cărăcenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Lipsa ca şi posesiunea luĭ îţĭ aduce supĕrărĭ.

11167 * △ Banul te ne-odihnesce.

V. SALA, *dasc. c. Dudureasa, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11166.

11168 * △ Banul te ne-linistesce.

V. SALA, *dasc. c. Petrilenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11167.

11169 △ Pentru banĭ îşĭ vinde sufletul.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 63; III, p. 77. — HINŢESCU, p. 9. — *Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Ved̦ĭ *Para.*

Pentru cel lacom de banĭ.
Se crede că dracul cumpĕră sufletele ómenilor cu cariĭ sĕ învoesce, dându-le în schimb avere şi viéţă îmbelşugată cât trăesc pe acest pămînt.

* △
11170 **A trăì ca banu 'n ladă.**

S. Fl. Marian, *Nuntă*, p. 288.

Adică bine, fericit şi în linişte.

Frunză verde de frăguţă
N'am nicĭ tată nicĭ mamuţă.
De-aşĭ avé mamă şi tată
Aş trăì ca banu în ladă.
N'am nicĭ tată nicĭ mămuţă
Şi trăesc ca banu 'n frunză,
N'am nicĭ mămuţă, nicĭ tată,
Trăesc ca frunza pe baltă.

Poes. Pop.

* △
11171 **A umblà cu doĭ banĭ în treĭ pungĭ.**

Tribuna Popor., II, No. 186, *Arad*, *Ungaria.*— V. Sala, *dasc.* *c. Vaşcoŭ*, *comit. Bihor*, *Ungaria.* Fr. Damé, III, p. 298.

1⁰ A umblà cu şoalda, căutând să înşele.
2⁰ Se dice la muĭere cu drăguţĭ. — *Comit. Bihor.*

* △
11172 **Doĭ banĭ în treĭ pungĭ.**

I. Moldovan, *c. Sân-Miclăuş*, *comit. Tîrnava-Mare*, *Transilvania.*

Sărac şi mândru; căutând sa'şĭ ascundă sărăcia.

11173 **Ca un ban în douĕ pungĭ.**

A. Pann, I, p. 161. — Hinţescu, p. 160.

Acelaş înţeles ca la No. 11172.

Sĕ resfaţă în haĭne lungĭ
Ca un ban în douĕ pungĭ.

*
11174 **Par'că 'l scot baniĭ afară din casă.**

A. Pann. I, p. 160. — Hinţescu, p. 9.

Pare că 'l scóte banii afară din casă.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 149.

1⁰ E fórte cheltuitor.
2⁰ Pentru săracul mândru.

11175 **Feciorul luĭ banĭ gata.**

A. PANN, III, p. 69. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*. p. 2425.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 381: *Leg.* I, 1872, p 177.—HINŢESCU, p. 58.

* △
Fecĭor de banĭ gata.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ţuţana, j. Argeş.* — FR. DAMÉ, I, p 118.

Vedĭ *Lopată.*

Despre omul care nu are grija de a lucrà, şi cheltuesce cu nemiluita, averea moştenită de la părinţĭ.

△
11176 **A trăi ca banul cel bun.**

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 133; *Pov.* p. 175.

Adică fără grijă, liniştit. Vedĭ No. 11170.

«— S'o facem. Dar eŭ ce fac tocmaĭ acum, la bĕtrâneţe, fără leac de adăpost?

«— Nu te ingrijì de asta, matuşă dragă; că am să te ĭeŭ cu mine, şi 'ĭ *traì*, pe lângă noĭ, *ca banul cel bun*. Bărbatu-meŭ e cum îĭ pânea cea bună, şi te-om avé curat ca pe o mamă.» — I. CREANGĂ.

* △
11177 **A trăi ca banul în punga săraculuĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca & c. Şuicĭ, j. Argeş.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △
A trăì ca banul cel bun în punga săraculuĭ.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Vedĭ *Para.*

Acelaş înţeles ca la No. 11176.

Banul găsit sĕ ţine în pungă pentru ca nicĭ odată să nu fie gólă. Acest ban bun e decĭ tot-dé-una la locul luĭ, liniştit, ne-tulburat. De alminterea săracul nicĭ nu e cheltuitor.

11178 *△ **A trăì ca banul în punga ţĕranuluĭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Şuicĭ, j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 11177.

11179 *△ **Scóte banĭ (banul) şi din pétră.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Veḑĭ *Pétră.*

Despre omul harnic, vrednic. A se vedé No. 1017 § 1.

La Romanĭ *Aquam e pumice postulare,* se ḑiceà celor cariĭ încercaŭ saŭ cereaŭ lucrurĭ carĭ nu sĕ putéŭ dobândì saŭ dà.

Il tirerait de l'huile d'un mur.

Prov. Franc.

11180 * **A'l lăsà în baniĭ luĭ.**

D-na SOF. NĂDEJDE, *Nuv.* p. 45. — D-na EL. SEVASTOS, p. 20. — FR. DAMÉ, II, p. 261. — M. CANIAN, *j. Iaşĭ.*

A'l lăsà liber de a face ce voesce; a'l lăsà în plata Domnuluĭ.

11181 *△ **A fi în baniĭ sĕĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 210.—FR. DAMÉ, I, p. 118.

1° Adică a fi stăpân de a face ce voesce, a atîrnà numaĭ de noĭ ca să se facă óre-ce.

«Aşà îl urîse ele de tare acum că, *dacă ar fi fost în baniĭ lor,* s'ar fi lepedat de spân ca de Ucigă'l crucea.» — I. CREANGĂ.

2° A fi în tóte minţile.

* △
11182 A nu fi în banii luĭ.

Sc. Norm. Inv. cl. VI, prin P. GARBOVICEANU, *prof.*— G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Dógă.*

A nu fi în tóte minţile.

*
11183 Cu banĭ de cheltuĭélă
Şi haĭne (straĭe) de priminélă (primenélă).

Ĭ. CREANGĂ, *Pov.* p. 184.— P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 296.

Adică tot ce trebue unuĭ drumeţ. Ḑicere fórte des întrebuinţată în basme.

* △
11184 A avé banĭ gârlă.

ZOE MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

A fi fórte bogat.

* △
11185 A mĕsură banii cu dimirlia.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11184.

* △
11186 A se culcà pe banĭ.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11185.

* △
11187 A se jucà cu banii.

A. PANN, II, p. 89.

Acelaş înţeles ca la No. 11186.

* △
11188 A se jucà cu banii ca cu fasole (fasolele).

D-NA Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11187.

11189 * △ **Stup de banĭ.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Covurluiu.*

Vedĭ *Stup.*

Acelaş înţeles ca la No. 2542.

«Din nimica s'a făcut *stup de banĭ.*»

11190 * △ **Dobă de banĭ.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 11189.

11191 * △ **Îĭ plin de banĭ**
Ca rîpa de bolovanĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Avere.*

Adică e fórte bogat.

11192 * **A aruncà (asvîrli) baniĭ pe feréstră (ferestre).**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*—M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

A fi cheltuitor peste mĕsură.

Jeter l'argent par les fenêtres.

Prov. Franc.

11193 * **A aruncà baniĭ în vînt.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

A cheltuì mult şi fară nicĭ o socotélă.

11194 * **A aruncà baniĭ în baltă.**

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 11193.

11195 *△ **A mâncà baniĭ cu lingura.**

Şezătórea, I, p. 77. — C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu*.—G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*.

Veḑĭ *Aur*.

1⁰ A fi putred de bogat.
2⁰ A fi cheltuitor peste mĕsură. Veḑĭ No. 440.

Burulene, Dumnĭa-ta,
Nu te duce 'n Valea-rea,
C'averea ta şi a mea
S'o mănâncĭ cu lingura
Şi de zăp [1]) să nu'ĭ maĭ daĭ.

Poes. Pop.

11196 * **Banĭ ghéţă.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*— G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ Banĭ puşĭ de o parte.

«a avé *banĭ ghéţă.*»

2⁰ Când cumpĕrătórea se face pe banĭ gata.

«a plătit cu *banĭ ghéţă.*»

11197 * **Banĭ peşin.**

Când cumpĕrătórea se face pe banĭ gata.

D-l Patriciŭ, învĕţător, arată că poporul, în judeţul Covurluĭu, ḑice *banĭ pe şină*. Domnia sa crede că ḑicerea vine de acolo că Românul vînḑênd marfa sa i sĕ numĕră baniĭ pe şina caruluĭ, cu care a adus'o.

Cuvîntul, ast-fel cum se întrebuinţéză în Covurluĭu, este greşit. Ḑicerea corectă, adică *banĭ peşin*, vine de la cuvîntul turcesc *pîşîn* saŭ *peşîn*, care însemnéză: înainte, dinainte şi, prin extensiune, pe banĭ gata.

11198 * **Nu face un ban.**

Adică maĭ nimic.

---

[1]) Zăp = isprăvit, fund.

Cela ne vaut pas un rouge liard.

Prov. Franc.

11199 * △ **Nicĭ un ban.**

Acelaş înţeles ca la No. 11198.

11200 * △ **Nicĭ doĭ banĭ.**

Acelaş înţeles ca la No. 11199.

Mândra când e rumenită
Cu cincĭ sute nu'ĭ plătită.
Dar când se desrumenesce
Nicĭ doĭ banĭ nu maĭ plătesce.

Poes. Pop.

BANIŢĂ

Veḑĭ *a Dà.*

11201 * **Baniţa nu se umple cu vorbe.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 57.— B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2464. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Óla*, *Vorbă.*

Acelaş înţeles ca la No. 6364 & 6385.

Μὴ λόγους ἀντ' ἀλφιτῶν. [1])

Prov. Elin.

Ne verba pro farina.[2])

Prov. Lat.

Le parole non fan farina. [3])

Prov. Ital.

---

[1]) Nu vorbe pentru făină.
[2]) Idem.
[3]) Vorbele nu fac făină.

11202 *△ **Nu ţi'ĭ poftă de-o căpşună, da ţi'ĭ de baniţa plină.**

PÂRVU, *elev, Sc. Norm. Bêrl. c. Ivesci, j. Tutova.*

Iubesce zestrea, dar nu fata.

11203 *△ **Baniţa cu care daĭ cu aceea primescĭ.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Veḑĭ *Mĕsură.*

Adică după ale tale fapte îţĭ veĭ luà şi rĕsplătirea; cum veĭ face, aşa veı trage.

11204 *△ **'I-a înapoĭat datoria tot cu aceeaşĭ baniţă.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 11203.

11205 *△ **Cât baniţa.**

* *Cât o baniţă.*

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2463.

Cap mare dar sec.

Cu capul *cât baniţa,*
Cu căciula cât róta.

Poes. Pop.

Glowa jak bania. [1])

Prov. Polon.

BĂRBĬERIE

Veḑĭ *Briciu, Prot.*

[1]) Cap cât baniţa.

11026 **Învaţă bărbierie la capul tĕŭ.**

C. Negruzzi, I, p. 248.

* △ *A învĕţà bărbieria la capul altuia.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

A face bărbierie pe capul altuia.

Ión I. C. Brătianu, *Monit. Ofic. Adun. Deput. 19 Dec. 1897.*

Invaţă bărbieria la capul tĕŭ şi nu pe a altora.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Vedĭ *Prost.*

1⁰ Când unul voiesce să încerce un lucru pe socotéla altuia.
2⁰ Pentru cel prost.

BARCĂ

11207 **Barca sparta, nu va sésula.**[1]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 7.

Pentru o încercare nepotrivită şi zadarnică.

Barca in fondo, marinajo scapolo.

Prov. Ital.

11208 **Barca sparta, raciuna 'ĭ facuta.**[2]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 7.

Când totul e perdut, când orĭ-ce speranţă e zadarnică.

11209 **Nu pune pegula èn barca lu alţĭ.**[3]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 14.

Păstréză, ce'ĭ al tĕŭ, pentru tine.

---

[1]) Barca (luntrea spartă, nu vré lopată.
[2]) Barca sparta socotéla 'ĭ făcută.
[3]) Nu pune smóla în barca altuia.

.BARDĂ

Vedĭ *Dumnedeŭ*, *Sfadă*.

11210 *Îĭ cĭoplit numa din bardă.

Şezătóre, II, p. 74.

Vedĭ *Secure*, *Topor*.

Adică nu'ĭ deştept.

11210 b. *A dà cu barda 'n lună.

G. Dem. Teodorescu, *Mit. Lun.* p. 25.

* △ *Svîrle cu barda 'n lună.*

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Dumnedeŭ*, *a împuşcà*, *Puşcă*, *a Puşcà*.

Om nesocotit, ne-statornic, sărit, şuĭu, svînturatic.

BAROS

11211 * △ Intre baros şi nicovală.

A. Goroveĭ, *c. Stănişóră, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Cĭocan*.

Adică în mare strîmtóre, în mare nevoe, ne sciind ce să facă.

Μεταξὺ τ' ἄκμονος καὶ σφύρας. [1])

Prov. Elin.

Inter malleum et incudem. [2])

Prov. Lat.

Entre l'enclume et le marteau.

Prov. Franc.

BASM

11212 *Basmu cu cocoşu roşu.

Baronzi, p. 86. — Fr. Damé, I, p. 122.

---

[1]) Intre cĭocan şi nicovala.
[2]) Idem.

O poveste, un lucru, o încurcătură fără sfîrşit.

«E curat *basmu cu cocoşu roşu*».

Vedĭ Lazăr Şăĭneanu, *Basme*, p. 950.

BASMU CU COCOŞU ROŞU.

Am fost la moş, ş'am vĕdut un cocoş,
Ah! ce maĭ cocoş!
Cum cântă la moş!
Cântă, cocoşule
Săĭ de jòcă, moşule!

*

Ş'a venit o vulpe ş'a mâncat cocoşul,
Ah! ce maĭ cocoş, etc.

*

Ş'a venit un ogar ş'a mâncat pe vulpe, vulpea pe cocoş,
Ah! ce maĭ cocoş etc.

*

Ş'a venit un lup ş'a mâncat pe ogar, ogarul pe vulpe, vulpe pe cocoş,
Ah! ce maĭ cocoş, etc.

*

Ş'a venit un urs ş'a mâncat pe lup, lupul pe ogar, ogarul pe vulpe, vulpea pe cocoş,
Ah! ce maĭ cocoş, etc.

*

Ş'a venit un leŭ ş'a mâncat pe urs, ursul pe lup, lupul pe ogar, ogarul pe vulpe, vulpea pe cocoş,
Ah! ce maĭ cocoş, etc.

*

Ş'a venit un par ş'a ucis pe leŭ, leul pe ursul, ursul pe lup, lupul pe ogar, ogarul pe vulpe, vulpea pe cocoş,
Ah! ce maĭ cocoş, etc.

*

Ş'a venit un foc ş'a ars pe par, parul pe leŭ, leul pe urs, ursul pe lup, lupul pe ogar, ogarul pe vulpe, vulpea pe cocoş,
Ah! ce maĭ cocoş, etc.

*

Ş'a venit o plòĭe ş'a stins pe focul, focul pe par, parul pe leu, leul pe urs, ursul pe lup, lupul pe ogar, ogarul pe vulpe, vulpea pe cocoş,
Ah! ce maĭ cocoş!
Cum cântă la moş!
Cântă cocoşule,
Săĭ de jòcă moşule!

11213 *△ A se face de basmu (basme).

Poes. Pop.

A se face de basnu.

A. PANN, I, p. 175.

A se pune în gura lumeĭ, a se face de rîs.

Vaĭ de mine în ce 'ncăpuĭ
C'am bĕut tot ce avuĭ
Şi de basme mĕ făcuĭ.

Poes. Pop.

Ajung judecăţĭ să tragă, *de basnu* 'n lume sĕ fac.

A. PANN.

Devenir la fable du village.

Prov. Franc.

11214 * Basm.

Poveştĭ, lucrurĭ închipuite, ne-adevĕrate.

«Tôte câte mi le spuĭ sunt *basme,* adevĕrul stă ast-fel.»

BĂTĔTURĂ

Veḑĭ *Pânză.*

BĔRBINŢĂ

Veḑĭ *Brânză.*

11215 △ Par'că nu 'şĭ va uĭtà cuţitul în bĕrbînţa cu brânză.

S. FL. MARIAN, *Nunta,* p. 30.

Despre fetele leneşe, care pare că nu vor fi bune gospodine.
¶ *Berbinţa* sau *berbînţa,* este putina de bătut brânza, de pus lapte, slănină, etc.

BEDREAG

Vedĭ *a Şedé.*

Cuvîntul *bedreag*, plural *bedregĭ*, are următórele înţelesurĭ:
1° Scăunaşul pe care staŭ cismariĭ, când lucréză.
2° Trunchĭu gros care sĕ pune sub case saŭ alte clădirĭ. Aceştĭ trunchețĭ nu aŭ o lungime maĭ mare de un metru dar pot fi cât de groşĭ, şi se pun cu un cap în pămînt şi pe cela-l-alt se aşéză talpa orĭ temelia clădireĭ.

BĔŞICĂ

11216 **Bĕşica, vîntul sĕŭ cum şî l'a luat, peştin a şî rĕsuflat.**

Iord. Golescu, *Mss.*, II, p. 86.

Vedĭ *Bĕşină*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu pot păstrà, multă vreme, cele dĕ taĭnă (Golescu).

BINE

11217 * **Si am ghine, şa s'him c'un oclĭu.**[1])

G. Zuca, *Stud.*, c. *Fieri, Albania.*

Vedĭ *Noroc.*

Pentru cel care ţine la avere maĭ mult de cât la tóte.

BIR

Vedĭ *Măria-Ta.*

11218 * △ **Dă bir cu fugiţiĭ.**

N. Muste, *Letop. Mold.*, III, p. 19. — C. Negruzzi, I, p. 186. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 153. — Gav. Onişor, *prof.* c. *Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — E. I. Patricĭu, *înv.* c. *Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Pentru cel care nu are domiciliŭ stabil şi, la o vreme de nevoe, dispare dintr'o localitate.

---

[1]) Sa am avere, şi sa fim c'un ochĭu.

Veḑĭ C. NEGRUZZI, *Opere,* I, p. 184—186 şi N. MUSTE, *Letop. Mold.*, p. 20.

«Fără de zăbavă aŭ început Duca-Vodă) a face ĭarăşĭ ca în ḑilele luĭ trecute, adecă a îngreunà ţéra cu ne-săturarea ce aveà, şi a asupri pre boĭerĭ; căcĭ fugênd ţéra de tirania luĭ, şĭ puind pe boĭerĭ zlotaşĭ, ĭĭ făceà *de plătiaŭ de la casele lor birul celor fugiţĭ* » — N. MUSTE, III, p. 19.

* △
11219 Plătesce biru cu fugiţiĭ
Şede la masă cu ne-poftiţiĭ.

V. IFRIM, *elev, Sc. Norm. Bl. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Om fără căpĕtâiŭ; s'a dus fără să 'ĭ dea de urmă.

* △
11220 Dragomir fuge de bir
Cu óla plină de ştir.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când cine-va e luat de la uşe de datornicĭ, cu deosebire de ceĭ ce umblă după dajdiĭ.

* △
11221 N'are a face banul biruluĭ cu gardul ţarineĭ.

C. TEODORESCU, *înv. c. Dogele, j. Vasluĭu.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
N'are a face baniĭ biruluĭ cu gardul ţĕreneĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
N'are a face baniĭ biruluĭ (ghiruluĭ) cu gardul de ţĕrină.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluĭu.*

Nu are a face una cu alta, nu există nicĭ o legătură. Arată deosebirea între trébă şi trébă, lucru şi lucru. De pildă nu are a face bogatul cu săracul, deşteptul cu prostul, s. c. l.

11222 * △ **Nu se face gard de ţarnă cu banii ghiruluĭ.**

Gh. Mihalache, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No 11221.

BIRĂŬ

11223 **In veselia nunţiĭ, ĭată şi birăul.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 15.

Sĕ ḑice când, dupa căsătorie, peştin ne apucă dĕ bir (Golescu).

11224 * △ **Rĕvaşul de la birăŭ**
Spune că ce plătesc eŭ.

V. Sala, *dasc., c. Drăgănescĭ. comit. Bihor. Ungaria.*

Adică cât valorézā fie-care. Arată buna orînduiélă, averea fie-caruia.

Revaş are adese-orĭ, în Ungaria, ca şi în casul de faţă, înţelesul de *răbuş* sau *roboj*.

BIRTAŞ

Veḑĭ *Socotélă.*

BLANĂ

Veḑĭ *Cap. VI, c. Blană.*

11225 * △ **'I-a făcut popa blană.**

Gr. Alexandrescu, *magistr., c. Galaţĭ, j. Covurluĭu.*

Adica nu e femee cinstita.

In vechiul drept, aşa ḑis canonic, al Românilor, preotul mahalaleĭ sau al satuluĭ aveà dreptul să globéscă pe aceĭ credincioşĭ carĭ veneau rar la biserică. De asemene tóte cestiunile privitóre la casătorie, la despărţire,

precum precurvia, bătaia, ocară între soţĭ, etc. se judecaŭ şi se pedepséŭ de preot.

Pedépsa obicĭnuită la precurvie erà urmĕtórea: La intrarea în biserică, saŭ în curtea bisericeĭ, preotul înfigeà în pămînt un par. In acel par vîrà o scândură, cu o gaură ast-fel că scândura putea face o mişcare de rotaţie în jurul paruluĭ. La cel-alt capĕt al scândureĭ erà o altă gaura atât de mare încât puté să încapă capul unuĭ om. Când o femeie comitea un adulteriŭ, popa o aduceà în ḑi de sĕrbătóre, şi după sfîrşitul slujbeĭ o puneà cu gâtul în gaura scândureĭ, aşa precum se maĭ face şi astăḑĭ, pe alocurea, la ţéră, cu viţeiĭ în timpul mulsuluĭ. Orĭ-care din locuitori aveà dreptul să o scuĭpe. Acest instrument de pedépsă se numeà *blana*.

Acéstă pedépsă se aplicà numaĭ la femeĭ, ĭar nicĭ o dată la bărbaţĭ.

BLASTUR

Veḑĭ *Plastur*.

BOGAT

Veḑĭ *Avut*, *Lene*, *Lumînare*, *Cap. IX*, *c. Mare*, *a Murì*, *Orfan*, *Sărac*, *Slugă*, *Stăpân*, *Vinovat*.

11226 **Bogatul greşesce şi săracul cere ertăcĭune.**

A. PANN, III, p. 28.

Bogatul greşesce şi săracul îşĭ cere ĭertăcĭune.

HINŢESCU, p. 16. — G. I. MUNTEANU, p. 150.

*

Bogatul a greşit şi săracul îĭ cere ertăcĭune.

GR. ALEXANDRESCU, c. *Focşanĭ*, *j. Putna*.

Omul bogat are saŭ i se dă în tot dé-una dreptate.

Cicerone ḑice că, pe vremea luĭ, urmĕtórea ḑicere erà fórte des întrebuinţată: *pecuniosus damnari non potest*, bogatul nu póte fi pedepsit.

Avutul domnesce preste săracĭ.

Prov. Solom. 22. 7.

Dat veniam corvis, vexat censura columbas.[1])

Juvenal.

△ *
11227 **Până vine cheful bogatuluĭ ese (ĭese) sufletul săracului.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 59. — A. PANN, *Edit.*. 1889, p. 59 & 149; III, p. 73 & 120. — HINŢESCU, p. 32. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 170.

* △
Până vine cheful bogatuluĭ esĕ sufletul săracului.

G. MADAN, *stud. c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnăŭ, Basarabia.*

△
Până să vie gustul bogatuluĭ îĭ ĭese sufletu săracului.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 135.

Până la cheful bogatuluĭ ese sufletul săracului.

A. PANN, *Fabl.* II, p. 90.

* △
Până să vie pofta bogatuluĭ ese (esĕ) sufletul săracului.

I. G. VALENTINEANU, p. 29. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Până să vie pofta bogatuluĭ trece sufletul săracului.

I. G. VALENTINEANU, p. 45.

* △
Până la gustul bogatuluĭ ese sufletul săracului.

Semin. Centr. Buc. cl. VII, prin P. GARBOVICEANU, *prof.*

---

[1]) Censura lovesce în porumbieĭ şi ĭértă corbiĭ.

*
Până să ĭ-ĭ vină chefea avutluĭ móre órfănlu.

N. St., c. Nijopole, Macedonia.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce zăbovesc cu mila lor (GOLESCU). Veḑĭ ANTON PANN, *Fabule*, II, p. 90—94.

11227 b. Tot bogatul minteos şi tînĕrul frumos.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 50.

Veḑĭ *Avut.*

Acelaş înţeles ca la No. 11070.

11228 De la bogatul calic
Nu poţĭ apucà nimic.

A. PANN, III, p. 92. — HINŢESCU, p. 22.

Veḑĭ *Calic.*

Adică de la cel sgîrcit nu te poţĭ folosì cu nimic.

* △
11229 La cel bogat merge şi dracu(l) cu colacĭ.

Şezăt., II, p. 74. — C. IORDĂCHESCU, *c. Cristescĭ, j. Botoşanĭ* — V. A. FORESCU, *c Folticenĭ, j. Suciava.*

* △
La omul bogat şi draciĭ vin cu colacĭ.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Veḑĭ *Avut.*

Celuĭ avut i se fac hatîrurĭ.

* △
11230 Celuĭ bogat şi dracu îĭ légănă copiiĭ.

S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 119. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Acelaş înţeles ca la 11229.

11231 *△ **E lesnĕ bogatuluĭ a poruncì, dar greŭ săraculuĭ de a împlinì.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Maĭ uşor e să poruncescĭ de cât să facĭ; maĭ ales când, cel care poruncesce, nu'şĭ dă sémă de greutatea lucruluĭ pre care 'l cere.

11232 *△ **Un bogat când móre săracul flueră.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Insă nu a pagubă.

11233 *△ **Face hatîrul bogatuluĭ şi mănâncă pomana săraculuĭ.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Ajută pre cel tare şi asupresce pre cel maĭ slab.

Dat veniam corvis, vexat censura columbas.

Juvenal.

11234 *△ **Averea bogatuluĭ mănâncă bucăţica săraculuĭ.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Veḑĭ *Sărac.*

Munca săraculuĭ clădesce averile cele marĭ.

11235 *△ **Pe bogat cu tréba nu'l saturĭ.**

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendresci, j. Tutova.*

Arată nesaţiul celuĭ bogat.

* △

11236 Omul cel bogat
E maï lăudat.

GH. MIHALACHE, *înv.* c. *Şendrescï, j. Tutova*

Vedï *Avut.*

Arată cinstea celor bogaţï.

△

11237 Bogatul nu crede nicï odată celuï sărac, nicï sătulul celuï flămând.

Şezătórea, I, p. 262.

* △

Bogatul nu crede nevoile săraculuï.

GH. MIHALACHE, *înv.* c. *Şendrescï, j. Tutova.*

Vedï *Avut, Sătul.*

Acelaş înţeles ca la No. 11071.

*

11238 De la bogat să n'aï să ïeï, săraculuï să n'aï să daï.

P. BUDIŞTEANU, c. *Bucurescï, j. Ilfov.*

Vedï *a se Imprumutà.*

Cel d'întâïu te amână mereŭ cu plata, al doilea nu 'ţï maï lasă un cés de odihnă pâna nu 'ï aï dat ce i se cuvine.

* △

11239 In casa bogatuluï intri lesne, dar eşï anevoïe.

I. ARBORE, *ing. j. Buzeŭ.*

Vedï *a Intrà.*

Acelaş înţeles ca la No. 6774.

* △

11240 Cine a făcut pe bogatul
A făcut şi pe argatul.

A. PANN, II, p. 139.—HINŢESCU, p. 17 & 20.

Pentru a se arĕtà că toţï ómeniï sunt fraţï, ast-fel că bogatul nu trebue să dispreţuïéscă pe cel sărac, stăpânul pe slugă, etc.

11241 * △ **Cu bogatul nicĭ calul să nu'l încercĭ, nicĭ în pungă să te mĕsorĭ.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Mar.*

Acelaş înţeles ca la No. 10228.

11242 **De cât să fiĭ bogat şi să n'aĭ ce mâncà, maĭ bine sărac şi să aĭbĭ banĭ mulţĭ.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 120; III, p. 111. — HINŢESCU, p. 16.

Vedĭ *Sărac.*

Despre ceĭ ce se plâng ca nu aŭ copiĭ.

11243 * △ **De cât bogat şi bolnav maĭ bine sărac şi sănătos.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 135; II, p. 88.— HINŢESCU, p. 16.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 156.— V. SALA, *dasc. c. Măgura, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Sănătate.*

Acelaş înţeles ca la No. 5821.

Santé passe richesse.

Prov. Franc

Chi xe san, xe più del sultan. [1])

Prov Venit.

Gesundheit ist besser als Reichthum. [2])

Prov. Germ.

Bedre fattig og sund, end rîg og syg. [3])

Prov. Danez.

---

[1]) Cine e săn t s, e maĭ mult de cât sultanul.
[2]) Sanatatea e maĭ buna de cât averea.
[3]) Maĭ bine sarac şi sanatos, de cât bogat şi bolnav.

11244 **Maĭ bine sărac şĭ cu trupul sănătos, de cât bogat şĭ cu rănĭ în pat.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 454.

Acelaş înţeles ca la No. 11243.

11245 **Nevoe ïaste bogatuluĭ a intrà în împĕrăţia ceruluĭ.**

Govora, p. 117.

Cu anevoe va intrà bogaţiĭ întru împĕrăţia ceriuluĭ.

Mitrop. Antim, *Didah.* p. 207

Maĭ lesné este cămili pren urechïa acului a trece de cât bogatul întru împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ a intrà.

Biblia 1648, Mateĭ, 19. 24.

Maĭ lesne va trece funia corabieĭ prin urechile aculuĭ, de cât bogatul întru împĕrăţia ceriuluĭ.

Mitrop. Antim, *Didah.* p. 173.

Maĭ uşor e a trece funia corabieĭ prin urechïa aculuĭ, de cât a intrà avutul în împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ.

Laurian & Maxim, I, p 353

Saracul maĭ uşor ca cel bogat va intrà în împĕrăţia ceruluĭ.

Traducerea acesteĭ ḑicerĭ a dat loc la o controversă. Uniĭ pretind că din greşală s'a citit καμήλα (cămilă) în loc de κάμιλος (funie). Adversariĭ susţin că primul înţeles e tot atât de admisibil ca şi cel de al doilea de óre ce găsim, în Talmud, urmĕtórea ḑicere care coprinde o asemĕnare fórte apropiată de cea care ne ocupă: *óre nu eştĭ tu ca ceĭ din Pumbedeta cariĭ trec un elefant prin urechea aculuĭ?*

11246 *△ De dorul bogatuluĭ
Luaĭ fata draculuĭ.

A. Pann, II, p. 126. — Hințescu, p. 17. — I. Tzintzu, *ing. j. Buzĕŭ.*

Veḑı *Ban.*

Acelaş înţeles ca la No. 11103.

11247 Când bogatul vorbesce,
Lumea amuţesce.

C. din Golescĭ, *Ad. Pil.* p. 45.

Veḑı *Ban.*

Nimenĭ nu are îndrăsnéla să se împotrivéscă celuĭ avut.

Où l'or reluit la raison se tait.

Prov. Franc.

11248 *△ Cu bogatul fie-care voesce să fie rudă.

V. A. Forescu, c. *Folticenĭ, j. Suĉava.*

Veḑĭ *Ban.*

Când eştĭ avut toţĭ îţĭ sunt bine-voitorĭ şi te linguşesc.

11249 *△ Bogatuluĭ i se arată multe rude.

V. A. Forescu, c. *Folticenĭ, j. Suĉava.*

Acelaş înţeles ca la No. 11248.

11250 Bogatul se scarpină, şi săracul socotesce că caută să 'ĭ dea.

A. Pann, I, p. 136. — Hinţescu, p. 17.

Sórta saraculuĭ stă în mâna celuĭ avut.

11251 Bogatul mănâncă când voesce
Şi săracul când găsesce.

A. Pann, I, p. 157.

Ceasul prânzuluĭ este la cel bogat când voesce, la cel sărac când are.

C. din GOLESCĬ, *Adun. Pilde.*

* △
Bogatul mănâncă când vré, săracul când are.

C. C. BUNGEŢIANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

* △
Cel bogat mănâncă când vré, dar cel sărac când are.

G. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.*

Intr'un mod maĭ general bogatul face cum vré, şi săracul cum póte.

L'ora del desinare, pe' ricchi quand'hanno fame; pei poveri, quand'hanno da mangiare.[1])

Prov. Tosc.

Reiche essen wann sie wollen, Arme wann sie was haben.[2])

Prov. Germ.

Sá ríki etr nær hann will, sá fátœki nær hann fær nokkuǒ.[3])

Prov. Island.

11252 **Bogatul mănâncă când (îĭ) e fóme, şi săracul când găsesce.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 47.

Acelaş înţeles ca la No. 11251.

* △
11253 **Bogatul nu mănâncă să se sature.**

V. SALA, *dasc. c. V. Sohodol, comit. Bihor, Ungaria.*

---

1) Ceasul prânzului, pentru bogaţĭ când le e fóme; pentru săracı când au de mâncare.
2) Bogaţiĭ mănâncă când vor, săraciĭ când au.
3) Bogatul mănânca când vré, saracul când capetă ce-va.

Căcĭ scie că va mâncà din noŭ când va voì. Săracul d'impotrivă mănâncă când póte, adică când are.

11254 * △ La cel bogat tóte curg, şi laptele în pasat.

Gr. Poĭenaru, *ing. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Iĭ merge bine în tóte, căcĭ precum ḑice poetul:

Semper eris pauper si pauper es, Æmiliane,
Dantur opes nullis nil nisi divitibus.

Martial.

11255 Maĭ mun ce fi bogaţĭ nego poveri.[1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 12.

Lucru uşor de înţeles maĭ ales dacă ţiĭ maĭ mult la la un traĭu bun, pe acest pămînt, de cât la împĕrăţia ceruluĭ.

11256 Bogatul maĭ tare se plânge de cât săracul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 156; III, p. 126.

Bogatul se plânge maĭ rĕŭ de cât săracul.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 452.

Arata lăcomia celuĭ bogat.

11257 * △ Averea bogatuluĭ trece lumînarea săraculuĭ.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*

* △ *Socotim baniĭ bogatuluĭ şi trecem lumînarea săraculuĭ.*

Gav. Onişor, *c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Lumînare*, *Sărac*.

[1] Maı bine să fiţĭ bogaţĭ decât săracĭ.

Acelaş înţeles ca la No. 7290.

Nous faisons les frais et vous avez les profits.

Prov. Franc.

11258 **Sunt bogat, de cât, pe cât am, p'atât.**

A. Pann, III, p. 70.

Sunt bogat, de cât, pe cât, p'atât.

Hinţescu, p. 16.

Pentru cel care scie să trăĭéscă cu păstru.

11259 * △ **Aḑĭ bogat, mâne sărac.**

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Astă-ḑĭ, Ban.*

Acelaş înţeles ca la No. 11165.

11260 * △ **A fi putred (de) bogat.**

A. Pann, II, p. 89 & 96. — Gav. Onişor, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Ban.*

Adică fórte bogat.

Vestea e în ţară sfóră
Că e putred de bogat.

A. Pann.

BOGĂTATE

Veḑĭ *Sănătate.*

BOGĂŢIE

Veḑĭ *Minte, Mórte, Sărăcie.*

11261 * △ **Bogăţia trece dèlu şi tu (da eŭ) rĕmâĭu cu amaru.**

G. Madan, c. *Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabia.* — Gav. Onişor, *prof c. Dobrovĕţ, j Vaslutu.*

Averea sĕ pĭerde uşor; se ḑice maĭ ales când te căsătorescĭ numaĭ pentru avere.

* △
11262 **Bogăţia strică pe om.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Căcĭ îĭ dă mijlocul de a dobândi multe defecte.

*
11263 **Bogăţia preface pe om.**

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

1⁰ Iĭ schimbă gusturile şi obiceĭurile.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 11262.

* △
11264 **Bogăţia 'ĭ gard de nuele, sărăcia 'ĭ gard ne-stricat.**

Gav. Onişor, *prof. c, Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Avere.*

Acelaş înţeles ca la No. 11056.

11265 **Bogăţiile trec dar faptele bune rĕmân.**

Idem, *Calend. Rom.,* 1892.

De aceĭa să nu rîvnescĭ la bogăţiĭ ci la fapte bune.

11266 **Bogăţia rĕmâne la nebun.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 63; III, p. 77. — Hinţescu, p. 16.

Adică la care nicĭ pe sine nu sĕ procopsesce nicĭ pĕ altul nu folosesce.

△
11267 **Bogăţia şede 'n ladă şi tónta şede pe vatră.**

Şezătórea, II, p. 218.

Când unul s'a căsătorit cu o próstă, bucurându-se la averea eĭ.

11268 **Lacom la bogăţie şi sărac la minte.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 73; III, p. 99 — HINŢESCU, p. 86.

Pentru cel prost care rîvnesce la avere, dar nu scie, nicĭ cum s'o adune dacă nu are, nicĭ cum s'o întrebuinţeze dacă a moştenit'o.

11269 * △ **I-a dat Dumnedeŭ bogăţie, numa nu 'ĭ-a dat minte.**

AVR. CORCEA, *paroh*, *c. Coşteiu, Banat.*

Avut însă prost.

A BOĬ

11270 * △ **A boĭ pre cine-va.**

J. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, IX, p. 454; *Pov.* p. 43. — S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 113. — FR. DAMÉ, I, p. 145. — G. POBORAN, *inst.*, *j. Olt.*

Vedĭ *a Căptuşì, a Potcovì.*

Adică a'l înşelà.

«Bine *l'am boit.*»

Bien draper quelqu'un.

Prov. Franc.

BOLD

Vedĭ *Cap. VI, c. Bold.*

11271 * **A'ĭ dà bolduri.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 5. — FR. DAMÉ, I, p. 147.

Vedĭ *Domn.*

1⁰ Saŭ a *îmboldì*, adică a împinge, a îndemnà pre cine-va să facă óre-ce.
2⁰ A'l aţîţà.

Craĭul și acésta o înghiți cu nodurĭ.
Ea nu încetà însă de *a'ĭ dà* ĭar *boldurĭ*.
Și maĭ ḑise ĭarășĭ «ce cĭudat îmĭ pare,
N'am maĭ vĕḑut însă ast-fel de nas mare.»

A. PANN.

BOUR

11272 * **Om cu bour în frunte.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman*.

Adică om rĕŭ.

In vechime, în Moldova, ómeniĭ condamnațĭ la o pedépsă infamantă se însemnaŭ, în frunte, cu un fer, roşit la foc, care represintà un bour, adică marca țĕreĭ, întocmaĭ precum, în Franța ceĭ condamnațĭ la munca silnică pe galere eraŭ însemnațĭ pe umĕr cu o flóre de crin.

BRAGAGIŬ

11273 * △ **Plan de bragagiŭ.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Cl. VII, Semin. Centr. Bucurescĭ*

Veḑĭ *Cimpoer, Nastratin-Hogea, Surugiŭ.*

Adică prost, care nu isbutesce.

BRÎGLE

11274 * △ **A se pune la brîgle marĭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova*.

A se apucà de o trébă grea.

A BRUFTUÌ

11275 * △ **A bruftuì pre cine-va.**

S. MIHĂILESCU, *Șezăt.*, II, p. 74. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A'l luà în rĕspĕr, peste picĭor.

De la lutul móle ce'l aruncă zidarul pe părete.

BUC

11276 **A fi buc de fóme.**

Fr. Damé, I, p. 160.

Adică lihnit de fóme.

BUCĂTAR

Vedĭ *Fóme, a Mânca.*

BUCĂTĂRÉSĂ

11277 **Multe bucătărese săréză zama.**

Ács Károly, p. 79.

Vedĭ *Móşă.*

Când la facerea unuĭ lucru s'aŭ adunat mulţĭ, şi nu se face deplin, uĭtându-se saŭ greşindu-se câte ce-va.

Viele Köche versalzen die Suppe.

Prov. Germ.

Se la papa vuoi guastare, a più cuochi dà a salare.

Prov. Ital.

Sok bába között elvesz a gyermek.

Prov. Magy.

Mezy mnohými babami ztratí se díte.

Prov. Cech.

Гди су многе бабицо, ту килаво буде дете.

Prov. Sîrb.

11278 * △ **Cu douĕ bucătărese esĕ cĭorba pré sărată saŭ ne-sărată.**

V. A. Forescu, c. *Broştenĭ, j. Sucĭava.*

* △ *Unde sunt multe socăciţe rĕmâne mâncarea ne-sărată.*

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. B. — Comloş, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Móşă.*

Acelas înţeles ca la No. 11277.

BUCHE

Vedĭ *Az.*

11279 **A fi tot la buchĭ.**

FR. DAMÉ, I, p. 161.

Adică începĕtor.

Nec literas didicit nec natare. [1])

Prov. Lat.

Ne savoir ni A ni B.

Prov. Franc

11280 * **Din buche în buche.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Dintr'una într'alta, treptat.

11281 * △ **A nu avé buche.**

E. I. PATRICĬŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când omul, din causa releĭ purtărĭ, numaĭ are trecere la cine-va.

11282 * **Nu scie buche.**

Adică nu scie nimic.

---

[1]) Nu scie nicĭ să citéscă nicĭ să înnóte.

BUCHER

11283 * **Buche.**

Adică începĕtor.

BUDĂĬU

11284 △ **Tórnă ca în budăĭul ţiganuluĭ.**

Şezătóre, II, p. 72.

Celuĭ care mănâncă şi bé multe felurĭ de odată.

BUDAŞCĂ

11285 **Budaşca.**

FR. DAMÉ, I, p. 163.

Femee mică şi grósă.

C'est un tonneau.

Prov. Franc.

BUGHIDAN

11286 * △ **Maĭ bun e bughidanul plin de cât doĭ prietenĭ.**

V. SALA, *dasc c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Căcĭ averea îţĭ dă de tóte; până şi prietenĭ îţĭ aduce.

BUMBĂCAR

11287 **Bumbăcarul nu sĕ uĭtă cu ochĭ bunĭ la câĭnele alb.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 64; III, p. 81. — HINŢESCU, p. 19.— B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 705.

1⁰ Se ḑice pentru cumplitate şi sgârcenie.
2⁰ Arată pizma între ómenĭ de aceeaşĭ meserie.

Κεραμεῖς πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. [1]

Aristot.

Figulos figulo invidet, faber fabro. [2]

Prov. Lat.

BUN

11288 **Până nu mănâncĭ bunul altuĭa nu te facĭ om.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 59.

Adică până nu mâncăm averea altuĭa nu ne îmbogăţim (GOLESCU).

Les affaires, c'est l'argent des autres.

Prov. Franc.

A BURDUŞÌ

11289 * **A burduşì pre cine-va.**

FR. DAMÉ, I, p. 168.

A'l bate, a'l snopì.

BUTE

Vedĭ *Butĭe, Grindă, Talpă.*

BUTĬE

Vedĭ *Burtă, Cap. II, c. Cer, a Dormì, Grindă, Mojic, Muscă, Vin.*

11290 **Butia ĕţĭ dă vinul ce are într'însa.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86.

---

[1]) Se ḑice că toţĭ sunt olarĭ unul pentru altul (se pizmuesc).
[2]) Olarul pizmuesce pe olar, faurul pe faur.

Becĭva daĭe ce ţire. [1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 7.

1⁰ Adică orĭ-cine cu ce póte ĕţĭ slujasce (GOLESCU).
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 1243.

Fortuna non mutat genus. [2])

Prov. Lat.

D'un sac à charbon il ne saurait sortir de blanche farine.

Prov. Franc.

La botte dà del vino che ha. [3])

Prov. Lat.

Man kann nichts aus dem Sack herausnehmen, als was drinnen ist. [4])

Prov. Germ.

There came nothing out of the sack but what was in it. [5])

Prov. Engl.

* △
11291 **Butĭa gólă sună tare.**

Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △
Butea gólă dă sunet maĭ mare.

V. SALA, *dasc. c. Lelescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Butĭa cea gólă resună maĭ tare de cât cea plină.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 454. — FR. DAMÉ, III, p. 334

---

1) Butia dă ce conţine.
2) Averea nu schimbă origina.
3) Butia dă din vinul ce are.
4) Nu se póte scóte din sac, de cât ce e într'însul.
5) Nu se póte scóte din sac, de cât ce e într'însul.

Butea sécă sună maĭ tare de cât cea plină.

BARONZI, p. 52. — HINŢESCU, p. 20.

* △ *Buţile góle maĭ mult sunet fac.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 173; II, p. 8). — HINŢESCU, p. 20. — D-na E. B. MAWR, p. 25. — G. BANULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* △ *Buţile góle maĭ mult sunet fac ca cele pline.*

IONESCU, *Cart. Cit.* II, p. 46.— NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

* *Butea ţea gólă ma mult asună.* [1]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

* *Butea gólă asună ca chipur.* [2]

G. ZUCA, *stud. c. Abela, Epir.*

Vedĭ *Flecar.*

1° Pentru ceĭ cariĭ vor să se arĕte maĭ mult de cât sunt şi, în deosebĭ, despre ceĭ cariĭ n'aŭ şi se pórtă maĭ luxos de cât ceĭ bogaţĭ, credênd că se impun prin acésta.

2° Omul serios îşĭ caută de treburile luĭ, ĭar cel nemernic face gălăgie.

Origina şi explicarea diceriĭ se află în cuvîntul luĭ Focione: «*Ceĭ fórte vorbăreţĭ sunt ca buţile góle care maĭ mult resună de cât cele pline.*»

Les tonneaux vides sont toujours ceux qui font le plus de bruit.

Prov. Franc.

Bota che canta xe voda. [3]

Prov. Venit.

[1] Butea cea gólă maĭ mult sună.
[2] Butea gólă sună ca clopotul.
[3] Butia care câută (sună) e gólă.

Leere Tonnen geben grossen Schall. [1])

Prov. Germ.

Empty vessels make the greatest sound. [2])

Prov. Engl.

* △
11292 **Butea plină nu s'aude, butea gólă face (multă) hodorogélă.**

V. A. FORESCU, *c. Mălinĭ, j. Sučava.*

Acelaş înţeles ca la No. 11291.

* △
11293 **Butĭa mare
Rĕsună tare.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Vîrcĭorova, j. Mehedinţĭ.*

Adică cel puternic saŭ bogat.

* △
11294 **Orĭ-ce lemn nu face ţĕpuş la bute.**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j Sučava.*

Veḑĭ *Bucĭum*, *Fluer*, *Lemn*.

Acelaş înţeles ca la No. 10031.

Οὐ ἐκ παντος ξύλου ἑρμῆς ἄν γένοιτο. [3])

Prov. Elin.

Non ex quovis ligno fit Mercurius. [4])

Prov. Lat.

Tout bois n'est pas bon à faire flèche.

Prov. Franc.

---

[1]) Butiĭ góle daŭ sunet mare.
[2]) Vasele góle fac cel maĭ mare sunet.
[3]) Nu din orĭ-ce lemn se face Mercur.
[4]) Nu din orĭ-ce lemn se face Mercur.

Non de ogni linna si faghent sos Sanctos. [1])

Prov. Sard.

Nicht aus jedem Holz kann man Pfeifen schneiden. [2])

Prov. Germ.

11295 C'o picătură ce cură, butĭa sĕ umple până 'n gură.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 26.

* △ *Din picăturĭ şi butea sĕ umple.*

D-RA SILVIA LAZAR, c. *Vaşcoŭ*, *comit. Bihor*, *Ungaria.*

* △ *Picur de picur umple butea.*

V. SALA, *dasc.* c. *Negru*, *comit. Bihor, Ungaria.*

Chicută di chicută ne umplu bara mare. [3])

ANDREĬU AL BAGAV, *Cart. Aleg.* p. 75.

Veḑĭ *Butoĭu.*

Adică cu mărunţéua mult căpĕtăm (GOLESCU).

Goutte à goutte on remplit la cuve.

Prov. Franc.

Goutte à goutte on emplee la boutte. [4])

Prov. Gasc.

Granù, granèl fa muntunsèl. [5])

Prov. Lomb.

De mica en mica s'ompla la pica. [6])

Prov. Catalo.

[1]) Nu din orĭ-ce lemn se fac Sfinţiĭ.
[2]) Nu din orĭ-ce lemn se taĭe fluere.
[3]) Picătură cu picătură ne umple butĭa mare.
[4]) Picătură cu picătură se umple butia.
[5]) Grâŭ, grâuşor face munticel.
[6]) Fărămitură cu fărămitură sĕ umple gaiţa.

Wenig zu wenig macht zuletzt viel.[1])

Prov. Germ.

Grain by grain the hen fills her belly.[2])

Prov. Engl.

11296 **Din picătura ce cură butĭa sĕ umple până 'n gură.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 89.

Adică cu puţintelu mult dobândim (GOLESCU).

11297 **Cu picătura din cazan butĭa sĕ umple până 'n vrană de rachiŭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 30.

Adică cu câte puţin mult dobândim; sĕ ḑice pentru călugărĭ şî dohtorĭ, ce cu câte puţin sĕ umple dĕ banĭ (GOLESCU).

* △

11298 **Nu cercà butea, numaĭ ce 'ĭ în bute.**

V. SALA, *dasc. c. Brădeţ, comit. Bihor, Ungaria.*

Nu judecà omul după înfăţişare dar cântaresce'ĭ mintea şi calităţile morale.

11299 **Butĭa cu un cerc nicĭ cum sĕ légă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86.

Adică cel cumplit cu o pedépsă numaĭ nu sĕ înfrînéză, şî tiranul cu o lege numaĭ (GOLESCU).

11300 **Butĭa când sĕ umple începe a piştì.**

IORD. GOLESCU, *Mss* II, p. 86.

Adică norodul, când piste mĕsură sĕ supĕră, începe a cârtì (GOLESCU).

---

[1]) Puţin cu puţin face la sfîrşit mult.
[2]) Bob cu bob găina îşĭ umple guşa.

11301 **Gândesce să nu maĭ lase în bute.**

A. PANN, I, p. 128. — HINŢESCU, p. 66.

Pentru beţivul de frunte.

11302 ***Flueră în bute.**

A. PANN, I, p. 111. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 383.

Vedĭ *Cep.*

Acelaş înţeles ca la No. 11301.

11303 ***Suge-bute.**

BARONZI, p. 45 & 96. — L. ŞĂĬNEANU, *Dict.* p. 784.

Vedĭ *Cep.*

Acelaş înţeles ca la No. 11302.

11304 ***A umblà (merge) din bute în bute.**

LAURIAN, & MAXIM, I, p. 281. — D. ZANNE, *arhitect, c. Bolintin-din-Vale, j. Ilfov.*

Pentru omul ne-statornic.

A nu'şĭ aflà locul capuluĭ; a nu se aşeḑà unde-va; a trece de la o trébă la alta; a lăsà un prieten pentru altul, s. c. l.

11305 ***Din bute în bute.**

BARONZI, p. 43. — *Gazet. Popor.* I. No. 184. — D. DRĂGUESCU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

1⁰ Dintr'un rĕŭ într'altul.
2⁰ A se înţelege la rele.

«Sunt înţeleşĭ *din butĭe în butĭe.*»

11306 ***A legà bute.**

BARONZI, p. 206.

Vedĭ *Cobză, Fedeleş.*

Acelaş înţeles ca la No. 9880.

BUTOĬU

11307 **Butóele góle fac maĭ mult sgomot (de cât cele pline).**

I. G. Valentineanu, p. 39 & 43.

* △ *Butoĭu gol face sunet mare.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Butĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 11291.
Eliniĭ asemĕnaŭ pe ceĭ bunĭ de gură şi palavragiĭ cu căldările de la Dodona. Aceste căldărĭ de alamă, eraŭ ast-fel aşeḑate în templu că dacă loveaĭ pre cea d'întâĭu sunetul se comunica treptat la tóte până la cea de pe urmă.

Nec Dodonæi cessat tinnitus afrenì.

Ausoniu.

11308 * △ **Picurile multe, umple butoĭul mare.**

V. Sala, *dasc. c. Sedişte, c. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Butĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 11295.

11309 * **E eşit din butoĭu.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică e beţiv de frunte.

11310 * **Butoĭu fără fund.**

1° Om fórte cheltuitor.
2° Care nu se maĭ satură; mare hoţ.

C'est le tonneau des Danaïdes.

Prov. Franc.

CADĂ

Vedĭ *Dubală.*

CAĬER

11311 ✻ △ **I-a dat caĭer de tors.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Furcă.*

I-a dat de lucru.

Il lui a donné du fil à retordre.

Prov. Franc.

CĂLĂMARĂ

Vedĭ *Logofĕt.*

11312 ✻ △ **Lapte acru în călămărĭ,**
Foc ş'amar în buzunărĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Logofĕt.*

Acelaş înţeles ca la No. 10208.

11313 ✻ **A strică călămarea.**

M. CANIAN, *j. Iaşĭ.*

CALAPOD

11314 ✻ **Tot după un calapod.**

Vedĭ *Calîp, Calup.*

Pentru ceĭ cariĭ se asémĕnă.

Ils ont tous été coulés dans le même moule.

Prov Franc.

CĂLĂUZĂ

Vedĭ *Haĭduc, Sat.*

11315 **Călăuza nóstră ş'altă potecă scie.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 32.

Sĕ ḑice pentru ceĭ bunĭ povăţuitorĭ (GOLESCU).

CĂLÉLĂ

11316 ***Călélă.**

FR. DAMÉ, *Dict.* I, p. 183

Adică beţie.

CALENDAR

PENTRU-CE CALENDARUL NEMŢESC ESTE CU DOUĔ-SPRE-ḐECE ḐILE MAĬ ÎNAINTE DE CEL ROMÂNESC ?

Cică, în vremea de demult, pe când pămîntul erà sfânt, Dumneḑeu umblà cu sf. Petru pe el şi învĕţà pe păcătoşĭ calea adevĕruluĭ. — Eĭ şi-aŭ făcut planul ca să mérgă până la marginile lumeĭ, spre a respândi în tóte părţile Invĕţătura cea Sfântă. Fiind-că aveau multe lucrurĭ de dus cu eĭ, aŭ tocmit doĭ servitorĭ: un Némţ şi un Român. Némţul erà încălţat în ghete, ĭar Românul în opincĭ. De câte-orĭ ajungeau la vre-o apă mare, Dumneḑeu cu sfântu Petru, ca sfinţĭ ce erau, treceaŭ peste ea, ĭar Némţul şi cu Românul, ca păcătoşĭ, nu puteau trece peste apă. Eĭ erau nevoiţĭ a se desculţà. Némţul, cât aĭ clipì din ochĭ, îşĭ trăgeà ghetele, ĭar bĭetul Român pĭerdeà mult timp până se încălţà şi desculţia, fiindu-ĭ opincile şi cam rupte. La marginile lumeĭ, Némţul a ajuns cu douĕ-spre-ḑece ḑile maĭ înainte ca Românul. Românul dupa cum vedem, a pĭerdut cu desculţatul şi încălţatul douĕ-spre-ḑece ḑile. Se ḑice că de atuncĭ calendarul Românuluĭ a rĕmas în urmă de al Némţuluĭ cu douĕ-spre-ḑece ḑile. Astă-ḑĭ, când şi Românul s'a încălţat în ghete şi fiind destul de ĭutigan, după cum îl scim, credem ca va fi în stare să câştige acea perdere şi să ajungă pe Némţ cu calendarul, căcĭ este maĭ bine maĭ înainte, de cât pe urmă. — D. DOGARU, *învĕţător, Muşetescĭĭ, Gorjiŭ.*

11317 ***A'ĭ face capu calendar.**

L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 127.

* △ *A'ĭ face capul călindar.*

S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 155. — V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Sucĭava.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — T. SPERANŢIA, I, p. 66. — I. CREANGA, *Prov.*, p. 252; *Conv. Liter*, XI, p. 189.

A'şĭ face din cap calindar.

I. MUNTEANU, p. 122.

1⁰ Când pe unul ĕl supĕră, ĕl ameţesce un altul, peste mĕsură, cu vorba.

2⁰ A'şĭ umplé capul cu lucrurĭ de nimic.

Iară omul surd de vuet şi *cu capul călindar*
Cât a stat să'ĭ bocănéscă la urechĭ de căldărar.

TH. SPERANŢIA.

11318 **Nu face din capul tĕŭ calendar.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 174; II, p. 152. — T. SPERANŢĂ, p. 166.

Nu'ţĭ face din cap călindar.

HINŢESCU, p. 27.

Acelaş înţeles ca la No. 11317, sub formă de povaţă.

11319 **Şi-a pĭerdut calendarul.**

LAZĂR ŞĂINEANU, *Rev. Ist.*, VI, p. 254.

Veḑĭ *Păscălie.*

A'şĭ pĭerde socotelile, a se încurcà.

CALENDE

11320 *△ **La calendele grecescĭ (grece).**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 197 & 326. — L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 127.

Adică nicĭ odată.

Romaniĭ numeaŭ *calendœ* prima ḑi din fie-care lună. In acea ḑi erà obiceĭul să se înapoĭeze sumele împrumutate. Cuvîntul *calendœ*, vine de la verbul *calo*, chem, căcĭ în acea ḑi marele pontifex anunţà poporuluĭ *chemat*, anume în acest scop, începerea luneĭ noĭ. Greciĭ nu aveaŭ calende.

Ad calendas Græcas.[1])

Prov. Lat.

Aux calendes grecques.

Prov. Franc.

CĂLĔTOR

Veḑĭ *Barbă, Chirie, Ismene.*

11321 **Alêgatlu multi scii.**[2])

G. WEIGAND, *Zweit. Jahres*, p. 149.

Veḑĭ *Chirie.*

Cel care a călĕtorit, multe a vĕḑut şi multe a învĕţat.

Quiconque a beaucoup vu
Peut avoir beaucoup retenu.

La Fontaine.

11322 * △ **Călĕtoruluĭ îĭ şéde (stă) bine cu drumu.**

C. IARCA, *c. Buzĕŭ, j. Buzĕŭ.* — A. POPESCU, *înv. c. Cernica, j. Ilfov.*

* △ *Călĕtoruluĭ îĭ şéde bine pe drum.*

GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

* △ *Călĕtoruluĭ îĭ stă bine cu drumul ca şi caluluĭ cu frîul.*

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Pentru cele cariĭ sunt după orînduĭélă.

11323 * **Să nu fie drumu fără călĕtorĭ.**

Maĭor P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

---

1) La calendele grecescĭ.
2) Cel care a umblat (alergat) multe scie.

Să nu facĭ un lucru de géba.

«Să 'ĭ scriĭ ca *să nu fie drumu fără călĕtorĭ.*»

A CĂLĔTORÌ

Veḑĭ *Brumă, Iérnă, Vînt.*

*

11324 **Călĕtorind cine-va pe mare anevoe scapă de furtună.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *c. Focşanĭ, j. Putna.*

Veḑĭ *Brumă, Mare, Vînt.*

Celuĭ care se apucă de lucrurĭ grele şi primejdióse.

11325 **A călĕtorì în rele ape.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 375.

1⁰ Adică a nu isbutì.
2⁰ A fi în mare primejdie.

CĂLĔTORIE

Veḑĭ *Mórte, Nor.*

11326 **După vînt, pĕ mare, călĕtoria să ţe-o facĭ, ca să nu te înnecĭ în mare.**

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 116.

Adică după vreme să te porţĭ, ca să nu te primejduescĭ (GOLESCU).

*

11327 **La orĭ-ce călĕtorie, nu plecà fără tovărăşie.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *c. Focşanĭ, j. Putna.*

Arată folósele şi puterea tovărăşieĭ, precum şi ne-siguranţa drumurilor în vechime.

* △

11328 **Călĕtorie sprîncenată.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 348, 532, 925 & 981. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 307. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Cale.*

Călĕtorie bună, poţĭ să plecĭ. Sĕ ḑice maĭ mult într'un mod ironic.

«Şi ce'mĭ pasă mie de te'ĭ duce? doar nu suntem de o samă. *Călĕtorie sprîncenată.*» — ALEXANDRI, *Teatr.* p. 925.

CALFĂ

11329 * **A păţit'o calfa nóstră.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 231. — LUMINA I, p. 87. — V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ*, j. *Sucĭava.* — FR. DAMÉ, I, p. 183.

Când unul sĕ păcălesce singur credênd că a păcălit el pe alţiĭ.

SNÓVĂ

Un cizmar aveà o fată drăguţă dar cam próstă din fire. Se făcuse fata măricică. De témă să nu păţéscă vre-o ruşine bĭata mumă-sa o sfătui să se cam feréscă de flăcăiĭ satuluĭ şi maĭ ales de calfa lor care îĭ cam dà tîrcóle de câtă-va vreme. «Să nu cum-va să'l laşĭ să se pue peste tine încheiea bătrâna pentru a fi bine înţelésă, cacĭ atuncĭ e rĕŭ de tine, aĭ păţit'o.»

Nu trecu multă vreme şi într'o ḑi fata veni într'un suflet la măsa şi 'ĭ strigă de departe rîḑênd: «Mămucuţă dragă, *a păţit'o calfa nóstră.* Am început să ne hârjonim dar când a vrut să se pue peste mine, nu l'am lăsat, şi m'am pus eŭ d'asupra!»

11330 * **O calfă rea nicĭ odată nu'şĭ găsesce scule bune.**

AL. MARTINIAN, c. *Bucurescĭ*, j. *Ilfov.*

Pentru omul nepriceput saŭ leneş.

11331 * **A scóte calfă pe cine-va.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 113.

A'l învĕţà fórte bine.

11332 * **A eşi calfă în ce-va.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 113.

A eşì perfect, a atinge perfecţia în ce-va. Sĕ ḑice maĭ ales în înţeles rĕŭ.

A SE CĂLÌ

11333 * **A se călì.**

FR. DAMÉ, I, p. 183.

Veḑĭ *Călit*

A se îmbĕtà bine.

CALIC

Veḑĭ *Pasĕre*, *Vrabĭe*.

11334 **Calicul până nu cere**
Nu mănâncă cu plăcere.

LAZ. ŞĂĬNEANU, *Dict.* p. 159.

Calicu 'mpĕrat s'ajungă
Cât de mulţĭ banĭ s'aĭbă 'n pungă,
El până când nu va cere
Nu mănâncă cu plăcere.

A. PANN, III, p. 37. — HINŢESCU, p. 22.

Veḑĭ *Ném.*

Acelaş înţeles ca la No. 10397.

POVESTEA VORBIĬ

Auḑim, din alte vécurĭ, că un fecĭor de 'mpĕrat
Preumblându-se prin ţéră îmbrăcat în port schimbat,
A vĕḑut, cu întîmplare, 'n marginea unuĭ oraş
O pré frumuşică jună, cu chip ca de îngeraş;
Care într'atât de dînsa inima i s'a rănit,
Cât asupra'ĭ de odată gândul i s'a pironit.
Ş'asfel cu desăvîrşire în amorul eĭ căḑênd,
Începù să pătiméscă, somnul, liniştea pierḑênd.
Se aflà, în tótă vremea, fel şi chip a se gândì
Cum şi ce mijloc să facă el spre a o dobândì!
Şi de nému'ĭ vrênd să scie a trimis cercetător,
Care 'ĭ a şi spus că este fata unuĭ cerşetor.
«Fie, ḑise el, nu strică, slobod este la Sultanĭ
Ca să 'şĭ iea soţiĭ chĭar róbe, cumpĕrându-le cu banĭ.
Legea vĕḑ că nu ne 'nvaţă ca să căutăm la ném,
Dacă tótă lumea 'ntrégă este de la un Adam.»

Asfel el după ce ḑise, o aduse în Saraĭu,
Unde ca o'mpĕrătésă trăĭà ca în sîn de raĭu.
Dar însă acele bunurĭ nu o mulţămeà pe ea,
Iĭ păreà că cu cerşitul cu mult maĭ bine trăĭà.
Acele mâncărĭ lucsóse nu o puteà împăcà,
Când le mâncà iĭ păreà că după umerĭ aruncà.
Maĭ de multe orĭ ea încă la masă dacă şedeà
Se sculà maĭ mult flămândă, de dînsa nu sĕ prindeà.
Dar însă şi nemâncată vreodată nu umblà,
Ci după masă, în urmă, se 'ndopà când se sculà,
Că mergeà pe la dulapurĭ, se duceà pe la cămărĭ,
Unde se aflà, în vreme, feluritele mâncărĭ,
Şi închiḑêndu-se înăuntru mâna la ele 'ntindeà.
Ḑicênd: «Faceţi-vĕ milă!» şi cerşeà ca când să'ĭ deà,
Ş'apoi lua rĕmăşiţe d'ale mesiĭ şi mâncà
Până se săturà bine, şi asfel se împăcà.

A. PANN.

11335 **Ce'mĭ este mojicul**
Ce'mĭ este calicul?
Unul ş'alt obraznic
Şi în ḑi de praznic.

A. PANN, III, p. 34.

Veḑĭ *Pasĕre, Vrabĭe.*

A se adaogà la No. 10318.

11336 **Omul calic şi obraznic**
Merge ne-poftit la praznic.

A. PANN, III, p. 34. — HINŢESCU, p. 131.

Veḑĭ *Ne-poftit.*

Pentru cel obraznic.

* △
11337 **Caliculuĭ să'ĭ daĭ tótă sĕptĕmâna, şi să nu'ĭ daĭ Sâmbăta, te înjură.**

D-na ECAT. ZANNE, *c. Popenĭ, j. Fălcĭu.*

* △
Caliculuĭ să'ĭ daĭ tótă sĕptĕmâna, daca nu'ĭ daĭ Sâmbăta ḑice că nu'ĭ aĭ dat.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Ginere.*

Pentru cel care, orĭ cât aĭ face pentru dînsul, tot nu poţĭ să'l mulţumescĭ.
Sâmbăta se împarte pomană de sufletul morţilor.

11338 * △ **Fă hatîr caliculuĭ că'ĭ ducĭ traista.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vrênd să arate obrăznicia cuĭ-va.

11339 * △ **De la calic să maĭ ĭeĭ traistă!**

C. MADAN, *stud. c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.*

Adică să maĭ ĭeĭ de la cel sărac!

11340 * △ **Calic fără traistă.**

E. I. PATRICIU. *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Pentru cel care pretinde un lucru şi, la urmă, nu are în ce'l pune.

11341 * **I se bate limba 'n gură ca caliciĭ la pomană.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Veḑĭ *Pasĕre, Vrabĭe.*

Vorbesce repede şi rĕŭ.

11342 * △ **Par'că se bat caliciĭ la gura luĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 367, 705 & 905. — *Junimea (ziar)*, No. 16. — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.*—I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Jidan, Turc.*

1⁰ Vorbesce repede şi mult.
2⁰ Vorbesce ne-desluşit.

«Nu te 'nţeleg, domnule, ce vreĭ să 'mĭ spuĭ. Tot ḑicĭ că n'aĭ ... tot pomenescĭ de păşune, de florĭ de linte, de móre, de putóre. Ce

limbă grăĭescĭ ? că *par'că se bat caliciĭ în gura d-tale*». — ALEXANDRI, p. 705.

CALIC

Vedĭ *Covrig*, *Fudul*, *Rac*, *Stăpân*.

11343 * △ **Când picĭ în mâna caliculuĭ te spînzură (îţĭ ĭeà sufletul).**

GAV. ONIŞOR, *Junimea*, No. 16.

Vedĭ *Ţigan*

Acelaş înţeles ca la No. 11238.

11344 * △ **De cât ar fi omul calic**
Maĭ bine să n'aĭbă nimic.

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Pentru omul cu desăvîrşire sărac.

11345 * △ **Fie omul cât de calic, numaĭ banĭ se aibă.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Ban.*

Acelaş înţeles ca la No. 11161.

11346 **De la calic**
Nu aflì nimic.

A. PANN, I, p. 149. — HINŢESCU, p. 22.

Să nu aĭ a face de cât cu ómenĭ avuţĭ saŭ puternicĭ de la carĭ te veĭ puté folosì cu ce-va.

11347 **La calic slujescĭ, calic rĕmâĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 200.

Să 'ţĭ alegĭ stăpânĭ saŭ ocrotitorĭ puternicĭ.

«Dar aşa, muncesc şi nu s'alege nemica de mine; pentru că tot de stăpânĭ calicĭ mĭ-am avut parte. Şi vorba ceea: *la calic slujescĭ, calic rĕmâĭ.*» — I. CREANGĂ.

CĂLIMARĂ

Veḑĭ *Logofĕt.*

CALINDAR

Veḑĭ *Calendar.*

CALÎP

Veḑĭ *Calup.*

11348 * **A'ĭ pune calîpul.**

N. POPESCU, *Calend.* 1882, p. 46. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *a Boì, Calup, a Căptușì, a Potcovì.*

A'l înșelà.

«Cotoĭul căruĭa îĭ dà prin cap tóte dracoveniile *puse* și aicĭ *calîpul.*» — N. POPESCU.

11349 * **Toţĭ dintr'un calîp scoșĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

Veḑĭ *Calapod, Calup.*

Adică toţĭ de o potrivă. (GOLESCU).

CĂLIT

11350 * **A fi (om) călit.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraș,* p. 112.— T. SPERANŢIA, I, p. 53.

Veḑĭ *a se Călì.*

1⁰ Rare-orĭ: cĭoplit, dedat cu obiceĭurile lumiĭ.
2⁰ Bét cum se cade.

CÂLŢĬ

Veḑĭ *Fată, Gură, Soră.*

11351 * △ **A venit copt în câlţĭ.**

E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Când unul alérgă, la lucrul de-a-gată, fără ispravă saŭ fără rost.

Când femeile *reghilă*, saŭ perie, cânepa meliţată şi făcută fuióre, remâne pe *raghilă*, saŭ perie, rĕmăşiţele carii se daŭ de o parte se numesc câlţĭ. Câlţiĭ sunt moĭ şi ţin cald. De aceĭa fiind aruncaţĭ prin podul caseĭ dorm pisicile prin eĭ.

Ḑicerea de maĭ sus însemnéză că a dormit, saŭ a şeḑut, cine-va fără nicĭ o grijă şi acum a venit la altul să'ĭ facă trébă, pe când acesta nu'şĭ vede capul de ale luĭ. Omul ocupat, în supĕrarea luĭ, când leneşul îl rógă de interesul sĕŭ, îĭ rĕspunde cu ḑicerea de maĭ sus. Adică a venit fără ispravă saŭ fără rost; înţelegêndu-se şi lenea orĭ neghĭobia luĭ de a nu veni într'un alt timp maĭ potrivit.

* △

11352 Par'că 'ĭ copt în câlţĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

E galben la faţă şi bolnăvicĭos.

*

11353 Inghite-câlţĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 98.

Adică pehlivan, înşelător.

* △

11354 Câlţĭ în stĭubeĭu!
Câlţĭ în stĭubeĭu!

S. FL. MARIAN, *Ornit.* II, p. 149.

Pentru a se luà în rîs femeile leneşe.

LEGENDĂ

Se ḑice că piţigoĭul de când a avut cuĭbul sĕŭ în stĭubeĭul cu câlţĭ a femeiĭ celeĭ leneşe, tot-dé-uua, când se desprimăveréză, începe a sburà împrejuru caselor unde se află femeĭ leneşe şi a cântà:

Câlţĭ în stĭubeĭu!
Câlţĭ în stĭubeĭu!

S. FL. MARIAN.

11355 * **Vedĭ'ţĭ de câlţĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 151.— HINŢESCU, p. 22.

Vedĭ *Furcă.*

Când cine-va, maĭ ales o femeĭe, se amestecă unde nu o privesce. Amenințare în cas de ne-supunere.

CALUP

Vedĭ *Cap. VI, c. Calup.*

11356 * **A pune (trage) cuĭ-va calupul.**

A. DE CIHAC, *Dict. Etym.* II, p. 555.— LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 115. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 40 & 50.—L. ŞAÏNEANU, p. 129.— FR. DAMÉ, I, p. 186.

A pune în calup.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1067.

Vedĭ *Calîp.*

Adică a înşelà.

De la turcescul *calib*, vulgar, *calup*, forma (calapodul) cismaruluĭ.

11357 * **Făcuţĭ toţĭ pe un calup.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1231; *Conv. Liter.*, IV, p. 310.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 380. — FR. DAMÉ, I, p. 186.

Vedĭ *Calapod*, *Calîp.*

Acelaş înţeles ca la No. 11349.

«Par' că am fi făcuţĭ pe un calup.» — V. ALEXANDRI.

CĂLUŞ

11358 * **A'ĭ pune căluşu în gură.**

A'l împedicà de a vorbì, de a spune óre-ce.

CANGE

11359 *A aduce cu cangea.

Adică cu de-a sila.

CÂNTAR

11360 Cântar cu douĕ coaĭe.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 33.

Adică când strîmb, când drept (GOLESCU).

A CÂNTĂRÌ

11361 * △ A scie cât cântăresce cine-va.

D na ECAT. ZANNE, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.*

Adică cât face, cât preţuesce cine-va.

11362 Să'l cântărescĭ cu aur.

BARONZI, p. 69.

Om ne-preţuit.

Il vaut son pesant d'or.

Prov. Franc.

CĂPĔSTRU

Vedĭ *Cap. III, c. Căpĕstru.*

11363 * △ Unde'ĭ căpĕstru acolo 'ĭ şi calul.

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu*

Pentru cele ne-despărţite.

11364 * △ A'l maĭ strînge din căpĕstru.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

Adică a'l înfrînà, a'l ţine de aprópe.

CAPITAL

11365 **A face capital de ce-va saŭ cine-va.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 405.

A se rĕzemà, a sperà în acel ce-va saŭ cine-va.

11366 **A luà capital de ce-va.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 405.

A însemnà, a ţiné socotélă pentru ceasul prielnic.

11367 **A luà ce-va de capital.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 405.

A luà ce-va în serios. A luà excepţia ca normă.

A CĂPTUŞÌ

11368 * △ **A căptuşi pre cine-va.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 206; *Conv. Liter.* IX, p. 178. — S. FL. MARIAN. *Trad. Pop.*, p. 105 & 192.— L. ŞAÏNEANU, *Semas.*, p. 358. — FR. DAMÉ, I, p 196.— G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *a Boì, a Croì, a Potcovì.*

1° A înşelà, a prinde în capcană.

«— Aleleĭ, fecĭor de om viclean, ce te găsescĭ; tocmaĭ de ceea ce te aĭ păzit, n'aĭ scăpat. Eĭ, că *bine te am căptuşit.*» — I. CREANGĂ.

2° A bate.

In vechime *a căptuşì*, însemnà a pune pe capul şoimilor, ereţilor, vindereilor, etc. un fel de căpiţă care'ĭ împedicà de a vedé. Francesul ḑicea de asemene, *encapuchonner les faucons.*

A SE CĂPTUŞÌ

11369 * △ **A se căptuşì cu ce-va.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1140. — FR. DAMÉ, I, p. 196.

A dobândì, a câştigà ce-va, a se folosì cu ce-va.

«De nu agă, dar măcar socru. . . tot *m'am căptuşit* cu ce-va.» — V. ALEXANDRI.

CĂPTUŞIT

11370 * Căptuşit.

Adică bét.

Dim. Cantemir întrebuințéză ḑicerea: *cuvinte căptuşite*, cu înțelesurile de : cuvinte cu două înțelesurĭ saŭ în pilde, *à mots couverts*.

CAR

Veḑĭ *Cap, III, c. Albă, Bólă, Boŭ, Buturugă, Câne, Ciudă, Copil, Drum, Flecar, Iepure, Ințelept, Muĭere, Osie, Pĕtră, Proțap, Rădăcină, Sac, Sare.*

LEGENDĂ

«Dracul lucrase un car în casă: îl înjghebase tot, cum trebue, dar nu'l puteà scóte afară din pricină că nu încăpeà pe uşă. Vine Dumneḑeŭ şi cere să'ĭ dé luĭ carul, că el îl va puté scóte afară. Dracul prost i'l dă. Dumneḑeŭ îl desface tot, îl scóte afară, îl întocmesce ĭar, şi, pentru ca Dracul să nu se maĭ apropie de car 'ĭ-a pus crucea la proțap.»

11371 * △ Scârțâitura caruluĭ
Vrednicia vatavuluĭ.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Pentru cel care nu'şĭ vede de trébă.

11372 Carul din şleaŭ când s'abate, îndată sĕ sfărâmă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 25.

* △ *Carul din şleah când s'abate îndată se sfărâmă.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoi.*

Adică cel ce ĭese din orînduĭéla luĭ, îndată scapĕtă (GOLESCU).

11373 **Nu se mulţumesce nicĭ în car, nicĭ în căruţă, nicĭ în sanie, nicĭ în teleguţă.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 73; III, p. 100. — HINŢESCU, p. 28.

* △ *Nicĭ în car, nicĭ în căruţă.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 471. — BARONZI, p. 51. — *Sc. Nor. Inv. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Nicĭ în car, nicĭ în căruţă, nicĭ în teleguţă.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 48. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 165. — HINŢESCU, p. 28. — IUL. VULCĂNESCU, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.* — I. PUŞCARIU, *c. Poiana-Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.*

* △ *Nice în car, nice în căruţă, nice chiar în tileguţă.*

V. SALA, *dasc. c. Talpe, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Nicĭ în car, nicĭ în căruţă, nicĭ în tărăguţă (tărăbuţă).*

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Nicĭ în car, nicĭ în teleguţă.

I. G. VALENTINEANU, p. 45.

* △ *Nicĭ în car, nicĭ în telégă.*

C. POSSA, *stud. c. Humulescĭ, j. Némţu.*

Vedĭ *Căruţă.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu sĕ mulţumesc nicĭ într'un chip (GOLESCU). Nu le póte nimenĭ intrà în voie.

2⁰ Când pe omul, încercându'l în multe felurĭ, nu'l poţĭ face să te înţelégă.

* △

11374 — Haĭ în car!
— Baiu!
— Haĭ în căruţă!
— Baiu!
— Haĭ în teleguţă!
— Baĭu!
— Haĭ pe jos!
— Baĭu!

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 115.

* △

— *Suĭ în car!*
— *Baĭo!*
— *Dă-te jos!*
— *Baĭo!*

F. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11373.

* △

11375 Carul care scârţăe maĭ mult trăesce.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △

Carul care scârţăe acela ţine maĭ mult.

A. GOROVEĬ, *c. Stănişóra, j. Suciava.*

Adese-orĭ maĭ mult trăesce unul care pare cu sufletul în tindă de cât altul sănătos şi plin de vlagă.

Malum vas non frangitur. [1])

Prov. Lat.

Les pots fêlés sont ceux qui durent le plus.

Prov. Franc.

Dura più un carro rotto, che un nuovo. [2])

Prov. Ital.

---

1) Vasul rĕŭ nu se sparge.
2) Maĭ mult ţine un car stricat, de cât unul noŭ.

Carro, que canta, a seu dono avança. [1])

Prov. Port.

Die knarrigen Wagen gehen am längsten. [2])

Prov. Germ.

Wagnen går wål, fast han knarkar. [3])

Prov. Sved.

11376 * △ **Până ce geme boiĭ scârţie carul.**

V. SALA, *dasc. c. Merag, comit. Bihor, Ungaria.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Şuicĭ, j. Argeş.*

* *Di cât s'aurlă boilĭ aurlă amaxea.* [4])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Veḑĭ *Boŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 1322 la care se vor adăogà aceste variante.

11377 **În loc să scârţâĭe carul, scârţâĭe măgarul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 16.

Adică în loc să sĕ plângă cel ce s'a năpăstuit, sĕ plânge cel ce a năpăstuit (GOLESCU).

11378 * △ **Nu scârţăe carul, cât scârţăe cărăuşul.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 11377.

11379 * **După ce frângĭ carul mulţĭ se găsesc să'ţĭ arate drumul bun.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 107. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

[1]) Carul care scârţie, duce înainte pe stăpânul sĕŭ.
[2]) Carele care scârţie merg maĭ departe.
[3]) Carul merge bine, și daca ar scârţiĭ.
[4]) De cât să răcnéscă boiĭ scârţie carul.

După ce s'a frânt carul mulțĭ arată drumul cel bun.

BARONZI, p. 56. — HINȚESCU, p. 28.

* △ *După ce s'a rupt carul toțĭ arată drumul cel bun.*

B. P. HĂȘDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1553. — A. POPESCU, *înv. c. Cernica, j. Ilfov.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *După ce 'țĭ frângĭ carul îțĭ arată drumul bun.*

V. SALA, *dasc. c. Chișcou, comit. Bihor, Ungaria.*

* *Cari s' frânge amaxea multe calĭurĭ 'nvețĭ.* [1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

După vreme mulțĭ sĕ găsesc să te povățuiéscă cum erà maĭ bine să facĭ, saŭ să'țĭ ofere ajutorul lor.

* △

11380 **După ce s'a stricat carul, de gèba maĭ arată cine-va drumul bun.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Când ajutorul ni se dă după vreme.

11381 **După ce rĕstórnă carul atuncea vede drumul cel bun.**

A. PANN, II, p. 80. — HINȚESCU, p. 28. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 165.

Când cine-va capĕtă minte pré târḑiŭ.

* △

11382 **Intórce cu limba, nu întórce cu caru.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștelu, Banat.*

[1]) După ce se frânge carul multe căĭ înveți (afli).

1⁰ Vorbescĭ ce-va, vedĭ că aĭ vătĕmat pre cine-va, o întorcĭ uşor arĕtând că nu aĭ înţeles aşa ci altfel. Nu tot ast fel cărăuşul care a smintit drumul; el maĭ cu greŭ întórce carul. De aceïa trebue să se uïte dinainte cine-va încotro trebue să se pornéscă.

2⁰ Să te gândescĭ bine înainte de a începe óre-ce.

* △

11383 Carul uns nu scârţie.

GR. POIENARU, *ing. j. Putna.*

Vedĭ *Osie.*

Cu banĭ orĭ-ce lucru ţi se înlesnesce.

*

11384 S'undzĭ chera s'nu cârţanéscă.[1]

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Vedĭ *Osie.*

Să îmbunăm, maĭ ales cu banĭ şi cu plocóne, pre ceĭ împotrivă, să nu cârtéscă.

Chariot engraissé et oingt
A charier est mieux en point.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

* △

11385 Un car sĕ 'ncarcă, altul sĕ descarcă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

Vedĭ *Dumnedeŭ.*

Arată sórta schimbăcĭósă a ómenilor care pe unul ridică şi pe altul îl dobóră.

* △

11386 Nu merge carul care are douĕ róte de un fel şi douĕ de alt fel.

V. A. FORESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Tovărăşia nu e bună de cât între ómenĭ de o potrivă.

---

[1]) Să ungĭ carul să nu scârţăe.

* △
11387 **Tot caru 'şĭ pórtă tovaru.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

Fie-care cu sarcina, cu nevoile luĭ.

11388 **Din lipsa unuĭ cuĭu se pĭerde carul.**

I. G. VALENTINEANU, p. 44.

Vedĭ *Potcóvă.*

Acelaş înţeles ca la No. 2385.

*
11389 **Nicĭ tu carul tĕŭ, nicĭ tu vitele tale.**

L. ŞĂINEANU, *Semas. Rev. Ist.* VI, p. 349.

Vedĭ *Cap. II, c. Drum, lépă.*

Acelaş înţeles ca la No. 607.

«Cum scăpă moşneagul de băĭat, dete boldurĭ boilor şi *nicĭ tu carul tĕŭ, nicĭ tu vitele tale,* până ce ajunse a-casă cu vitele în cap.» — *Calend. Basm.* 1851, p. 37.

* △
11390 **E rĕŭ cu caru, dar maĭ rĕŭ pe picĭóre.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

La car sĕ prind numaĭ boiĭ carĭ merg încet la drum; totuşĭ e maĭ bine în car de cât pe jos, când face omul o cale maĭ lungă.

*
11391 **A trage caru la uscat.**

Maĭor P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

A scăpà de o belea, de un rĕŭ.

* △
11392 **Ie'ĭ boiĭ, lasă'ĭ carul.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică tocmaĭ ce are el ca mână dréptă, fără care nu póte trăì.

* △

11393 **A'şĭ pune carul în petre.**

Ion a luĭ Sbiera, *Pov.* p. 291. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

A se abţine cu hotărîre de la ce-va, a se îndĕrĕtnicì să nu facă óre-ce.

«S'aŭ naĭmit odată un ţigan la un om, şi se purtà bine, cât se purtà, dar *când îşĭ puneà caru 'n pietri*, nu l'aĭ fi urnit la ce-va să te fi pus cât şi cât.»—I. Sbiera.

* △

11394 **Nu 'l ducĭ nicĭ cu caru cu boĭ.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

In nicĭ un chip nu 'l poţĭ silì să mérgă unde-va, să facă óre-ce.

* △

11395 **Doară o calcă carul.**

Sc. Norm. Inv. Cl. VII, prin P. Gârboviceanu *c. Drăgănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Adică încet.
2⁰ Om leneş.
3⁰ Se lasă în voĭea întîmplăreĭ.

* △

11396 **A descărcà carul.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică a nasce, a face.

11397 **A drege carul.**

Laurian & Maxim, I, p. 470.

A drege lucrurile.

*

11398 **A înjugà boiĭ la car.**

A începe o trébă, a se pornì.

11399 **A dejugà boiĭ de la car.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 470.

Veḑĭ *Căruță.*

A terminà, a se oprì.

11400 **A dà carul de mal.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 470.

A nu isbutì.

11401 * **A frânge carul.**

A nu isbutì, a se păcălì.

11402 * **Cu carul.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — LAURIAN & MAXIM, I, p. 470.

Adică fórte mult.

CĂRĂUŞ

Veḑĭ *Chirigiŭ, Nevoĭe.*

11403 **Şĭ cel maĭ bun cărăuş rĕstórnă carul pĕ cel maĭ bun drum.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 99.

Adică şĭ cel maĭ învĕţat greşasce (GOLESCU).

Il n'est si bon chartier qui ne verse.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

11404 * △ **Chiria deştéptă pe cărăuş.**

D-na E. B. MAWR, p. 67. — I. G. VALENTINEANU, p. 20. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △
Chiria deschide pe cărăuş.

D na CL. BALLY, *c. Cârlomănescĭ, j. Tutova.*

* △
Drumul deschide pe cărăuş.

D na SM. LAMBRINO, *c. Găgescĭ j. Fălciŭ.*

Vedĭ *Chirigiŭ*, *Nevoĭe.*

1⁰ Plata bună ne face îngrijitorĭ şi silitorĭ la orĭ-ce.
2⁰ Mergênd în lume te deşteptĭ.

En forgeant on devient forgeron.

Prov. Franc.

Chi molto pratica, molto impara.[1])

Prov. Tosc.

Uso hace maestro.[2])

Prov. Span.

Übung macht den Meister.[3])

Prov. Germ.

Practice makes perfect.[4])

Prov. Engl.

Öfning gör mästaren.[5])

Port. Sved.

CĂRĂUŞIE

Vedĭ *Nevoĭe.*

---

[1]) Cine mult practică, mult învaţă.
[2]) Usul face maestrul.
[3]) Usul face maestrul
[4]) Practica face perfect.
[5]) Usul face maestrul.

CĂRBUNAR

11405 ● **Şî cărbunarul stăpân pĕ masa sa.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 97.

Adică fieş-care trăĭesce cum va în casa sa (GOLESCU). Una din numerósele ḑicerĭ pre care Golescu le-a tradus din limba francesă:

Charbonnier est maître chez soi.

Prov. Franc.

CÂRCĬMAR

Veḑi *Crîşmar.*

11406 **Una gândesce cârcĭumarul şi alta beţivul.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 52; I, p. 114.—HINŢESCU, p. 27.

* △

Una gândesce cărşmarul şi alta beţivul.

V. SALA. *dasc. c. Petrilenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Crîşmar.*

Când doĭ inşĭ nu se potrivesc la gândurĭ.

Ἄλλα μὲν Λάκων λέγει, ἄλλα δὲ Λάκον ὄνος φέρει.[1]

Prov. Elin.

Alia Lacon, alia asinus illius portat.[2]

Prov. Lat.

Ce que pense l'asne, ne pense l'asnier.

Prov. Franc.

Una ne pensa il ghiotto, un 'altra il tavernalo.[3]

Prov. Tosc.

---

[1]) Una ḑice Laconianul şi alta pórtă măgarul Laconianuluĭ.
[2]) Idem.
[3]) Una gândesce cel care mănâncă (urît) şi alta birtaşul.

Der Esel und sein Treiber denken nicht überein.[1]

Prov. Germ.

11407 **('E)ntreba ostaru, se are bur vir.**[2]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Căcĭ fie-care laudă pe ale luĭ, maĭ ales când sunt şi de vîndare.

CÂRLIG

11408 * △ **Lesne'ĭ a face cârlig, dar se aĭ ce acăță de el.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Greŭ e a face avuție.

11409 **O mórte şi un cârlig.**

G. IONESCU-GION, *Ist. Buc.*, p. 639.

Arată nepăsarea față de mórte.

«Eh! şi la urma urmelor la ce-o să mě aştept: *o mórte şi un cârlig!* făcênd alusiune la cârligul cu care cĭoclíĭ trăgeaŭ pe morțĭ[3]) din casă.» — IONESCU-GION.

11410 **A se face cârlig.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 10.—FR. DAMÉ, I, p. 200.

A slăbì mult, a fi uscat córnă.

«O palmă îĭ trase mórtea luĭ care se uscase *de se făcuse cârlig* în chichiță, şi căḑù mort şi îndată se şi făcù țěrînă.» — P. ISPIRESCU.

11411 **A pune cârlig.**

A. PANN, II, p. 80. — HINȚESCU, p. 190.

Veḑĭ *Tovarăş.*

---

[1]) Măgarul şi conductorul luĭ nu se gândesc la bil.
[2]) Întrébă cârcĭumarul, daca are bun vin.
[3]) De cĭumă.

A găsì mijlocul de a nu se ţine de cuvînt, de un angajament luat.

Tovarăş numaĭ la câştig
La pagubă *pune cârlig.*

A. PANN.

11412 **A aflà (găsì) cârlig.**

FR. DAMÉ, I, p. 200.— L. ŞĂĬNEANU, *Dict.*, p. 143.

Adică un mijloc pieziş de a isbutì, un argument ademenitor, etc.

CÂRMĂ

Vedĭ *Corabie.*

11413 **Până a nu luà cârma în mână, întâĭu la lopată să te învețĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 112.

Adică întâiŭ la cele maĭ micĭ, apoĭ la cele maĭ marĭ să te dĕdaĭ (GOLESCU).

CÂRMACĬU

* △

11414 **Corabĭa cu doĭ cârmacĭ se înnécă.**

A. PANN, II, p. 76.—HINŢESCU, p. 39.—H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭu.*

Doĭ cârmacĭ înnécă corabĭa.

A. PANN, *Archir.*, p. 13.

* △

Doĭ cârmacĭ o corabĭe înnécă.

V. SALLA, *dasc. c. Brósca, comit. Bihor, Ungaria.*

* △

Doĭ cârmacĭ la o corabĭe, o înnécă.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Cocoş*, *Cumnată.*

Acelaş înţeles ca la No. 9930.

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. [1])

Prov. Elin.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit. [2])

Prov. Lat.

Deux patrons font chavirer la barque.

Prov. Franc.

Dove sono molti cuochi, la minestra sarà troppo salata. [3])

Prov. Ital.

Muchos compenodores descomponen la novia. [4])

Prov. Span.

Viele Köche verderben den Brei. [5])

Prov. Germ.

Ichi reiz bir gemii battîrîr. [6])

Prov. Turc.

11415 **In lipsa cârmaciuluĭ corabia sĕ cufundă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 16.

Adică când stăpânul lipsesce, casa sĕ risipesce (GOLESCU).

*

11416 **Cârmaciul bun scapă din furtună.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Cârmaciul cu 'ngrijire bună
Scapă corabia de furtună.

A. PANN, II, p. 81.—HINŢESCU, p. 38.

Să fim socotiţĭ şi prevĕḑĕtorĭ.

---

1) Mulţĭ generalĭ perdură Caria.
2) Mulţimea generalilor perdu Caria.
3) Unde sunt mulţĭ bucătarĭ, ciorba va fi prea sărată.
4) Mulţĭ peţitorĭ încurcă mirésa.
5) Mulţĭ bucătarĭ strică ciorba.
6) Doĭ cârmacĭ o corabie o înnécă.

CĂRMĂJÎN

* △
11417 Cârmăjîne
După mine;
Cufurite
Mergĭ 'nainte.

AVR. CORCEA, *paroh*, *c. Coşteiu, Banat.*

Pentru aceĭ carĭ voesc eĭ să fie, în tóte, ceĭ d'întâĭ, fără a fi vrednicĭ.

Cărmăjîn, este lâna tórsă de colóre roşie. De la turcescul *cîrmiz* (cîrmuz, cochenille), *cîrmizi* (stacojiŭ, garance).

Carmazin, pe rutenesce, însemnéză: postav roşu.

A se apropià de sanscritul *crimi-ga*, produs de vierme.

Cufurit, este lâna tórsă de colóre galbenă.

CÂRPACĬU

11418 Ca cârpacĭul cu curéua de gât
Îĭ pune pingéua numaĭ de cât.

A. PANN, II, p. 30.—HINŢESCU, p. 27.

Veḑĭ *Capac, Pingea.*

Pentru cel mincinos. Veḑĭ No. 7587.

*
11419 A fi cârpacĭu.

LAURIAN & MAXIM. I, p. 463.—AURELIU CANDREA, *Rev. Nouă*, VII, p. 412.—L. ŞAĬNEANU, *Dict.* p. 146.

Adică lucrător prost.

CÂRPĂTOR

Veḑĭ *Crăpător, Drac, Soră.*

A CÂRPÌ

Veḑĭ *a Croì.*

*
11420 Vechĭ cârpescĭ,
Aţa prăpădescĭ.

Maior P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Se întrebuinţéză pentru vestminte vechĭ, ca şi pentru ómeniĭ ceĭ bĕtrînĭ şi bolnăvicioşĭ.

11421 *△ Cine cârpesce
Nu se 'mbogăţesce.

I. Popescu, înv. c. *Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Cu treburĭ micĭ nu facĭ nicĭ o ispravă bună.

11422 * A cârpì.

1⁰ A lucrà saŭ a face rĕŭ.
2⁰ A născocì.

«*A cârpì* o minciună.»

3⁰ A minţì.

A SE CÂRPÌ

Veḑĭ *Plecare.*

11423 *△ Să ne cârpim că nu putem tot să ne înnoim.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 57; III, p. 71. — Hinţescu, p. 27.— Dobre Marinescu, înv. c. *Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Ne învaţă economia, cumpĕtarea în cheltuelĭ şi maĭ ales la îmbrăcăminte.

I veux miux cine pièche qu'ein treu. [1])

Prov. Picard.

Besser ein Flick, als ein Loch. [2])

Prov. Germ.

Better see a clout than a hole out. [3])

Prov. Engl.

[1]) Maĭ bine o petică (nadă) de cât o gaură.
[2]) Maĭ bine o petică de cât o gaură.
[3]) Maĭ bine să veḑĭ o petică, de cât o gaură.

Bättre en lapp, än ett hål. [1])

Prov. Sved.

11424 *△ Cine are gând de plecare se cârpesce.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Să te pregătescĭ bine înainte de a face óre-ce.

11425 Cine umblă cârpindu-se, maĭ rĕŭ sĕ rupe.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 79.

*△ *Umblă să se cârpéscă şi maĭ rĕŭ se sparge.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 100 — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

*△ *Umblă să se cârpéscă si (ci) maĭ rĕŭ se rupe.*

P. GÂRBOVICEANU, *c. Dobrescĭ, j. Muscel & Sem. Buc. cl. VII.*— I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* *Voind să te cârpescĭ maĭ rĕŭ te rupĭ.*

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ Ne arată că cele dĕ tot vechĭ, maĭ bine din noŭ să le facem, dĕ cât să le tot cârpim (GOLESCU).
2⁰ Umblă să îndrepteze o greşélă şi maĭ rĕŭ greşesce; voind să'l aperĭ maĭ rĕŭ îl afundĭ.

11426 * A se cârpì.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 842.

A se îmbĕtà.

«Pare-mĭ se că *se cârpesce* moşneagu.» — ARVINTE ŞI PEPELEA.

---

[1]) Maĭ bine o petică de cât o gaură.

CÂRPIT

Vedĭ *a Rîde.*

11427 * △ **A fi cârpit.**

Vedĭ *Cleiŭ.*

Adică bét turtă.

CĂRŞMAR

Vedĭ *Cârcĭmar.*

CARTE

Vedĭ *Cap. IX, XII & XVII, c. Carte, Cap. XII, c. Părinte, Popă, Praştie.*

11428 **Cartea e ca marea, fără fund, şi cine o lăcomi să înveţe numaĭ el tótă cartea, nu póte.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 127.

Sciinţa este ne-mărginită; omul învaţă cât trăĭesce şi tot móre ne-învĕţat.

11429 * △ **Aĭ carte,**
Aĭ parte.

GASTER, *Lit. Pop.* p. 218. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 150; *Basme*, p. 117. — I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, XII, p. 6. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Cine are carte
Are şi parte.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 178; *Rev. Ist.*, II, p. 150. — HINŢESCU, p. 28. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — *Albina*, II, p. 44. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △
Aĭ carte,
Aĭ parte;
N'aĭ carte,
N'aĭ parte.

A. PANN, III, p. 108. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 475. — HINŢESCU, p. 27. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coştelu, Banat.* — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubieniĭ, j. Dorohoĭ.*—E. I. PATRICIU. *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — *Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △
Aĭ carte,
Aĭ parte;
N'aĭ carte,
Nicĭ parte.

D. CIORICĂ, *preot, c. Merenĭ, j. Olt.*

1⁰ Inaintea tribunaluluĭ actele sunt hotărîtóre.

2⁰ Pentru a îndemnà la învĕţătură, arĕtându-ne folósele sciinţeĭ. — *Banat & j. Covurluĭu.*

Acest din urmă înţeles este cel maĭ obicĭnuit astă-ḑĭ aprópe pretutindenĭ, dar maĭ ales în Transilvania.

Verba volant, scripta manent.[1]

Prov. Lat.

Les paroles s'envolent et les écrits restent.

Prov. Franc.

* △
11430 N'aĭ carte,
N'aĭ parte.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 475. — A. PANN, III. p. 108. — HINŢESCU, p. 27. — I. G. VALENTINEANU, p. 21. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coştelu, Banat.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — I. PUŞCARIŬ, *înv. c. Poĭana- Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.* — *Preot,* D. CIORICĂ, *înv c. Merenĭ, j. Olt.*

[1]) Cuvintele sbóră, scrisurile rĕmân.

* △
Cine n'are carte,
N'are (nicĭ) parte.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 80. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 150. — Gr. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.*

Daca n'aĭ carte,
N'aĭ parte.

I. Creangă, *Amint.*, p. 154.

1⁰ Adică cine n'are ajutor, nimic dobândesce (Golescu).
2⁰ Se ḑice despre omul care nu are acte spre a 'şĭ dovedì un drept la o stăpânire, datorie, etc.

«Face omul cu cine-va o tovărăşie cât de mică şi tot urméză învoîéla între părţĭ, ĭar nu aşa cu ochiĭ închişĭ, căcĭ *dacă n'aĭ carte n'aĭ parte.*» — I. Creangă.

* △
11431 **Omul care scie carte**
De tóte are parte.

Semin. Centr. Buc. Cl. VII, *prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Arată puterea şi folósele învĕţătureĭ.

11432 **Cine 'nvaţă carte**
Are bună parte.

I. G. Valentineanu, p. 49.

Acelaş înţeles ca la No. 11431.

* △
11433 **Cine scie carte are patru ochĭ.**

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 28; *Fab.* I, p. 43. — *Cart. Cit.* II, p. 16. — Hinţescu, p. 28. — Gaster, *Lit. pop.* p. 218. — P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 170; *Rev. Ist.*, II, p. 154. — Gh. Mihalache, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.* — Gr. Poïenaru, *ing.* c. *Rassa, j. Ialomiţa.* — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — Ión Niţescu, *înv. c. Viespescĭ, j. Olt.* — A. Gorovei, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △

Omul ce scie carte are patru ochĭ.

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Tutova.*

* △

Cel (omul) cu carte are patru ochĭ.

V. CĂLIN, *stud. j. Argeş.* — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △

Cine scie carte cu patru ochĭ se numesce.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

△

Ăl de scie carte are patru ochĭ şi nouĕ minţĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 117.

Invĕţătura deschide mintea omuluĭ şi 'l face să vadă şi să înţelégă lucrurĭ pre care alţiĭ nicĭ nu le bănuesc.

CINE SCIE CARTE ARE PATRU OCHĬ

Un ţĕran tot audind
Pe uniĭ, alţiĭ vorbind
«Câţĭ sciŭ carte şi citesc
Cu patru ochĭ sĕ numesc.»
A plecat la tîrg şi el
In desagă cu un mĭel.
Vîndu mĭelu, luă baniĭ,
Şi merse prin lepiscanĭ
De ochĭ de om întrebând
La ce negustorĭ se vînd
Cu care póte citi,
A scrie ş'a socoti.
Un boltaş l'a audit,
Şi după ce l'a poftit,
I-a dat nisce ochelarĭ
Ca să vadă tóte marĭ.
El dacă i-aŭ aşedat
Ş'într'o carte s'a uĭtat,
A dis: «Apoĭ mĕ căznesc
Ş'uĭte nu pocĭu să citesc.»
Neguţătorul ş'alţĭ avênd
Ĭ le arată dicênd:
Vedĭ ăştĭa sunt boerescĭ,
Doar veĭ puté să citescĭ.»

El prin eĭ cum s'a uĭtat
A ḑis: «Gĭaba mi le-aĭ dat
Că nu pocĭu citì de loc,
Să vede că n'am noroc.»
Boltaşul privind la el
Ia ḑis: «Eŭ maĭ am un fel
Şi creḑ c'o să poţĭ cu eĭ,
Dar sunt pré scumpĭ, şi nu ĭeĭ.»
El ḑise: «Adu'ĭ încóci,
Fie scumpĭ numaĭ să pocĭu.»
Dacă i-a dat a ḑis ĭar:
Şi cu aceştĭ în zadar, .
Că uĭte ochiĭ 'mĭ bleojdesc
Şi tot nu pociŭ să citesc.
Of! şi ce poftă aveam,
A-casă când mĕ gândeam!»
Vînḑĕtorul l'a întrebat:
Cum te vĕḑ n'aĭ învĕţat
Şi acuma te căznescĭ
Pentru întâĭu să citescĭ?
— Veḑĭ bine, rĕspunse el,
D'aceĭa veniĭ c'un mĭel
Că d'aş sci eŭ să citesc
De astea ce 'mĭ trebuesc?

A. Pann, *Fab.* I, p. 43.

* △

11434 **N'am învĕţat carte şi tot am mâncat sărat.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Aşa rĕspund ţĕraniĭ când îĭ îndemnĭ să-şĭ dé copiĭ la şcólă, ca să înveţe carte.

* △

11435 **A învĕţat carte**
Pe departe,
Şi condeĭ
Pe la Coveĭ,
Şi plaĭvas
Pe la Islaz.

St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Veḑĭ *Praştie.*

Adică nu a învĕţat nicăerĭ.

11436 **Carta canta şi vilanu dorme** [1].

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 11.

[1]) Cartea cântă şi ţĕranul dórme.

Cartea nu vorbesce de cât pentru cel care scie să o înţelégă.

11437 **Carle cavta èn carta, nu marânca de viţe.** [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 9.

Sciinţa nu te îmbogăţesce.

11438 **Carle face carta pira'i viĭŭ, more èn sufit.** [2])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 9.

Acelaş înţeles ca la No. 11437.

* △
11439 **Scie şi el o mână de carte ş'un sac de minciunĭ.**

A. Cojocaru, *elev. Sc. Nor. Buc. c. Ţifescĭ, j. Putna.*

Când unul e maĭ puţin învĕţat de cât ar vroì ca să se crédă.

* △
11440 **Pe carte**
Nu pre póte,
Pe de rost
Scie cam prost.

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Pe de rost
Cam prost,
Şi pe carte
Nu pré póte.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Nu scie maĭ nimica.

---

[1]) Cine se uĭtă in carte, nu mănâncă viţel.
[2]) Cine face carte cât trăesce, móre în cocĭóbă.

* △
11441 **De cât ar fi un sac de carte şi-o mână de minte, maĭ bine o mână de carte şi un sac de minte.**

S. Teodorescu-Kirileanu, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Maĭ bine minte multă de cât învĕţătură multă.

* △
11442 **Ómeniĭ cu sciinţă de carte, îs paserele cu cĭocul de fĭer.**

S. Teodorescu-Kirileanu, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 11433.

«Acest Domn aŭ tăĭat şi pe doĭ boĭerĭ marĭ: pe Miron Costin vel Logofĕt şi pe Velicĭco Hatman. Spun de Velicĭco că ar fi stat de multe orĭ împrotiva vorôveĭ luĭ Cantemir-Vodă aŭ fost ḑicênd că *omul care nu scie carte este un dobitoc*, adecă unde nu scià carte Cantemir Vodă, şi altele multe care nu se cădeà să rĕspunḑă, fiind stăpân.» — Nic. Muste, III, p. 5.

* △
11443 **A legat cartea de gard.**

V. A. Forescu, *înv. c. Mălinĭ, j. Sucĭava.*

Nu maĭ învaţă nimic.

* △
11444 **A învĕţà carte pre cine-va.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — V. Bratu, *stud. comit. Alba - Super. Transilvania.* — T. Speranţă, I, p. 84.

Adică a'l bate.

Se întrebuinţéză de obiceĭu sub forma: «*Las' pe mine că'l învĕţ eŭ carte*». adică o să'l învĕţ eŭ, de frică, cum să se pórte.

Acéstă ḑicere ne dovedesce că, în vechime, bătaĭa era metoda pedagogică prin excelenţă.

* △
11445 **A învĕţat carte până la glezne.**

A. Pann, III, p. 153. — Hinţescu, p. 28. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 229; *Leg.* p. 161. — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 128.

Veḑĭ *Gleznă.*

Adică fórte puţină carte.

«Uniĭ ḑiceaŭ că sciă *carte până în glezne*, alţiĭ ḑiceà că până în genuchĭ; éră alţiĭ până în briŭ. De m'ar fi întrebat pe mine, eŭ le aş fi spus că sciă carte până în gât». — P. ÍSPIRESCU, *Leg.* p. 161.

11446 * △ **Scie carte până la genunchĭu bróscei.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 5. — A. GOROVEI, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 11445.

«Nică băĭet maĭ mare şi *înaintat în învĕţătură până la genunchĭu bróscei*, erà sfădit cu mine din pricina Smaranditeĭ popeĭ căreĭa, cu tótă părerea mea de rĕŭ, ĭ-am tras într'o ḑi o bleandă pentru că nu 'mĭ dà pace să prind musce.» — I. CREANGĂ.

11447 * **A vorbì ca o carte.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 174. — HINŢESCU, p. 28. — L. ŞĂĬNEANU, *Semas.* p. 362. — Í. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Adică spune lucrurĭ frumóse, drepte.

11448 * △ **A vorbì ca o carte închisă.**

GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.*

Se ḑice, în bătae de joc, pentru ceĭ cariĭ spun lucrurĭ fără şir şi fără înţeles.

11449 * **A vorbì din carte.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 475 & 476.

1° A vorbì cu numerile literilor ce represintă sunetele cuvintelor, ceea ce face o limbă cu totul ne-înţelésă pentru ceĭ fără sciinţă de carte, pe vreme când se învĕţà cu literele cirilice.

2° A vorbì fără experienţă. A vorbì şi spune ce se póte face în împrejurărĭ date.

3° A spune lucrurĭ rĕzĕmate pe autorităţĭ.

4° A vorbì repede, frumos şi curgĕtor.

11450 **A fi nebun în carte.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 475.

A scie fórte multă carte.

11451 **A fi nebun de carte.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 475.

Se ḑice în batjocură.

«Veḑĭ *să nu înnebunescĭ* de multă carte ce sciĭ.»

A se vedé la No. 12085 exemplul luat din Dim. Cantemir.

11452 * **Aşa scrie la carte.**

Aşa staŭ lucrurile, nu am ce'ţĭ face.

11453 * △ **A fi dobă de carte.**

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 693 & 1001.—IULIU GROFŞOREANU. *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △ *A fi tobă de carte.*

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vrênd să ĭea în derîdere pre cel ce se laudă că scie carte pe când, la drept vorbind, nu scie nimic.

«Noroc de mine că mi le tălmăcesce în românesce domnu Ion Găluşcă, care *'i dobă de carte*». — *Rusaliile*, p. 693.

11454 * △ **A fi burduf de carte.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 104. — P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 27. — L. ŞĂĬNEANU, *Semas.* p. 353. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 105. — C. FLĂMÊND, *stud. c. Borgo-Susenĭ, comit. Bistriţa-Năsĕud, Transilvania.* — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. POBORAN, *j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 11453.

11455 **A ascultà la gura cuĭ-va ca la o carte.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 98.

A primì tot ce spune ca sfânt.

«Şi maĭ plănuì el, ce maĭ plănuì, până ce, după câte-va ḑile, spuse tatăluĭ sĕŭ ceea ce isvodise el să facă. Tată-sĕŭ carele *ascultà la gura luĭ ca la carte*, se duse numaĭ de cât prin sat şi dete gură la toţĭ megiaşiĭ că în séra cutare şi cutare... eĭ să se adune toţĭ la biserică.» — P. ISPIRESCU.

*
11456 Om cu carte.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 832.

Adică învĕţat.

CĂRTURAR

* △
11457 Dacă toţĭ ar fi cărturarĭ
Cine să maĭ fie văcarĭ?

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Aşa rĕspund ţĕraniĭ când îĭ îndémnĭ să 'şĭ dé copiiĭ la şcólă, ca să inveţe carte.

CĂRUŢ

Veḑĭ *a Scoborî.*

CĂRUŢĂ

Veḑĭ *Car, Cur.*

* △
11458 Căruţele góle (maĭ) mult huet fac.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — GAV. ONIŞOR, *Junimea*, II, No. 36.

Veḑĭ *Butie.*

Acelaş înţeles ca la No. 11291.

△
11459 Dacă s'a da baba jos din căruţă, de abĭa
'ĭ-a fi maĭ uşor ĭepeĭ.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 105.

Veḑĭ *a se Scoborî.*

Arată nepăsarea. A se adăogà acest înţeles celuĭ de la No. 5894 b.

«— Tacĭ, mĕĭ, ḑic eŭ; ce maĭ vorbescĭ în bobote; că s'a mânie omul şi s'a duce şi el a-casă.

«— Eĭ, ş'apoĭ? ce mare pagubă! vorba ceĭa: «*Daca s'a da baba jos din căruţă, de abĭa ĭ'-a fi maĭ uşor ĭepeĭ.*» Şi jucam înainte.» — I. Creangă.

11460 * △ **Doĭ strujenĭ şi treĭ căruţe.**

V. A. Forescu, *c. Stănişóră, j. Suciava.*

Veḑĭ *Lulea.*

Adică sărăcie lucie.

11461 **Nicĭ în căruţă, nicĭ în teleguţă.**

Fr. Damé, IV, p. 151.

Veḑĭ *Car.*

Acelaş înţeles ca la No. 11373.

11462 * △ **Nu sĕ póte şi în căruţă şi în teleguţă.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Car, Luntre.*

Trebue să te hotărescĭ pentru una din douĕ.

11463 * △ **Îĭ învĕţat şi în căruţă şi în teleguţă.**

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Tutova.*

Veḑĭ *Car.*

Sĕ mulţumesce cum o fi.

11464 * △ **Când ḑicĭ: Dómne ajută! atuncĭ sĕ rupe căruţa.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Mal, Ţigan.*

Acelaş înţeles ca la No. 835.

11465 * △ **S'a stricat căruţa.**

D-na Ecat. Zanne, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.*

1⁰ Nu maĭ merge tréba.
2⁰ Când unul e gata să plângă.

«Manco, vino maĭ repede că *s'a stricat căruţa.*»

* △
11466 **A rĕmâne de căruţă.**

MURGULESCU, *j. Prahova.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ. j. Suciava.* — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

A rĕmâne în urmă, a nu isbutì într'o afacere.

* △
11467 **A dejugat căruţa.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Car.*

A se oprì, a desăvîrşì o trébă.

CARVASARA

*
11468 **A dat jalbă la carvasara.**

Adică s'a plâns în zadar. Căcĭ ce dreptate puteaĭ să dobândescĭ dând jalbă în contra Turcilor la cărvăsărie.

Carvasaraua adică localul vămeĭ, vama, se numeà astfel de la turcescul *chervân seraï*, caravanseraĭ; compus din *cârvân, chervân*, caravană şi *seraï*, locuinţă.

«Intr'o ḑi, din poroncă, s'aŭ strîns Turciĭ toţĭ din *Cărvăsărie* la Curtea Domnéscă, şi acolo, eşind în spătărie Nicolae Vodă, ne-sciind chemarea sa Turciĭ, unde acolo intrând şi Turciĭ, chemând şi pre Iazagiul de le-aŭ cetit fermanul împĕratesc, scriind sa de Turciĭ cornăritul, îndată aŭ amorţit.» — NIC. COSTIN, II, p. 79.

«Ėră în tîrg aŭ dat poroncă luĭ Iòn Neculaĭ Hatmanul de aŭ dat învĕţătură căpitanilor să dė jac în Turcĭ. De aicea înainte să veḑĭ ispravă. Indată aŭ dat de aŭ jecuit tóte *chervăsăriile* şi pe Turcĭ îĭ purtaŭ tot legaţĭ pe uliţe, batêndu'ĭ să 'şĭ spue baniĭ pe la cine sunt.» — NIC. COSTIN, II, p. 100.

In *Opinia*, din 17 Februarie 1898 citim urmatórele amănunte:

In Iaşĭ Carvasaraua erà lânga palat. In planul vechiu al Iaşilor găsim că uliţa de din dosul Palatuluı, numita Podul Lung, începênd de la Biserica sf. Lazăr pînă la Podul-roş, se numeà uliţa pe subt *vama veche.*

Chervasaraua îşĭ avea casa eĭ la deal de palat. Şi adĭ încă există acéstă casă, în colţul uliţeĭ, care face cea dintâiŭ, pe stînga, cum mergĭ din tîrgul de jos în strada Anastasie Panu. E o casa veche cu două rîndurĭ, ce pórtă şi adĭ o inscripţie în slove chirilice.

Amintire de acéstă uliţă a chervăsărieĭ avem tocmaĭ din anul 1669 Iulie 15 (7176).

Erà pre atuncĭ vameş mare în Iaşĭ jupânul *Criste*, fratele *Ducăĭ Vodă*. Acest Cristea Vameşul ţineà pe fata luĭ *Arsenie neguţitorul*, care avea opt dughene pe uliţa *Chervăsărieĭ*, în rînd cu dughenile altuĭ neguţitor *Ionaşcu Benescu* fost *vatav de temniţă*.

Acest Arsenie luase un copil de suflet, pe *Simiona Tatarul*, care s'a apucat şi a vîndut jumatate de loc egumenuluĭ Golieĭ, ĭar jumatate l'aŭ dat danie tot mănăstireĭ Golia. Mănăstirea le-a vîndut acele opt dughene luĭ *Paraschiva Cămănar*, ĭar maĭ apoĭ prin rĕscumpĕrare luĭ Cristea, ca ginere drept rĕposatuluĭ Arsenie, în preţ de patru sute leĭ *bătuţĭ*. Cu aceştĭ patru sute leĭ Egumenul de la Golia, *Macarie* a cumpĕrat loc mănăstireĭ, *de a lărgit locul chervăsărieĭ, şi a făcut de isnóvă chervăsărie nouă.*

CASAP

11469 Până acum aĭ fost casap cailor, ĭar acum te făcuşĭ doctor să'ĭ vindecĭ.

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 55.

Când unul care ne-a duşmănit vré, în urmă, să ni se arĕte bine-voitor.

*

11470 Când ti dóre caplu du-te la hâsaplu. [1]

G. ZUCA, *stud. c. Georgia, Albania.*

Se dice, ca glumă, copiilor.

CÂŞTIG

Vedĭ *An, Cuminte, Deştept, Isteţ, Marfă, Omenie, Şiret, Tovarăş, Voĭnic, Vrednic.*

* △

11471 Fie-care nădulesce după câştig dar puţinĭ îl dobândesc.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

---

[1]) Când te dóre capul du-te la casap.

Arată numĕrul cel mic al celor cariĭ reuşesc în afacerile lor.

A năduli adică a năzuì, a lucrà cu sîrg.

11472 **Câştig s'arată bun dar nu ĭese capul banilor.**

Gazet. Transilv. 1899, *Braşov.*

Pentru un folos nu tocmaĭ însemnat.

11473 **An n'am căştigat; estim am păgubit; la anul trag nădejde.**

A. PANN, II, p. 85.— HINŢESCU, p. 30.

An n'aĭ căştigat; estimp aĭ păgubit; la anul tragĭ nădejde.

B. P. HĂŞDĔŬ, *Treĭ Craĭ*, p. 15.

Antĕrţ am păgubit; an n'am căştigat şi nu sciŭ, ḑĕŭ, daca estimp nu voĭu perde tot.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 231.

Pentru unul care face o slabă negustorie.

11474 * △ **Frate la câştig şi străin la pagubă.**

Sc. Norm. Inv. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Veḑĭ *Tovarăş.*

Acelaş înţeles ca la No. 9604.

11475 * **Unde e câştig e şi pagubă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 177. — HINŢESCU, p. 30. — FR. DAMÉ, III, p. 172.

* △ *Unde e mult câştig e şi multă pagubă.*

Sc. Norm. Inv. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* *Nu e câştig fără pagubă.*

Vedĭ *Marfă.*

Totul este ca câştigul să întrécă paguba. Se dice spre mângâĭerea celuĭ care a fost păgubit cu ce-va.

11476 * △ **Câştigul şi paguba sunt fraţĭ de cruce.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 11475.

11477 * △ **Nu sĕ alege câştigul din pagubă.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 131; II, p. 85. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 803. — Baronzi, p. 47. & 68. — Hinţescu, p. 85. — V. Sala, *dasc. c. Vinterĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Când folosul e cam îndoĭos.

Superat quæstum sumptus.

Prov. Lat.

May cousto la proceduro, que non monto lou principau [1]).

Prov. Prov.

È più la spesa che il profitto. [2])

Prov. Tosc.

11478 **Dupa lu vadagnu, face spésile.** [3])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 8.

Să nu cheltuĭescĭ peste puterile tale.

---

1) Maĭ mult costă cheltuelile (de procedură) de cât principalul.
2) Maĭ mare e cheltuĭéla de cât câştigul.
3) După câştig, se fac cheltuelile

11479 Dupa lu vadagnu, aşa si spendaĕ. [1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Să nu cheltuescĭ maĭ mult de cât aĭ.

A CÂŞTIGÀ

11480 Fie-ce nebun scie să câştige, dar nu scie să păstreze.

HINŢESCU, p. 30.

Fie-ce nebun scie să câştige baniĭ dar nu scie să'ĭ păstreze.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 59. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 382.

Vedĭ *Ban*.

Acelaş înţeles ca la No. 11111.

11481 * △ Uşor e de câştigat,
Greŭ e de păstrat.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Arată cât de greŭ este să economisescĭ ce-va din câştigul tĕŭ.

11482 Mulţĭ sciŭ s'amintă, ma puţînĭ să'l ţînă [2]).

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 173.

Acelaş înţeles ca la No. 11481.

11483 * △ E maĭ uşor a mâncà de cât a câştigà.

V. SALA, *dasc c. Rienĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Arată cu câtă greutate sĕ câştigă banul.

---

[1]) După câştig, aşa se cheltuesce.
[2]) Mulţĭ sciŭ să câştige, dar puţinĭ să'l ţină (păstreze).

* △
11484 **E maĭ uşor a prădà de cât a câştigà.**

V. Sala, *dasc. c. Verzar, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11483.

* △
11485 **Ce a câştigat într'o vară a pĭerdut (mâncat) într'o sară.**

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *No. 314.*

Pentru omul cheltuitor.

* △
11486 **Cincĭ câştig, ḑece mănânc; în pungă ce maĭ puiŭ?**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Când unul cheltuesce peste câştigu luĭ.

* △
11487 **Câştigă opt şi mănâncă ḑece.**

Gr. Alexandrescu, *magist. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 11486.

* △
11488 **Anevoe (anevoĭe) sĕ câştigă, lesne sĕ cheltuesce.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 58. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 231. — Hinţescu, p. 30. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — *Sem. C. Buc. Cl. VIII, prin* P. Gârboviceanu, *prof. c. Slăvuţa, j. Dolj.*

* △
Anevoe sĕ câştigă şi (dar) lesne sĕ cheltuesce.

A. Pann, III, p. 72. — Iulĭu Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Anevoe sĕ câştigă uşor sĕ cheltuesce.

Fr. Damé, I, p. 227.

Vedĭ *Ban.*

Acelaş înţeles ca la No. 11087 & 11088.

11489 **Cum s'a câştigat
Aşa s'a mâncat.**

G. I. Munteanu, p. 60.—Hinţescu, p. 30.

Vedĭ *Dar*, *Haram.*

Lucrul căpĕtat uşor, saŭ pe ne-drept, se pĭerde cum s'a dobândit.

11490 **Din ce câştigă unul pe dreptate, dracul ĭeà pe jumătate; ĭară din ce câştigă pe ne-drept, îl ĭeà cu stăpân cu tot.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 161.

Vedĭ *Avere*, *Ban*, *Drept*, *Dreptate.*

Omul nu trebue să năzuĭéscă ca, prin căĭ pĭezişe, să'şĭ facă avere.

*Bien de fortune
S'en va comme la lune.*

Prov. Franc.

11491 **Maĭ bine e de a câştigà puţin cu dreptate, de cât mult cu strîmbătate.**

C. din Golescĭ, *Pilde filosof.*

Se explică prin ḑicerea de la No. 11490.

*

11492 **Care scie s'chĭardă, nu chĭarde amintă.**[1]

Ilie Ghiciu, *prof. c. Abela, Epir.*

Câte odata şi o pagubă e spre folosul nostru.

[1]) Cine scie să pĭérdă, nu pĭerde câstigă.

11493 **Omu carle nu vadagna, maĭ mun va avaė.[1])**

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 14.

Pentru cele carĭ ni se par, pe ne-drept, folositóre.

CAŢĂ

11494 *** A umblà cu caţa.**

A. Pann, II, p. 46. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 129. — Fr. Damé, I, p. 209 & IV, p. 195.

Vedĭ *Cap. III, c. Caţă.*

Acelaş înţeles ca la No. 1599.

«A prinde óĭea cu caţa se chĭémă cĭobănesce *a acăţà*. De aci a înşelà pre cine-va, a prinde cu vorba, a umblà cu mincĭunĭ, se ḑice: *a umblà cu caţa.*

Să nu maĭ umblĭ cu caţa
Şi să-mĭ amărescĭ vĭéţa.

A. Pann.

Acaţ este, în limba română, un rest din viéţa pastorală.» — *Etym. Magn.*

CATASTIH

11495 **A început a'şĭ căutà catastihele vechĭ, ca moflujiĭ.**

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 178; *Rev. Ist.*, I, p. 229.

A început a'şĭ căutà catastifele vechĭ, ca mofluziĭ.

Hinţescu, p. 30.

Caută să împlinéscă datoriĭ vechĭ şi uĭtate, e pe drojdiĭ.

---

[1]) Omul care nu câştigă, maĭ mult va avė.

11496 **A'şĭ încheĭà ćatastihu.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 644.

A isprăvì óre-ce, a i se înfundà.

«Hait? de acum *mĭ-am încheiat catastihu!* când mĕ credeam maĭ sigur, maĭ fericit, tronc, vine .nebuna de Ferchezeanca... De unde dracu a eşit?» — *Doĭ morţĭ viĭ.*

11497 ***A fi în catastihul cuĭ-va.**

A. PANN, II, p. 145. — FR. DAMÉ, I, p. 210.

Veḑĭ *Condică.*

A fi însemnat rĕŭ de cine-va.

A SE CĂTRĂNI

11498 ***△ A se cătrăni.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ A se face negru la faţă, de supĕrare.
2⁰ A se îmbĕtà.

CĂTRĂNIT

11499 ***Cătrănit.**

Adică bét.

CĂTUŞĂ

Veḑĭ *Minte*

CEAUŞ

11500 ***△ Par'că aĭ fost ceauş de poşte.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Celuĭ ce scie să pórte caiĭ la trăsură.

CEP

11501 *Suge cep.

A. PANN, I, p. 111.

Vedĭ *Butie.*

Pentru cel care are darul beţieĭ.

CERC

Vedĭ *Butie.*

11502 *Nu s'façe çercliŭ di lemnu uscat.[1])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Vedĭ *Copac, Mlădiţă, Pom.*

Acelaş înţeles ca la No. 547.

CERNÉLĂ

11503 Cernéla nu sĕ prinde pĕ hârtie unsă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 77.

**Cernéla nu sĕ prinde de hârtia unsă.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Adică cel ce sĕ păzesce nu sĕ molivsesce (GOLESCU).

11504 De ar fi cerul tot hârtie şi marea cernélă . . .

A. PANN, *Edit*, 1889, p. 108; II, p. 96.

Tot nu ar ajunge ca să putem povesti saŭ descrie o întîmplare saŭ un lucru óre-care.

CERŞETOR

Vedĭ *Boer, Cartofor.*

---

[1]) Nu se face cercul de lemn uscat.

11505 ✻ △ **Sacu cerşetoruluĭ n'are fund.**

P. Gârbovіceanu, *prof. Cl. VI, Sc. Norm. înv.*

Vedĭ *Sac, Sărac.*

Nicĭ odată nu 'ĭ ajunge, nu sĕ mulţumesce.

Că săracu 'ĭ ca şi dracu
De ce daĭ, de ce maĭ cere.

Poes. Pop.

Πτωχῶν οὖλαι ἀεὶ κεναί.[1])

Prov. Elin.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται.[2])

Prov. Elin.

Mendicorum loculi semper inanes.[3])

Prov. Lat.

Da rar dat üin a paupers memma.[4])

Prov. Retoromanş.

Bettelsack ist bodenlos.[5])

Prov. Germ.

A beggar's purse is always empty.[6])

Prov. Engl.

Tiggerposen bliver aldrig fuld.[7])

Prov. Danez.

---

1) Desagiĭ cerşetorilor sunt în tot-dé-una goĭ.
2) Sacul (desaga) cerşetoruluĭ nu sĕ umple.
3) Desagiĭ cerşetorilor (sunt) în tot-dé-una goĭ.
4) Rar ḑice un sărac destul.
5) Sacul de cerşit n'are fund.
6) Un sac de cerşit e în tot-dé-una gol.
7) Sacul de cerşit nu e nicĭ odată plin

11506 **Cerşetorii sĕ miluesc**
Iar hoţii sĕ pedepsesc.

A. PANN, II, p. 29.

Prin urmare maĭ bine să cerĭ de cât să furĭ.

11507 **Când ar fi numaĭ un cerşetor, tot cu zahar l'ar hrănì.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 456.

Numaĭ un cerşetor de ar fi,
Numaĭ cu zahar l'ar hrănì.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 156.

Numaĭ un cerşetor de ar fi,
Toţĭ cu zahar l'ar hrănì.

A. PANN, III, p. 126.

Nu poţĭ da totul numaĭ la unu, ci trebue să împarţĭ între maĭ mulţĭ.

11508 **S-nu avurii să 'lĭ daĭ çiva a zicliarluĭ, nu-lĭ aspuni porţă că li védi nâs.**[1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 174.

Respinge cererea unuĭ om dacă vreĭ saŭ dacă nu poţĭ alminterea, dar cel puţin respinge-o cu blândeţe.

CERŞETÓRE

11509 **Socotesce dĕ 'mpĕrat cerşĕtórea p'al sĕŭ bărbat.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 65.

Adică fieş-care ĕşĭ cinstesce ale sale (GOLESCU).

---

[1]) Dacă nu aĭ să 'ĭ daĭ ce-va cerşetoruluĭ, nu 'ĭ arătà porţile că le vede dînsul.

CHELAR

Veḑĭ *Tâlhar*.

A CHELTUÌ

11510 Cheltuesce, Române,
Şi veḑĭ ce 'ţĭ maĭ rĕmâne.

A. PANN, III, p. 70. — HINŢESCU, p. 162.

Veḑĭ *a Câştigà*.

Pentru omul care asvîrle baniĭ pe feıéstră.

△ ✻
11511 Cine cheltuesce peste ceea ce câştigă
N'are 'n casă (nicĭ) mamaligă (mămăligă).

A. PANN, *Edit.*, 1889, p 57; III, p. 71. — HINŢESCU, p. 32. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 150. — V. SALA, *dasc. c. Hinchiriş, comit. Bihor, Ungaria.*

✻ △
Cine cheltuesce maĭ mult de cât câştigă,
N'are în casă mămăligă.

Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Prin urmare să trăim cu păstru.

CHELTUĬALĂ

Veḑĭ *Boerie*, *Faţă*, *Naş*, *Obraz*.

✻ △
11512 A'ĭ dà de cheltuélă (cheltuĭală).

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 65. — L. ŞĂINEANU, *Dict.* p. 164. — FR. DAMÉ, I, p. 227.—D-na CAT. ZANNE, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.* — GAVR. ONIŞOR, *c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

A'l certà, a'l bate bine.

«Mĕ, da al draculuĭ cucoş 'ĭ aista! Eĭ, las! că *ţĭ-oĭu dà eŭ ţie de cheltuélă,* mĕĭ crestatule şi pintenatule.» — I. CREANGĂ.

11513 * △ **Cheltuelĭ mărunte**
Fac datoriĭ de frunte.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Ne învaţă să fim economĭ.

CHERESTEA

11514 * **Cherestea.**

D-na EUGENIA ZANNE, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Osatura puternică.

«Nu veḑĭ ce *cherestea* are omul acesta.»

CHEZAŞ

Veḑĭ *Chĭezaş, Chizăş.*

11515 **Cine are pungă mare, facă sĕ chezaş.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 115.

1⁰ Pentru că acela numaĭ póte plătì (GOLESCU).

2⁰ Dar, maĭ ales, pentru că omul care să pune chezaş, pentru un altul, plătesce adese-orĭ la vadea, în locul acestuĭa. Prin urmare acéstă ḑicere ne sfătuesce să nu pré chezăşim pentru alţiĭ.

«*Bărbatul fără de minte bate în palme şi se veselesce luişĭ, ca şi cel ce se chezăşuesce cu chezăşie pre al sĕŭ prieten, şi pre buzele luĭ foc agonisesce.*» — *Biblia*, 1688, *Prov. Solom.* 17. 19.

11516 **Daca aĭ banĭ mulţĭ fă-te chezaş.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 94; III, p. 110.

Daca aĭ banĭ fă-te chezaş.

HINŢESCU, p. 8.

Acelaş înţeles ca la No. 11515.

11517 *△ **Chezeşul plătesce ca şi datornicul.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursesci, j. Vasluiu.*

Vedĭ *Chizăş.*

Acelaş înţeles ca la No. 11516.

Qui répond paye.

Prov. Franc.

CHEZEŞ

Vedĭ *Chezaş.*

CHĬABUR

11518 * **A fi chĭabur cu treĭ cămeşĭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Adică sărac.

CHĬEZAŞ

11519 **Cine e chĭezaş**
E şi pătimaş.

S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 199.

Acelaş înţeles ca la No. 11517.

CHIZĂŞ

11520 * **Chizăşul plătesce.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 11517.

CHILĂ

11521 *△ **Din una mână, una chilă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Putna.*

Adică să fie spor.

SNÓVĂ

Ci-că un Rus, fiind în gazdă la un Român. acesta îl ospĕtă cu linte. Rusul plăcêndu'ĭ mult mâncarea acêsta, a mâncat să'ĭ ajungă pe maĭ multe ḑile, şi tot întrebà pe gazdă:

«— Cum sĕ chĭémă, asta?

«— Linte, rĕspunde Românul.

«— A! bun lucru este asta linte. Daĭ Dumneḑĕŭ *din una mână, una chilă*».

Peste nópte Rusuluĭ 'ĭ a fost fórte rĕŭ, şi s'a tot plimbat pe afară. A doua ḑi, cum se sculă gazda, ĕl întrebă:

«— Rog na Dumne-vostre, ci acelă mâncare de asară fost?

«— Linte, fu rĕspunsul gazdeĭ.

«— A! daĭ Dumneḑĕŭ *din una chilă, una mână.*

11522 * △ Din una chilă, una mână.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică să se împuţineze.
Veḑĭ Snóva de la No. 11521.

11523 Cu chila 'mparte.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 29.

Sĕ ḑice pentru ceĭ gĭumerţĭ, galantomĭ (GOLESCU).

A SE CHILÌ

11524 * A se chilì.

L. ŞĂĬNEANU, *Dict.* p. 167.

A bé bine, a se îmbĕtà.
A se chilì, în graĭul din Moldova, pentru *a se pilì.*

CHILIPIR

11525 * △ Chilipir de om pe jos.

T. SPERANŢIA, I, p. 102; III, p. 27. — G. P. SALVIŬ. *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — I. TACU, *înv. c. Braniscea, j. Covurluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad, j. Tutova.* — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

1⁰ Adică 'ĭ a cădut un câştig, dar nu s'a sciut, saŭ nu s'a putut folosì de el.

2⁰ Pentru o afacere bună la care sĕ póte ajunge uşor. Următórea snóvă ne dă origina acesteĭ diceri.

SNÓVĂ

Un ţigan mergeà pe drum. El găsi o potcóvă de cal, o luă, o căută, începù a se gândi în sine, şi în urmă a vorbi singur. «Dacă aş maĭ avé încă treĭ potcóve şi un cal, atuncĭ aş merge şi eŭ călare. Dómne! ce bine mĭ-ar stà călare!» Cum vorbeà singur găsi pe drum o beldie. Nicĭ una, nicĭ alta Ţiganul încalecă pe dînsa. Unde mergeà el ţanţoş, şi tot struneà închipuitul cal, ajunse la un pod. La mijlocul poduluĭ zăresce o pungă cu banĭ. «*Chilipir de om pe jos*», dise ţiganul căcĭ, de, el, erà călare, şi trecù înainte.

Vedĭ T. Speranţia, Anecdote, I, p. 202 & III, p. 27.

11526 *Chilipir de frasin.

I. BĂNESCU. *prof. j. Roman.*

Chilipir slab de tot.

CHILIPIRGIŬ

11527 *Chilipirgiŭ (şi jumatate).

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Caută câştigurĭ întîmplătóre şi pe preţ de nimic.

CHILOM

Vedĭ *a Vorbì.*

11528 Chilom.

A. PANN, *Moş Alb*, II, p. 8. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 149; *Pov. Unch.*, p. 32. — L. ŞĂINEANU, *Dict.* p. 167.

Adică pumn, ghiont, lovitură.

Iĭ cără mereŭ la *chilomĭ*, d'ăĭa îndesaţĭ.» — P. ISPIRESCU.

CHILUG

Vedĭ *Gol.*

11529 *A tunde chilug.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 4 & 14.

Vedĭ *Cocén, a Tunde.*

Acelaş înţeles ca la No. 7979.

CHINGĂ

Vedĭ *Cap. III, c. Chingă.*

11530 * △ Când la chingă, plosc părĕŭ.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Schiopenĭ, j. Fălciŭ.*

Vedĭ *Cap. XI, c. Pod.*

Celuĭ care vorbesce pe ne-gândite.

11531 * △ Ĕl strînge în chingĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p, 14. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică ĕl strîmtoréză, ĕl popresce din rĕutăţĭ, din nebuniĭ, ĕĭ mărginesce slobozenia, nu'l lasă să facă orĭ-ce va (GOLESCU).
Îl strîmtoréză cu întrebărĭ.
A se adăogà la No. 1619.

CHIOSTEC

11532 Când te uĭţĭ la el, şi trece,
Par'că este în chiostece.

A. PANN, I, p. 102. — HINŢESCU, p. 53.

Despre ceĭ nevoĭaşĭ.

CHIRIAŞ

Vedĭ *Cal, Casă.*

11533 De cât să bagĭ un chiriaş rĕŭ în casă, maĭ bine un mărăcine şi s'o ţiĭ închisă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 166.—HINŢESCU, p. 33.

Vedĭ *Casă.*

Acelaş înţeles ca la No. 6771.

CHIRIE

Vedĭ *Cărăuş*, *Chirigiŭ*.

CHIRIGIU

Vedĭ *Nevoĭe*.

11534 **Chiria dĕştéptă pĕ chirigiŭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 26.

* △ *Chiria deştéptă pe (pĕ) chirigiŭ.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 149. — I. G. VALENTINEANU, p. 29 & 41. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *Chiria face pe chirigiŭ.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *Chiria deştéptă pe chirigiŭ şi drumul pe călĕtor.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 132; II, p. 85.— HINŢESCU, p. 33.—FR. DAMÉ, I. p. 235.— H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Vedĭ *Cărăuş*, *Nevoĭe*.

1⁰ Adică plata bună ne face îngrijitorĭ şĭ silitorĭ la orĭ-ce (GOLESCU).
2⁰ Mergênd în lume te deştepţĭ.

A force de forger on devient forgeron.

Prov. Franc.

Chi molto pratica, molto impara.[1])

Prov. Ital.

---

[1]) Cine mult practică, mult învaţă.

Uso hace maestro. [1])

Prov. Span.

Uebung macht den Meister. [2])

Prov. Germ.

Practice makes perfect. [3])

Prov. Engl.

11535 * △ **Povara deştéptă pe chirigiŭ.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 11534.

11536 * **Chiriagiĭu cu hângiĭu tot va s'andumuséscă.** [4])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Munte.*

Pentru ceĭ carĭ trebue neapĕrat să se întîlnéscă. A se apropià de ḑicerile de la No. 589 şi 893.

CHITĂ

11537 **Acum mĭ-e chita.**

L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 169.

Adică momentul hotărîtor.

CHITONOG

11538 * △ **Chitonog.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Omul mic de stat şi gros.

---

1) Practica face meșteru.
2) Practica face meșterul.
3) Practica (te) face perfect.
4) Chirigiul cu hangiul orĭ-cum o să se întîlnéscă.

CHIVUŢĂ

11539 *Chivuţă.

GR. POÎENARU, *ing j. Putna.*

Femee rea de gură.

C'est une poissarde.

Prov. Franc.

CIEF

Vedĭ *Ţeft.*

CIMPOER

Vedĭ *Boer, Horă, Nem.*

11540 * △ Minte de cimpoer.

Sem. Centr. Buc Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Cimpoîeş, Bragagiŭ.*

Adică minte próstă.

CIMPOÎAŞ

Vedĭ *Horă.*

CIMPOÎEŞ

Vedĭ *Cimpoer.*

11541 * △ Minte de cimpoîeş.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11540.

CINCÎ

11542 * △ A face numěru cincĭ (cu cutare lucru).

M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Suciava.*— E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*—M. CANIAN, *publ. j. Iaşĭ.*

A'l furà, a'l îndosì.
Se aude pe la ţéră în j. Covurluĭu însă nu şi în j. Sucĭava.

CINGHEL

11543 **'I-a atîrnat cinghelu de nas.**

HINŢESCU, p. 76.

Vedĭ *Iabaşa*, *Iavăşea*, *Ievăşea*.

Il stăpânesce, îl pórtă după plac.

CĬOBAN

Vedĭ *Lup*, *Slugă*, *Ţĕran*.

11544 * △ **Cĭobanu te tunde, lupu te mănâncă şi ce rĕmâne, de sufletul morţilor.**

GR. I. ALEXANDRESCU, c. *Huşenĭ*, *j. Vasluĭu.*

Ţĕranul e despuĭat de toţĭ, şi atât de sărac în cât a ajuns să nu maĭ pótă da nicĭ de pomană pentru morţiĭ luĭ.

11545 **Şî cĭobonul din laptele turmeĭ luĭ mănâncă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 99.

Vedĭ *Altar*.

Adică dĕ unde slujîm, d'acolo trebuĭe să ne şî hrănim (GOLESCU).

11546 * △ **Nu scie cĭobanul**
Ce e şofranul.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa*, *j. Dîmboviţa.* — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ*, *j. Ilfov.*—A. PANN, *Fab.* II, p. 8.

De unde scie cĭobanul
Ce lucru e şofranul.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 84; III, p. 48. — HINŢESCU, p. 34.

Vedĭ *Mocan*, *Şofran*, *Ţěran*, *Ţigan*.

Acelaş înţeles ca la No. 10890.

O scurteĭca lungă cu cacom blănită,
Tocma de nerodul bine nemerită.
Anteriĭ de stofa, cămeşĭ ca tulpanul
De scie cĭobanul ce este şofranul.

A. PANN, *Fab.*

Vilain ne set qu'esperons valent.

Prov. Franc.

Was versteht ein Bauer vom Safran? [1])

Prov. Germ.

Wat weet een boer van sporen. [2])

Prov. Oland.

11547 **Veni-va cĭobanul şî va dĕosebì oile din capre.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 19.

Insemnéză ca stapânul cel bun deosebesce slugile cele bune din cele rele (GOLESCU).

11548 **Când cĭobanul priveghĭază, oile sar şî jócă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 36.

Adică când stapânul priveghĭaza norodul sě'nveselesce (GOLESCU).

11549 **Cĭobanul ne-sdravěn oile sale risipesce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 84.

---

[1]) Ce scie ţeranul de şofran.
[2]) Ce scie un ţeran de pintenĭ.

Sĕ ḑice pentru stăpânii ceĭ rĕĭ ce 'şĭ risipesc noródele (GOLESCU).

11550 **Cĭobanul, când va voĭ, şî pĕ ţapĭ ĕĭ mulge; dar, în loc dĕ lapte, sânge va scóte.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 84.

Când vor vré cĭobaniĭ 'n strungă
Şi pe ţapiĭ pot să 'ĭ mulgă;
Dar, în loc de lapte, sânge
De la dînşiĭ eĭ vor strînge.

A. PANN, II, p. 51.—HINŢESCU, p. 34. – B. P. HĂŞDĔŬ, *Traĭan*, 1869, No. 63, p. 256.

Veḑĭ *Lapte, Vacă.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, piste mĕsură, supĕră pĕ supuşiĭ lor (GOLESCU).

Τράγον ἀμέλγειν. [1])

Prov. Elin.

Mulgere hircum. [2])

Prov. Lat.

Le bon berger tond n'escorche pas.

Prov. Franc.

*
11551 **Pe cĭobanul fără câĭne (câne)**
Lupiĭ 'l lasă fără pâĭne (pâne).

A. PANN, II, p. 35.—HINŢESCU, p. 34. — M. ARONOVICĬ, *tipog. j. Iaşĭ.*

Adică stăpânul fără slugĭ bune care să 'ĭ păzéscă avutul.

* △
11552 **Maĭ bine mĕ făceam cĭoban la oĭ...**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Slugă.*

---

[1]) A mulge ţapul.
[2]) A mulge ţapul.

De cât să fac cutare lucru. Cĭobanul duce o vĭéţă maĭ grea, dar maĭ independentă.

CĬOCAN

Veḑĭ *Astăḑĭ, Ban, Muĭere, Nicovală, Cap. VII, c. Nucă, Ţigan.*

11553 * △ **Cĭocanul fără códă nu e bun de bătut.**

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Şi cel maĭ puternic, fără ajutor nimic nu póte.

11554 * △ **Rîde cĭocanul de nicovală.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Domnescĭ, j. Muscel.*

Veḑĭ *Drac, a Rîde, Vîrşă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10963.

Qui te deridet caudam trahit. [1])

HORAŢĬU, *Satir.* 3.

La pelle se moque du fourgon.

Prov. Franc.

Dixo la sarten a la caldera:
Tirse alla, cul negra. [2])

Prov. Span.

11555 * △ **Am vĕḑut maĭ multe cĭocane frânte de cât nicovale sparte.**

I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

Adică maĭ mult sunt expuşĭ ceĭ marĭ de cât ceĭ micĭ.

---

[1]) Cine te rîde îşĭ tîrîe códa.
[2]) Tingirea spune căldăreĭ: trage-te de o parte, cur negru.

Incus robusta malleum non temnit. [1])

Prov. Lat.

Bonne enclume ne craint pas le marteau.

Prov. Franc.

Buona incudine non teme martello.[2]).

Prov. Tosc.

Der Amboss fragt nach keinem Streich. [3])

Prov. Germ.

11556 **Bun cĭocan te-a cĭocănit,
Că frumos te-a potrivit.**

A. Pann, I, p. 4.

*Bun cĭocan te-a cĭocănit,
Că frumos te-a nimerit.*

Hinţescu p. 34.

1⁰ Pentru omul frumos.
2⁰ Adică bun dascal aĭ avut, bine te-a învĕţat.

11557 **Rĕŭ cĭocan te-a cĭocănit.**

Iord. Golescu, *Mss.*, II, p. 62.

*

Rĕŭ cĭocan a fost care te-a cĭocănit.

Gr. Alexandrescu, *magistr.* *Putna.*

*Urît meşter a croit'o,
Rĕŭ cĭocan a cĭocănit o.*

A. Pann, I, p. 4.

1⁰ Adică rĕŭ dascăl te-a învĕţat (Golescu).
2⁰ Pentru omul urît la faţă.

---

[1]) Nicovala puternică nu se teme de cĭocan.
[2]) Buna nicovală nu se teme de cĭocan.
[3]) Nicovaleĭ nu'ĭ pasă de nicĭ o lovitură.

11558 Cĭocanul fără gălăgie, nicĭ un lucru săvîrşasce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 84.

Adică munca fără luptă nimic nu sporesce (GOLESCU).

11559 * Unlu prî cĭoc, alantu pr'amóne. [1])

I. COYAN. *prof. c. Samarina, Epir.*

* *Unlu dă pi cĭoc, ş'altul pi amone.* [2])

ILIE GHICU, *prof. c. Băĕsa, Epir.*

Nu sunt uniţĭ, nu lucréză cum trebue, şi prin urmare nu vor isbutì.

11560 * A'şĭ lăudà cĭocanul.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Ţigan.*

A'şĭ lăudà pe ale sale.

11561 Între cĭocan şi nicovan.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 17.

* △ *Intre cĭocan şi nicovală.*

T. CODRESCU, *Uricar*, XXII, p. 46.—BARONZI, p. 50.—HINŢESCU, p. 34.—S. I. GROSSMANN, p. 40.—FR. DAMÉ, III, p. 128. — IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Intre cĭocan şi nicovalnă.

D-na E. B. MAWR, p. 22.

[1]) Unul pe cĭocan, altu pe nicovală.
[2]) Unul dă pe cĭocan, şi altul pe nicovală.

Staŭ între năcovală şi cĭocan.

A. PANN, III, p. 23.

Staŭ între năcovalmă şi cĭocan.

HINŢESCU, p. 181.

* △

Intre cĭocan şi ilăŭ.

V. A. FORESCU, *c. Mălinĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Baros, Ilăŭ.*

Sĕ dice când cade omul în cea maĭ mare strîmtorare, nevoĭe, ce nu scie cum să maĭ facă (GOLESCU).

«E rĕŭ a fi *între cĭocan şi ilăŭ.*»

Μεταξὺ τὲ ἄκμονος καὶ σφύρας.[1])

Prov. Elin

Inter malleum et incudem. [2])

Prov. Lat.

Se trouver entre l'enclume et le marteau.

Prov. Franc.

Esser fra l'incudine e'l martello. [3])

Prov. Ital.

Zwischen Hammer und Amboss sein.[4])

Prov. Germ.

Between hawk and buzzard. [5])

Prov. Engl.

---

[1]) Intre nicovală și cĭocan.
[2]) Intre cĭocan și nicovală.
[3]) A fi între nicovală și cĭocan.
[4]) A fi între cĭocan și nicovală.
[5]) Intre șoĭm și ulĭu.

Tusschen den hamer en het aanbeeld. [1])

Prov. Oland.

Eg vàr millum hamars og stiọja. [2])

Prov. Island.

11562 **A belì cĭocanul.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 65.

A păţì ruşine, a rĕmâné de ruşine, a fi într'o posiţie critică.

11563 **Rĕŭ cĭocan la capul tĕŭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 62.

Adică muĭerea cea rea (GOLESCU).

11564 * △ **A se pune (stà) cĭocan pe capul cuĭ-va.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* *A'ĭ venì la cap cĭocan.*

I. I. C. BRĂTIANU, *c. Florica, j. Muscel.*

A'l supĕrà, a cădé belea altuĭa făcêndu'ĭ necaz prin vorbe şi prin fapte.

11565 * **A fi cĭocan.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 14; I, p. 55.— G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fi mare, puternic.

Orĭ şi cum, fetico, îĭ rĕspunse baba,
Când îl veĭ supune alt-fel merge trèba,
Ca usturoĭu dulce şi bărbat ĭar mòle,
Nu sĕ pòte în lume, el nu pòrtă pòle.
Cât de bun sa'ţĭ pară *tot el ciocan este*,
C'aşa l'e ursita bĭetelor neveste.

A. PANN.

[1]) Intre cĭocan şi nicovală.
[2]) Eram între cĭocan şi nicovală.

A CĬOPLÌ

11566 **A cĭoplì pe cine-va.**

L. ŞAĬNEANU, *Dict.*, p. 175.

A subţià, a dà cuĭ-va o spoĭală, a'l civilisa, şi cum ḑice francesul: *le dégrossir.*

11567 **La lemne cĭoplind cărămidar nu te facĭ, nicĭ meşter dĕ lemne lucrând la cărămidă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 38.

Sĕ ḑice când unele vrem să învĕţăm, şî la altele ne îndeletnicim (GOLESCU).

A SE CĬOPLÌ

11568 *△ **A se cĭoplì.**

P. ISPIRESCU, *Leg* p. 142. — S. MIHĂILESCU, *Şezăt.*, II, p. 74. — M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ j. Suclava.*

A se maĭ deşteptà.

«Băĭatul cu care ucenicise Gheorghe ajunse să fie mâna drêptă a Impĕratuluĭ, atât *se cĭopli* şi se supţie în puţină vreme.» — P. ISPIRESCU.

CIRIPIE

11569 **Ca pe ciripie.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 135, 196, 263 & 288. — L. ŞAĬNEANU, *Dict.* p. 177. — FR. DAMÉ, I, p. 250.

Veḑĭ *Găĭtan.*

1⁰ Adică drept, de-a dreptul
2⁰ Fórte bine, fără nicĭ o smintélă.

«Cum plecă cu oile argatul, în diminéţa următóre, fata făcù precum îĭ ḑisese tată-seu. El se duse *drept ca pe ciripie* tocmaĭ pe moşia scrófeĭ cu oile la păşune.» — P. ISPIRESCU, p. 263.

Comme sur des roulettes.

Prov. Franc.

CIRTĂ

11570 Nicĭ o cirtă.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 219. — Fr. Damé, I. p. 250.

Adică absolut nimic.

«Dragul meŭ, Greucene, rĕspunse împeratul, nu pot să schimb nicĭ o ĭotă, *nicĭ o cirtă* din hotărîrea mea.» — P. Ispirescu.

CĬOBOTAR

Veḑĭ *Croitor*.

A CITÌ

Veḑĭ *Popă*.

CĬUBOTAR

11571 * △ Vĕḑut'aĭ vr'un cĭubotar cu cĭubote bune?

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Cizmar*, *Croitor*.

Pentru ceĭ cariĭ lucrézā bine pentru alţiĭ şi rĕŭ pentru dînşiĭ.

Le cordonnier est le plus mal chaussé.

Prov Franc.

In casa di calzolayo non si hanno scarpe. [1])

Prov. Ital.

Alfaiate mal vestido, sapateiro mal calçado. [2])

Prov. Portug.

Der Schuster hat die schlechtesten Schuh. [3])

Prov. Germ.

---

[1]) In casa cĭobotaruluĭ nu sunt cĭobote.
[2]) Croitor rĕŭ îmbrăcat, cizmar reŭ încălţat.
[3]) Cizmarul are cea maĭ próstă încălţăminte.

Who goes worse shod, than the shœ-maker's wife.[1]

Prov. Engl.

CĬUBUCCĬU

11572 * Iĭ cĭubucciul luĭ Dumneḑeŭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.* c. *Focşanĭ*, *j. Putna.*

Pentru omul mândru, maĭ ales daca se crede şi ném mare.

C'est le premier moutardier du pape.

Prov. Franc.

A CĬULÌ

11573 * A cĭulì urechile cuĭ-va.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 672.

Veḑĭ *Naş.*

A'l mustrà rĕŭ. Veḑĭ No. 4110.

CĬUR

Veḑĭ *Nuntă, Pĭele, Urs.*

11574 * △ Bagă în cĭur şi alege.

E. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulţĭ*, *j. Covurluĭu.*

Ca să arĕte că, dintre maĭ mulţĭ inşĭ, nu poţĭ găsì unul bun.

11575 * Căḑu çirlu dì mi agudi[2].

N. ST. c. *Nijopoli, Macedonĭa.*

Câud se vaetă pentru nimica.

[1] Cine umblă maĭ prost încălţat, de cât nevésta cizmaruluĭ?
[2] Căḑu cĭurul de mĕ lovì.

11576 **Din cĭur în dărmon.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 90.

Sĕ ḑice când fórte rĕŭ ne frămîntă óre-cine, aruncându-ne din maĭ micĭ necazurĭ în maĭ marĭ nevoĭ (GOLESCU).

11577 **A trece prin cĭur şi prin dîrmon.**

S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 329.

* *Trecut prin cĭur şi dîrmon.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 172; III, p. 153. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 2627. — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 153.

* △ *A fi dat prin cĭur şi prin dîrmon.*

I. IONESCU, *Cart. Cit.* III, p. 66. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *A fi dat prin cĭur şi prin dîrmoĭu.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A fi trecut şi prin cĭur şi prin dîrmoĭu.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 172; *Rev. Ist.* I, p. 235; *Leg.* I, p. 49; *Snóve.* p. 80. — HINŢESCU, p. 192. — FR. DAMÉ, I, p. 255.

Şi în cĭur şi în dîrmoĭu.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 204.

* *Tricut pri tu çir şi dîrmon.*

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonĭa.*

Veḑĭ *Sită.*

1⁰ Ca să arĕte că cine-va scie şi a păţit multe.
2⁰ Incercat şi prin urmare, cu multa experienţă, priceput.

3⁰ A căruĭ valóre este în deobşte cunoscută.

«Toţĭ trecură, dară nu lovi nicĭ pe unul. Mulţĭ credeà că fata n'are voĭe să se marite. Insă un boer bĕtrân, *trecut şi prin cĭur şi prin dîrmon*, d'ăĭa care auḑise, vĕḑuse şi păţise multe, ḑise să trécă şi ómeniĭ curţiĭ — P. Ispirescu, *Leg.* p. 153.

4⁰ Pentru o hotărîre luată după multe discuţiĭ şi o matură chibzuĭélă.

«Decĭ, după ḑiua pusă, la locul însemnat cu toţĭ adunându-se, după ce multe cuvinte, *şi în cĭur şi în dîrmoĭu* cernute şi sbătute, la mijloc puseră, cu toţiĭ sufletele să 'şĭ pĭérdă ĭară trupurile şi vĭéţa să 'şĭ agonisésca aleséră.» — D. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 204.

11578 Trecut şi prin cĭur şi prin cĭurel.

Laurian & Maxim, I, p. 711.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 11577.

11579 Trecut şî pîn cĭur şî pîn sîtă.

Iord. Golescu, *Mss.* II. p. 71.

* △

A trecut şi prin cĭur şi prin sîtă.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

*

Trecut prin cĭur şi prin sită.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1376. *Conv. Liter.*, VII, p. 380. — Fr. Damé, I, p. 255; IV, p. 70. — S. I. Grossmann, *Dict.* p. 399. — Laurian & Maxim, I, p. 711.

Cernut prin cĭur şi prin sită.

Laurian & Maxim, I, p. 604.

* △

A fi dat şi prin cĭur şi prin sită.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — M. Canian, *j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *Sită.*

Acelaş înţeles ca la No. 11578.

11580 * △ **Trecut prin cĭur şi prin veşcă.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — A. GOROVEÏ, *magistr. j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 11579.

11581 **Nicĭ în cĭur nicĭ în cĭurel.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 2319.—LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 41.

Adică în nicĭ un chip.

«Nu vrĕŭ să mĕ bag cu tine *nicĭ în cĭur, nicĭ în cĭurel.*»

11582 * △ **Nicĭ în cĭur nicĭ în veşcă.**

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienii, j. Dorohoï.*

Acelaş înţeles ca la No. 11581.

11583 **A purtà în cĭur.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 711.

A agità, a nu dà pace.

11584 **A'ĭ jucà în cĭur.**

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 369.

A se purtà după voĭea cuĭ-va.

«După nenorocire pre lumea acésta sunt încă mulţĭ ómenĭ rĕĭ şi viclenĭ, care de aceĭa nu vorbesc bine care nu le ĭaste spre plăcerea lor şi *nu le jócă lor în cĭur*». — DIM. ŢICHINDEAL.

11585 * △ **A'l suci în cĭur fără văcălie.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Îl jócă cu viclenie
In cĭur fără văcălie.

A. PANN, I[r], p. 158. — HINŢESCU, p. 84.

Il pórtă rĕŭ şi după cum vroesce.

* △
11586 A cără apa cu ciurul.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 711. — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 204. — G. I. MUNTEANU, p. 72. — S. I. GROSSMANN, p. 246. — I. IONESCU, III, p. 159. — I. FUNDESCU, *Basme*, p. 76. — REINSBERG-DÜRINGSFELD, II, p. 199. — V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Suciava.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

* △
Cară apă cu ciuru (ciurul).

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p 25. — IULĬU GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — D. POPOVICĬ *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungarĭa.*

* △
Duce apă cu ciuru.

ILIE HOCĬOTĂŬ, *stud. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvanĭa.*

Veḑĭ *Măgar*, *Nuntă.*

1° Adică muncesce fără spor (GOLESCU).
2° A nu face nimic, a nu ajuta de loc.

Mi-aĭ cărat apă cu ciuru = nu mĭ-am făcut nicĭ o trébă!

«Căram mereŭ la vatră lemne cu frigarea, *apă cu ciurul* şi glume cu căldarea.» — FUNDESCU.

«O vestală, Tuccĭa, acusată că ar fi comis un incest, strigă: O Vesta! dacă m'am apropiat de altarele tale cu inima curată, dă-mĭ un semn care să arĕte ne-vinovăţĭa mea.» Şi luând un ciur, se scoborî la Tibru, umplu ciurul cu apă şi, întorcĕndu-se, îl rĕsturnă la picĭórele pontifilor. — VALERĬU-MAXIM, VIII, I, 5; PLINĬU, *Ist. Natur.*, XXVIII. 2.

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἐπιφέρει. [1])

Prov. Elin.

Cribro aquam haurire. [2])

Prov. Lat.

[1]) Ieà apă cu ciurul.
[2]) A lua apă cu ciurul.

Puiser l'eau dans un cribleau.

Prov. Franc.

Portar l'acqua nel vaglio. [1])

Prov. Tosc.

Wasser in einem Siebe holen. [2])

Prov. Germ.

11587 **Cu cĭurul cară apă în vas găurit.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 31.

Veḑĭ *Ban.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce mult risipesc ne-sciind cum să păstreze (GOLESCU).

Baniĭ din mână 'ĭ scapă
Ca cĭurul cum ţine apa.

A. PANN.

11588 * △ **Cu cĭurul nu aducĭ apă.**

V. SALA, *dasc. c. Dumbrăvenĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Veḑĭ *Grapă.*

Cum aĭ de gând să lucrezĭ nu facĭ trébă.

«Precum *apa nu sĕ póte ţine în cĭur*, aşa mincĭuna nu póte să stăruĭéscă în basnele sale.» — DIM. CANTEMIR, *Hron.*, II, p. 339.

11589 * △ **Par'că a cărat altora apă cu cĭurul.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Aşa e de slab.

11590 **Pĕ cât ne ţine cĭurul apă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 57.

Adică atât să ne întindem pĕ cât ne ĭértă puterea (GOLESCU).

---

[1]) A căra apă cu cĭurul.
[2]) A luà (căra) apa cu cĭuru.

11591 **Pre cât duce cĭurul apă.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 711.

*
Cât duce cĭurul apa.

B. P. HĂȘDEŬ, *Cuv. Bětr. pref.* X.

* △
Pe cât ține cĭurul apă.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

*
Cât ține cĭurul apă.

B. P. HĂȘDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 1270.

* △
După cum ține cĭuru apă.

GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna.*

△
Cât stă apa în cĭur.

B. P. HĂȘDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 1274. — R. SIMU, *c. Orlat, Transilvania.*

△
Cât pestesce apa în cĭur.

S. FL. MARIAN, *Nascere*, p. 37 & 38.

*
Cât cĭóra 'n par și apa 'n cĭur.

V. ALEXANDRI & LASCAR ROSETTI, *Mss.*

* △
Cât apa 'n cĭur.

GR. POIENARU, *ing. j. Putna.*

Vedĭ *No. 1656.*

Pré puțin, maĭ de loc, și chiar nimic.

«Precum apa nu sĕ póte ținé în cĭur, așa mincĭuna nu póte să stăruĭéscă în basmele sale.» — D. CANTEMIR, *Hron.*, II, p. 339.

«In părțile Oravițeĭ, din Banat, femeea care a ajuns în stare binecuvîntată, adecă care simțesce că i s'a apropiat acum timpul ca să

nască, ïeà apă într'o òlă şi aruncând peste strėşina caseĭ, o sprijinesce cu un cïur, din jos de care să fie un blid saŭ alt vas, şi ḑice:

«Cât pestesce apa pe strėşină, şi *cât pestesce apa 'n cïur*, atâta să pestéscă şi băĭatul saŭ fata.» saŭ: «Cum nu stă apa pe strėşină, aşa să nu pótă stà băĭatul saŭ fata.» Apoĭ o bė de treĭ orĭ, făcêndu'şĭ înainte cruce şi din care îşĭ udă puţin şi pântecele.»—S. Fl. Marian, *Nascere.*

«Când plécă ómeniĭ cu vre-o marfă la tîrg, ĭeaŭ un cïur, îl ţin de asupra marfeĭ şi turnând apă în el ḑic: *cât stă apa în cĭur* atâta să staŭ cu marfa ne-vîndută în tîrg.» — R. Simu, *c. Orlat Transilv. apud. B. P. Haşdeu, Etym.*, p. 1274.

*

11592 **A vedė ca prin cĭur.**

P. Ispirescu, *Leg.*, I, p. 172. —I. C. Fundescu, *Basme*, p. 92.

A zări ca prin cĭur.

Gr. Jipescu, *Lumin.* I, p. 261.

Veḑĭ *Sită.*

A vedé binişor.

«Cum puse la ochĭ lapte de acesta băgă de sémă că vede ca prin sită. Maĭ dete odată şi *vĕḑù ca prin cĭur.* Când se unse a treĭa óră vĕḑù luminat ca toţĭ ómeniĭ.» — P. Ispirescu,

CĬUREL

Veḑĭ *Cĭur.*

CIZMAR

11593 **Cizmarul pentru cizme numaĭ rĕspunde, ĭar nu şî pentru nădragĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.*, II, p. 78.

Adică fieş care pentru slujba sa, pentru meseria sa (Golescu).

* △

11594 **Cizmarul umblă cu cizmele sparte.**

A. Pann, I, p. 149. —P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 158. — Hinţescu, p. 35. — Iulĭu Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Cizmarul umblă cu cizmele rupte.

D-na E. B. MAWR, p. 73.

Vedĭ *Cĭubotar, Croitor.*

Acelaş înţeles ca la No. 11571.

Les cordonniers sont les plus mal chaussés.

Prov. Franc.

El calegher ga sempre le scarpe rotte.[1]

Prov. Venit.

Der Schuster hat die schlechtesten Schuh.[2]

Prov. Germ.

The smith's mear and the souter's wife are aye warst shod.[3]

Prov. Scoţ.

Skomakar-Borni hava stundom verste Skœrne.[4]

Prov. Norv.

CLEĬU

11595 * **A fi (făcut) cleĭu.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*—FR. DAMÉ, I, p. 258.

Adică bét.

«A spus că l'a vĕḑut la crîşmă cu femeea aceea, *cleĭu* amîndoĭ.» — S. NĂDEJDE.

11596 **Cleĭu.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 92.

Adică nimic, de loc.

---

1) Cizmarul are în tot-dé-una ghéta ruptă.
2) Cizmarul are cea maĭ próstă încălţăminte.
3) Calul potcovaruluĭ și femeiea cizmaruluĭ sunt, în tot-dé-una, ceĭ maĭ rĕŭ încălţaţĭ.
4) Copiiĭ cizmaruluĭ aŭ câte-odată cele maĭ rele încălţăminte.

«Trăsnea dormeà pe hat, cu gramatica sub nas şi habar n'avea de frig. Sărace, sărace! nu eştĭ nicĭ de zama ouĕlor. De cât aşa maĭ bine te făceà mă-ta un mânz şi te mâncà lupiĭ, ḑic eŭ în mine.

«—He! Trăsnea, mĕ! scólă! scĭĭ tabla! Sare el de jos; îl ascult, *cleĭu!*

— Haĭdem a-casă, mĕĭ Trăsne, că m'a rĕsbit fómea şi frigul.» — I. Creangă.

11597 *△ Cleĭu de ogar chĭor.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11596.

CLENCĬU

11598 *△ Clencĭu.

I. Creangă, *Conv.* X, p. 377. — L. Şăineanu, *Dict.*, p. 182. — Gr. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.* — C. Teodorescu, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Papură.*

1⁰ A căutà cuĭ-va un cusur, o greutate, a bîrfi.

«Când vreĭ să scapĭ de un om îĭ cauţĭ miĭ de *clencĭurĭ.*»

2⁰ Cértă, cĭorovăĭală.

«Cu dînsa am avut şi eŭ o lécă de *clencĭu.*» — I. Creangă.

CLEŞTE

Veḑĭ *Aricĭu, Măsé, Dinte.*

11599 Cu cleşte jeratecul să ţie şi cu mâna altuĭa şérpele din bortă să scóţă.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 220.

Cleşte împotriva jeratecuļuĭ m'aĭ făcut.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 44.

Veḑĭ *Càrbune, Şérpe.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, cu primejdia altora, vor să scape eĭ de primejdie, spre al lor folos.

Cizmarul umblă cu cizmele rupte.

D-na E. B. MAWR, p. 73.

Vedĭ *Cĭubotar, Croitor.*

Acelaş înţeles ca la No. 11571.

Les cordonniers sont les plus mal chaussés.

Prov. Franc.

El calegher ga sempre le scarpe rotte.[1])

Prov. Venit.

Der Schuster hat die schlechtesten Schuh.[2])

Prov. Germ.

The smith's mear and the souter's wife are aye warst shod.[3])

Prov. Scoţ.

Skomakar-Borni hava stundom verste Skœrne.[4])

Prov. Norv.

CLEĬU

11595 * **A fi (făcut) cleĭu.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*—FR. DAMÉ, I, p. 258.

Adică bét.

«A spus că l'a vĕḑut la crîşmă cu femeea aceea, *cleĭu* amîndoĭ.» — S. NĂDEJDE.

11596 **Cleĭu.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 92.

Adică nimic, de loc.

---

1) Cizmarul are în tot-dé-una ghéta ruptă.
2) Cizmarul are cea maĭ próstă încălţăminte.
3) Calul potcovaruluĭ şi femeiea cizmaruluĭ sunt, în tot-dé-una, ceĭ maĭ rĕŭ încălţaţĭ.
4) Copiiĭ cizmaruluĭ aŭ câte-odată cele maĭ rele încălţăminte.

«Trăsnea dormeà pe hat, cu gramatica sub nas şi habar n'avea de frig. Sărace, sărace! nu eştĭ nicĭ de zama ouĕlor. De cât aşa maĭ bine te făceà mă-ta un mânz şi te mâncà lupiĭ, ḑic eŭ în mine.

«—He! Trăsnea, mĕ! scólă! sciĭ tabla! Sare el de jos; îl ascult, *cleĭu!*

— Haĭdem a-casă, mĕĭ Trăsne, că m'a rĕsbit fómea şi frigul.» — I. Creangă.

11597 * △ **Cleĭu de ogar chĭor.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11596.

CLENCĬU

11598 * △ **Clencĭu.**

I. Creangă, *Conv.* X, p. 377. — L. Şăineanu, *Dict.*, p. 182. — Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.* — C. Teodorescu, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Papură.*

1⁰ A căutà cuĭ-va un cusur, o greutate, a bîrfì.

«Când vreĭ să scapĭ de un om îĭ cauţĭ miĭ de *clencĭurĭ.*»

2⁰ Cértă, cĭorovăĭală.

«Cu dînsa am avut şi eŭ o lécă de *clencĭu.*» — I. Creangă.

CLEŞTE

Veḑĭ *Aricĭu, Măsé, Dinte.*

11599 **Cu cleşte jeratecul să ţie şi cu mâna altuĭa şérpele din bortă să scóţă.**

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 220.

Cleşte împotriva jerateculuĭ m'aĭ făcut.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 44.

Veḑĭ *Cărbune, Şérpe.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, cu primejdia altora, vor să scape eĭ de primejdie, spre al lor folos.

Kumun ou ghar yier moghai barimouì. [1])

Prov. Mongol.

△
11600 **De ce mi-am făcut cleşte? ca să nu mě ard.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 5; *Conv. Liter.*, 1875—1876.

*
Când aĭ mâşè, câţè s'ţ'arḑî dédzetle. [2])

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir.*

Când puĭ pe altul să 'ţĭ facă o trébă grea, saŭ displăcută, primejdiósă, etc.

* △
11601 **Nu 'ţĭ băgà degetele în foc pánă aĭ cleşte.**

IULIŬ GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △
Nu prinde de ferul roş, cu mânile, până când aĭ cleşte.

C. BODNARIU, *preot, c. Bochia, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11600, sub formă de povaţă.

* △
11602 **Omul îşĭ cumpěră cleşte ca să nu 'şĭ frigă degetile.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11600, dar maĭ ales pentru slugile saŭ maĭ miciĭ noştri

*
11603 **Nu te adară mâşè, că te arḑĭ.** [3])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Nu te lăsà orbesce în voïea altuïa, căcĭ veĭ suferì.

---

[1]) Prinde şerpĭ cu mânile altora.
[2]) Când aĭ cleşte, de ce să 'ţĭ arḑĭ degetele?
[3]) Nu te fă clesce, că te arḑĭ.

* △
11604 Tacĭ, te odihnesce,
Să nu te-apuce în cleşte.

Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Lasa-te să nu fiĭ căpcănit, adică să nu te prin̦dă. Ved̦ĭ d̦icerea de la No. 11605.

*
11605 A ţine (apucà) pre cine-va în cleşte.

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 179.

A'l avé bine pus la mână, în cât nu are cum scăpà, sau trebue sa facă ce sĕ cere de la dînsul.

* △
11606 A fi prins în cleşte.

I. Creangă, *Pov.*, p. 207. — Fr. Dame, I, p. 259.

A fi cu totul în puterea cuĭ-va. Ved̦ĭ No. 11605.

«Fiul craĭuluĭ vĕd̦ându-se *prins în cleşte*, şi fără nicĭ o putere, ĭĭ jură credinţă şi supunere în tóte.» — I. Creangă.

*
11607 Cu cleştele.

Adică cu greŭ.

«Trebue să 'ĭ scoţĭ vorbele din gură *cu cleştele.*»

CLOPOTAR

*
11608 Clopotar.

Fr. Dame, I, p. 262.

Pentru omul flecar.

COBILIŢĂ

* △
11609 Drept ca cobiliţa.

C. Teodorescu, *înv. c. Crusescĭ, j. Vasluĭu.*

Ved̦ĭ *Coromîslă.*

Se d̦ice celuĭ vinovat.

COCÂRLĂ

11610 *△ **S'a făcut cocârlă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

S'a ghemuit, s'a încovrigat, s'a strîns de frig.

COCEORBĂ

Vedĭ *C cîorbă, Vorba.*

COCIE

11611 *△ **Nu fugi (alergà) după cocĭa care nu te aşteptă.**

DIM. POPOVICĬU, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.* — IULIŬ GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit, Arad, Ungaria.*

Nu te îndesà unde nu eştı chemat.

COCĬORBĂ

Vedĭ *Vo1 a.*

11612 *△ **A ajunge la cocĭorbă (coceorbă, cocĭorvă).**

A. PANN, I. p. 3. — HINŢESCU, p 2 5. — N. MATEESCU. *înv. c. Moviliţa. j. Putna.*

Vedĭ *No. 6357.*

Adică la bătae.

COCĬORVĂ

Vedı *Coci rba, Vor ă.*

11613 △ **Cu vătraĭu şi cu cocĭorvă.**

G. COŞBUC, *Foia p. toţĭ*, 1898, p. 86.

Vedĭ *Căţel.*

Cu tot avutul sĕŭ.

«A plecat *cu vatraĭu şi cu cocĭorvă.*

COCLEŢ

* △
11614 **A căută cocleţe.**

G. POBORAN, *inst.*, *j. Olt.*

Veḑî *Papură.*

A se silì să găséscă greşelĭ cuĭ-va.

CÓDĂ

Veḑĭ *Pădure, Secure, Topor.*

* △
11615 **Nu e bună códa care a maĭ slujit la un topor.**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suciava.*

Adică omul care a maĭ slujit la un altul, care a fost unélta acestuĭa.

COJOCAR

Veḑĭ *Vulpe.*

*
11616 **Din bucăţele cojocarul blană mare face.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 90.
P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 160.
— G. POBORAN, *inst.*, *j. Olt.*

Arată că, câte puţin adăogând, sumă mare dobândim (GOLESCU).

* △
11617 **Şi acum, vorba cojocaruluĭ, să ne întórcem la blană.**

GAVR. ONIŞOR, *prof.* c. *Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Veḑĭ *Blană.*

Acelaş înţeles ca la No. 6597.

COMÓRĂ

Veḑı *Dra* .

Sub numele de comóră, poporul înţelege o adunătură mare de banĭ, puşĭ într'un vas de stejar orĭ într'o căldare de aramă, şi ascunşĭ în anumite locurĭ de ómeniĭ bogaţĭ din vechime.

Comorĭ sunt fórte multe în pămînt: *curate*. adecă care 's juruite omuluĭ; şi *ne curate*, a căror stăpân e ne-curatul.

Orĭ-ce comóră trebue să ardă o-dată în an; de obiceĭu se aprind spre ḑile însemnate, şi maĭ ales primăvara şi tómna. Cele curate ard de la mĭezul nopţeĭ până în zorĭ de ḑi; ĭar cele ne curate de cu sara până la mĭezul nopţeĭ. când cântă cocoşul.

Spre Blagoveştene, spre Floriĭ, spre Pascĭ, spre Sfântu Gheorghe, Ispas, Duminica Marc, etc. ard cele maĭ multe comorı. Para comóreĭ variéză: cea a comóreĭ de aur e gălbue, cea a comóreĭ de argint e roşcată, ĭar a comóreĭ de aramă e albăstrie.

Cine vrė să aĭbă partă de comóră, trebue să fie om cu credinţă în cele sfinte, să fie om curat, bun la inima, căcĭ nu tuturor păcatoşilor îndréptă Cel de sus pasul spre bogaţiĭ. Imbracându-te în haĭne curate, şi în condiţiile de maĭ sus, staĭ de privighere în spre ḑile marĭ afara şi, când veḑĭ comóra arḑênd, te repeḑĭ acolo şi puĭ sĕmn.

A doua ḑi te ducĭ acolo singur singurel, săpĭ în locul unde a ars comóra; însă aĭ băgare de sama, a nu cădė ţernă înapoĭ în grópa ce facĭ, cacĭ alt-fel remâĭ orb. Dând de vasul cu baniĭ, ıeĭ câţĭ-va din eĭ şi-ĭ laşĭ în grópă fără a o astupă. Din banıı aceştia trebue să daĭ câţĭ-va la vĕduve şi fetele sărace, de vreĭ să aĭbĭ parte de eĭ.

De comorile ce sunt în stapânirea necuratuluĭ, numaĭ îndeplinind condiţiile ce-ţĭ spune el, poţĭ avė parte; alt-fel nu te lasa să puĭ semn, punêndu ţĭ fel de fel de pĭedecĭ.

Eram copil când am auḑit povestea cum un om a luat comóra ne curatuluĭ în chipul urmetor:

Omul se dusese la padure după lemne Pe la amurgul sĕreĭ, vede arḑênd o comóră, pe care se aflà un spurcat de om. Omul vĕḑênd comóra, s'apuca s'o sape. O dată i se arata un dracuşor mic, negru ca ceaunu, cu fes roş în cap, cu ochiĭ ca focu, şi cu nisce cancĭ la mână ca colţiĭ pĭeptenelor de câlţĭ, şi-ĭ ḑice:

— Ce facĭ, meĭ omule acolo? — Ia sap comóra asta. D'apoĭ aı împlinit condiţia pusa de stăpânul eĭ când o îngropat-o în pamînt? — Ce condiţie să împlinesc? — Ca sa manâncĭ spurcatu ista, ş'apoĭ s'o ĭeĭ. — Il manânc, bre. — Când l'ĭĭ mânca, sa viĭ s'o ĭeı.

Şi omul naĭbeĭ, şiret şi sucit cum erà, ĭea spurcatul, îl învele într'un ştergar, îl duce a-casă, îl pune în cuptor, îl usucă bine, îl pisază ca chiperĭu şi când mâncà borş orĭ lapte dulce cu mămăliga pre serà şi câte puţină faina din spurcatul uscat.

Când găti de mâncat spurcatul. se duse sa şĭ ĭea comóra. Necuratu crapà de cĭuda ca remâne şi fară banĭ şi fara om. şi cautà sa pue omuluĭ beţe 'n róte. Dar omu prin câte va crucĭ, facute cu duh curat, îl isgoni şi-şĭ luă comóra.

Astaḑĭ nu prea sûnt comorĭ; şi chıar dacă sûnt, se gasesc rar de tot.

Se spune că comorile vechĭ, omul trebue să le înlocuĭéscă cu harnicia şi munca, cacĭ alt-fel remâĭ în urmă de tot.

Poveştĭ cu comorĭ sûut fórte multe,

Eată una, cărĭa multa lume a vroit sa'ĭ dea aparenţa de lucru adevĕrat.

Pe valea Moldoveĭ, în judeţul Némţ într'un sat, un gospodar s'a pucase sa şĭ faca un beciu în pămînt pentru ţinut zarzavaturĭ. Cum sapă omul, numaĭ ce dă de-o uşă de fer fórte grósă, încuetă c'o lacată cât o ólă de praznic de mare Curios de-a aflà omul unde duce acea uşa, dă s'o sparga orĭ s'o descue, dar tóte silinţele ĭ fură zadarnice. Vĕḑênd că nu póte reuşi de-a intrà pe uşă, face o borta pe alaturea de uşă într'un părete de pétră fórte gros şi greŭ tare de stricat.

După o muncă neobosită, omul reuşesce a sparge păretele şi a privi

în gropa spre care duceà ușa; dar ce sě vadă? Inăuntru erà o casă forte spațiosă, luminată de patru stîlpĭ, ce luminaŭ ca ḑiua, în care eraŭ o mulțime de coșercĭ cu fel-de fel de banĭ. O bogăție ne maĭ pomenită zăceà sub casa omuluĭ nostru.

Bolta acésta erà păzită de o umbră, ce stateà în dreptul meseĭ pe care erà așeḑată o carte deschisa și două sfeșnice cu lumînărĭ aprinse.

Când omul voeà să se ducă în cotrova. umbra se luà după el și-ĭ arĕtà cu mâna sa. Omul nefiind prost din fire, șĭ-a închipuit că în carte trebue să fie scrise condițiile cu care s'ar puteà ridicà banĭ din subterană. Și așa și erà. Se duce omul după cărturarĭ iscusițĭ, și nicĭ unul n'a putut deslegà ce erà scris, de cât o moșă din Bacăŭ. Și care erà prima condiție? Că nimene să nu îndrăsnéscă a luà vre un ban din acea uriașă comoră, cacĭ e vaĭ și amar de el. Cine-vré să aibă comora, pe lângă alte condițiĭ de milosteniĭ. trebue să descue lacata de la ușě cu *iérba feruluĭ*, adusă 'n potirul de la biserică.

Multă lume a umblat dupa procletu de iérba feruluĭ, dar pace! Iérba feruluĭ nu s'o gasit, și comora zace tot acolo unde e.

Se maĭ povestesce că omul acela, avênd nevoe de banĭ, s'ar fi dus și s'a împrumutat la umbră cu câte-va parale. In urmă a uĭtat să pue baniĭ la loc. Imbolnăvindu-se de morte a visat că nu se face sănatos până ce nu va pune baniĭ luațĭ din coșarcă înapoĭ. Făcênd așa s'a însănătoșit.

Șezătórea, I, p. 284.

COMORILE LUĬ VODĂ.

Alaturea cu *drumul împĕrătesc,* care trece prin orașul *Siretĭu,* și duce pe lânga satul *Bălcauț* la *Sucéva,* se află o gârlă.

La începutul gârleĭ acesteia, adică acolo unde se întîlnesce *Sasca* cu *Mieḑeniĭ* două délurĭ carĭ se află în partea despre amiaḑĭ a Siretĭuluĭ, se vĕd nisce adînciturĭ în pamînt.

Adînciturile acestea nu sunt adîncĭturĭ firescĭ, ci ele sunt gurile a treĭ pivnițĭ, în carĭ se află maĭ multe buțĭ de banĭ.

Ear' buțile sunt așeḑate acolo de un *Vodă* despre care se ḑice că a domnit ore-când preste *Moldova* și a locuit în Siretĭu, și care la ascunderea comorilor sale, a lăsat urice, carĭ spun cu cea maĭ mare acuratéță unde-ĭ sunt comorile ascunse și cât de mare e numerul banilor, ce se află într'însele.

Nu mult după alipirea Bucovineĭ la Austria ḑice că dând Moldova de uricele acestea, trimise în înțelegere cu împerăția nostră, o comisie să caute pivnițele, să le destupe și să scotă comorile ascunse într'însele.

Comisia, mergênd și sosind la starea locuduĭ, deschise planurile, ce le-a fost luat cu dînsa, căuta într'însele și dând de urma pivnițelor, aŭ pus pre maĭ mulțĭ omenĭ ca să sape și să le destupe.

Treĭ ḑile și treĭ nopțĭ de arîndul se munciră omeniĭ pușĭ cu săpatul, făra sa dee de pivnițe. La sfîrșitul ḑileĭ a treia însă săpătoriĭ aŭ dat de treĭ ușĭ de fer.

Multă și mare muncă aŭ avut omeniĭ cu săpatul. Dar' și maĭ mare chin au avut eĭ acuma cu deschiderea ușilor. In sfîrșit totușĭ isbutiră cu mare chiŭ și vaĭ a le deschide.

Și când le deschise, ce să le vadă ochiĭ? O mulțime de buțĭ stà înșirate pe lânga pereţiĭ pivnițelor pline de aur lucitorĭŭ ca fața sorelui.

Sapătoriĭ, cum deteră cu ochiĭ de aurul cel strălucitorĭŭ, bucuria

lor; îndată trimiseră soli în oraş să chieme comisia, care erà dusă la cină, ca să vie să numere buţile şi să scótă comorile.

Dar până se adunară domnii, din cari erà alcatuită comisia aceea, la un loc, până se porniră şi sosiră, un isvor, care s'a iscat pe neaşteptate, umplù tustrele pivniţile cu apă.

Săpătorii vědênd acésta, prinseră de grabă a scóte apa, şi scóte adi, scóte mâni, scot mai multe sěptěmâni de-a rîndul, fară s'o mai pótă găti de scos, căci pare că erà lucru pocit; cu cât scoteaŭ ei mai repede şi mai bărbătesce, cu atâta şi apa isvorià şi cresceà mai tare.

Se vede că isvorul acela de apă erà blestemul lui Vodă, căci el a strîns comorile acelea şi le-a ascuns acolo, nu pentru lăcomia ómenilor, ci ca să aibă cu ce plătì *vămile* saŭ *punţile* în lumea ceea-l-altă.

De aceea şi comisia, vědênd de la o vreme că numai de géba se muncesc ómenii cu scosul apei, puse sě încue din noŭ uşile, să astupe gurile pivniţelor, şi se întórse apoi cu nasul în pamînt şi cu buzele umflate de unde a venit.

Şi de-atunci şi până astădi nimene nu s'a mai încumetat a destupà pivniţele acelea şi a scóte comorile, cari se află într'însele.

S. Fl. Marian, *Tradiţ. Pop.*, p. 85.

Vedi de asemenea credinţele care se găsesc la cuvîntul *Ban* şi în *Şezătórea*, An. V, No. 7.

11618 **Unde este comóra vóstră acolo este şi inima vóstră.**

Antim Ivirénul, *mitrop. Didahiile*, p. 208.

Pentru cei sgârciţi.

* △

11619 **Comóră găsită**
Belea ne-sfîrşită.

V. Alexandri, *Poes. Pop.* p. 93. — Fr. Damé, I, p. 129.

Vedi *Ban*.

Acelaş înţeles ca la No. 11092.

In *Nibelunge-Nôt* acéstă idee predomina. Piticul Andvari, perdêndu'şi comóra, a blestemat-o, şi toţi aceia cari cautā să dobândéscă saŭ cari pun mâna pe acea comóră, ca Hreidmar, Fafnir şi Regin, Sigurd, Gunnar, Hœgni şi Atli pier de o mórte năprasnica.

Mai ales în vechime, într'un timp când pasiunile eraŭ ne-înfrînate şi când viéţa unui om era socotită ca nimica, crimele şi luptele isvorîte din setea de a dobândì averi, au putut da nascere la o credinţă ca cea de mai sus.

Daca resfoim istoria regilor merovengiani întîlnim multe exemple de luptele şi omorurile cari se săvîrşéŭ când vroiéu să dobândéscă tesaurile unui rival.

Chloderik ca să stăpânéscă averile tatăluĭ sĕŭ Sigebert, regele Francilor Ripuarĭ, îl ucide în momentul când, ostenit, se odihnea în pădurea Burconĭa, lângă apa Rinuluĭ. La rîndul luĭ Clovis, pune de omóră pe Chloderik, pe când acest rege îşĭ arĕta bogăţiile ómenilor trimişĭ ca să'l asasineze. Chilperic se laudă cu posesiunea unuĭ mare tesaur, proba cea maĭ certă a puteriĭ sale. In Evul-Mediu, suveraniĭ şi senioriĭ germanĭ aveaŭ fie-care câte o *Schatz Kammer*.

Personagiile din *Edda* resistă cu greŭ la ademenirea auruluĭ. Brunhild se plânge că fratele eĭ Atli, ca să o silèscă să se mărite, nu'ĭ dă partea ce i se cuvine din moştenirea părintéscă: «*Daca aş fi remas fată mare, Atli ar fi oprit jumetatea mea din moştenire, pămînturile şi bogaţiile care 'mĭ aparţineau, mie fată; prada şi aurul pre carĭ Butli, regele, mi le daduse mie, fata luĭ.*» — Maĭ târḑiŭ dînsa e ademenită de tesaurul luĭ Fafnir: «*Aurul stralucitor a luĭ Sigurd mĭ-a luat ochiĭ, ḑice dînsa, precum şi braţarele de aur roşu aduse de erou. Aş fi respins aceste bogăţiĭ din partea orĭ-căruĭ alt om...*

11620 * △ **Cel de pe comóră.**

I. Creangă, *Pov.* p. 150 & 234. — D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova*

Adica dracul.

«Ş'apoĭ unde s'a fi găsind acel împĕrat Roşu şi fata luĭ, care ci-că este o farmazónă cumplită, numaĭ *cel de pe comóră* o fi sciind.» — I. Creangă, p. 234.

Locurile subterane, după credinţele din cea maĭ îndepărtată vechime, sunt locuite de Balaurĭ, numiţĭ la Latinĭ *Draco* şi la Francesĭ *Dragon* de la grecescul δρακεῖν, adică ceĭ carĭ vĕd bine. Aceştĭ balaurĭ, ḑice Isidor, XII, 4, ĭes adeseorĭ din peşterile în care locuesc şi se înalţă în aer. Eĭ sunt ca nisce şerpĭ, însa fórte marĭ; au aripĭ şi tótă puterea lor sta în códa, care omóră pe cine atinge. Elian, *Amin*, VI, 2, ḑice că balaurul póte sugrumà cu códa luĭ un Elefant.

Balauriĭ sunt însărcinţĭ cu paza comorilor, închise în locurile subterane. Scim că un Balaur păzea *Lâna de Aur*. Veḑĭ Ovidĭu, *Metamorfose*, VII; şi *Martial* XII, 53, care, spune unuĭ om sgârcit: *Largiris nihil incubasque gazæ, ut magnus Draco quem canunt poetae, custodem Scythici fuisse luci.*» Merele de aur din grădina Esperidelor eraŭ

de asemenea lăsate în paza unuĭ balaur. «*Atlas vasto dederat servanda Draconi.*» OVIDIU, *Metamorf.* III.

Se înţelege uşor cum Dracul, la noĭ, a putut înlocui pe balaurul (draco, δράκων) din vechile credinţe.

* △

11621 **Par'că 'ĭ de pe comóră.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova.* — G. P. SALVIU, *înv.* c *Smulţĭ*, j *Covurluĭu.*

E fórte urît la faţă.

Poporul crede că comorile sunt păzite de nisce dracĭ fórte urîţĭ carĭ şed pe ele.

CONAC

Veḑĭ *Viĕţă.*

CONDEĬU

Veḑĭ *Logofĕt.*

*

11622 **Pórtă condeĭu la ureche ca să se arĕte procopsit.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.* c. *Focşanĭ*, j. *Putna.*

Veḑĭ *Logofet.*

Acelaş înţeles ca la No. 10207.

*

11623 **A trage cuĭ-va un condeĭu.**

A. DE CIHAC, *Dict. Etym.* II p. 650.

A trage condeĭul cuĭ-va.

S. I. GROSSMANN. *Dict.*, p. 140.

Adică a'l înşelà.

* △

11624 **A avé condeĭu bun.**

G. I. MUNTEANU, p. 121.

Veḑı *Cap. X, c. Pană.*

Adică o scriitură frumósă.

*
11625 **A aduce din condeĭu.**

BARONZI, p 48. — G. POBORAN *inst. c Slatina, j. Olt.*

Adică uşor, fără ostenéla.

*
11626 **Condeĭu.**

1⁰ Adică scris.

«Ia arată-mĭ să-ţĭ věd *condeĭul.*»

2⁰ Un articol dintr'o socotéla.

«Dintr'un *condeĭu* mĕ scóte dator cu cincĭ miĭ de leĭ.»

CONDICĂ

Veḑĭ *Catastih.*

*
11627 **A fi (trecut) în condica cuĭ-va.**

Veḑĭ *Catastih*

Acelaş înţeles ca la No. 11497.

CONEŢ

11628 **A'ĭ face coneţul.**

I. CREANGĂ, *Pov.* — FR. DAMÉ, I, p. 280.

A'l prinde, a'l înşelà.

«Na, ca *ţĭ am făcut coneţul.*» — I. CREANGĂ.

CONTRACT

11629 **Contratu curat, priatelstvo lunga.** [1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 12.

Veḑĭ *Socotélă.*

Căcĭ o asemene învoiélă nu póte dà loc la discuţiĭ şi la certurĭ.

[1]) Contract curat, prietenie lungă.

COPCĂ

Vedĭ *Cap. II, c. Copcă.*

11630 * △ **Fuge 'n copcă.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Când calul fuge ĭute, abĭa îĭ ating picerele pămîntul.
In Județul Némțu maĭ ales se ḑice *copcă*, la caerile de la potcóvele caĭlor, la țintele ce servesc la cercuitul vaselor, etc.
In Județele Gorj și Rîmnicu-Vâlcea, când doĭ flăcăĭ se ĭeau la luptă să ḑice că se *încopcéză.*

CORABĬE

Vedĭ *Cârmacĭu, Lăcomie, Luntre, Móră, Undiță.*

11631 **Corabĭa mare, valurĭ marĭ are, cea maĭ mică maí micĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 27.

Corabĭa mare, și valurĭ marĭ o bat.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 57 ; III, p. 71. — HINȚESCU, p. 39.

Veḑı *Copac.*

Adica omul, cu cât maı mare este, cu atât maĭ marĭ necazurĭ are, şî cu cât maĭ mic, cu atât maĭ micĭ (GOLESCU).

A grant homme, grant verre.

Prov. Franc. XV-e Siècle.

A gran llena gran vacia. [1])

Prov. Span. XV-e Siècle.

A gran lucerna grosso stopìno. [2])

Prov. Ital.

---

[1]) La mare apa mare vas.
[2]) La mare lampa mare fitil.

Grôsseu stat wil weites tor. [1])

Prov. Germ. XV-e Siècle.

11632 **Pentru corabie mare trebue apă multă.**

I. G. VALENTINEANU, p. 41.

Acelaş înţeles ca la No. 11631.

A grant cheval, grant gué.

Prov Franc. XV e Siecle.

Gran nave vuol grand'acqua. [2])

Prov. Tosc.

11633 **Corabia cu cât maĭ mare, cu atât primejdia eĭ maĭ mare.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 27.

Adică cu cât maĭ mare omul este, cu atât şî primejdia luĭ maĭ mare (GOLESCU).

11634 **Cu cât maĭ mare corabĭa, cu atât maĭ anevoĭe sĕ şi stăpânesce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 29. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 158.

Adică stăpânirile cele marĭ (GOLESCU).

Gran nave, gran pensiero. [3])

Prov. Tosc.

Grosses Gut, grosse Sorge. [4])

Prov Germ.

---

[1]) La avere mare, trebue pórtă mare.
[2]) Mare corabie vré mare apă.
[3]) Mare corabie, marĭ grijı.
[4]) Mare avere, mare grije.

Much coin, much care. [1])

Prov. Engl.

11635 **Pânza când sĕ rupe, vîntul corabĭa n'o maĭ mişcă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 60.

Adică când ajutorul pere, orĭ-ce mişcare stă pĕ loc (GOLESCU).

11636 **Când corabĭa sĕ plécă, nădejdea dĕ la noĭ plécă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 34.

Adică când cel maĭ mare scapătă, slugile pĭerd nădejdea (GOLESCU).

11637 ***Printr'o crĕpătură mică străbate apa în corabĭa cea mare.**

H. D ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Din puţin sĕ pĭerde şi cel maĭ puternic.

11638 ***Când corabĭa se înnécă şórecii fug.**

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ. — Epoca (ziar), 3 Nov. 1896.*

Pentru ceĭ carĭ părăsesc pe cine-va când simt că starea luĭ este sdruncinată.

11639 **Cea maĭ mare corabie, fără o cârmă bună, îndată sĕ cufundă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 74.

Adică stăpânirea fară bună cârmuire (GOLESCU).

[1]) Multa avere, multa grije.

11640 **Ce cauţĭ în corabĭe?**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 927; II, p. 374.

De ce te aruncı orbesce în pericol.

Qu'allait-il chercher dans cette galère?

Prov. Franc.

11641 * **Corabĭa a luat apă.**

Voinţa Naţională, XII, No. 3314.

Situaţia e sdruncinată; treburile s'aŭ încurcat.

11642 * △ **Par'că i s'aŭ înnecat corăbiĭle.**

A. PANN, III, p. 13. — HINŢESCU, p. 39 — C. TEODORESCU, *inv. c. Dógele, j. Vasluiu.* — GR. ALEXANDRESCU, *j. Putna.*— E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j Covurluiu.—Semin. C. Buc. Cl. VIII, prin* P. GARBOVICEANU, *prof.*

Par'că ţi s'a înnecat corăbiile pe mare.

P. ISPIRESCU, *Basme*, p. 51. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2630.

* △ *Ce? ţi s'aŭ înnecat corăbiile?*

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni, j. Ialomiţa.*

* *Ţi si nicară cârăghli?* [1])

G. ZUCA, *stud., c. Perivoli, Epir.*

* *Canda li si nicară ghimiile.* [2])

D. A. MILESCU, *stud., c. Gopeşi, Macedonia.*

---

[1]) Ţi se înnecara corăbiile?
[2]) Par'că li se înnecară corabiile.

* *Stă, canda l̃i se nicară cârăghl̃i.*[1])

I. Coyan, *prof. c. Turĭa, Epir.*

Vedĭ *Móră, a Plană, a Tórce.*

Stă pe gândurĭ, mâhnit şi tăcut.

COROMÎSLĂ

11643 * △ **Drept ca coromîsla.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Cobiliţă.*

Se dice celuĭ vinovat saŭ ne-drept.

CÓSĂ

Vedĭ *Cute.*

11644 * **Abĭa scăparăm de cósă şi ne puse la secere.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 227.—*Gazet. Sătean., Dec. 1897.*—Fr. Damé, I, p. 264.

A scăpà de un rĕŭ şi a dà de altul.

11645 * △ **A'l trimite de la cósă la secere.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 11644.

11646 * **Dă şi cu cósa şi cu gresĭa**

A. Pann, III, p. 12.—Hinţescu, p. 43.

Incércă prin tóte mijlócele şi cam fără socotélă. Se dice maĭ ales pentru ceĭ ĭuţĭ, în supĕrarea lor.

---

[1]) Stă par'că li se înnecară corăbiĭle.

Σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι. [1])

Prov. Elin.

Cum hasta et scuto. [2])

Prov. Lat.

Faire flèche de tout bois.

Prov. Franc.

Fa d'ogn' erba un fascio. [3])

Prov. Ital.

De totta lleña fa fex. [4])

Prov. Catal.

*

11647 La tótă casa
Bate cósa,
Numaĭ la mine
N'are cine.

A. PANN, II, p. 106. — HINŢESCU, p. 29.

Când sĕ simte lipsa unuĭ bărbat într'o casă.

11648 Ş'a nimerit cósa gresia.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 96.

Ş'a găsit cósa gresĭa.

A. PANN, II, p. 52. — HINŢESCU, p. 39.—S. I. GROSSMANN, *Dict*, p. 191.

Vedĭ *Tingire*.

Adică s'a potrivit la năravurĭ, cum o muĭere rea dă piste un bărbat maĭ rĕŭ (GOLESCU).

Il n'est si méchant pot qui ne trouve son couvercle.

Prov Franc.

[1]) Cu scutu și cu darda.
[2]) Cu darda și cu scutu.
[3]) Face din orĭ-ce ĭérbă o legătură.
[4]) Din orĭ-ce lemn face foc.

Non vi è pentola si brutta che non si trovi il suo coperchio. [1])

Prov. Ital.

Kein Topf so schief, er findet seinen Deckel. [2])

Prov. Germ.

Er is geen pot zoo scheef, of er post een dekseltje op. [3])

Prov Oland.

Bacăr învarlamás, capaa bulmuşu. [4])

Prov. Turc.

11649 * △ **Nicĭ a-casă Nu'ĭ de cósă.**

I. CREANGĂ. *Pov.*, p. 24.

Adică nu am nicĭ o trébă.

«Se iţesce el pe colo. se iţesce pe dincolo, dar pace bună! Ĭeḑiĭ nu's nicăirĭ! Mĕ, că mare minune'ĭ şi asta! *dar nicĭ a-casă nu'ĭ de cósă*, ĭeà sĕ maĭ odihnesc o leacă aste bĕtrâneţe.» — I. CREANGĂ.

11650 **A nu'ĭ tăĭà cósa.**

Revist. Copi., I, p. 79.

Adică a nu îndrăsnì, a nu avé dreptul de a face óre-ce.

«Boeriĭ ceĭ maĭ micşorĭ la rang rĕmâneaŭ pe scaune, *nu le tăĭà cósa* să vie la masă.»

COSCĬUG

11651 **Cuşcĭugul acoperĕ greşalele dohtorilor.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 32.

Adică pĕ câţĭ omóră nimenĭ ĕĭ maĭ cercetéză (GOLESCU).

---

[1]) Nu e ólă aşa de rea în cât să nu'şĭ găséscă capacul.
[2]) Nu e ólă aşa de strimbă, care să nu'şĭ găséscă capacul.
[3]) Nu e ólă aşa de strîmbă, ca să nu se potrivéscă un capac pe dînsa.
[4]) Tingirea s'a rostogolit, capac şĭ-a găsit.

A CÓSE

Vedĭ *Joc, Mamă.*

* △
11652 **Nu'ĭ cósă**
Cu mătasă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

A vorbi fără omenie, a nu fi cu cruţare faţă de cineva ci a'ĭ spune adevĕrul în faţă.

COT

Vedĭ *Bold, Tafta.*

* △
11653 **Cot de un ort şi aţă de un zlot.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Aţă.*

Acelaş înţeles ca la No. 6546.

11654 **A venit cotul la mĕsură.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 235.

Vedĭ *Tafta*

Acelaş înţeles ca la No. 7877.

* △
11655 **Cot jidovesc.**

Şezătórea, IV, p. 175.

Adică mare.

«Acum lupul a lăsat fata afară de oraş, şi 'ĭ-a dat un somn de dormeà şi pămîntul sub dînsa de cincĭ *coţĭ jidovescĭ.*»

A se vidé la cuvintele *jidov* şi *jidovesc*, origina acestor ḑicerĭ.

COTAR

Vedĭ *Cap. VI, c. Cotar.*

COVACĬU

Vedĭ *Gheonóĭe.*

11656 **Mĕ cĭocănesce ca covacĭul**
Şi ca gheonoĭa (gheonóĭa) copacĭul.

A. PANN, II, p. 158. — HINŢESCU, p. 34. -- S. FL. MARIAN, *Ornit.*, I, p. 87.— A. DE CIHAC, *Dict. Etym.* II, p. 119.

Mĕ cĭocănesce
Ca gheonoĭa copacĭul
Şi ca nicovala covacĭul.

A PANN, *Moş Alb*, II, p. 62.

Adică nu mĕ lasă în pace, sĕ tot légă de mine, îmĭ tócă în cap.

CRĂPĂTOR

Veḑĭ *Cărpător.*

11657 * **Ti gĭoc pi cripitor.**

G. ZUCA, *stud.*, *c. Culona, Albania.*

Te duc de nas cum vréŭ.
Cripitor se numesce, la Aromânĭ, o scândură rotundă pe care sĕ întind păturile de făină.

CREDITOR

11658 **Grijile 's la creditorĭ**
Maĭ mult de cât la datorĭ.

A. PANN, *Nastrat.-Hogea,* p 7.

Veḑĭ *Datorie.*

Căcĭ cel dator nu pré să îngrijesce de datoria luĭ.

SNÓVĂ

Unul întîlnind pe Hogea s'a oprit a'l întrebà
De ş'a plătit datoria? Ĭar el rĕspunse: ba.
Dar ce umblì fără grije; când te sciĭ că eştĭ dator?
Grija, ḑise el, *s'o pórte cel ce este creditor.*

Nastratin-Hogea, p. 7.

CRÎŞMAR

* △
11659 **Averea crîşmaruluĭ**
In fundul paharuluĭ.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Adică daca are multă vîndare.

* △
11660 **Crîşmaru cu un gând şi beţivul cu alt gând.**

NIC. JUVARA, *c. Popenĭ, j. Fălcĭu.*

* △
Crîşmaru 'ĭ cu un gând, beţivu 'ĭ cu altu.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Cârcimar.*

Acelaş înţeles ca la No. 11406.

Ἀλλὰ λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον.[1]

Prov. Elin.

Alia Menecles, alia porcellus loquitur.[2]

Prov. Lat.

Ce que pense l'asne, ne pense l'asnier.

Prov. Franc.

Una ne pensa il ghiotto, un altra l'oste.[3]

Prov. Tosc.

Der Esel und sein Treiber denken nicht überein.[4]

Prov. Germ.

[1]) Alta dice Menecles, alta purcelul.
[2]) Alta Menecles, alta purcelul vorbesce.
[3]) Una gândesce cel care mănâncă, și alta birtașul.
[4]) Măgarul și conductorul luĭ nu sĕ gândesc la un fel.

The horse thinks one thing and he that rides him another.[1])

Prov. Engl.

CRÎŞMĂRIE

* △
11661 Vĕḑut'aĭ crîşmărie
Fără datorie.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

Cârcimarul vinde maĭ mult pe datorie. Se ḑice, în deobşte, pentru orĭ-ce negoţ.

CRÎŞMĂRIŢĂ

*
11662 Jupânésă crîşmăriţă,
Cunoscĭ astă căcĭuliţă?

GR. ALEXANDRESCU, *c. Focşanĭ, j. Putna.*

1⁰ Pentru cel care se cam duce pe la cârcĭumă.
2⁰ Pentru cel care se face că nu te cunósce.

A CROÌ

Veḑĭ *a Gândì, a Mĕsurà, Nerod.*

11663 Unul croĭesce şî altul cóse.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 12.

Arată grabnica lucrare (GOLESCU).

* △
11664 Unul croesce
Ş'altul cârpesce.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 174. — ROM. GLUM., I, p. 44. — D. MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — A. GOROVEI, *j, Sucĭava.*

---

[1]) Calul se gândesce la un lucru, şi cel care 'l încalecă la altul.

* △
Unul croĭesce,
Altul cârpesce.

V. SALA. *dasc. c. Petrilenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

1⁰ Când doĭ inşĭ nu se învoesc la vorbă saŭ la o trébă.
2⁰ Când cine-va începe un lucru bine şi alt cine-va îl strică.
3⁰ Despre bogat şi sărac.

11665 Unul tae (taíe) şi croesce (croĭesce)
Ş'altul stă şi potrivesce.

A. PANN, II, p. 76. — HINŢESCU, p. 184.

Acelaş înţeles ca la No. 11664.

11666 Multe scie, multe croesce,
Şi nicĭ una nu isprăvesce.

A. PANN, I, p. 149. — HINŢESCU, p. 171.

Pentru cel care nu se ţine de o trébă, care multe începe şi nimic nu isprăvesce.

*
11667 Aşi s'curi, aşi va s'arupà.[1])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Cum s'a început aşa va rĕmâne.

*
11668 E croit rĕŭ şi cusut bine.

Când un lucru este rĕŭ început dar sfîrşit bine.

*
11669 A croi pe cine-va.

FR. DAMÉ, I, p. 307.

[1]) Aşa s'a croit, aşa se va rupe.

*
A croì spinarea cuĭ-va.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 973.

A'l lovì rĕŭ, a'l bate.

«I-am *croit* vre-o douĕ bune.»

CROITOR

Veḑĭ *Noroc.*

*
11670 **A greşit croitorul şi s'a spînzurat dulgherul.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 176.—
M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Când unul e pedepsit pentru o vină a altuĭa.

LĂCĂTUŞUL ORĬ CISMARUL

Intr'un sat de mult, odată,
Prin Ardél, pe cât se pare
Se făcuse o poznă mare.
Cârmuirea ne-adormită
Cată 'ntruna 'n lung şi 'n lat
Şi 'ntr'o ḑi s'aude vestea
Că l'a prins pe vinovat.
Micĭ şi marĭ, bĕtrânĭ şi tinerĭ,
Satul, lume după lume,
Merg la casa judecăţeĭ
Ca să afle ce 'ĭ anume.

***

Vinovat e lăcătuşul
Lăcătuşul chĭar din sat.
Şi porunca stăpânireĭ
E să fie spînzurat.
Vinovat e lăcătuşul
Dovedit de vină mare,
Dară satul tot alérgă
Să se róge de ĭertare.
Merge satul, merg cu toţiĭ
Câţĭ în sat de frunte sunt,
Şi-ajungênd la stăpânire
Ḑic cu toţiĭ 'ntr'un cuvînt:
«De ne spînzurĭ lăcătuşul
«Ce ne facem, vaĭ de noĭ?!
«Lacatuş e numaĭ unul
«Dar cismarĭ avem vr'o doĭ.»

11671 Că a greşit croitorul
S'a spînzurat spoitorul.

A. PANN, II, p. 152. — HINŢESCU, p. 40.

Acelaş înţeles ca la No. 11670.

11672 Croitorul umblă cu haĭna descusută.

A. PANN, I, p. 149. — HINŢESCU, p. 40. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 158.

Croitorul umblă rupt, şi cĭobotarul desculţ.

Noutatea (ziar), Iaşĭ, I, No. 75.

Vedĭ *Cĭubotar*, *Cizmar*.

Acelaş înţeles ca la No. 11594.

Les cordonniers sont les plus mal chaussés.

Prov. Franc.

I sartor i porta i gombet fora de le maneghe.[1])

Prov. Bergam.

Der Schuster hat die schlechtesten Schuh.[2])

Prov. Germ.

The smith's mear and the souter's wife are aye warst shod.[3])

Prov. Scoţ.

Skomakar-Borni hava stundom verste Skærne.[4])

Prov. Norv.

[1]) Croitorul are cotul în afară de mânecă (adică rupt).
[2]) Cizmarul are cea maĭ próstă încălţăminte.
[3]) Calul potcovaruluĭ şi nevésta cizmaruluĭ sunt în tot-dé-una, ceĭ maĭ rĕŭ încălţaţĭ.
[4]) Copiiĭ cizmaruluĭ aŭ câte odată cele maĭ rele încălţăminte.

11673 **Tot d'un croitor croiţĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

Adică toţĭ asemenea la năravurĭ (GOLESCU).

11674 **Croitorul bun nicĭ un petic lépĕdă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 158.

Adică cel iconom scie să păstreze (GOLESCU).

11675 * **A se face croitor.**

Adică a bate pre cine-va.

«Fă-te tu *croitor*».

11676 **Cât umbra aculuĭ pe croitor.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*

Veḑĭ *Noroc.*

Adică fórte puţin.

«Te slujesce norocul *cât umbra aculuĭ pe croitor.*»

CRUCER

11677 * △ **Din crucerĭ florinul.**

D-na MARIA COSMA, *înv. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Filer.*

1° Din micile economiĭ se fac averile de frunte.
2° Scie să câştige, să adune.

CUĬU

Veḑĭ *Burete, Car, Logofĕt, Muĭere, Pahar, Potcóvă.*

11678 * △ **Tot cuĭul îşĭ află gaura.**

I. PUŞCARIU, *c. Poiana-Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.*

Veḑĭ *Lele, Tingire.*

Acelaş înţeles ca la No. 9330.

Il n'est si méchant pot qui ne trouve son couvercle.

Prov. Franc.

Non hay olla tan fea que no halle su cobertera.[1]

Prov. Span.

Non vi è pentola si brutta che non si trovi il suo coperchio.[2]

Prov. Ital.

Kein Topf so schief, er findet seinem Deckel.[3]

Prov. Germ.

Er is geen pot zoo scheef, of er past een dekseltje op.[4]

Prov. Oland.

Bacăr invarlamás, capaa bulmuşu.[5]

Prov. Turc.

11679 * △ **Cuĭu pĕ (pe, pre) cuĭu scóte.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 27. — C. NEGRUZZI, I, p. 250.— BARONZI, p. 52 & 71. — I. IONESCU, *Cart. Cit.* II, p. 114. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 160. — I. G. VALENTINEANU, p. 25.— D-na E. B. MAWR, p. 74. — I. DUMITRESCU, *înv. c. Gâncĭova, j. Dolj.*— C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

* △ *Cuĭu pe cuĭu scóte afară.*

A. PANN, *Fab.* II, p. 46.— *Semin. Centr. Buc. Cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

---

1) Nu e óla aşa de rea ca să nu 'şĭ găséscă capacul.
2) Nu e ólă aşa de rea în cât să nu'şĭ găséscă capacul.
3) Nu e ólă aşa de strîmbă, care să nu'şĭ găséscă capacul.
4) Nu e ólă aşa de strîmbă, ca să nu se potrivéscă un capac pe dînsa.
5) Tingirea s'a rostogolit, capac şĭ-a găsit.

Cuĭu pe çuĭu dă afară.

D-na E. B. MAWR, p. 66.

* △
Cuĭu cu cuĭu se scóte.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 991; II, p. 1102.— HINŢESCU, p. 41.— *Şezătórea*, III, p. 14.— N. GANE, *Conv. Liter.* 1875—76. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — *Sc. Norm. Inv. cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △
Cuĭul cu cuĭu se scóte.

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 55 & 325.— N. GANE, *Conv. Liter.* IX, p. 60. — *Şezătórea*, II, p. 131. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — H. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienĭĭ, j. Dorohoĭ.*

* △
Cuĭu cu cuĭu se scóte afară.

KÁROLY ÁCS, p. 78.— I. PUŞCARĬU, *c. Poĭana-Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.*—GAVR. ONIŞOR, *c. Simila, j. Tutova.* — HINŢESCU, p. 41.—K. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ* —I. OŢOĬU, *teolog, c. Acilĭu, comit. Sibiŭ, Transilvania.* —V. CĂLIN, *j. Argeş.* — ILIE HOCĬOTĂŬ, *c. Sĕlişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*—IULIU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*—D. POPOVICIU, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*— G. MADAN, *c. Boscona, ţin. Orheĭu, Basarabia.*

* △
Cuni cu cuni sĕ scóte.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △
Cuĭu cu cuĭu sĕ scóte afară
Vin cu bere d'a amară.

I. PUŞCARĬU, *c. Poĭana-Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.*

1⁰ Adică pĕ cele rele cu altele maĭ rele le putem tămăduì (GOLESCU).

Un rĕŭ cu altul sĕ alungă.

2⁰ Când unul este înlocuit de altul într'un loc, într'o slujbă, etc.

3⁰ Cel tare învinge.

4⁰ Când într'o casă, intrând treptat maĭ mulţĭ musafirĭ, trebue să plece ceĭ veniţĭ maĭ din vreme.

5⁰ Când prin descântece reuşescĭ să scapĭ de bóla de care zăceaĭ, ş. c. l.

Veḑĭ L. ŞĂĬNEANU. *Basme,* p. 974, basmul luĭ Stănescu-Aradeanul, *Cuĭu cu cuĭu.*

«Iată învĕţătură frumósă, cum trebue cu ceĭ viclenĭ a ne purtà, *cu cuĭu pre cuĭu să scoţĭ.*» — DIM. ŢÎCHINDEAL, p. 325.

«Eŭ ĭerĭ, dup'a ta urmare
Bĕuĭu câte-va păhare,
Şi în minuturĭ puţine
Mĕ simţiĭ că'mĭ este bine.
Dar vĕḑ astăḑĭ, frăţióre,
Că capul ĭară mĕ dóre.»
Beţivul trântì picĭorul
Şi'ĭ ḑise: «umple ulcĭorul,
Cuĭu pe cuĭu scóte afară
Trebue să maĭ beĭ ĭară.»

A. PANN, *Fab.*

Cicerone, în a patra Tusculană, întrebuinţéză ast-fel acéstă ḑicere: «*Novo amore veterem amorem, tanquam clavum clavo, ejiciendum putat.*»

Ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούειν. [1])

Prov. Elin.

Clavum clavo pellere. [2])

Prov. Lat.

Un clou chasse l'autre.

Prov. Franc.

[1]) A gonì un cuĭu cu alt cuĭu.
[2]) A gonì un cuĭu cu alt cuĭu.

Un chiodo caccia l'altro. [1]

Prov. Ital.

Hum cravo tira outro. [2]

Prov. Port.

Ein Keil treibt den andern. [3]

Prov. Germ.

Nye Naglen driv dan gamle ut. [4]

Prov. Norv.

Szeget szeggel. [5]

Prov. Magy.

Klin s Klinen. [6]

Prov. Ceh.

Клинъ съ клиномъ. [7]

Prov. Sîrb.

11680 **Cuĭul cel noŭ scóte pe cel vechĭu afară.**

A. PANN, III, p. 19.—HINŢESCU, p. 125.

* △ *Cuĭul noŭ scóte pe cel vechĭu.*

AL. POPESCU, *înv. c. Cernica, j. Ilfov.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *Cuĭul (cel) noŭ desbate pre cel vechĭu.*

D-na ALICE JUVARA, *c. Berlad, j. Tutova.*— E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

---

[1] Un cuĭu gonesce pe cel-alt.
[2] Un cuĭu scóte pe altul.
[3] O pană gonesce pe alta.
[4] Cuĭul cel noŭ scóte afară pe cel vechĭu.
[5] Cuĭu pe cuĭu (scóte).
[6] Pană pe pană (scóte).
[7] Pană pe pană (scóte).

Acelaş înţeles ca la No. 11679.

Nye Naglen driv dan gamle ut. [1])

Prov. Norv.

11681 * △ **Şĭ-a bătut un cuĭu în cap.**

IULĬU GROFŞOREANU, *înv.* c. *Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

S'a prins de un lucru care'ĭ aduce mare necaz.

11682 * △ **Se învîrtesce ca un cuĭu într'o căldare.**

DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Veḑĭ *No. 3013.*

Umblă în tóte părţile fără a face ce-va.

11683 * △ **A lovit cuĭu 'n cap.**

ILIE HOCĬOTAŬ, *stud. c. Sĕlişte. comit. Sibiŭ, Transilvania.*

A nemerit'o bine de tot.

11684 * △ **A fi (stà, remâne) cu cuĭul la inimă.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 378; *Leg.* 98, 241; *Snóve,* p. 39.— FR. DAMÉ, I, p. 314. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A intrà un cuĭu în inimă.

N. POPESCU, *Calend.* 1882, p. 68.

A băgà un cuĭu la inimă.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 991.

---

[1]) Cuĭul cel noŭ scóte afară pe cel vechĭu.

Se scie cu cuĭul la inimă.[1])

A. PANN, I, p. 37.— HINŢESCU, p. 171.

Veḑi *Cuţit, No. 3627.*

1⁰ Adică îngrijat, cu temere.

«Unchĭul, veḑĭ, *erà cu cuĭul la inimă,* scià el ce scià, dară nimic nu spuneà.» — P. ISPIRESCU, p. 98.

2⁰ Cu durere.

«Când îl arĕtă fetelor şi le spuse împĕratul ce voesce, nicĭ ele, veḑĭ, nu'l cunoscură. Numaĭ cea mică, *fiind cu cuĭul la inimă,* îl cunoscù şi începù a tânji de dragoste.» — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 241.

11685 * △ **Cuĭu de teĭu.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — D-na ECAT. ZANNE, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.*—GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*—C. C. MICLESCU, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.*

Lucrul slab pe care nu poţĭ pune nicĭ un temeĭu, în care nu te poţĭ încrede.

«Să n'aĭ nicĭ un temeĭu
C'a pus un cuĭu de teĭu.

D-na PROFIRA SION, *j. Tutova.*

«Am încredere într'însul *ca într'un cuĭu de teĭu.*» — D-na ECAT. ZANNE.

«Să aĭ nădejde *ca într'un cuĭu de teĭu.*» — GAVR. ONIŞOR.

«Rĕzĕmă-te de... *ca într'un cuĭu de teĭu.*» — C. C. MICLESCU.

11686 * △ **A'l pune în cuĭu.**

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Adică a'l sărăci.

[1]) Hinţescu scrie *cuĭbul* în loc de *cuĭu!*

* △
11687 **A pune în cuĭu.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 991.— GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 86.— *Şezătórea*, III, p. 186. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 169: *Leg.* p. 209. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 347, 399, 420, 521, 603, 640, 844 & 1029 — I. CREANGĂ, p. 52 & 69.— L. ŞĂĬNEANU, *Semas.*, p. 360. — S. FL. MARIAN, *Tradit. Pop.*, p 331.—G. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabia.* — ILIE HOCĬOTĂU, *stud.*, *c. Sĕlişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.* — V. SALA, *dasc. c. Cărpinet, comit. Bihor, Ungaria.* — IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — E. I. PATRICĬU, *c. Smulţi, j. Covurluĭu.*—GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △
A pune în cunĭu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Veḑĭ *Cĭochină.*

Acelaş înţeles ca la No. 6902.

«A pus cartea *în cuĭu.*»

11688 **Să te ferescĭ, Române, de cuĭu străin în casă.**

V. ALEXANRRI, *Despot Vodă*, p. 63.

Veḑĭ *Nastratin-Hogea*, *Pepelea.*

Să fiĭ stăpân în casa ta.
Veḑĭ la cuvîntul *Nastratin-Hogea*, snóva care a dat nascere acesteĭ ḑicerĭ.

*
11689 **A face cuĭe.**

BARONZI, p. 48.—P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 323.

*
A face cue de bleaŭ.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Piron.*

A tremurà de frig.

«Dând poruncă luĭ Ţugulea de a intrà în cuptor, el se uĭtă la frigurosul şi 'ĭ dise:
«— A venit şi vremea ta, nene Mustăţi-o.
«— Cum o să vĕ pun *să faceţĭ niţele cue*, clănţănindu-ne dinţiĭ, rĕspunse el.» — P. Ispirescu, *Leg.* p. 323.

Battre le tambour avec les dents.

Prov. Franc.

11690 **A stà pe cuĭe.**

Baronzi, p. 48.

Vedĭ *Ac, Ghimpe.*

Acelaş înţeles ca la No. 750.

11691 △ **Până şi cuĭul din părete.**

G. Coşbuc, *Foĭea p. toţĭ*, 1898, p. 86.

Adică tot ce e în casă.

«A rîdicat *până şi cuĭul din părete.*»

CULDUŞ

11692 * △ **Culduşuluĭ nu'ĭ da straiţă.**

V. Sala, *dasc. c. Măgura, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Vedĭ *Sărac.*

Dăĭ ce nu are că traistă de sigur că nu'ĭ lipsesce.
Culduş = cerşetor de la unguresc. *koldus.*

CUMPĔNĂ

11693 **Ceea ce mult atîrnă, lesne sĕ cunósce la cumpĕnă când sĕ pune.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 75.

Adică încercarea cunósce orĭ-ce dĕ ce dĕstoĭnicie este (Golescu).

11694 **Cumpĕna, nepóte**
E bună la tóte.

A. Pann, III, p. 70.

* △
Cumpĕna în tóte e bună.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Sĕ fiŭ mĕsurat, cumpĕtat în tóte.

11695 **Cumpĕna din mână nicĭ cum s'o laşĭ, ca de pe funĭe nicĭ cum să cadĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 104.

Adică tóte cu mĕsură ca să nu te poticnescĭ, să nu greşĕscĭ (GOLESCU).

11696 **Cu cumpĕna dréptă, dar în mâna stângă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 29.

Adică face dreptate, dar fără voĭea sa, şî sĕ ḑice pentru ceĭ făţarnicĭ ce, dĕ şi daŭ dreptate dĕ nevoĭe, dar cu mijlóce viclene şî vătĕmătóre (GOLESCU).

11697 **Cu cumpĕna într'o mână şi cu sabĭa într'altă mână.**

IORD. GOLESCU *Mss.* II, p. 31.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ fac că ĭubesc dreptatea, şî pĕ dĕ altă parte rĕŭ năpăstuĭesc şî chinuĭesc, însemnând pĕ ceĭ cumplițĭ făţarnicĭ (GOLESCU).

* △
11698 **Asta'ĭ cumpĕna săraca!**

D-na CAT. ZANNE, *c. Popenĭ, j. Fălcĭu.*

Când vedem că se face o ne-dreptate.

*
11699 **Nu trage la cumpĕnă.**

Nu are nicĭ un preţ, nicĭ o însemnătate.

«Ce spuĭ tu *nu trage la cumpĕnă* pentru mine.»

11700 *△ **A stà în cumpĕnă.**

Miron Costin, *Letop.* I, p. 309. — Laurian & Maxim, I, p. 357; II, p. 1261. — P. Ispirescu, *Leg.* p. 176. — Fr. Damé, I, p. 317.

A stà în cumpene.

Ion Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 307. — I. Creangă, *Pov.* p. 29 & 141.

A se îndoi ne sciind ce să facă, a fi nehotărît.

«Şi *stà în cumpĕnă* Sultan Murat. Asupra Azaculuĭ va merge, că încă nu'l dedesĕ Muscaliĭ, aŭ purces asupra Bagdatuluĭ.» — Miron Costin, I, p. 309.

«Dimitraşco Vodă atunce *stà în cumpene* de socotìà cum ar face să fie maĭ bine.» — I. Neculce, II, p. 307.

11701 **Cumpĕnă.**

Vasile Lupu, *Pravilă,* p. 32. — Miron Costin, I, p. 325. — Enache Kogălniceanu, *Letop.* III, p. 230. — I. Neculce, II, p. 236.

Adică primejdie.

«Cela ce aŭ rănit pre altul cu rană ca aceĭa să vie lucrul să stė la *cumpĕna* de mòrte, acesta să chĭama că aŭ murit de acea rană.» — Vasile Lupu, *Pravila,* p. 32.

«Atuncĭ aŭ vĕḑut Vasilie Vodă tòtă *cumpĕna* ce îĭ venĭa asupra, ne fiind gata de o primejdie ca acea aşa de grabă.» — Miron Costin, *Letop.* I, p. 325.

«Aŭ început a vĕrsà otravă cu mare *cumpĕnă* de vĭėţă.» — Miron Costin, *Letop.* I.

«Şi adusese şi pe Domnul la *cumpĕna* morţiĭ la care s'aŭ plătit cu surgunlîcul ce l'aŭ făcut atunce la Lemnos.» — Enache Kogălniceanu, *Letop.* III, p. 230.

«Ce gândesce omul nu dă Domnul; că cine scie la ce *cumpĕnă* ar fi venit şi ţĕra Muntenèscă de n'ar fi murit Şerban-Vodă atunce.» — I. Neculce, *Letop.* II, p. 236.

11702 * **De grea cumpĕnă.**

Gr. Jipescu, *Reur. Oraş*, p. 80.

La cumpĕnă grea.

MIRON COSTIN, *Letop. Mold.* I. p. 338.

Adică greŭ, primejdios, ne-norocit.

«Aceste timpurĭ istorice *de grea cumpĕnă* nascură protipendada, viéţa Regulamentuluĭ Organic, copil leit-poleit cu părinţiĭ luĭ.» — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş*, p. 80.

«Vasilie Vodă, vĕḑêndu-se ĭar *la cumpĕnă grea* şi ţéra îndoită cu urîcĭune spre dînsul... unde erà să maĭ năzuĭéscă, nu aveà.» — MIRON COSTIN, I, p. 338.

11703 * A pune în cumpĕnă.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 357.

Adică a examinà, a studià, a cântărì ne-ajunsurile şi folósele, într'o anumită situaţie saŭ hotărîre ce este de luat.

A CUMPĔRÀ

Veḑĭ *Dator, Deget, Tată Vecin, a Vinde.*

11704 * △ Aşa am cumpĕrat'o aşa o vînḑ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 115; II, p. 102. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 233. — HINŢESCU, p. 6. — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ*

* △ *Cum am cumpĕrat'o aşa o vînḑ.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 233; *Leg.* I, p. 141. — A. POPESCU, *înv. c. Cernica, j. Ilfov.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Olt.*

Ţi-o vînd în cât am cumpĕrat'o.

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.*, III, p. 250.

* △
După cum am cumpĕrat aşa vînd.

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stîubienil, j. Dorohoĭ.*

Când daĭ scire despre o întîmplare auḑită, însă nu vreĭ saŭ nu poţĭ să te puĭ chezaş că lucrurile s'aŭ întîmplat precum le spuĭ.

* △
11705 **Să nu vinḑĭ, să cumperĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Se ḑice maĭ ales pentru pămînt.

11706 **Cumpĕră d'o para douĕ,**
Şi le dă la o lescae nouĕ.

A. PANN, 1889, p. 131; II, p. 85.

Cumpĕră d'o para douĕ,
Şi le dă la o lĕscae nouĕ.

HINŢESCU, p. 46.

La o negustorie próstă.

11707 **Cumpĕră câte douĕ**
Şi vinde câte nouĕ.

A. PANN, II, p. 69. — HINŢESCU, p. 46.

Acelaş înţeles ca la No. 11706.

* △
11708 **Când eŭ cumpĕr nimenĭ nu vinde, când eŭ vînd nimenĭ nu cumpĕră.**

GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.*

Pentru omul lipsit de noroc.

11709 **Unul vine să cumpere, altul să céră în dator,**
Altul banĭ calpĭ să aducă, ş'altu 'n tain'-ascunḑĕtor.

A. PANN, II, p. 73.

Arata folósele, dar maï ales neajunsurile negustorieï.

11710 **Cine deschide ochiï după ce cumpĕră, cumpĕră tot-dé-una marfă próstă.**

Bengescu, *Conv. Liter.*, *XI*, p. 91.

1⁰ Căcĭ negustorul caută să te înşele.
2⁰ Se maï ḑice şi pentru căsătorie.

SNÓVĂ

Murind luï Nastratin-Hogea măgarul ce îl aveà
Socoti cum să maï scóţă din paguba sa ce-va.
Şi aşa tăind el capul măgaruluï celuï mort
L'a 'nfăşurat pe d'asupra binişor cu nisce tort.
Apoï cu acest ghem mare în pïaţă să'l vîndă mergênd
Se puse şi el cu dînsul, cu alţĭ vînḑĕtorĭ în rînd.
Stând aci veni îndată un ovreïu cumpĕrător.
Carele de chilipire erà 'n pïaţ' precupitor.
In vr'o câte-va cuvinte învoindu-se din preţ
Iĭ ḑise cumpĕrătorul (vĕḑêndu'l pré greuleţ):
«Dar ce are ghemu 'ntr'însul de vine greŭ la cântar?»
Nastratin-Hogea rĕspunse: «Iacă un cap de măgar!»
Dacă îl întrebă încă şi 'ĭ rĕspunse tot la fel,
Socoti cumpĕrătorul că'l face prost pe el,
Şi scoţênd iĭ dete în mână baniĭ cât i s'a căḑut
Care Nastratin luându'ĭ se şi făcù nevĕḑut.
Pe cumpĕrătorul însă cugetele nu'l lăsà.
S'apucă, desfăcu ghemul cum a mers la casa sa,
Şi abïa găsi pe dînsul numaï o oca de tort,
Iar cele-l-alte ocale capul măgaruluï mort.

A. Pann, *Nastratin-Hogea*, p. 9.

11711 **E greŭ când ajungĭ să cumperĭ grâŭ de la gâsce.**

Hinţescu, p. 160.

A se adăogà la No. 935.

*

11712 **In cât l'am cumpĕrat.**

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 128.

Adică cât îl preţuesc, ce părere am despre dînsul.

«Il şi mirosì (îndată) pĕ rumân ce'ĭ póte osu, fără nicĭ să socotéscă *în cât l'am cumpĕrat.*» — Gr. Jipescu.

CURAMA

11713 * A'şĭ plătì curamaua.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Refenea.*

A'şĭ plătì datoria, la proprĭu ca şi la figurat.

CURMEĬU

Vedĭ *Teĭu.*

11714 * △ Să'ĭ legĭ într'un curmeĭu şi să'ĭ daĭ pe apă.

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Teĭu.*

Când doĭ inşĭ sunt de o potrivă rĕĭ, ne-trebnicĭ, etc.

11715 * Di curmu, fune! [1])

Adică dintr'un curmeĭu lumea face o funĭe. Acelaş înţeles ca la No. 2558.

CURVĂ

Vedĭ *Bărbat, Prăjină, Silă.*

CUM S'A ISCAT CURVIA

Moş Adam ci-că a avut maĭ multe fete dĕ cât băeţĭ, cu una. Băeţiĭ aŭ luat toţĭ câte una, şi a rĕmas una stingheră. Ea s'a dus şi s'a plâns la tat-so şi ĭ-a ḑis ca: ea ce să facă.

Moş Adam ĭ-a ḑis: du-te şi tu de colo până colo pîntre ale-l-alte. Şi d'atuncĭ ea umblă ca fleoarţa, fără căpătâĭu, de colo până colo, tocmaĭ ca curvele din ḑiua dĕ aḑĭ. Şi după ea s'aŭ luat multe, până s'a umplut lumea dĕ curvitine.

După câtă-va vreme, surorile eĭ n'a maĭ suferit'o şi a luat'o la gónă dintre ele. Ea atuncĭ s'a dus la marginea mărilor, şĭ-a făcut un bordeĭ acolo, şi sĕ ţineà cu un faraon [2]) care işeà în tóte nopţile la ea. Ea, ţiindu-se cu faraonul, a făcut mulţĭ copiĭ tot negriĭ şi urîţĭ în chipu draculuĭ, din care sĕ trag ţiganiĭ din ḑiua de aḑĭ.

Şezĕtórea, III, p. 34.

---

[1]) Din curmeĭu, funĭe!

[2]) Adică un drac.

11716 **Curva îşĭ perde cinstea, dară (dar) norocul ba (nu).**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 162; *Leg.* I, 1872, p. 174.

Pentru ceĭ carĭ isbutesc prin mijlóce ne-cinstite.

11717 **Tótă curva e frumósă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.

Arată gătéla curveĭ (GOLESCU).

*

11718 **Curva bĕtrână nu se sperie de** *vorba* **grósă.**

DIM. ZANNE, *c. Bolintin, j. Ilfov.*

Vedĭ *Babă.*

Acelaş înţeles ca la No. 2702.

11719 **Curva se cunósce după ochĭ.**

GR. JIPESCU, *Lumina,* I, p. 258.

Vedĭ *Hoţ, Măgar, Mojic.*

Acelaş înţeles ca la No. 10316.
In privirea omuluĭ se pot citi gândurile, simţirile, apucăturile luĭ, bune saŭ rele. Vedĭ No. 4200.

Au regarder connoist-on la personne.

Prov. Franç. Mss. XIII-e Siècle.

11720 **Şi curvele pórtă rochĭ**
Dar le cunoscĭ după ochĭ.

A. PANN, II, p. 134. — HINŢESCU, p. 42.

Acelaş înţeles ca la No. 11719.

11721 **Curva cu lăcrămĭ ĕşĭ ascute dinţiĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 30.

Adică cu lăcrămile eĭ te pişcă, când lăcrăméză atuncĭ maĭ reŭ te pişcă; sĕ ḑice şî pentru ceĭ făţarnicĭ, ce sĕ

fac că plâng dĕ mila ta, şî atuncĭ maĭ rĕŭ te muşcă prin ascuns (Golescu).

11722 *△ **Hoţul şi curva aŭ fost de când lumea.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Nu te poţĭ scăpà de aceste douĕ rele. Se ḑice, maĭ ales, când cunóscem că o femee, pre care o credeam cinstită, se dovedesce de rea.

Veḑĭ Şezătóre, III, p. 34: «*Cum s'a iscat curvia.*»

11723 *△ **Curvă cu douĕ feţe.**

S. Mihăilescu, *Sezăt.*, II, p. 47. — Fr. Damé, I, p. 326.

Celuĭ linguşitor şi făţarnic.

11724 *△ **Apucă ca curva prăjina.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — E. I. Patriciŭ & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Prăjină.*

Când unul fiind vinovat sare tot el cu gura mare. Veḑĭ legenda de la No. 1080.

11725 *△ **Iĭ ca curva.**

Gr. Alexandrescu, *magistr, j. Putna.*

Adică schimbător.

«Timpul *e ca curva*».

CURVAR

Veḑĭ *Muĭere.*

CUŞCĬUG

Veḑĭ *Coşcĭug.*

CUSTURĂ

11726 *△ **Îĭ tae custura aşa.**

Călin Iordache, *stud. j. Argeş.*

Aşa póte, aşa îĭ dă mâna să facă.

11727 *Nu'ĭ tae custura.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *Bricég.*

Nu póte, nu e în stare, nu îndrăsnesce să facă óre-ce.

CUTE

11728 * △ O dat cutea peste cósă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *Tingire.*

Sĕ dice când se întîlnesc doĭ înşĭ greĭ la nărav, în orĭ-ce împrejurare: conversaţie, călĕtorie, întreprindere saŭ căsătorie.

Il n'est si méchant pot qui ne trouve son couvercle.

Prov. Franc.

Non vi è pentola si brutta che non si trovi il suo coperchio: [1]

Prov. Ital.

Kein Topf so schief, er findet seinen Deckel. [2]

Prov. Germ.

Er is geen pot zoo scheef, of er past een dekseltje op. [3]

Prov. Oland.

Tengeré invarlandi, cabaghi ni buldu. [4].

Prov. Turc.

---

[1]) Nu e ólă aşa de rea în cât să nu'şĭ găséscă capacul.
[2]) Nu e ólă aşa de strîmbă, care să nu'şĭ găséscă capacul.
[3]) Nu e ólă aşa de strîmbă, ca să nu se potrivéscă un capac pe dînsa.
[4] Tingirea s'a învîrtit, capac şĭ-a găsit.

* △
11729 **A dà peste cute.**

GH. ALBU, *Stud. c. Schinenĭ, j Tutova.* — E. I. PATRICĬU, *înv. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḍĭ *Cósă.*

1⁰ A'şĭ găsì stăpânul.
1⁰ A fi bătut sdravĕn.
Cósa înainte de a se ascute cu cutea, se bate cu un cĭocan, în gură, până sĕ subţie bine *(bate cósa)*; aşa că ascuţitul cu cutea face parte tot din bătaĭe.

CUŢIT

Veḍĭ *Iscusit, Limbă, Logofĕt, Necăjit, Pace, Pâne, Puşcă, Rană, Slănină.*

11730 **Tot omul ce va scóte cuţitul de cuţit să móră.**

MATEĬ BASARAB, *Pravilă*, p. 405.

Veḍĭ *Sabĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 10650.

* △
11731 **Douĕ cuţite tăióse nu pot stà într'o técă.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Douĕ cuţite nu 'ncap în o técă.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Veḍĭ *Domn, Sabĭe.*

1⁰ Doĭ ómenĭ rĕĭ de gură, doĭ zurbagiĭ nu pot vĭeţuì la un loc.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 9981.

11732 **Nicĭ cuţit tîmp la vîrf, nicĭ cu doĕ ascuţiturĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 109.

Adică nicĭ dĕ tot móle, nicĭ dĕ tot pré ĭute să te arĕţĭ (GOLESCU).

11733 **Cuţitul, pâĭnea măcelaruluĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 31.

Sĕ ḑice pentru ceĭ cumpliţĭ, însemnând că cu cruḑimea sĕ hrănesce (GOLESCU).

11734 **Cuţitul la brîŭ, semn dĕ măcelar.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 31.

Adică dĕ om cumplit şî cu cruḑime (GOLESCU).

11735 **Cuţitul în téca luĭ sĕ păstréză.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 31.

Adică cruḑimea la cel cumplit (GOLESCU).

11736 **Cuţitul rĕpus, dĕ unul s'a rĕpus; dar el pĕ câţĭ a rĕpus.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 31.

Sĕ ḑice pentru acel cumplit tiran ce, după ne-legĭuirile luĭ, dĕ unul numaĭ a perit, da el pĕ câţĭ a prăpădit (GOLESCU).

△ *

11737 **Săre cuţîtu din técă.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭŭ Banat.*

* △

De sare cuţitu din técă.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ Se ḑice despre ceĭ ce sunt în nevoĭ marĭ, în strîmtorărĭ şi cer un grabnic ajutor.

2⁰ Când e ceva fórte acru.

*

11738 **Cutîtlu s'nu 'l higĭ până la os.**[1]

G. ZUCA, *c. Samarina, Epir & Permet, Albania.*

---

[1]) Cuţitul să nu 'l înfigĭ până la os.

Să nu aducĭ omul la o pré mare strîmtorare, căcĭ póte să fie rĕŭ şi de tine.

* △

11739 **A ajunge cuţitul la os.**

Zilot Românul, *Rev. Ist.*, p. 82. — C. Negruzzi, I, p. 250. Laurian & Maxim, I, p. 1003. — Al. Odobescu, *Moţiĭ*, p. 37. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 226 — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1446. — Fr. Damé, III, p. 163. — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — A. Goroveĭ, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

A dà cuĭ-va cuţitul de os.

Laurian & Maxim, II, p. 551.

Când îĭ dă cuţitul de os.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 87; III, p. 50.

* △

Când are cuţitul la os.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

*

L̃i-se déde cuţĭtlu di os.

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Veḑĭ *Os.*

A ajuns la vre-o strîmtóre; l'a încolţit vre-un necaz şi pĭerde răbdarea. Veḑĭ No. 4393.

* △

11740 **A venit (ajuns) cuţitul la gât.**

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.* — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Arată culmea necazurilor. Veḑĭ No. 11739.

Sub cultro liquit.

Prov. Lat.

11741 **Nicĭ cu o limbă de cuţit.**

GR. JIPESCU, *Réur. Oraş.*, p. 225.

Nicĭ cât de puţin.

«Nu păşì *nicĭ cu o limbă de cuţit* peste limita drepturilor tale.» — GR. JIPESCU.

11742 * △ **S'o găsit douĕ cuţite tăĭóse.**

PÎRVU, *elev, Sc. Norm. Bĕrl.*, *c. Ivescĭ, j. Tutova.*

Adică doĭ ómenĭ ĭuţĭ, zurbagiĭ. Veḑĭ No. 11731.

11743 * △ **A spĕlà cuţitu 'n cine-va.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A'l lovì cu cuţitul, a'l omorî.

11744 * **A'ĭ dà un cuţit (ascuţit) prin inimă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 97. — FR. DAMÉ, I, p. 327.

A dà cuĭ-va cuţite prin inimă.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1003.

Punêndu-se cuţit întru inimile lor.

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 17.

Veḑĭ *Cuĭu, No. 3627.*

Acelaş înţeles ca la No. 11684.

«Eră pre Şerban Logofĕtul şi pre Constantin Stolnicul, care ţineà pe nepóta Ducăĭ-Vodă, i-aŭ prinsu'ĭ. Ci scăpând ceĭ-l-alţĭ fraţĭ aĭ lor, i-aŭ căutat Duca-Vodă a sloboḑì pre ceĭ doĭ, şi ĭarăşĭ la locul lor la boĭerie i-aŭ lăsat. Ci *punêndu-se maĭ mare cuţit întru inimile lor*, acésta cercà ḑi şi nópte.» — NIC. COSTIN, *Letop.*, II, p. 17.

«Atâta îĭ trebuì unchiaşuluĭ să audă, ca *să'ĭ dé un cuţit ascuţit prin inimă.* El, vedĭ, nu se împăcà cu ceea ce disese ursitórea d'a doua. O grijă mare îl coprinse.» — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 97.

11745 *△ A fi (ajunge) la cuţite.

T. Codrescu, *Uricar*, XXII, p. 53. – *Gazeta Pop.*, I, p. 46. — D-na C. Bally, *c. Cârlomănescĭ. j. Tutova.*

A fi în duşmănie.

Se maĭ dice: *A fi mânios la cuţite* adică, a fi fórte supĕrat pe cine-va şi, cum dice francezul: *lui en vouloir à mort.*

Etre à couteaux tirés

Prov. Franc.

11746 *A fi (stà) pe cuţite.

C. Ullea, *c. Botoşanĭ, j. Botoşanĭ.*

Vedĭ *Ac, Ghimpe, Spin.*

1⁰ A fi ne-răbdător de a aflà ce-va.
2⁰ A fi ne-răbdător de a plecà.

CUTRA

11747 *Ochĭ de cutră.

Gr. Jipescu, I, *Lumina*, p. 262. — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Curvă.*

Ochĭ de fiinţă rea, plină de mişelie. Vedĭ No. 11719.

A DÀ

Vedĭ *Chibzuĭală, Silă.*

11748 *△ Cine dă, nu uĭtă ; ĭar cine ĭeà, cam maĭ dà.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ. j. Covurluĭu.*

1⁰ Baniĭ împrumutaţĭ sunt adese-orĭ pierduţi.
2⁰ Pentru ceĭ carĭ uĭtă o binefacere.

*
11749 **A dat şî a luat.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 5

Adică ş'a isprăvit tótă starea (GOLESCU).

* △
11750 **Daĭ, n'aĭ.**

IORD. GOLESCU. *Mss.* II. p. 87. — A. PANN, *Edit.* 1889, p. 93; III, p. 109. — HINŢESCU, p. 43. — AL. VOINESCU, *j. Gorj.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — C. POSSA, *stud. c. Humulescĭ. j. Némţu.* — M. LUPESCU, *înv. c. Broştenĭ, j. Suciava.* — IULIU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad Ungaria.* — P. GARBOVICEANU, *prof. c. Comăniţa, j. Olt* — I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

* △
Daca daĭ, n'aĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 152. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — GR. POIENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.* — ION ROMAN, *stud. c. Vima-Mica, comit Solnoculuĭ, Ungaria.* — G. MADAN. *stud. c. Truşenĭ, ţin. Chişěněŭ, Basarabia.* — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Cap. XII, c. Clopot.*

1⁰ Adică gĭumertul nicĭ odată are (GOLESCU).
2⁰ Când împrumuţĭ pe unul şi nu'ţi mai aduce îndĕrĕt, saŭ îţĭ strică lucrul împrumutat.

* △
11751 **Aĭ, daĭ, n'aĭ.**

ION ROMAN, *stud. c. Vima-Mică, comit. Solnoculuĭ, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11750.

11752 * △ **Frunză (fóïe) verde de daĭ n'aĭ.**

V. Ifrim, *elev, Sc. Norm. Bĕrl. c. Corodescĭ, j. Tutova.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Trebuĭe să sciĭ cântecul vechĭu, că nu trebue să împrumuţĭ. Veḑĭ No. 11751.

11753 * **Nu daĭ, aĭ.**

Maĭor P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Aşa sună clopotul de la Turnu-Colţeĭ, îndemnându-te să te ferescĭ de a împrumuta pe alţiĭ.

11754 * △ **Aḑĭ dă, mâne ĭe.**

Gav. Cristea, *preot, Ds Forrĕŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Dacă ajuţĭ pe alţiĭ, veĭ fi ajutat la rîndul tĕŭ.

11755 **Dă una ca să ţi se dé ḑece.**

Baronzi, p. 65. — Hinţescu, p. 42.

Acelaş înţeles ca la No. 11754.

11756 * △ **Multe am dat şi pe séma draculuĭ.**

Iulĭu Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

1⁰ Când daĭ ce-va şi nu eştĭ silit.
2⁰ Când aĭ dat rĕmânênd păgubit.

11757 * △ **De prost ceĭ scie luà, dar de dat ba.**

V. Sala, *dasc. c. Lazun, comit. Bihor, Ungaria.*

Pentru ceĭ carĭ nu maĭ întorc banul saŭ lucrul împrumutat.

11758 * △ **Daĭ cu baniţa şi scoţĭ cu lingura.**

Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Daĭ baniĭ împrumut cu grămada şi ţi sĕ înapoĭéză cu ţîrîita.

11759 * △ **Cu chibzuéla daĭ, aĭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Să împrumuţĭ cu mare băgare de sémă ca să nu'ţĭ pĭerḑĭ baniĭ.

11760 * △ **— Maĭ dă, Române.**
— Maĭ lasă, jupâne.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Ḑice o a treĭa persónă, când e de faţă la o tocmélă.

11761 * △ **Să 'ĭ scoţĭ un ochĭu şi nu 'ţĭ dă nimic!**

A. GOROVEĬ, *c. Stănişóră, j. Sucĭava.*

Pentru omul sgârcit.

11762 * △ **Dă ca din ochiĭ luĭ.**

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11761.

11763 **Puţin daĭ, puţin porţĭ.**

D-na E. B. MAWR, p. 87.

Veḑĭ *Eftin.*

Lucrul eftin e în tot-dé-una prost.

Bien n'est cher comme le bon marché.

Prov. Franc.

Das Beste kauft man am wohlfeilsten.[1]

Prov. Germ.

The best Goods are cheapest in the End.[2]

Prov. Engl.

11764 * **Cât daĭ, atâta ĭeĭ.**

I. G. VALENTINEANU, p. 9.

* *Cât va s' daĭ, ahât va s' l̃ĭaĭ.*[3]

ILIE GHICU, *prof. c. Abela & Turia, Epir.*

Çe daĭ, aşa l̃ĭaĭ.[4]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 176.

Acelaş înţeles ca la No. 11765, însă maĭ generalisat.

Poco danaro, poca merce.[5]

Prov. Ital.

A pouco dinheiro, pouca saude.[6]

Prov. Port.

Wie das Geld, so die Waare.[7]

Prov. Germ.

Som Pengene ere, saa ere Varerne.[8]

Prov. Danez.

---

1) Cel maĭ bun se cumpĕră maĭ eftin.
2) Cele maĭ bune lucrurĭ sunt cele maĭ eftine la urmă.
3) Cât veĭ dà, atât veĭ luà.
4) Ce daĭ, aşa ĭeĭ.
5) Puţinĭ banĭ, puţină marfă.
6) La puţinĭ banĭ, puţină sănătate bună.
7) Câte parale, atâta marfă.
8) Câte parale sunt, atâtea si mărfur

11765 **Nimic aĭ dat şĭ nimic aĭ luat.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 48.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce cumpĕră lucrurĭ próste cu preț mic (GOLESCU).

11766 **Cum daĭ aşa ți se dă.**

V. SALA, *dasc. c. Cusiişu, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înțeles ca la No. 11764.

* △
11767 **Rupe 'n douĕ**
Dă şi nouĕ;
Rupe 'n treĭ
Dă şi luĭ Andreĭ;
Rupe 'n patru
Dă şi celuĭ de pe vatră.

GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna.*

Când toțĭ ne cer din ce avem.

11768 **Eŭ să nu daŭ, lumea las să ḑică.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 7.— — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 379.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu le pasă de ceea ce vorbesc ómeniĭ pentru eĭ, când nimic păgubesc (GOLESCU).

* △
11769 **Când îĭ daĭ îĭ fată ĭépa, când îĭ cerĭ (ceĭ) îĭ móre mânzul.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 93; III, p. 109.—HINȚESCU, p. 43.— IULĬU GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*—O. CĂLIN, *j. Argeş.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*—H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*—AL. VOĬNESCU, *j. Gorj.*— P. GÂRBOVICEANU, *prof., c. Mogoşescĭ, j. Dîmbovița.*

Vedĭ *a se Imprumutà.*

1⁰ Pentru cel rĕŭ de plată. Când îĭ daĭ nu'l maĭ ţine pămîntul de bucurie, şi când îĭ ceĭ, la termen, nicĭ să te vadă în ochĭ de supĕrare.

2⁰ Arată pe ne-recunoscĕtorul.

Ami au prêter, ennemi au rendre.

Prov. Franc.

Chi impresta, male annesta. [1])

Prov. Tosc.

Quien presta, no cobra; y si cobra, no todo; y si todo, no tal; y si tal, ennemigo mortal.[2])

Prov. Span.

Leihen macht Freundschaft, Wiedergeben Feindschaft. [3])

Prov. Germ.

He that does lend, loses his friend.[4])

Prov. Engl.

Man lånar sin vän och krafver sin ovän.[5])

Prov. Sved.

11770 * △ **Când îĭ daĭ îĭ fată vaca, când îĭ cerĭ (ceĭ) (îĭ) móre viţelul.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 457.—*Sc. Norm. Inv. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.* — D-na Ecat. Zanne. *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.* — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*—Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — A. Gorovеĭ, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

1) Cine împrumută, umple rĕŭ.

2) Cine împrumută nu dobândesce ; şi daca dobândesce, nu tot ; şi daca tot, nu la fel ; şi daca la fel, inamic de mórte.

3) A împrumutà face prietenie, a dà înapoĭ face duşmănie.

4) Cine împrumută îşĭ pierde prietenul.

5) Imprumuţĭ prietenuluĭ şi aducĭ aminte duşmanuluĭ.

* △
Când daĭ fată vaca, şi când ceĭ móre viţelul.

A. Vasiliu, *înv. c. Tătăraşĭ, j. Sucĭava.*

* △
Când daĭ omuluĭ îĭ fată vaca, şi când îĭ cerĭ îĭ móre viţelul.

Gr. Poienaru, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Veḑĭ *a se împrumutà.*

Acelaş înţeles ca la No. 11769.

11771 * **Daĭ cu mâna şi alergĭ cu picĭórele.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 93. — I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

* △
Daĭ cu mânele şi alergĭ cu picĭórele.

E. I. Patriciu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △
A dat cu mânele şi nu póte s'adune cu picĭórele.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Marfă.*

Imprumuţĭ şi apoĭ alergĭ ca să'ţĭ scoţĭ baniĭ; cu alte cuvinte cel care împrumută e în tot-dé-una păgubit.

11772 **Lesne e a dà ş'anevoe a luà.**

A. Pann, III. p. 109. — Hinţescu, p. 42.

Acelaş înţeles ca la No. 11771.

11773 **De cât să'ţĭ daŭ şi să ne sfădim**
Maĭ bine tot prietenĭ (prietinĭ) să fim.

A. Pann, III, p. 109. — Hinţescu, p. 44.

Când sĕ respinge o cerere de împrumut.

11774 * **Dă (să daĭ) şi scapă (să scapĭ).**

P. Ispirescu, *Leg.* p. 43.—Cesar Bolliac, *Culeg.*, p. 175.

Să daĭ şi să fugĭ.

N. Popescu, *Calendar* 1881, p. 26.

1⁰ Maĭ bine să păgubescĭ ce-va, să trécă de la tine şi să scapĭ. Se ḑice maĭ ales pentru judecăţĭ, de carĭ trebue să fugĭ ca dracu de tămâĭe căcĭ, orĭ cum va eşì lucrul tot păgubit veĭ rĕmâné.

2⁰ Să fugĭ de omul rĕŭ.

«Aleodoru să scià vinovat. De şi fără voĭa luĭ, dară scià că a făcut un pĕcat de a călcat pe moşia slutuluĭ. Maĭ scià éră că de omul draculuĭ, *să daĭ şi să scapĭ.* Să n'aĭ nicĭ în clin, nicĭ în mănecă cu dînsul.» — P. Ispirescu, *Leg.* p. 43.

«Erà rea foc, *să daĭ şi să fugĭ.*» — N. Popescu.

11775 **Slavă luĭ Dumneḑeŭ, am să daŭ, n'am să ĭeaŭ!**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 134; II, p. 88. — Hinţescu, p. 176.

Ḑice datornicul.

DADACĂ

11776 * △ **Iĭ trebue dadacă.**

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ*, ȷ. *Tutova.*

Nu scie să se pórte singur, e cam prostuţ.

DALTĂ

Veḑĭ *Nalt.*

DAR

Veḑĭ *Impĕrăţie, Mórte, Ne mulţămitor, Nemulţumit.*

* △
11777 **Dar din dar se face raĭul.**

I. Creangă, *Conv. Liter.* XII, p. 23; *Pov.* p. 299. — D-na El. Sevastos, p. 18.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 155.— D-na M. Thierry, c. *Bĕrlad*, *j. Tutova.*— Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

* △
Dar în dar raĭu sĕ face.

Călin Iordache, *stud.*, *j. Argeş.*

* △
Dar în dar se face.

V. A. Forescu, c. *Folticenĭ*, *j. Suciava.*

* △
Din darul altuĭa se face raĭu.

E. I. Patricĭu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, *j. Covurluĭu.*

Din căpĕtat se face raĭu.

Laurian & Maxim, I, p. 408.

Când din câştigul tĕŭ, din cele trebuincĭóse ţie, daĭ şi altuĭa.

Qwand deux pauves s'aidet l'bon Diu reie.[1])

Prov. Wallon.

Wenn ein Bettler dem andern was gibt, so freuen sich die Engel im Himmel.[2])

Prov. Germ.

11778 **Dar la dar merge.**

I. G. Valentineanu, p 32.

---

[1]) Când doĭ săracĭ se ajută Dumnedeŭ rîde.
[2]) Când un cerşetor dà altuĭ (cerşetor), îngeriĭ se bucură în cer.

Dar la dar merge şi cinstea împrumut.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 146; III, p. 118 & 146.—HINŢESCU, p. 44. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155.

Vedĭ *Cinste.*

După cum te veĭ purtà tu cu alţiĭ, tot ast-fel sĕ vor purtà şi eĭ cu tine; cum veĭ cinstì, aşa veĭ fi cinstit la rîndul tĕŭ.

11779 **Din dar aĭ luat, în dar să daĭ.**

Voinţa Naţională, XIII, No. 3447.

După cuvîntul din Evaughelie. Acelaş înţeles ca la No. 11778.

*

11780 **In dar a venit, în dar s'a dus.**

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 93.

Vedĭ *Haram.*

Căcĭ numaĭ lucru muncit dăĭnuesce şi prinde bine, pe când cel răpit, de dăruĭélă saŭ venit de a-gata trece ca şi cum n'ar fi fost.

De aceĭa se ḑice despre un asemene lucru, după ce l'a vĕḑut perind: «*cum venì aşa se duse; se duse de unde a venit; s'a dus cum a venit*»; adică lesne.

Male parta, male dilabuntur. [1])

NEVIU.

Ce qui vient de pille pille, s'en reva de tire tire.

Prov. Franc.

Haram geldi, haram gheti [2])

Prov. Turc.

[1]) Cele rĕŭ câştigate, rĕŭ sĕ risipesc.
[2]) Haram a venit, haram s'a dus.

11781 *Darul dat la vreme e dar îndoit.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *a Dărui.*

Lucrul trebue dat la vreme ca să aĭbă preţ.

Bis dat qui cito dat. [1])

SENECA.

Qui tôt donne, deux fois donne.

Prov. Franc.

Chi da presto, dà due volte. [2])

Prov. Ital.

Wer bald gibt, gibt doppelt. [3])

Prov. Germ.

He that gives quickly, gives twice.[4])

Prov. Engl.

Den giver dobbelt, som giver snart.[5])

Prov. Danez.

11782 Darul cel târḑiŭ nu are putere de dar.

C. DIN GOLESCĬ, I, p. 67.

Lucrul care nu e dat la vreme pĭerde din preţul sĕŭ. Şi precum ḑice înţeleptul Solomon: «nu ḑice către apró-pele tĕŭ: «du-te şi maĭ vino! mâne îţĭ voĭu dà», «când aĭ cu tine.» — *Prov.* 3.28.

Petit présent trop attendu
N'est point donné mais bien vendu.

Prov. Franc.

[1]) Dă de douĕ orĭ acel care dă repede.
[2]) Cine dă repede dă de douĕ orĭ.
[3]) Cine dă repede dă de douĕ orĭ.
[4]) Cine dă repede dă îndoit.
[5]) Cine dă repede dă îndoit.

11783 **Dóra casă nu aspardzi.**[1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 155.

Darul e în tot-dé-una primit cu plăcere.

* △
11784 **In dar.**

NIC. COSTIN, *Letop.* I, p. 84.— DIM. CANTEMIR, *Istoria Ieroglif.* p. — KÁROLY ÁCS, p. 83. — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 406. — N. STĂNCEANU, *înv.* c. *Piria*, *j. Mehedinți.*

Vedĭ *Mórte.*

1⁰ Adică pe nimic, arată un mare folos.

Unul ḑice 'ĭ agă, cela-l-alt spătar;
De i-aşĭ prinde gineri, *i-aşĭ luà în dar.*
Unul ḑice 'ĭ agă, cela-l-alt spătar;
De i-aş prinde gineri, aşĭ dà sărindar.

Chirița în Iașĭ.

2⁰ Fără folos.

«Osteninţa mea în zadar şi nevoinţa *în dar* îmĭ va eşi.» — DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*

3⁰ Fără pricină bine cuvîntată.

«Este o poveste latinéscă de ḑice: «nu se pune nume *în dar.*» — NIC. COSTIN, I, p. 84.

DARA

* △
11785 **Maĭ mare daraua**
De cât ocaua.

A. PANN, *Nastrat. Hogea*, p. 9. — G. P. SALVIŬ, *înv.* c. *Smulți*, *j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Oca.*

Adică un lucru de nimic la care maĭ mare e cheltuĭala de cât folosul.

La sauce vaut mieux que le poisson.

Prov. Franc.

---

[1]) Darul nu strică nicĭ o casă.

E più la giunta della carne.[1])

Prov. Ital.

Mas vale la salsa que los caracoles.[2])

Prov. Span.

De saus is beter dan de visch.[3])

Prov. Oland.

DARABANĂ

11786 * △ **Iĭ bate darabana ca mâne.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Slobozia-Zorlenĭ, j. Tutova.*

A sărăcit cu desăvîrşire.

DARAC

11787 * **A'ĭ pune nutreţ pe darac.**

A căutà să facă rĕŭ cuĭ-va, prefăcêndu-se că 'ĭ vroesce binele.

A DĂRĂCÌ

11788 * △ **A'l dărăci.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică a'l bate.

DARE

11789 * △ **Darea**
Vede marea.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 88. FĔTU, *elev, Sc. Norm. Bĕrl. c. Onescĭ, j. Bacaŭ.*— E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1) Maĭ multe óse (care se cântăresc cu carnea) de cât carne.
2) Maĭ mult face zéma de cât melcu.
3) Zéma e maĭ bună de cât pescele.

1⁰ Adică cu dare vedĭ şî facĭ orĭ-ce (GOLESCU).
2⁰ Arată puterea banuluĭ; în deosebĭ când cine-va are o afacere grea de făcut, numaĭ dând plocóne saŭ banĭ póte să isbutéscă.

11790 * △ **Darea**
Umple marea.

G. MADAN, *stud., c. Truşenĭ, ţin Chişĕneŭ, Basarabia.*

Acelaş înţeles ca la No. 11789.

11791 **Darea**
Trece marea.

A. PANN, III, p. 27.—BARONZI, p. 61.— HINŢESCU, p. 44.— G. I. MUNTEANU, p. 150.—IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — LIVĬU PAP, *înv. c. Covasinţ, comit. Arad, Ungaria.* — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.* — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.* — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 11790.

DĂRMON

Vedĭ *Ciur.*

A DĂRUÌ

11792 * △ **Lucru la timp dăruit**
Preţuïesce îndoit.

HINŢESCU, p 93. — AL. ODOBESCU & SLAVICĬ, *Cart. Lecl.* — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienĭĭ, j. Dorohoĭ.*

* △

Orĭ-ce la timp dăruit
Preţuesce însutit.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

Vedĭ *Dar.*

Acelaş înţeles ca la No. 1178 1.

Bis dat qui cito dat.[1])

SENECA.

Qui tôt donne, deux fois donne.

Prov. Franc.

Chi da presto, dà due volte.[2])

Prov. Ital.

Wer bald gibt, gibt doppelt.[3])

Prov. Germ.

He that gives quickly, gives twice.[4])

Prov. Engl.

Den giver dobbelt, som giver snart.[5])

Prov. Danez.

11793 * △ **Lucrul dăruit**
Preţuesce îndoit.

GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Vedĭ *Dar.*

Arată puterea daruluĭ.

DASCAL

Vedĭ *Foc, Gust, Horă, Vreme.*

11794 **Nu t'arĕtă dascăl până a nu fi ucenic.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 110.

Adică nu poruncì până a nu învĕţà cum sĕ poruncesc ĭ (GOLESCU).

---

1) Dă de douĕ orĭ acel care dă repede.
2) Cine dă repede dă de douĕ orĭ.
3) Cine dă repede dă de douĕ orĭ.
4) Cine dă repede dă îndoit.
5) Cine dă repede dă îndoit.

11795 Cu ce dascal locuïesce
Aşa carte alcătuesce.

A. PANN, I, p. 7.

Cu ce dascal lăcuesce
Aşa carte alcătuïesce.

HINŢESCU, p. 44.

*

La çi dascal va s'ti duçi, ahtare mathima va s'înveţĭ.[1]

C. IONESCU, *înv. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *a se Adunà, a se Insoţi.*

Acelaş înţeles ca la No. 9536.

Cel ce umblă împreună cu ceĭ învĕţaţĭ, învĕţat va fi; ïară cel ce merge cu ceĭ fără de minte, cunósce-se-va.

Prov. Solom. Bibl. 1688, p. 40.

Dis moi qui tu hantes je te dirai qui tu es.

Prov. Franc.

Sag' mir mit wem Du umgehest, ich sage Dir wer Du bist.[2]

Prov. Germ.

Man is known by the company he keeps.[3]

Prov. Engl.

Dimmì con chi vai, e te dirò chi sei.[4]

Prov. Ital.

[1] La ce dascal te veĭ duce ast-fel de lecţie veĭ învĕţa.
[2] Spune'mĭ cu cine umbli, eŭ îţĭ spun ţie cine eştĭ.
[3] Omul e cunoscut prin soĭetatea în care petrece.
[4] Spune'mĭ cu cine te ducĭ, şi'ţí voĭu spune cine eştĭ.

11796 *△ **A fi dascalu cuĭ-va.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A'l pune la cale într'o afacere.

«Bun *dascal* aĭ maĭ avut!»

A DĂSCĂLÌ

11797 **Pré scie dăscălì cele îndoite.**

Baronzi, p. 43.

Pré 'e şiret, nu póte fi om de trébă.

DĂSÇĂLIŢĂ

Vedĭ *Sărăcie.*

DATINĂ

11798 *△ **In sânge se preface datina.**

V. Sala, *dasc. c. Ghighişenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Obiceĭu.*

Arată puterea datineĭ, obiceĭuluĭ.

L'habitude est une autre nature.

Prov. Franc.

L'abitudine è una seconda natura.[1])

Prov. Ital.

La costumbre es otra naturaleza.[2])

Prov. Span

[1]) Obiceĭul e o a doua natură.
[2]) Obiceĭul este o altă natură.

Gewohnheit ist die andere Natur.[1]

Prov. Germ.

Custon is second nature.[2]

Prov. Engl.

Vanen er en ny Natur.[3]

Prov. Norv.

DATOR

Vedĭ *Creditor*, *Manta*.

11799 * △ **Cine nu e dator e destul de bogat.**

Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — A. PANN, *Edit.* 1889, p. 134; II, p. 88. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 153. — HINŢESCU, p. 44. *Cart. Cit.* II, p. 45.— FR. DAMÉ, I. p. 339.—GR. POÏENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

De multe ne-mulţumirĭ, necazurĭ şi supĕrărĭ scapă cel care nu are datoriĭ.

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφειλων.[4]

Prov. Elin

Felix qui nihil debet.[5]

Prov. Lat.

11800 * △ **Bogat e acela ce nu e dator.**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No 11799.

---

[1]) Obiceĭul este o altă natură.
[2]) Obiceĭul este a doua natură.
[3]) Obiceĭul este o a doua natură.
[4]) Fericit acel care nu datoréză nimic.
[5]) Idem.

11801 **Omul e avut când nu e dator nimic.**

BARONZI, p. 55.

Acelaş înţeles ca la No. 11800.

* △
11802 **A spune lumiĭ că mortul ţi' detor**
Nu aĭ făcut nicĭ un spor.

V. SALA, *dasc. c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungarĭa.*

In zadar spuĭ ce-va când nu poţĭ avé nicĭ un bun resultat, nicĭ un folos.

11803 **Tu 'ĭ cerĭ să'ţĭ numere tóte,**
Şi el dator te maĭ scóte.

A. PANN, III, p. 23. — HINŢESCU, p. 125.

Pentru omul gâlcevitor şi de rea credinţă.

* △
11804 **Omul detor de multe orĭ trébă să minţă.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Pentru că de multe orĭ, la vadea, nu'şĭ póte plătì datoria.

* △
11805 **Dator nu's că nu'mĭ dă nimene (nimenĭ) pe datorie.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 200. — C. C. BUNGEŢEANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Beţiv, Bătăuş.*

Acelaş înţeles ca la No. 8180.

* △
11806 **Par'că tótă lumea 'ĭ e datóre.**

A. PANN, III, p. 13. — HINŢESCU, p. 94. — *Sc. Norm. Invĕţ. Cl. VI, prin.* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — E. I. PATRICĬU, *inv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Corabie.*

Adică stă posac şi tăcut.

IN DATOR

11807 **Cine cumpĕră în dator**
Plătesce de două ori.

A. Pann, III. p. 108. — Hințescu, p. 44.

Vedĭ *a Bé*.

1° Căcĭ cine cumpĕră pe datorie plătesce îndoit de scump.
2° Saŭ creditorul te pune de plătescĭ de maĭ multe orĭ, tot dicênd că nu l'aĭ platit.

DATORIE

Vedĭ *a Bate, Gând, Lulea, Pizmă*.

* △
11808 **Detoria (datoria) mâncă cu omul din blid.**

V. Sala. *dasc c. Bălenĭ. comit. Bihor, Ungarĭa.* — Livĭu Pap, *înv. c. Covasinț, comit. Arad, Ungarĭa.* — Dim. Popovicĭ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungarĭa.*

Tot cu grijà eĭ trăescĭ.

* △
11809 **Arde casa şi detoria ese pe ferestrĭ afară.**

Partenĭu Coroĭu a Fili, *c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

*
Casa arde ş'borgea fuge pi tu ugeacu. [1]

C. Ionescu, *prof. c. Nerésta, Macedonĭa.*

Daca aĭ pĭerdut tot cu ce o să maĭ plătescĭ?

* △
11810 **Cine ĭe pe datorie plătesce de două orĭ.**

V. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — *Scol. Norm. Invef. Cl. VI, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

[1]) Casa arde și datoria fuge pe ogeac (coș) afară.

* △
Cine cumpĕră pe datorie plătesce de douĕ orĭ.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Veḑĭ *Dator.*

Acelaş înţeles ca la No. 11807.

* △
11811 **Am plătit datoria şi tot dator am rĕmas.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suceava.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 11810.
2⁰ După ce aĭ plătit dobânḑĭ, cât capetele, tot nu s'a scăḑut nimic din datorie.

11812 **Carle n'are dûgurle, nu'ĭ credit.** [1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 10.

Cine ţĭ-a dat îţĭ maĭ dă, la nevoe, ca să nu pĭérdă ce ţĭ-a dat maĭ nainte.

* △
11813 **Datoria e plină de grijĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Daca eştĭ cinstit, căcĭ altminterea:

Grijile 's la creditorĭ
Maĭ mult de cât la datorĭ.

Qui nihil debet, lictores non timet. [2]

Prov. Lat.

Senza debitì, senza pensieri. [3]

Prov. Ital.

---

[1] Cine nu are datoriĭ, nu are credit.
[2] Cine nu datoréză nimic, nu sĕ teme de lictorĭ.
[3] Fără datoriĭ, fără grijĭ.

Borgen macht Sorgen. [1])

Prov. Germ.

He that goes borrowing, goes sorrowing. [2])

Prov. Engl.

At borge skaffer Sorger. [3])

Prov. Danez.

11814 * △ **A luà vĕlul de pe mort, în loc de detorie N'aĭ făcut nicĭ o moşie.**

V. Sala, *dasc. c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Pentru o datorie mare a luà maĭ nimic.

11815 * △ **Cârnaţul lung e bun, dar daţoria lungă ba.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Şagă, Socotélă.*

Căcĭ te stórce de rămâĭ sărac lipit.

11816 **Datoria nu móre nicĭ odată.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 94; III, p. 110. — Hinţescu, p 44. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 156. — Fr. Damé, I, p. 339.

Maĭ curînd saŭ maĭ târḑiŭ trebue plătită.

Lange geborgt ist nicht geschenkt. [4])

Prov. Germ.

Forbearance is no acquittance. [5])

Prov. Engl.

---

[1]) A împrumuta aduce grijĭ.
[2]) Care se împrumută îşĭ aduce grijĭ.
[3]) Cine împrumută capĕtă grijĭ.
[4]) A împrumutà pentru multă vreme, nu este a dà.
[5]) Răbdare (aşteptare la plată) nu este plată.

* △
11817 **Datorĭa veche nu se uĭtă.**

Gr. Poienaru, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 11816.

* △
11818 **Datoria veche nu putredesce.**

E. I. Patrioĭu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11817.

* △
11819 **Paru putredesce.**
Datoria cresce.

Suhamel, *j. Ilfov.*

Vedĭ *a se Imprumuta.*

Acelaş înţeles ca la No. 11818.

* △
11820 **Datoria**
Ca rîia.

Silvĭu Pop, *înv. c. Covasinţ, comit. Arad, Ungarĭa.* — D-ra Ec. Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Datoria
Este ca rîĭa

D-na E. B. Mawr, p. 63.

Acelaş înţeles ca la No. 11819.

* △
11821 **Datorie veche, comóră ne-sfîrşită.**

N. Juvara, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.* — G. Madan, *înv. c. Truşenĭ, ţin. Chişĕneu, Basarabĭa.* — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ j. Sucĭava.*

* △
Datoria veche e comóră ne-sfîrşită.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — E. I. Patrioĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — I. Banescu, *prof. j. Roman.*

* △ *Datoria veche e comóră ne-stînsă.*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Délu-Mare, j. Tutova.*

Bine înţeles pentru creditor.

11822 **Maĭ mult póte datoria de cât dania.**

T. CODRESCU, *Uricar*, *XXII*, p. 190.

Maximă juridică.

11823 **A rade pe datorie.**

EN. KOGĂLNICEANU, *Letop.* III, p. 272.

Acelaş înţeles ca la No. 7666, însă cu maĭ multă energie.

Aste nu 's nimica, frate,
Or să vie rele fórte;
C'o să mergem la bărbĭerie
Să ne radă pe datorie,
Şi vor să ne amăréscă
Pentru Ţéra Românéscă,
Bătêndu-ne cu cuvintele:
Ce am făcut pungele?

EN. KOGĂLNICEANU, III, p. 272.

11824 **A'şĭ plătì datoria sa.**

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.* II, p. 5.

Adică a murì. Francesul ḑice în acelaş cas, însă cu un înţeles maĭ restrîns, pentru ceĭ condamnaţĭ la mórte, după ce şi'a primit pedépsa: *il a payé sa dette à la société.*

«*Şĭ-a platit datorĭa sa.*» — N. COSTIN.

DATORNIC

11825 **Dĕ la un datornic rĕŭ ş'un sac dĕ paĭe este bun.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 117.

* △
De la un datornic rĕŭ e bine să ĭeaĭ şi un sac de paĭe.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
De la un datornic rĕŭ ĭeà şi un car de paĭe, daca ţi se va dà.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △
De la datornicul rĕŭ destul e şi un sac de paĭe.

Abecedar Ilustr., p. 26. — D-na CL. BALLY, *c. Cârlomănescĭ, j. Tutova.*

* △
De la un datornic rĕŭ primesce şi un sac de paĭe.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △
De la un datornic rĕŭ mulţumesce-te şi cu un sac de tărîţe.

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

* △
De la un datornic rĕŭ e bine să ĭeaĭ şi un sac de plévă.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Plătitor, Platnic.*

Adică dĕ unde nu putem luà maĭ mult, să ne mulţumim şî cu puţin (GOLESCU).
Greciĭ ḑic, ca şi noĭ : *De la un reŭ platnic ieà şi un sac de paĭe.*

D'un mauvais débiteur et payeur
Prends paille et foin pour ton labeur.

Prov. Franc.

11826 * △ **De la un datornic rĕŭ nu veĭ luà nimic, de cât la puntea (pórta) raĭuluĭ.**

V. A. Forescu, *c. Dorna, j. Suciava.*

Adică nicĭ odată.

ḌECE

11827 * **Ḍic ḍece, tu tae una.**

C. Negruzzi, I, p. 249.

* *Ḍic ḍece, tu ascultă una.*

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Veḍĭ *a Ḍice.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 5149, la care se vor adăogà aceste variante.
2⁰ Despre ceĭ mincinoşĭ şi lăudăroşĭ.

11828 * **A dà cuĭ-va ḍece înainte.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Veḍĭ *o Mie.*

A fi maĭ deştept, maĭ priceput de cât altul.

DELĂ

11829 * △ **A intrat în delă.**

Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

A dat peste dracul.

11830 **A pune la delă.**

Cesar Bolliac, *Culeg.*

Veḍĭ *Dosar.*

A dà uĭtăreĭ.

«Ţarina sĕ temù şi *puse planul la delă.*»

A DEPĚNÀ

11831 * △ **A depĕnà.**

L. ŞĂĬNEANU, *Dict.*, p. 256. — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru omul vorbăreţ.
2⁰ A bate.

DEPĔNAT

11832 * △ **A luà pre cine-va la depĕnat.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 966. — FR. DAMÉ, I, p. 348. — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

1⁰ A'ĭ luà socotélă de óre-ce.
2⁰ A'l bate.

A DESCÓSE

11833 * △ **A descóse pre cine-va.**

IULIŬ GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A'ĭ aflà gândurile, scopurile; a'l face să spună, fără să vré, ceea ce ţineà ca să ascunḑă; a'l ispitì.

A DESGHIOCÀ

11834 * **A desghiocà.**

L. ŞĂĬNEANU, *Dict.*, p. 261.

1⁰ A secà de puterĭ pre cine-va.
2⁰ A'l bate cumplit.

A DESJUGÀ

Veḑĭ *Car, Căruţă.*

DĬATĂ

Veḑĭ *Cuhnĭe.*

DICHIS

11835 *Iĭ cu multe dichisurĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Pentru o trébă maĭ grea de cât sĕ crede, un om şiret, etc.

DIJMAR

11836 In urma dişmarilor multe bîrfesc babele.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 15. — HINŢESCU, p. 46.

In urma dijmarilor multe bîrfesc babele.

A. PANN, I, p. 169. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2269.

Adică ceĭ ticăloşĭ în urmă în zadar vorbesc (GOLESCU); după ce trece primejdia saŭ năpastea.

DIMERLIE

Veḑĭ *Cuvînt.*

11837 *△ După ce îĭ dă cu dimirlia, apoĭ maĭ cere ca a ḑecea să fie cu vîrf.

V. A. FORESCU, c. *Brosceni*, *j. Sucĭava.*

Pentru cel lacom.

11838 *△ Dimerlia îĭ la merţă.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, *j. Tutova.*

Când se dă cu prisos.
La merţă se socotesce saŭ ḑece dimirliĭ ne-scuturate şi a ḑecea cu vîrf, saŭ ḑece dimirliĭ rase şi o a unspre-ḑecea pe deasupra.

DIMIRLIE

Veḑĭ *Dimerlie.*

DÎRMOĬU

Veḑĭ *Ciur.*

DÎRMON

Veḑĭ *Ciur.*

DOBÂNDĂ

11839 **Dobânda lungă rupe cĭochina.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 90.

Dobânda multă rupe cĭochinile.

A. PANN, II, p. 80. — HINŢESCU, p. 47.

* △ *Dobânda mare rupe cĭochinele.*

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — D na M. JUVARA, *c. Sărăţenĭ, j. Tutova.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 162.

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ lacomesc la mare dobândă şi pe lângă dobândă pĭerd şî capetele (GOLESCU).
2⁰ Intr'un mod maĭ general, ne arată că lăcomia la om nu e bună.
Este de observat că în acéstă ḑicere, care e fórte veche, înţelesul primitiv al cuvîntuluĭ *dobândă*, a fost acel de *pradă*, de unde maĭ târḑiŭ *folos* şi în urmă *interesul banilor*.

11840 **In loc de dobândă**
Se pomenesce cu osîndă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 23; I, p. 79. — HINŢESCU, p. 47.

* △
In loc de dobândă
Te pomenescĭ cu osîndă.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Pentru cel care o păţesce, fiind înşelat în aşteptările sale.

11841 **Imprumuţĭ pentru dobândă şi pĭerḑĭ (şi) capetele.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 94; III, p. 110. — Hinţescu, p. 78.

Acelaş înţeles ca la No. 11840.

11842 * **Dobândă turcéscă.**

Fr. Damé, IV, p. 189. — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Dobândă usurară şi de care nu maĭ poţĭ scăpà.

«Nu scapĭ de el ca de o *dobândă turcéscă.*»

DOCTOR

Veḑĭ *Bólă, Casap, Coşcĭug, Cuvînt, a se Îmbolnăvì, Medic, Pătimaş.*

11843 **Bolnavul multe ḑice, dar doftorul ce scie face.**

A. Pann, II, p. 38.

* △
Bolnavul multe ḑice, doftorul face ce scie.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.*

Bolnavul ḑice o mie,
Doftorul face ce scie.

A. Pann, III, p. 140. — Hinţescu, p. 18.

Veḑĭ *Bolnav.*

Pentru cel care nu scie ce cere, şi nu i se ascultă cererea.

11844 **Nu la dohtor, ci la pătimaş.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 109.

Ne arată că pătimaşul maĭ bine scie (GOLESCU).

* △

11845 **Bóle să fie că doctorĭ sunt de ajuns.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Crusescĭ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Bólă.*

Acelaş înţeles ca la No. 4927.

* △

11846 **Cel sănătos n'are trebuinţă de doctor.**

Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Adică cel cu minte.

* △

11847 **Doftor îĭ numaĭ Dumneḑeŭ.**

A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Căcĭ numaĭ el tămăduesce precum rănile trupuluĭ şi acele ale sufletuluĭ.

Je le panse Dieu le guérit.

AMBR. PARÉ.

11848 **Nicĭ ale dohtoruluĭ tóte, ĭar dĕ la duhovnic nicĭ pĕ jumătate.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 108.

* △

Nicĭ tóte ale doftoruluĭ
Nicĭ tóte ale duhovniculuĭ.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 96. — C. C. BUNGEŢIANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

* △

Nicĭ tóte a doctoruluĭ
Nicĭ tóte a duhovniculuĭ.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Popă.*

1⁰ Ne arată de ce trebuĭe să ne ferim (Golescu).
2⁰ Când fugim de învĕţăturile moraleĭ şi de preceptele igĭeneĭ.

«Bine-cuvintéză, Dómne, mâncarea şi bĕuturica robilor tĕĭ, Amin! După aceĭa ridică un pahar, ḑicênd: ... eĭ, băĭeţĭ, de acum liniştiţi-vĕ! «Ş'apoĭ ne lasă în pace şi 'şĭ caută de drum. Insă noĭ vorba ceĭa: «*Nicĭ tóte ale doftoruluĭ, nicĭ tóte ale duhovniculuĭ,* de ce petrecĭ, de ce aĭ petrece.» — I. Creangă.

11849 **Dohtore, vindecă-te maĭ întâĭu pĕ tine.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 90.

Doftore, vindecă-te pe tine însuşĭ.

Dim. Ţîchindeal, *Fab.* p. 146.
— Laurian & Maxim, II, p. 257.

*

Doctore, vindecă-te întâĭu pe tine.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Sĕ ḑice către ceĭ ce pĕ alţiĭ sfătuĭesc, în vreme ce însuşĭ eĭ aŭ trebuinţă dĕ sfătuire şi pĕ însuşĭ eĭ nu sfătuĭesc (Golescu).
Eschil exprimă aceeaşĭ idee în *Prometeŭ înlănţuit:*

«*Ca un doctor prost pĭerḑĭ curaj îndată ce suferĭ tu însuşĭ. Nu scĭĭ să găsescĭ nicĭ un leac ca să te tămăduescĭ.*»

La rîndul sĕŭ Horaţĭu ḑice:

Quum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
Quam... aquila?

Ἄλλων ἰατρός, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.[1]

Plutar.

Aliorum medicus, ipse ulceribus scates.[2]

Prov. Lat.

---

[1]) Doctorul celor-l-alţĭ, tu singur plin de rănĭ.
[2]) Doctorul celor-l-alţĭ, tu singur plin de rănĭ.

Doctore, vindecă-te însu-ţĭ.

LUCA, IV, 23.

Médicin, guéris toi toi-même.

Prov. Franc.

11849 b. **Doctore, vindecă maĭ întâiŭ pě tine, apoĭ pě mine.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 116.

Sě ḑice pentru ceĭ ce pě alţiĭ povăţuesc şî eĭ maĭ rěŭ greşěsc (GOLESCU).

11850 **'I-a venit doctorul după mórte.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 257.

Veḑĭ *Mórte.*

Adică ajutor pré târḑiŭ.

Μετὰ τὸν πόλεμον συμμαχία. [1])

Prov. Elin.

Post bellum auxilium. [2])

Prov. Lat.

Après la mort le médecin.

Prov. Franc.

Doppu ch'è mortu, cumunicamulu. [3])

Prov. Sard.

Ofter death the doctor. [4])

Prov. Engl.

Nach dem Tode braucht man kein Recept mehr. [5])

Prov. Germ

---

[1]) După resbel ajutóre.
[2]) Idem.
[3]) După ce e mort, îl grijim.
[4]) După mórte doctorul.
[5]) După mórte nu'ţĭ maĭ trebue nicĭ o reţetă.

11851 **Unde mĕ cauţĭ, dohtore, şî unde pĕ mine mĕ dóre.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 13.

Sĕ ḑice când alt nĕcaz avem şî d'altul ne cercetéză (GOLESCU).

11852 **Dohtorul cu o buriĭană, cea maĭ mare bólă o scóte afară.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 90.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, cu o mică bagatelă întîmpină cel maĭ mare rĕŭ (GOLESCU).

11853 **Doftorul bun sciinţa în cap, ĭar erbile în câmp le are.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 115.

A se apropià de No. 11847 şi 11852.

11854 **Mulţimea dĕ bóle, la dohtor pâĭne móle.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 541.

Se înţelege de la sine că, din mulţimea bólelor, trăĭesc şi se îmbogăţesc doctoriĭ.

11855 **Doctor de apă dulce.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 257.

Adică doctor fără sciinţă, ne-îndemănatic.

Médicin d'eau douce.

Prov. Franc.

Se povestesce că doctorul Bouvart, care a murit pe la 1787, ordonase bĕtrâneĭ comitese d'Esclignac să bé, în fie-care ḑi, când se va sculà din pat, un pahar de apa rece, sĕ maĭ ĭeà, după o jumĕtate de ceas o céscă de cĭocolată şi, pe urmă, din noŭ un pahar cu apă. Intr'o diminéţă, Dómna Esclignac, uĭtă să bé primul pa-

har cu apă, luând cĭocolata şi al doilea pahar cu apă. Cum îşĭ dădù seama de greşala ce făcuse, trimise după doctor. «Bine că m'aţĭ chemat, ḑise Bouvart îndată ce i se povestì întîmplarea, cĭocolata domnieĭ-vóstre trebue să fie între douĕ ape; să luaţĭ îndată un clistir.»

11856 **Eŭ îĭ sunt doftorul eĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 113; II, p. 101.— HINŢESCU, p. 47.

*
Eŭ îĭ sunt doctorul.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 379.

Veḑĭ *Popă.*

Iĭ fac eŭ de leac, îl bat cum sĕ cade.

DOCTORIE

Veḑì *Babă.*

*
11857 **Nu sunt doctoriì bune.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Babă*

Acelaş înţeles ca la No. 2700.

*
11858 **Cari si eară dulçĭ hitriile, ĭi loà ş-la cafine trî biuturĭ.** [1]

C. ZUCA, *stud., c. Perivoli, Epir & c. Culona, Albanĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 11857.

DOFTOR

Veḑĭ *Coscĭug, Doctor.*

DÓGĂ

Veḑĭ *Copil, a se Insurà, Mórte, Mutere.*

[1]) De eraŭ dulcĭ doctoriile, le luaŭ şi la cafenea ca beuturĭ.

11859 * △ **A'ĭ lipsi (vre) o dógă.**

BARONZI, p. 42. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 1122. — G. I. MUNTEANU, p. 122. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 247. — I. IONESCU, *Cart. Cit.* III, p. 66.— G. PETRIUCĂ, *c. Corna, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.*

* △ *Ĭĭ lipsesce o dógă.*

A. PANN, III, p. 14. — IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 97.— *Conv. Liter.*, XII, p. 218. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 230, 569, 899 & 1094.— P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 180; *Rev. Ist.* I, p. 226.— HINŢESCU, p. 91.— L. ŞAĬNEANU, *Semas.*, p. 353. — ĬULIU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*—I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*— GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Îĭ cam lipsesce o dógă.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

△ *N'are o dógă.*

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. c. Brosceni, j. Sucĭava.*

△ *Nu'ĭ în tóte dógele luĭ.*

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Muĭere, Sâmbătă.*

E nebun, nesăbuit, netot, nu'ĭ în tóte minţile, nu maĭ scie ce face.

Il lui manque un clou.[1]

Prov. Franc.

Li manca u patrone di casa.[2]

Prov. Corsic.

Falta-lhe uma aduella.[3]

Prov. Portug.

Er hat einen Sparren zu viel.[4]

Prov. Germ.

At have en Skrue løs.[5]

Prov. Suedez.

11860 * △ **Îĭ numa într'o dógă.**

S. Mihăilescu, *Şezăt.*, I, p. 219.

* *E într'o dógă.*

I. Banescu, *prof.*, *j. Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 11859.

Il a un coup de marteau.

Prov. Franc.

Tener ramo de locura.[6]

Prov Span.

He hêt en Shruw lüss.[7]

Prov. Fris.

---

1) Sub-înţeles: *«à son armure.»*
2) Iĭ lipsesce stăpânul caseĭ.
3) Iĭ lipsesce o dógă.
4) Are un căprior maĭ mult.
5) Are un şurup desfăcut.
6) A avé o ramură de nebunie.
7) Are un şurup desfăcut.

11861 **A avé maĭ mult o dógă.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1122.

Acelaş înţeles ca la No. 11860.

11862 *△ **A ajunge în dóga (cutăruĭa).**

V. ALEXANDRI *Teatr.*, p. 996. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 226. — SLAVICĬ, *Conv. Liter.*, V, p. 3 & 8. — FR. DAMÉ, I, p. 381.

Veḑĭ *Copil*, *Copilărie*, *Mórte*.

Adică în posiţia, starea cutăruĭa; arĕtând maĭ ales o stare rea.

Veḑĭ exemplele date la No. 3060, 5082 şi 5533.

«*De mĭ-a venì* şi Iorgu *în dóga eĭ*, îl trimit la Golea.» — V. ALEXANDRI.

«Mĕ amăresc cu femeile de *dóga* mea.» — SLAVICĬ.

11863 *△ **Iĭ sună dógele.**

BARONZI, p. 48. — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

1⁰ Il bate.
2⁰ E bolnav rĕŭ, e pe mórte.

Il sent le sapin.

Prov. Franc.

11864 *△ **Iĭ duce dógele.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Vargă.*

Are să'l bată rĕŭ.

DOGIT

11865 * **Cap dogit.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Adică om prost.

DOHTOR

Vedï *Cuscïug, Doctor, Pătimaş.*

DOÏ

Vedï *Cap. VIII, c. Doï, Douĕ.*

11866 **Intră în doï ca în doï-spre-ḑece, şi nu'l scóte nicï douĕ-ḑecï-şi-patru.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1022.

Intră în doï ca în doï-spre-ḑece şi nu'l póte scóte nicï douĕ-ḑecï-şi-patru.

Abec. Ilustr. p. 29.

Pentru cel lăudăros.

CHÏULAFOGLU. — . . . ma niçï una n'a indresnit'o se treca Pruto, che pe toţï îï façeam ches.
ZOIŢA. — Auḑï voïnic!
CHIULAFOGLU. — Ma cum socoţï?
ZOIŢA. — Sciŭ că eştï din ceï care *intrà în doï ca în doï-spre-ḑece şi nu'l scóte douĕ-ḑecï-şi-patru. — Iorgu de la Sadagura.*

DOÏCĂ

Vedï *Prunc.*

11867 *Fără doïcă nu póte.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Bucurescï, j. Ilfov.*

Pentru cel prost.

DOP

Vedï *Tivgă.*

11868 *△Par'că 's dopurï de plută.

GAVR. ONIŞOR, *c. Avrămescï, j. Tutova.*

Sĕ ḑice femeilor micï la trup şi maï mult gróse.

11869 * **Dop de saca.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 163.

Om de o statură mică şi gros.

11870 **A aflà dop la ce-va.**

Laurian & Maxim. II, p. 1323.

Vedĭ *Capac*

1⁰ Adică un mijloc de îndreptare.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 8287.

DOSAR

11871 * **A pune la dosar.**

Vedĭ *Delă.*

Acelaş înţeles ca la No 11830.

DOUĔ

Vedĭ *Doĭ, a Plouà.*

11872 **Nu ne ajunge c'avem douĕ**
Şi ne vin şi alte nouĕ.

A. Pann, I, p. 147.

Când ne îndrăgesc ne-norocirile.

11873 * △ **Ieà câte douĕ şi dă câte nouĕ.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Dobândă.*

1⁰ Primesc puţin şi întorcĭ mult maĭ mult.
2⁰ Pentru cel cheltuitor.

11874 * **Douĕ şi cu douĕ fac patru.**

Vedĭ *Una.*

Lucru ne-îndoelnic, bine sciut de tótă lumea.

11875 *Douĕ şi cu treĭ fac sese (septe).

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

La lucrurĭ ne-potrivite.

Dar se sparg bisericĭ, case,
Vina nu'ĭ a nimĕnuĭ!
Douĕ şi cu treĭ fac sése,
Astea nu's cu scirea luĭ.

11876 *A nu legà douĕ.

A. Pann, I, p. 140. — Fr. Damé, II, p. 268.

Veḑĭ *Teĭu.*

1⁰ O duc rĕŭ, nu pot pune nimica de o parte.

Că 'n loc să-mĭ mérgă nainte, îmí sporesce ca la rac.
Nu pocĭu de loc *să leg douĕ,* c'una mĕ bălăbănesc.

A. Pann.

2⁰ Maĭ rar: a nu putė înţelege nimic din vorbele cuĭ-va.

«Nu poţĭ *să legĭ douĕ* la un loc, din tot ce spune omul acesta.»

11877 * △ A nu ḑice nicĭ douĕ.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 29. — *Şezătóre,* III, p. 154.

Veḑĭ *Una.*

A tăcé, a nu maĭ ḑice nimic.

«Eŭ mĕ duc *nu ḑic nicĭ doue.*»

11878 *A alege din douĕ una.

1⁰ A se hotărî.
2⁰ A alege, din douĕ rele, cel maĭ puţin vătĕmător.

11879 * △ Cum n'a făcut Dumneḑeŭ douĕ.

D-na Cat. Zanne, c. *Popenĭ, j. Fălcĭu.*

Adică nu are pereche.

«E o şirétă... *n'a făcut Dumneḑeŭ douĕ.*»

DOUĚ-ḌECĬ

Veḍĭ *Nouĕ-spre-ḍece.*

A DREGE

Veḍĭ *Cap. XVII, c. a Frânge.*

11880 * △ **Na ţĭ-o bună că ţĭ-am (a) dreso.**

D. Ghiorghiŭ, *c. Tecuciŭ, j. Tecuciŭ.* — Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiŭ.* — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiŭ.* — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Veḍĭ *a Frânge, a Vorbì.*

1° Când unul nu vorbesce ne-potrivit saŭ nu înţelege ce'ĭ spuĭ.
2° Când unul nemeresce, făcênd ce-va prostesce, închipuindu'şĭ că face bine.

DREPT

Veḍĭ *a Şedé, Suspin, Cap. XV & XVII, c. Drept.*

11881 * △ **Până a fi să ĭésă dreptul,**
Imĭ plesnesce mie peptul.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Vîrciorova, j. Mehedinţĭ.*

Greŭ ĭese dreptatea cuĭ-va, şi maĭ ales la judecăţĭ.

11882 * △ **Ce e drept nu'ĭ pĕcat.**

T. Codrescu, *Uricar, XXII,* p. 3. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 146. — *Conv. Liter., V,* p. 5 & 135. — D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiŭ. Banat.* — D-na Cl. Bally, *c. Cârlomănescĭ, j. Tutova.*

Pentru a sĕ întărì dreptatea unuĭ spus.

11883 * △ **Ce'ĭ drept şi luĭ Dumneḑeŭ îĭ place.**

AVR. CORCEA, *paroh*, *c. Coşteĭu*, *Banat*.

Ca şi ómenilor.

11884 **Din cele bune şî drepte dracul pĕ jumătate luĭ ĕşĭ face parte; dar din cele rele, ce nu ne va cere?**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 89.

Cele drepte sunt jumătate ale draculuĭ, ĭar cele ne-drepte cu stăpân cu tot.

A. PANN, III, p. 91. — GASTER, *Liter. Pop.*, p. 219. — HINŢESCU, p. 50.

Veḑĭ *Avere*, *Ban*, *a Câştigà*, *Dreptate*.

Sĕ ḑice pentru cele ce adunăm din hrăpirĭ şî jafurĭ, însemnând că tóte le pĭerdem (GOLESCU).

Averea cu înşelăcĭune câştigată scade.

Prov. Solom. p. 13. 11.

11885 * △ **Una dréptă şi ḑece strîmbe.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Crângu*, *j. Tutova*.

Pentru omul mincinos.

DREPTATE

Veḑĭ *Cap. XII, c. Domn*, *Silă*, *Turcesc*.

11886 **Unde este puterea acolo'ĭ şi dreptatea.**

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.* II, p. 55.

Prin urmare cine are puterea în mână urméză să fie drept.

Acest Antioh Vodă, când gĭudeca la Divan, grôznic erà; întru tot sĕmĕnà tătâne-sĕŭ luĭ Cantemir-Vodă. Gĭudeţul luĭ ca pravilă erà. Numaĭ prė înfruntător erà. Şi nu numaĭ spre ceĭ micĭ, ce şi spre ceĭ marĭ; că întâiŭ, la un divan, aŭ ḑis Vlădicăĭ de Huşĭ, luĭ Varlaam strigând: *Popo! ce nu gĭudecĭ drept, când îţĭ vin cărţile mele? ţi-oĭu rade pletele.* Atuncea Vlădica Varlaam, eşind la divan cu lacrimĭ plângênd, şi rĕŭ l'a blĕstemat... Aşişjderea cine se pîrĭa, ales pentru vecinătate, cu boĭeriĭ, ĭesne da pre om la vecinătate. Ce pentru unele ca aceste, şi altele, se aduc necruţările domnielor... Decĭ orĭ-cum nicĭ odată nicĭ un gĭudecător cu gĭudeţul să nu se pripêscă nicĭ sĕ învoĭêscă; *că unde este puterea acolo'ĭ şi dreptatea.* — NIC. COSTIN.

* △
11887 **Dreptatea 'ĭ cum o fac domniĭ.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Arată ne-dreptatea care se comite sub scutul legalităţeĭ şi maĭ ales, în paguba celor micĭ.

Les petits sont subjets aux loys et les grands en font à leur guise.

Prov. Franc. XV-e Siècle.

11888 **Dreptatea săracului nimic nu atîrnă, că fórte uşóră.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

Adică săracul dreptatea ş'o pĭerde, că nimenĭ ĕl ajută (GOLESCU).

* △
11889 **Averea cu dreptate e a draculuĭ pe jumătate, ĭar cea cu strîmbătate cu stăpân cu tot.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Avere, Ban, a Câştigà, Drept.*

Acelaş înţeles ca la No. 11884.

* △
11890 **Dreptatea umblă cu capu spart.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Dreptatea umblă tot-dė-una cu capul spart.

I. NEGRUZZI, *Conv. Liter. VII.*

Vedĭ *Drept.*

Dreptatea e în vecĭ ne-socotită.

11891 * △ Spune dreptate
Că 'n cap te-or bate.

V. SALA, *dasc. c. V. Selişte, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Drept.*

Să rabdĭ în tăcere, când ţi se face o ne-dreptate, căcĭ tot tu o veĭ păţì.

11892 △ Ş'aşa măre, vere, frate
Numaĭ Dan n'avù (noĭ n'avem) dreptate.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 271, 273 & 275.

Când nu poţĭ căpĕtà nicăerĭ dreptate.

11893 * △ Cu dreptatea nu mergĭ departe.

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Daca nu aĭ şi spete.
La Bruyère observă că: «*il n'est pas impossible de gagner une cause juste.*»

Bon droit a besoin d'aide.

Prov. Franc.

11894 Dreptatea tóte biruíasce, şi adevĕrul de cât tóte maĭ tare este.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 245.

Dreptatea, până la cele din urmă, trebue să ĭésă.

11895 *△ **Dreptatea niciĭ odată nu pĭere.**

V. SALA, *dasc. c. Cusiişu, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 11894.

11896 *△ **Dreptatea ese ca unt-de-lemnul d'asupra apeĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 78; III, p. 28. — HINŢESCU, p. 50. — D-na EL. SEVASTOS, p. 174. — B. P. HĂŞDĔŬ. *Etym. Magn.*, p. 1266. — D-r GASTER, *Liter. Pop.*, p. 219. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — D-ra ECAT. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

* *Dreptatea esĕ ca undelemnul asupra apeĭ.*

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* *Dreptatea e ca undelemnul, ese de-asupra.*

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Dreptatea tot-dé-una ca unt-de-lemnul plutesce d'asupra apeĭ.

A. PANN, II, p. 30.

Dreptatea plutesce d'asupra apeĭ ca unt-de-lemnul.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

Acelaş înţeles ca la No. 11895.

L'œuli el sta dessoravia de l'acqua.[1])

Prov. Milan.

[1]) Unt-de-lemnul (oloĭul) stă de asupra apeĭ.

11897 **Dreptatea e ca lemnul cel uşor, care 'l apasă în apă, şi tot când-va ese d'asupra.**

DIACONOVICĬ-LOGA, p. 27.

Parafrasa ḑicereĭ precedentă.

* △

11898 **Dreptatea s'a dus de când Turciĭ.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

1⁰ Puteaĭ să aĭ de o mie de orĭ dreptate odinióră, dacă protivnicul tĕŭ erà un Turc, rĕmâneaĭ în vecĭ păgubaş.
2⁰ Adică de mult a perit dreptatea.

*

11899 **Cine nu are dreptate acela ţipă maĭ tare.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Căcĭ ne putênd dà argumente bune, crede că va sperià lumea, făcênd scandal.

Tu te fâches, donc tu as tort.

Prov. Franc.

* △

11900 **Aĭ dreptate numaĭ nu te cauţĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 254; *Conv.* XI, p. 189. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 228.

* △

Aĭ dreptate dar nu te cauţĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Sĕ ḑice, în bătae de joc, de cel care se laudă că are dreptate dar nu are.

11901 **Maĭ bine puţin cu dreptate de cât mult cu strîmbătate.**

A. PANN, II, p. 29. — HINŢESCU, p. 158.

*
Maĭ bine puţine cu dreptate de cât multe cu strîmbătate.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Pentru cel ne-lacom şi drept, de alminterea se scie că: *averea cu dreptate e a draculuĭ pe jumătate, iar cea cu strîmbătate cu stăpân cu tot.*

Maĭ bună e puţină cu direptate de cât mult . . . cu strîmbătate.

Prov. Solom. p. 46.

Maĭ bun este puţinul celuĭ drept de cât prisosul multor ne-legĭuiţĭ.

Psalm. 37. 16. 17.

Farino de diavolo va presto in semola.[1]

Prov. Ital.

11902 Ceĭ ce lipsesc nu capětă dreptate.

D-na E. B. MAWR, p. 85.

1⁰ Maximă juridică.
2⁰ Se ḑice pentru ceĭ cariĭ, ne fiind de faţă, sunt păgubiţĭ cu ce-va.

Les absents ont toujours tort.

Prov. Franc.

Fern hat nicht Ehren.[2]

Prov. Germ.

The absents are always Wrong.[3]

Prov. Engl.

---

1) Făina draculuĭ se schimbă repete în tărîţe.
2) Cel care e departe nu are onorurĭ.
3) Ceĭ carĭ lipsesc nu aŭ nicĭ odată dreptate.

DRIC

11903 * A fi pe dric.

Adică pe sfîrşit, pe ducă; a merge rĕŭ.

«Afacerea nóstră e *pe dric.*»

11904 * Ca un cal de dric.

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Pentru omul cel mândru şi prost.

DRUGĂ

Veḑĭ *Babă.*

DUBALĂ

Veḑĭ *Argăsélă.*

11905 * △ In putina cu dubală.

Gav. Onişor, *prof. c. Murgenĭ, j. Sucĭava.*

△ *La cada cu dubala.*

I. Creangă, *Pov.* p. 29.

Veḑĭ *Argăselă.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 11038, şi în deosebĭ cel de al treilea.

«Aha! ieà acu i-am găsit leacul, ḑise ea în gândul sĕŭ. Tacĭ! că 'ĭ-oĭ face eŭ cumĕtruluĭ una, de 'şĭ-a muşcà labele.

«Aprópe de casa eĭ era o grópă adîncă: tocma acolo 'ĭ nădejdea capreĭ:

«— *La cada cu dubala,* cumĕtre lupe, că nu 'ĭ de chip. Ĭea, de acu să 'ncepe fapta.» — I. Creangă.

DUBAS

11906 △ A fi dubas.

Şezătóre, II, p. 73.

Omul cu trupul greoĭu.

DUGHÉNĂ

Vedĭ *Lulea.*

11907 **Am dughénă cu chirie şi marfă pe datorie; cincĭ câştig şi ḑece mănânc; ce rĕmâne pun în pungă.**

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *Prăvălie.*

Spre a arĕtà, în derîdere, starea încurcată a unuĭ negustor.

DULGHER

Vedĭ *Croitor.*

EFTIN

Vedĭ *Tărîţă.*

11908 ***Eftin ieĭ, eftin porţĭ.**

Vedĭ *a Dà.*

Acelaş înţeles ca la No. 11764.

Bien n'est cher comme le bon marché.

Prov. Franc.

Chiu più spende, meno spende.[1]

Prov. Ital.

Lo que mucho vale, mucho cuesta.[2]

Prov. Span

Das beste kauft man am wohlfeilsten.[3]

Prov. Germ.

---

[1] Cine cheltuesce maĭ mult, acela dă maĭ puţin.
[2] Ce valoréză mult, costă mult.
[3] Cel maĭ bun sĕ cumpĕră maĭ eftin.

De gudde' Kâf as den deiere' Kâf.[1]

Prov. Luxemb.

The best Goods are cheapest in the end.[2]

Prov. Engl.

Som Pengene ere, saa ere Vareme.[3]

Prov. Danez.

FALANGĂ

Vedĭ *Cuvînt.*

FANARAGĬU

11909 *Fanaragiŭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Om de nimic.

FÂŞIE

Vedĭ *Moşie.*

FAUR

11910 *△ **Cumpĕră de la faur cărbunĭ.**

ILIE HOCĬOTĂŬ, *stud. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Când ceĭ de la cine-va un lucru ce 'ĭ este de neapĕrată trebuinţă.

11911 **A se învĕţà ca faurul cu scânteele.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1092.

Vedĭ *Ţigan.*

A se deprinde cu óre-ce, şi maĭ ales cu vre-un rĕŭ.

---

[1]) Tîrguĭéla bună este tîrguĭéla scumpă.
[2]) Cele maĭ bune lucrurĭ sunt cele maĭ eftine la urmă.
[3]) Câte parale sunt, atâtea şi mărfurĭ.

FER

Vedĭ *Cap. II, c. Fer.*

11912 * △ **O făcuĭ cu fĭeru de la mine.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Din capul meŭ, în voĭea mea, ne-îndemnat de nimenĭ.

11913 * **In bătaĭa fĭeruluĭ.**

FR. DAMÉ, I, p. 123.

La loc bun, bine aşeḑat.

«Cârcĭuma luĭ Stan e aşeḑată *în bătaĭa fĭeruluĭ,* şi face multă daraveră.»

11914 * △ **Par'că eştĭ de unde sĕ taĭe fĭeru.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Gură.*

Om tare la vorba, la învoĭélă; care ţine la preţ şi nu sĕ învoĭesce cu una cu doué.

A se apropĭa de ḑicerile de la No. 3503 & 3504.

FERĔSTRĔŬ

Vedĭ *Nĕm.*

FILER

11915 * △ **Cine nu preţuĭesce filerul nu va numĕrà florinul.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Crucer.*

Acelaş înţeles ca la No. 11677.

FILOSOF

11916 * □ **Daca tacĭ filosof rĕmâĭ.**

I. G. VALENTINEANU, p. 26.

Daca tăceaĭ rĕmâneaĭ filosof.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1429.

Tăcerea, capul filosofiĭ este.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 82.

Pentru ceĭ cariĭ, vorbind, greşesc.

Si tacuisses, philosophus mansisses.

Prov. Lat.

FIR

Veḑĭ *Aţă, Ḑi, Cap. IV, VI & XI I, c.Fir, a Sburà.*

11917 * △ **Firile când sĕ încurcă**
Anevoe sĕ descurcă.

A. PANN, I, p. 61. — HINŢESCU, p. 60. — I. IONESCU, *Cart. Cit.*, II, p. 115. — V. SALA, *dasc. c. Pacala, comit. Bihor, Ungaria.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Când o trébă e încurcata rĕŭ, de nu sciĭ cum s'o maĭ dregĭ.
2⁰ Copilul de mic se învaţă şi se îndreptéză.

11918 * △ **Firul rupt nu se maĭ tórce.**

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 283.

Aĭ rupt firul, nu se tórce.

A. PANN, *Moş Alb.* II, p. 80.

Veḑĭ *a Sburà.*

Pentru cele carĭ, când sĕ pĭerd odată, nu sĕ maĭ pot dobândì, nu sĕ maĭ întorc.

Leleo nu maĭ ḑice vaĭ,
Din ochĭ lacrimĭ nu maĭ stórce,
Că ce sbóră nu se 'ntórce.
Firul rupt nu se maĭ tórce.

Poes. Pop.

11919 * △ **Din fir până în aţă.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 108; II, p. 96 & 142.— B. Delavrancea, *Sultănica*, p. 141.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 161; *Leg.*, p. 106, 125, 142 & 262. — Fr. Damé, II, p. 25.

Din fir în aţă.

B. P. Hăşdĕŭ, *Colum. Traĭan*, p. 479.

Vedĭ *Ac, Cap, VI, c. Pĕr.*

1⁰ Cu tóte amĕnuntele orĭ cât de micĭ, de la început până la sfîrşit.

«Cercetând noul împĕrat în drépta şi în stânga, de cum s'a întîmplat perderea luĭ, află şiretenia pricineĭ *din fir până în aţă*, cum adică s'a bătut tată-sĕŭ cu tâlhariĭ, cum aceştia aŭ înfrânt óstea...» — P. Ispirescu, p. 142.

2⁰ Adică cu totul.

«Mestecă pesmeţiĭ de Braşov, urmărîndu'şĭ fie-care gândurile şi planurile, carĭ ar fi putut isbutì *din fir până în aţă*, fără cutare greşélă, cutare lăcomie.» — B. Delavrancea.

De fil en couture.

Prov Franc.

A pelo, a pelo.[1]

Prov. Ital.

FLORIN

Vedĭ *Crucer, Filer.*

FOFELNIŢĂ

11920 **Fofelniţă.**

Fr. Damé, II, p. 33.

Vedĭ *Móră.*

Despre o femeĭe guralivă, limbută.

[1]) Din fir în fir.

FOĬ

Vedĭ *Vin*.

FÓĬE

11921 * **A nu fi trecut nicĭ pe fóĭe nicĭ pe muchĭe.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A nu fi băgat în sémă.

11922 * **A'ĭ dà pe fóĭe.**

S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 83.— I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — FR. DAMÉ, II, p. 32.

1⁰ A spune cuĭ va adevĕrul, a'ĭ spune verde părerea.
2⁰ A da lucrurile pe faţă.
3⁰ A'l batjocorî.

11923 * **A o întórce pe fóĭa aĭ-l-altă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 273; *Snóve*, p. 65. — FR. DAMÉ, II, p. 32 & 217.

* △ *A o întórce pe fóĭa cea-l-altă.*

G. P. SALVIŬ, *înv., c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *A schimbat'o pe altă fóĭe (fóe).*

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 120.— B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 921. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* *Tórnă l̃ĭ alantă frânză.*[1])

I. COYAN, *prof. c. Turĭa, Epir.*

[1]) Intórce'ĭ aĭ-l-altă fóĭe.

1⁰ A'şĭ schimbà părerea.
2⁰ A'şĭ schimbà modul de a fi, purtarea, procedarea, a se arĕtà maĭ sever; a silì pe cine-va să facă óre-ce.

«— Gândesce-te, drăguţul sufletuluĭ meŭ, că sunt copiiĭ meĭ.
— Orĭ eĭ, orĭ eŭ, rĕspunse el.
— Bine, ce o să ḑică bărbatul meŭ, când s'o întórce? Lumea mĕ va omorî cu pietre când va auḑi una ca asta.
Dascălu vĕḑù că a cam scrîntit'o şi *o întórse pe fóĭa aĭ-l-altă.*» — P. Ispirescu, *Leg.* p. 273.

D-l G. Coşbuc arată că, pentru explicarea ḑicĕtóreĭ, sunt maĭ multe părerĭ:

«Uniĭ cred că ea îşĭ are origina în credinţa spusă de biblie, în cartea sorţiĭ, în care Dumneḑeŭ are scrise tóte peripeţiile vieţeĭ ómenilor. Textul variază de la fóĭe la fóĭe, şi după cum întórce Dumneḑeŭ foile, aşa se schimbă sórta omuluĭ.

Alţiĭ sunt de părere că origina ḑicĕtóreĭ trebue căutată în panglicăriile de bîlciŭ. O dată — înainte de a luà avînt panoramele, — se aflaŭ prin bîlciurĭ «cărturarĭ de fóĭe», carĭ aveaŭ cărţĭ cu chipurĭ colorate, conţinênd de obiceĭu ilustraţiunĭ fără vorbe a vr'uneĭ poveştĭ fiorόse, a vr'uneĭ întîmplărĭ de grόză. Aceste cărţĭ eraŭ tipărite prin apusul Europeĭ, unde luase avînt negoţul cu ast-fel de cărţĭ. Cărturariĭ de fóĭe, explicaŭ mulţimeĭ chipurile de pe fóĭe. «Aicĭ vedeţĭ cum se întîlnesce flăcăul cu fata... etc. etc.» se spunea câte 'n lună şi 'n sóre. «Acum întórcem fóĭa, şi vedem că flăcăul... etc.» Acest «întórcem fóĭa» erà o legătură între un episod şi altul şi tot odată introducerea într'altă situaţie a povesteĭ. Ast-fel, se 'ntórce fóĭa, însemnéză trecerea la altă situaţie.

Sunt alţiĭ, carĭ cred că ḑicĕtórea şĭ-ar avè origina în muzică. Când aŭ vĕḑut ţăraniĭ maĭ întâĭu — saŭ, şi astă-ḑĭ — pe muzicanţĭ cântând după note, adică după foĭ, aŭ vĕḑut că se schimbă cântecul de o dată cu schimbarea fóĭeĭ: fie că în mijlocul melodieĭ s'a schimbat cântarea, fie ca se începeà altă melodie. Pentru explicarea acésta ar stà mărturie şi vorba: «şĭ-a schimbat cântecul», «dacă e aşa, apoĭ stăĭ că schimbăm cântecul», adică ne schimbăm purtarea, o întórcem p'altă fóĭe şi procedăm alt-fel.

«Explicarea unora, că ḑicĕtórea ar fi născută din observaţia că la citirea evangeliilor preotul, întorcênd fóĭa, îşĭ schimbă felul vorbelor — adică de pe o fóĭe blestemà şi de pe alta bine-cuvîntà, saŭ alt-ceva în sensul acesta — e lipsită de temeĭ serios. Tot aşa de bine aĭ putè ḑice, că ḑicĕtórea s'a născut la citirea Alexandrieĭ, orĭ a călindaruluĭ, orĭ a alteĭ cărţĭ. Absolut fără temeĭŭ ni se pare explicarea după anecdote.[1])

---

[1]) Popa citeà din Evanghelie despre Eva: «şi erà carne din carnea luĭ Adam»; aicĭ el întórce fóia, continuând «şi erà plină de smólă pe dinainte şi pe din afară», căcĭ popa întorsese douĕ foĭ şĭ-a continuat citirea la descrierea corăbieĭ luĭ Noe.

Un bogat avé pricină c'un sărac. Săracul avè dreptate. Merg la judecător. Bogatul conrupe pe judecător. Acesta ia cartea, o deschide, citesce pe-o fóĭe şi — de ochiĭ lumiĭ dă dreptate săracului; «însă» — ḑice el întorcênd fóĭa — «pe laturea acésta spune că...» şi înşiră ce-ĭ trece prin cap, dând dreptate bogatuluĭ.

Probabilă însă e altă explicare — dacă într'adevĕr ḑicĕtórea e o creaţiune românéscă, — anume, că ea e luată de la suflarea vîntuluĭ prin foĭ. După direcţia vîntuluĭ, foile se întorc într'o parte orĭ într'alta: în faţă, în dos, în dungă. S'a întors fóĭa, ar însemnà: s'a schimbat bătaĭa vîntuluĭ, s'a schimbat situaţĭa.
Compară şi doĭna:

Fóĭe verde de pe baltă
Bine mĭ-a fost mie odată —
Dar s'a 'ntors fóĭa pe tăŭ
Şi-aci mĭ-e destul de rĕŭ.

Cântecul luĭ *Iancu.*

Dar, la urma urmeĭ, ḑicĕtórea póte e luată, aşa cu cap şi cu picĭóre cu tot, din limba polonă saŭ cea germană. Germaniĭ ḑic tocmaĭ pe tocmaĭ: *Es wendet sich das Blatt. er hat das Blatt gewendet,* într'acelaş înţeles ca noĭ. De la Germanĭ aŭ luat'o Poloniĭ. Echivalent în limbile romanice nu are, în forma acéstă.»

Acéstă din urmă părere este neapĕrat greşită căcĭ, cel puţin Sicilianul ḑice ca şi noĭ:

Vutari 'n autra fogghia.[1])

Prov Sicil.

FÓLE

Veḑĭ *Cap. IX, c. Fóle, Óĭe.*

11924 *Te laşĭ móle
Te bagă în fóle.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 95.

Dacă te laşĭ móle
Te bagă în fóle.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 87. —HINŢESCU, p. 87.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II[1], p. 154.

*
Când ti-află móle,
Ti bagă tu fóle.[2])

G. ZUCA, c. *Turĭa, Epir & c. Culona, Albania.*

[1]) A o schimbà pe altă fóĭe.
[2]) Când te află móle te bagă în fóle.

*
Te află móle
Te bagă tu fóle.[1])

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir.*

*
'L află móle
'L bagă tu fóle.[2])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Adică te supune (GOLESCU).
Cu cât omul tace şi rabdă cu atât e maĭ asuprit, toţĭ ĕl încalecă.

* △
11925 **Lasă-te móle**
Că te bagă 'n fóle.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 39. — IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Ne arată că nu trebuĭe să dăm mult obraz óre-căruĭa asupră-ne fără nicĭ o împotrivire (GOLESCU).

A FRÂNGE

Veḍĭ *Cap. XVII, c. a Frânge.*

* △
11926 **Na ţi-o frântă că ţi-am dres'o.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 159; III, p. 128. — HINŢESCU, p. 63. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 44. — I. G. VALENTINEANU, p. 36. — C. ALEXANDRESCU, *c. Alexenĭ, j. Ialomiţa.* — *Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Na ţi'l frânt că ţi l'am dres.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 40.

---

[1]) Te află móle, te bagă în fóle.
[2]) Il află móle, îl bagă în fóle.

S'o lovì nu s'o lovì, na ţ'o frântă că ţ'am dres'o.

A. PANN, I, p. 10. — HINŢESCU, p. 92.

* △ *Na ţi-o frântă c'am chitit'o.* [1]

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *a Drege, a Vorbì*

Acelaş înţeles ca la No. 11880.

11927 * △ **Na ţi-o bună că ţi-am frânt'o.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *a Drege.*

Acelaş înţeles ca la No. 11880.

FRÎŬ

Vedĭ *Cap. III, c. Frîŭ, Măgăriţă.*

11928 * △ **A 'ĭ dà frîŭ.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Cap. II, c. Frîŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 461.

Lâcher la bride à quelqu'un.

Prov. Franc.

11929 * △ **A ţine de frîŭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 178.

A stăpânì pre cine va.

«Stăpâne, de acum aĭ femeĭe cum se cade; numaĭ *s'o cam ţiĭ din frîŭ*, şi să'ĭ retezĭ unghiile din când în când, ca nu cum-va să'ţĭ pună córne.» — I. CREANGĂ.

Tenir la bride à quelqu'un.

Prov. Franc.

---

[1] Am chitit'o, adică: am dres'o, am potrivit'o, am făcut'o.

11930 * △ **Îl ţine în nouĕ frîne.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A'l stăpânì de aprópe. Acelaş înţeles ca la No. 11929, cu maĭ multă tărie.

11931 * △ **A'ĭ pune frîul.**

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

A'l oprì de a face óre-ce.

«La vreme *'ĭ-a pus frîul* căcĭ alt-fel se duceà de rîpă.»

FUĬOR

Veḑĭ *Femee, Pânză, Popă.*

11932 * △ **A'şĭ luà ale treĭ fuĭóre.**

P. Ispirescu, *Leg.* p. 396; *Snóve*, p. 78. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

A'şĭ luà ale treĭ fuĭóre şi lumea în cap.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104; II, p. 118.

* *A'şĭ luà cele treĭ fuĭóre şi hait.*

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *Femee.*

A plecà repede, a fugì de unde-va. Veḑĭ origina ḑicereĭ la cuvîntul *Popă.*

«*Să vĕ luaţĭ cele treĭ fuĭóre,* şi să vĕ risipiţĭ ca puiĭ de potârniche.» — P. Ispirescu, *Snóve*, p. 50.

«*Să'ţĭ ieĭ treĭ fuĭóre* şi să te carĭ.» — P. Ispirescu, *Snóve,* p. 78.

11933 **Iĭ bun se încâlcéscă fuĭóre.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 907.

E prost, nu e de nicĭ o trébă, încurcă lucrurile.

11934 **Iĭ bun de tors la fuĭóre (ca babele).**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 234.

Nu face de o trébă maĭ alésă.

11935 * **A ţine fuĭor cu cine-va.**

ION A LUĬ SBIERA, *Pov.* p. 246.

A se împotrivi cuĭ-va prin vorbă. A nu se lăsà pe jos, a nu se dà bătut.

«Filosoful acela *ţineà fuĭor* cu boĭerul şi nu se lăsà întru nimică maĭ pe jos de cât dînsul.» — SBIERA.

FUNĬE

Vedĭ *Cap. III, c. Corn, Cap. X, c. Par.*

11936 **P'o funĭe doĭ inşĭ nicĭ cum pot jucà.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* p. 55.

Vedĭ *Domn, Sabĭe.*

Adică doĭ stăpânĭ pĕ un lucru (GOLESCU).

11937 * △ **Cu funĭa altuĭa nu te lăsà în puţ.**

A. PANN. *Edit.* 1889, p. 103 : II, p. 117; *Archir*, p. 13. — HINŢESCU, p. 64. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 37. — *Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU.

Nu te lăsà pe funĭa altuĭa în puţ.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 174.

* *A nu se lăsà pe funĭa altuĭa.*

D. DRĂGUESCU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

1° Nu te sluji de lucrul altuĭa şi, maĭ ales, nu te uĭtà la nevésta omuluĭ.

2⁰ Să nu te încredĭ în lucru străin.

«*El nu se lasă pe funĭa lor* = nu are încredere într'înşiĭ.»

11938 **Funĭa cea îndoită cu mult maĭ mult ţine dĕcât cea dĕsdoită.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 73.

Adică unirea dĕcât dĕsghinarea (GOLESCU).

11939 **Funea întreită anevoe sĕ va rumpe.**

DIM. CANTEMIR, *Divanul, pref.* *apud* B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 1191.

Acelaş înţeles ca la No. 11938. Ḑicere din Biblie.

Τo σπαρτίον τὸ ἔντριτον οὐ ταχέως ἀπορραγήσεται.

Ecclesiast, IV, 12.

11940 **Cu o funĭe săĭ legĭ şi p'amîndoĭ săĭ înnecĭ.**

A. PANN, I, p. 105. — HINŢESCU, p. 124.

Veḑĭ *Teĭu, Nevoĭaş.*

Sunt la fel, de opotrivă rĕĭ.
A. Pann aplică ḑicerea nevoĭaşuluĭ şi leneşuluĭ.
A se adăogà la No. 5614.

11941 * **Nu vorbì de funĭe în casa spînzuratuluĭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Nu trebue să vorbescĭ, într'o adunare, de un lucru care póte să supere pre cine-va, creḑênd că facĭ alusĭe la dînsul.

Il ne faut point parler de corde dans la maison d'un pendu.

Prov. Franc.

Non nominare la fune in casa dell'impiccato. [1])

Prov. Tosc.

Em casa de ladrão não lembrar baraço. [2])

Prov. Port.

Im Hause des Gehängten sprich nicht vom Strick. [3])

Prov. Germ.

Name not a rope in his house that hang'd himself. [4])

Prov. Engl.

Tal ikke om Strikke i hængt Mands Huus. [5])

Prov. Danez.

* △

11942 A fi drept ca funia în traistă.

BARONZI, p. 46. — HINŢESCU, p. 65. — I. IONESCU, *Cart. Cit.*, *III*, p. 159. — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Dorohoĭ.*

* △

E drept ca funia în traistă.

A. PANN, II, p. 30. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, p. 174; *Rev. Ist.* III, p. 377. — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.*

* △

Stă drept ca funea în traistă.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.* — *Sc. Norm. Inv. Cl. VI, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

---

1) Nu se vorbesce de fune în casa spînzuratuluĭ.
2) In casa hoţuluĭ nu vorbì de fune.
3) In casa spînzuratuluĭ nu vorbì de fune,
4) Nu numi funea în casa celuĭ care se spînzură.
5) Nu vorbì de fune în casa celuĭ care se spînzură.

* △
E drept ca funea în straiță.

IULĬU GROFȘOREANU, c. *Galșa, comit. Arad, Ungarĭa.*

*
Eștĭ ndrept ca funĭa tu trasta.[1]

N. ST. c. *Nijopole, Macedonĭa.*

*
Om drept ca funea 'n sac.

OSCAR ROSETTI, j. *Hușĭ.*

* △
A fi drept ca funĭa 'n sac.

G. I. MUNTEANU, p. 72. — HINȚESCU, p. 65. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Adică om ne-drept, vinovat cu multe.
2⁰ Stă strîmb. Se ḑice despre acel care caută să 'șĭ ĭeà o posiție bună și nu póte.

*
11943 **A spune drept ca funea în sac.**

M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

A nu spune drept, a minți.

11944 **A merge drept ca funĭa în sac.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraș,* p. 113.

* △
A merge ca funĭa 'n sac.

L. ȘĂINEANU, *Semas.* p. 351. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 130. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Sĕ ḑice pentru omul bét.

---

[1] E drept ca funĭa în traistă.

*

11945 Se învîrtesce ca funia în traistă.

D. ZANNE, *archit. c. Bolintin-din-Vale, j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 11944.

11946 Işĭ ieà funia în traistă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 19; I, p. 68. — HINŢESCU, p. 80.

Adică ieà şi plécă.

11947 A băgà funea naveĭ prin urechia aculuĭ.

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 40.

Vedĭ *Bogat*.

A împlinì o lucrare fórte grea.

11948 A apucà cap de fune.

DIM. CANTEMIR, *Hron.* II, p. 17, *apud* B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1392—1393.

A găsì un punct de plecare.

«De aicĭ vor uniĭ *să apuce cap de fune* ca să arate că aceştĭ Ostrogoţĭ rĕmaşĭ să fie lăcuit pre locurile Dachieĭ.» — DIM. CANTEMIR.

*

11949 Ca funia pe spînzurat.

GR. POIENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Adică de loc.

«L'a susţinult (îl iubesc) *ca funia pe spînzurat.*

FURCĂ

Vedĭ *Cap, Pămînt, Pĕr.*

11950 Când ajunge furca aprópe dĕ ochĭ
Anevoie mintea să ţi-o aĭ la loc.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 34.

Adică la dĕsnădĕjduire şî mintea ne-o pĭerdem (GOLESCU).

11951 **Când vine furca la ochĭ cu greŭ ĭaste aceluĭa carele nu scie să şovîrcăĭéscă.**

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 15.

Acelaş înţeles ca la No. 11950.

11952 * △ **Îl ĭeà cu furca lungă.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

Il ĭeà pe gónă, îl întîmpină cu vorbe de ocară în cât îl silesce să fugă.

11953 * △ **Par'că 'ĭ aruncat din furcă.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

Rĕŭ aşeḑat, fără nicĭ o regulă

11954 * **A dà de furcă.**

F. LUZZATTU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

1⁰ A dà de muncă, a dà de greŭ.

2⁰ A îmbĕtrânì. Se ḑice pentru aceĭ bărbaţĭ carĭ îmbĕtrânesc şi tot nu se lasă de craĭlîcurĭ, însă fără nicĭ o isbândă.

Există o snóvă în acéstă privinţă care însă nu sĕ póte publicà.

11955 * **A stà (ţine) furcă.**

Tribuna Popor., Arad II, No. 186. — T. SPERANŢĂ, I, p. 100.

A ţine pĭept, a se opune.

— Dar de-o ḑice că e curcă ?
— Ḑice curcă, ba ne-curcă !
Ce tot ţiĭ într'una furcă ?
Daca 'ĭ curcă
Ce sĕ 'ncurcă
Tocma 'n zarea zorilor
In calea vînătorilor ?»

T. SPERANŢĂ.

11956 *A se certà furcă.

FILIMON, *Ciocoĭ*, p. 60. — P. ISPIRESCU, *Rev Ist.* I, p. 232. — FR. DAMÉ. I. p. 224; II, p. 45.

Vedĭ *Pĕr.*

A se certà rĕŭ.

«*M'am certat furcă* cu Vodă pentru D-ta.»

I. GHICA.

11957 *△ A avé de furcă cu cine-va.

A. PANN, III, p. 137; *Moş Alb*, II, p. 54. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 232.—BARONZI, p. 42.— L. ŞAINEANU, *Dict.* p. 341. — FR. DAMÉ, II, p. 45. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A avé greutăţĭ; o încurcătură, o răfuĭélă cu cine-va.

«Da îţĭ coc eŭ turta, nu te las în pace,
Am de furcă încă cu tine, sărace.»

A. PANN.

Nous avons un compte à régler.

Prov. Franc.

Nous avons n' pomme à peller essonle.[1])

Prov. Wallon.

Mit Einem ein Hühnchen zu pflücken haben.[2])

Prov. Germ.

I have a crow to pick with you.[3])

Prov. Engl.

Ik heb een appeltje met u te schillen.[4])

Prov. Oland.

[1]) Avem un mĕr de curăţit (de cója) împreună.
[2]) A avé o găină de jumulit cu cine-va.
[3]) Am o cĭóră de jumulit cu dumnéta.
[4]) Am un merişor de curăţit (de cójă) cu tine

At hạve en Høne at plukke med En.[1])

Prov. Danez.

FURCĂ

Vedĭ *Băĭat, Fus, Muĭere, Stupit, Vorbă.*

11958 **Furcă fără fus, nicĭ cum sĕ póte.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 73.

Vedĭ *Muĭere.*

Adică muĭere fără bărbat, că cele din fire făcute a fi împreunate una cu alta nu sĕ pot despărţì (GOLESCU). Vedĭ No. 4043.

11959 △ **La horă mĕ îndes, mĕ îndes, ĭar de furcă fug cât pocĭu.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Pentru femeĭa cea leneşă.

11960 * △ **Are stuchicĭ la furcă.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *Stupit.*

Acelaş înţeles ca la No. 6024.

11961 * **Vedi'ţi de furcă şi de câlţĭ!**

A. PANN, III, p. 122.

Vedĭ *Câlţĭ.*

Vedi'ţĭ de trébă. Ameninţare la cas de ne-supunere.

11962 * △ **A nu avé de furcă.**

HELIADE-RĂDULESCU, p. 93. — *Maĭor* P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Vedĭ *Caĭer.*

A fi sărac cu desăvîrşire.

---

[1]) A avé o găină de jumulit cu cinc va.

FUS

11963 In mijlocul ariiĭ sĕ bate fusul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 16.

Ne arată că trebuie să aşeḑăm orĭ-ce lucru la locul sĕŭ (GOLESCU).

FUS

Veḑĭ *Mulere.*

11964 * △ De fus
Sărĭ în sus;
De furcă
Iţĭ facĭ nălucă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

Despre femeile negrijóse[1]) şi leneşe.

11965 După fus şi mosorul,

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 91.

Adică după muncă şî sporul (GOLESCU).

11966 * △ Işĭ trage fusul prin cur.

IULIU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Despre femeea leneşă.

11967 * △ Par'că'i pusă cu fusul.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Pentru o barbă rară.

---

[1]) Cuvîntul *ne-grijos* se aude în Banat.

11968 * △ **Cât smiceaua fusuluĭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică fórte mic, fórte puţin.

«A rĕmas *cât smiceaua fusuluĭ.*»

GÂCĬU

11969 * **Ca s-ĭiaĭ gâcĭlu, copia (cupia) o-aĭ că o-aĭ.**[1])

I. COYAN, *prof. c. Samarina, Epir.*

Dacă ţi-aĭ asigurat cele maĭ însemnate cele-l-alte vin de la sine. Dacă aĭ convins pe căpitan, convinsă e céta întrégă.

GALBEN

11970 * **Ş-tu paĭiupeatec, s'hibă, Vinetca ş-are tinia.**[2])

I. COYAN, *prof. c. Turĭa, Epir.*

Omul bun, deştept, etc. şi sărac să fie nu perde nimic din valórea luĭ.

In vestimentis non est sapientia mentis.[3])

Prov. Lat.

L'habit ne fait pas le moine.

Prov. Franc.

Das Kleid macht keinen Mönch.[4])

Prov. Germ.

[1]) Daca ieĭ caţa, turma o aĭ şi o aĭ (cu siguranţă).
[2]) Şi în petic vechiu să fie, galbenul (de Veneţia) îşĭ are preţul sĕŭ.
[3]) In haĭnă nu stă cuminţenia minţiĭ.
[4]) Haĭne nu face călugărul.

GĂLÉTĂ

Vedĭ *Brânză.*

GAZDĂ

Vedĭ *Bătaie*, *Hoţ.*

GEALĂŬ

11971 ***Din gealăŭ.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Vedĭ *Bardă, Topor.*

1⁰ Om subţire, cu gusturĭ alese.
2⁰ Om deştept.
Prin opunere cu ḑicerea: *om din topor.*

GEAMBAŞ

11972 ***Geambaş.**

FR. DAMÉ, II, p. 61.

Om ne-cinstit, care caută să înşele pre alţiĭ.

GEREMEA

11973 **Lucru de geremea.**

FR. DAMÉ, II, p. 62.

Vedĭ *Beilic*, *Clacă*, *Dîrvală.*

Lucru grosolan, rĕŭ făcut.

GHICITOR

11974 **Şî ghicitórea după ghicitor.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 97.

Adică şî tréba după om (GOLESCU).

GHĬERBĂ

11975 *△ **A nu fi în tóte ghĭerbelele.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*

Adică a nu fi în tóte minţile.

Ghĭerbă însemnéză treĭ fire de bumbac, de aţă saŭ de tort ; ḑece ghĭerbele alcătuesc o jurubiţă.

Sunetul *gh* se pronunţă între *ve* şi *ghe.*

GHIGAR

11976 **Sara ghigar, diminéţa spatar.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 299.

Veḑĭ la No. 256 înţelesul şi origina acesteĭ ḑicerĭ.

Hier vacher, huy chevalier.

Prov. Franc.

Hontem vaqueiro, hoje cavalleiro.[1])

Prov. Port.

Oggi mercante, domani viandante.[2])

Prov. Tosc.

Heute Herr, morgen Knecht.[3])

Prov. Germ.

Heden graaf, Morgen slaaf.[4])

Prov. Oland.

---

1) Aḑĭ văcar, mâne boer.
2) Aḑĭ negustor, mâne pribeag.
3) Aḑĭ stăpân, mâne slugă.
4) Aḑĭ comite, mâne sclav.

GĬUVAERGIŬ

11977 * **Gĭuvaergiu bun îşĭ cunósce diamantul.**

Maĭor P. Budişteanu, c. *Bucurescĭ*, *j. Ilfov.*

Se rĕspunde maĭ ales celuĭ care vré să ne prostéscă.

GLAGOLE

11978 * △ **Am eŭ glagore în cap.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 158. — C. Bungeţianu, *preot, c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.* — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Am eŭ glagole la cap.

A. Pann, III, p. 127. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 231.

1⁰ Nu sunt prost, sciŭ eŭ ce am de făcut.
2⁰ Se ḑice în derîdere, pentru ceĭ proştĭ.
Glagole este a treĭa literă din alfabetul cirilic.

GLÓBĂ

Veḑĭ *Arman.*

11979 * △ **A dà glóba pentru cine-va.**

I. Creangă, *Amint.*, p. 50.

* *A plătì glóba pentru altul.*

S. I. Grossmann, *Dict.*, p. 90.

A plătì despăgubirea cuvenită pentru o pagubă pricinuĭtă cuĭ-va.

«Stricăcĭunea se făcuse şi vinovatul trebuĭà să plătéscă. Vorba ceea: nu plătesce bogatul ci vinovatul. Aşa şi tata a *dat glóba* pentru mine şi pace bună.» — I. Creangă.

GOGOŞAR

11980 **Nu se vinde gogoşaruluĭ gogoşĭ.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 271.

Vedĭ *Grădinar.*

1⁰ Când vreĭ să daĭ, celuĭ care are cu prisos, un lucru.
2⁰ Când vré să înşele saŭ să înveţe pre un altul maĭ şiret saŭ maĭ învĕţat de cât dînsul.

Il ne faut pas apprendre aux poissons à nager.

Prov. Franc

Insegnar le lepri a correre.[1]

Prov. Tosc.

Er will den Adler fliegen lehren.[2]

Prov. Germ.

You must not teach fish to swim.[3]

Prov. Engl.

11981 * **Gogoşar.**

L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 360.

Adică mincinos, şarlatan.

GOLOGAN

Vedĭ *Cap. VII, c. Bună-dimineţă.*

GRĂDINAR

Vedĭ *Gâscă.*

11982 **Urît grădinar cel ce din rădăcină orĭ-ce rod ĕl taie.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 14.

---

[1]) A învĕţa pe ĭepurĭ să fugă.
[2]) Vré să înveţe pe pajură să sbóre.
[3]) Nu trebue să învĕţaţĭ pescii să înnóte.

Sĕ ḑice pentru ceĭ lacomĭ şî cumpliţĭ ce nu vor să lase nicĭ de sĕmînţă ce-va (GOLESCU).

11983 **După grădinar şî florile.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 91

Adică după om şî slujba luĭ (GOLESCU).

11984 **A vinde castraveţĭ la grădinar.**

D-na E. B. MAWR, p. 44.

*
A vinde grădinaruluĭ castraveţĭ.

G. I. MUNTEANU, p. 72. — I. IONESCU, *Cart. Cit.*, III, p. 224

* △
Grădinaruluĭ nu ’ĭ vinḑĭ castraveţĭ.

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ*, j. *Sucĭava.*

* △
’Ţi-aĭ găsit să vinḑĭ crastaveţĭ la grădinar.

E. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulţĭ*, j. *Covurluĭu.*

* △
Vinde castraveţĭ la grădinar, şi luĭ îĭ inima acră.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, j. *Putna.*

Umblă la grădinar crastaveţĭ să vîndă,
Şi luĭ, de dînşiĭ, îĭ este acră (a sa) rînză.

A. PANN, I, p. 29. — HINŢESCU, p. 39.

Vindi prajĭ a grădinarluĭ.[1])

PERICL. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 179.

Acelaş înţeles ca la No. 11980.

[1]) Vinde prajĭ grădinaruluĭ.

Delphinum natare doces.[1]

Prov. Lat.

On ne doibt pas enseigner le chat a soriser.

Prov. Franc.

Insegnare a' gatti rampicare.[2]

Prov. Ital.

Filho de peisce não aprende a nadar.[3]

Prov. Portug.

A perro viejo no hay tustus.[4]

Prov. Span.

Er will den Fischen das Schwimmen lehren.[5]

Prov. Germ.

An old fox needs learn no craft.[6]

Prov. Engl.

11985 Grădinarul nu cumpĕră florĭ.

BARONZI, p. 49.

A vinde florĭ grădinaruluĭ.

BARONZI, p. 47 & 69.

Acelaş înţeles ca la No. 11984.

Porter de l'eau à la rivière.

Prov. Franc.

---

[1]) Invețĭ delfinul să înnóte.
[2]) A învĕţà pisicile să se caţăre.
[3]) Pescişorul nu învaţă să înnóte.
[4]) Cânele bĕtrân nu învaţă cuţu-cuţu.
[5]) Vré să înveţe pesciĭ să înnóte.
[6]) O vulpe bĕtrână nu are trebuinţă să înveţe şirctlic.

11986 * △ La grădinarĭ crastaveţĭ să nu vinḑĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 154. — Hinţescu, p. 70. — Ion Vâlcof, *stud. j. Dolj.*

* △ *Nu vinde castraveţĭ la grădinar.*

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Nu umblà să vinḑĭ castraveţĭ la grădinar.

N. Gane, *Convorb. Liter.*

La grădinar crastaveţĭ să nu vinḑĭ, că inima luĭ e acră de eĭ.

A. Pann, III, p. 124.

* △ *Nu vinde castraveţĭ grădinaruluĭ, când el îĭ aruncă peste gard.*

Pîrvu, *elev Sc. Norm. Buc. c. Ivescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 11985 sub formă de povaţă.

Vender il miele a chi ha le api. [1])

Prov. Ital.

Echar aqua en la mar. [2])

Prov. Span.

Wasser in's Meer tragen. [3])

Prov. Germ.

It is like carrying coals to Newcastle. [4])

Prov. Engl.

---

[1]) A vinde mĭere la cel care are albine.
[2]) A cărà apă la mare.
[3]) A duce apă în mare.
[4]) Este ca şi când aĭ duce cărbunĭ la Newcastle.

11987 * △ **Nu vinde pepenĭ la grădinar.**

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienĭ, j. Dorohoĭ.*

* △ *Nu vinde pepenĭ verḑĭ grădinaruluĭ.*

M. LUPESCU, *înv. c. Brosceniĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 11986.

11988 **Nu vinde florĭ la grădinar.**

BARONZI, p. 38.

Acelaş înţeles ca la No. 11987.

GRAMATICĂ

Veḑĭ *Condac.*

GRAPĂ

11989 * △ **Merge ca grapa pe uscat.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.*

Adică o duce greŭ de tot.

11990 * △ **Cu grapa nu mergĭ la sapă.**

V. SALA, *dasc. c. Serbescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Veḑĭ *Cĭur.*

Acelaş înţeles ca la No. 11588.

11991 * △ **A se ţine grapă de cine-va.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Scaĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 1135.

«De dînsul *sĕ ţineà* nevoĭa *grapă.*»

GRESÏE

Vedĭ *Cósă.*

GROŞ

11992 * A aflà groş pe groş.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A aflà comorĭ şi avere multă.

GROŞIŢĂ

11993 * △ Maĭ lesne scoţĭ din pişetóre, de cât din N***, o groşiţă.

ANDREĬ GELŢ, *c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarïa.*

Pentru omul sgârcit.

11994 * △ El a pus groşiţa.

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarïa.*

Când unul nu se dă bătut, cela-l-alt încheïe discuţia cu acéstă ḑicĕtóre.

GUDĂ

11995 * △ Nu mĕ după gude pe sate
Că sunt la noĭ bagate.

V. SALA, *dasc. c. Miziies, comit. Bihor, Ungarïa.*

Adică nu maĭ căutà femeĭ rele pe aïurea că sunt dĕstule pe la noĭ.

Gudă, plural *gude,* partea femeïéscă a căţeleĭ, are în comitatul Bihoruluĭ înţelesul de: curvă. [1])

[1]) De la ungurescul: *kurva.*

HAC

11996 * △ A'ĭ venì de hac.

A. de Cihac, *Dict. Etym.* II, p. 583. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 217, 503 & 641. — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 45, 86, 179, 283 & 362. — I. Creangă, *Pov.* p. 32 & 213. — Fr. Damé, II, p. 92

Veḑĭ *Vînḑĕtor.*

A o scóte la capĕt cu cine-va; a'l învinge, a'l silì să se dé învins.

«Mare 'ĭ Dumneḑeŭ şi meşter 'ĭ dracul. Helbet, vom puté *venì de hac* şi spânuluĭ celuĭa; nu'ĭ vremea trecută.» — I. Creangă, p. 213.

«A! fată de lele ce mĭ-aĭ fost, cum mĭ-aĭ scăpat! eŭ socoteam că dormĭ. Dară fie, tu n'o să maĭ scapĭ, *îţĭ vin eŭ ţie de hac.*» — P. Ispirescu, p. 362.

Cuvîntul *hac,* de la arabul *hakk,* vulgar *hak* (drept, ceea ce se datoresce, obligaţiune) însemnà la noĭ în vechime, şi a păstrat până astăḑĭ înţelesul de: chirie, plată, despăgubire în baní, léfă, simbrie, etc.

«Mergênd acolo Enicer-aga aŭ strîns cĭorbagiiĭ, şi aşa şi din Enicerĭ i-aŭ dat rĕspuns: cum de are şi vré Impĕratul să aşeḑe pace cu Nemţiĭ, şi Vezirul, noĭ avem a cere *hacul sângeluĭ* nostru, şi a părinţilor noştri; ci noĭ cerem óste.» — N. Costin, *Letop.* II, p. 25.

El slujesce cu dreptate
Şi ieà *hac* pe jumătate.

Poes. Pop.

Nu'ĭ destul că'mĭ dă stăpânul
Pentru slujbă *hacul* meŭ.

T. Speranţă.

Grigore Ghica a pus, la 1729, la dare de hac pe Tătariĭ aşeḑaţĭ în Bugeac, silindu'ĭ să plătéscă arenda pămîntuluĭ ce'l ocupaŭ. De aci ar fi rĕmas vorba: *a'ĭ venì de hac.* De unde Tătariĭ eraŭ deprinşĭ numaĭ a luà şi a robì, în Moldova, acum trebuĭa să plătéscă *uşur, uĭum* şi *hac.*

PENTRU SUPUNEREA TĂTARILOR NOHAÏ DESPRE GRIGORIE VODĂ.

«La câtă cale şi supunere i-aŭ maĭ adus până la anul 7238, încă nu am trecut a nu scrie. Intâiŭ pentru tóte gâlcevele şi davalele Tătarilor, cu câte se acolisiaŭ eĭ de Moldovenĭ, uniĭ cerênd robĭ, alțiĭ caĭ, boĭ, şi altele ne-numĕrate de tot felul de dava, năpăstĭ, de care pururea eraŭ învĕluițĭ Moldoveniĭ; că davalele lor nu aveaŭ sfîrşit nicĭ odată, şi erà supĕrată marginea şi țéra despre dînşiĭ. Insă acum la purcesul Hanuluĭ, strîngêndu-se eĭ cu toțiĭ, Mîrzaciĭ, şi capetele înaintea Hanuluĭ, aŭ stătut cu toțiĭ la un cuvînt, poftind numaĭ să se facă slim, arătând multe strîmbĕtățĭ că aŭ despre Moldovenĭ, socotind că de vor luà eĭ acca voĭe de la Hanul să se facă slim, cu acésta să 'şĭ pótă facă rĕsplătire pentru călcările ce li s'aŭ făcut lor în vremea oştireĭ. Ce se vedețĭ déră, cum i-aŭ întîmpinat şi Grigorie-Vodă; că trămițênd acolo boĭerĭ vechilĭ, de aŭ stătut cu Nohaiĭ la Divanul Hanuluĭ, cum şi cu alțĭ toțĭ aĭ curțeĭ luĭ, i-aŭ oborît tare pre Tătarĭ; că au isprăvit hogetu la acésta, pentru tóte davalele orĭ cât ar fi avut Tătariĭ a cere la Moldoveniĭ, saŭ Moldoveniĭ la Tătarĭ, de când megieşesc eĭ cu Moldoveniĭ şi până acum, să fie tóte tăĭate; nemică să nu aĭbă a maĭ cere nicĭ Tătariĭ la Moldovenĭ, cum şi Moldoveniĭ la Tătarĭ. Şi aŭ rĕmas țéra în bună odihnă, şi în mare rĕsuflare despre Nohaĭ, Şi osĕbit de acésta, i-aŭ chivernisit Grigorie-Vodă pe Nohaĭ, de i-aŭ făcut şi zapis Mîrzaciĭ şi Căpiteniile cu mare legătură, întru acest chip numaĭ, pe unde le vor arĕtâ vechiliĭ domnuluĭ de pe margine, adecă Sărdarul. şi alțĭ Căpitanĭ Pîrcălabĭ, loc de păşune dobitócelor, în locul Moldoveĭ, atâta să pâşéscă bucatele lor pe pămîntul Moldoveĭ, cu sciință şi cu voĭe éră maĭ mult să nu sĕ întindă. Şi eĭ să plătéscă *hacul* pămîntuluĭ, cât li s'a orînduit Şi până la atâta rĕmăsese de călcațĭ şi de supuşĭ Nohaiĭ. cât eĭ la atâta smerire nicĭ odată nu maĭ venise.» — *Cronica Anonimă,* III, p. 173.

Vedĭ pentru alte amĕnunte articolul D-luĭ Ghibănescu, *Tragere pe sfóră,* în Opinia din 27 Aprilie 1899.

11997 *△ Ți-aĭ dat de hac.

D-na ZOE MIHĂILESCU, *înv. c. Buştenĭ, j. Prahova.*

Nu sciĭ ce să maĭ facĭ, țĭ s'a înfundat.

HAĬDĂU

11998 *△ Haĭdăŭ.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică ştrengar, om stricat.

HAĬMANA

Vedĭ *Lucru, Sat.*

11999 *Haĭmana.

Acelaş înţeles ca la No. 11998.
Se dà odinióră, numele de haĭmana lucrătoruluĭ tocmit în mine pentru orĭ-ce lucrare, adică fără serviciŭ fix.

HAM

Vedĭ *Cap. II, c. Ham, Nĕm, a Şedé, a Stà.*

12000 * △ Şĭ-a luat hamul şi praştia.

A. Pann, III, p. 95. — G. Poboran, *inst., j. Olt.* — Zoe Michăilescu, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*— V. Rîmbu, *înv. c. Brănescĭ, j. Dîmboviţa.*

* *Apucă hamul şi praştia.*

Ion Hărbea, *Gazet. Maced.* I, p. 9.

A se apucà cu putere de o trébă.

Noĭ hotărît îţĭ maĭ spunem
Că piciórele 'n prag punem
Şi vorba nu ne schimbăm;
Nicĭ un cuvînt nu maĭ póte
Din pepenĭ a ne maĭ scóte
Supunere ca să 'ţĭ dăm.

* * *

Ieaţĭ dar praştia şi hamul
Puneţĭ în cumpĕnă dramul
Şi mĕsurile îţĭ ĭeà;
Du-te şi tu de muncesce,
Câştigă şi te hrănesce,
Cu vorba nu 'ntârḑià.

A. Pann, III, p. 95.

HANGIŬ

Vedĭ *Chirigiŭ.*

*
12001 **Hangiŭ şi om de trébă!**

M. CANĬAN, *public. j. Iaşĭ.*

Lucru peste putinţă.

HAP

*
12002 **A înghiţì un hap (hapurĭ multe).**

*
A înghiţì hapul.

LAZ. ŞĂĬNEANU, *Dict.* p. 373. — FR. DAMÉ, II, p. 98 & 188.

Vedĭ *Gât*, *Nod*, *a Inghiţì.*

Adică a răbdà ceea ce nu putem împedicà, şi nu ne este pe plac.

Avaler la pilule.

Prov. Franc.

HARAM

* △
12003 **De haram a venit, de haram s'a dus.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 284. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet*, p. 92. — V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ*, *j. Sucĭava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele*, *j. Vasluĭu.*

* △
De haram a fost, de haram s'a dus.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ*, *j. Covurluĭu.*

Haram a fost, haram s'a dus.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 92.

Ce e de haram, de haram se duce.

G. Dem. Teodorescu, *Cercet.*, p. 93.

Cum haram venit'aŭ tot haram 'ĭ-a dat.

T. Speranţă, I, p. 221.

Veḑĭ *Dar, No. 11489.*

Lucrul căpĕtat uşor saŭ pe ne-drept, sĕ perde cum s'a dobândit. Prin urmare omul să nu'şĭ facă avere prin căĭ pĭezişe.

Baniĭ câţĭ cu nedreptate câştigaşĭ, cariĭ 'ĭ am pus,
După cum haram veniră ast-fel şi haram s'aŭ dus.

Haram, de la cuvîntul arab *harâm*, lucru interḑis, oprit de lege; turc: *harâm*, ne-permis, pe ne-drept dobândit.
Veḑĭ pentru maĭ multe amĕnunte L. Şăĭneanu, Elem. Turc., p. 696.

POVESTEA VORBEĬ.

Doĭ inşĭ se 'ntovăroşiră cu 'nvoire într'un an
Şi mergênd închiriară 'n oraş cârcĭumă cu han,
Însă unul c'ostenélă la vînḑare a stărui,
Ş'altul puind căpitalul vin, rachiŭ a-ĭ tîrgui,
Decĭ acel cu căpitalul încoacĭ încolo umblând,
Pe la délurĭ şi poverne, vin, rachiŭ cumpĕrând
Preţul la fieş-ce care maĭ încărcat îl spuneà
Şi câştigu 'ncărcăturiĭ 'ntr'altă pungă îl puneà.
Cel din han ĭar, ca şi dînsul, alte 'n folosu'ĭ făceà,
El băgà cu doniţĭ apă 'n marfa ce 'ĭ o aduceà,
Şi pentru acel adaos din vînḑare banĭ trăgeà.
Ş'într'o osebită pungă îĭ băgà şi îĭ strîngeà.
Dar pentru acéstă faptă îĭ veni a se gândi
Ca nu, prin vr'o întîmplare, taĭna a se dovedi,
Şi avênd în han, la sóre, o butie de oţet
În care tot turna apă şi vindeà încet, încet.
Aruncă pe vrana buţiĭ baniĭ ce îĭ tăĭnuià.
Ş'apoĭ, d'aci înainte, tot mereŭ puneà în ea.
Cel cu căpitalul ĭarăşĭ se tot gândi ne 'ncetat
În ce loc să pue baniĭ câştigaţĭ din încărcat,
Tovaroşul să nu'ĭ simţă uneltitul meşteşug
Şi să i se dé de faţă taĭnicul sĕŭ vicleşug.
Într'acestea vĕḑênd butea, cea cu oţet, ḑisĕ sus,
Socoti că nu sĕ póte alt loc maĭ sigur de pus,
Şi scoţênd prin taĭnă baniĭ într'însa îĭ sloboḑi,
Unde şi cel-alt tovaroş puneà în fie-ce ḑi;
Apoĭ, d'aci înainte, amîndoĭ ce câştigà,
Pe ascuns unul de altul tot mereŭ în ea băgà.

* * *

Decï împlinindu-se anul, aŭ luat s'aŭ socotit
Ş'amîndoï ca să maï fie tovaroşï nu s'a 'nvoit.
Marfă nu le rĕmăsese, nicï mult nicï maï puţin.
De cât butea cu oţetul şi o bute ïar cu vin.
La 'mpărţire fie-care butea cu oţet cerẹà
Şi pe cea cu vin nicï unul în partea luï nu o vrẹà,
De şi costà maï mult vinul, după cum l'aŭ preţuit,
Dar în butea cu oţetul erà câte s'aŭ hoţit.
Dacă vĕd şi vĕd eï cum că cu certurï nu se împac,
Şi pe ómenï d'acest lucru ca să se mire îï fac,
Incepură între dînşiï óre-cum a bănui,
Şi nu puteà unul altuï gândul a'şï destăïnui.
Unul ḑiceà întru sine: «Póte tovaroşul meŭ
M'a vĕḑut cum-va vr'odată când aruncam baniï eŭ!»
Cel-alt aşa ḑiceà ïarăşï: «Póte că 'n ea când am pus
M'o fi vĕḑut óre-cine şi ducêndu-se 'ï-a spus!»
Şi ca să se înţelégă între dînşiï prin cuvînt,
Se pun, şi unul pe altul se întreb cu jurămînt
Cum că: ce este pricina între dînşiï de se cert
Ş'în partea sa fie-care cere butea cu oţet?
La 'ntrebările acestea socotind că s'aŭ simţit
Işï spuseră unul altuï cum şi ce fel s'a hoţit,
Şi cum baniï tot în butea cu oţet îï lăsà
Socotind fieş ce care să o ïeà în partea sa.
Dar de vreme ce secretul între eï s'a dovedit,
Acea bute cu oţetul s'o spargă a trebuit.
Aşa dar, prin învoire, acea bute eï spărgênd
Şi unul şi altul parte de-opotrivă luând,
Puseră bani 'n chimire şi s'aŭ despărţit pe loc,
Şi să 'şï caute plecară norocirea într'alt loc.

* * *

Unul dar plecând să mérgă la un oraş osebit,
Fiind vară căldură fórte de nesuferit,
Când veni un rîŭ să trécă, care erà fórte lat
Şi să vedeà apa 'ntrînsul ca creştalul cel curat,
El poftind ca să se scalde, să rĕsufle de zăduf,
Descălecând legă calul la umbra unuï stuf,
Se desbracă pân' la una, cântând bucurat nespus,
Şi d'asupra peste haïne chimirul cu banï l'a pus.
Când intră ca să se scalde şi 'ncepù a înnotà
Iï veni în gând să se 'ntórcă spre haïne a se uità,
Când ïată un vultur mare, în sbor pe aci trecênd,
Şi zărind chimirul roşu, că e vr'o carne creḑênd,
Se repeḑi de odată cu un sbor grabnic, nespus,
Şi răpindu'l între ghïară să înălţă ïar în sus.
El sărind în grab din apă alergă după el gol,
Strigând, sbïerând, răcnind tare. sloboḑind şi un p
Vulturul de spaïmă 'ndată armă, glas când auḑì
Chimirul care 'l luase drept în rîŭ îl sloboḑi,
Care a săltat prin unde ce va, unde a căḑut,
Şi îl petrecù cu ochiï până când nu s'a vĕḑut.
El atuncï clătind cu capul şi privind spre cer în sus
Ḑice: «Din apă veniră şi iar în apă s'aŭ dus.»

* * *

Cel-lalt, şi el plecând ïarăşï la un oraş depărtat,
Unde trebuïà să mérgă pe apă şi pe uscat,
Dacă ajunse la mare cu un vas se îmbărcă,
Şi cu alţiï împreună spre acea parte plecă.
Calea fiind fórte lungă, el în oare-care ceas,
In corabie d'o parte în singurit loc s'a tras,
Şi îşï deprinse chimirul în care baniï erà;
Iï scóse, îï turnă 'n pólă ş'începù a'ï numĕrà.
O maïmuţă, căpitanul corăbiï ce-o aveà,
Şi din catarg de sus tocma cum stà şi la el priveà,
Iï vedeà tótă mişcarea în acel ceas ce-o făceà,
Şi galbeniï în chimiru'ï cariï frumos străluceà,
Se coborî jos hoţesce şi de departe gândì
Până când adună baniï, în chimir îï grămădì,
Ş'alăturea lângă sine după ce îl lăsă jos
Ca să 'şï potrivéscă trupul să'l încingă maï frumos.
I'l răpì din ochï îndată şi fugind pe catarg sus
Cu chimirul împreună tocma în vîrfu'ï s'a pus;
Şi acolo deschiḑêndu'l începù a scóte din el
Galbeniï cariï vĕḑuse şi a face 'ntr'acest fel:
C'o mână ţiind chimirul, alta cu galbenï umpleà,
Şi privindu'ï câte unul în mare îï asvîrleà
Rar, numaï din doï treï unul şi în partea'ï aruncà,
Care stà cu privirile să'ï adune cum picà.
Ast-fel tot făcênd maïmuţa până când a isprăvit,
In cele maï depre urmă chimirul 'ï-a asvîrlit.
El vĕḑêndu-se, săracul, fără veste 'ntr'acest rĕŭ,
Şi numĕrând ce-adunase, oftând ḑice 'n gândul sĕŭ:
«Baniï câţï cu ne-dreptate câştigaţï cariï 'ï am pus,
«*După cum haram veniră ast-fel şi haram s'aŭ dus.*»

A. PANN, II, p. 76.

Male parta male dilabuntur.[1])

NEVIU.

Du diable vint au diable retourna.

Prov. Franc.

Haram geldi, haram gheti.[2])

Prov. Turc.

12004 * **Haramea, halane nu 's façe.**[3])

I. COYAN, *prof. c. Turïa, Epir.*

Veḑï *Para.*

Acelaş înţeles ca la No. 12003.

---

1) Cele rĕŭ câştigate, rĕŭ se risipesc.
2) De haram a venit, haram s'a dus.
3) Ce e de haram (câştigat pe ne-drept), drept nu se face.

HÂRTIĂ

Veḑĭ *Cernélă, Rĕzĕş, Rĕzĕşie, Slove.*

12005 *Hârtia multe rabdă.

1⁰ Poţĭ să scriĭ ce vreĭ, nimicurĭ, ca şi lucrurĭ maĭ de sémă, minciuna ca şi adevĕrul, ş. c. l.

2⁰ Când unul compune singur un act, pune în el ce poftesce; rĕmâne ca şi partea adversă să'l priméscă.

Le papier souffre tout.

Prov. Franc.

12006 *Hârtia suge.

BARONZI, p. 68. — HINŢESCU, p. 74.

Acelaş înţeles ca la No. 12005.

Le papier boit.

Prov. Franc.

HASNA

12007 *Cu mărunţéua
Cu mărunţéua
Se face hasnaua.

IÓN VÂLCOF, *stud., c. Craĭova, j. Dolj.*

Micile economiĭ forméză averile de frunte.

HĂŢ

Veḑĭ *Cap. III, c. Hăţ.*

12008 *De-a hăţul.

SLAVICĬ, *Conv. Liter.*, V, p. 7.

Adică repede.

«Ce vîntóse te-aduce aşa *de-a hăţul.*»

12009 * △ 'I-a venit ĭépa la hăţ.

E. I. Patricĭu. *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Móră.*

S'a împuternicit, îĭ merg treburile bine.

HERESTRĔŬ

Vedĭ *Ferĕstrĕŭ*, *Ném.*

12010 * △ Taĭe cu herĕstrĕŭ.

C. Teodorescu-Chirileanu, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Ronfăe prin somn.

HÎRZOB

Vedĭ *Cer, Coşniţă.*

HLOBĂ

12011 * △ Bate hlobile să sĕ pricépă calul.

G. Madan, *stud. c. Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabĭa.*

Vedĭ *Şea.*

Acelaş înţeles ca la No. 2480.
In Moldova se ḑice *hlubă*, de la rusescul şi vechiul slavic, оглобля; polon., *hołobla.*

Qui ne peut battre le cheval
Batte la selle ou le bast.

Prov. Franc.

Chi non pùo darė all'asino, dà al basto.[1])

Prov. Ital.

Quien no puede dar en le asno, da en el albarda.[2])

Prov. Span.

[1]) Cine nu póte dà în măgar, dă în samar.
[2]) Idem.

Who cannot beat the horse, let him beat the saddle.[1])

Prov. Engl.

Man schlägt auf den Sack und meint den Esel.[2])

Prov. Germ.

IABAŞA

Vedĭ *Iavaşea*, *Ievăşea*.

12012 **I-a atîrnat ĭabaşaoa de nas.**

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 175. — Fr. Damé, II, p. 115.

A fi cu ĭabaşaoa la nas.

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 70.

Vedĭ *Cinghel*, *Iavăşea*, *Ievăşea*,

Il stăpânesce cu totul, îl pórtă după plac.

SNÓVĂ

BĂRBATUL CU ĬABAŞAUA.

«Doĭ prietenĭ sĕ 'ntîlnesc. După ce 'şĭ daŭ bună ḑiua:
— Ia spune, nenişorule, ḑice unul din eĭ, cum o ducĭ cu femeea?
— Fórte bine, rĕspunde el, în ḑiua cununieĭ chiar, cum am venit a-casă, am luat un scaun care mi se păreà că 'mĭ stă în cale, şi l'am trântit aşa de tare în cât s'a făcut ţandărĭ. Femeea mea creḑênd că sunt un năbădăĭos, umblà pe lângă mine ca pe lângă o bubă cóptă. Eŭ din parte-mĭ nu 'ĭ-am ḑis până aḑĭ nicĭ du-te maĭ încolo.
— A mea m'a prostit de tot. N'am ḑi albă din pricina eĭ. O să încerc să fac şi eŭ ca tine.
După ce ajunse a casă, se face a fi supĕrat, şi unde pune mâna pe un scaun, şi 'l trântesce de nu se maĭ alege nimic de dînsul, apoĭ se rĕstì la femeĭa sa ḑicêndu'ĭ că nu îngrijesce să fie puse lucrurile la locul lor.
— Târḑiŭ te-aĭ deşteptat, bărbăţele, acum *eştĭ cu ĭabaşaoa la nas*, rĕspunse femeea.» — P. Ispirescu.

Faire droguer quelqu'un.

Prov. Franc.

[1]) Cine nu póte bate calul, lasă'l să bată şéua.
[2]) Lovesce sacul, vroind a lovì măgarul.

IARMAROC

12013 * △ **A ajuns (venit) la spartul iarmarocului.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

* △ *A venit la spartul earmarocului.*

V. A. Forescu, *c. Folticeni, j. Suciava.*

Vedĭ *Tîrg.*

Adică pré târḑiŭ, după ce trece vremea cea cuviinciósă.

12014 * △ **Când o pune şi doba, earmarocul are să fie gata.**

V. A. Forescu, *c. Dorna, j. Suciava.*

La o próstă adunare.

IAVAŞA

Vedĭ *Iabaşa, Ievăşea.*

12015 **A pune iavaşaua cuĭ-va.**

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 299.

Vedĭ *Cinghel, Iabaşa, Ievăşea.*

Acelaş înţeles ca la No. 12012.

IC

12016 * △ **Âmblă ca icu în caldare.**

Ión Roman, *teol. c. Vima-Mică, comit. Solnoculuĭ, Ungaria.*

Vedĭ *Cuiu.*

Umblă fără nicĭ un rost. Vedĭ No. 3013.

IEDEC

12017 *Trage'l la ĭedec. –

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adu'l aprópe de tine, să 'ţĭ vie bine pentru a te răfuì cu dînsul.

IEVAŞEA

Veḑĭ *Iabaşa, Iavaşa.*

12018 'I-a atîrnat ĭevăşéua de nas.

HINŢESCU, p. 76.

*'*I-a pus ĭevaşaua la nas.*

Veḑĭ *Cinghel, Iabaşa, Ievaşa.*

Acelaş înţeles ca la No. 12015.

ILĂU

Veḑĭ *Cĭocan.*

12019 *Intre ilăŭ şi cĭocan.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Cĭocan.*

Acelaş înţeles ca la No. 11561.

Μεταξὺ τὲ ἄκμονος καὶ σφύρας.[1])

Prov. Elin.

Inter malleum et incudem.[2])

Prov. Lat.

[1]) Intre nicovală şi cĭocan.
[2]) Intre cĭocan şi nicovală.

Se trouver entre l'enclume et le marteau.

Prov. Franc.

Esser fra l'incudine e 'l martello.[1]

Prov. Ital.

Zwischen Hammer und Amboss sein.[2]

Prov. Germ.

Between hawk and buzzard.[3]

Prov. Engl.

Tusschen den hamer en het aanbeeld.[4]

Prov. Oland.

Eg vár millum hamars og stiǫja.[5]

Prov. Norv.

IMBLACĬU

Vedĭ *Vorbă.*

A IMBLĂTÌ

12020 * **A îmblătì.**

L. ŞĂÎNEANU, *Dict.*, p. 392. — FR. DAMÉ, II, p. 126.

A bate rĕŭ.

---

1) A fi între nicovală şi cĭocan.
2) A fi între cĭocan şi nicovală.
3) Intre şoĭm şi ulĭu.
4) Intre cĭocan şi nicovală.
5) Eram între cĭocan şi nicovală.

IMPĂCARE

12021 * △ **Maĭ bine o împăcare strîmbă de cât o judecată drépta.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, Tutova.* — E. I. PATRICĬU, *înv. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

• Vedĭ *Invoĭală, Judecată, Pace.*

Condamnă judecățile între ómenĭ ca păgubitóre, chĭar pentru cel care, dragă Dómne, să ḑice că a câştigat.

Un mauvais accommodement vaut mieux qu'un bon procès.

Prov. Franc.

Meglio un magro accordo, che una grassa sentenza.[1]

Prov. Ital.

Mas vale mala avenencia que buena sentencia.[2]

Prov. Span.

Ein magerer Vergleich ist besser, als ein fetter Process.[3]

Prov. Germ.

Agree, for the law is costly.[4]

Prov. Engl.

Betri er mögr forlíkun eun feitr prôsess.[5]

Prov. Island.

---

[1]) Maĭ bine o slabă învoĭélă de cât o grasă (bună) hotărîre.
[2]) Maĭ bună e o rea învoĭélă de cât o bună hotărîre.
[3]) O slabă învoĭélă este maĭ bună de cât o grasă hotărîre.
[4]) Impăcați-vĕ, căcĭ procesul este costisitor.
[5]) Maĭ bună e o slabă învoĭélă de cât un gras proces.

A ÎMPĂRŢÌ

Veḑĭ *Patu*.

12022 * △ Cine împarte, parte'şĭ face.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 149: III, p. 121. — BARONZI, p. 51. — HINŢESCU, p. 78. — HELĬAD-RĂDULESCU, p. 104. — I. G. VALENTINEANU, p. 17 & 32. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 175; *Rev. Ist.* II, p. 151. — L ROSETTI & V. ALEXANDRI, *Mss.* — I. LUNGU, *com. Sebeşul-Mare, Transilvanĭa.* — V. SALA, *dasc. c. Sebeşu, comitat. Bihor, Ungarĭa.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — G. MADAN, *c. Truşenĭ. ţin. Chişĕneŭ. Basarabĭa.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.*

Cine împarte, partea 'şĭ face.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 81.

Cine împarte, partea 'şĭ-o împarte.

BARONZI, p. 51.

* *Care împarte, parte 'şĭ façe.*

N. ST. *c. Nijopole, Macedonĭa.*

Adică împărţitorul partea cea maĭ mare, cea maĭ bună, pururea ĭeà (GOLESCU).
Omul îngrijesce maĭ mult de el de cât de altul.

Se faire la part du lion.

Prov. Franc.

12023 **Açel çe mbartă, i ma mult, i ma puţîn.**[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 159.

După firea luĭ maĭ lacomă saŭ maĭ dréptă.

A ÎMPLETÌ

Veḑĭ *Cosiţă.*

12024 **Caută să împletéscă lână pĕ subt mătase.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 24.

Adică amestecă viclenii la vorbă, şî sĕ ḑice pentru ceĭ făţarnicĭ (GOLESCU).

A ÎMPROŞCÀ

12025 * **A improşcà.**

L. ŞĂĬNEANU, *Dict.*, p. 399.

Adică a ocărî.

IMPRUMUT

12026 * △ **Cine dă împrumut îşĭ face duşmanĭ.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *a Imprumutà.*

Când trebuĭe să ţi se înapoĭeze ce aĭ împrumutat.

12027 * △ **Nu dà împrumut că'ţĭ facĭ duşmanĭ.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles sub formă de oprire.

---

[1]) Acel ce împarte, ĭeà maĭ mult, ĭeà maĭ puţin.

12028 * △ **Imprumutu se dă cu vîrf şi îndesat.**

S. Mihailescu, *Şezĕt.* I, p. 220. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Veḍĭ *Datorie.*

Trebue să înapoĭeze mult maĭ mult de cât aĭ primit.

12029 * △ **Imprumutul nu trăĭesce.**

Gr. Poĭenaru, *c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Veḍĭ *Datorie.*

1⁰ Adică lucrul împrumutat.
2⁰ Pĭerḍĭ adese-orĭ baniĭ pe cariĭ 'ĭ-aĭ dat cu împrumut.

A ÎMPRUMUTÀ

Veḍĭ *Făină, Cap. IX, c. Mare.*

12030 **Nu împrumutà pe cel ce voĭescĭ să'l aĭbĭ prietin.**

C. din Golescĭ, p. 26.

Acelaş înţeles ca la No. 12027.

12031 **Carle pesundaĕ, pĭierde capu; carle regalaĕ, cumpera.** [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 10.

Ne învaţă, ca şi ḑicerea de la No. 12027, să nu dă'mĭ cu împrumut

A SE ÎMPRUMUTÀ

12032 * △ **Să nu te împrumuţĭ de la omul sărac.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Délu-Mare, j. Tutova.*

Veḍĭ *Bogat.*

Acelaş înţeles ca la No. 11238.

---

[1]) Cine împrumută, pĭerde capetele; cine dă cumpĕră.

12033 Te împrumuţĭ nuele,
Gardul sĕ prăpădesce,
Datoria nu putreḑesce.

A. PANN, III, p. 110.

Veḑĭ *Datorie.*

Acelaş înţeles ca la No. 11819.

Cel ce se împrumută se face servul creditoruluĭ sĕŭ.

Prov. Solom., *XXII*, p. 7.

12034 Când se împrumută îĭ fată vaca, şi când întórce împrumutul îĭ móre viţelul.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 176. — HINŢESCU, p. 57.

* △

Când ĭeà împrumut îĭ fată vaca, ĭară când trebue să plătéscă îĭ móre viţĕlul.

AVR. CORCEA, *paroh*, *c. Coşteĭu, Banat.*

Veḑĭ *a Dà.*

Pentru ceĭ rĕĭ de plată.

Ami au prêter, ennemi au rendre.

Prov. Franc.

Chi impresta, male annesta. [1])

Prov. Tosc.

Quien presta, no cobra; y si cobra, no todo, y si todo, no tal; y si tal, ennemigo mortal. [2])

Prov. Span.

Leihen macht Freundschaft, Wiedergeben Feindschaft. [3])

Prov. Germ.

---

[1]) Cine împrumută, umple rĕŭ.

[2]) Cine împrumută nu dobândesce; și daca dobândesce, nu tot; și daca tot, nu la fel; și daca la fel, inamic de mórte.

[3]) A împrumuta face prietenĭ, a dà înapoĭ, face dușmanĭ.

He that does lend, loses his friend. [1])

Prov. Engl.

Man lånar sin vän och krafver sin ovän. [2])

Prov. Sved.

IMPRUMUTARE

Vedĭ *Făina.*

12035 **Fă împrumutărĭ şi te aştéptă la supĕrărĭ.**

BARONZI, p 63.

Fă împrumutărĭ şi te gătesce de supĕrărĭ.

G. MUNTEANU, p. 60. — HINŢESCU, p. 78. — D-na E. B. MAWR, p. 41.

Vedĭ *Imprumut.*

Acelaş înţeles ca la No. 12027.

Citius usura currit quam Heraclitus. [3])

Prov. Lat.

Argent emprunté porte tristesse.

Prov. Franc.

Quando impresti il tuo danaro
Ti hai comprato un giorno amaro. [4])

Prov. Ital.

Pan ageno caro cuesta. [5])

Prov. Span.

Borgen macht Sorgen. [6])

Prov. Germ.

---

[1]) Cine împrumută îşĭ pĭerde prietenul.
[2]) Imprumuţĭ prietenuluĭ şi aducĭ aminte duşmanuluĭ.
[3]) Dobânda alérgă maĭ iute de cât Heraclit.
[4]) Când împrumuţĭ banul tĕŭ, ţi-aĭ cumpĕrat o ḑi amară.
[5]) Pânea străină costă scump.
[6]) A împrumuta aduce grijĭ.

He who goes borrowing.
Goes sorrowing. [1]

Prov. Engl.

Borgen maakt zorgen. [2]

Prov. Oland.

IMPRUMUTAT

12036 **Lucru împrumutat**
Plătesce un căcat. [3]

HINŢESCU, p. 78.

Vedĭ *Imprumut.*

Lucrul împrumutat să'l privescĭ ca pĭerdut.

* △
12037 **Par'că 'ĭ de împrumutat.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Când nu îngrijim de un lucru.

INAINTE

12038 **Ca cuvîntul din poveste:**
Inainte mult maĭ este.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 207.

Arată un drum fórte lung. Ḑicere din basme.

INCHEĬETORĬ

Vedĭ *Sorĕ.*

A INCONDEĬÀ

*
12039 **A încondeĭà pre cine-va.**

FR. DAMÉ, I, p. 160. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *a Aşterne.*

---

[1] Cine face împrumutărĭ, îşĭ gătesce supĕrărĭ.
[2] A împrumuta aduce grijĭ.
[3] Hinţescu scrie, din greşală, *împreunat*

A vorbì de rĕŭ pre cine-va; a'l aşterne la cine-va.

«Bine l'aĭ *încondeĭat!*»

INCURCĂTURĂ

12040 **Din încurcătură în împleticire.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 161. — Hinţescu, p. 78.

Adică din rĕŭ în maĭ rĕŭ.

INDREPTAR

12041 **Indreptarul nu maĭ mult pre lucrul strîmb, de strîmb dovedesce, de cât pre sine de drept.**

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 30.

Asemĕnându'l cu ceĭ-l-alţĭ cunóscem cât preţuesce un om.

A INDRUGÀ

Veḑĭ *Cap. V, c. a Indrugà, Moş, Ţîţă, Vorbă.*

12042 * △ **A îndrugà.**[1])

Avr. Corcea, *paroh*, c. *Coşteĭu, Banat.*

A spune vorbe multe, chĭar şi mincĭunĭ.

INGINER

12043 * **Plan de inginer chĭor.**

E. I. Patricĭu, *înv.* c. *Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când unul vorbesce una şi vré ca să se înţelégă alta.

[1]) Din greșélă ḑicerile de sub No. 5357 și 5358 s'aŭ trecut în capitolul V.

12044 *Inginer de podurĭ.

L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 419.

Haĭmana, om care bate podurile tótă ḑiua.

A SE ÎNJUGÀ

Veḑĭ *Car.*

12045 *△ A se înjugà cu cine-va.

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

A se împrietenì, a se întovărăşì cu cine-va.

«*Nu te înjugà* cu el daca nu vreĭ să te căescĭ maĭ târḑiŭ.»

A ÎNNEGRÌ

12046 Va s'o 'nnegréscă din albă,
Va şi mâinĭ albe să aĭbă.

A. PANN, II, p. 157. — HINŢESCU, p. 79.

Pentru ceĭ carĭ vroesc folósele uneĭ afacerĭ, dar nu şi neajunsurile eĭ; carĭ vor, cu alte cuvinte, ce-va peste putinţă.

12047 *Înnegrind pe altu nu te albescĭ pe tine.

AL. MARTINIAN, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Dacă alţiĭ sunt rĕĭ, nu te face acésta pe tine maĭ de trébă.

A ÎNNODÀ

12048 *△ Cum înnoḑĭ aşa desnoḑĭ.

V. SALA, *dasc. c. Chişcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

După lucru şi resultatul.

ÎNNODĂTURĂ

12049 **Cele maĭ tarĭ înnodăturĭ maĭ lesne sĕ rup.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 76.

Adică cea maĭ mare dragoste îndată sĕ pĭerde (GOLESCU).

ÎNSĂRCINAT

12050 **Cel însărcinat**
Pururea cocoşat.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 76.

Vedĭ *No. 5080.*

Adică sĕ plécă sarcinii (GOLESCU).

ÎNTÂĬU

12051 * △ **Asta nu 'ĭ nicĭ cea d'întâĭu nicĭ cea din urmă.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

Omul nu sĕ póte să nu greşéscă când şi când.

12052 **Ce e întâĭu nu e pe urmă.**

A. PANN, II, p. 148. — HINŢESCU, p. 4.

Ce este la început e maĭ bine.

A ÎNVĔŢÀ

Vedĭ *Burtă, Carte, Copilărie, Praştie, Stomah, Vreme.*

12053 * **Ce înveţĭ la tinereţe, aceĭa sciĭ la bĕtrâneţe.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 28; II, p. 3. — HINŢESCU, p. 83. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Câte 'nveţĭ adĭ la gĭonatec, va să lĭ sciĭ la auşatec.[1]

ANDREĬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 99.

Prin urmare trebuĭe să învĕţăm la tinereţe.

Quæ a puero discuntur, tenacius hærent.[2]

Prov. Lat.

Ce qu'on apprend au berceau
Dure jusqu'au tombeau.

Prov. Franc.

Quell che se impara in temp de gioventù, se desmentega ma pù.[3]

Prov. Lomb.

Lo que se aprende en la cuna, siempre dura.[4]

Prov. Span.

Am längsten behält man das, was man in der Jugend gelernt hat.[5]

Prov. Germ.

What we first learn, we best ken.[6]

Prov. Scoţ.

12054 * △ **Invaţă la tinereţe ca să sciĭ la bĕtrâneţe.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

*

Trebue a învĕţà la tinereţe ca să sciĭ la bĕtrâneţe.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j, Putna.*

---

[1]) Ce înveţĭ adĭ la tinereţe, o să sciĭ la bĕtrâneţe.
[2]) Cele carĭ se învaţă la tinereţe, ţin maĭ sdravĕn.
[3]) Ceea ce se învaţă în vremea tinereţeĭ, nu se maĭ uĭtă nicĭ odată.
[4]) Ceea ce se învaţă la légăn, ţine în tot-dé-una.
[5]) Să scie maĭ mult ce se învaţă la tinereţe.
[6]) Ce învĕţăm, scim maĭ bine.

Acelaş înţeles ca la No. 12053, sub formă de povaţă.

12055 * △ **Ce n'a învĕţat Ioniţă nu maĭ învaţă Ion.**

Scól. Norm. Inv. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 12054.

Was Hänschen nicht lernt, lernt Hans nimmermehr.[1])

Prov. Germ.

12056 * △ **Cine învaţă la tinereţe**
Se odihnesce la bĕtrâneţe.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 28 ; II, p. 3. — HINŢESCU, p. 82. — D-r GASTER, *Lit. Pop.*, p. 218. — *Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 12054, arĕtându-se tot de odată şi folósele învĕţătureĭ la tinereţe.

Il faut travailler en jeunesse
Pour reposer en vieillesse.

Prov. Franc.

Travaglia da giovanu per gode da vecchiu.[2])

Prov. Corsic.

Schwere Arbeit in der Jugend ist sanfte Ruhe im Alter.[3])

Prov. Germ.

Eident youth maks easy age.[4])

Prov. Scoţian.

---

[1]) Ce nu a învĕţat Ioniţă nu învaţă Ion nicĭ odată.
[2]) Lucréză la tinereţe ca să te bucurĭ la bĕtrâneţe.
[3]) Muncă grea la tinereţe, e linişte dulce la bĕtrâneţe.
[4]) Tinereţe vrednică face bĕtrâneţe liniştită.

Ung doms möda är ålderdoms ro.[1]).

Prov. Svedez.

12057 **Învaţă şĭ tu, acum la bĕtrâneţe.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 15.

Sĕ ḑice pentru ceĭ bĕtrânĭ, în bătaĭe dĕ joc (GOLESCU).

12058 **A învĕţà nicĭ când e târḑiŭ.**

KÁROLY ÁCS, p. 79.

Căcĭ învĕţătura e în tot-dé-una folositóre.

Ogni edàde est a tempus de imparare.[2])

Prov. Sard.

Keiner ist zu alt zum Lernen.[3])

Prov. Germ.

Never too old to learn.[4])

Prov. Engl.

Ingen er for gammel til at lære.

Prov. Danez.

A jó pap holtig tanul.

Prov. Maghyar.

Dobrý knez do smrti se nči.

Prov. Cech.

Добаръ попъ до смрти се се уци.

Prov. Sîrb.

[1]) Ostenéla la tinereţe e liniştea bĕtrâneţeĭ.
[2]) La orĭ-ce vîrstă e vreme de învĕţat.
[3]) Nimenĭ nu e pré bĕtrân ca să înveţe.
[4]) Nicĭ odată pré bĕtrân ca să inveţĭ.

12059 * △ **Cine nu învaţă la tinereţe, va plânge la bĕtrâneţe.**

DIM. POPOVICIŬ, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 12056.

12060 **Cine ce învaţă**
Mórtea îl desvaţă.

HINŢESCU, p. 82. — IULIŬ GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ O deprindere înrădăcinată în om nu o maĭ poţĭ înlăturà.
2⁰ Se ḑice şi pentru sciinţă.

Ce qui s'apprend au ber
Ne s'oublie qu'au ver.

Prov. Franc.

Lo que en la leche se mama
En la mortaja se derrama.[1])

Prov. Span.

12061 **Cine sĕ învaţă, la grópă sĕ dĕsvaţă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 83.

Adică năravurile cele rele, ce dĕ micĭ copiĭ le învĕţăm, până la sfîrşit nu le pĭerdem (GOLESCU).

12062 **Cine orĭ-ce învaţă**
Nu uĭtă în vĭéţă.

A. PANN, I, p. 60. — HINŢESCU, p. 83.

---

[1]) Ceea ce se mănâncă cu laptele, aceĭa se perde în gĭulgĭu.

* △
Ceea ce a învĕţat nu maĭ desvaţă.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 12060.

* △
12063 **Omul cât trăesce învaţă, şi tot móre ne-învĕţat.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 28; II, p. 4. — HINŢESCU, p. 132. — M. PĂSCULESCU, *la Intîln.*, p. 8. AVR. CORCEA, *paroh*, *c. Coşteiu, Banat.* — A. MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Tot învĕţăm, cât trăim,
Şi ne-învĕţaţĭ murim.

A. PANN, I, p. 171. — HINŢESCU, p. 83. — D-r GASTER, *Liter. Pop.*, p. 218.

* △
Tot învĕţăm şi învĕţaţĭ nu maĭ suntem.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j Putna.*

*
Omul cât bânéză 'nveaţă, ş'tot n'invìţat móre!

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Cât bânéză omlu 'nveaţă şi tut móre n'înveţat.

ANDREĬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 99.

Vedĭ *Invĕţătură.*

1⁰ Sciinţa e atât de mare în cât nimenĭ nu póte ḑice: acuma le sciŭ tóte.
2⁰ Experienţa omuluĭ cresce pe ḑi ce merge, şi tot greşesce

Aşa 'i omul, cât trăesce
Tot învaţă şi greşesce.

T. SPERANŢĂ, III, p. 213.

S'impara tanto, quanto si vive.[1]

Prov. Ital.

Man lernt so lange man lebt.[2]

Prov. Germ.

We are aye to learn as lang as we live.[3]

Prov. Scoţian.

Man lærer saa længe man lever.[4]

Prov. Danez.

12064 * △ **Omul tot învaţă până móre.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 12063.

12065 **Omul orĭ cât trăesce**
Invĕţând se folosesce.

HINŢESCU, p. 134. — *Cart. Cit.*, II, p. 16..

Acelaş înţeles ca la No. 12064.

12066 * △ **Omul móre de bĕtrân şi tot nu le învaţă pe tóte.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 12063.

12067 * △ **Omul tot mereŭ învaţă şi nu se învaţă.**

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 12066.

---

[1]) Inveţı cât trăĭescĭ.
[2]) Inveţĭ cât trăĭescĭ.
[3]) Avem de învĕţat atât cât trăim.
[4]) Inveţĭ cât trăĭescĭ.

* △
12068 Când învețĭ maĭ bine
Altul caută la tine.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Cel învĕţat e bine privit, cinstit şi lăudat de toţĭ.

12069 De cine nu învaţă
Relele s'acaţă.

I. G. VALENTINEANU, p. 49.

Ne-fiind învĕţat greşesce saŭ nu scie să se foloséscă, în anumite împrejurărĭ.

12070 Tu staĭ să 'l învețĭ de bine
Şi el te 'nvaţă pe tine.

A. PANN, I, p. 93.

Pentru cel nerod.

*
12071 A învĕţat ce aŭ uitat alţiĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 229. — FR. DAMÉ, II, p. 225.

A învĕţat, alţiĭ ce a uĭtat.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 172; III, p. 154.

Nu scie nimica.

*
12072 Când ti duçeaĭ tine s'lu 'nveţì, eŭ me turnam.[1])

ILIE GHICU, *stud. c. Abela, Epir.*

Bĕtrâniĭ maĭ multe sciŭ de cât ceĭ tinerĭ.

* △
12073 Aşa mare încornorat,
N'am învĕţat.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

---

[1]) Când te duceaĭ tu să 'l învețĭ, eu mĕ întурnam (întorceam).

* △
Aşa nalt şi cornorat,
N'am învĕţat.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când cine-va, în vorbire, vré să scape de o greutate nesciind ce să rĕspundă.
Arată şi nepriceperea.

SNÓVĂ

Unul aveà un băĭat ce se înstrĕinase, pentru cât-va timp, fiind dus la vre-o şcólă saŭ meşteşug. Venind într'un târḑiŭ la părinţĭ, începe să se laude că el, printre streinĭ, a învĕţat multe şi de tóte, şi maĭ cu sémă scie să vorbéscă multe limbĭ.

Atuncĭ tatăl, luându-l într'una din ḑile la câmp, începe să'l întrebe: «Acest lucru cum se chĭémă în limba cutare? Dar acesta? Dar acesta?» El însă rĕspundeà cum îĭ veneà luĭ la socotélă, fără ca tatăl sĕŭ să înţelégă.

La urmă, dând peste un bivol, tatăl sĕŭ îl întrébă:
«— Dar acesta cum se chémă pe acolo?
El însă, după ce se maĭ gândesce, îĭ rĕspunde:
«— *Aşa mare, încornorat, n'am învĕţat!*»

* △
12074 **Aşa mic şi piţigăĭat,**
N'am învĕţat.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 12073.

SNÓVĂ

«Ci-că un om, care fusese prin ţéra turcéscă, fu întrebat într'o ḑi de altul maĭ şiret.
— Eĭ, aĭ învĕţat turcesce cât aĭ umblat p'acolo?
— Am învĕţat puţin.
— Cum sĕ chémă boul, pe turcesce?
— *Aşa nalt şi cornorat, n'am învĕţat.*
— Dar ac?
— *Nicĭ aşa mic şi piţigăĭat n'am învĕţat.*

*
12075 **'Nvéţă ursa di la munte.**[1])

I. Coyan, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Apoĭ tu nu o să inveţĭ!

---

[1]) Invaţă ursul de la munte.

12076 * **A învĕţat la trócă.**

St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Pentru cel care e lipsit de orĭ-ce învĕţătură.

12077 * **A învĕţà păsăresce.**

Tache Ionescu, *Timp. 11 febr. 1898.*

Adică cuvînt cu cuvînt, pe din afară, fără a înţelege ce învaţă.

Apprendre comme un perroquet.

Prov. Franc.

INVĔŢAT

Vedĭ *Copil.*

12078 **Omul învĕţat o palmă dĕ loc n'are, dar şĭ lumea tótă ţéra luĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 9.

Adică cel învĕţat, orĭ unde s'o duce, îşĭ găsesce pâînea sa (Golescu).

12079 * △ **Nime nu s'o născut învĕţat.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat. — Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

* △ *Nimene nu se nasce învĕţat.*

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Pentru ceĭ cariĭ nu sunt dumiriţĭ într'o împrejurare óre-care; experĭenţa se dobândesce cu vîrsta şi după ce te aĭ lovit cu capul de multe.

2⁰ Pentru ceĭ cariĭ se laudă cu sciinţa lor, arĕtând câtă muncă aŭ depus într'o anumită împrejurare, etc.

12080 *△ **Omul învĕţat are stea în frunte.**

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.* — D-na EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Invĕţătura deosebesce omul de obşte.

INVĔŢĂTOR

Veḑĭ *Vreme.*

12081 **Invĕţătorule, învaţă-te pre tine însu'ţĭ maĭ întâiu!**

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 147.

Veḑĭ *Doctor.*

Pentru ceĭ cariĭ daŭ sfaturĭ altora, şi nu sciŭ eĭ singurĭ cum să se pórte.

Ἄλλων ἰατρός, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.[1])

PLUTARC.

Aliorum medicus, ipse ulceribus scates.[2])

Prov. Lat

Médicin guéris toi toi-même.

Prov. Franc.

12082 **Piciórele-ţĭ să róḑă pragurile învĕţătorilor.**

A. FANN, I, p. 171.

Piciórele-ţĭ vor róde pragurile învĕţătorilor.

HINŢESCU, p. 144.

Căcĭ prin învĕţătură numaĭ ajungem om, din ne-om ce eram.

---

1) Doctorul celor-l-alţĭ, tu singur plin de rănĭ.
2) Idem.

12083 **Care vré a fi sie'şĭ învěţător are un prost scolar.**

G. I. MUNTEANU, p. 60.—HINŢESCU, p. 83.

Căcĭ autodidacţiĭ învěţând fără nicĭ o socotélă, rare-orĭ, cu mare greutate şi numaĭ dacă sunt înzestraţĭ cu darurile excepţionale, pot adunà o învěţătură maĭ de sémă.

INVĚŢĂTURĂ

Veḑĭ *Mâncare.*

12084 ***Omul cât trăesce învěţătură (în) de ajuns nu dobândesce.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Suciava.*

Veḑĭ *a Invěţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 12063.

S'impara tanto, quanto si vive.[1])

Prov. Ital.

Man lernt so lange man lebt.

Prov. Germ.

We are aye to learn as lang as we live.[2])

Prov. Scoţian.

Man lœrer saa lœnge man lever.[4])

Prov. Danez.

12085 ***Unde e învěţătură multă e şi nebunie multă.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Colum. Traĭan,* 1882—83, p. 242.

---

[1]) Inveţĭ cât trăĭescĭ.
[2]) Idem.
[3]) Avem de învěţat atât cât trăim.
[4]) Inveţĭ cât trăescĭ.

Căcĭ adeseorĭ omul învĕţat sĕ crede a tot sciutor, şi în stare de a pricepe şi a face orĭ-ce.
A se vedé ḑicerea de la No. 12085.

«Maĭ încolo, Moldoveniĭ, nu numaĭ că nu sunt amatorĭ de litere, dar încă le şi urĕsc maĭ cu toţiĭ. Nicĭ chĭar boĭeriĭ nu cunosc, nicĭ măcar din nume, artile şi sciinţele. Eĭ cred că òmeniĭ învĕţaţĭ îşĭ pĭerd mintea în cât daca vréŭ să laude sciinţa cuĭ-va, ḑic că *a înnebunit de prea multă învĕţătură.*» — DIM. CANTEMIR, *Descr. Mold.* p. 138.

Unde este multă înţelepcĭune acolo este şi multă scârbă; şi cel ce înmulţesce sciinţa, înmulţesce durerea.

Eclesiast, 1. 18.

* △

12086 **La un sac de învĕţătură trebue un car de minte.**

ILIE HOCIOTĂU, *stud. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Invĕţătura e bună, dar mintea şi maĭ bună.
A se vedé ḑicerea de la No. 12085.

12087 **Nu este sirman acela care nu are părinte, ci acela care nu are minte şi învĕţătură.**

C. DIN GOLESCĬ, *Adun. Pilde*, p. 1.

* △

Nu e sărac cel ce n'are tată şi mamă
Ci cel ce n'are învĕţătură bună.

HINŢESCU, p. 167. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 176. — NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Arată preţul învĕţătureĭ.
A se observà diferitele înţelesurĭ, succesive, prin cariĭ a trecut cuvîntul *sirman* saŭ *serman* adică: «copil născut dintr'o căsătorie ne-recunoscută de lege», maĭ târḑiŭ: «orfan» şi astă-ḑĭ: «sărac».

* △

12088 **Invĕţătura nu se cumpĕră pe banĭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Invĕţătura nu o poţĭ cumpĕrà pe banĭ.

V. SALA, *dasc. c. Ds Forrêŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Ban.*

Dar cu rîvnă şi muncă alésă.

12089 Invĕţătura e grea muncă!

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 138.

Acelaş înţeles ca la No. 12088.

Sciinţa se dobândesce cu durere.

ESCHYL.

*
12090 Invĕţătura nu e cârpă să o mototolescĭ, şi să o bagĭ în sîn.

Acelaş înţeles ca la No. 12088.

* △
12091 Rădăcinile învĕţătureĭ sunt amare, dar fructele dulcĭ.

Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △
Rădăcina învĕţătureĭ e amară, dar rodul eĭ ĭĭ dulce.

G. MADAN, c. *Truşenĭ, ţin. Chişeneŭ, Basarabĭa.*

Vedĭ *No. 1095.*

Acelaş înţeles ca la No. 12089.

* △
12092 Omuluĭ cu învĕţătură
Iĭ curge mĭere din gură.

C. DARĬU, *Gazet. Transilv* 1898, No. 124. — GR. POĬENARU, *înv. c. Rassa, j. Ialomiţa.* — GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ. j. Tutova.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Crusescĭ, j. Vasluĭu.* — D-ra EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Când vorba te sfinţesce.

12093 **Invĕţătura cea maĭ bună avuţie.**

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 31.

Căcĭ nu o pĭerḑĭ nicĭ odată, şi, ca Bias, poţĭ să ḑicĭ: «*Duc cu mine tótă averea mea.*»

Der Weise allein ist reich. [1])

Prov. Germ.

*

12094 **Nu e omul nicĭ odată bĕtrân, când e vorbă de învĕţătură.**

IDEM, *Calend. Român*, 18.

Veḑĭ *a Invĕţà.*

Acelaş înţeles ca la No. 12058.

Ogni edàde est a tempus de imparare. [2])

Prov. Sard.

Keiner ist zu alt zum Lernen. [3])

Prov. Germ.

Never too old to learn. [4])

Prov. Engl.

Ingen er for gammel til at lære.

Prov. Danez.

A jó pap holtig tanul.

Prov. Magyar.

Dobrý knez do smrti se nči.

Prov. Cech.

---

[1]) Inţeleptul singur e bogat.
[2]) La orĭ-ce vîrstă e vreme de învĕţat.
[3]) Nimenĭ nu e pré bĕtrân ca să înveţe.
[4]) Nicĭ odată pré bĕtrân ca să înveţe.

Добаръ попъ до смрти се се учи.

Prov. Sîrb.

12095 Invĕţătura dată rĕŭ
Se sparge în capul tĕŭ.

A. PANN, *Nastratin-Hogea*, p. 3.

Când o paţĭ în urma învĕţăturilor date de tine.

SNÓVĂ

Nastratin erà un Hogea (dascal saŭ învĕţător)
Care a rĕmas de basmu până astă-ḑĭ tutulor,
Pentru că erà din fire cam p'o ureche, năsdrăvan,
Nu'l găsescĭ însă, în faptă, să fi fost vre un viclén.
El şeḑênd odată 'n şcólă, ce îĭ dete în simplul gând:
«Ascultaţĭ copiĭ le ḑise, (cu'ntîmplare strănutând)
Să sciţĭ d'astă-ḑĭ înainte că eŭ, când voĭu strănutà,
Toţĭ, bătênd îndată 'n palme, să'mĭ ḑiceţĭ: hair-ola. [1])»
Cu 'ntîmplare dar odată găléta în puţ căḑênd,
Şi cu ce să scótă apă pentru şcólă ne-avênd
Hogea poruncì îndată ca din toţĭ aĭ sĕĭ şcolarĭ
Să se lase 'n puţ s'o scóţă vre-unul din ceĭ maĭ marĭ.
Merg şcolariĭ toţĭ în grabă, pe lângă puţ se adun.
Dar privind ş'adînc vĕḑêndu'l n'a vrut să intre nicĭ un.

* * *

Decĭ vĕḑênd că curagĭu n'are nicĭ unul din câţĭ erà
Hotărî 'n cela din urmă el într'însul a intrà,
Şi s'a desbrăcat de tóte, cu capul gol şi desculţ,
Legat cu un ştréng de mijloc, şcolariĭ 'l lăsară 'n puţ.
După ce găsì găléta şi după ce o legă,
Către şcolarĭ dete gură şi să'l tragă le strigă.
Eĭ pornind cu toţĭ d'odată să'l tragă în sus de jos
Şi tocmaĭ cam pe la gura puţuluĭ, când fu el scos,
Razele luminiĭ îndată 'l gâdilară 'n nas
Şi începù să strănute una într'alta 'n acel ceas.
Eĭ cum aud că strănută aminte 'n grab 'şĭ aŭ adus.
De porunca luĭ cea dată, (după cum am spus maĭ sus).
Şi cu toţiĭ de odată funea din mâĭnĭ lăsând,
Incepură-a bate 'n palme şi: hair ola! strigând.
Bĭetul Hogea cade îndată ca un dovléc jos trântit
Până în fund, îşĭ sparge capul de păreţĭ fiind lovit.
După ce eşì în urmă de aceĭ neroḑĭ copiĭ tras,
Jupuit, ca vaĭ de dînsul, la picĭóre, mâĭnĭ şi nas,
Ḑise: «Nu e vina vóstră, ci-a mea că n'am judecat,
Şĭ-ast-fel de cinste neródă ca să'mĭ daţĭ v'am învĕţat;
Care 'n cele după urmă din pricină 'ĭ ajunseĭu
Cu picĭóre, mâĭnĭ belite şi cu cap spart m'aleseĭu.

A. PANN.

[1]) Să fie de bine.

12096 **La orĭ-ce învĕţătură**
Nu grăbì peste mĕsură.

A. Pann, II, p. 16. — Hinţescu, p. 83.

Căcĭ sciinţa ca şĭ experienţa încet şi cu multă trudă se pot dobândì

INVOĬÉLĂ

Vedĭ *Judecată*.

* △
12097 **Maĭ bine o învoĭélă strîmbă de cât o judecată dréptă.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 79; III, p. 28. — Baronzi, p. 50. — Hinţescu, p. 83. — I. Negruzzi, *Conv. Liter.*, *XII.* p. 6. — V. Alexandri & L. Rosetti. *Mss* — M. Lupescu, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.* — Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiu, Banat.* — *Scol. Norm. Inv. Cl. VI, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

E maĭ bine o învoĭélă strîmbă de cât o judecată dréptă.

A. Pann, *Archir,* p. — C. Negruzzi, I, p. 248.

* △
O învoĭélă strîmbă e maĭ folositóre decât o judecată dréptă.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Vedĭ *Impăcare*, *Judecată*, *Pace*.

Să fugĭ de judecată căcĭ, chiar cel care câştigă în faţa judecăţeĭ, tot păgubit rĕmâne.

«Nu te încredĭ în judecata patrieĭ tale? ḑiceà unul luĭ Alcibĭad. — Nu m'aş încrede, nicĭ în mumă mea, căcĭ mĭ-ar fi frică că, fără să vré, să nu ĭeà pĭetricica négră în loc de cea albă.»

Un méchant accommodement vaut mieux que le meilleur procès.

Prov. Franc.

Ein magerer Vergleich ist besser als ein fetter Process. [1])

Prov. Germ.

Meglio un magro accordo, che una grassa sentenza. [2])

Prov. Ital.

Mas vale mala avenencia que buena sentencia.[3])

Prov. Span.

Agree, for the law is costly. [4])

Prov. Engl.

Betri er mögr forlíkun eun feitr prósess. [5])

Prov. Isl.

12098 * Bună învoïélă, rea tocmélă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 133; II, p. 86. — HINŢESCU, p. 83.

Când aĭ făcut o învoïélă próstă pentru tine, ne-tocmindu-te bine la început.

IOTĂ

12099 * Nicĭ o ĭotă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 219. — L. ŞĂĬNEANU, *Dict.* p. 438. — FR. DAMÉ, I, p 258.

Adică nimic.

«Nu schimb nicĭ *o ĭotă* din hotărîrea mea.» — P. ISPIRESCU.

---

[1]) O slabă învoïélă este maĭ bună de cât o grasă hotărîre.
[2]) Maĭ bine o slabă învoïélă de cât o grasă hotărîre.
[3]) Maĭ bună e o rea învoïélă de cât o bună hotărîre.
[4]) Impăcaţi-vě, căcĭ procesul este costisitor.
[5]) Maĭ bună e o slabă învoïélă de cât un gras proces.

Pas une virgule.

Prov. Franc.

A SE ISCĂLÌ

12100 * △ S'o iscălit lăbos.

V. Ifrim, *elev. Scol. Norm. Běrl. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Nu scie să scrie şi, daca scie, scrie ca talpa gâsceĭ.

IŢĂ

12101 * △ Printre iţe şi fusceĭ
Pasce o scrófă cu purceĭ;
Printre iţe şi între spată
Pasce o ĭépă deşelată.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Sĕ dice pentru o pânză îngustă.

12102 * △ Când se schimbă iţele
Par'că sbóră mâţele.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Celeĭ care nu scie să lucreze.

12103 Daca 'şĭ încurcă iţele
Îşĭ perde şi minţile.

A. Pann, II, p. 70. — Hinţescu, p. 84.

Când îĭ merge rĕŭ unuĭa.

12104 * △ 'I-aŭ ţĕsut iţele.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică s'aŭ sfătuit, aŭ plănuit să'l prindă pe cine-va.

12105 * △ S'aŭ încurcat iţele.

D-na ECAT. ZANNE, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.* — FR. DAMÉ, II, p. 237.

* △ *S'aŭ încurcat iţile.*

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Veḑĭ *Cap. X, c. Lână.*

Lucrul merge rĕŭ.

«De aci încolo i *s'aŭ încurcat iţele.*»

12106 * A încurcà iţele cuĭ-va.

L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 443. — M. CANIAN, *public., j. Iaşĭ.*

A'ĭ stricà planul.

12107 * △ A fi (cam) în patru iţe.

FR. DAMÉ, II, p. 237. — T. SPERANŢĂ, I, p. 9. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ A fi bét.

Unu 'ĭ *cam în patru iţe*
Alţul bine afumat.

T. SPERANŢĂ.

2⁰ A fi trup şi suflet. Arată o legătură puternică între ómenĭ.

12108 * △ A se schimbà iţele.

M. PĂSCULESCU, *Intîln.*, p. 5.

A se schimbà mersul lucrurilor.

«Alt-fel *se schimbă iţele* acum.»

JALBĂ

Veḑí *Carvasara.*

12109 * A veni (cu jalba) în proţap.

Fr. Damé, III, p. 291. — N. Filimon, *Ciocoĭ*, p. 281.

Veḑĭ *Proţap*, *Rogojină*.

A se plânge sus şi tare, într'un mod sgomotos. A se vedea origina acesteĭ ḑicerĭ la No. 12665.

12110 * △ Jalba feteĭ hatîr n'are.

Gavr. Onişor, *prof. c. Puiescĭ, j. Tutova.*

Nu e ca a nevesteĭ, care scie cum să te ademenéscă.

A JUDECÀ

Veḑĭ *Faţă, Lup, a Şedé, Turc.*

12111 * △ Intâiu judecă-te pe tine, şi apoĭ judecă pe altul (alţiĭ).

S. Mihăilescu, *Şezăt.*, I, p. 220. — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *Judecă-te pe tine, apoĭ pe altul.*

V. Sala, *dasc. c. Căcăcenil, comit. Bihor, Ungaria.* — Dim. Popoviciŭ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

* △ *Intâiu judecă-te pe tine şi apoĭ vorbesce de altul.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Veḑĭ *Ochiu.*

Sfat ca să nu critice cine-va pe un altul, căcĭ nu e om fără cusur. Precum a ḑis Hristos: *acel din voĭ care este fără păcate să 'ĭ arunce cea d'întâĭ piétră.*

12112 * △ Nu judecà ca să nu fiĭ judecat.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 114. — DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.*, p. 483. — M. STĂNOEANU, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 11211.

Nu judecaţĭ ca să nu fiţĭ judecaţĭ.

MATEĬ, 7. 1. — LUCA, 6. 37; *Rom.*, 2. 1. & 14. 3. 4. 10. 13; 1. *Cor.*, 4. 3. 5.

12113 Cum se judica, aşa se va fi judiceĭt.[1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 12.

Să fim îngăduitorĭ pentru alţiĭ, căcĭ nimenĭ nu este fără de greşală.

12114 Nu căutând la faţă faceţĭ judecata!

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.*, p. 439.

Acelaş înţeles ca la No. 3286, sub formă de povaţă.

Nu judecaţĭ dupre faţa, ci judecaţĭ dupre drépta judecată.

ION, 7. 24. — *Prov. Solom.* 24. 23.

12115 * △ Judecă întâiu pe om ş'apoĭ îl spînzură.

V. A. FORESCU, *c. Mălinĭ, j. Sucĭava.*

* △ *Judecă-mĕ şi apoĭ mĕ spînzură.*

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când unul te acusă de o faptă rea, fără să fi cercetat, maĭ întâiu dacă acusarea ce ne aduce este dréptă.

---

[1]) Cum judecĭ, aşa veĭ fi judecat.

12116 * △ **El judecă, el spînzură.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 473.

Vedĭ *Turc.*

E tare şi mare, totul atîrnă numaĭ de la dînsul.

Măria-Ta de judecĭ
Măria-Ta nu spînzurĭ;
Dobrişénu *el judică*
Dobrişénu *el spînzură.*

Poes. Pop.

12117 * **Lesne a judecà pe altul.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 3; I, p. 7. — HINŢESCU, p. 85.

* △ *Lesne e a judecà pe altul.*

V. SALA, *dasc. c. Lunca, comit. Bihor, Ungaria.*

Fie-care se crede maĭ priceput, maĭ cu minte de cât altul.

12118 * △ **A judecà bine pre cine-va.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

1⁰ A'l luà la răfuĭélă.
2⁰ A'l bate.

«*Bine mi'l judecă.*»

A SE JUDECÀ

Vedĭ *a Judecà.*

12119 **Puneţĭ căcĭula dinainte şi te judecă singur.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 78.

* △
Puneţĭ căcĭula înainte şi te judecă singur.

A. PANN, III, p. 27. — HINŢESCU, p. 21. — D-r GASTER, *Liter. Pop.*, p. 215. — D-ra ECAT. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — GR. POIENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

* △
Puneţĭ căcĭula înainte şi te judecă.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Nu alergà la judecata altuĭa, judecă singur căcĭ: *judecata e în capul omuluĭ.*

După D-r Gaster isvorul acesteĭ ḑicerĭ este povestea orientală «*Patru-ḑecĭ de vezirĭ.*»

Veḑĭ R. Köhler, la *Gonzenbach Sicilianische Maerchen,* No. 8, Vol. II, p. 208.

12120 Puneţĭ căcĭula jos şi, după ce te veĭ judecà la dînsa, fă ce ţi-aĭ pus în gând.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 180. — HINŢESCU, p. 21. — D-r GASTER, *Liter. Pop.*, p. 215.

Hotăresce singur după o matură chibzuĭală.

12121 Oĭu să mĕ judec până 'n pânzele albe.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 8.

O să mĕ judec până 'n pânzele albe.

HINŢESCU, p. 86. — VARRON, p. 6.

Veḑĭ *Cap. XII, c. Pânză.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce mor prin judecăţĭ (GOLESCU).

* △
12122 Cine se judică, adesa orĭ perde un boŭ şi câştigă o pisică.

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Cine umblă în judecăţĭ e în tot-dé-una păgubit, chiar când hotărîrea e dată în favórea luĭ.

JUDECATĂ

Vedĭ *Dumnedeŭ, Cap. XIII, c. Judecată.*

12123 **Cu mortul de cât cu viul gĭudecată a avé maĭ lesne.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 282.

Căcĭ de al doilea numaĭ poţĭ scăpà.

* △

12124 **Judecata 'ĭ cu nasu de céră.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Nas.*

Nu sciĭ cuĭ o să se dé dreptate. Póte celuĭ care nu o are. Vedĭ No. 4077.

12125 **Judecata e ca o trăsură cu două oiştĭ, când înainte, când înapoĭ o poţĭ mânà.**

HINŢESCU, p. 85.

Vedĭ *Protap.*

O sucesce judecătorul după plac.

* △

12126 **Când aĭ vre-o judecată**
Pregătesce-te de plată.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.* — NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Când te-apucĭ de judecată
Pregătesce-te de plată.

AL. ODOBESCU & SLAVICĬ, *Cart. Cit.*

Judecata cere banĭ mulţĭ şi, adeseorĭ, chĭar cel care câştigă tot păgubit rĕmâne.

*

12127 **Judecăţile adeseorĭ te duc la covrigĭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 12122 exprimat cu maĭ multă tărie.

12128 * △ De cât o judecată drépt mai bine o învoïélă (învoélă) strîmbă.

Abecedar Ilustr. p. 24. — *Lumea Ilustr.* II, p. 695—696. — V. A. Forescu, *c. Folticenï, j. Suciava* — Gavr. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Vedĭ *Impĕcare, Invoïélă, Pace.*

Arată jaful când o daï pe calea justiţieï. Condamnă judecăţile între ómenĭ.

Un méchant accommodement vaut mieux que le meilleur procès.

Prov. Franc.

Ein magerer Vergleich ist besser als ein fetter Process.[1]

Prov. Germ.

Meglio un magro accordo, che una grassa sentenza.[2]

Prov. Ital.

Mas vale mala avenencia que buena sentencia.[3]

Prov. Span.

Agree for the law is costly.[4]

Prov. Engl.

Betri er mögr forlikun eun feitr prósess.[5]

Prov. Island.

12129 * Judecata e în capul omuluĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 78; III, p. 27. — Hinţescu, p. 85.

De aceea să nu maĭ alergăm pe la tribunale.

[1]) O slabă învoïélă e maï bună de cât o grasă hotărîre.
[2]) Maĭ bine o slabă învoïélă de cât o grasă hotărîre.
[3]) Maĭ bună e o rea învoïélă de cât o bună hotărîre.
[4]) Impăcaţi-vĕ, căcĭ procesul este costisitor.
[5]) Maĭ bună e o slabă învoïélă de cât un gras proces.

12130 Ḑi că laptele e negru, de cât să strigĭ: «cu judecata, nu cu lopata.»

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 79; III, p. 29 & 87. — HINŢESCU, p. 87.

Veḑĭ *Cap. III, c. Lapte.*

Acelaş înţeles ca la No. 1943.
A se vedé snóvele de la No. 1943, 7673 & 7974.

* △

12131 Nu'ĭ (e) cu lopata
Ci cu judecata.

P. ISPIRESCU, *Unch. Sfăt.* p. 6. — *Voinţa*, XIII, No. 3348. — V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss.* — *Sem. C. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., c. Focşanĭ, j. Putna.* — I. ARBORE, *c. Buzĕŭ, j. Buzĕŭ.*

* △

Nu merge cu lopata
Ci cu judecata.

Sc. Norm. Inv. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU. *prof.*

Cu judecata
Nu cu lopata.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 79; III, p. 29 & 87. — HINŢESCU, p. 85.

*

Nu 'ĭ cu lopata
Că 'ĭ cu gĭudecata.

C. IONESCU. *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Veḑĭ *Socótă.*

Puterea, sila nu probéză dreptul.

SNÓVĂ

«Un ţigan, de la ţéră, s'a dus odată la oraş. Intors a-casă tată-sĕŭ s'a luat cu el la cértă, şi a început să'l croïéscă. El, care vĕḑuse lumea, ḑice: «*nu e cu lopata ci cu judecata.*» Tată-sĕŭ îĭ dă înainte, şi 'l lasă lungit la pămînt. Maĭ într'un târziŭ sĕ desmeticesce ţiganul, ḑicênd: «Nu sĕ potrivesce ţéra cu oraşul. Lopata e pentru ţéră şi judecata pentru oraş.»

12132 * △ **Dăĭ cu judecata**
Nu cu lopata.

GR. POIENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 12131.

12133 * △ **Judecata nu o poţĭ face cu lopata.**

V. SALA, *dasc. c. Tarcăiţa, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 12132.

12134 * △ **Nu'ĭ cu barda, ci cu judecata.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △ *Nu'ĭ cu barda, ce 'ĭ cu judecata.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 12133.

12135 **Cine plânge înaintea judecăţeĭ îşĭ pĭerde lacrămile (lăcrămile).**

A. PANN, III, p. 27. — HINŢESCU, p. 86.

Vedĭ *Judecător.*

Căcĭ numaĭ dreptatea se caută la judecată.

12136 **Cine fuge de judecată, dreptate nu are.**

GR. ALEXANDRESCU, *Obiceĭ. Jurid.* p. 95.

Arată încrederea românuluĭ în nepărtinerea judecătoruluĭ, dar şi firea luĭ *procesivă.*

12137 * **A luà pre cine-va la judecată.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică a'l bate.

JUDECĂTOR

12138 Prieteşugul judecătoruluĭ e pe genuche (genuchĭe).

A. Pann, III, p. 28.— Hinţescu, p. 153.

Prieteşugul judecătoruluĭ e pe genuche (genuchĭ), ca al Turculuĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 79.— Hinţescu, p. 85.

Adică nu există.
Veḑĭ Neculce, II, p. 185—186.

*
12139 Cel ce plânge înaintea judecătoruluĭ îşĭ pĭerde lacrâmile.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Judecată.*

Acelaş înţeles ca la No. 12135.

*
12140 Judecătoriĭ mănâncă mĭezul şi împricinaţiĭ cója nuceĭ.

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Arată venalitatea judecătoruluĭ şi paguba sigură a celor cariĭ alérgă la judecată.
Veḑĭ în La Fontaine fabula: *L'huître et les plaideurs.*

12141 Judecătoriĭ sunt ca crângul de mărăciniĭ, unde oile alérgă de frica lupilor, şi de unde nu pot eşi fără a li se smulge lâna de pe spinare.

Hinţescu, p. 85.

Acelaş înţeles ca la No. 12140.

12142 Judecătorul e ca osĭa de car: cum o ungĭ nu maĭ scârţâĭe.

Hinţescu, p. 85.

Veḑĭ *Osĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 12141.

12143 **Judecătorul e ca şérpele, nicĭ odată nu umblă drept.**

HINŢESCU, p 85.

Acelaş înţeles ca la No. 12142.

12144 **Judecătorul când ţĭ-e protivnic cu cine o să te judecĭ?**

A. PANN, III, p. 27.

Judecătorul când îţĭ e potrivnic, cu cine o să te judecĭ?

HINŢESCU, p. 85.

*

Când judecătorul îţĭ e protivnic, la cine o să te judecĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

1⁰ In înţelesul sĕŭ firesc.
2⁰ Adică cel de care atîrnă sórta ta. Când eştĭ strîmtorat din tóte părţile.

JUG

Veḑĭ *Boŭ.*

12145 **Jugul când ţi l'aĭ pus de gât, trebuĭe să suferĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 103.

Adică căsătoria şi orĭ-ce slujbă (GOLESCU).

12146 **E ros ca céfa bouluĭ de jug.**

A. PANN, I, p. 146. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 378. — HINŢESCU, p. 163

* △

S'a ros ca céfa bouluĭ de jug.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j Putna.*

Pentru cel nenorocit, dedat cu nevoile.

12147 * △ E învĕţat cu greutatea juguluĭ.

A. PANN, I, p 146. — HINŢESCU, p. 83. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 377. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*.

Acelaş înţeles ca la No. 12146.

12148 * △ Titiri
Pitiri,
Barba capriĭ,
Boŭ albastru,
Jug de teĭu.

GR. POĬENARU, *magistr. j. Putna*.

In batjocura Grecilor lăudăroşĭ.

12149 * △ I-a pus jugul după cap.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*.

1⁰ L'a stăpânit cu totul.
2⁰ Pentru căsătorie.

12150 * Jug.

L. ŞĂĬNEANU, *Dict.* p. 449.

Adică robie.

De la vechĭul obiceĭu al popórelor italice (resbelul Samniţilor).

«Ştefan Vodă cel bun şi cu fiul sĕŭ Bogdan Vodă de multe orĭ aŭ avut rĕsbóe, cu Leşiĭ. Şi mulţĭ robĭ aŭ făcut în ţéra Leşéscă, cât aŭ pus pe Leşĭ în plug de aŭ şi arat cu dînşiĭ, de aŭ sĕmănat ghindă, de aŭ făcut dumbrăvĭ, pentru pomenire ca să nu se maĭ acoliséscă de Moldova: Dumbrava-Roşie la Botoşanĭ, şi Dumbrava-Roşie la Cotnar, şi Dumbrava-Roşie maĭ gĭos de Roman. Şi Leşiĭ încă nu tăgăduesc că scrie şi în Hronica lor. Numaĭ mĕ mir de Miron Logofĕtul cum aŭ acoperit acest lucru de nu l'aŭ scris. Şi aşa vorbesc ómeniĭ că, când au fost arând cu dînşiĭ, cu Leşiĭ, ĭ-aŭ fost împungĕnd cu strămurările ca pre boĭ, să tragă; éră eĭ se rugaŭ să nu'ĭ împungă, ci să'ĭ bată cu bicĭuşcele; éră când îĭ băteaŭ cu bicĭuşcele eĭ se rugaŭ să'ĭ împungă.» — I. NECULCE, II, p. 181.

JUJEŬ

12151 **Atât de trébă ce este**
Numaĭ jujeŭ îĭ lipsesce.

A. PANN, III, p. 39. — HINŢESCU, p. 191. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 2041. — LAURIAN & MAXIM, *Glosar,* p. 337.

E óĭe cu şoric, pentru cel mojic.

JUMĂTATE

12152 **Dă dooĕ jumătăţĭ pĕ una întrégă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 117.

Adică maĭ bine un lucru maĭ mare dĕcât multe şî micĭ (GOLESCU).

12153 * **Douĕ jumătăţĭ pe una întrégă,**
Are drept da n'are trébă.

NIC. MARIN, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Pentru un lucru care pare a fi drept, dar nu este.

JUVĔŢ

12154 △ **A'ĭ pune juvĕţu în gât.**

ŞEZĂTÓRE, II, p. 74.

A'l pĭerde, a'l nenoroci. Se ḑice celuĭ ce acusă pe altul.

LAĬU

12155 **Că'ĭ laĭe, că'ĭ bălaĭe; ba una, ba alta.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 285.

Că e laĭe, că 'ĭ balaĭe.

A. DE CIHAC, II, p. 164. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 247.

Ba e lae, ba e bălae.

S. Fl. Marian. *Ornit.* II, p. 64.

Vedĭ *Albă, Cĭută, Rață, Tunsă.*

Aceleașĭ înțelesurĭ ca la No. 1665, 1943, 2445, etc. A se vedé snóva de la No. 11029.

«Ș'apoĭ când veneà moșneagul de pe unde erà dus, gura babeĭ umblà cum umblă melița: că fata luĭ nu ascultă, că 'ĭ ușernică, că'ĭ leneșă, că'ĭ soĭu rěŭ... *că'ĭ laĭe, că'ĭ bălaĭe*, și că s'o alunge de la casă.» — Creangă, p. 285.

«Ochilă vedeà tóte cele, ca dracul, și numaĭ înghețaĭ ce dà dintr'însul.

Că e lae
Că'ĭ bălae,
Că e cĭută
Că'ĭ cornută

Mě rog nebuniĭ de-a luĭ, câte'n lună și în sóre» — Creangă, p. 247.

12156 * △ Nicĭ lae, nicĭ balae.

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Nicĭ laĭe, nicĭ bălaĭe.*

St. Tuțescu, *înv. c. Catanele. j. Dolj.* — Gavr. Onișor, *prof. j. Tutova.*

Nicĭ e lae, nicĭ bălae.

S. Fl. Marian, *Ornit.* II, p. 64.

Vedĭ *Albă.*

1⁰ Adică mijlocĭu.
2⁰ Fără multă vorbă.
3⁰ Nicĭ una nicĭ alta.
4⁰ Nehotărît.

12157 * △ Orĭ lae, orĭ balae.

C. Teodorescu, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

* △
Orĭ laĭe, orĭ bălaĭe.

St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Să sfîrşim odată într'un fel, orĭ una orĭ alta, orĭ în bine orĭ în rĕŭ.

12158 El nu scie (nici) ce e lae, nicĭ ce e balae.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 25. — Hinţescu, p. 87. — Fr. Damé, II, p. 258.

Nu scie multe, maĭ nimic. Sĕ ḑice şi pentru cel nebun.

12159 A nu spune nicĭ lae nicĭ bălae.

I. Creanga, *Pov.* p. 13. — B P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.* p. 2629. — Fr. Damé, II, p. 258.

A tăcé molcom.

« — D'apoĭ când or venĭ aĭ noştri?
« — Atuncĭ voĭ să vĕ faceţĭ mórte 'n popuşoĭ, *să nu spuneţĭ, nicĭ laĭe nicĭ bălaĭe.*» — I. Creangă.

LÂNĂ

Veḑĭ *Cap. III & VI, c. Lână.*

* △
12160 S'a încurcat lâna.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Iţă.*

Acelaş înţeles ca la No. 12105.

LÉC

Veḑĭ *Bólă, Bubă, Iérbă, Mórte, Bună.*

* △
12161 Lécul maĭ rĕŭ dĕcât rana.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 40. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos. j. Argeş* — M. Stănceanu, *înv. c. Tiria, j. Mehedinţĭ.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ ce cu ajutorul lor, mult vatĕmă, precum făţarnicul (GOLESCU).
2⁰ Când un om este povăţuit rĕŭ.

*
12162 **Omul caută léc, unde simte că'l dóre.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Omul caută să se îndrepte, de greşelele ce a făcut.

* △
12163 **Hereanul încă e bun de léc.**

V. SALA, *dasc. c. Păcălescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Şi pe cel rĕŭ îl poţĭ folosi câte-odată.

*
12164 **Doar din chişleag**
De n'a fi vre-un léc.

Junimea (ziar), III, No. 15.

Când nu se găsesce léc pentru vre-un rĕŭ.

* △
12165 **Lécul fie, orĭ nu fie,**
Colacul babiĭ sĕ scie.

A. PANN, III, p. 140. — HINŢESCU, p 88. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.* p. 65. — B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.* p. 2272. — I. MARINESCU, *înv. c. Bradul-de-Jos, j. Argeş.* — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.*

* △
Léc fie, să nu fie,
Colacu babiĭ să se scie.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ. j. Vâlcea.*

* △
Lécu fie, nu fie,
Plata babiĭ să se scie.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △
Trébă fie, nu fie,
Plata babiĭ să se scie.

St. Tuțescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Vedĭ *Cap. XII, c. Colac.*

1⁰ Se dice celor ce se încurcă în lucru fără a face vre-o ispravă, şi totuşĭ cer rĕsplata pre care nu o merită.
2⁰ Când unuĭ om îĭ plătescĭ înainte de ațĭ face lucrul.
3⁰ Se dice, în batjocură, la adresa băbăreselor.
E obiceĭu ca, orĭ-când se descântă cuĭ-va, să se plătéscă, mătuşiĭ saŭ unchĭaşuluĭ care a descântat, căcĭ alminterea, nu sĕ prinde lécul, adică descântecul de vindecare.
La țéră ce póte dà Românul maĭ bun de cât o pită saŭ un colac? Şi în adevĕr că, în vechime, plata orĭcăruĭ descântec erà un colac care, tocmaĭ maĭ târdiŭ, s'a înlocuit cu banĭ numĕrațĭ.
Babele vrăjitóre sfîrşesc orĭ-ce descântec prin vorbele:

Léc
Şi babiĭ colac.

Din acest obiceĭu, şi din aceste cuvinte, s'a născut şi dicerea.

* △
12166 **Fie léc, nu fie,**
Plata să se scie.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteiŭ, Banat.*

Acelaş înțeles ca la No. 12165.

12167 **Lécul fie saŭ nu fie,**
Plata babeĭ să nu vie.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 40.

Sĕ dice pentru ceĭ sgârcițĭ (Golescu).

* △
12168 **A căutà (cătà) ca ĭérba de léc.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 99 & 217. — S. Fl. Marian, *Trad. Pop.* p. 108. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiu.* — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Vedĭ *Iérbă.*

A căută cu multă grijă, cu multă rîvnă. Veḑĭ No. 789.

«Aice 'ĭ? Unde, Dómne ĭértă-mĕ să fie? *Il caut ca ĭérba de léc*... Ha! ĭată'l colo 'n fund.»

KERA NASTASIA, p. 99.

* △
12169 **Nu'ĭ lécu**
Cu sacu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

In potriva folosiriĭ pré multor lécurĭ. Valórea nu stă în cantitate ci în calitate.

12170 **Tóte îşĭ aŭ lécul.**

A. PANN, II, p. 95. — HINŢESCU p. 188.

Veḑĭ *Bólă.*

1⁰ Adică tămăduirea.
2⁰ Işĭ găsesce stăpânul, cine să'l înfrîneze.

* △
12171 **A avé léc şi pentru dînsu.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Tutova.* — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 231. — *Conv. Liter.* XIII, p. 254.

*
A'ĭ găsì lécul.

I. CRÉNGĂ, *Pov.* p. 146; *Conv. Liter.* XI, p. 23. — FR. DAMÉ, II, p. 266.

A'l stăpânì, a'l silì să se pórte după placul nostru.

«Aşa! în loc să 'ţĭ daĭ ostenélă ca să afli până şi gândul ómenilor, tu nu sciĭ nicĭ măcar ceea ce vorbesc ieĭ? Maĭ pot eŭ să am nădejde în voĭ? Ieĭ las, că *'ţĭ găsesc eŭ acuşĭ lécul!* Te-ĭ învĕţà tu minte, de altă dată.» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 146.

*
12172 **A'ĭ face de léc.**

D. ZANNE, *archit. c. Bolintin-din-Vale, j. Ilfov.*

Adică a'l bate.

12173 **Atâta ţi-e lécul.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 219.

O să fie vaĭ de tine.

«Şi doar te-a împinge pĕcatul să clintescĭ vre-o pĭatră din locul sĕŭ, ĭară maĭ ales acea mare, din fruntea Cerbuluĭ, c'apoĭ *atâta ţi 'ĭ lécul!* Haĭ, pornesce ĭute, că nu 'ĭ vreme de pĭerdut.» — I. CREANGĂ.

12174 **A'şĭ pĭerde lécul.**

BARONZI, p. 43.

Adică puterea de a isbutì.

12175 *△ **De léc.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 108. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 73. — DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 377. — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Abĭa, fórte rar, fórte puţin.

«Iconomia domesnică, crescerea rumânéscă a micuţilor, mândria de fĕmeĭe şi de rumâncă, năravurile bune, apucăturile pămîntescĭ, nu le maĭ găsescĭ de cât *de léc.*» — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 73.

2⁰ De loc; arată o lipsă desăvîrşită.

«Apoĭ spunem pentru ce le aŭ cădut muĭerile în minte, şi le veneà la inimă, încă acolo unde nu erà *de léc*, nicĭ glasul, nicĭ urmă.» — DIM. ŢÎCHINDEAL, p. 377.

«Dară când se despărţiră? Plângeà şi lemnele şi pĭetrele de jalea unchĭaşuluĭ şi a babeĭ. Vedĭ că pricepură eĭ că n'are să se maĭ vadă. Póte că în cer, dar aci pe pămînt, *de léc!*» — ISPIRESCU, *Leg.* p. 108.

«In locurile unde hoţiĭ îşĭ făceaŭ de cĭolane, unul *de léc* nu găsescĭ.»

12176 * **Léc.**

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 69.

1⁰ Arată o lipsă desăvîrşită.

«Bine 'ţĭ şede, coşcogeme coblizan, să umbli lela pe drumurĭ, în halul acesta, şi să mĕ laşĭ tocmaĭ la vremea asta fără *léc* de ajutor!» — I. CREANGĂ.

2⁰ Putinţă.

«Nu e *léc* să nu se întîmple = trebue neapĕrat să se întîmple.»

LÉFĂ

12177 * **Par'că i s'a tăiat léfa.**

HINŢESCU, p. 88. — L. ŞĂINEANU, p. 344. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Par'că i s'a tăiat leféoa.

A. PANN, III, p. 13.

Stă ne-mulţumit, posac şi tăcut.

LEFTEREA

Vedĭ *Lefterie.*

LEFTERIE

12178 * △ **A'şĭ mâncà lefteria.**

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 50. — T. SPERANŢĂ, I, p. 282. — FR. DAMÉ, II, p. 268. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Şĭ-a mâncat lefteréua, ca ţiganul biserica.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *A'şĭ pĭerde lifteria.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Crusescĭ, j. Vasluĭu.*

A'şĭ pĭerde cinstea; a nu maĭ avé trecere; a nu maĭ găsì creḑĕmînt la nimene.

«Na! satură-te de cireşe. De amu să sciĭ că *ţi-aĭ mâncat lefteria* de la mine, spînzuratu-le.» — I. CREANGĂ.

«Aduse la Dumitraşco-Vodă un *left* de aur cu diamanturĭ, cu chipul împĕrătesc. — NEC. COSTIN.

«A fi *lefter* de parale.»

LEGE

Veḑĭ *Cap. XII, c. Lege.*

* △

12179 **Legea 'ĭ după cum o fac domniĭ.**

Iulĭu Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Veḑĭ *Dreptate.*

Acelaş înţeles ca la No. 11887.

Les petits sont subjets aux loys et les grands en font à leur guise.

Prov. Franc. XV-e Siècle.

12180 **Cire sepovidaĕ face leĭa.**[1]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Acelaş înţeles ca la No. 12179.

* △

12181 **De atuncĭ sĕ 'nmulţesc lotriĭ, de când sĕ 'nmulţesc şi legile.**

V. Sala. *dasc. c. Vaşcoŭ-Bă-rescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Domn, Pravilă.*

Mulţimea legilor le face apĕsătóre pentru ceĭ micĭ. Veḑĭ No. 9983.

12182 **Făcuta leĭa, aflatu inganu.**[2]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Cum se face o lege, îndată omul găsesce mijlocul de a o ocolì.

* △

12183 **Pe rótă de aur se învîrte legea.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Câştigĭ dreptate daca cumperĭ judecătorul.

---

[1] Cine comandă face lege.

[2] Facută legea, se găsesce şiretlicul.

12184 * △ **Legea înainte, şireţiĭ după ea.**

A. Moscuna, *prop. j. Gorj.*

Şireţiĭ sciŭ să se pună în tot-dé-una la adăpostul urmărilor legiĭ când fac vre-un rĕŭ.

12185 * △ **Domnitor noŭ, legĭ nouĕ.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

In vechime legile emanaŭ numaĭ din voinţa Domnitoruluĭ. *Sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.*

A se reaminti că aşa ce-va se întîmplà şi la Roma, unde pretorul, care aveà, între altele, *juridictio inter cives, inter cives et peregrinos,* publicà edictul sĕŭ anual la intrarea sa în funcţiune. In acest edict dînsul aduceà la cunoscinţea poporuluĭ principiile de care urmà să se călăuzéscă în împărţirea justiţieĭ.

12186 **Nevoĭa schimbă legea.**

Nic. Costin, *Letop. Mold.* II, p. 57.

Vedĭ *Lipsă, Nevoĭe.*

Domnul de nevoĭe schimbă legea, punênd de pildă dărĭ noĭ.

Нужда боїа ікмеанієт закон.

12187 * **A'şĭ face lege.**

Fr. Damé, II, p. 271.

A se hotărî la ce-va, după o matură chibzuire.

«Staŭ în loc şi '*mĭ fac lege*, peste care munte voĭu trece.»

12188 * **In lege.**

Bine, de tot, cu putere.

L'a bătut *în lege.*»

12189 * Lege.

In vechime: partea cuvenită după lege.

«*A'şĭ luà legea* = a'şĭ luà dreptul saŭ partea legĭuită.»

LEĬCĂ

12190 * △ A face gâtul leĭcă şi pântecele balercă.

S. Mihăilescu, *Şezăt.*, II. p. 72. — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — M. Lupescu, *înv. c. Broscenĭ. j. Sucĭava.* — S. Fl. Marian, *Nascere*, p. 839.

Veḑĭ *Pântece.*

Se ḑice de unul care bė mult.

Da le-aĭ dà vr'o dată 'n jos
Şi ţi-a face şi pe dos.
Şi ţĭ-a pus brăcinar de teĭu
Să nu te ţiĭ di pe femeĭ,
Că de te-a prinde cu altă femee
Şi aestea are să ţi le ĭee.
Veḑĭ câte ţi le-am urat
Tóte 's cu adevĕrat;
De s'ar aflà vr'o mincĭună
Să mĕ pălescĭ
Cu vr'o treĭ pahare de vin în gură,
C'oĭu ţinė gura căscată,
Şi pe tustrele le-oĭu bė de-odată.
Da tu grindă nu te încordà
Că eŭ nu m'oĭu îmbĕtà,
Că *mĭ-oĭu face gura leĭca*
Şi *pântecele o balercă*
Ca să maĭ pot bė şi holercă.

Poes. Pop.

LELE

Veḑĭ *a Cântà, Cĭof, Iască, a se Là, a Lovì, a Umblà, Vale, Cap. IX, c. Vară.*

Léle, în arabesce, soră maĭ mare femeĭe maĭ în vîrstă; femeĭe publică.

Lella, titlul ce se pune, la Arabĭ, înaintea numeluĭ uneĭ femeĭ de o viţă maĭ alésă.

12191 **Lelea jócă până 'n nópte**
Iar bărbatu 'ĭ e pe mórte.

A. PANN, II, p. 94.

Lelea jócă până 'n nópte
Iar bărbatul e pe mórte.

HINŢESCU, p. 89.

Veḑĭ *Cumĕtră*.

Pentru nevésta care s'a dat în dragoste cu altul.

12192 **Lelea jócă, dănţuesce (dănţuĭesce)**
Iar bărbatu 'ĭ pătimesce.

A. PANN, II, p. 94. — HINŢESCU, p. 89.

Acelaş înţeles ca la No. 12191.

* △
12193 **Lele fugĭ că te ajunge.**

V. IFRIM, *elev. Sc. Norm. Bêrl. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Maĭ încet cu dragostea.

* △
12194 **Câtu 'ĭ lelea de uşóră**
Par'că'ĭ o pĭétră de móră.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Nu poţĭ scăpà de dînsa, rĕŭ te supĕră.

* △
12195 **Lelea, sărind într'un picĭor,**
S'a tăet într'un cosor.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Pentru femea bună de petrecerĭ şi leneşă.

12196 * △ **Şi-a găsit lelea bărbatul.**

A. PANN. *Edit.* 1889, p. 46; I, p. 157. — HINŢESCU, p. 11. — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa.* — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.* — II. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubieniĭ, j. Dorohoĭ.* — E. I. PATRICĬU, *învěţ. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — M. LUPESCU, *Şezăt.* IV, p. 52. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

* *Şĭ-a dat lelea peste bărbat.*

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *Hîrb, Tivgă.*

1⁰ Sĕ ḑice despre soţiĭ cariĭ sunt potriviţi, şi maĭ ales când sunt amîndoĭ rĕĭ, leneşĭ etc.

2⁰ Şi-a găsit stăpân, ş'a dat peste om.

12197 **Tótă lelea îşĭ are Băcăul eĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 169. — HINŢESCU, p. 89.

Acelaş înţeles ca la No. 12196.

12198 * **A fi un bate-lelea.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

* *A fi un bate-lela.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adică haĭmana; om rĕŭ.

12199 * △ **A umbla lela.**

A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Suclava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — G. P. SALVIŬ, *înv., c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

△
A umblà lelea pe drumurĭ.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 69.

Vedĭ *a Umblà.*

Adică fără nicĭ un căpĕtâĭu, fără trébă; de géba.

«Bine 'ţĭ şede, coşcogeme coblizan, *să umblĭ lela* pe drumurĭ, în halul acesta, şi să mĕ laşĭ tocmaĭ la vremea asta fără lèc de ajutor.» — I. CREANGĂ, p. 69.

12200 * **In dorul leleĭ.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2630. — L. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 362; *Elem. Turc. Archiv. Ist.*, III, p. 119; *Dict.*, p. 463.

Cam în dorul leliĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 33 & 370.

* △
A umblà (merge) în dorul leliĭ.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, I, p. 146. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeş.*

* △
A umblà în dragul leliĭ.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Poienariĭ, j. Gorj.*

* △
A umblà de dorul leleĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

*
A vorbì în dorul leliĭ.

BARONZI, p. 43. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr.. j. Putna.* — P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

1° Intr'o dóră, la întîmplare, într'un noroc; fără căpătâĭu, fără ţintă hotărîtă; fără trébă.

«Luà şi dînsul nisce haĭne, numaĭ să nu dică nescine că nu s'a gătit, şi de cheltuĭală ce pe apà nu curge, şi plecă şi el, *cam în dorul leliĭ.*» — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 33.

«Intr'una din ḑile fecĭorul de Impĕrat se duse la vînat, ĭa aşa, *cam în doru leliĭ,* fiind că n'avea altă trébă. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 390.

«*Umblă de dorul leleĭ.*» — G. P. SALVIŬ.

2⁰ In zadar.
3⁰ Nimic hotărît, nimic sigur; în silă.

«Iĭ rĕspunse *cam în doru leleĭ.*»

* △
12201 Puĭu de lele.

HELIAD-RĂDULESCU, *Tandal.*, p. 20. — FR. DAMÉ, III, p. 296. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Copil.*

1⁰ Copil natural, copil din florĭ.
2⁰ Şiret, deştept.

«Ce *puĭu de lele* îmĭ eştĭ!»

3⁰ Adică cum a fost mă-sa e şi el. Se ḑice de ceĭ cariĭ aŭ trecere înaintea fetelor, mor fetele după eĭ.

La Arabĭ cuvîntul *Lele*, pe lângă altele, are şi înţelesul de femee publică.

12202 Fecĭor de lele.

P. ISPIRESCU, *Leg.* II, p. 136; *Rev. Ist.* III, p. 381. — AL. ODOBESCU, Ψευδο, p. 128.

LEOCĂ

Veḑĭ *Leucă.*

* △
12203 O lovì ca cu leoca.

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.* — BIJUTESCU, *înv. c. Baia-de-Aramă, j. Mehedinţĭ.*

* △
O lovişĭ cu leoca.

I. IORGULESCU, *înv. c. Baia-de-Aramă, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Leuca.*

Aĭ vorbit strîmb, nu aĭ nemerit'o.

LÉSĂ

12204 **A face lésă pre cine-va.**

FR. DAMÉ, II. p. 267.

A'l snopì în bătăĭ.

LESCAÏE

Vedĭ *Leţcaĭe*.

LEŢCAÏE

12205 * △ **N'are nicĭ o leţcae chĭóră.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

E sărac lipit pămîntuluĭ.

12206 **Nicĭ de o liţcae.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1265.

Adică de loc.

«N'aĭ merit *nicĭ de o liţcae.*» — V. ALEXANDRI.

12207 * **A i se şterge lescaïa.**

BARONZI, p. 206. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Ţi s'a şters leţcaïa.

A. PANN, II, p. 98.

Vedĭ *Rublă*, *Turca*.

Nu maĭ are trecerea, însemnătatea, etc. de odinióră.

Ţi-a mers vestea, când ţ-a mers,
De-acum *leţcaïa ţi s'a şters.*

A. PANN.

LEU

Vedĭ *Slugă*.

12208 * △ **Are un leŭ şi 'ĭ silă de el.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Pentru cel ne-avut şi totuşĭ din cale afară cheltuĭtor.

12209 **Tot doĭ leĭ ş'un ort.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 776.

Veḑĭ *Ban.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 11151.
2⁰ Tot una, tot atâta.

COŞCODAN. — Ea spune 'mĭ, aĭ vĕḑut pe socrul meŭ?
AGACHI. — Pe chir Chirilă? l'am vĕḑut.
COŞCODAN. — Ce fel chir Chirilă?.. Nărilă vreĭ să ḑicĭ?
AGACHI. — Cum Nărilă? Chirilă.
COŞCODAN. — Ba Nărilă.
AGACHI. — Nărilă, Chirilă, tot într'o rilă, *tot doĭ leĭ ş'un ort.*

V. ALEXANDRI, *Agachi Flutur.*

12210 * △ **Trenchea-flenchea**
Treĭ leĭ pĕrechea.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

*
Trenche-flenche
Triĭ leĭ pĕreche.

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suceava.*

Veḑĭ *Cĭobotă, a se încărduì.*

Acelaş înţeles ca la No. 9527.

12211 * **Am un leŭ**
Şi vréŭ să 'l beŭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 231.

Pentru ceĭ care cheltuesc tot avutul lor în petrecerĭ şi bĕuturĭ.
Ḑicerea forméză începutul unuĭ cântec, fórte rĕspândit.

LEUCĂ

Vedĭ *Barbă, Leocă.*

* △
12212 Eştĭ drept ca leuca.

Gavr. Onişor, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.* — C. Teodorescu, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

1⁰ Te credeam că eştĭ om drept, dar eştĭ un judecastrîmb. M'am încredut în tine, şi când colo eştĭ nedrept.
2⁰ Om buclucaş.

* △
12213 Lovit cu leuca.

Laurian & Maxim, II, p. 154. — Pasculescu, *Intîln.*, p. 4. — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — I. Puşcariu, *P. Mĕruluĭ, com. Făgăraş, Transilvania.* — Iuliu Grofsoreanu. *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — A. de Cihac, II, p 170. — G. Munteanu, p. 122. — L. Şăineanu, *Dict.* p. 466. — T. Bălăşel, *înv. c. Ştefanescĭ, j. Vâlcea.*

* △
A fi lovit cu leauca.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

*
Cam lovit cu leoca.

A. Pann, II, p. 99.

* △
Bătut (pălit) cu leuca (în cap).

S. Fl. Marian, *Tradiţ. Pop.* p. 140 & 158. — D-na El. Sevastos, p. 58. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Trăsnit cu leuca.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 139, 577 & 698. — Fr. Damé, IV, p. 178.

1⁰ Om cu tóne, ţicnit la cap, nebun, deşuchıat.

«GHIFTUĬ. — Să mĕ 'mpuşc!
«FERCHEZEANCA. — *(speriată)* Ce face!.. săraca de mine! aĭ nebunit? să nu cum-va să facĭ una ca asta, cá n'or vré să te 'ngrópe... audĭ gust... *(aparte) îĭ trăsnit cu leuca.»* — V. ALEXANDRI, *Doĭ morţı.*

2⁰ Prost. In Banat se dă ḑiceriĭ, aprópe exclusiv, acest înţeles.
3⁰ Ameţit, bét. — *Laurian & Maxim.*
4⁰ Fără rost, fără noĭmă; pentru lucrurĭ saŭ fapte.

«Multe sunt şi din ale ălor de acum aşa... cum să ḑic, *ca lovite cu leuca.»* — M. PĂSCULESCU.

Il a son coup de marteau.

Prov. Franc.

Li manca u patrone di casa.[1]

Prov. Cors.

Tener ramo de locura.[2]

Prov. Span.

Er hat einen Sparren zu viel.[3]

Prov. Germ.

At have en Skrue løs.[4]

Prov. Danez.

12214 * △ Par'că e lovit cu leuca.

G. I TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

* △ *Par'că e pălit cu leuca.*

V. RÎMBU, *stud., c. Brănescĭ, j. Dîmboviţa.*

---

[1]) Lipsesce stăpânul de casă.
[2]) A avé puţină (o ramură) de nebunie.
[3]) Are un căprior pré mult (de prisos).
[4]) A avé un şurup desfăcut.

Par'că e lovit peste obraz cu leuca.

A. PANN, II, p. 139. — HINŢESCU, p. 126.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 12213.

LIMBĂ

Vedĭ *Cap. IV, c. Limbă.*

12215 * △ Numaĭ una scie tóte limbile.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

1⁰ Pentru dragoste.
2⁰ In batjocura celor carĭ sciŭ limbĭ straine.

12216 Din limbĭ străine să învețĭ, şi în limba ta să scriĭ, ca némul tĕŭ să ţi'l luminezĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 481. — HINŢESCU, p. 90.

In limbĭ străine poţĭ să învețĭ, dar în limba ta să scriĭ, ca némul tĕŭ să'l luminezĭ.

I. G. VALENTINEANU, p. 46.

Ḑicere care se înţelege de la sine.

12217 * △ S'aŭ mestecat limbele.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

Se ḑice la petrecerĭ, când ceĭ de faţă aŭ început a se încălḑi, şi din discuţie ajung la cértă, ne maĭ putêndu-se înţelege bine, uniĭ pe alţiĭ.

LIPSĂ

12218 După ce lipsa ne omóră
In zadar mergem la móră.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 92.

Ne învaţă că din vreme trebuie să îngrijim dě cele trebuincióse, ĭar nu când nu ne maĭ folosesc nimic (GOLESCU).

12219 Lipsa frânge legea.

KÁROLY ÁOS, p. 80.

Vedĭ *Cap. X, c. Lege.*

In adevěr, precum ḑice Ţîchindeal: «Lipsa şi sărăcia smeresce şi mândria cea maĭ mare însă, după o limită óre-care, omul lipsit de cele trebuincióse nu maĭ ţine socotélă de nimic. —*Fab.* p. 310.

La necessità non ha legge.

Prov. Ital.

Noth bricht Eisen.

Prov. Germ.

Szükség törvényt ront.

Prov Magy.

Potreba zákon ruši.

Prov. Cech.

Сила Бога не моли, сила кола ломи.

Prov Sêrb.

LOPATĂ

Vedı *Beţie, Cap, Cârmă, Lemn, Măsea, Mueere, Strînge.*

12220 Lopata grămădesce şi sapa rĕsipesce.

A. PANN, *Edit* 1889, p. 63; III, p. 77.

* △ *Lopata grămădesce, şi sapa risipesce (rîsipesce.*

HINŢESCU, p. 91.— H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Unul adună şi altul cheltuesce. Maĭ ales pentru părinţĭ şi copiĭ.

A père avare fils prodigue.

Prov. Franc.

12221 **Lopata când bate în apă, sperie pĕ pescĭ şî 'ĭ scapă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 41.

Sĕ ḑice pentru cel ce cu rĕul face un bine (GOLESCU).

12222 **Ca feciorul luĭ ban gata**
Rĕsipesce cu lopata.

A. PANN, III, p. 69.

Ca feciorul luĭ ban gata
Rîsipesce cu lopata.

HINŢESCU, p. 58.

Veḑĭ *Ban*.

Pentru omul fórte cheltuitor.

12223 * **Bătut cu lopata.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 293. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică mult. Se ḑice maı ales pentru pomiĭ roditorı când sunt încărcaţĭ cu fructe.

«Pĕrul *par'că era bătut cu lopata* de pere multe ce avea.» — I. CREANGĂ.

Se maĭ ḑice cu acelaş înţeles, *posmol.*

«Şed pômele *posmol.*»

A LUÀ

Veḑì *Cap. V, c. a Luà, Silă.*

12224 * △ De unde tot ĭeĭ şi nu puĭ, curînd se isprăvesce.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 58 — P. ISPIRESCU, *Rev Ist.* II, p. 160. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

De unde tot ĭaĭ şi nu puĭ, curînd se isprăvesce.

HINŢESCU, p. 76.

* *Di cara tot l̃iaĭ ş-nu badzĭ va s' bitiséscă.*[1])

D. A. MILESCU, *înv., c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Vedĭ *Sac.*

Când tot cheltuescı, şi nimic maı adaogı, curînd istovescĭ, şi îndată sărăcescĭ.

12225 * △ Să aĭ să ĭeĭ.

EM. POPESCU, *înv. c. Cĭocanescĭ-Margineni, j. Ialomiţa.*

* *Să aĭ să ĭeĭ,*
Şi gură să ceĭ.

Adică o să aşteptı bine, până veĭ luà ce ţi se cuvine.

12226 * Niçĭ l̃ıaŭ, nicĭ l̃ĭert.[2])

N. ST. c. *Nijopole, Macedonia.*

Pentru cel care nu vré cu nicĭ un chip, să ĭerte pe un altul.

12227 * Iu 'ĭ loare,
Nu'ĭ câlóre.[3])

G. ZUCA, *stud. c. Berat, Albania.*

Când e vorbă să te folosescĭ, nu te maĭ uĭţĭ la muncă.

[1] De unde tot ıeĭ şi nu bagĭ o să se sfîrşéscă.
[2]) Nicĭ ĭeau, nicĭ ĭert.
[3] Unde e de luat, nu'ĭ caldură.

LUCRĂTOR

Vedĭ *Copil.*

12228 * **Lucrătorul mănâncă de unde lucréză.**

Al. Martinian, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *a Lucra.*

Fie-care trebue să se foloséscă de ródele munciĭ sale.

LUCRĂTOR

12229 * △ **Omul lucrător**
De pâne nu duce dor.

Dim. Popoviciu, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Omul muncitor nu piere de fóme.

12230 **În ḑi dĕ lucrătóre tóte óseie mĕ dóre, ĭar în ḑi dĕ sĕrbătóre nicĭ un oscĭor măcar mĕ dóre.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 15.

Arată lenevirea omuluĭ la muncă (Golescu).

LULACHIŬ

12231 **A face lulachiŭ.**

L. Şăineanu, *Rev. Ist.* III, p. 200.

A strică lucrul, a nu isbutì.

LUNTRE

Vedĭ *Cap III, c. Apă, Cur, Munte, Om.*

12232 **Aicĭ corăbiĭ sĕ înnécă, şî voĭ, luntrelor, unde mergeţĭ?**

Iord. Golescu, *Mss* II, p. 1.

Sĕ ḑice de aceĭ ce sĕ încércă piste puterile lor GOLESCU).

12233 **Luntrea pĕ mare, pĕ margine s'o tragĭ,**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 106

Adică mic fiind cam departe dĕ ceĭ marĭ, ca să nu te înnecĭ (GOLESCU).

12234 **Cine stă pe doĕ luntri cade în apă.**

BARONZI, p. 52. — HINŢESCU, p. 95.

* △ *Cine umblă în douĕ luntri cade în apă.*

C. TEODORESCU, *inv. c. Cursesci, j. Vasluiu*

* *Carĭ calcă prí dóuĕ câichĭ, cade 'ntru apă.*[1])

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir*

Veḑĭ *Cur.*

Cine vroesce a începe multe nu ispravesce nimic; pre cum şi înţelesurile de la No. 3104.

Duabus sedere sellis.[2])

Prov. Lat.

Demeurer entre deux selles le cul à terre.

Prov. Franc.

No se pol tegnir el culo su do scagni.[3])

Prov. Venit

Wer auf zwei Stühlen sitzen will, fällt oft mitten durch.[4])

Prov. Germ.

[1]) Carı calcă pe doue caice, cade în apă
[2]) A stă între doue şele.
[3]) Nu se póte ţine curul pe doue scaune.
[4]) Acel care vrĕ să stĕ pe douĕ scaune, cade de multe orĭ între ele.

Between two stools the breech cometh to the ground.[1])

Prov. Engl.

12235 * △ **Nu umblà în doue luntre.**

H. D. Enescu. *înv c. Zamostea, j. Dorohoi.*

Nu póte ședé cine-va în doue luntri de-odată.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 167.

* △ *Nu poţĭ șede în doue luntri de odată.*

V. Sala, *dasc. c. Miziieș, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Cur.*

Acelaș înţeles ca la No. 12234 sub formă de povaţa.

12236 **Să te facĭ luntre, punte, până veĭ dà piste el.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 66.

Adică sa umbli pe apă și pĕ uscat, pâna îl veĭ găsì (Golescu).
A se silì spre a face un lucru.

12237 * △ **A se face luntre și punte.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 153; II, p. 86. — B. P. Hășdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 2629. — Laurian & Maxim, II, p. 711. — Gr. Jipescu. *Opinc.* p. 156. — Hinţescu, p. 135. — V A. Ureche, *Conv. Liter.* XXI, p. 574. — I. Ionescu. III, p. 50. — I. G. Valentineanu, p. 29. — G. I. Munteanu, p. 121. — P. Ispirescu, *Leg.* p. 11, 85, 126 & 194. — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. Patriĭu, *înv. c. Smulţi. j. Covurluĭu.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.* — Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

[1]) Intre d ne scaune curul cade la pamînt.

A se pune luntre şi punte.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 144 & 170. — S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.* p. 55. — FR. DAMÉ, III, p. 298.

Veḑĭ *Munte, Scară, Vrednic.*

1⁰ A stăruì din rĕsputerĭ, a face fel şi chip.
2⁰ A'şĭ dà tótă ostenéla pentru a reuşì la ce-va.
3⁰ A ajutà pre cine-va.

«Du-te de trage în gazdă la dînsa, şi fă-te că eştĭ un drumeţ străin. *Pune-te* apoĭ pe lângă ea *luntre şi punte,* şi juruesce 'ĭ cerĭul şi pămîntul ca să'ţĭ smomèscă pe nevèsta d-tale, şi să ţĭ-o aduca acolo.» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 170.

«*Se pune luntre şi punte* şi nu se lasă până nu 'şĭ vede dorinţa împlinită.» — S. FL. MARIAN.

12238 * △ A umblà în douĕ luntri (luntre).

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stiubienĭ, j. Dorohoĭ.*

A se purtà în douĕ luntre.

Abeced. Ilustr. p. 27.

Veḑĭ *Cur*

1⁰ A se rezemà când pe unul când pe altul.
2⁰ Caută să înşele.

Duabus sedere sellis.[1]

Prov. Lat.

Tegnî o pê in due carpe.[2]

Prov. Ligur.

Sich zwischen zwei Stühle setzen.[3]

Prov. Germ.

Sittia emillan twå stolar.[4]

Prov. Sved.

---

1) A stà între douĕ şele.
2) A ţine un picĭor în douĕ încălţăminte.
3) A se aşeḑà între douĕ scaune.
4) Idem.

MĂCELAR

Vedĭ *Cuțit.*

12239 **Măcelar fără cuțit nu sĕ ḑice măcelar.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 46.

Vedĭ *Cuțit.*

Adică cumplit fără cruḑime nu sĕ póte (GOLESCU).

12240 **Un măcelar bun frică n'are dĕ miĭ dĕ oĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 12.

Sĕ ḑice pentru ceĭ voĭnicĭ ce nu sĕ sperie de rĕsboĭu (GOLESCU).

MĂCELĂRIE

12241 * **S'a strîns ca câniĭ la măcelărie.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Adica ómeniĭ unde cred că póte fi vre-un folos.

A MACINÀ

12242 * △ **Un om macină, altul face azimă din făina luĭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *a Ara.*

Când unul muncesce, şi altul trage folósele.

Tariro ikhan nemene djetere okho akô, tsang ni singgeri elemangga fountchetele djekou bi. [1])

Prov. Mandchou.

12243 * △ **A macinà.**

BRATEIU, *stud. comit. Tîrnava Mare, Transilvania.*

[1] Daca pe de o parte boul care ara nu are ĭérba ca să manânce, pe de alta parte şórecele din pod are mâncare cu prisos.

1⁰ A mâncà mult.
2⁰ A vorbì mult.

*
12244 A macinà cuĭ-va.

A împlinì dorinţele cuı-va, a l satisface; a'ĭ merge bine.

«Daca 'ĭ *macinĭ* ce-o sa maĭ ḑică, cum să nu fie mulţumit

MAISTER

Veḑĭ *M t r*.

* △
12245 Maister bun şi nu de mult,
Lucră 'ncet şi reŭ de tot.

C. FLĂMAND, *stud. comit Bıs-trița-Naseud. Transilva ıia*

Veḑĭ *Meșter*.

Pentru cel care lucréză puţin şi prost.

MAISTOR

* △
12246 Maistor strică,
Mult mănâncă.

AVR. C R EA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Se ḑice despre meseriaşii slabı la lucru, dar harnicĭ la mâncare şi la beut.

MAĬU

* △
12247 A sě ţine ca maĭu cu códă.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Arată o strînsă legătură; tăria cu care ne ţinem de óre-cine saŭ de óre-ce

MANGĂR

Veḑ *P pă*

12248 **A dà mangărul cel de apoĭ.**

N. Muste, *Letop. Mold.* III, p. 8. — L. Şăĭneanu, *Archiv. Ist.* III, p. 203.

Vedĭ *Popă.*

Cel din urmă ban pe care 'l are cine-va.

De la turcescul *mangir*, monedă mĕruntă de aramă; sîrb, *mangura;* magy. *mángor.*

«La acéstă mazilie a Ducăĭ-Vodă, ḑic să fi fost păriş Ursachi Visternicul; pentru care faptă apoĭ Duca Vodă, viind domn ţĕreĭ a treile rînd, şĭ-aŭ rĕsplătit cu asupră de pre Ursachi, închis în temniţă cu tălhariĭ, legat la pusce, bătut la talpe *până aŭ dat mangărul cel de apoĭ.* Au dat ce au avut, până când n'aŭ găsit ce maĭ luà de la dînsul, din avuţia cea multă. Aşa face pizma şi zavistĭa.» — N. Muste.

MARFĂ

Vedĭ *Mezat, Prăvălie.*

12249 **De cât să daĭ cu mânele şi să alergĭ cu piciórele, maĭ bine să te uiţĭ cu ochiĭ la marfă.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 133; II, p. 86. — Hinţescu, p. 101.

Vedĭ *a Dà.*

Acelaş înţeles ca la No. 11771.

*

12250 **Unde e marfă trebue să fie şi pagubă.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 134; II, p. 87.

Unde e marfă şi pagubă.

A. Pann, II, p. 80. — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 148.

Unde e marfă e şi daună.

Hinţescu, p. 101. — G. I. Munteanu, p. 60.

Marfa unde e, firesce
Şi paguba îĭ sosesce.

A. Pann, *Nastratin-Hogea*, p. 43.

Vedĭ *Câştig.*

Acelaş înţeles ca la No. 11475.

«Locu l'aŭ preţuit, hine Moţaila, şépte-ḑecĭ de leĭ şi

la cârcĭumă bĕură treĭ-ḑecĭ şi cincĭ dĕ leĭ. Vorba ăluĭa: *unde e marfă e şi pagubă.»* — Gr. Jipescu, *Opinc.*

Hogea, după cum vĕḑurăm, tot o capră avuse
Şi pe dînsa, cu 'ntîmplare, în puţin timp o rĕpuse;
Lupiĭ 'ndată 'ĭ tăbăciră pĭelea fără de scumpire.
Vĕḑênd bĭet Nastratin-Hogea că'ĭ o facuse papară,
Şi luĭ, ca drept mângâere, numaĭ córnele 'ĭ lăsară,
Fără supĕrare ḑise: asta orĭ cine o scie,
Unde e odată marfă şi pagubă o să fie.

A. Pann, *Nastratin-Hogea.*

12251 * **Halal de marfă, dar pĕcat de parale.**

Pentru o marfă próstă.

12252 **Marfa să fie bună, muşteriiĭ nu lipsesc.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 764.

Lucru bun e în tot-dé-una căutat.

«Fespezeanca. — A! cât pentru dînsa avem vreme.... amatorĭ n'or lipsì.

«Moisescu. — Cred şi eŭ. Duduca Tinca are zestre de treĭ-ḑecĭ de miĭ de galbenĭ.

«Nărilă. — Vorba ceea: *marfă să fie bună, muşteriiĭ nu lip ... (strănută) sesc* » — V. Alexandri, *Agachi Flutur.*

12253 * △ **Marfa gată,**
Banĭ aştéptă.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 134; II, p. 87. — Hinţescu, p. 101. — B. P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.* p. 2421. — P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 179. — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Nu dobândescĭ nimic fără plată.

12254 * △ **Tótă marfa îşĭ aştéptă plata.**

P. Gârboviceanu, *prof. c. Şerbănescĭ, j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 12253.

12255 **Cum e marfa şi muşteriul.**

G. Dem. Teodorescu, *Datine*, p. 39.

1⁰ Pentru o marfă bună şi muşteriul e maĭ de sémă, şi acésta în înţelesul cel maĭ larg.
2⁰ Pentru adunărĭ.

«Balurĭ mascate, a căror calitate varièză după preţul intrăriĭ şi după localitatea unde se află balul, conform proverbuluĭ comercial: *cum e marfa şi muşteriul.*» — G. DEM. TEODORESCU.

MARTOR

12256 Dacă n'aĭ trébă, fă-te martor.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 94; III, p. 110. — HINŢESCU, p. 192. — FR. DAMÉ, III, p. 27. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 154.

Vedĭ *Chezaş*.

Căcĭ nu maĭ sfîrşescĭ, tot suind şi scoborînd scările tribunaluluĭ.

Işin iocse şeĭt ol, paran ciocse chefil ol.[1])

Prov. Turc.

MĂRUNŢIŞ

12257 *Mărunţiş(urĭ).

L. ŞĂĬNEANU, *Dict.*, p. 497.

Adică secăturĭ, nimicurĭ.

MASAT

Vedĭ *Drac*.

MÂZDĂ

12258 Mâzda tot ochĭul orbesce, şi mita tot pĭerdutul nemeresce.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 144.

Arată puterea banuluĭ.

---

[1]) De n'aĭ trebă fă-te martor, de aĭ banĭ mulţĭ fă-te chezaş.

MEDIC

Vedĭ *Doctor.*

12259 **Haĭna nu face pe medic.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 257.

Vedĭ *Haĭna, Imbrăcăminte, Rasă.*

Acelaş înţeles ca la No. 7160.

In vestimentis non est sapientia mentis.[1])

Prov. Lat.

La robe ne fait pas le médecin.

Prov. Franc

Das Kleid macht keinen Mönch.[2])

Prov. Germ.

The gown dœs not make the friar.[3])

Prov. Engl.

L'abito non fa'l monaco.[4])

Prov. Venit.

No hace el hábito al monge.[5])

Prov. Span.

12260 **Ur medicu, când vire, ali murí face, ali sluí.**[6])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

Iea în rîs pe doctorĭ, cariĭ nu pré sunt în stare să te scape, daca e bóla maĭ grea.

1) In haĭne nu stă cuminţenĭa minţiĭ.
2) Haĭna nu face călugărul.
3) Haına nu face călugărul.
4) Idem.
5) Nu face haĭna călugărul.
6) Un medic, când vine, saŭ te omóră, saŭ te scapă.

Un médecin en laisse plus à tuer qu'il n'en tue.

Prov. Franc.

12261 **Medicu maĭ bur, face rana maĭ mare.**[1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 13.

1° In înţelesul sĕŭ firesc.

2° Cu paliative nu vindecĭ un rĕŭ însemnat; trebue tăĭat în carne vie.

Main de médecin trop piteux
Rend le mal souvent chancreux.

GABR. MEURIER, *XVI-e Siècle.*

12262 **Medicu beter şi spiţĭeru tirer.**[2]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 13.

Căcĭ medicul bĕtrân are maĭ multă experienţă, şi bărbierul dacă 'ĭ tînĕr, nu 'ĭ tremură mâna.

Jeune barbier, vieil médecin,
S'ils sont autres ne valent pas un brin.

GABR. MEURIER, *XVI-e Siècle.*

MEHENGHE

Veḑĭ *Fată.*

12263 **A fi bună mehenghe.**

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 29; *Pov.* p. 165; *Amint.*, p. 80.

Veḑĭ *Fată.*

Adică deştéptă, iscusită, şirétă.

«Jòcă, cât jòcă, şi lângă aceea şi intrând în vorbă cu dînsa *fata bună mehenghe*, îĭ întòrce capul şi Ipate vede că nu 'ĭ de lepĕdat.» I. CREANGĂ, *Pov.*

---

1) Medicu maĭ bun, face rana maĭ mare.
2) Medicu bĕtrân şi bărbier tînĕr.

MELIŢĂ

12264 * △ Iĭ merge gura ca meliţa.

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

* △ *Iĭ merge gura ca o meliţă.*

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △ *Iĭ merge gura meliţă.*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Gura îĭ meliţă.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △ *Iĭ tócă gura ca meliţa.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Veḑĭ *Meliţoĭu.*

Vorbesce mult şi repede.

«Gura babiĭ umblă, *cum umblă meliţa.*» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 285.

C'est un moulin à parole.

Prov. Franc.

12265 * △ Meliţă.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Pentru omul vorbăreţ.

A MELIŢÀ

12266 * A meliţà.

L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 505.

A bate straşnic pe cine-va.

MELIŢOĬU

* △
12267 **Iĭ tócă gura ca meliţoiul.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Meliţă.*

Acelaş înţeles ca la No. 12264.

MERŢĂ

Vedĭ *Dimerlie.*

MERTIC

*
12268 **A'şĭ luà merticul.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 269.

A'şĭ luà dreptul, partea ce i se cuvine ; folosul.

*
12269 **A'ĭ tăĭa merticul.**

FR. DAMÉ, III, p. 40.

A'ĭ luà ceea-ce i se cuvine : a'l strîmtorà.

MESERIE

* △
12270 **O meserie plătesce cât o moşie.**

HINŢESCU, p. 103. — BARONZI. p. 56. — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — DIM. POPOVICIŬ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.* — GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

* △
O meserie plătesce cât o avuţie.

GH. MIHALACHE, *învĕţ. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Meşteşug.*

Cine scie o meserie, nu móre de fóme.

«Hie neguţator hie boĭer, învaţă şi carte şi o meserie ca să le prindă la lipsă preţ de v'o moşie.» GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 109.

Qui a métier a rente.

Prov. Franc.

Jedes Handwerk hat einen goldenen Boden.[1])

Prov. Germ.

12271 *△ O meserie plătesce cât o moşie şi gâtul cât o vie.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1° Acelaş înţeles ca la No. 12270.
2° Pentru cel bĕutor.

12272 *Douĕ-spre-ḑece meseriĭ,
Treĭ-spre-ḑece sărăciĭ.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Cine învaţă pré multe, nimic nu scie bine.

Neunerlei Handwerk, achtzehnerlei Unglück.[2])

Prov. Germ.

A man o'mony trades, may beg his bread on Sunday.[3])

Prov. Scoţian.

Douze métiers, quatorze malheurs.

Prov. Picard.

Tredisch Professiuns, quatordisch Sartuns.[4])

Prov. Retorom.

1) Fie-care meserie are un pămînt de aur.
2) A noua meserie, a opt-spre-ḑecea nenorocire.
3) Un om cu multe meseriĭ póte duminica să'şĭ cerşéscă pâĭnea.
4) Treĭ-ḑecĭ meseriĭ, patru-ḑecĭ nenorocirĭ.

12273 **Celuĭ cu meseriĭ multe
Casa 'ĭ este fără curte.**

A. PANN, I, p. 149. — HINŢESCU, p. 104. — FR. DAMÉ, III, p. 40.

Acelaş înţeles ca la No. 12272.

Vedĭ ISPIRESCU, Basme, Snóve, Edit, 1893, Craïova, p. 125-128.

Chi più fa prufessione e menu ne sa fa.[1]

Prov. Cors.

L'òm dei cent mestê, l'è semper on gran badê.[2]

Prov. Lomb. Bergam.

Viel Handwerke verderben den Meister.[3]

Prov. Germ.

Die veel ambachten te gelijk leert, leert er zelden een goed.[4]

Prov. Oland.

12274 **Dintr'o meserie cât de mică
Daca nu curge tot pică.**

HINŢESCU, p. 103.

Omul care scie un meşteşug nu móre de fóme,

Sua cuique ars pro viatico est.[5]

Prov. Lat.

Il n'est si petit métier qui ne nourrisse son maître.

Prov. Franc.

---

[1]) Cu cât umblă unul cu maĭ multe meseriĭ, cu atâta maĭ puţin face.
[2]) Omul cu o sută de meseriĭ, e în tot-dé-una un bun de nimic.
[3]) Multe meseriĭ strică pe meşter.
[4]) Cine învaţă pré multe meseriĭ, învaţă rare orĭ una din ele bine.
[5]) Meseria fie-căruïa este mijlocul luĭ de traïu.

I n'y a nou si p'tit mesti qui n'nourih' si maisse.[1])

Prov. Wallon.

Un cizmar, umblând prin lume, póte în tot-dé-una să îndepărteze sărăcia; dar un rege, în afară de regatul sĕŭ, póte să fie în primejdie de a murì de fóme.

Prov. Arab.

CLEANTHE

Athenianul Cleanthe, care fu maĭ târḑiŭ un filosof distins, era sărac lipit pămîntuluĭ. Intr'o ḑi simţi că se desvoltă într'însul gustul de a învĕţà. Se rugă de filosoful Zenone, ca să 'l priméscă în şcóla luĭ, şi 'şĭ petrecea tótă ḑiua ascultându'l. Cum trebuĭa însă ca să 'şĭ câştige vĭéţa, ne vroind să micşoreze nicĭ cu un ceas timpul pre care 'l da învĕţătureĭ, lucrà nóptea la un grădinar, carându 'ĭ apă şi la o brutărésă, frămîntându 'ĭ aluatul. Cu tótă ostenéla ce'şĭ dà şi slabul câştig ce 'l putea ast-fel agonisi, deveni tare şi chiar se îngrăşă. Legea sileà pe fie-care cetăţén sa aĭbă o meserie. Lumea veḑênd că Cleanthe, care erà sărac şi nu exercità nicĭ o meserie, era totuşĭ gras şi rumen la faţă, bănui că fura baniĭ cu care traià, şi el fu chemat în faţa judecătoruluĭ. El aduse ca martorĭ pe grădinar şi pe brutarésă. Nu numaĭ fu achitat, dar i se oferi şi o pungă de banĭ pre care o respinse cu dispreţ.

*

12275 **Tehnea ajun nu te lasă.**[2])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 12274.

Chi ga un mistier in man
Da per tuto ga pan.[3])

Prov. Ven.

12276 **Tehnea la om éste ca ş-ună brăţare d-aur.**[4])

Andrei al Bagav, *Cart. Agel.*, p. 99.

---

[1]) Nu e meserie atât de mică care să nu 'şĭ hrănéscă stăpânul eĭ.
[2]) Meseria flămând nu te lasă.
[3]) Çine are o meserie în mână câştigă în tóte părţile pâĭne.
[4]) Meseria la om este ca şi o brăţară de aur.

*
Tehnea'ĭ ghirdane di malamă.[1])

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Meșteșug.*

Arată cât de mult prețuesce o meserie.

Un métier est un fond assuré.

Prov. Franc.

Ona bona profession
L'è ona grassa possession.[2])

Prov. Lomb.

Handwerk hat einen goldenen Boden.[3])

Prov. Germ.

Een handwerk is een graafschap.[4])

Prov. Oland.

Konst år mehr ån ågor.[5])

Prov. Sved.

12277 Ceĭ d'aĭa meserie,
Stă în gâlcevie.

D-r Gaster, p. 244. — D-na E. B. Mawr, p. 84.

Din pricina concurențeĭ.

Gens du même métier ne s'accordent pas.

Prov. Franc.

Oncques tripière n'aima harengère.

Prov. Franc.

---

[1]) Meseria e colan de aur.
[2]) O bună meserie, este o grasă moșie.
[3]) Meseria are un pămînt de aur.
[4]) O meserie e o baronie (un comitat).
[5]) Arta e maĭ bună de cât moșia.

Homem de teu officio, teu inimigo.[1])

Prov. Portug.

Two of a Trade can never agree.[2])

Prov. Engl.

Handel und Wandel kennt keine Freundschaft.[3])

Prov. Germ.

12278 **Orĭ ce fel de meserie**
Nu e rĕŭ omul să scie.

A. Pann, II, p. 14. — Hinţescu, p. 103.

Vedĭ *Meserie.*

Căcĭ tóte ajută pe om ca să 'şĭ agoniséscă vĭéţa.

12279 **Tehnele tute's bune, ómeñĭli maşĭ sunt arĕĭ.**[4])

Andr. al Bagav, *Cart. Aleg.* p. 99.

Tóte meseriile sunt bune, să nu'ţĭ fie ruşine de nicĭ una.

Il n'y a pas de sot métier, il n'y a que de sottes gens.

Prov. Franc.

12280 **Meserie are bună, însă ea nu schimbă firea nicĭ nărăvirea.**

A. Pann, I, p. 61.

Meserie are bună
Însă ea nu schimbă firea,
Nicĭ stîrpesce nărăvirea.

Hinţescu, p. 103.

Pentru omul rĕŭ nărăvit.

---

[1]) Omul de aceeaşĭ meserie cu tine, e inamicul tĕu.
[2]) Doĭ de o meserie nu se înţelege.
[3]) Comerţ şi comerţ nu cunosc prieteşug.
[4]) Meseriile tóte sunt bune, numaĭ ómeniĭ sunt rĕĭ.

12281 * Carĭ nu se astérne la ună zânate, huzmichĭar auşésce.[1])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Pentru cel ne-statornic, care nu se ţine de o meserie, de o trébă.

12282 * N'are să'mĭ iee meseria din mână.

Veḑĭ *Mistrie.*

Nu'mĭ póte face nicĭ un rĕŭ, nicĭ un ne-ajuns.

MEŞTER

Veḑĭ *Maister.*

12283 Urît meşter a croit-o
Rĕŭ cĭocan a cĭocănit-o.

A. PANN, I. p. 4.

Veḑĭ *Cĭocan.*

1⁰ Pentru omul urît la faţă.
2⁰ Rĕŭ dascăl a învĕţat'o.

12284 * △ Multa lucrare face pe meşteru(l) bun.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Făcênd adeseorĭ un lucru ne învĕţăm să'l facem uşor şi bine.

Taurum tollet qui vitulum sustulerit.[2])

Prov. Lat.

A force de forger on devient forgeron.

Prov. Franc.

---

[1]) Cine nu se aşéḑă la un meşteşug, slugă îmbĕtrânesce.
[2]) Cine s'a învĕţat se ridice un viţel, îl va ridica (când va fi) boŭ.

Chi molto pratica, molto impara.[1]

Prov. Ital.

Uso hace maestro.[2]

Prov. Span.

Uebung macht den Meister.[3]

Prov. Germ.

Practice makes perfect.[4]

Prov. Engl.

12285 * △ Nimenea nu se nasce meşter.

A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ j. Suciava.*

Nicur mestru nu se nasce.[5]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 13.

Prin muncă şi stăruinţă omul învaţă şi se perfecţionéză.

12286 Meşterul cel bun, cu cel maĭ sănătos lemn cautā să sĕ slujască.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 44.

Adică cu ceĭ maĭ destoĭnicĭ trebuĭe să ne slujim (GOLESCU).

12287 * △ Meşterul cel bun, umblă ca banul din mână în mână.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adică de toţĭ este căutat.

[1]) Cine mult practică, mult învaţă.
[2]) Practica face meșteru.
[3]) Practica face meșteru.
[4]) Practica te face perfect.
[5]) Nimenea meșter nu se nasce.

12288 * △ **Meşterul sĕ cunósce la lucru.**

Gr. Poienaru, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Meşterul sĕ cunósce după lucru.

Fr. Damé, III, p. 41.

Vedĭ *Arc, Lucru, Turc.*

Arată asemĕnarea. Daca meşterul este bun, bun va fi şi lucrul, şi vice-versa.

Opus artificem probat.[1]

Prov. Lat.

A l'œuvre on connaît l'artisan.

Prov. Franc.

Su trabagliu narat quie est su maestru.[2]

Prov. Sard.

Das Werk lobt den Meister.[3]

Prov. Germ.

The workman is known by his work.[4]

Prov. Engl.

Verkiŏ lofar meistarann.[5]

Prov. Island.

Ny bainga no vavalombeló ny mpiasa.[6]

Prov. Malgaş.

---

1) Lucru arată meşterul,
2) Lucrul spune cine este meşterul.
3) Lucrul laudă meşterul.
4) Meşterul e cunoscut prin lucrarea luĭ.
5) Lucrul laudă pe meşter.
6) După bulgaru de pămînt se cunósce lucrătorul.

APES ET FUCI VESPA JUDICE.

Apes in alta quercu fecerant favos:
Hos fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est. vespa judice:
Quæ genus utrumque nosset cum pulcherrime,
Legem duabus hanc proposuit partibus.
Non inconveniens corpus, et par est color,
In dubium planè res ut merito venerit:
Sed ne religio peccet imprudens mea,
Alveos accipite, et ceris opus infundite,
Ut ex sapore mellis, et forma favi,
De queis nunc agitur, auctor horum appareat.
Fuci recusant, Apibus conditio placet.
Tunc illa talem sustulit sententiam:
Apertum est, quis non possit, aut quis fecerit,
Quapropter Apibus fructum restituto suum.
Hanc prateriissem fabulam silentio,
Si pactam fuci non recusassent fidem.

PHEDRU.

12289 * După unelte se cunósce meşteru.

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 12288.

12290 * △ Meşteru(1) strică
Şi drege de frică.

BARONZI, p. 57. — HINŢESCU, p. 104. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 61. — *Sem. C. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △
Meşter de strică
Şi drege de frică.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Meşteru strică
Drege de frică.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — FĔTU, *elev, Sc. Norm. Bêrlad, c. Onescĭ, j. Bacăŭ.*

Veḑĭ *Maister.*

Adică lucrător prost.

12291 * Meşteru-strică.

L. ŞĂÎNEANU, *Dict.*, p. 509.

Meşter-strică.

FR. DAMÉ, III, p. 41.

Acelaş înţeles ca la No. 12290.

MEŞTEŞUG

12292 * △ **Omul cu meşteşug nu pĭere.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

* △ *Nicĭ un om cu meşteşug nu pĭere.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Meserie.*

Omul care a învĕţat un meşteşug nu móre de fóme nicĭ odată.

12293 * △ **Un meşteşug îĭ cât o moşie.**

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Veḑĭ *Meserie.*

Acelaş înţeles ca la No. 12270.

Qui a métier a rente.

Prov. Franc.

Jedes Handwerk hat einen goldenen Boden.[1])

Prov. Germ.

12294 * **Omul cu meşteşug**
Trăĭesce din belşug.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

[1]) Fie-care meserie are un pămînt de aur.

Acelaş înţeles ca la No. 12293.

* △

12295 **Meşteşugul la om e (este) brăţară de aur.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 28; II, p. 3. — HINŢESCU, p. 104. — *Sem. C. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocăneştĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.* — GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

* △

Meşteşugul e brăţară de aur.

GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

* △

Meşteşugul e brăţea de aur.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △

Cine are meşteşug are brăţară de aur la mână.

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Meşteşug, brăţară de aur.

FR. DAMÉ, III, p. 41.

Veḑĭ *Meserie.*

Acelaş înţeles ca la No. 12276.

Un métier est un fond assuré.

Prov. Franc.

Ona bona profession
L'è ona grassa possession.[1])

Prov. Lomb.

Handwerk hat einen goldenen Boden.[2])

Prov. Germ.

---

1) O bună meserie este o grasă moşie

2) Meseria are un pămînt de aur.

Een handwerk is een graafschap.[1])

Prov. Oland.

Konst ar mehr ån agor.[2])

Prov. Svedez.

12296 * △ **Meşteşugul e braţare de aur, şi gâtul pîlnie de argint.**

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Meserie.*

Acéstă variantă arată că meşteşugul, la omul beţiv, nu face nicĭ o para.

12297 **Nicĭ un meşteşug nu e rĕŭ, ci ómeniĭ sunt rĕĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 28; II, p. 3. — HINŢESCU, p. 104.

Vedĭ *Meserie.*

Acelaş înţeles ca la No. 12278.

12298 **Meşteşugul vreme cere**
Nu sĕ 'nvaţă din vedere.

A. PANN, II, p. 14. — HINŢESCU, p. 104.

Orĭ-ce învĕţătură se dobândesce cu muncă şi stăruinţă multă.

12299 **Câte sate a umblat, atâtea meşteşugurĭ a învĕţat.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 29.

Pentru omul care mult a umblat şi multe a învĕţat.

MESURĂ

12300 **Cu ce mĕsură veţĭ mĕsurà, mĕsura-se-va voĕ.**

MATEI-BASARAB, *Prav.* p. 142.

---

1) O meserie e o baronie (un comitat).
2) Arta e maĭ bună de cât moşia.

Cu ce mĕsură mĕsurĭ, mĕsura-ţi-se-va.

MIRON COSTIN, I. p. 254.

Cu ce mĕsură aŭ mĕsurat, şi lor li s'a mĕsurat.

N. MUSTE, *Letop. Mold.* III, p. 56.

* △

Cu ce mĕsură veĭ mĕsurà, cu aceea ţi se va mĕsurà.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 31. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 158. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Cu ce mĕsură veţĭ mĕsurà, cu aceea vi se va mĕsurà.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 280.

* △

Cu ce mĕsură mĕsurĭ, cu aceea ţi se va mĕsurà.

HINŢESCU, p. 104. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △

Cu ce mĕsură veĭ mĕsurà, ţi se va mĕsurà.

E. I. PATRICĭU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Cu mĕsura ce întrebuinţezĭ, cu aceea ţi se va mĕsurà.

I. G. VALENTINEANU, p 15.

Fieş-care primesce cu mĕsura cu care a mĕsurat.

C. DIN GOLESCĬ, *Pil.*, p. 17.

Adică după ale tale fapte eţĭ veı luà şi rĕsplătirea (GOLESCU). Cum veĭ face aşa veĭ trage.

Αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον.[1])

Prov. Elin.

Eadem mensura.[2])

Prov. Lat.

[1] Cu aceeaşĭ mĕsură şi chĭar maĭ bine.
[2]) Cu aceeaşĭ mĕsură.

Rendre chou pour chou.

Prov. Franc.

Render colpo per colpo.[1])

Prov. Ital.

Cuerda á cuerda.[2])

Prov. Span.

Gleiches mit Gleichem.[3])

Prov. Germ.

Measure for measure.[4])

Prov. Engl.

Betala lika med lika.[5])

Prov. Sved.

Cu ce mesură veţi mesurà, se va mĕsurà şi vouĕ.

MATEĬ, 7. 2 ; MARC., 4. 24; LUC., 6. 38.

12301 * △ **I s'a cam umplut mĕsura.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

S'a săturat, şĭ-a eşit din răbdare.

La mesure est comble.

Prov. Franc.

12302 * △ **Ajunge curul la mĕsură.**

IULĬU GROFŞOREANU, *c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Veḑĭ *Cap. II, c. Mĕr.*

Va fi silit şi el odată să se róge de ajutor.

---

[1]) A înapoĭa lovitură pentru lovitură.
[2]) Frînghie pentru frînghie.
[3]) Egal pentru egal.
[4]) Mĕsură pentru mĕsură.
[5]) A plătì egal cu egal.

Pe când domneà bĕţul ca pedépsă, vinovatul sĕ întindea pe laviţă şi sĕ *mĕsurà* bêtele aduse prin judecătorie.

A MĔSURÀ

Veḑĭ *Mĕsură*.

12303 Cu aceĭa ce mĕsorĭ, ţi se va mĕsurà.

ZILOT ROMÂNUL, 1882, p. 287.

Li se mĕsóră precum aŭ mĕsurat.

ZILOT ROMÂNUL, p. 361.

* △ *Cum mĕsurĭ aşa ţi se va mĕsurà.*

V. SALA, *dasc. c. Brósce, comit. Bihor, Ungarĭa.*

* △ *Cum mĕsorĭ ţi se va mĕsurà.*

FR. DAMÉ, III, p. 31. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △ *Cum vreĭ să mĕsurĭ altuea, aşa ţi se mĕsóră.*

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Mĕsură*.

Acelaş înţeles ca la No. 12300.

12304 * △ Mĕsóră de multe orĭ şi croesce odată.

A. PANN, III, p. 13. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.* — D-ra EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Mĕsură de multe orĭ şi croĭesce odată.

HINŢESCU, p. 104.

* △
Mĕsóră de multe orĭ şi tae odată.

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 171. — Nic. Mateescu, *înv. c. Movilița, j. Putna.* — *Scól. N. Inv. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

* △
Mĕsóră de douĕ orĭ şi tae odată.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Mĕsură de douĕ orĭ şi tae odată.

Semin. Cent. Buc. Cl. VIII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

* △
Mĕsură de douĕ orĭ, ca să taĭ odată.

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stĭubieniĭ, j. Dorohoĭ.*

* △
Maĭ bine să mĕsorĭ de douĕ orĭ şi să taĭ odată.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Mĕsóră de ḑece orĭ şi tae odată.

Gh. Mihalache, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *a se Gândì, Neroa.*

Orĭ-ce trébă să o facĭ cu chibzuĭală. Arată că graba nu e bună, căcĭ cine se pripesce la vre-o trébă, neapĕrat va greşi.

Mesóră de ḑece orì dar nu tăĭà de cât odată.

Prov. Rus.

12305 **Iu s-ti duçĭ, loclu i misurat.**[1])

G. Zuca, *stud. c. Georgia, Albania.*

[1]) Orĭ unde te ducĭ, locul e mĕsurat.

Nicăerĭ nu se câştigă uşor, dar maĭ ales cu şederea. Lupta pentru existenţa.

12306 * A mĕsurà pre cine-va.

T. SPERANŢĂ, I, p. 209.

Vedĭ *a Croì*.

Adică a'l bate.

«Şi 'ncepù d'odată, cu nepus în masă, *să'l mĕsóre* în voe.» T. SPERANŢIA.

12307 * △ A'ĭ mĕsurà douĕ-ḑecĭ şi cincĭ.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Puĭescĭ, j. Tutova.*

L'a bătut bine.

MEZAT

12308 * △ Cine vré să vînḑă marfa cu preţ să o scóţă la mezat.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

La mezat să ieaŭ ómeniĭ la întrecere şi nu maĭ ţin socotélă de calitatea lucruluĭ. De aci rezultă că cine cumpĕră la mezat plătesce lucrul maĭ mult de cât face.

MIE

12309 Maĭ lesne sĕ câştigă mia dĕ cât suta.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 43.

Adică cu mult, mult câştigăm, şi cu puţin, puţin (GOLESCU).

12310 Unde s'a dus mia, ducă-sĕ şî suta.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 14 & 102.

* △
Unde s'o dus mia, ducă-sĕ şi suta.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coşteĭu*, *Banat*.

*
Iu s'duse milia, s'ducă ş-suta.[1]

D. A. MILESCU, *stud.* c. *Gopeşĭ*, *Macedonia*.

* △
Unde a mers mia, mêrgă şi suta.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 134; II, p. 87. — HINŢESCU, p. 104. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p 168. — V. ALEXANDRI & LASCAR ROSETTI, *Mss.* — E. I. PATRICIŬ, *înv.* c. *Smulţĭ*, *j. Covurluĭu*. — D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*. *j. Tutova*. — V. SALA, *dasc.* c. *Hinchiriş*, *comit. Bihor*, *Ungaria*.

* △
Unde o mers mia, mêrgă şi suta.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 828.

* △
Unde s'a dus mia, merge şi suta.

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ*, *j. Suciava* — GR. POIENARU, *ing.* *j. Putna*.

1⁰ Adică unde s'a făcut o mare cheltuĭélă, facă-sĕ şi cea maĭ mică (GOLESCU p. 14).

2⁰ Adică la cele dĕ trebuinţă să nu ne scumpim a cheltuì maĭ mult (GOLESCU p. 102).

12311 Miile şi sutele
Mărită (pe) slutele.

A, PANN, II, p. 128. — HINŢESCU, p. 105.

* △
Miile
Mărită momâĭele;
Da sutele
Slutele

G. MADAN, c. *Truşenĭ*, *ţin. Chişĕneŭ*, *Basarabĭa*.

[1]) Unde sĕ duse mia, să se ducă şi suta.

* △

Miile
Mărită momâile;
Şi sutele
Mărită slutele.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* △

Ḑecile
Mărită secile;
Sutele
Mărită slutele;
Miile
Mărită urgiile.

S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 143.

Veḑĭ *Sută.*

Cu zestre mare, lesne se mărită şi cea slută.

Amour fait moult,
Argent fait tout.

Prov. Franc.

Amor faz muito,
O dinheiro tudo.[1]

Prov. Portug.

Liebe kann Viel, Geld kann Alles.[2]

Prov. Germ.

Love does much, but money does more.[3]

Prov. Engl.

Kjærlighed gjør Meget, men Penge Mere.[4]

Prov. Danez.

[1]) Amorul face mult, dar banul face tot.
[2]) Amorul póte mult, banul póte tot.
[3]) Amorul póte mult, dar banul póte maĭ mult.
[4]) Amorul face mult, dar banul maĭ mult.

12312 * Cu sutele şi cu miile.

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 343.

Adică, fórte mult.

«Pentru care şi Dumnedeŭ vĕ blagoslovesce, *şi va da cu miile şi cu sutele*, în locul celor ce ne daţĭ voĭ nouĕ.» — ŢÎCHINDEAL.

12313 * A'ĭ dà o mie înainte.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Dece.*

Acelaş înţeles ca la No. 11828.

MISTRIE

12314 Are să'mĭ ĭee mistria.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 279. — FR. DAMÉ, II, p. 55.

Are să'ĭ ĭeà mistria.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 233.

Vedĭ *Meserie.*

Nu'mĭ póte face nicĭ un rĕŭ.

12315 Scie mocanul ce e şofranul? Când ĕl vede pĕ tavă, gândesce că e otravă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 100.

* △ *Ce scie mocanul ce e şofranul!*

G. I. MUNTEANU, p. 150. — HINŢESCU, p. 109. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

* △ *Mocanu nu scie ce e şofranu.*

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — FR. DAMÉ, III, p. 60.

* △
Mocanul nu scie de ce'ĭ (e) bun şofranul.

V. Sala, *înv. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.* — Iuliu Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — D. Popoviciu, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

* △
Nu scie mocanul de ce'ĭ bun şafranul.

V. Sala, *dasc. com. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.*

Scie mocanu
Ce e şofranu?
Când îl vede pe tarabă
Socotesce că'ĭ otravă.

Baronzi, p. 51. — Hinţescu, p. 109.

* △
Scie ţĕranul (ţaranul) ce e şofranul!

Reinsberg-Düringsfeld, II, p. 332. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △
Ţĕranu nu scie ce'ĭ şofranu,
Dar nicĭ tîrgoveţu ce'ĭ pădureţu.

Gavr. Onişor, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

* △
Ţĕranul nu scie ce'ĭ şofranul; îl vede pe tarabă şi ḑice că'ĭ otravă.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭ.*

Veḑĭ *Cioban, Mocofan, Ţĕran, Ţigan.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ proştĭ, ce nu sciŭ preţuì cele dĕ cinste (Golescu).

Variantele 7, 8 şi 9 se vor trece la No. 10890.

Vilain ne set qu'esperons valent.

Prov. Franc.

Was versteht ein Bauer vom Safran?[1])

Prov. Germ.

Wat weet een boer van sporen.[2])

Prov. Oland.

12316 * △ **Mocan.**

L. ŞĂÎNEANU, *Dict.* p. 522. — IULIŬ GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Om ne-cĭoplit, mojic; prost.

«Audĭ *mocan!*»

SNÓVĂ

Un econom de vite mergeà spre tîrla sa de oĭ. Pe drum vede un lup care jertfeà o óĭe. Ajuns la tîrlă întrèbă pe scutar[3]) daca, în adevĕr, lupul furase óĭea din tîrla lor.

— Mĕĭ Iòne, da, venit'a lupul la oĭ?
— Da crede că nu popa!
— Da luat'a vre-o óĭe?
— Da crede că n'a venit s'aducă!
— Din care, mĕ? din albă saŭ din negre?
— Da crede că n'a stat s'alègă!
— Pe unde aŭ apucat mĕ? pe dèl saŭ pe vale?
— Da crede că nu la biserică!
— Da de ce nu 'ĭ aĭ dat gură mĕ?
— Da crede că aveà el destulă!

MOCOFAN

12317 **Scie mocofanu**
Ce e şofranu.

GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 111. — FR. DAMÉ, IV, p. 81.

Vedĭ *Cĭoban, Mocan, Ţĕran, Ţigan.*

Acelaş înţeles ca la No. 12316.

---

[1]) Ce scie ţĕranul de safran.
[2]) Ce scie un ţĕran de pintenĭ.
[3]) Se numesce *scutar,* cĭobanul care e însărcinat să pórte de grijă la tótă tîrla; el e scutit de a duce oile la păşune, ci trebue numaĭ să povăţuĭéscă pe ceĭ-l-alţĭ cĭobanĭ şi să'şi procure tóte cele trebuincĭóse.

MORAR

Veḑĭ *Bulgar*.

*

12318 Când are apă morarlu bé ghin; cându nu are apă, bé apă.[1])

V. DIAMANDY, *prof. c. Meţova. Macedonia.*

Căcĭ apa pune în mişcare roţile moriĭ şi 'ĭ aduce câştig.

*

12319 Cripă murarlu di séte! [2])

I. COYAN, *prof. c. Samarina, Epir.*

1⁰ A sărăcit cu totul; a păţit'o rěŭ de tot.
2⁰ Când unul nu scie să se foloséscă de ce are şi cu înbelşugare.

* △

12320 Grija morarĭuluĭ, de vamă!

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭŭ, Banat.*

Cel ce se află într'o stare favorabilă, scie să se foloséscă de împrejurărĭ.

* △

12321 A avé cap de morar.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Bulgar*.

Adică a fi prost.

MÓŞĂ

* △

12322 Copilu cu móşe multe móre cu buricul ne-tăĭat.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 26 — *Sc. Norm. Inv. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

---

[1]) Când are apă morarul bé vin; când nu are apă, bé apă.
[2]) Crěpă morarul de sete!

* △

Copilul cu móşe multe rĕmâne cu buricul ne-tăĭat.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 278. — IOSIF HALLER, I, p. 380. — REINSBERG-DÜRINGSFELD, II, p. 302. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.* p. 30. — FR. DAMÉ, III, p. 59. — D-na E. B. MAWR, p. 76. — I. G. VALENTINEANU, p. 36. — ILIE HOCĬOTA, *stud. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvanĭa.*

* △

Copilul cu móşe multe rĕmâne cu buricul ne-tăet (ne-tăĭet).

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

*

Cu multe móşe, rĕmâne copilul cu buricul ne-tăet.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △

Copilul cu multe móşe rĕmâne ne-buricat.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △

Copilul cu móşe multe rĕmâne ne-moşit.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Lucenĭ, j. Dîmboviţa.*

* △

Unde sunt móşe multe, rĕmâne copilul cu buricul ne-tăĭat.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 174; *Archir*, p. 13. — P. ISPIRESCU. *Leg.* I, 1872. p. 179. — V. SALA, *dasc. c. Sebişu, comit. Bihor, Ungarĭa.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* △

Unde's multe móşĕ rĕmâne copilu cu buricu ne-tăĭat.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △
Unde's móşe multe rĕmâne copilu cu buricu ne-tăĭet.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ j. Vasluĭu.*

Unde sunt móşe maĭ multe,
Rĕmâne bĭetul băĭat
Cu buricul ne-tăĭat.

A. PANN, I, p. 75. — HINŢESCU, p. 111.

* △
Unde's móşe multe, rĕmâne buricul (copiluluĭ) ne-tăĭat.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Unde sunt multe móşe rĕmâne copilul nemoşit.

Scol. Norm. Inv. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △
Unde's multe móşe, rĕmâne pruncul ne-botezat.

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Intre multe móşe pere pruncul.

KÁROLY ÁCS, p. 79.

Iu 's mâmiĭ multe, scot fiçĭorlu orbu.[1])

Dr WEIGAND, *Zweit. Jahr.*, p. 169.

*
Multile mâmiĭ scot fiçĭorlu sîcat.[2])

G ZUCA, *stud. c. Cavaĭa, Albanĭa.*

[1]) Unde sunt móşe multe, scot copilul orb.
[2]) Multele móşe scot copilul cu defect.

*

Multe mâmiĭ scot naţliĭ orghĭ.[1])

ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

1⁰ Adică unde e trebuinţă dĕ maĭ puţinĭ ómenĭ, ceĭ mulţĭ maĭ mult ne vatĕmă, şi că unde poruncesc mulţĭ nicĭ o ispravă ĭese (GOLESCU).

2⁰ Când la facerea unuĭ lucru s'aŭ adunat maĭ mulţĭ, şi nu se face deplin uĭtându-se câte ce-va.

3⁰ De multe orĭ, lăsându-se unul în nădejdea altuĭa, rĕmâne tréba ne-făcută.

Ubi multa capita, ibi nullum consilium.[2])

Prov. Lat.

Trop de cuisiniers gâtent la sauce.

Prov. Franc.

I troppi cuochi guastano la cucina.[3])

Prov. Ital.

Viele Hirten, übel gehütet[4])

Prov. Germ.

Too many cooks spoil the broth.[5])

Prov. Engl.

Mange Hyrder vogte ilde.[6])

Prov. Danez.

Gjde je vnogo babi, djete je kilavo.[7])

Prov. Carniol.

Гди су многе бабице, ту килаво буде дете.[8])

Prov. Sîrb.

[1]) Multe móşe scot prunciĭ orbĭ.
[2]) Unde sunt multe capete, acolo nicĭ o resoluţie.
[3]) Bucătariĭ pré mulţĭ strică bucatele (bucătăria).
[4]) Mulţĭ cĭobanĭ, rĕŭ păzit.
[5]) Pré mulţĭ bucătarĭ strică fiertura.
[6]) Mulţĭ cĭobanĭ păzesc rĕŭ.
[7]) Unde 's móşe multe, copiiĭ se boşorogesc.
[8]) Unde sunt móşe multe, copiiĭ rĕmân netăĭaţĭ.

Mezy mnohými babami ztratí se díte.

Prov. Cech.

Sok bába között elvesz a gyermek.

Prov. Magyar.

12323 Printre mumă, printre móşe
Pruncul a rĕmas fără bóşe.

A. Pann, II, p. 75. — Hinţescu, p. 155.

Când vreĭ să facĭ un lucru, şi toţĭ te dăscălesc, acel lucru rĕmâne ne-început saŭ ne-isprăvit. Veḑĭ No. 12322.

12324 Işĭ găsesce móşe (móşă) să'l moşască (moşéscă).

A. Pann, I, p. 168 — Hinţescu, p. 111. — Fr. Damé, III, p. 59.

Veḑĭ *Buric.*

A'şĭ găsì stăpânul. Veḑĭ No. 2789.

12325 *Móşa 'n pod!

Sĕ ḑice copiilor, când se înnécă cu vre-o bĕutură, arĕtându-le podul caseĭ.

A MOŞÌ

Veḑĭ *Móşă.*

12326 Lasă'l să'l moşesc eŭ.

A. Pann, III, p. 25. — Hinţescu, p. 111.

Veḑĭ *Naş.*

Să'l înfrînez, să'l înving, să'l bat.

MOŞIE

Veḑĭ *Iépă, Meserie.*

12327 Cu o făşie
Tot n'aveam moşie.

A. Pann, II, p. 70. — Hinţescu, p. 57.

Când pĭerdem puţinul ce l'am avut, arĕtând că nu ne pasă de atâta pagubă.

12328 **A vinde moşia şi a cumpĕrà sanie.**

G. I. MUNTEANU, p. 122.

Vinde moşia (moşie) şi cumpĕră sanĭe.

A. PANN, II, p. 69. — HINŢESCU, p. 111.

La un schimb ne-socotit, la o negustorie próstă.

POVESTEA VORBEĬ

Unul avênd o moşie,
Tot, tot numaĭ o fâşie,
Se apucă şi o vinde,
Prinde pe dînsa ce prinde,
Şi îşĭ cumpĕră îndată
O sanie minunată.
Copilul sĕŭ cum o vede
Vesel la ea se repede,
Se urcă, intră într'însa
Şi se bucură de dînsa,
Ḑicênd, cu vorbă zimbósă:
«Of, ce sanie frumósă!
«Tată, dar vom puté, órĕ,
«Să umblăm cu ea la vară?»
El tăcênd, nimic nu ḑise,
Că l'acésta nu gândise.

*
12329 **Pentru 'n petic de moşie**
Sĕ strică un sac de hârtie.

AL. MARTINIAN, c. *Bucuresci*, j. *Ilfov*.

* △
Un petec de moşie şi un sac de hârtie.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Palmac*, *Rĕzeş*, *Rezeşie*.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 10612.

Acea casă, bogaţie,
Acareturĭ, rĕzaşie :
Patru stânjenĭ de moşie
Şi vr'o opt sacĭ de hârtie.

T. SPERANŢĂ, I, p. 133.

«Când eram la Bucurescĭ un om de duh îmĭ spuneà o anecdotă de la 1826 a Domnuluĭ Grigore Ghica.

Intr'o ḑi, pintre alte hârtiĭ, Logofĕtul al doile îĭ înfăţoşă o anafora a Divanuluĭ pe vr'o treĭ-patru cóle hărtie.

După ce iĭ ceti vr'o două părţĭ din ea :

— Ce e aceea ? întrebă Vodă.

— O anafora a Divanuluĭ în pricina unor banĭ ce pretinde Stoica de la Mihali.

— Cine 's aceĭa ?

— Doĭ neguţitorĭ de aice din oraş.

— Şi ce ḑice Divanul ?

— Ḑice că, de şi Stoĭca are dovadă că are să ĭea o sumă de banĭ de la Mihali, dar Mihali întîmpină că aceĭ banĭ erau ... fiind-că ... pentru că ... Să vĕd ce ḑice.

— Cetesce d'întaĭu, ḑise Ghica.

Logofĕtul al doile începù a ceti anaforaoa. Domnul ascultà.

— Acum erà pe la a şasea faţă.

— Am uĭtat câte aĭ spus până aice, logofete, ḑise Vodă. Incepe d'întâĭu

Bĭetul funcţionar vĕrsând sudorĭ, reîncepu cetirea care acum merse pâna la închierea ce se sfirşĭa cu obicĭnuita formulă: «Ear desavîrşita hotărîre rĕmâne la înţelepcĭunea M. Tale »

— Şi ce hotărîre să dee întelepcıunea mea, ḑise Ghica, când din tóte ḑisele lor, n'am înţeles nimic ? La început are dreptate Stoĭca, la mijloc Mihali, şi la cóđă şi Stoĭca şi Mihali. Aferim ! bunĭ judecatorĭ am ! Şi de câtă vreme se lănţuesce pricina asta ?

— De patru anĭ.

— Patru anĭ ! Şi pentru ce n'a trimis'o în cercetarea starostilor de isnafurĭ, dupre cum e obiceĭul între breslaşĭ ?

— Nu sciŭ.

— Buĭurdisesce-o către starostiĭ breslelor ca s'o cerceteze, s'o pue la cale, şi sa 'mĭ faca de-adreptul mie anafora.

Funcţionarul facù ce i se porunci.

Piste doue ḑile, Logofetul al doile îĭ inmână o anafora pe o jumătate cóla de hartie. în care erau urmĕtórele :

«Maria Ta !

«Am cercetat şi am hotărît: Stoĭca să platéscă cincĭ sute leĭ luĭ «Mihali ; pentru care am şi beut adalmaş la cârcima luĭ Badaca.[1])

Plecate slugĭ M. Tale
(Urmaŭ iscaliturile).

Maşalla ! strigă Ghica Voda, smucind hârtia din mâna Logofĕtuluĭ şi sarutând'o : O ! de s'ar sfîrşi aşa tóte judecăţile în domnia mea ! Asculta Logofete ! Scrie îndata aice pe hârtia asta ca întărim acéstă hotărîre, şi poruncim sa nu se stremute în vecĭ.

După ce-a scris Logofetul, Domnul iscali, şi Muhurdarul puse pecetea.

---

[1]) Badaca aveà pe atuncea cca maĭ vestită cârcimă în Bucurescĭ.

Actul acesta sĕ păstrézá şi astă-ḍĭ în arhivele Ţĕriĭ Românescĭ »— C. NEGRUZZI, I, p. 304

* △
12329 b Via şi moşia
Mărită urgia.

C. TEODORESCU, *înv. c. Crusescĭ, j. Vasluĭu.*

* △
Moşia
Mărită urgia.

G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḍĭ *o Mie.*

Fata próstă şi urîţă, dar bogată, tot se mărită.

* △
12329 c Moşiile
Mărită urgiele
Şi oile
Însóră nevoile.

Locot. C. CRISTESCU, *c. Rucăr, j. Dîmboviţa.*

Fetele próste şi urîte, dar bogate, tot se mărită dar şi bărbatul cu avere, póte să iea o fată cât de săracă, daca'ĭ place luĭ.

A MOŞTENÌ

Veḍĭ *Pămînt.*

* △
12330 Nu pune mânele sub fălcí;
Sciŭ că n'aĭ să moştenescĭ.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu; Junimea (ziar),* No. 16.

Pentru cel sărac şi leneş.

12331 Cine moştenesce
Plătesce.

I. G. VALENTINEANU, p. 48.

Adică cine trage folósele.

MUCHĬE

Veḑĭ *Porc.*

12332 **Par'că 'ĭ lovit cu muchĭa în cap.**

P. Ispirescu, *Leg*, p. 212.

De par'că 'ĭ lovise cine-va cu muchĭa în cap.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 243.

Ca şi când l'ar fi lovit cu muchĭa secureĭ în cap.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 342.

A adormi dus.

12333 **O bate cu muchĭa**
Ş'o scóte cu unghĭa.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 179. — Hinţescu, p. 12.

Pentru o trébă próstă.

MULÉTE

12334 **Mulétele putescu focu.**[1]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, p. 13.

Veḑĭ *Cleşte.*

Se ḑice celor cariĭ cu primejdia lor vor să scape eĭ de primejdĭe, spre al lor folos.

MUNCITOR

Veḑĭ *Fóme.*

MUNO

Veḑĭ *Unt.*

[1]) Cleştele apucă focu.

*
12335 **Munó nŭ-asésce, dipló asésce ş'artisésce.**[1])

I. COYAN, *prof. c. Băésă, Epir.*

*
Munó nŭ-agĭundze, dipló agĭundze ş'armâne.[2])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Sĕ ḑice într'un mod ironic. Pentru unul nu ajunge şi pentru doĭ e pré mult.

De pildă când doĭ fraţĭ, cariĭ trăĭeaŭ împreună, se despart, pentru a ţine fie-care o casă separată. Nu le ajungeà cât aveaŭ, când trăĭeaŭ împreună; cum o să le ajungă şi o să le prisoséscă ţinênd douĕ case.

MUŞTEA

Veḑĭ *Adam.*

MUŞTERĬU

Veḑĭ *Marfă.*

12336 **Curg muşteriiĭ, bolta geme,**
Uniĭ târḑiŭ ş'alţiĭ de vreme.

A. PANN, II, p. 73. — HINŢESCU, p. 116.

Când, unuĭ negustor, îĭ merge rĕŭ.

NĂCOVALĂ

Veḑi *Cĭocan.*

NĂCOVALMĂ

Veḑĭ *Cĭocan.*

NĂLBITOR

12337 **Nu póte fi nălbitorul, tovarăş cu văpsitorul.**[3])

A. PANN, II, p. 157. — HINŢESCU, p. 78.

---

[1]) Unu (simplu) nu ajunge, în douĕ (dublu) ajunge şi prisosesce.
[2]) Unu nu ajunge, dublu ajunge şi rĕmâne.
[3]) A. Pann scrie pretutindenĭ, *tovaroş.*

La o tovărăşie ne-potrivită, peste fire, între ómenĭ care ne-apĕrat sunt rivalı.

Onques foulon ne caressa charbonnier.

Trés. Sent. XVI-e Siècle.

NE-AVERE

Vedĭ *Lene.*

NE-AVUT

Veḑĭ *Cap. XVII, c. Ne-avut.*

NE-CĬOPLIT

12338 * **Ne-cĭoplit.**

Veḑĭ *Bardă, Topor.*

1⁰ Om ne-învĕţat, grosolan. fără crescere.
2⁰ Pe şleaŭ, fără ocol: când e vorbă de cuvinte.

«Mĕ ĭértă că cuvinte cam *ne-cĭoplite* slobod.»

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*

NEDREPT

Veḑĭ *Drept.*

NEDREPTATE

Veḑĭ *Pravilă.*

12339 **Nedreptăţile scrie-le pe nisip, ĭar bine facerile pe marmoră.**

IDEM, *Calend. Român,* 1892.

Da uıtăreĭ rĕul ce ţi se face, şi ţine minte, cât veĭ trai, binele ce ţi s'a putut face.

12340 **E maĭ bine a suferì ne-dreptate, ca a face strîmbătate**

G. I. Munteanu, p. 18 & 60.

Maĭ bine să fiĭ jertfă de cât călăŭ.

12341 **Nedreptatea rĕstórnă scaunele puternicilor.**

Dim. Ţîchindeal, *Fab.* p. 49.

Veḑĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 9970.

12342 **Nedreptatea, nascereȧ ĭaduluĭ.**

Dim. Ţîchindeal, *Fab.* p. 33.

Adică isvorul tutulor relelor.

NEGOŢ

12343 **Negoţul nu va păduchĭ
Ci tot d'ăĭ bătuţĭ pe muchĭ.**

A. Pann, II, p. 74. — Hinţescu, p. 120.

Negoţul se învîrtesce cu banĭ mulţĭ.

12344 **Negoţul de veĭ să'ţĭ fie sigur
Să'l întorcĭ fără tovarăş, singur.**

A. Pann, *Moş, Alb*, I, p. 5.

*

*Negoţul de veĭ să'ţĭ fie sigur,
Intórce'l tu singur.*

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Tovărăşie.*

Acelaş înţeles ca la No. 9608.

A NEGOŢÌ

12345 * △ **Negoţind se face vînḑarea.**

Gr. Alexandrescu, *magistr j. Putna.* — C. Teodorescu, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

1⁰ O vîndare, o trébă óre-care nu se face cu una cu două.
2⁰ Din discuţie ese lumina.

NEGRU

Vedĭ *Cap. X, c. Alb, Lapte, Ochiu.*

12346 * △ **Negru pe alb.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Slovă.*

1⁰ Arată scrierea.
2⁰ Lucru cert, hotărît, bine definit.

12347 **A nu vorbì nicĭ négră nicĭ albă.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 62; III, p. 76.

Vedĭ *Alb.*

A nu dice nimic, fără multă vorbă.

Şi négră saŭ albă fără să'ĭ vorbésca
Deteră să plecĭ, l'alţĭ să năzuĭéscă.

A. PANN, III, p. 76.

12348 **A se face negru-verde.**

FR. DAMÉ, III, p. 107.

A se cătrănì de mânie.

12349 **A'ĭ fi negru înaintea ochilor.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 10.

Adică ne-plăcut, urît. A se adăogà la No. 4298.

«E maĭ priceput sătênu la multe ca orăşanu dar nu se cată dĕ loc. Negustoru, boĭeru, dregĕtoru, adecate-le alde ăĭ îmbrăcaţĭ în acre, în albastre, *îĭ sunt negriĭ înaintea ochilor.*» — GR. JIPESCU.

12350 * **A fi negru.**

C. NEGRUZZI, I, p. 236.

Acelaş înţeles ca la No. 12349.

«Vĕḑut'aĭ pe dracul? Ḑĕu eŭ aş vré să 'l cunosc de curiositate, ca să sciŭ dacă 'ĭ aşa *negru* cum...

«Tacĭ, strigă cu glas năduşit şi tremurând vecinul meŭ. Nu vorbi de aste când înseréza! Nu scii în ce primejdie te puĭ.» — C. NEGRUZZI.

NEGUSTOR

Veḑĭ *Hoţ, Sărac, Tâlhar.*

*

12351 Negustorul vinde cu cotul
Şi hoţul (îĭ) fură cu totul.

BARONZI, p. 59. — HINŢESCU, p. 121.

Adică cu un cuvînt subţire, negustorul, e şi dînsul un fel de hoţ.

A nu se uĭtà că, în vechime, Mercur erà ḑeul hoţilor ca şi al negustorilor.

Il faut être marchand ou larron.

Prov. Franc.

12352 Negustorĭ dĕ pieĭ dĕ cloşcă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 47.

* △

Negustor de pieĭ de cloşcă.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 393. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 131. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

*

Negustor mare de pieĭ de closcĭ.

A. PANN, II, p. 85. — *maĭor* P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Negustor (mare) de peĭ de cloşcă.

BARONZI, p. 85. — HINŢESCU, p. 120.

Adică proştĭ şî nevoĭaşĭ negustorĭ (GOLESCU).

* △
12353 **Negustor de pieĭ (peĭ) de ploşniţă.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 12352.

* △
12354 **Negustor greŭ ca fulgul pe apă.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 131; II, p. 85. — HINŢESCU, p. 120 — P. ISPIRESCU, *Leg.,* p. 286. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magnum,* p. 1266.

Acelaş înţeles ca la No. 12353.

«De la o vreme încóce însă, vĕḑură că daŭ îndĕrĕt. Unde până acì era bilşugul în casą lor, acum ajunseră *negustorĭ greĭ ca fulgul pe apă,* cum se ḑice.» — P. ISPIRESCU.

Evreul în jocul păpuşilor:

Noĭ suntem triĭ tăvarăşĭ
Grele ca fulg pi apă
Avem triĭ
Privaliĭ;
Ună gólă,
Altă sécă,
S'altă plină cu 'ntunerica.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.,* p. 126.

* △
12355 **De câştigĭ, de păgubescĭ**
Tot negustor te numescĭ.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
De câştig, de păgubesc
Tot negustor mĕ numesc.

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Câştig.*

Se ḑice despre negustoriĭ ceĭ fórte săracĭ. Veḑĭ No. 11476.

* △
12356 **Negustorul fricos nicĭ nu câştigă, nicĭ nu păgubesce.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 132; II, p 86. — HINŢESCU, p. 121. — *Cart. Cit. Inv. Asoc.*, II, p. 15. — NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.* — AL. MARTINIAN, *j. Ilfov.*

* △
Negustorul fricos nicĭ nu câştigă nicĭ nu perde.

V. IFRIM, *elev. Sc Norm. Bêrl. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Neguțător.*

Cine nu riscă nu câştigă.

12357 **Mercantu şi porcu se pesa dupa morte.**[1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 13.

Căcĭ până atuncĭ nu sĕ póte sci ce avere a adunat; fără a maĭ vorbì că negustorul póte uşor să pérdă dintr'o ḑi într'alta tot ce a câştigat într'o vĭéţă întrégă de muncă şi economie.

* △
12358 **Fă-mĕ, mamă, ghicitor**
Să mĕ fac negustor.

I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Vedĭ *Neguțător.*

De am sci cele din urmă lesne ne-am îmbogăţì.

NEGUSTORIE

12359 **Cu un ulcĭor de bragă**
Negustorie întrégă.

A. PANN, II, p. 85.

---

[1]) Negustoru şi porcu se cântăresc după mórte.

Cu un urcĭor de bragă
Negustorie întrégă.

HINŢESCU, p. 19.

Veḑĭ *Negustor*.

Acelaş înţeles ca la No. 12352.

12360 * △ Negustorie de om calic.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 12359.

12361 Negustoria, orĭ o vinḑĭ orĭ te vinde.

D-ra ECAT. ŞISMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Orĭ te îmbogăţesce, orĭ te sărăcesce, atât de nesigură este.

12362 * △ Negustoria luĭ Nastratin-Hogea, ce cumpĕrà câte douĕ ouĕ d'o para, şî vindeà câte nouĕ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 47.

Veḑĭ *Nastratin-Hogea*.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce vînd maĭ ĭeftin de cât cum cumpĕră, adică în pagubă (GOLESCU).

NEGUŢĂTOR

12363 * △ Neguţătorul fricos nu face câştig.

V. SALA, *dasc. c. Sedişte!, comit. Bihor, Ungaria,*

Veḑĭ *Negustor*.

Acelaş înţeles ca la No. 12356.

12364 Fă-mĕ, mamă, vrăjitor,
Să mĕ fac neguţător.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 73.

Veḑĭ *Negustor*.

Ne arată că, de am sci cele din urmă, lesne ne-am îmbogăţì (GOLESCU).

NEGUŢITOR

12365 * △ **Nu poţĭ fi şi neguţitor şi vrâjitor.**

V. A. Forescu, c. *Mălinĭ*, j. *Sucĭava*.

Vedĭ *Negustor*.

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 12364.
2⁰ Nu se póte apucà omul de multe de odată. Inţeles puţin obicĭnuit.

NE-ÎNVĔŢAT

12366 **Omul ne-învĕţat ca un lemn ne-îndreptat.**

Iord. Golescu, *Asem.*, p. 15.

Arată cât preţuesce crescerea şi învĕţătura.

«Acest Domn (Constantin Cantemir Vodă) aŭ tăĭat şi pe doĭ boĭerĭ marĭ: pe Miron Costin vel Logofĕt şi pe Velicĭco Hatmanu. Spun de Velicĭco că ar fi stat de multe orĭ împrotiva vorôveĭ luĭ Cantemir Vodă, aŭ fost ḑicênd că *omul care nu scie carte este un dobitoc*, adecă unde nu scià carte Cantemir Vodă, şi altele multe care nu se cădeà să rĕspunḑă, fiindu'ĭ stapân.» — N. Muste, *Letop.* III, p. 25.

Louis d'Outre-Mer, regele Franciеĭ, fiind la Tours, intră în biserica St. Martin. Recunoscênd pe Foulques II, comite de Anjou, sub o rasă călugărêscă, începù să rîḑă de dînsul, cu curteniĭ care 'l însoţeaŭ. Intorcêndu-se a-casă comitele scrise regeluĭ următôrea scrisôre:
«Regeluĭ Franţeĭ, comitele de Anjou, salut. Află, Măria Ta, că un rege ne-învĕţat este un măgar încoronat.»
Are dreptate, ḑise regele. Invĕţătura este şi maĭ trebuincĭôsă domnitorilor de cât supuşilor.

12367 **Ni 'nviţatlu, ahât avut va s'hibă, éste huzmichar a 'nviţatluĭ.**[1]

G. Weigand, *Die Arom.* II, p. 276. — I. Neniţescu, *Rom. Turc.* p. 234.

Acelaş înţeles ca la No. 12366.

---

[1]) Cel fără crescere (învĕţătură), să fie orĭ-cât de avut, este sluga celuĭ bine crescut (înveţat).

NE-SUBŢIEAT

12368 **Ne-subţieat.**

GR JIPESCU, *Reur. Oraş.* p. 111.

Vedĭ *Ne-cĭoplit.*

Acelaş înţeles ca la No. 12338.

NEVINOVAT

Vedí *Prunc.*

NICOVALĂ

Vedĭ *Cĭocan, Covacĭu, Gheonóĭe.*

12369 **Nicovanul mult rabdă până este nicovan, după ce ajunge cĭocan bate fără milă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 47.

Adică ceĭ micĭ, până sunt micĭ, mult suferă de la ceı marĭ, ĭar după ce ajung şî eĭ marĭ ĕşĭ rĕsbună fără milă (GOLESCU).

Il faut être enclume ou marteau.

Prov. Franc.

12370 **Cât eştĭ nicovală sufere; cât eştĭ cĭocan lovesce.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 95. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 145.

* △

Până când eştì nicovală rabdă loviturile, ĭar când ajungĭ cĭocan lovesce cât poţĭ.

Semin. C. Buc. Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △

Cât eştĭ nicovală
Rabdă orĭ-ce lovélă;
Când te facĭ cĭocan
Bate ca 'n cĭolan.

C. C. BUNGEŢĬANU. *stud. c. Coşovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Până când eştĭ năcovală
Rabdă, suferă lovélă,
Iar cât eştĭ cĭocan, lovesce.

A. PANN, II, p. 34. — HINŢESCU, p. 116.

I hiĭ amoni: aravdă! ş-când hiĭ çĭocu: umflă.[1]

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 159.

Acelaş înţeles ca la No. 12369.

Suffris quan seras enclumet
Et truque quan seras martel.[2]

Prov. Gascogn.

Quando l'uomo è incude, bisogna soffrire, quando è martello, percuotere.[3]

Prov. Ital.

Quando fueres yunque, sufre çomo yunque; quando fueres martillo, hiere como martillo.[4]

Prov. Span.

Man muss Hammer oder Ambos sein.[5]

Prov. Germ.

When you are an anvil, lie you still,
When you are a hammer, strike your fill.[6]

Prov. Engl.

---

[1]) Daca eştĭ nicovală: rabdă! şi când eştĭ cĭocan: bate!
[2]) Suferă când veĭ fi nicovală, şi lovesce când veĭ fi cĭocan.
[3]) Când omul e nicovală, trebue să sufere, când e cĭocan, trebue să lovéscă.
[4]) Când eştĭ nicovală, suferă ca nicovala; când eştĭ cĭocan, lovesce ca cĭocanul.
[5]) Trebue să fiĭ cĭocan saŭ nicovală.
[6]) Daca sunteţĭ o nicovală, staţĭ liniştiţĭ; daca sunteţĭ un cĭocan, loviţĭ.

12371 **Nicovanul frică n'are dĕ cĭocan.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 47.

Adică cel tare şî semeţ, dĕ cel slab şî fricos (GOLESCU).

Incus robusta malleum non temnit.[1])

Prov. Lat.

Bonne enclume ne craint pas le marteau.

Prov. Franc.

Buona incudine non teme martello.[2])

Prov. Tosc.

Der Amboss fragt nach keinem Streich.[3])

Prov. Germ.

12372 * △ **De cât un an nicovală maĭ bine treĭ ḑile cĭocan.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *An, Ḑi, Vară, Sĕptămână.*

Acelaş înţeles ca la No. 251 & 302.

NICOVALNĂ

Veḑĭ *Cĭocan.*

NICOVAN

Veḑĭ *Cĭocan, Nicovală.*

NOD

Veḑĭ *a Inghiţi.*

---

[1]) Nicovala puternică nu se teme de cĭocan.
[2]) Buna nicovală nu se teme de cĭocan.
[3]) Nicovaleĭ nu'ĭ pasă de nicĭ o lovitură.

12373 * △ **A dà de nod.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adică de greŭ.

NOUĔ

Vedĭ *Douĕ.*

NOUĔ-SPRE-ḌECE

12374 * △ **Unu plătesce nouĕ-spre-ḑece, ş'ala-l-alt douĕ-ḑecĭ făr unu!**

AVR.-CORCEA, *paroh. c. Coşteĭu, Banat.*

Adecă unul ca cela-l-alt, sunt asemenea, tot un drac.

OBADĂ

Vedĭ *Cap. VI, c. Talpă.*

12375 * △ **Şi obada cea rea vine de-asupra.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Vedĭ *Cap. VI, c. Obadă.*

Şi cel maĭ tare şi mare ajunge odată ca cel mic şi slab. Veĭ ajunge şi tu ca mine. Ne vom trezì şi noĭ poporul. Arată mersul lumiĭ. A se adăogà la No. 7422.

12376 * △ **Nu are obeḑile tóte.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Dógă.*

1⁰ E cam prostuţ.
2⁰ E ţicnit.

OBICEĬU

12377 **Obiceĭurile cele nouĕ fac risipa ţĕrilor şi peirea Domnilor.**

I. NECULCE, *Letop. Mold.* II, p. 190.

Mulţĭ Domnĭ, nu aveaŭ altă grijă de cât să scornéscă imposite noĭ, cu care se îmbogăţiaŭ eĭ şi favoriţiĭ lor.

«Ştefaniţă Vodă, vrênd odată să scótă fumărit pe ţéră, câte şese orţĭ de casă, şi înainte vreme era obiceĭu de dà numaĭ câte un leŭ de casă, éră Toma Vornicul şi cu Iordachi frate-sĕŭ, Cantacuzinesciĭ, nu'l lăsà să scótă maĭ mult de cât un leŭ, şi 'ĭ ḑiceau să nu facă obiceĭu noŭ, că nu 'ĭ bine. Éră Ştefăniţa-Vodă îndată s'aŭ mâniat, şi au scos Hangerul şi s'au rĕpeḑit sa deà într'înşiĭ, şi eĭ aŭ fugit din casă afară. Măcar că eraŭ Grecĭ, déră sĕ puneaŭ tare pentru ţéră şi pentru obiceĭu noŭ să nu se facă, că *obiceĭele cele noua fac risipa ţĕrilor şi peirea Domnilor.*» — Ión Neculce.

12378 *△ Cum e ţéra şi obiceĭul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 57; III, p. 71. — Hinţescu, p. 185.— G. Bănulescu, *înv. c. Petroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Pentru cele potrivite.

12379 Obiceĭŭ noŭ în ţéră veche.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 173.— *Rom. Glum.* I, p. 42.

La o noutate cam displăcută.

OBICEĬU

12380 Obiceĭul legeĭ are putére.

Matei Basarab, *Pravilă*, p 143.

Veḑĭ *Datină.*

Maximă juridică. Ceea ce Francesul numesce: *le droit coutumier.*

Glava 4. — *(Vasilĭe Velichiĭ, adica cel mare).* Vasilĭe graĭasce într'o epistolie ce aŭ scris către Diodor de obicéiul cel ne-scris, *că obiceĭul legeĭ are putere.*

(Mateĭu). Unde nu e lége scrisa, acolo trebuesce să păzim *obicéĭul locului.* ĭară de nu va fi nicĭ obicéi, trebuésce să urmam întrebăriĭ de acel lucru, ĭar de nu vom afla nicĭ cu întrebarea de acel lucru, atuncĭ trebuĭésce să socotéscă betrânii cum vor putè tocmi.

(Fotie Ţărigrădenul). Şi atuncĭ ne trebuĭe obicéĭul cetăţilor saŭ al eparhiilor, când au venit la judecata obicéĭu, ca acesta, şi s'aŭ adeverat. Drept aceĭa şi céle tocmélă carele cu îndelungat obicéĭu s'aŭ ispitit şi s'au păzit multa vreme sûnt de trébă, ĭară nu maĭ puţin ci ca şi învĕţăturile şi légea ce e scrisa.

(Armenopulo). Graiésce şi Armenopul că obiceiul vechĭu în loc de lége sĕ socotésce şi se ţine.

12381 * △ **Câte bordeĭe (bordee)**
Atâtea obiceĭe (obicee).

Abecedar Ilustr. p. 26. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 81. — I. G. VALENTINEANU, p. 30. — V. FORESCU, c. *Folticenĭ*, j. *Sucĭava.* — ANDREĬ MARINESCU, *înv.* c. *Humele*, j. *Argeş.* — E. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulţĭ*, j. *Covurluĭu.* — C. BUNGEŢIANU, *preot*, c. *Cosovĕţ*, j. *Mehedinţĭ.* — H. D. ENESCU, *înv.* c. *Zamostea*, j. *Dorohoĭ.* — EM. POPESCU, *înv.* c. *Cĭocănescĭ-Mărginenĭ*, j. *Ialomiţa.* — G. POBORAN, *inst.* j. *Olt.*

Nu toţĭ ómeniĭ sunt la fel fie ca inteligenţă, fi ca apucăturĭ.

Quot homines tot sententiæ.[1])

Prov. Lat.

Ἄλλος γὰρ τ'ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.[2])

OMER, *Odis.*

12382 * △ **Tot bordeĭŭ**
Işĭ are obiceĭŭ.

E. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulţĭ*, j. *Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 12381.

OBOR

Vedĭ *Măgar*, *Vară*,

12383 * **Ca la uşa oboruluĭ.**

P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 73.

Vedĭ *Tocmélă.*

A se tocmi rĕŭ, ţigănesce.

«Apoĭ nu erà destul că se tocmeà bĭetul Roman, *tocmélă ca la uşa oboruluĭ.*» — P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 72.

---

[1]) Câţĭ ómenĭ atâtea părerĭ.
[2]) Căcĭ altora altele lucrurĭ plac.

12384 * Par'că e de la obor.

Pentrul omul mojic, maĭ ales în vorbă.

C'est une poissarde.

Prov. Franc.

12385 △ A ajunge la spartul oboruluĭ.

AL. POPESCU, *înv. c. Cernica, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Tîrg.*

Adică pré târḑiŭ, după vreme, când s'a sfîrşit tréba.

OBOROC

12386 * △ Cósĕ la oboróce.

S. MIHĂILESCU, *Şezăt.* II. p. 47. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Pentru unul care ronfăe când dórme.

OBROC

Veḑĭ *Noroc.*

12387 * A pune lumina sub obroc.

L. ŞĂÎNEANU, *Dict.* p. 563. — FR. DAMÉ, III, p. 141.

* △ *Pune lumina subt obroc.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 55. — ANTIM IVIRÉNUL, *Didah.* p. 75. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

1⁰ Adică ascunde adevĕrul şî pune pĕ ceĭ învĕţaţĭ subt ceĭ proştĭ (GOLESCU).
2⁰ Când cine-va ascunde talentele pre care le are.

«*Nimenĭ nu aprinde făclie şi o pune subt obroc, ci în sfeşnic.*» — *Mitropolitul* ANTIM.

Zilot Românul, p. 16, dă ḑicerea sub o formă ne-obicĭnuită.

«*Lumina în sfeşnic nu s'ascunde*, nicĭ cetatea d'asupra munteluĭ.»

Acéstă ḑicere este luată din Evangheliă.

Nicĭ cum se aprinde lumina şi se pune subt obroc ci în sfeşnic.

Mateĭu, 5. 15; Marc, 4. 21; Luc, 8. 16 & 11. 13.

12388 **A pune în obroc.**

Fr. Damé, III, p. 297.

Veḑĭ *Cofă.*

Adică a înşelà, a dovedi, a rĕmâné pre cine-va.

OCA

Veḑĭ *Beţiv, Dara.*

12389 **Nu e ocaua,**
Cât e daraua.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 50.

* △
Nu'ĭ ocaua
Cât daraua.

I. Tzintzu, *ing. j. Buzĕŭ.*

△
Nu face ocaua
Cât daraua.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Dara.*

Adică un lucru dĕ nimic, la care maĭ mare chĭeltuíala de cât folosul (Golescu).

*
12390 **Popa Ipate**
Dă oca pe spate,
Şi face cu mâna
Să maĭ dee una.

T. Speranţă, *c. Iaşĭ, j. Iaşĭ.*

Pentru cel beţiv.

12391 *Iu s-ti duçĭ, ucălu i patru sute.[1]

G. Z GA, stud c. Turĭa, Epir.

Pentru un lucru care nu suferă discuţie.

12392 A prinde pe cine-va cu ocaoa mică.

A. PANN, II, p. 32. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 750. — I. IONESCU, III, p. 230 — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 444 & 452. — L. ŞĂĬNEANU, *Semas.* p. 356. — G. I. MUNTEANU, p. 72. — BARONZI, p. 40. — S. I. GROSSMANN, p 55. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etymol. Magn.* p. 1489. — E. I. PATRICĬU, înv. c. *Smulţi*, j. *Covurluĭu*.

* △ *A'l prinde cu ocaua mică.*

GR. JIIESCU, *Opinc.* p. 95. GAVR. ONIŞOR, *prof.* c. *Dobrovĕţ*, j *Vasluĭu*.

* △ *A'l prinde cu oca mică.*

Abecedar Ilustrat p. 29 — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 206 — T. SPERANŢA. I. p 130. — GAVR. ONI OR, c. *Dobrovĕţ*, j. *Vasluĭu.* V A. FORESCU, j. *Suciava.* — C. TE DO RESCU, *înv. c. Dogele, j. Vasluĭu.* E. I. PATRICĬU, *înv c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — JULĬU GROF OREANU, *înv. c. Galşa, comit Arad. Ungarĭa.*

1° A dovedì pe cine-va, a l prinde asupra faptuluĭ, vroind a înşelà. Când unul vroind sa facă pe şiretul e prins.

Mi'l zăpsı colo, femeea
Negustor *cu o a mi ă.*

T. SPER NŢ .

2° Prins cu minciuna.

[1] Unde te veı duce, ocaua e patru te d dramur)

«Bine: atâta am vrut să aflù din gura ta, puĭu de viperă ce mi aĭ fost, ḑise atuncĭ spânul. Numaĭ cată să fie aşa, că *de te-oĭu prinde cu oca mică* greŭ o să'ţĭ caḑă.» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 206.

Origina ḑicereĭ ne o dă Ion Ghica în Scrisórea III:

«Când i se păreà (luĭ Caragea) că punga nu i se umpleà destul de repede, avea şi alte córde la arc. Scoteà pe Aga în tîrg cu cântarul şi cu falanga. Acesta prindea cu ocaua mică pe vre-un brutar, pe vre un cârciumar, pe vre-un macelar, îĭ trânteà câte o sută de nuele la tălpĭ, saŭ îl ţintuea de urechĭ în mijlocul pĭeţeĭ...

OCÂRMUIRE

12393 * △ Nu trebue să te jocĭ cu ocârmuirea, cum nu trebue să se jóce fata cea mare cu *mustaţa* flăcăuluĭ.

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ*, j. *Sucĭava*.

Adică tot ce e ocârmuire e brutal, bestial şi maı ales primejdios.

OCNĂ

12394 * △ Par'că acum o eşit de la ocnă!

GAV. ONIŞOR, *prof.* c. *Dobrovéţ*, j. *Vasluĭu*.

Om slab, tuns nu ca toţı ómenii, într'un cuvînt schimbat la faţa.

ODGON

12395 * △ A trage odgonul.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

A trage partea cea bună, folósele.

OĬEM

12396 Mergeţĭ şĭ măcinaţĭ, şĭ la oĭem să nu gândiţĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 44.

Sĕ ḑice pentru ceĭ cumpliţĭ (GOLESCU).

12397 **Intraţĭ, şĭ în coş băgaţĭ, şĭ oĭem nicĭ cum să daţĭ.**

IORDACHE GOLESCU, *Mss*. II, p. 7.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce vor tot să jăfuĭéscă (GOLESCU).

12398 * △ **S'a sfîrşit oĭemul.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Brânză.*

Acelaş înţeles ca la No. 8236.

OIŞTE

Veḑı *Gard, Inimie.*

OLAC

Veḑı *Bólă.*

12399 * △ **A merge (duce) de olac.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — C. TEODORESCU, *c. Lipova, j. Vasluiu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — FR. DAME, III, p. 151.

1⁰ Adică repede, ĭute.
2⁰ Fără chibzuinţă. — *J. Vasluiu.*

12400 * △ **A'l luà de olac.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică a'l grabi.

12401 * △ **A fi scris de olac.**

H. JUVARA, *c. Bĕrlad, j. Tutova.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adică de ajuns, mult.

«Ajunge, băĭete, *aĭ scris de olac.*»

12402 * △ **A fi cal de olac.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.*

Veḑı *Cal.*

A fi muncit peste měsura. Acelaş înţeles ca la No. 1244.

OLĂCAR

Veḑĭ *Ban.*

12403 **Olăcar de caĭ schĭopĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 9.

Olăcar de caĭ stătuţĭ.

A. PANN, II, p. 126. — HINŢESCU, p. 9.

Veḑı *Ban.*

Adică cel ce îngrijasce de cele maĭ próste (GOLESCU).

Me facuı pentru banĭ mulţĭ
Olacar de caĭ statuţı.

12404 **Se găsesc olăcarĭ şî dě caĭ proştĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 65.

Adică şî cu cele maı próste se gasesc ómenĭ a sě slujì (GOLESCU).

OLAR

12405 **Olarul unde voĭesce, acolo pune mânuşa.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 9.

Olaruluĭ unde îĭ place acolo pune mânuşa.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 79; III, p. 29. — HINŢESCU, p. 129.

* △ *Olarul pune códa unde 'ĭ place.*

Sem. Centr. Buc. Cl. VII, prin P GARBOVICEANU, *prof.*

*
Olarĭul pune tórta unde 'ĭ vine.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Ca olarul ólele când face,
Pune mânuşa unde 'ĭ place.

A. PANN, II, p. 30. — HINŢESCU, p. 129.

Vedĭ *Cârpacĭu.*

Arată puterea stăpânuluĭ că face orĭ-ce va şî cum va (GOLESCU).

12406 Olariĭ dintr'un pămînt
Ce tot un fel îl frămînt.
Fac şi ulcĭor (urcĭor) şi alt vas
Tot un fel pe rótă tras.

A. PANN, II, p. 15. — HINŢESCU, p. 129.

Vedĭ *Dumnedeŭ.*

Toţĭ ómeniĭ sunt fraţĭ; bunĭ şi rĕĭ, frumoşĭ şi urîţĭ, boĭerĭ şi ţĕranĭ, etc. tot un Dumnedeŭ 'ĭ a făcut pe uniĭ ca şi pe alţiĭ.

* △
12407 Tot olarĭul laudă óla sa.

Calendar 1853, Iaşĭ. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Vedĭ *Ţigan.*

Tot omul crede şi susţine că lucrul sĕŭ e maĭ bun.

Chaque potier vante son pot.

Prov. Franc.

Ogni pignattaro loda la sua pignatta e più quella che tiene rotta.[1])

Prov. Ital.

Coda ollero alaba su puchero.[2])

Prov. Span.

[1]) Fie-care olar laudă óla sa, şi maĭ ales aceea care e spartă.
[2]) Fie-care olar îşi laudă óla.

Jeder Krämer lobt seine Waare.[1])

Prov. Germ.

Every pedlar praises his needles.[2])

Prov. Engl.

Hwar kiöpman roosar sina wahror.[3])

Prov. Sved.

12408 *△ **La olarĭ, ólă sdravĕnă nu găsescĭ.**

Gr. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.*

Vedĭ *Cizmar*.

Acelaş înţeles ca la No. 11571.

Les cordonniers sont les plus mal chaussés.

Prov. Franc.

El calegher ga sempre le scarpe rotte.[4])

Prov. Venit.

Der Schuster hat die schlechtesten Schuh.[5])

Prov. Germ.

The smith's mear and the souter's wife are aye warst shod.[6])

Prov. Scoţ.

Skomakar Borni hava stundom verste Skœrne.[7])

Prov. Norv.

---

[1]) Fie-care negustor îşĭ laudă marfa.
[2]) Fie-care boccegiŭ (tolbaş) îşĭ laudă acele.
[3]) Fie-care negustor îşĭ laudă marfa.
[4]) Cizmarul are în tot-dé-una ghéta ruptă.
[5]) Cizmarul are cea maĭ próstă încălţăminte.
[6]) Calul potcovaruluĭ şi femeĭa cizmaruluĭ sunt, în tot-dé-una, ceĭ maĭ rĕu încălţaţĭ.
[7]) Copiiĭ cizmaruluĭ aŭ câte-odată cele maĭ rele încălţăminte.

12409 *△ **Rîde rîsul olaruluĭ.**

Ion Mioula, *preot, c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Când olarul şi-a înomolit carul a rîs de necaz. Rîs din gură, foc din inimă.

12410 * **A fi ca lutul în mâna olaruluĭ.**

Hinţescu, p. 96.

Ce vrea face din el. A se vedé No. 12405. Şi cum ḑice Francesul: *être comme une cire molle entre les mains de quelqu'un.*

OMEGA

Veḑĭ *Alfa.*

OPOR

12411 *△ **A intrat rótă până în opor în noroĭu.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Se află într'o stare fórte grea, e încurcat rĕŭ.

12412 *△ **A băgà (face, fi) ce-va până în opor.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Adică până nu maĭ aĭ unde saŭ încotro.

ORÎNDUĬÉLĂ

Veḑĭ *Măria-Ta, Cap. IX, c. Orînduĭélă.*

ORT

Veḑĭ *Ban, Leu, Popă.*

12413 **Un ort, un zlot, un tult şi o ólă cu unt.**

L. Şăĭneanu, *Dict.*, p. 834.

Sĕ dice pentru o plată cam piperată.
Ortul, zlotul şi tultul eraŭ, în vechime, monedĭ cariĭ valoraŭ respectiv 10, 30 şi 15 parale.

12414 Iĭ daĭ un ort şi 'ţĭ ĭeà un cot.

D-na E. B. MAWR, p. 34.

Vedĭ *Deget.*

Pentru cel obraznic şi lacom.

Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

Prov. Lat.

Si vous lui donnez un pied, il en prendra quatre.

Prov. Franc.

Al villano, se gli porgi il dito, ei prende la mano.[1]

Prov. Ital.

Wenn man Einem den Finger giebt, so will er gleich die ganze Hand.[2]

Prov. Germ.

Give a clown your finger and he'll take your whole hand.[3]

Prov. Engl.

OSÎNDĂ

Vedĭ *Dobândă.*

12415 Osînda trage la plată.

MIRON COSTIN, *Letop. Mold.* I, p. 324.

Vedĭ *Pĕcat.*

Pedépsa trebue să ajungă, neapĕrat, pe cel vinovat.

«Şi pornind cărţile, dederă scire că ĭată şi Sĕrdarĭul la curte sosesce. Spun, că décă s'aŭ apropĭet de oraş Ştefan Sĕrdarĭul, sĕ 'l fi

[1] Ţeranul, daca 'ĭ întindĭ degetul, apucă mâna.
[2] Când sĕ dă cuĭ-va degetul, vré îndată mâna tótă.
[3] Daţĭ ţĕranuluĭ degetul vostru şi vĕ va luà mâna tótă.

tîmpinat o slugă a luĭ de i au spus de tóte ce se sunase în tîrg şi la curte, şi cum au purces Logofĕtul cel mare den Iaşĭ, şi multe amestecăturĭ şi cuvinte sunt de Ungurı. Să fie stătut multŭ în gândurĭ Sĕrdarĭul, intra-va în tîrg aŭ întórce-se-va înapoĭ; şi-ĭ dicea o slugă a luĭ: «Intórce-te, gĭupâne, că nice la un bine nu mergĭ.» Eră *osînda trăgeà la plată*. Au biruit gândul să intre în tîrg. Şi îndată cum aŭ sosit la gazdă, nimică zabovind, aŭ mers la curte.» — MIRON COSTIN

12416 **Aŭ fost uniĭ cu osînda şi alţiĭ cu dobânda.**

ZILOT ROMÂNUL.

Vedĭ *Dobândă*.

Când unul face vre-un rĕŭ şi altul primesce pedépsa ce s'ar cuveni celuĭ d'întâĭŭ.

OSIE

Vedĭ *Bou*

12417 **Osĭa când sĕ unge, carul nici cum scârţîĭe.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 10.

Vedĭ *Judecător*.

Adică norodul când sĕ mângâĭe, nici cum cârtesce (GOLESCU).

Chariot engraissé et oingt
A charier est mieux en point.

Prov. Franc.

12418 **Osĭa când sĕ unge, carul maĭ lesne umblă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p 10.

Vedĭ *Car*.

Adică cu banĭ orĭ-ce lucru ţi sĕ înlesnesce (GOLESCU).

12419 * △ **Unge osĭa ca să nu scârţie carul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 101. — D-ra ECAT. ŞIŞMAN, *inv. c. Adam, j. Tutova.* — V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △
Unge osia să nu scârție.

A. Pann, *Edit.* 1899, p. 79. — Fr. Damé, III, p. 163. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 144. — *Sem. C. Buc. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.* — M. Lupescu, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

* △
Unge osia să nu scârție caru.

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț. j. Vasluiu.*

* △
Unge osia că n'o scârțăì căruța.

V. Sala, *dasc. c. Băleni, comit. Bihor, Ungaria.*

Unge osia să nu cânte róta.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 173. — Hințescu, p. 138 & 163.

* △
Când ungĭ osia carul nu scârție.

C. Teodorescu, *înv. c. Dógele, j. Vasluiu.*

*
Unge osia dacă vreĭ să mérgă căruța.

Ion Grigorescu, *c. Bucuresci, j. Ilfov.*

Dacă veĭ să nu scârție carul, unge osia.

A. Pann, III, p. 28. — Hințescu, p 28.

Adică să îmbunăm pĕ ceĭ împotrivă ca să nu ne steà d'impotrivă, să nu cârtéscă (Golescu).
Când daĭ banĭ și alte plocóne, capețĭ tot ce doresci.

Rode mal engreichade
És subiette a la cridade.[1])

Prov. Gasc.

Perchè vada il carro, bisogna ùnger le ruote.[2])

Prov. Tosc.

Quem seu carro unta, seus bois ajuda.[3])

Prov. Port.

Wer gut schmeert, Der gut fährt.[4])

Prov. Germ.

Als men den wielen smeert, dan rolt de wagen.[5])

Prov. Oland.

Den väl smörjer, han åker lätt.[6])

Prov. Svedez.

12420 * △ **Osĭa ne-unsă scârţie.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Arată însemnătatea banuluĭ când vreĭ să linişteseĭ lucrurile, saŭ să dobândescĭ óre-ce.

Carul scârţie când nu e uns.

T. SPERANŢIA, II, p. 67.

12421 * △ **A unge osĭa.**

MIRON COSTIN, *Letop. Mold.*, I, p. 306.—G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A linişti treburile dând banĭ saŭ alte plocóne.

---

1) Rótă rĕŭ unsă, sĕ póte să scârţie.
2) Ca să mérgă carul, trebue să ungĭ róta.
3) Çine unge carul sĕŭ, boiiĭ sĕĭ îl ajută.
4) Ce 'ĭ bine uns, bine umblă.
5) Daca ungĭ roţile, carul merge bine.
6) Cine unge bine, umblă uşor.

«Ședênd acolo pașa, Catargiul așteptând pre Ion Vodă, aŭ simțit lucrurile într'alt chip, că'l ajunsese pe pașa alte poruncĭ Impĕrătescĭ prin Silihtarul, și *unsĕse osĭa* la pașa și Mateĭ-Vodă.» — M. COSTIN.

OSTFACĂ

*

12422 A'șĭ luà ostfacă.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică plata cuvenită, pentru că a stăruit să se facă óre-ce.

PACE

* △

12423 Pacea strîmbă e maĭ bună de cât judecata dréptă.

DIM. POPOVICĬ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungarĭa.* — V. SALA, *dasc. c. Saca, comit Bihor, Ungarĭa.*

* △

Maĭ bună 'ĭ pacea strîmbă de cât o judecată dréptă.

D-ra ECAT. ȘIȘMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Maĭ bine o pace strîmbă de cât o judecată dréptă.

I. G. VALENTINEANU, p. 41.

Vedĭ *Impăcare, Invoĭélă, Judecată, Proces.*

Acelaș înțeles ca la No. 12097.

PAGUBĂ

Vedĭ *Câștig, Cuminte, Deștept, a Fluerà, Isteț, Mișel, Omenie, Șiret, Tovarăș, Voĭnic, Vrednic.*

* △
12424 La paguba altuĭa nu te mirà.
Că şi tu o poţĭ căpĕtà.

V. SALA, *dasc. c. Dumbrăvenĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Norocul e schimbător.

* △
12425 Cel cu paguba (îĭ) şi cu pacatul.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △
Cel cu paguba şi cu pĕcate.

G. MADAN, *stud. c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.*

△
Cine 'ĭ cu paguba, şi cu pĕcat.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 133.

* △
Cine are pagubă are şi pĕcate.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Hoţ, Tâlhar.*

Când învinuescĭ pre cine-va pe nedrept.

«Moş Nichifor, ca omul cu grije, s'a suit în căruţă şi a început a scormolì în tóte părţile, pe sub coşolină, şi numaĭ ĭétă ce da de secure, de o funie şi de-un sfredeleac, pe pomoştina căruţeĭ. — Iécă, pĕcatele mele! *Cine 'ĭ cu paguba şi cu pĕcat.* Mĕ mĭeram eu să nu nu se îngrijéscă baba de mine, până într'atâtă.» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 133.

12426 Cine are pagubă şi ruşine.

HINŢESCU, p. 139.

1⁰ Căcĭ acusă pe tótă lumea. A se vedé No. 12425.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 12434.

△
12427 Paguba fusĕ, şi îmĭ plăcù cum se dusĕ, după ḑisa Moţuluĭ.

Tribuna Popor., (Arad), II, No. 186

Când eştĭ păgubit de ceva, fără ca prin acéstă să'ţĭ vie o pré mare supĕrare.

*
12428 **Atâta pagubă cât şi dobândă.**

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 177; *Rev. Ist.*, I, p. 235. — Fr. Damé, III, p. 172. — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

* △
Atâta pagubă câtă şi dobândă.

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

*
Atâta pagubă.

Al. Odobescu, Ψευδο, p. 183. — I. Negruzzi, *Conv. Liter.*, *XIII*, p. 29. — *Conv. Liter.*, *XIII*, p. 250.

* △
Atâta pagubă în ţéra Moldoveĭ.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Arată ne-păsarea. Daca nu vreĭ să'mĭ facĭ cutare trébă, nu am nicĭ pagubă nicĭ folos de tine.

*
12429 **Di zñie nu poţĭ si-aĭ diafur (cheare).[1])**

G. Zuca, *stud. c. Durazzo, Albania & c. Abela, Epir.*

Ḑice cel rĕŭ de pagubă.
Diafur, de la grecescul διάφορον, interes.
Cheare, vine din turcesce, şi are acelaş înţeles.

* △
12430 **A fi rĕŭ de pagubă.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — I. Puşcariŭ, *înv. c. Poiana-Mĕruluĭ, comit. Făgaraş, Transilvania.*

---

[1]) Din pagubă nu poţĭ să aĭ câştig.

Pentru cel care nu scie să sufere o pagubă cu răbdare şi supunere.

PĂGUBAŞ

Veḑĭ *Hoţ, Tâlhar.*

12431 **De n'ar fi păgubaşĭ n'ar fi nicĭ hoţĭ.**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 20; I, p. 69. — HINŢESCU, p. 139.

Veḑĭ *Hoţ.*

Intr'un mod ironic la adresa hoţilor. Corespunde fraseĭ atât de cunoscută a luĭ Alphonse Karr: *Que messieurs les assasins commencent.*

12432 * △ **Păgubaşul plătesce şi glóba.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Crusescĭ*, *j. Vasluĭu.*

1⁰ Adese-orĭ tot păgubaşul e osîndit, la judecată.
2⁰ Când unul face cheltuelĭ zadarnice spre a'şĭ aflà paguba.

12433 * **Tot păgubaşul plătesce óla spartă.**

AL. MARTINIAN. *c. Bucurescĭ*, *j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 12432.

12434 **Hoţu de păgubaş.**

Când vina se aruncă tot asupra celuĭ păgubit.

12435 * △ **Cine a furat să maĭ fure, pe dăunaş (păgubaş) să 'l spînzure.**

V. SALA, *dasc. c. Lunca*, *comit. Bihor*, *Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 12432.

A PĂGUBI

Veḑí *a Câştigà.*

PAHONT

12436 * △ A fi pahont.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j Vâlcea.*

Se ḑice unuĭ om înalt, bine legat la trup, dar crud la inimă şi murdar.

Pahonţiĭ, eraŭ cărăuşiĭ cariĭ urmăreaŭ armatele rusescĭ, când acestea veneaŭ saŭ treceaŭ prin ţéra nóstră.

PALMĂ

Veḑĭ *Frunte.*

12437 * A scurtà de o palmă pre cine-va.

FR. DAMÉ, III, p. 176.

A'ĭ tăĭà capul, şi cum ḑice francesul: *le raccourcir.*

PALMAC

12438 * △ Un palmac de moşie
Şi un sac de hârtie.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Moşie, Rĕzeş, Rĕzeşie.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 10612.

12439 * △ Dintr'un palmac
Mórte fac.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Moşie.*

Ca sa arĕte ne-înţelegerile dintre rĕzeşĭ (moşnenĭ).

PANĂ

12440 A avé pană formósă.

G. I. MUNTEANU, p. 121.

Veḑĭ *Condeĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11264.

Avoir une belle plume.

Prov. Franc.

PÂNDAR

Vedĭ *Bostană, Cimitir.*

PANTAHUZĂ

Vedĭ *Cap. XII, c. Pantahuză.*

PÂNZĂ

Vedĭ *Corabie.*

PAR

Vedĭ *Cap. VI, c. Par.*

12441 * △ **A deslegà funĭa de la par.**

A. Başotă, *prin* V. A. Forescu, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

A sfîrşì odată o trébă, o afacere, o judecată, etc.

12442 * △ **S'a apropĭat (apropĭet) funĭa la par.**

B. P. Haşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 1384. — S. Fl. Marian, *Inmorm. Rom.*, p. 322. — Fr. Damé, III, p. 182. — C. Teodorescu, *înv.*, *c. Lipova, j. Vasluĭu.* — I. Creangă, *Pov.*, p. 234.

* △ *S'a strîns funĭa la par.*

I. Creangă, *Pov.*, p. 320. — Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

A ajuns fringhia la par.

D-na El. Sevastos, p. 186.

* △
Funia e la par.

D-NA Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1⁰ A îmbĕtrânit; îşĭ aşteptă mórtea.

«Dómne! Rogu-te să fiŭ îngăduit măcar treĭ ḑile; în care să 'mĭ îngrijesc sufletul, să 'mĭ lucrez racla cu mâna mea astă slăbănógă, şi să mĕ aşeḑ singurel într'însa, şi după aceste facă mórtea ce va voì cu mine; căcĭ vĕd eŭ bine că *mi s'a strîns funia la par;* încep a slăbì vĕḑênd cu ochiĭ». — I. CREANGĂ.

2⁰ Nu maĭ póte răbdà.

PARA

Veḑĭ *Cârcĭumă, Gură, Insurătóre, Lene, Vin, Vînător, Vrabĭe.*

*
12443 Găsescĭ parale în drum şi tot trebue să le numerĭ.

C. MĂRĂCINE, *ing. c. Slatina, j. Olt.*

Veḑĭ *Ban.*

Acelaş înţeles ca la No. 11110.

12444 Parale albe pentru ḑile negre.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 3. — *Abec. Ilustr.* p. 28. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 705.

*
Pradzĭ alghi tri dzîle lăĭ.[1])

N. ST., *c. Nijopole, Macedonia.*

*
Paradzĭ alghi trî dzîle lăĭ[2])

I. COYAN, *prof. c. Samarina, Epir.*

Veḑĭ *Ban.*

Acelaş înţeles ca la No. 11127.

---

[1]) Parale albe pentru ḑile negre.
[2]) Parale albe pentru ḑile negre.

«Pe lângă acestea maĭ aveà strînse şi *părăluţe albe pentru ḑile negre,* căcĭ lega paraoa cu ḑece nodurĭ şi tremurà după ban.» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 3.

Tgi spargna a tems, quel ha el basegns.[1]

Prov. Retoromanş.

Spar' in der Zeit, so hast du in der Noth.[2]

Prov. Germ.

Of saving comes having.[3]

Prov. Engl.

Ac accé cara ghiún iciún dîr.[4]

Prov. Turc.

* △

12445 Cincĭ parale şĭ-o lĕscae
Şĭ pelea de pe c....

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Cur.*

Pentru un lucru de mic preţ. Atât este preţul ce se oferă, în batjocură.

* △

12446 Parale glod, le întorc cu furca prin pod.

IULĬU VULCĂNESCU, *Sc. Inst. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

In deriḑere, arĕtând lipsa de banĭ.

* △

12447 Cine are parale
Cumpĕră basmale.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Cine are parale de prisos le dă pe lucrurĭ nefolositóre.

---

[1]) Cine economisesce la vreme, are la nevoĭe.
[2]) Economisesce la vreme, ca să aĭ la trebuinţă.
[3]) Din economie vine averea.
[4]) Banĭ albĭ pentru ḑile negre.

12448 **Paraoa, ochĭul draculuĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 51. — G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dâmboviţa.*

Veḑĭ *Ban.*

1⁰ Adică banul te înşală (Golescu).
2⁰ Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 11084.
Veḑĭ origina ḑiceriĭ la No. 439.

* △
12449 **Ce folos de cuşmă lungă**
Dacă nu 's parale 'n pungă.

Gr. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.*

Nascerea, o posiţie maĭ ridicată în societate nu preţuesc nimica dacă averea lipsesce.

12450 **Ar da tămâe luĭ Dumneḑeŭ şi nu se 'ndură să dea parale.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 64; III, p. 77. — Hinţescu, p. 79.

Pentru cel sgârcit.

* △
12451 **Cine nu cruţă paraoa, nicĭ de galben (galbin) nu 'ĭ e milă.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 59; III, p. 73. — Hinţescu, p. 141. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 153. — D-na E. B. Mawr, p. 85. — Nic. Mateescu, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Cine nu cruţă paraoa nu cruţă nicĭ galbenul.

I. G. Valentineanu, p. 29.

Averea se face din micĭ economiĭ.

POVESTEA ÎMPĔRATULUĬ

Aŭ plecat odată câţĭ-va după milă
Ca sa strîngă zestre pentru o copilă,
Care pré saracă erà, şi sĕrmană.
Şi să o marite îşĭ făceà pomană.

Umblând dar eĭ ast fel prin case a cere
La ómenĭ maĭ nobilĭ şi maĭ cu avere,
Intrară 'ntr'o curte unde nemeriră
Ocărĭ, cértă, gură; în care audiră
Că stăpânul casiĭ un bănuţ perduse
Şi slugile tóte erà de el puse:
Uniĭ aşternutul scuturà din case,
Alţiĭ cerneà praful care 'l măturase,
Alţiĭ ĭar prin curtea cea mare, ca hanul,
Cĭuruia gunoĭul să 'ĭ găséscă banul.
Vĕdênd eĭ acésta pré mult se mirară
Ş'aŭ dis, întru sine, că 'n zadar intrară
Şi *négră saŭ albă* fără să 'ĭ vorbéscă
Deteră să plece, l'alţĭ să năzuéscă.
Dar el cum îĭ vede că 'ndĕrăt porniră
Chĭemă să 'ĭ întrebe pentru ce veniră?
Eĭ stà 'n chibzuire cum să'ĭ pomenéscă,
(Vĕdêndu'ĭ scumpetea), să nu'ĭ ocărască.
Dar el tot dorindu'ĭ 'l-aŭ spus cam de silă
Că strîng să 'nzestreze p'o fată de milă.
El cum îĭ aude nu 'ĭ lasă să ĭésă,
Iĭ chĭémă îndată cu cinste în casă,
Intră 'n cercetare ce-aŭ strîns pân'acuma?
Cât maĭ trebuesce să 'mplinéscă suma?
Şi spuindu'ĭ scóse punga luĭ îndată
Şi 'nzestră pe fată cu sumă 'nsemnată,
Dicênd: nu vĕ pară lucru de mirare
Că fac pentru un ban atâta cătare,
De n'aşĭ fi fost ast-fel cu bună îngrijire,
Să 'mĭ păstrez averea cu neră sipire,
N'aşĭ fi avut astă-dĭ nicĭ chiar pentru mine,
Ne cum s'am prisosurĭ să fac cuĭ-va bine.
Eĭ plecând pe pórtă destul se mirară.
De aşa vedere cĭudată şi rară.
De şi unul dice, din minte puţină,
Că, scump la tărîţe, eftin la făină.

A. PANN.

Take care of the pence, and the pounds will take care of themselves.[1])

Prov. Engl.

12452 * △ Paraoa e micá dar loc mare prinde.

A. PANN, *Edit.* 1889, p 60; III, p. 74. — HINŢESCU, p. 141. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Arată puterea banuluĭ.

[1]) Păzesce banul. şi livra se va păzi singură.

Pecuniæ omnia obediunt.[1]

Prov. Lat.

L'argent comptant l'emporte.

Prov. Franc.

L'oro governa il mondo.[2]

Prov. Ital.

Todas las cosas obedecen a la pecunia.[3]

Prov. Span.

Geld regiert die Welt.[4]

Prov. Germ.

Money commands all.[5]

Prov. Engl.

12453 **Cu paraua ta ĕţĭ găsescĭ beleaua ta.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 30.

Singur cu paraoa (paraua)
Să-mĭ găsesc beleaoa (beleaua).

A. PANN, II, p. 144. — HINŢESCU, p. 141.

Cu paraoa
Imĭ găsesc singur beleaoa.

A. PANN, *Fab.*, II, p. 67.

Sĕ ḑice când cu cheltuĭala ta, vrênd să facĭ un bine, daĭ dĕ belea (GOLESCU).

---

1) Tóte ascultă de ban.
2) Aurul stăpânesce lumea.
3) Tóte ascultă de ban.
4) Banul stăpânesce lumea.
5) Banul stăpânesce totul.

12454 **Çu paraua mea, şî pĕ Dómna mea.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 30. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 161.

Arată puterea banilor (GOLESCU).

Qui a de l'argent a des coquilles.

Prov. Franc.

Chi ha quattrini, ha tutto.[1])

Prov. Tosc.

Quien dinero tiene, alcança lo que quiere.[2])

Prov. Span.

Baar Geld kauft.[3])

Prov. Germ.

A penny in my purse will bid me drink, when all the friends I have will not.[4])

Prov. Engl.

Penningen giör kiöpet.[5])

Prov. Sved.

12455 **De când n'am vĕdut paraoa**
I-am uĭtat cum e turaoa.

A. PANN, I, p. 17.

Pentru cel sărac.

12456 ***Fuge parălu câ'ĭ stronghilŭ.**[6])

G. ZUCA, *stud. c. Turia, Epir.*

Vedĭ *Ban.*

---

[1]) Cine are banĭ, are tot.
[2]) Cine are banĭ atinge ce vroesce.
[3]) Banĭ peşin cumperă.
[4]) Un ban pe care 'l am în buzunar o să'mĭ dea de beut, pe când toţĭ prieteniĭ meĭ nu 'mĭ ar dà.
[5]) Banul face cumperătura.
[6]) Fuge banul că 'ĭ rotund.

Ḑice cel cheltuitor, arĕtând cât de lesne se cheltuesce banul.

Argent est rond il faut qu'il roule.

Prov. Franc.

I danari son tondi e ruzzolano.[1])

Prov. Tosc.

Det Geld is rund.[2])

Prov. Hannov.

Penge ere runde.[3])

Prov. Danez.

Peníngr er krínglóttr, svo hann velti milli allra landa.[4])

Prov. Island.

12457 *Parălu furat fuge ca gharghir.[5])

G. Zuca, *stud. c. Berat, Albania & c. Abela, Epir.*

Banul rĕŭ câştigat, nu folosesce la nimic.

Male parte, male dilabuntur.[6])

Prov. Lat.

Ce qui vient du diable, retourne au diable.

Prov. Franc.

La robba và con la vein.[7])

Prov. Bolones.

---

[1]) Baniĭ sunt rotunḑĭ şi se rostogolesc.
[2]) Banul este rotund.
[3]) Banul e rotund.
[4]) Banul e rotund de aceea se rostogolesce împrejurul lumeĭ întregĭ.
[5]) Banul furat fuge ca argintul viŭ.
[6]) Cele rĕŭ câştigate, reu sĕ prăpădesc.
[7]) Averea se duce cum a venit.

Wie gewonnen, so zerronen.[1])

Prov. Germ.

So got, so gone.[2])

Prov. Engl.

*

12458 Parădzli di haràme la hĭatriçéle s'duc.[3])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No 12457.
De aci sĕ vede că bóla e privită ca o pedépsă pentru fapte rele.

*

12459 Până când nu bagĭ cĭórli t'ună pâpuce, nu sciĭ ci acsizésce parălu.[4])

G. ZUCA, *stud. c. Samarina, Epir.*

Până nu eştĭ sărac lipit, nu cunoscĭ valórea banuluĭ.

*

12460 Câţĭ pradzî va's daĭ, ahâta carne va s'lieĭ.[5])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Cât daĭ, atâta ieĭ.

*

12461 P.rălu câtu 'ĭ dulçe, ahât éste ş'amar.[6])

C. IONESCU. *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Ban.*

Banul aduce plăcerĭ ca şi supĕrărĭ.

Argent ard gent.

Prov. Franc.

[1]) Cum a venit, aşa s'a dus.
[2]) Cum a venit, aşa s'a dus.
[3]) Banii câştigaţĭ pe nedrept la doctoriĭ sĕ duc.
[4]) Până când nu bagĭ piciórele într'un papuc nu sciĭ ce preţuesce banul.
[5]) Câţĭ banĭ o să daĭ, atâta carne o să ĭeĭ.
[6]) Paraua cu cât îĭ dulce, atât este şi amară.

12462 *Na prălu, dă-m̃ĭ cîvgălu.[1])

N. St., c. *Nijopole, Macedonia.*

Imprumuţĭ şi daĭ de belea.

12463 *Parălu i minte, parălu i vâsiľe.[2])

G. Zuca, *stud.* c. *Perivoli, Epir.*

Arată puterea banuluĭ.
Veḑĭ No. 11143 & 11158.

Pecunia impetrat omnia.[3])

Prov Lat.

L'argent fait tout.

Prov. Franc.

Tudo póde o dinheiro.[4])

Prov. Portug.

Geld macht Alles.[5])

Prov. Elveţ.

Penningen förmår allt.[6])

Prov. Sved.

Il danaro e un compendio del poter humano.[7])

Prov. Ital.

12464 *Prălu i Dumnidzĕ, prălu i suflit.[8])

G. Zuca, *stud.* c. *Culona, Albania.*

Veḑĭ *Ban.*

Acelaş înţeles ca la No. 12463.

---

[1]) Na banul, dă-mĭ gâlcévă.
[2]) Banul e minte, banul e rege.
[3]) Banul face tot.
[4]) Totul póte banul.
[5]) Banul face tot.
[6]) Banul face tot.
[7]) Banul este un resumat al putereĭ omenescĭ.
[8]) Paraoa e Dumneḑeŭ, paraua e suflet.

12465 * Umblă ca paraua din mână în mână.

Fr. Damé, IV, p. 195. — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Veḑĭ *Ban.*

Acelaş înţeles ca la No. 11131.

«Are să ajungă *să umble ca paraua din mână în mână.*»

12466 * Trăiesce ca parauoa în punga săracului.

Fr. Damé. IV. p. 175.

Veḑĭ *Ban.*

Acelaş înţeles ca la No. 11177.

12467 * △ Parale bătute ca curu popeĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Adică parale multe.

12468 Când îţĭ intră paraoa în mână légă-o în nouĕ nodurĭ.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 59; III, p. 73.

Când îţĭ intră paraua în mână lég'o cu ḑece nodurĭ.

Hinţescu, p 82.

Adică să fiĭ econom.

12469 * △ Légă paraoa cu ḑece nodurĭ.

B. P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.* p. 2628. — I. Creangă, *Pov.* p. 3; *Conv. Liter.* IX, p. 283. — Fr. Damé, II, p 268; III, p. 130. — Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.* — C. Teodorescu, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Adică tremură după ban, e sgârcit.

«Pe lângă acestea maĭ aveà strînse şi părăluţe albe pentru ḑile negre; căcĭ *legà paraua cu ḑece nodurĭ* şi tremura după ban.» — I. Creangă.

12470 **Nu scie cum sĕ câştige paraoa.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 63; III, p. 77. — HINŢESCU, p. 141.

Pentru cel care cheltuesce fără nicĭ o socotélă.

12471 *△ **A nu avé para frântă.**

C. TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

Vedĭ *Lene.*

Arată o lipsă desăvîrşită de banĭ.

Ne pas avoir un rouge liard.

Prov. Franc.

12472 * **A nu avé (nicĭ) o para chĭóră.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 158; III, p. 128. — HINŢESCU, p. 141. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 3.

Acelaş înţeles ca la No. 12471.

12473 **A fi lefter de parale.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 379.

Vedĭ *Lefterea.*

Acelaş înţeles ca la No. 12472.

«Este ififliŭ, *lefter de parale.*»

Chargé d'argent comme un crapaud de plumes.

Prov. Franc.

12474 *△ **Iĭ plin de parale ca cânele de purecĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Avere.*

Adică are banĭ mulţĭ. Vedĭ No. 11066.

12475 **Pentru o para îşĭ pune ştreangul de gât.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 63; III, p. 77. — HINŢESCU, p. 141.

Pentru cel sgârcit.

*
12476 **A fi treĭ d'o para.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Pentru ceva de mic preţ.

* △
12477 **A'l scie câte parale face.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *a Cântărì.*

Adică cât preţuesce cine-va. Se ḑice maĭ ales, într'un mod ironic, despre omul, care nu e mare lucru de dînsul. Francesul ḑice: *je sais ce qu'il vaut.*

*
12478 **Nu face parale.**

Nu valoréză nimic. Se ḑice pentru ómeniĭ ca şi pentru lucrurĭ.

* △
12479 **A luà pre cine-va la treĭ parale.**

A. PANN, III, p. 53. — BARONZI, p. 41. — G. I. MUNTEANU, p. 72. — I. IONESCU, III, p. 191. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 315. — FR. DAMÉ, III, p. 183. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

A luà în treĭ parale.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 277, 521, 766, 889, 918 & 1243. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 40.

* △
A'l face de treĭ parale.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Când pe unul îl zoresce cu vorba altul maĭ mare, cerêndu'ĭ socotélă de ce-va.

2⁰ Când ocărescĭ, batjocorescĭ rĕŭ pre cine-va.

«— ... Nu cum-va aĭ poftì óre să te puĭ la taĭfasurĭ cu Dumneḑeŭ?
«— Dar sciĭ că te pré întrecĭ cu şaga, Ivane.
«— Aşa ţĭ-e tréba? Încă *mă ĭeĭ la treĭ parale?* Paşol na turbinca, Vidma!
«— Mórtea atuncĭ se vîră în turbincă, şi Ivan o pune la pastramă.» — I. Creangă, *Pov.* p. 315.

* △

12480 A'l face de douĕ parale.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

* △

De nu face (nicĭ) douĕ parale.

Şezĕtórea, II, p. 74. — Gavr. Onişor, *prof.* c. *Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 12479.

«L'a ocărît *dĕ nu face nicĭ douĕ parale.*»

12481 Astă-ḑĭ când are parale,
Mănâncă zaharicale.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 50; I, p. 130. — Hinţescu, p. 141.

Veḑĭ *Astă-ḑĭ.*

Pentru omul ne-chibzuit în cheltuĭelile sale şi ne-prevĕḑĕtor.

12482 A nu avé para de ac.

A. Pann, II, p. 89.

A fi cu desăvîrşire sărac.

Eĭ încă numĕr şi aniĭ *când n'aveaĭ para de ac,*
Şi acum te jocĭ cu baniĭ turnându'ĭ din sac în sac.

A. Pann.

PARTE

12483 Fă parte celor şapte ca şî celor opt.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 114.

Adică dĕ opotrivă să împarţĭ şî la mulţĭ şî la puţinĭ (GOLESCU).

12484 **Şî cu parte şî cu părticică.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 97.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce ĭeaŭ maĭ multe părţĭ, maĭ multe slujbe dĕ cât li sĕ cuvine (GOLESCU).

12485 **La unul parte şi altuĭa părticică.**

A. PANN, *Nastratin-Hogea*, p. 21.

Când se dă unuĭa mult şi altuĭa maĭ puţin,

PASCALIE

12486 **A'şĭ pĭerde pascalia.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 595. — LAZAR ŞĂÎNEANU, *Dict.* p. 597.

A'şĭ pĭerde pascaliile.

A. DE CIHAC, *Dict. Etym.* II, p. 684. — *Rev. Archeol. VI*, p. 254. — G. I. MUNTEANU, p. 121.

Vedĭ *Calendar*.

A 'şĭ pĭerde socotelile, a se zăpăcì.

Pascalia erà un calendar în care se arĕtà data Pascilor şi datele celor-l-alte serbătorĭ, chĭar după definiţia luĭ Du Cange: «*Paschale festum, in paschalibus istis cyclis non modo paschalis diem, sed et annos vel mundi, vel Diocletiani aliaque festa præcipua et jejunia describebant.*»

E de obşte cunoscută snóva cu popa care, furându-i-se parte din bobiĭ cu cariĭ numeră ḑilele până la începutul postuluĭ cel mare, nu maĭ scia când începeà şi când trebuĭa să cadă Pascele.

CALENDARUL POPEI

Intr'o vreme-a fost, se spune, de demult pe când a fost,
Intr'un sat un popă hîtru şi de carte nu prea pré prost,
Căcĭ ḑiceà şi de călare *tatal nostru* pe de rost.

Numaĭ una dintre tóte s'a 'ntîmplat de nu sciă
Serbătorile, şi 'n carte să le cate nu puteă.

* * *

Ast-fel ĭérna prin câslegĭ s'a luat el l'a 'ntrebat
Când se 'ncepe postul mare. Şi de 'ndată ce-a aflat,
Ca să ţină bine minte
Cât maĭ este maĭ nainte;
Bobĭ de bob a căutat
Şi s'a pus de-a numĕrat:
Câte ḑile
Atâtea fire.

* * *

Iară când a isprăvit
Bobul tot de socotit
Fără grijă nicĭ habar
Puse bobu 'n buzunar
Şi cum ḑiua se trecea
Câte-un bob şi el scotea
Şi 'l mâncă
Orĭ lepĕdă
(Cum socoţĭ şi Dumnétă).

* * *

«Iacă asta-ĭ trébă bună,
«Ḑice popa! tot aşa
«Câte unul, câte unul
«Câte-un fir voĭu tot luă
«Şi precum îmĭ este bobul
«Dupa ḑile numĕrat
«Am să es cu socotéla
«Cap în cap, taman, curat:
«Tocmaĭ când din buzunaru-mĭ
«Bobul tot s'o isprăvi,
«Şi lăsatul cel de brânză
«Hop, atunce va veni.
«Ş'apoĭ, haide, 'ncepe postul:
«Şépte septĕmânĭ postescĭ
«Şi cu una, ba cu alta
«Tocma 'n Pascĭ mi te trezescĭ
«Bine, ḑĕŭ, c'am maĭ scăpat,
«De pîrdalnicul de ḑile cât aveam de numĕrat,
«Nu de alta, dar ţi'ĭ frică
Nu cum-va să n'o păţescĭ
«Când cu patru ochĭ, în lume,
«Ca un cleric te numescĭ.»

* * *

Insă ĭécă de întîmplare preotésa'ĭ într'un rînd
Maĭ grijind ca gospodina ş'antereul scuturând
Nimeri colò şi bobul, cât eră prin antereŭ
Şi de-odată ḑise 'n gându'ĭ:
«Uĭt'te, bĭetul popa meŭ,

«Bată-l hazu, 'ĭ place bobul!
«Ş'apoĭ dóră nu mi-a spus
«Că puteam în tot-dé-una
«Cât de mult să'ĭ fi tot pus
«Ca să ródă cât o vrea
«Şi cât dinţiĭ i-or ţinea!»
Şi de milă preotésa vorbă multă n'a făcut
Ci aducêndu-şĭ bob îndată, buzunarul ĭ-a umplut.

* * *

Iară popa nicĭ gândeà
Socotéla şĭ o scià.
Şi cum-va de se 'ntîmplà
Vr'un creştin de 'l întreba:
Cât maĭ este pân' la post, atuncĭ mâna 'n antereŭ
Scoborînd, cătându'şĭ bobul, îĭ ḑicea:
«De! dragul meu,
«Mare'ĭ Dómne, şi 'ndurată
«Mila celuĭ pré înalt,
«Post, îmĭ pare, nu maĭ este
«Anul ista nicĭ cel'alt!
«Este încă! N'aĭ nevoe!
«Pân la post maĭ este vreme.
«Când o fi el, postul, lasă
«Că vě spun eu! Nu te teme.»

* * *

Bietul popă tot prin cerurĭ şi la cel înalt gândeà,
Dar de mila preoteseĭ nicĭ prin minte nu'ĭ treceà!
Dar odată, când se duce popa nostru 'ntr'un alt sat,
Vede pascĭ şi ouě roşiĭ; şi de-acésta minunat
Ḑice:
— «Ce, mě rog? ce este ómenĭ bunĭ? Orĭ ce-aţĭ paţit
Ca să faceţĭ ouě roşiĭ?
— «Dacă vremea le-a venit...
— «Cum se póte?
— «Se 'nţelege! Nicĭ atâta să nu scim!
«Mâne 's Pascele doar, tată! Mâncăm pască şi ciocnim!»

* * *

Ce să facă atuncea popa? Lucrul naibeĭ, nu'ĭ curat:
El îşĭ scia socotéla, bob, la dracul, numěrat?
Haĭ cu bob cu tot a-casa! Lasă trebĭ şi lasă tóte
Şi din dél când satu 'şĭ vede, striga 'n grabă cât ce póte:

* * *

«Heĭ! he heĭ! Noróde, glóte!
«Ce şedeţĭ şi nicĭ gândiţĭ?
«Mânĭ îs Pascele, bre! Mâne!
«N'auḑiţĭ?... Postiţĭ! Postiţĭ!

T. Speranţia.

PAŞAPORT

Vedĭ *Paşuş*.

12487 * A 'ĭ dà paşaportul.

S. I. GROSSMANN, *Dicţ*. p. 73.

Vedĭ *Păşuş*, *Rĕvaş*, *Tescherea*.

A gonì pre cine-va, a 'ĭ dà drumul.

PĂSTOR

Vedĭ *Turmă*.

12488 * A pĭerit păstorul, s'a risipit oile.

IORD. GOLESCU, *Mss*. II, p. 4. — FR. DAMÉ, III, p. 193.

Adică cum pĭere stăpânul, tóte slugile fug (GOLESCU).

12489 * △ Păstorul când vré mulge şi ţapiĭ, dar în loc de lapte dă sânge.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*.

Vedĭ *Cĭoban*.

Acelaş înţeles ca la No. 11550.

Τράγον ἀμέλγειν.[1]

Prov Elin.

Mulgere hircum.[2]

Prov. Lat.

Le bon berger tond, n'escorche pas.

Prov. Franc.

12490 Păstorul cel bun, cel ce tunde şî nu belesce.

IORD. GOLESCU, *Mss*. II, p. 58.

---

[1]) A mulge ţapul.
[2]) A mulge ţapul.

Adică stăpânul cel bun, cel ce ĭeà fără a despuia (GOLESCU).

12491 Păstorul cel bun, cel ce privegh̆iază şî ḑiua şî nóptea.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 58.

Adică stăpânul cel bun (GOLESCU).

12492 * Păstorul cel bun îşĭ dă vĭĕţa pentru oile sale.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică stăpânul pentru supuşiĭ sĕĭ saŭ slugile sale.

Păstorul cel bun îşĭ pune vĭéţa sa pentru oĭ.

IÓN, 10. 11. EZEC. 40. 11. ISAĬA, 34. 12. 13.

12493 Cum e păstorul aşa şi turma.

I. G. VALENTINEANU, p. 12.

Adică după stăpân şi slugile saŭ supuşiĭ.

12494 * △ Vaĭ de turma fără păstorĭ.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Adică popor fără conducĕtor.

12495 * Sunt ca nisce câĭnĭ fără păstorĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Umblă zăpăciţĭ, ne sciind ce să facă.

12496 * O turmă şi un păstor.

NIC. MUSTE, *Letop. Mold.,* III p. 30.

Veḑĭ *Turma.*

A se adăoga la No. 2569.

«Carii din boieri n'aŭ încăput la boierie pe toţi iĭ aveà (Mihaĭ Racoviţă Vodă) la cinste şi aveà trecere; şi din boierĭ nimene nu erà în prepus, saŭ în vre-o grijă, ce erà pace şi linişte între toţĭ. Cum ḑice erà *o turmă şi un păstor*. Şi domnià ţéra cu cumpĕt bun, şi la judecată fórte cu dreptate, şi nimĕruĭ nu'ĭ erà poprită uşa.» — Nic. Muste.

PASTRAMAGĬU

12497 * **Pastramagiŭ.**

Lazar Şăineanu, *Dict.* p. 528.

Pentru omul mojic.

PĂŞUŞ

12498 * △ **Iĭ dă păşuşu.**

Iulĭu Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Veḑĭ *Paşaport, Rĕvaş, Teşcherea.*

Il gonesce, îl alungă din slujbă.

Paşuş se ḑice, în Ungaria, pentru biletul de vînḑare a vitelor.

PĔCURAR

12499 * △ **Cu pĕcurarul când trăescĭ**
Trebue să te mânjescĭ.

A. Pann, I, p. 60. — Hinţescu, p. 139. — A. Gorovei, *c. Selişte, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Schĭop.*

Acelaş înţeles ca la No. 5887.

Χωλῷ παροικεῖς κἂν ἐνὶ, σκάζειν μάθεις.[1]

Prov. Elin.

[1]) De locuescĭ lângă un schĭop, te învețĭ a schiopĕtà.

Si juxta claudum habites, subclaudicare disces.[1]

Prov. Lat.

Chi pratica col zoppo, impara o zoppicare.[2]

Prov. Ital.

Bei Lahmen lernt man hinken,
Bei Säufern lernt man trinken.[3]

Prov. Germ.

If ye gang a year wi' a cripple, ye'll limp at the end o't.[4]

Prov Scot.

PEDEPSIT

12500 **Pedepsituluĭ pedépsa a se îndoì nu trebue.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 148.

Pedepsituluĭ nu trebue a i se adaoge pedépsa.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 38.

Maximă juridică Un om nu se póte pedepsì îndoit pentru o greşală.

PERDAF

Vedĭ *a Rade.*

12501 *

A'ĭ dà un perdaf.

L. ŞĂINEANU, *Dict.* p. 606. — FR. DAMÉ, VI, p. 202. — GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna.*

---

[1]) De locuescĭ lângă un schĭop, te înveţĭ a schĭopetà.
[2] Cine merge (trăesce) cu schiopul, se învaţă a schĭopĕtà.
[3]) Cu schĭopiĭ te înveţĭ a schĭopeta, cu beţiviĭ te înveţĭ a bé.
[4]) Daca mergĭ un an cu un schĭop, la finele anuluĭ veĭ schĭopeta şi tu.

*
A'ĭ trage un perdaf.

S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 112.

A'l certà, a'l luà în rĕspĕr.

PESCAR

Vedĭ *Cap. IX, c. Pescar.*

PEŞCHEŞ

*
12502 Pischese dulĭ, ma curlu fireaţlu.[1])

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir.*

Zugrăvesce de minune administraţia turcéscă.

PEŞIN

12503 Câţĭ daŭ peşin, cânt cu fluer,
Iar câţĭ nu, din buze şuer.

A. PANN, *Nastrat. Hogea.* p. 46.

Să vinḑĭ pe banĭ gata, ĭar nicĭ odată pe datorie, daca vreĭ să nu te căescĭ.

De la turcescul *peşin, peşím,* banĭ gată; persan, *pîşîn,* vulg. *peşîn,* înainte, dinainte; banĭ gata; cariĭ se trag de la turcescul *şim, şimdi,* acuma, îndată.

12504 Peşingea
Pe epîngea.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 133; II, p. 86.

Peşingea
Pe ipîngea.

HINŢESCU, p. 142. — FR. DAMÉ, II, p. 231.

Vedĭ *Ipîngea.*

Adică vînḑare pe banĭ gata.

---

1) Plocon (peşcheş) du'ĭ, dar păzesce'ţĭ curu.

«Maĭ bine *peşingea pe epîngea,* de cât cu toptanul şi baniĭ la anul.»

Peşingea, adv. cu banĭ gata.

PÉTRĂ

12505 Piĕtra dĕ ascuţit, însuşĭ ea nicĭ cum taĭe, ĭar cuţitul tăĭos ĕl face.

JORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 52.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce pĕ alţiĭ învaţă, ĭar eĭ nu sĕ învaţă (GOLESCU).

PĬAŢĂ

Veḑĭ *Diminéţă, Vînat, Vorbă.*

PICURAR

12506 Di la códa oilor s-cunósci bunlu picurar.[1])

Dr G. WEIGAND, *Zweit. Jahr.*, p. 152.

Adică stăpânul după starea slugilor saŭ supuşilor sĕĭ.

Au sénéchal de la maison
Peut-on connaître le baron.

Prov. Franc. XIV-e Siècle.

12507 Carĭ di lupchĭ sĕ-aspari, nu's façi picurar.[2])

D-r G. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 172.

Acelaş înţeles ca la No. 322.

L'ci qui n'vout nin broûler, qu'i n'vasse nin â feu.[3])

Prov. Wallon.

---

[1]) De la códa oilor se cunósce bunul pĕcurar (cĭoban).
[2]) Care de lupĭ se sperie, nu se face pĕcurar (cĭoban).
[3]) Acel care nu vré să se ardă, să nu se ducă la foc.

Chi non vuole infarinarsi, non vada al molino.[1])

Prov. Ital.

Qui no vol pòls que no vaya á l'era.[2])

Prov. Catal.

Wer nicht bestauben will, bleib' aus der Mühle.[3])

Prov. Germ.

PĬEDICĂ

12508 S'a rupt pĭedica.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p, 64.

Sĕ ḑice pentru óre-ce poprit, când i sĕ dă dĕslegare şî începe a se pune în lucrare (GOLESCU).

PILĂ

Veḑĭ *Milă, Pisică.*

12509 * — Ce facĭ pilă?
— Nicĭ o ţîră.
— Dar tu cĭocan?
— Heĭ! Heĭ! baraban.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Se ḑice, în glumă şi în ne-păsare, când vré cine-va să întrebe pe altul de sănătate.

12510 * △ Nu umblà cu pila în turétcă.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ. j. Vasluĭu.*

Adică cu viclenia.

[1]) Cine nu vré să se umple de făină, să nu mérgă la móră.
[2]) Cine nu vré (să se umple de) praf, să nu mérgă la arie.
[3]) Cine nu vré să fie prăfuit, să sté în afară de móră.

A PILÌ

12511 **Câte puţin pilind, cel maĭ frumos ac veĭ scóte din cel maĭ urît fier.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 36.

Adică câte puţin învĕţând pĕ óre-cine, ĕl facĭ desăvîrşit învĕţat (GOLESCU).

* △

12512 **A fi pilit (chilit).**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Adică bét.

PILUG

Vedĭ *Gol, Sărac.*

A PÎRÎ

Vedĭ *Turc.*

PIRON

Vedĭ *Burete.*

* △

12513 **A face piróne.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭ.*

* △

A tăĭà la pirône.

S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 79. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Cuĭu.*

1° Acelaş înţeles ca la No. 3504. — *J. Olt.*
2° Suferă grozav de frig; tremură dĕ 'ĭ dîrdîe masălele.

PISĂLOG

Vedĭ *Bătbat.*

PIŢULĂ

12514 * △ **Nu i sĕ îmbulzesc piţulele în buzunar.**

Ión Puşcariu, c. *Poiana-Mĕrului, comit. Făgăraş, Transilvania.*

Adică e sărac.

PIUĂ

12515 * △ **A bate apă 'n piuă.**

Laurian & Maxim, I, p. 127. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 1267. — S. I. Grossmann, *Dict.*, p. 246. — *Sc. Norm. Inv. prin* P. Gârboviceanu, *profesor.* — Iuliu Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stiubieni, j. Dorohoi* — Baronzi, p. 44. — S. Mihailescu, *Şezătórea,* II, p. 220. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — I. Popescu, *înv c. Dobreni, j. Ilfov.* — Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.* — Zoe Mihailescu, *înv. c. Buşteni, j. Prahova*

A bate apă în piâ.

Dim. Cantemir, *Ist. Ieroglif.* p. 378.

A pisà apă în piuă.

Laurian & Maxim, I, p. 672. — I. G. Valentineanu, p. 35.

Bate apa în piuă să alégă unt.

I. Creangă, *Pov.* p. 118; *Conv. Liter.*, 1877, p. 376. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea. j. Dorohoi.* — M. Troteanu, *înv. c. Stăncesci, j. Botoşani.*

Vedĭ *Apă.*

A nu face nimic cu spor, a se muncì zadarnic să facă ce-va.

«Iară de aŭ fost, lucrul acesta cu mijlocia nóstră să se caute, chipul al triilea, adecă adevěrat epitropul Corbuluĭ de faţă a fi ar fi trebuit, carile noĭ ne vom judecà, ca cum singur Corbul ar fi, saŭ astă-ḑĭ primitor, saŭ astă-ḑĭ neprimitor gĭudecăţiĭ nóstre să se arěte; ce acum aevė este, că şi aceste ispite sûnt şi *apă în piâ bătută*, însă ispită ca acĭasta prin alt chip lor asemenea, ĭar prin mine să o facă.» — DIM. CANTEMIR, p. 378.

«De gėba maĭ *baţi apa 'n chiuă să s'alégă unt*, că nu s'alege nicĭ odată.» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 118.

Ὕδωρ ὑπέρῳ πλήττειν.[1])

Prov. Elin.

Aquam in mortario tundere.[2])

Prov. Lat.

Battre l'eau.
Dans un mortier l'eau ne pile.

Prov. Franc.

Batter l'acqua nel mortaio.[3])

Prov. Ital.

Er schifft im Winde.[4])

Prov. Germ.

12516 **A nu'l nimerì nicĭ în pioă.**

I. G. MUNTEANU, p. 72.

* △
Să'l punĭ în piuă şi nu'l sgodescĭ.

IULĬU GROFŞOREANU, *c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

* △
Să'l puĭ în piuă, şi să daĭ cu chilugul peste el, şi nu'l nemerescĭ.

E. I PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j Covurluĭu.*

---

1) A bate apa cu pisălogul.
2) A bate apa în piuă.
3) A bate apa în piuă.
4) A călětorì în vînt.

Cât să umbli să'l pipăescĭ,
Nicĭ în pioă nu'l nemerescĭ.

A. PANN, III, p. 63.

Cât să umbli să'l pipăĭescĭ,
Nicĭ în piuă nu'l nimerescĭ.

HINŢESCU, p. 145.

Arată isteţimea, şiretenĭa, viclenia unuĭ om.

12517 * △ **A plecat la muncă calare pe piuă.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

1⁰ Pentru cel leneş.
2⁰ Inţeles pornografic.

12518 * △ **A se pune piuă (cuĭ-va).**

L. ŞĂĬNEANU, *Dicţ.* p. 620. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se pune pioă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 75.

1⁰ Când unul se suĭe pe spinarea saŭ pe umeriĭ cuĭ-va pentru a se urcà unde-va.
2⁰ A'l ajutà să isbutéscă, să ajungă unde-va.

«Apoĭ credincĭosul luĭ *puindu-se pioă,* Fĕt-frumos se urcă pe dînsul; d'acì pe cóma ziduluĭ şi sărì în grădină.» — P. ISPIRESCU.

Faire la courte-échelle.

Prov. Franc.

12519 **A fi ca bătut în piuă.**

A. PANN, *Moş Alb,* I, p. 15.

Adică ameţit, zăpăcit.

12520 * △ A umblà ĭute ca piua.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ ce merge încet.

PÎZDĔRIE

Veḑĭ *Puzderie.*

12521 Ca pîzdĕriĭ sĕ aprinde.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.*, p. 5.

Se ḑice despre omul ĭute.

S'enflammer comme de l'étoupe.

Prov. Franc.

12522 * Pîzdĕrie.

Adică o mulţime ne-numĕrată.

PLĂCINTAR

12523 * Gogoşile plăcintaruluĭ.

Palavre spuse cu iscusinţă de plăcintar când îşĭ desfăceà marfa.

PLAN

12524 * △ A'l dà pe planul al nouĕlea.

Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvu Roşu, j. Argeş.*

Adică la o parte, în umbră.

PLĂSEA

12525 I sĕ mişcà plăselele.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 7.

Adică este pĕ sfîrşit (Golescu).

PLASTUR

12526 **Cu un plastur orĭ-ce bólă va să tămăduiéscă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 28.

Sĕ ḑice pentru dohtoriĭ ceĭ maĭ proştĭ (Golescu).

PLATĂ

Veḑĭ *Oțet, Poliță.*

12527 * △ **Cum îĭ plata, aşa 'ĭ lucrul.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Lucru.*

Cum țĭ-e munca şi câştigu.

Tel travail, tel salaire.

Prov. Franc.

Chi ben serve, assai dimanda.[1]

Prov. Cors.

Sco la lavur, aschia er la papaglia.[2]

Prov. Retoromanş.

Wie die Arbeit, so der Lohn.[3]

Prov. Germ.

Gelijk het werk, zoo de loon.[4]

Prov. Oland.

---

[1]) Cine bine servesce, așa cere.
[2]) Cum e munca, așa e și plata.
[3]) Cum e lucru, așa și plata.
[4]) Precum e lucru, așa plata.

Sâdant arbete, sâdan lön.[1])

Prov. Sved.

A lean fee is fit for a lazy clerk.[3])

Prov. Engl.

12528 **Falitu nu face plati.**[2])

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

O eróre în socotelĭ sĕ póte în tot-dé-una îndreptà.

Erreur n'est pas compte.

Prov. Franc.

12529 **In loc de plată**
Spatele 'ţĭ arată

A. PANN, III, p. 108. — HINŢESCU, p. 147.

Pentru cel rĕŭ de plată.

12530 * △ **A'ĭ venì cuĭ-va ḑi de plată şi rĕsplată**

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Adică prilejul de a întórce cuĭ-va rĕul pe care ţi l'a făcut.

12531 * **A'şĭ luà plata.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 177.

Adică pedépsa ce i se cuvine.

«Cea ce li se cădeà, *plată 'şĭ vor lua.*» DIM. CANTEMIR.

A PLĂTÌ

Veḑĭ *a Bé, a Lucra, Cap. IV, c. Piele, Popă, Vadea*

1) Cum lucru, aşa plata.
2) O maĭ mică plată se cuvine unuĭ scriitor leneş.
3) Greşală nu se socotesce ca plată.

12532 * A plăti la Sântu-Aştéptă.

BARONZI, p. 47 & 85. — HINŢESCU, p. 147.

Vedĭ *No. 259*.

Adică nicĭ odată.

La semaine des quatre jeudis.

Prov. Franc.

12533 * △ Plătesce treĭ ḑile în traistă şi una merinde.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Nu'ĭ dă nimic.

12534 * △ Fie-care plătesce cu ce are.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Cu înţelesul sĕŭ firesc, dar maĭ ales pentru femeĭ.

PLĂTITOR

12535 De la un rĕŭ plătitor primesce şi un sac de paĭe.[1])

BARONZI. p. 60. — HINŢESCU, p. 147.

Veḑĭ *Datornic*, *Platnic*.

De unde nu putem luà maĭ mult, să ne mulţumim şi cu puţin.

PLATNIC

12536 * De la un rĕŭ platnic primesce şi un car de paĭe.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

---

[1]) Hinţescu, din greşelă, a sărit cuvîntul «rĕŭ».

De la un rĕŭ platnic şi cu cenuşa după vatră să te mulţumescĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 95.—
HINŢESCU, p. 145.

De la un rĕŭ platnic şi cu cenuşa de pe vatră, saŭ un sac de paĭe, să te mulţumescĭ.

A. PANN, III, p. 111.

Vedĭ *Datornic, Plătitor.*

Acelaş înţeles ca la No. 12535.

D'un mauvais débiteur et payeur
Prends paille et foin pour ton labeur.

Prov. Franc.

Da cattivo debitor
Togli paglia per lavor.[1])

Prov. Ital.

Del mal pagador aunque sea en paja.[2])

Prov. Span.

Für böse Schuld nimm Bohnenstroh.[3])

Prov. Germ.

Of ill debtours men takes oats.[4])

Prov. Scoţian.

A PLEFTURÌ

12537 A plefturì.

Şezătórea, II, p. 74.

Adică a ocărî. De la pléftura feraruluĭ.

---

[1]) De la un rĕŭ plătitor, ĭea paĭe pentru muncă.
[2]) De la un rĕŭ plătitor încă primesce un paiu.
[3]) Pentru o rea datorie, ĭea și pieĭ de fasole.
[4]) De la un rĕŭ platnic primesce și ovĕz.

PLUG

Vedĭ *Ac, Cuc, Cap. IX, c. Mare, Nadă*

12538 **Până nu bagĭ cu omul în plug, nu 'ĭ cunoscĭ năravul luĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 60.

Până nu puĭ cu omul în plug
Nu 'ĭ sciĭ boiĭ cum trag la jug.

A. PANN, II, p. 111. — HINŢESCU, p. 135.

Până nu puĭ cu omul în plug nu 'ĭ cunoscĭ boiĭ cum trag.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 106.

* △ *Până nu puĭ cu omul la plug, nu 'ĭ sciĭ boiĭ cum trag.*

V. SALA, *dasc. c. Drăgănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Până nu bagĭ în plug cu cine-va, nu 'l poţĭ cunósce.

LAURIAN & MAXIM, *Glosar,* p. 41. — I. G. VALENTINEANU, p. 36.

Până nu intri cu Românul la plug, nu 'l cunoscĭ.

BARONZI, p. 49. — HINŢESCU, p. 163.

* △ *Până nu bagĭ cu omul la plug nu 'l cunoscĭ.*

GR. POÏENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

* △ *Până nu bagĭ în plug cu omul, nu 'l cunoscĭ.*

Sc. Norm. Inv. Cl. VI, prin P GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △
Până nu intri în plug cu omu, nu 'l cunoscĭ ce fire are.

G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* △
Până nu puĭ în plug cu omu nu 'l sciĭ cine e.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi j. Covurluĭu.*

* △
Până nu bagĭ în plug cu omul nu 'ĭ afli adevĕrul.

H. D. Enescu, *înv c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Numaĭ când puĭ cu omul în plug, îl cunoscĭ bine.

D-na E. B. Mawr, p. 77.

1⁰ Adică până nu ne întrebuinţăm cu óre-cine la vre-o slujbă, nu'ĭ cunóscem năravul luĭ (Golescu).
Nu poţĭ cunósce firea unuĭ om, până nu facĭ afacerı cu el.
2⁰ In deosebĭ despre căsătoriĭ, tovărăşiĭ, etc.

12539 La plug se cunósce Românul.

Baronzi, p. 66. — Hinţescu, p. 163.

Acelaş înţeles ca la No. 12538.

*
12540 Nada numaĭ la plug e bună.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 47.

Nadă nu face 'n prieteşug,
Că nada e bună numaĭ la plug.

A. Pann, II, p. 47. — Hinţescu, p. 116.

1⁰ Maĭ bine din noŭ de cât tot să înnădim şî să cârpim (Golescu).

2⁰ Impotriva tovărăşieĭ.

* △
12541 **Cine voïesce să sĕ îmbogăţască din plug trebue să 'l pórte de córne.**

DIM. POPOVICIU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Daca te laşĭ în nădejdea slugilor nu te maĭ pricopsescĭ nicĭ odată.

* △
12542 **Plugul se ruginesce daca nu lucrezĭ cu el.**

Sem. Centr. Buc. Cl. VIII. prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Fer.*

Acelaş înţeles ca la No. 632.

* △
12543 **A'şĭ pune boiĭ în plug cu cine-va.**

L. ŞĂÎNEANU, *Semas.*, p. 356. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, *IX*, p. 342; *Pov.* p. 28. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 75. — FR. DAMÉ, I, p. 153. — C. BUNGEŢIANU, *preot, c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluiu.*

Vedĭ *No. 1344.*

1⁰ A lucrà cu cine-va în tovărăşie.
2⁰ A'ĭ ţine pĭept, a'l desfide; a'ĭ căutà cértă.

«Apoĭ doar eŭ nu 's de-acelea de carĭ crede el: n'am sărit peste gardurĭ nicĭ odată de când sunt. Eĭ tacĭ cumĕtre, că te-oĭu dobzălà eŭ! *Cu mine ţi-aĭ pus boiĭ în plug!* Apoĭ ţine minte că aĭ să'ĭ scoţĭ fară córne.» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 28.

*
12544 **Doar n'o să'mĭ ĭeà boiĭ de la plug.**

Vedĭ *Boŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 1341.

△
12545 **Nu ţĭ-e plugul de-aşa brazdă.**

G. COŞBUC, *Transilvania.*

Nu o să poţĭ face lucrul acesta care întrece puterile tale.

12546 * △ Par'că 'ĭ merge plugurile.

I. Popescu, înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.

Adică rîde, se bucură.

12547 * Îĭ umblă plugul (bine).

A. Pann, II, p. 68. — Hinţescu, p. 148. — Gr. Alexandrescu, magistr. j. Putna.

Iĭ merg treburile bine, are vre-un folos, vre-un câştig óre-care.

Dintr'acest câştig, ĭan spune
Imĭ maĭ umblă mie plugu.

T. Speranţă, III, p. 265.

12548 * △ I-a stat plugul.

E. I. Patriciu, înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.

Nu maĭ are nicĭ un folos de nicăerĭ.

12549 * △ Par'că trage în plug.

G. I. Tomescu, înv c. Broscenĭ, j. Mehedinţĭ. — D-na Z. Juvara, c. Fedescĭ, j. Tutova.

1⁰ Celuĭ slab.
2⁰ Celuĭ ostenit, care gâfăe.

12550 * Ca cum ar trage la plug.

Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 12549.

12551 * △ Acesta mi-ĭ plugu.

I. Creangă, *Amint.*, p. 95.

Adică mijlocul de aşĭ câştigà traĭul ḑilnic.

«De la o vreme, vĕḑênd bĭetul popă că s'a pus în cârd cu nebuniĭ, începe s'o întórcă la şurub: Mĕ aştéptă nisce fiĭ de duhovnicĭ, dragiĭ meĭ, şi trebuĭe să mĕ duc mort-copt, căcĭ *acésta ni-ĭ plugu.*» — I. Creangă.

POCINOG

12552 * **A dà de pocinog.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 227.

Veḑĭ *Şugubină*.

Adică de o supĕrare, de un ne-ajuns.

PODGORÉN

12553 * △ **Podgoreniĭ bunĭ nu culeg póma de diminéţă.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Puĭescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Pentru ceĭ pré pripiţĭ.
2⁰ Nu mărità fetele pré de tinere; lasă-le să se maĭ ridice.

POGHIRCĂ

12554 * △ **Par'că 'ĭ poghircă.**

Gr. Poĭenaru, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Când cine-va capĕtă numaĭ rele şi rĕmâne tot în urmă, pe când ceĭ-l-alţĭ îl ĭeaŭ în rîs de ne-isbândă.

POLIŢĂ

Veḑĭ *Mână*.

12555 **Bună e poliţa dar zăbovesce la plată.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 86.

Adică tréba ce nu sĕ sĕvîrşasce prin însuşĭ stăpânul, mult zăbovesce prin alţiĭ (Golescu).

12556 **Ĕl face poliţă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 15. — FR. DAMÉ, III, p. 242.

Adică ĕl trimete dĕ la unul la altul (GOLESCU).

12557 * **A'ĭ plăti poliţa.**

A întórce cuĭ-va rĕul ce ni l'a făcut.

«Şi-a bătut joc de dînsul odinióră, dar astă-ḑĭ *ĭ-a plătit poliţa.*»

Rendre à quelqu'un la monnaie de sa pièce.

Prov. Franc.

POŞTĂ

Veḑĭ *Cal, Frunte.*

12558 * △ **Poşta satuluĭ.**

M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Stafetă.*

Celuĭ ce'ĭ place a purtà mincĭunile.

12559 * △ **A fi (ajunge) cal de poşte.**

FR. DAMÉ, III, p. 202. — A. MIHĂILESCU, *înv. c. Buştenĭ, j. Prahova.* — *Scol. N. Inv. Cl. VII, prin.* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Veḑĭ *Olac.*

A fi muncit peste mĕsura; a fi întrebuinţat la tóte, trimis în tóte părţile.
A se adaogà la No. 1424.

12560 * △ **Şépte poşte ş'un popas.**

Şezat., I, p. 283. — S. FL. MARIAN, *Ornit.*, I, p. 214.

Veḑĭ *No. 3377.*

Adică distanţă, lungime mare.

12561 * △ **De o poşte.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 606. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

«De la o vreme, vĕḑênd bĭetul popă că s'a pus în cârd cu nebuniĭ, începe s'o întórcă la şurub: Mĕ aşteptă nisce fiĭ de duhovnicĭ, dragiĭ meĭ, şi trebuĭe să mĕ duc mort-copt, căcĭ *acésta ni-i plugu.*» — I. Creangă.

POCINOG

12552 * **A dà de pocinog.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 227.

Veḑĭ *Şugubină.*

Adică de o supĕrare, de un ne-ajuns.

PODGORÉN

12553 * △ **Podgoreniĭ bunĭ nu culeg póma de diminéţă.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Puĭescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Pentru ceĭ pré pripiţĭ.
2⁰ Nu mărità fetele pré de tinere; lasă-le să se maĭ ridice.

POGHIRCĂ

12554 * △ **Par'că 'ĭ poghircă.**

Gr. Poĭenaru, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Când cine-va capĕtă numaĭ rele şi rĕmâne tot în urmă, pe când ceĭ-l-alţĭ îl ĭeaŭ în rîs de ne-isbândă.

POLIŢĂ

Veḑĭ *Mână.*

12555 **Bună e poliţa dar zăbovesce la plată.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 86.

Adică tréba ce nu sĕ sĕvîrşasce prin însuşĭ stăpânul, mult zăbovesce prin alţiĭ (Golescu).

12556 **Ĕl face poliţă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 15. — FR. DAMÉ, III, p. 242.

Adică ĕl trimete dĕ la unul la altul (GOLESCU).

12557 *A'ĭ plăti poliţa.* *

A întórce cuĭ-va rĕul ce ni l'a făcut.

«Şi-a bătut joc de dînsul odinióră, dar astă-ḑĭ *ĭ-a plătit poliţa.*»

Rendre à quelqu'un la monnaie de sa pièce.

Prov. Franc.

POŞTĂ

Veḑĭ *Cal, Frunte.*

12558 * △ **Poşta satuluĭ.**

M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Stafetă.*

Celuĭ ce'ĭ place a purtà mincĭunile.

12559 * △ **A fi (ajunge) cal de poşte.**

FR. DAMÉ, III. p. 202. — A. MIHĂILESCU, *înv. c. Buşlenĭ, j. Prahova.* — *Scol. N. Inv. Cl. VII, prin.* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Veḑĭ *Olac.*

A fi muncit peste mĕsură; a fi întrebuinţat la tóte, trimis în tóte părţile.
A se adaogà la No. 1424.

12560 * △ **Şépte poşte ş'un popas.**

Şezat., I, p. 283. — S. FL. MARIAN, *Ornit.*, I, p. 214.

Veḑĭ *No. 3377.*

Adică distanţa, lungime mare.

12561 * △ **De o poşte.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 606. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

1⁰ Adică de departe
2⁰ Indată, fără multă vorbă.

«Adică dacă 'i omul viţă de boer mare se cunósce *cale de-o poştă.*» — «*Doï morţi viï.*
«Îl înţeleg *de o poşte* unde bate el.»

A POTCOVÌ

Vedĭ *Bróscă.*

12562 * △ A potcovì pre cine-va.

Conv. Liter., V, p. 454. — Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭŭ, Banat.* — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *a Incălţa.*

Prin viclenie a înşelà pre nescine. A se adăogà la No. 2389.

«L'a ţinut din scurt până *l'a potcovit bine.*»

POTLÓGĂ

12563 * Potlógă.

Fr. Damé, III, p. 254.

Caḑětură bětrână.

POTLOGAR

12564 * Potlogar.

L. Şăineanu, *Dict.* p. 637.

1⁰ Cârpaciu.
2⁰ Pungaş ordinar.

POVESTE

Vedĭ *Minciună.*

12565 * △ Iĭ merge vestea şi povestea.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭŭ, Banat.*

Sĕ lăţesce o faĭmă despre cine-va care a comis, saŭ i s'a întîmplat ce-va însemnat.

*

12566 A spune poveştĭ.

FR. DAMÉ, III, p. 257.

Vedĭ *Basm.*

A spune lucrurĭ ce nu sunt saŭ nu pot fi; a minţi.

Faire des contes bleus.

Prov. Franc.

*

12567 Poveste bună de adormit copiiĭ de ţîţă.

C. NEGRUZZI, I, p. 234.

Adică lucru de ne-credut.

12568 Aşa mi ţe-a fost povestea.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 377.

Aşa merge tréba, acesta ţĭ-e şiretlicul.

«Hoţul, până a nu se culcà, se duce la doniţă să bé niţică apă, căcĭ îĭ erà sete. Uĭtându-se în doniţă, el vĕdù că pe obrazul luĭ din stânga sunt nisce pete negre. In cămara, unde dormeaŭ óspeţiĭ Impĕratuluĭ, lumînarea arse tótă nóptea.

« — E! *aşa mi ţĭ-a fost povestea?* dise el încetişor; staĭ mĕĭ, dară, să'ţĭ arĕt eŭ cu cine aĭ a face...» — P. ISPIRESCU.

12569 A ajunge (se face, rĕmâne) de poveste în ţéră.

A. PANN, *Ediţ. 1889*, p. 153; II, p. 144; III, p. 128. — HINŢESCU, p. 151. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 230; *Leg.* p. 161.

Adică vestit.

«Dară mi-te de învĕţat? Invĕţà ca ne-alţiĭ pe lumea astă albă. N'apucà să audă de la dascăl ce-va, că el învĕţà maĭ din adînc de cât dascălul Şi ast-fel *ajunsese de poveste.* Uniĭ diceà că sciă carte până în glezne; alţiĭ dicea că până în genuchĭ; éră alţiĭ până în brîŭ.» — P. ISPIRESCU.

12570 De poveste.

MIRON COSTIN, *Letop.* I, p. 262. — NEC. MUSTE, *Letop. Mold.* III, p. 35 & 60. — A. PANN, I, p. 53. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 64.

1⁰ Adică aprópe nicĭ unul, atât numaĭ cât să sĕ póte vorbi de acésta, nicĭ unul.

«Cea-altă óste Leșéscă, tótă aŭ cădut în robie la Tătarĭ, și maĭ mulțĭ s'aŭ înnecat în Prut, cât abĭa de aŭ scăpat cine-va *de poveste.*» —M. COSTIN, I, p. 262.

«Déră slujitoriĭ ceĭ călărĭ, ca 500 de ómenĭ ce eraŭ, unul *de poveste* nu s'aŭ aflat lângă Domnu să'l rătuéscă; ce cariĭ în cotro aŭ putut s'aŭ dus.» — N. MUSTE, III, p. 60.

2⁰ Lucru frumos, de mirare, ne-vĕdut, de care prin urmare tótă lumea vorbesce.

«Bine, fa, rĕspunse fiul de boer, cum să tăem noĭ o mândrețe de merĭ? Nu vedĭ, tu, că sunt *de poveste?* Cine maĭ are asemenea merĭ?» — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 64.

*
12571 Ne-am depărtat cu povestea.

A. PANN, II, p. 133. — HINȚESCU, p. 151.

Vedĭ *Vorbă.*

Să ne întórcem la vorba nóstră. Vedĭ No. 6410.

*
12572 Ca povestea buniceĭ.

FR. DAMÉ, III, p. 257.

Adică fórte vechiŭ.

* △
12573 Povestea celuĭa.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭŭ.*

*
Povestea vorbiĭ.

Adică o dicere cunoscută; proverb.

*
12574 Povestea (vorba) Munténuluĭ.

I. ROSSETTOS, *ing. j. Roman.*

Pentru o vorbă mincinósă.

PRAŞTĬE

Veḑĭ *Ham.*

PRĂVĂLIE

12575 * △ **Prăvălie cu chirie,**
(Şi) marfă în datorie.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 61. — A. PANN, *Ediţ. 1889*, p. 131; II, p. 85. — HINŢESCU, p. 152. — V. SALA, *dasc. c Telec-Nimăĭescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa. — Sem. Centr. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Prăvălĭe cu chirie,*
Şi marfă pe datorie
Atâta'i tot.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Dughénă.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ dĕ tot scăpataţĭ neguţatori, şî pentru ceĭ ce trăĭesc tot cu împrumutare (GOLESCU).

PRAVILĂ

12576 **Orĭ-ce pravilă cu dĕosĕbirea eĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 10.

Adică orĭ-ce poruncă are un ce dĕosĕbit (GOLESCU).

12577 **Unde sunt multe pravile, acolo şi multă ne-dreptate.**

C. DIN GOLESCĬ, *Pilde*, p. 38.

Veḑĭ *Lege.*

Căcĭ atuncĭ omul calcă legea, fară sa o cunóscă, şi se pedepsesce, ast-fel, pe ne-drept.

12578 * △ **A pune pravilă.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A stabilì o regula, a hotarî că va fi ast-fel.

PRECUPEŢ

12579 **Precupeţuluĭ tîrgul ĕĭ dă dĕ cap.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 61.

Adică când la tîrg marfa e ĭeftină, atuncĭ şî precupeţul dĕ nevoĭe vinde ĭeftin (GOLESCU).

PREPELEAG

Veḑĭ *Mustaţă.*

PRICINĂ

12580 **S'a spart pricina 'n sobor**
Tot ĭară-şĭ în capul lor.

HINŢESCU, p. 152.

Tot eĭ aŭ păţit'o.

*
12581 **Acel cu pricină**
Şéde în odihnă,
Şi cel fără vină
Plânge şi suspină.

A. PANN, II, p. 30. — HINŢESCU, p. 152. — *Semin. C. Bucur., cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Arată cum se împarte dreptatea în lume. Tot cel nevinovat e necăjit.

PROCES

* △
12582 **Maĭ bună 'ĭ o pace de cât o sută de procese.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Veḑĭ *Impăcare, Invoĭélă, Judecată, Pace.*

Acelaş înţeles ca la No. 12128.

Un maigre accord est préférable à un gras procès.

Prov. Franc.

Megio un magro comodamento, che una grassa sentenza.[1])

Prov. Veniţ.

Agree, for the law is costly.[2])

Prov. Engl.

PROCOPSÉLĂ

12583 **Procopséla nu se cumpĕră cu banĭ**
Ci se câştigă cu anĭ.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 28; II, p. 4. — Hinţescu, p. 154.

Veḑĭ *Ban.*

Invĕţătura cere muncă şi stăruinţă multă.

12584 **Procopséla nu e cârpă să o mototolescĭ şi să o bagĭ în sîn.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 29; II, p. 4.— Hinţescu, p. 154.

Acelaş înţeles ca la No. 12583.

PROCOPSÉLĂ

12585 **Nu e nicĭ o îndoĭélă**
Are semn de procopsélă.

A. Pann, I. p. 170.

Adică o să ajungă la ce-va. Sĕ ḑice maĭ mult în bătaĭe de joc.

A SE PROCOPSÌ

12586 **Nicĭ pe sine nu sĕ procopsesce, nicĭ pe altul nu folosesce.**

A. Pann, III, p. 77.—Hinţescu, p. 154.

---

[1]) Maĭ bine o slabă învoĭélă, de cât o grasă sentinţă.
[2]) Invoĭéla, de cât procesul este maĭ eftin.

Pentru cel sgârcit şi cumplit.

12587 **S'o procopsi, când mĭ'o cresce**
Pĕr în palmă şi 'ntre degete (deşte).

A. PANN, I, p. 170. — HINŢESCU, p. 154.

Adică nicĭ-odata. Pentru cel care nu se folosesce de învĕţătura ce i se dă.

12588 **Numaĭ atuncĭ este singur cel procopsit,**
Când stă de vorbă, în casă, cu omul ne-
[pedepsit.

HINŢESCU, p. 154.

Arată ne-însemnătatea omuluĭ lipsit de orĭ-ce învĕţătură.

PROŢAP

Veḑĭ *Car, Gură, Muĭere, Om.*

12589 * **Cu hârtia în proţap.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ*, j. *Sucĭava*.

Veḑĭ *Jalbă.*

1⁰ Ordin grabnic, să se facă un lucru fără zăbavă.

«A intrat în sat *cu hârtia în proţap.*

2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 12109.

12590 **Car cu douĕ proţapurĭ.**

Om îndemânatic, priceput. Când vede că nu póte isbutì într'un fel, încércă alminterea.

CARUL CU DOUĔ PROŢAPURĬ

Aşa ne istorisesc bĕtrâniĭ, între multe altele, că maĭ de mult stremoşiĭ noştriĭ, nesciind când vor năvalì inamiciĭ asupra lor ca să 'ĭ despóĭe de tóte ce aveau, ne-fiind maĭ nicĭ într'o ḑi singurĭ de averea şi viéţa lor, faceau nisce *cĭuhe*, prin mijlocul carora li se dà de scire, când se apropiau inamiciĭ de dînşiĭ. Cĭuhele acestea, cariĭ se implântaŭ de regula pe culmele cele maı înalte ale délurilor şi ale munţilor,

constă dintr'un căprior lung, saŭ dintr'o bârnă mare de brad sau de alt lemn pe care o înfaşuraŭ dintr'un capĕt până 'ntr'altul cu pae sucite şi unse cu reşină saŭ cu smóla.

Maĭ departe. fie-care Român care aveà puţină avere şi n'ar fi voit să cadă în mâna inamicilor, îşĭ făcea un *car cu câte douĕ proţapurĭ* saŭ *rude* pe care încărcà, la timp de nevoe, tótă averea sa cea maĭ scumpă.

Când intraŭ inamiciĭ în ţéră străjeriĭ, carĭ erau puşĭ anume să stė de pândă, pe culmile dėlurilor, dà foc ciuhelor descrise maĭ sus, ciuhele se aprindeaŭ, şi prin flacăra lor se da de scire tuturor Românilor de prin apropiere, că inamiciĭ : Tătarĭ, Turcĭ, Ungurĭ. Cazacĭ, Leşĭ saŭ cariĭ eraŭ, se apropie de dînşiĭ. Româniĭ vĕḑênd acest semn şi sciind prė bine ce 'ĭ aştėptă, încărcaŭ de grabă tot ce aveaŭ maĭ scump. pe lângă sine, în carele cele cu douĕ proţapurĭ, înjugaŭ boiĭ, la unul din proţapurile, ce erà îndreptat spre pórtă, şi aşa apoĭ se retrăgeaŭ spre Carpaţĭ, spre desimea munţilor, unde erà tótă scăparea lor.

«Fiind că însă pe acele timpurĭ, în munţĭ nu se aflau, ca acuma, drumurĭ şi plaïurĭ bătute pe carĭ sĕ pótă omul umblà după plăcere, se întórcă carul sĕŭ încărcat cu povară în cotro va voi ; ci aflându se, aşa ḑicênd, numaĭ nisce potecĭ şi cărerĭ fórte înguste, de aceea faceau eĭ carele cu douĕ proţapurĭ ca să numaĭ aïbă nevoe a le întórce în tot momentul, ci se 'njuge boiĭ la proţapul întors în cotro aveà să apuce.

Earăşĭ ne istorisesc bĕtrâniĭ că tot din causa inamicilor, se vedeau maĭ de mult Româncele silite a taïà. carnea ce o puneau la foc să fiérbă, în maĭ multe bucăţele, şi fie-care bucăţică a o legà câte c'o aţişóră, pre care o lăsau să atîrne afară din ólă. Când s'apropiau inamiciĭ, ne maĭ având timp ca să aştepte până ce va ferbe carnea fie-care scoteà de grabă câte o bucăţica de carne, cu aţişióre, din ólă, ca să nu se frigă la mână, o puneà unde apucà, şi aşà apoĭ fugeau cu toţiĭ de 'naintea inamicilor, şi se ascundeau prin munţĭ, sau prin alte locurĭ, unde cugetau că nu vor fi urmăriţĭ şi prinşĭ.

Acéstă datină de a legà carnea c'o aţişóră, când se pune la foc ca să férbă, s'a păstrat până în ḑiua de asta-ḑĭ în unele sate din munţiĭ Bucovineĭ. Insă când întrebĭ acum pe vre-o Româncă, de ce léga carnea cu aţă. când o pune la foc, ce însemnéză capetul de aţa ce spînzură din ólă afară. nu scie nemică alta să 'ţĭ respunda, decât că aşa a apucat de la moşĭ stremoşĭ şi aşa face şi ea !» — S. FL. MARIAN, *Orn.*, II, p. 286.

Veḑĭ în Şezătórea, I, p. 155, *Vremea de pe când Românul umblà cu douĕ proţapurĭ la car.*

*

12591 Car fără proţap.

IORDACHE GOLESCU, *Mss.* II, *A. sem.*, p. 15 & 99. — FR. DAMÉ, III, p. 291.

1⁰ Arată lipsa unuĭ bun cârmuitor.
2⁰ Om fară judecată.

«Fie ţéră cât de bună, dar fără ocârmuitor, ca carul cel maĭ bun dar *fără proţap.*»

A SE PROŢĂPÌ

12592 *△ **A se proţăpì.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A se împotrivì numaĭ cu gura; pe când *a se pune rîcă*, are înţelesul de: a se împotrivì cu gura saŭ cu forţa.

PUNGĂ

Veḑĭ *Ban, Căcĭulă, Cap Cârcĭumă, Catâră, Chezaş, Fecĭor, Fómete, Gălbinare, Gură, Mână, Cap. IX, c. Masă, Mulĭere, Nalt, a Pupà, Rudă, Sàrac, Sàtul, Slugă, Tovărăşie, Tufă, Vin, Vînător, Vorbă.*

12593 **Pungă turcéscă şî serm aĭa nemţéscă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 55.

In mâna pungă turcéscă şi în ea sermea nemţéscă. [1])

A. Pann, II, p. 70. — Hinţescu, p. 98. — L. Şăĭneanu, *Elem. Turc.* p. 232, *Archiv. Ist.* 1885.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce fac gătirĭ dĕ lucrurĭ marĭ şî eĭ n'aŭ nimic, şî pentru ceĭ ce ĭeaŭ slujbe cu numirĭ marĭ şî slujbă sécă (Golescu).

Sermaĭa saŭ *sermea* de la turcescul *ser-mâĭe.* capital, fond constituit (*ser* = cap şi *mâĭa,* fondurĭ, capital).

Neogrec. σερμαγές (capital); Croat, *sermija* (avere).

12594 **A cuì e pungă maĭ mare? A cuĭ sĕ vede.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 174; III, p. 77.

Ḑice cel sgârcit, vrênd să arĕte că e sărac.

---

[1]) Hinţescu scrie din ne-sciinţă: *sîrmă.*

12595 **Punga altuĭa e maĭ mare.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 65; III, p. 81.

Veḑĭ *Găină, Oŭ, Puĭcă.*

Acelaş înţeles ca la No. 1847 b.

*
12596 **A viçinluĭ pungă pare că îngreacă cama mult.** [1])

D. DAN, *stud. c. Molovişte, Macedonĭa.* — X. CAPSALE, *c. Pîrlepe, Macedonĭa.*

Veḑĭ *Găĭnă*

Acelaş înţeles ca la No. 12595.

* △
12597 **Punga vorbesce.**

I. LUNGU, *c. Sebeşul-Mare, Transilvanĭa.*

Veḑĭ *Ban.*

Adică cel bogat.

* △
12598 **Punga scumpuluĭ pe mâna desmerdatuluĭ.**

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Când părintele a adunat şi copilul cheltuesce.

A père avare, fils prodigue.

Prov. Franc.

* △
12599 **Ba că'ĭ técă, ba că'ĭ pungă.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Când unul vré să încurce lumea, spunênd multe şi mărunte.

---

[1]) Punga vecinuluĭ se pare că e mult maĭ grea.

12600 *△ **Mĕ uitaĭ în fundu pungiĭ
Vĕḑuĭ aţa mămăligiĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c Crângu, j. Tutova.* — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Lipsă totală, sărăcie lucie.

12601 *△ **Deschide-te, punguliţă,
Să plătim luĭ Ioniţă.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca. j. Tutova.*

Când nu aĭ încotro.

12602 * **Noĭ putem fi fraţĭ, dar pungile nóstre nu sunt surorĭ.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Veḑĭ *Frate, Ném.*

Acelaş înţeles ca la No. 10037.

12603 **Socotéla cocóneĭ şi punga boeruluĭ.**

AL. DAVILA, *Liter. şi Art., IV, No. 4,* p. 273.

Când unul cheltuesce fără socotélă căcĭ plata nu'l privesce pe dînsul.

12604 *△ **Poftim, pungă, la masă.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

*△ *Poftim, pungă, la masă,
Dacă ţi-aĭ adus de-a-casă.*

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 234. — C. TROTEANU, *c. Stâncescĭ, j. Botoşanĭ.*

Veḑĭ *Masă.*

1⁰ Adică poftim la masă cu baniĭ tĕĭ. Sĕ ḑice când cine-va vine ne-aşteptat şi ne-dorit la masă.

2⁰ Fă singur daca poţĭ.

«Dragul meŭ tovarăş, la grea nevoĭe m'a băgat ĭar spânul. Omu a scornit alta: ci-că să'ĭ aduc pe fata Impĕratuluĭ Roş, de unde oĭŭ scì. Asta'ĭ curat vorba ceĭa: *poftim, pungă la masă, dacă ţi-aĭ adus de-a-casă.*» — I. CREANGĂ.

12605 * △ **Cine nu deschide ochiĭ deschide punga.**

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienĭ, j. Dorohoĭ.* — A. GOROVEI, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *Cine nu belesce ochiĭ belesce punga.*

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Dacă nu deschiḑĭ ochiĭ deschide punga.*

AL. POPESCU, *inv. c. Cernica, j. Ilfov.*

Când nu bagĭ de sémă cu cine aĭ a face, adese-orĭ acéstă greşélă îţĭ aduce pagube marĭ. Se ḑice maĭ ales la cumpĕrare.

Cerrar la boca, y abrir la bolsa.[1])

Prov. Span.

Wer die Augen nicht aufthut, muss den Beutel aufthun.[2])

Prov. Germ.

12606 * △ **Nu e maĭ grea bólă**
De cât punga (pungă) gólă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 58 & 162; III, p. 72 & 131. — G. I. MUNTEANU, p. 151. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

[1]) A închide gura, şi a deschide punga.
[2]) Cine nu deschide ochiĭ, trebuĭe să deschidă punga.

Nu e altă maĭ grea bólă
De cât când e punga gólă.

A. Pann, III, p. 138. — Hințescu, p. 17.

* △
Cea maĭ mare bólă
Este punga gólă.

V. Sala, *dasc. c. Vașcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.* — Dim. Popovicĭ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.* — *Semin. Cent. Buc. Cl. VIII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

* △
E grea bólă
Când e punga gólă.

V. A. Forescu, *c. Mălinĭ, j. Suciava.*

Arată cât e de rĕŭ când nu avem parale.

12607 * Tarfă mare, ș-punga gólă.[1])

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Drum.*

Pentru ceĭ cariĭ cheltuesc ce nu aŭ, vrênd să se arĕte maĭ mult de cât sunt.

12608 Punga plină până'mĭ fuse
Mândra pe mână mĕ puse;
Când veni la jumătate
Mândra mĕ dete la spate;
Când de loc nu maĭ sunară
Mĕ dete pe ușă-afară

A. Pann, II, p. 123.

Mândrele ĭubesc pentru banĭ.

12609 Punga la gură 'ĭ-a făcut păĭejinĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 55.

---

[1]) Lux mare și punga gólă.

Punga 'ĭ-a făcut păĭajen la gură.

A. PANN, III, p. 91.

Punga 'ĭ-a făcut paĭanjen la gură.

HINŢESCU, p. 156.

Sĕ ḑice pentru ceĭ scumpĭ şî sgârciţĭ, ce nicĭ-odată ĕşĭ dĕslégă punga (GOLESCU).

12610 Punga 'ĭ e mare
Şi gură n'are.

A. PANN. *Edit.* 1889, p. 64; III, p. 77. — HINŢESCU, p. 156.

* △

Are pungă mare
Dară gură n'are.

V. SALA. *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △

Punga luĭ n'are gură.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Pentru omul sgârcit.

12611 * A avé nouĕ băerĭ la pungă.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A fi fórte sgârcit.

12612 Mie nicĭ nu 'mĭ intră în pungă nicĭ nu 'mĭ ïese.

A. PANN, II, p. 152. — HINŢESCU, p. 82.

Adică fă cum îţĭ place, căcĭ nu am nicĭ un interes în acéstă afacere.

12613 Îl găsesc frigurile pungiĭ.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 58; III, p. 72. — HINŢESCU, p. 63.

Te găsesce bóla gălbinăreĭ şi frigurile pungiĭ.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 133; II, p. 87. — HINŢESCU, p. 17.

Vedĭ *Buzunar, Gălbinare.*

Acelaş înţeles ca la No. 5298.

Când nu'ţĭ sună în buzunare
Pătimesce de gălbinare,
Şi de frigurĭ grele 'n pungă
Cu scuturătură lungă.

A. PANN, III, p. 138.

12614 **Vede binişor în pungă,**
Are ochiĭ ce să 'ţĭ ungă.

A. PANN, III, p. 105.

Vedĭ *No. 4209.*

Adică are avere.

12615 * △ **Să 'l bagĭ în pungă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

De slab ce este.

12616 * △ **A'l avé la pungă.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeş.*

A fi stapân pe cine-va, a'l duce pe placul sĕŭ.

Avoir quelqu'un dans sa poche.

Prov. Franc.

12617 * △ **A'l băgà în pungă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1° Acelaş înţeles ca la No. 12616.
2° A'l dà de cheltuélă.

12618 * △ A'şĭ căutà (cătà) în pungă

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fi tot bolnav şi maĭ mult mort.

12619 * △ A legà baerile de la pungă.

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suclava.*

A nu maĭ dà banĭ, a nu maĭ cheltuì.

«A venit vremea *să legăm baerile de la pungă.*»

Serrer les cordons de la bourse.

Prov. Franc.

12620 * △ I s'o întors punga pe dos.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

A cheltuit tot ce a avut.

12621 Ĕşĭ rupe punga în tîrg.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 15.

Adică cheltuesce piste mĕsură, puindu'şĭ în pizmă cu punga sa (GOLESCU).

12622 * △ Îl scurmă paralele în pungă.

I. BĂNESCU, *prof. j Roman.*

E risipitor.

12623 * △ Şede cu punga 'n drum.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suclava.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Dă la toţĭ. Pentru omul bun şi darnic.

12624 **A fi cald la pungă.**

DELAVRANCEA, *Sultănica.*

Adică bogat.

12625 * △ **A fi gros la pungă.**

G. I. MUNTEANU, p. 121. — I. IONESCU, III, p. 108. — FR. DAMÉ, II. p. 86; III, p. 298. — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *A fi gros în pungă.*

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică bogat.

12626 * △ **Îs gróse băirile la pungă.**

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv., c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 12625.

12627 * △ **A fi întuneric în pungă.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Arată lipsa de banĭ.

12628 * △ **A'ĭ fi punga ofticósă.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.* p. 264.

Acelaş înţeles ca la No. 12627.

12629 * △ **A'l duré punga.**

IÓN STĂNESCU, *j. Argeş.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 12628.

12630 **A suflà în pungă.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1363.

1⁰ A nu avé nimica în ea.
2⁰ A o deşertà.

«Slujbaşiĭ lacomĭ *suflă* şi papă *din pungile* Românilor.»

12631 **A'ĭ suflà vîntul în pungă.**

AL. ODOBESCU, III, p. 138.

* △
A'ĭ bate vîntul prin pungă.

IUL. VULCANESCU, *elev, Sc. Inst. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Acelaş înţeles ca la No. 12629.

12632 **Suflă 'n pungă.**

BARONZI. p. 96.

Pentru cel sărac.

12633 * △ **Cât în puşcă, atât în pungă.**

CATRINIŬ, *elev, Sc. Norm. Berl. c. Rădiŭ, j. Vasluĭŭ.*

Vedĭ *Puşcă.*

Acelaş înţeles ca la No. 12631.

12634 * △ **I-a intrat şérpele în pungă.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 12633.

Loger le diable dans sa bourse.

Prov. Franc.

12635 * △ **Ca (cât) o pungă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică om lung şi slab.

PUNGAŞ

12636 *Pungaş.

Adică om deştept.

PUŞCĂRIE

Vedĭ *Grec, Hoț.*

12637 **Şî c'o sută, şî c'o mie, tot în puşcărie.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 97.

Sĕ ḑice la dĕsnădĕjduire (GOLESCU).

12638 *△ **A'l băgà la puşcărie.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

A îndemnà la fapte rele

PUTINĂ

Vedĭ *Argăsélă, Brânză.*

12639 **A se ferì de putină şi a da peste brudină.**

FR. DAMÉ, III, p. 304.

A se ferì de un rĕŭ şi a dà peste altul maĭ mare.

12640 *△ **A vĕrsà putina cu huştiĭ.**

D na PROF. SION, *c. Berlad, j. Tutova.*

A spune tot.

12641 *△ **A destupà o altă putină.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

A se apucà de o altă trébă, de o altă vorbă, când una s'a gatit.

12642 * △ A spĕlà putina.

S. Fl. Marian, *Tradiţ. Pop.* p. 202. — *Şeḑătórea*, I, p. 26. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 70, 226, 500, 588, 605, 619, 645, 1073, 1169, 1396. — S. I. Grossmann, *Dicţ.* p. 112. — Fr. Damé, III, p. 304. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — Gavr. Onişor, *prof. c. Zorlenĭ, j. Tutova.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

* △ *A şterge putina.*

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *Putineĭŭ.*

A fugì, a plecà de unde-va. Intr'un mod maĭ sintetic se ḑice: *a o sterge, a o spelà.*

«Egor — A cĭto?... *(furios)* Ah! ti coţcar... te port douĕ lunĭ de ḑile cu duşca, ş'apoĭ când îĭ plată *spelĭ putina?*» — *Doĭ morţĭ viĭ*, p. 588.

PUTINEĬU

12643 A bate ca într'un putineĭu deochĭat.

Baronzi, p. 43.

A încerca în zadar.

12644 * △ S'a bătut (spĕlat) putineĭul.

G. Poboran, *inst. j. Olt*

Veḑĭ *Putină.*

S'a isprăvit, nu maĭ sunt folósele de odinióră.

PUZDERIE

Veḑı *Pîzderĭe.*

12645 * Puzderie.

Adică o mulţime nenumĕrată.

RĂBOJ

Vedĭ *Sarică*.

12646 *A luà un lucru pe răboj.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 110.

Adică pe datorie.

12647 *A sterge de pe răboj.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ A da uĭtăreĭ.
2⁰ A plătì o datorie.

RĂBUŞ

Vedĭ *Răboj*.

12648 *A eşi din răbuş afară.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 25; *Pov.* p. 152. — B. P. HĂJDEU, *Etim. Magn.* p. 428 & 2629. — FR. DAMÉ, III, p. 306.

2⁰ A face ce-va fără tocmélă saŭ fără socotélă, pe neprevĕḑute.
2⁰ A pĭerde răbdarea, a se supĕrà.
Proverb de origină cĭobănéscă, după D. Hăşdĕŭ.

«Numaĭ să avem vorbă din nainte, să nu fiĭ rĕŭ de gură, c'apoĭ mi'ĭ sa nu mĕ scoţĭ din sărite şi sa mĕ facĭ, câte odată, *să 'mĭ ĭes din rabuş afară.*» — I. CREANGA, *Pov.* p. 152.

12649 *A scóte din răbuş.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică a supĕrà.

12650 A spune după răbuş.

I. CREANGA, *Amint.*, p. 61.

1⁰ Adică fara şovaire. repede, ca cine-va care scie bine un lucru.

2⁰ Lucru cert, hotărît.

«Şi mama, bună creştină, credêndu-le tóte lăptóse, *după răbuş* cum i le spusesem eŭ cu măgulele, m'a lăudat de vrednicia ce făcusem, şi mĭ a dat de mâncare.» — I. CREANGĂ.

RĂFUĬALĂ

12651 * △ Răfueala de a-casă nu se potrivesce cu ace(a) din (de la) tîrg.

V. A. FORESCU, *c. Stănişóra, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Socotélă.*

Când într'un fel socotim şi alt-fel se întîmplă. De pildă când îţĭ facĭ singur planurĭ, fără a maĭ întrebà şî pe alţiĭ cariĭ sunt, şi eĭ, interesaţĭ în causă; ba chiar îţĭ sunt protivnicĭ.

REFEC

12652 * A luà pre cine-va la refec.

L. ŞĂINEANU, *Dict.* p. 678. — FR. DAMÉ, IV, p. 322. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A'l mustrà aspru.

12653 * A'ĭ trage un refec.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 12652.

REFENEA

12654 * A'şĭ plăti refenéua.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 11713.

RĔSCOL

12655 **A trece peste rĕscóle.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 235; *Unch. Sfăt.*, p. 95. — Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 690.

A se trece cu firea, cu gluma, cu îndrăsnéla.

«Ce tot aĭ, frăţiòre, de tot vorbescĭ de tronişor? par'că'ţĭ stă în gât, rĕspunse Epimeteŭ, carele vedea că pré *trece peste rĕscóle* Pandora, cu atâtea întrebărĭ.» — P. Ispirescu.

RESTEŬ

Veḑĭ *Muscă, Vorbă.*

12656 * **A bé la botezul resteuluĭ.**

V. A. Urechĭe, *prof*, *j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *Prag.*

A bé când nu maĭ ţi-e sete şi cum ḑice Rabelais: *boire pour la soif à venir.*

Origina acesteĭ ḑicerĭ este urmĕtórea: Nisce cărăuşĭ osteniţĭ de drumul cel lung şi însetaţĭ de căldura cea mare, poposiseră la o cârcĭumă. Incepură a deşertà la pahare de tulburel, închinând, după vechĭul obiceĭu strămoşesc când în sănătatea unuĭa, când în sănătatea altuĭà. La urmă ne maĭ avênd în sănătatea cuĭ să bé, unul din eĭ propune să se boteze resteul de la carul luĭ. Ḑis şi făcut; şi începură Românaşiĭ noştriĭ să închine în sănătatea copiluluĭ, ba a popiĭ, ba a naşuluĭ şi aşa maĭ departe.

Eliniĭ la finele meseĭ goleaŭ câte-va cupe de vin în onórea zeilor.

Sfântul Cesariŭ, episcop de Arles, în Franţa, spune că pe timpul luĭ, adică în al VI-lea secol, ómeniĭ eraŭ atât de beţivĭ în cât, când nu maĭ puteaŭ bé, se îndemnaŭ închinând în sănătatea sfinţilor şi a îngerilor. De aci s'a născut ḑicerea, *boire aux anges.*

12657 * △ **Cu resteu la brîŭ nu se póte face nimic.**

Andreiu Marinescu, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Veḑĭ *Vorbă.*

Adică cu ameninţare, cu sila nu poţĭ isbuti în tóte. Veḑĭ No. 6437.

12658 * △ **A ajunge la resteul de alun.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Adică a sărăci de tot. De obiceĭu resteul se face de lemn de corn.

12659 * △ **A fi cu resteul la brîŭ.**

C. DANIILESCU, *stud. c. Scundu, j. Vâlcea.* — G. POBORAN, *inst j. Olt.* — DIM. ZANNE, *archit. j. Ilfov.*

Supĕrăcĭos, gata de cértă, arţăgos.

RĔVAŞ

Veḑĭ *Birăŭ, a Rîde.*

12660 **Fie-care (om) pórtă câte un rĕvaş în spate.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 3; I. p. 7. — HINŢESCU, p. 130. — D na E. B. MAWR, p 25.

Rîde unul de altul, în parte,
Şi fie-care pórtă câte un rĕvaş în spate.

HINŢESCU, p. 161.

Veḑĭ *Ochĭu, a Rîde.*

Nu e om fără cusur.

PERA

Peras imposuit Jupiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit,
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hac re videre nostra mala non possumus:
Allii simul delinqunt, censores sumus.

PHEDRU.

Chacun a ses défauts.

Prov. Franc.

Tuti gavemo fato le nostre.[1]

Prov. Veneț.

Jeder trägt seinen Schalk im Busen.[2]

Prov. Germ.

Every man has his faults.[3]

Prov. Engl.

12661 * △ **Rĕvaş puĭcă, rĕvaş dragă**
Rĕvaş de la împĕrat.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 374.

La o veste plăcută, maĭ ales de dragoste.

12662 * **A'ĭ dà rĕvaş (de drum).**

Vedĭ *Paşaport, Teşcherea.*

Acelaş înţeles ca la No. 12487.

RÎNDEA

12663 * **A nu fi dat la rîndea.**

Vedĭ *Bardă.*

Acelaş înţeles ca la No. 11210.

12664 * **A'şĭ luà rîndeaua.**

T. SPERANŢĂ, *prof. j. Iaşĭ.* — D-na ELENA SEVASTOS, *Pov.*, p. 228.

---

[1]) Avem cu toţĭ greşelile nóstre.
[2]) Fie-care pórtă în sine ticălosul sĕŭ.
[3]) Fie-care om are greşelile luĭ.

A plecà de unde-va pentru a nu se maĭ întórce; a fugì.

«Stăpâne, eŭ socot că zădarnic îĭ să'ţĭ maĭ mĕsurĭ puterea cu zmĕul, că, dĕ! cu dînsul este cum este, şi poţĭ să scapĭ, dar de mama luĭ *să 'ţĭ ieĭ rîndeua* că, cât îĭ hăŭ şi dudăŭ, nu te maĭ poţĭ pune cu dînsa.» — D-na SEVASTOS.

SNÓVĂ

Un om îşĭ lăsase rîndėua lá nisce prietenĭ. De câte orĭ bieţiĭ ómenĭ se puneaŭ la masă, venea şi omul, să-şĭ céră unėlta. Româniĭ îl poftiaŭ la masă, după obiceĭu. El mâncà şi, plecà, nu'şĭ luà rîndėua. Aşa aḑĭ, aşa mâne, până când l'aŭ luat odată ómeniĭ la góná, şi l'aŭ dat pe uşă afară cu rîndea cu tot.

ROGOJINĂ

Veḑĭ *Cap. VI, c. Rogojină.*

12665 A'şĭ aprinde rogojina în cap.

I. NECULCE, *Letop. Mold.*, II, p. 303 & 334. — N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 92. — ACSINTIE URICARĬUL, II, p. 123. — ZILOT ROMÂNUL, *Rev. Ist.*, p. 82. — N. FILIMON, *Ciocoĭ*, p. 281. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1364. — ION GHICA, *Scrisorĭ*. — L. ŞAĬNEANU, *Semas.*, p. 347. — *Vatra*, I, No. 3.

Pentru ceĭ ce umblă cu lucrurĭ închipuite, cu pîră şi daŭ de belea unde nicĭ nu gândesc.

Era obiceĭul la Turcĭ ca, de câte-orĭ eşea Sultanul să se plimbe prin oraş, ceĭ ce aveaŭ să dė vre o jalbă la Impĕrăţie se înşiraŭ pe amîndouĕ părţile stradelor. Uniĭ aprindeaŭ o rogojină şi o ţineaŭ aprinsă pe cap, semn că arde inima în eĭ de a se jaluì, cum le arde rogojina în cap. Româniĭ, cariĭ se jăluĭaŭ la Constantinopol, au vĕḑut obiceĭul şi l'aŭ primit şi eĭ.

«Decĭ, ne-fiind Vezirul, dat aŭ boĭeriĭ ruga la singur Imperatul, *aprinḑêndu'şĭ o rogojină în cap* că, despre Vezirul, îşĭ tocmise acum lucrurile Nicolaĭ-Vodă.» — NIC. COSTIN, *Letop.*, II, p. 92.

«Şi aşa într'o ḑi, venind Impĕratul de la Scudarĭ, că mersese să se închine, după obiceĭul Impĕraţilor Turcescĭ, cariĭ merg în tótă Vinerea la o gėmie, de se închină la gėmiile cele marĭ împerătescĭ, ĭ-aŭ ţinut calea boeriĭ, şi *aprinḑênd rogojina în cap*, aŭ dat rucaua.

Spun să fie ḑis atuncea Impěratul către Bostangi-başa, aceĭa precum se věd sèměnă să fie nisce tălpiḑĭ, de vreme ce aŭ aprins rogojina în cap.» — ACSINTI URICARUL, II, p. 123.

«Şi sosind boĭeriĭ la Ţarigrad, aŭ socotit vreme şi aŭ păscut prilejul, şi când aŭ eşit Impěratul la gèmie, eĭ *şi aŭ aprins rogojinĭ în cap*, şi aŭ dat arz la Impěratul, jăluind pre Nicolaĭ-Vodă ce le-aŭ făcut.» — I. NECULCE, II, p. 303.

«Nenorociţiĭ ţěranĭ intrară în Bucurescĭ pe la opt ore de diminèţă tocmaĭ pe când Domnitorul se aflà în divan şi, ca să atragă maĭ mult atenţiunea publică, unul dintr'înşiĭ făcù *un sul de rogojină şi, dându'ĭ foc la partea de sus, îl puse în cap*, apoĭ scoţênd jalba din sîn, o puse în vîrful unuĭ proţap lung şi intră în curtea domnèscă.» — N. FILIMON, *Ciocoĭ*.

* △

12666 A'şĭ aprinde paĭe (pae) 'n cap.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 569. — A. PANN, III, p. 9. — B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.*, p. 1361. — HINŢESCU, p. 204. — L. ŞĂĬNEANU, *Dict.* p 347. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 9; *Amint.* p. 41. — V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.* — FETU, *stud. c. Onescĭ, j. Bacaŭ.* — E. I. PATRICĬU & SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — C. ALEXANDRESCU, *c. Alexenĭ, j. Ialomiţa.*

* △

A'şĭ aprinde paĭe ude în cap.

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

A'şĭ aţîţà paĭe în cap.

Lex. Budan apud HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2094.

* △

A'şĭ aprinde scaiĭ în cap.

V. IFRIM, *stud. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Vorbă.*

Când cine-va vroind să spună drept, saŭ să facă o faptă bună îşĭ face vrăjmaşĭ, îşĭ găsesce beléua.

A'şĭ atrage mânia şi rěsbunarea altora pentru nimic.

A se vedé origina ḑicereĭ la No. 12665.

«Vĕḑênd eŭ că *mĭ-am aprins paĭe în cap* cu asta. am şterpelit'o de-acasă cu beşica cea de porc.» — I. CREANGĂ, *Amint.* p. 41.

12667 **Nu'mĭ aprinde paĭe 'n cap.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 151; III, p. 122. — HINŢESCU, p. 139.

Adică nu mĕ întărîtà, nu mĕ supĕrà.

* △

12668 **Chef de rogojină.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică chef prost.

RÓTĂ

Vedĭ *Cap. VIII, c. Lume, Mĕr, Mórtă, Mut, Cap. XII, c. Rótă, Sanĭe, Surd, Cap. VI, c. Talpă.*

12669 **Rótele se gonesc una pe alta şi nu se ajung nicĭ odată.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 173; II, p. 80. — HINŢESCU, p. 163. — B. P. HĂŞDĔU, *Etym. Magn.* p. 618.

* △

Rótele se alerg una pe alta, dar nu sĕ a-jung nicĭ odată.

V. SALA, *dasc. c. Ţigănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Deget.*

Sĕ ḑice pentru copiĭ. Este şi o ghicitóre.

12670 **Róta cea maĭ próstă, aceea maĭ rĕŭ scârţie.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 62.

* △

Cea maĭ próstă rótă a uneĭ căruţe e cea care face sgomot maĭ mare.

D-ra ECAT. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Cea maĭ cativa cola de lu voz scripaē.[1])

D-r Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 7.

Adică ceĭ maĭ proştĭ aceĭa maĭ rĕŭ cârtesc (Golescu).

C'est toujours la plus mauvaise roue qui crie.

Prov. Franc.

La più trista ruota del carro è sempre quella che cigola.[2])

Prov. Ital.

Das schlimmste Rad am Wagen knarrt am ärgsten.[3])

Prov. Germ.

The worst wheel creaks most.[4])

Prov. Engl.

Ringaste Hjulet riktar mest.[5])

Prov. Norv.

12671 * △ Róta sĕ 'ntórce pe toţĭ năplaţiĭ.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭŭ, Banat.*

Veḑĭ *Obadă, Cap. XII, c. Rótă.*

Sórta e schimbăcĭósă. Ea ridică pe uniĭ şi scobóră pe alţiĭ.

In Oltenia, ca şi în Banat, se numesce *năplaţ* partea roţeĭ în care sunt prinse spiţele, ce vin din bucĭum, şi cariĭ pe aĭurea pórtă numele de *cĭolan, obadă, obédă,* etc.

1) Cea maĭ próstă (rea) rótă de la car scârţie.
2) Cea maĭ próstă rótă a caruluĭ e în tot-dé-una acea care scârţie.
3) Cea maĭ próstă rótă a caruluĭ scârţie maĭ tare.
4) Cea maĭ próstă rótă scârţie maĭ tare.
5) Cea maĭ próstă rótă scârţie maĭ tare.

12672 **Tote cole nu scu sâre.**[1])

D-r FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

Când o trébă nu merge bine, uşor.

12673 **Sciŭ să merg şî cu o rótă la Gherghiţa.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 100.

Adică sciŭ să trăĭesc şî cu puţin (GOLESCU).

* △
12674 **Unge roţile dacă vraĭ să mérgă uşor carul.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Car, Osĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 12419.

* △
12675 **A fi a cincea rótă la car.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 470. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 166; *Rev. Ist.*, III, p. 378. — HINŢESCU, p. 163. — *Lumina*, I, p. 87. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — V. SALA, *dasc. c. Vinteri, comit. Bihor, Ungarĭa.*

*
A fi ca a cincea rótă la car.

* △
A fi a cincea rótă la căruţă.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Ghermănescĭ, j. Tutova.*— E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A fi de prisos, maĭ mult decât trebuĭe.
Sĕ dice, maĭ ales pentru a se arĕtà inferioritatea şi ne-trebnicia unuĭ om.

C'est une cinquième roue à une carrosse.

Prov. Franc.

[1]) Tóte roţile nu sunt rotunde.

12676 **O maĭ venì ĭar róta la ştirbină şi drăguş la căuş!**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş*. p. 267, 268.

∗ △

O să'ţĭ vie róta la ştirbitură.

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

∗ △

Vine ea róta la ştirbină.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Vedĭ *Căuş, Vară.*

Adică ḑile de grea cumpĕnă, când veĭ avé nevoe de mine. Veḑĭ No. 306. Gr. Jipescu, privesce cuvîntul *drăguş,* ca nume proprĭu.

12677 **Mare scărşnetul rótelor astupă voróva cărăuşilor.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierog.* p. 47.

Adică cuvîntul mulţimeĭ pe acel al conducătoruluĭ acesteĭa.

∗ △

12678 **A dà (împinge) la rótă cu cine-va.**

D-na CAT. ZANNE, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.*

A'ĭ dà mână de ajutor.

12679 **Cât se învîrtesce o rótă.**

FR. DAMÉ, III, p. 342.

Veḑĭ *Clipă.*

Acelaş înţeles ca la No. 5076.

∗ △

12680 **A unge róta.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Car, Osĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 12419.

«Nu te teme *a uns el róta.*»

12681 *△ **A pune beţe 'n róte.**

D-na El. Sevastos, p. 257. — *Şezăt.* I, p. 286. — Fr. Damé, III, p. 297. — V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Când unul caută, prin diferite mijlóce, să împedice mersul uneĭ afacerĭ.

«A căutat *să'ţĭ pună beţe 'n róte,* dar tot ţi-aĭ atins scopul.»

Mettre des bâtons dans les roues.

Prov. Franc.

12682 **Inc'odată
Pe sub rótă.**

V. Alexandri & L. Rosetti, *Mss.*

Când unul scapĕtă după ce, din nimic, se ridicase odată.

12683 * **A dà rótă pe unde-va.**

Laurian & Maxim, II, p. 1006. — Sion, *Fab.* p. 60, 62 & 104. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 156.

A se învîrtì mereŭ pe unde-va, saŭ pe lângă cine-va şi, cum se maĭ dice, *a'ĭ dà tîrcóle.*

12684 * **A trage (fi) la rótă.**

Laurian & Maxim, II, p. 1006.

A duce greul uneĭ trebĭ.

12685 **A bé la rótă.**

G. Coşbuc, *Fóia p. Toţĭ,* p. 311.

Veḑĭ *Bot.*

Acelaş înţeles ca la No. 1315.

Le coup de l'étrier.

Prov. Franc.

12686 **De la rótă.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 228. — S. FL. MARIAN, *Ornit.* I, p. 345. — DIM. STURDZA, *Monit. 22 Jan. 1898.*

Bătae de la rótă.

S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.* p. 27 & 117. — V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss.*

Adică tare, mult, etc.

«Te voïu răfuì *de la rótă*, cum ḑice Românul.»

DIM. STURDZA.

ISPRAVNICUL. — Dómne! tare'mĭ placĭ, fa Zoiţo!
DOCHIŢA. — Ţ'oïu fi plăcênd, că'ĭ lumea rĕ.
ISPRAVNICUL. — Lumea ca lumea, dar tu m'aĭ fermecat *de la róte* . . . Vin' de intră la mine fata 'n casă.» — V. ALEXANDRI, *Craĭu Noŭ.*

12687 * △ **Pe róte.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică repede, ĭute.

«La el tréba'ĭ *pe róte.*»

12688 * **Rótă.**

Şezătóre, I, p. 96.

Adică în cerc.

«Staŭ cu toţí *rótă* împrejurul foculuĭ»

ROTIŢĂ

12689 * **A merge ca pe rotiţe.**

Vedĭ *Róta.*

Acelaş înţeles ca la No. 12687.

RUBLĂ

12690 * △ **E de ceĭ cu rubla 'n nas.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Adică porc.
2⁰ Mojic, rĕŭ crescut, etc.

12691 * **A fi rublă ştérsă.**

FR. DAMÉ, III, p. 348. — M. CANIAN, *publ. j. Iaşĭ.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Om rĕsuflat, care şĭ-a pĭerdut vaḑa de odinióră.

Il est démonétisé.

Prov. Franc.

SACA

Veḑĭ *Dop.*

12692 * △ **L'a călcat sacaua.**

LOCOT. CRISTESCU, *c: Rucăr, j. Dîmboviţa.*

1⁰ A păţit'o rĕŭ.
2⁰ E slab la trup.

12693 * **Cal de saca.**

FR. DAMÉ, IV, p. 6.

Adică cal prost.

Cheval de fiacre.

Prov. Franc.

12694 * **Ca dintr'o saca.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 140.

Adică mult, cu abondenţă; se ḑice maĭ ales pentru un liquid care se varsă, care curge dintr'un vas.

«Vînătorul întinse arcul şi, când sbură săgéta, prăvălì fĭara sĕlbatecă, din gura căreĭa gâlgăĭa sângele *ca dintr'o saca.*» — P. ISPIRESCU.

12695 * **A fi ca o saca.**

Se ḑice de o persónă grósă.

SACAGIU

12696 * Să nu vinḑĭ apă la sacagiŭ.

Iòn Vâlcof, *stud. Craĭova, j. Dolj.*

Veḑĭ *Grădinar.*

Acelaş înţeles ca la No 11986.

SĂCÉLA

12697 * △ A mâncà săcélă.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Adică a fi bătut.

SAMĂ

12698 * △ La darea pe samă
Ţi se umple ochiĭ de zamă.

C. Teodorescu, *înv. c Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Plângĭ când nu ĭeşĭ bine cu socotéla, de la stăpân.

SANĬE

Veḑĭ *Car, Inţelept, Moşie.*

12699 Are să'ĭ ĭeà rótele de la sanĭe.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 233. — Fr. Damé, III, p. 342.

Când nu aĭ ce luà de la un datornic.

12700 * △ Merge ca sanĭa pe gol.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭ.*

*
Merge ca sanĭa pe uscat.

Maĭor P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Adică greŭ de tot.

SAPĂ

Veḑĭ *Armă, Beţie, Măsea.*

12701 **Mâna dilicată la sapă nu rabdă.**

IORD. GOLESCU, *Mss*, II, p. 46.

Adică muĭerile nu sĕ pun la sapă, cum şî ceĭ marĭ nu pot muncì la lucrurĭ próste (GOLESCU).

*
12702 **Cathe un sapa câtră nâsu tradze.** [1]

I. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Cathi-un sapa cătră nâs ş-u tradzi.[2]

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 160.

*
Cathe un tragze sapa câtră nâs.[3]

N. ST. *prof. c. Nijopole, Macedonia.*

Veḑĭ *Turtă.*

Acelaş înţeles ca la No. 9348.

Quilibet ad propriam tortellam confovet ignem.[4]

Prov. Lat.

Chacun tire l'eau à son moulin.

Prov. Franc.

---

[1]) Fie-care sapa către dînsul trage.
[2]) Fie-care sapa către dînsul ş-o trage.
[3]) Fie-care trage sapa către dînsu..
[4]) Fie-care trage focul la turta sa.

Ognuno corre a smorzare il fuoco a casa sua. [1]

Prov. Ombria.

Jeder scharrt auf seinen Kuchen. [2]

Prov. Germ.

Every miller drows the water to his own mill. [3]

Prov. Engl

Her rager Ild til sin egen Kage. [4]

Prov. Danez.

Dat vil kvar kara Eld under si Gryta. [5]

Prov. Norv.

12703 * △ **A ajunge în sapă de lemn.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 169; *Rev. Ist.*, I, p. 226; *Leg.* p. 206, 394; *Unch. Sfătos*, p. 85. — I. IONESCU, III, p. 14. — FR. DAMÉ, IV, p. 14. — POPESCU, *Calend.* 1881. p. 55. — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — E. I. PATRICIU, *înv. com. Smulţĭ, j. Covurluĭ.*

* △ *A (o) ajuns la sapă (sapa) de lemn.*

G. I. MUNTEANU, p. 121. — HINŢESCU. p. 2. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — GAVR. ONIŞOR.*prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭ.*

* △ *A ajunge la sépă de lemn.*

IULIU GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

---

[1] Fie-care alérgă să aprindă focul din casa luĭ.
[2] Fie-care trage la turta luĭ.
[3] Fie-care morar trage apa la móra luĭ.
[4] Fie-care îngrijesce focul pe turta luĭ.
[5] Fie-care vré focul sub óla luĭ.

* △

A aduce (duce) la sapă de lemn.

S. Fl. Marian, *Trad. pop.* p. 175. — I. Creanga, *Amint.*, p. 158. — Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

A aduce în sapă de lemn.

Laurian & Maxim, I, p. 1049. — B. P. Haşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 374.

A aduce în sapa de lemn.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1468.

* △

A rĕmâné în sapă de lemn.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 44. — Baronzi, p. 40. — S. I. Grossmann, *Dicț.*, p. 157. — V. Sala, *dasc. c. Ferice, comit. Bihor, Ungaria.*

A rĕmâné în sapa de lemn.

A. de Cihac, II, p. 694. — Gr. Jipescu. *Opinc.*, p. 93.

Rĕmâne în sapă de lemn
Şi în casă fără pĭemn. [1])

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 44; I, p. 155.

* △

A ajunge la sapă.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 489.

A sărăcì cu desăvîrşire, sărăcie lucie.

«Din fruntaş *s'ajungă în sapă de lemn.*»

«Intâíu şi 'ntâĭu, a pus înadins pe fecioriĭ boĭerescĭ să 'mĭ caute pricină şi *să mĕ aducă la sapă de lemn.*» — I. Creangă, *Amint.*, p. 158.

«Ba, supuşiĭ luĭ vor să facă rĕsmeriță; ba, vitele de pe moşiile luĭ

[1]) Hinţescu, p. 166: Rĕmâne la sapă de lemn, şi 'n casă fără lemn!

a călcat hotarele alteĭ împĕrăţiĭ şi sunt luate de pripas; ba că mórtea a dat în ele, şi câte neajunsurĭ tóte se ţineaŭ lanţ, de *ajunsese* bĭetul împĕrat *în sapă de lemn.*» — P. Ispirescu, p. 394.

Moldova *a ajuns la sapă:*
Vor s'o duc acum la grópă!
Fete românescĭ
Róbe ovreĭescĭ,
Cele boĭerescĭ
Tot ca slugĭ grecescĭ!

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 489.

Etre réduit à la besaçe.

Prov. Franc.

*

12704 Boer cu sapa 'n bot.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Adică porcul.
2⁰ Pentru omul murdar.

* △

12705 Sapa şĭ lopata.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 64. — A. Pann, I, p. 111. — Hinţescu, p. 13. — Laurian & Maxim, I, p. 1049. — L. Şăĭneanu, *Dicţ.* p. 712. — Fr. Damé, IV, p. 14. — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — M. Canian, *publ. j. Iaşĭ.*

* △

Sapa şi lopata e a luĭ.

Iulĭu Grofşoreanu, *înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △

D'aci (aicĭ) nainte sapa şi lopata.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 171; III, p. 155. — Hinţescu, p. 166. — V. Sala, *dasc. c. Brădet, com. Bihor, Ungaria.*

* △

De amu numaĭ sapa şi hîrleţu.

A. Goroveĭ, *magistr., j. Sucĭava.*

* △
Nu 'ĭ ajută, numa sapa şi lopata.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Veḍĭ *Beţie.*

1⁰ Adică pě sfîrşitul vieţiĭ (GOLESCU).
2⁰ Arată lipsa de orĭ-ce speranţă.

* △
12706 **Sapa şi lopata îĭ vine de hac.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică numaĭ mórtea; pentru omul rěŭ.

12707 **Di sapă ş-lupată vîră nu va scapă.**[1]

PER PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 180.

Odată, trebue să móră omul.

Il n'y a si fort que la mort ne renverse.

Prov. Franc.

Contra el poder de la mort, non hià hom que sia fort.[2]

Prov. Valenc.

Dem Tod ist Niemand zu stark.[3]

Prov. Germ.

*
12708 **Apă de sapă.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 452; *Snóve*, p. 56; *Unch. Sfăt.*, p. 104. — FR. DAMÉ, IV, p. 15.

Veḍĭ *Beţiv.*

Adică vin.

«Beţivul îşĭ tot udă gâtul cu *apă de sapă*, de témă să nu ruginéscă.» — P. ISPIRESCU.

---

[1]) De sapă şi lopată nimenĭ nu va scăpà.
[2]) In potriva putereĭ morţiĭ, nu e om care să fie tare.
[3]) De cât mórtea nu e nimenĭ maĭ tare.

A SĂPÀ

Vedĭ *Pisică.*

* △
12709 **Uniĭ sapă şi muncesc**
Alţiĭ beŭ, chefăluesc.

V. A. Forescu, *c. Dorna, j. Suciava.*

Arată deosebirea de traĭu între ómenĭ.

* △
12710 **A săpà pre cine-va.**

A'l ponegrì pe lângă cine-va.

SĂRAC

Vedĭ *Ac, Boer, Bogat, Cĭóră, Copil, Dracu, Dreptate, Fómete, Lene, Lumînare, Mână, Mihaĭ, Mórte, Ne-cinstit, Nevéstă, Răbdare. Rac, Slugă, Suspin, Vin, Viţel.*

* △
12711 **Mângâerea (mângăierea) săraculuĭ e mórtea.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 155; III, p. 125. — Hinţescu, p. 100. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, j. Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.* — V. Sala, *dasc. c. Sedişte, comit. Bihor. Ungaria.*

Căcĭ săracul nicĭ odată ḑile liniştite nu are.

Malorum meta mors.[1])

Prov. Lat.

La morte medica tutti i mali.[2])

Prov. Ital.

[1]) Finele nenorocirilor e mórtea.
[2]) Mórtea vindecă tóte relele.

Der Tod ist das Ende aller Noth.[1])

Prov. Germ.

A dead mouse feels ne cold.[2])

Prov. Engl.

Doden hjelper af Nøden.[3])

Prov. Danez.

12712 * △ Săracululuĭ nu 'ĭ trebue pungă.

DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîr-vu-Roşu, j. Argeş.*

Ne-avênd ce să pună într'însa.

12713 * △ Arde lumînarea săraculuĭ pentru socotéla bogatuluĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Arde lumînarea săraculuĭ ca să socotéscă baniĭ bogatuluĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 232. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1511.

Veḑĭ *Bogat*, *Lumînare*.

Acelaş înţeles ca la No. 11257.

12714 Ochiĭ săraculuĭ sunt în mâinile (mânile) bogatuluĭ.

A. PANN, II, p. 136. — HINŢESCU, p. 127.

Săracul stă în puterea bogatuluĭ.

12715 * △ Săracul ḑice la tóte
Că nu sĕ póte.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

---

[1]) Mórtea, e sfîrşitul tutulor nevoilor.
[2]) Un şóric mort nu simte frigu.
[3]) Mórtea te scóte din nevoĭ.

Ne-fiind în stare să facă nimic.

12716 *△ Nu plătesce bogatu ci săracu.

GAVR ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluiu.*

Vedĭ *Vinovat.*

Adică tot săracu plătesce glóba.

12717 △ Omul sărac tot de necaz a fost.

V. SALA, *dasc. c. Fênaţa, comit. Bihor, Ungaria.*

Adică s'a născut ca să fie mereŭ necăjit.

12718 La pórta fucarěluĭ psusì gumarlu.[1])

D-r WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 172.

Şi stăpânul măgaruluĭ a cerut săraculuĭ despăgubire pentru acésta.

Cu alte cuvinte, tot pe sărac cade năpastea.

12719 La órfănlu sĕ-arupsì tşóra.[2])

D-r WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 171.

Vedĭ *Aţă.*

Tot pe săracu cade o pagubă. Vedĭ No. 6544.

12720 *△ Omuluĭ sărac i se stinge lumînarea în biserică.

Sem. Centr. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Tóte nenorocirile, tóte necazurile pe capu luĭ cad.

12721 *△ La omul sărac nicĭ luleaua nu 'ĭ arde.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluiu.*

Vedĭ *Lulea.*

---

[1]) La pórta săraculuĭ murì măgarul.

[2]) La sărac sĕ rupe sfóra.

Acelaş înţeles ca la No. 12720.

* △
12722 La omul sărac nicĭ boiĭ nu trag.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ. j. Tutova.* — V. A. FORESCU, *j. Suciava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — N. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △
La cel sărac nicĭ boiĭ nu trag.

V. CĂLIN, *stud. j. Argeş.*

* △
Omuluĭ sărac nicĭ boiĭ nu 'ĭ trag.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ j. Vasluĭu.*

* △
Omuluĭ sărac nicĭ boiĭ nu 'ĭ trag, nicĭ luléua nu 'ĭ arde.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi j. Covurluĭu.*

Vrênd să arate paguba săraculuĭ.

*
12723 S'acâţă órnfânlu 'n coru, şi-s'arupse tîmpâna.[1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

*
Cându acaţă órfănlu s'jócă, tîmpană s'arupe.[2])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşi, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 12720.

*
12724 Sărac la sărac alérgă.

M. ARONOVICI, *tipogr., Iaşi.* — I. G. VALENTINEANU, p. 45.

---

[1]) Se prinse săracul în horă, şi se rupse cĭurul (timpana).
[2]) Când sĕ prinde săracul să jócc, cĭurul sĕ rupe.

Se ajută unu pe altu.

12725 * Tot săracu îşĭ are săracu.

Cât de nenorocit să fie un om, în tot-dé-una găsesce pe altul maĭ nenorocit de cât dînsul.

12726 * △ Maĭ bine să morĭ de fóme de cât să ĭeĭ (ĭaĭ) pâĭnea (pânea) săraculuĭ.

A. Pann, II, p 29. — Hinţescu, p. 110 — Gr. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.*

Cacĭ săracul îşĭ câştigă pânea cu multă muncă.

12727 * △ Săracul când capĕtă atuncĭ mănâncă.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Bogat.*

Acelaş înţeles ca la No. 11251.

L'ora del desinare, pe'ricchi quand'hanno fame; pei poveri, quand'hanno da mangiare.[1])

Prov. Tosc.

Reiche essen wann sie vollen, Arme wann sie was haben.[2])

Prov. Germ.

Sá ríki etr nær hann will, sá fútæki nær hann fær nokkuð.[3])

Prov. Isl.

12728 Săracul când îmbracă cămaşă nouă, atuncĭ face Pascele.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 66.

---

[1]) Ceasul prânzuluĭ, pentru bogaţĭ când le e fóme; pentru săracĭ când aŭ de mâncare.

[2]) Bogaţiĭ mănâncă când vor, săraciĭ când aŭ.

[3]) Bogatul mănâncă când vrė, săracul când capĕtă ce-va.

* △
Săracul când capĕtă cămaşă, atuncea face Pascele.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr j. Putna.*

Vedĭ *Pasce.*

Adică săracul atuncĭ sĕ 'nveselesce când óre-ce dobândesce (GOLESCU).

* △
12729 **Vrabia malaĭu viséză şi saracu praznicu.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Suciava.*

Vedĭ *Vrabie.*

Acelaş înţeles ca la No. 2645.

Asinus stramenta mavult quam aurum.[1])

Prov. Lat.

Wenn das Ferkel träumt, so ist's von Trebern.[2])

Prov. Germ.

Голодний курицѣ просо снится.[3])

Prov. Rutén.

12730 **Şi sărac şi nesupus**
Umblă cu nasul pe sus.

A. PANN, I, p. 161. — HINŢESCU, p. 168.

După ce e sărac, apoĭ e (şi) cu nasul pe sus.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 175.

Pentru săracul mândru.

Inima mea a urît pe săracul mândru.

Ecclesiast, XXV, 3. 4.

---

1) Măgarul maĭ bine vré paĭe de cât aur.
2) Când purcelul viséză, este despre brahă.
3) Puĭul flămând meĭu viséză.

12731 **Locaşul săraculuĭ foc, şi viéţa pară de foc éste.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 154.

Arată tótă ticăloşia omnluĭ sărac.

12732 **Casa săracul o are**
Tot ca melcul în spinare.

A. PANN, I, p. 133. — HINŢESCU, p. 168.

Vedĭ *Casă.*

Acelaş înţeles ca la No. 6814.

Non habet cui indormiat.

Prov. Lat.

Teocrit, în Hodœporis, exprimă aceeaşĭ idee în nrmĕtorul mod:

Οὐδὲ γὰρ εὔμαρᾳ τῷ δεσπότῃ ἧς τοὶ εἰνεῦδεν.

* △
12733 **Săracu cu gându se îmbogăţesce.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.* — D-ra ECAT. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Căcĭ trăesce tot cn speranţa.

12734 **Géba binele cu sacul**
După ce a murit săracul.

A. PANN, III, p. 139. — HINŢESCU, p. 15.

Când nn bine îţĭ vine dnpă vreme.

12735 **Blestemul săracilor nu cade pre copacĭ, cât de târḑiŭ.**

MIRON COSTIN, *Desc. Mold.*, I, p. 268.

Blestemul de la săracĭ
Nu cade pe copacĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 236 & 1376; *Conv. Liter.*, VII, p. 380. — V. ALEXANDRI & L. ROSETTI.

Veḑĭ *Blestem.*

Acelaş înţeles ca la No. 6059.

12736 **Suspinele săracilor nu rĕmân în deşert, macar cât de târḑiŭ**

NIC. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 87.

Acelaş înţeles ca la No. 12735.

«Până când şi eĭ s'aŭ luat dréptă rĕsplătire de la Dumneḑeŭ, că aŭ perit cu sunet pomenirea lor, *că suspinele săracilor nu rĕmân în deşert, macar cât de târḑiŭ.*» — N. MUSTE.

12737 **Lacrimile săracilor, nicĭ sórele nicĭ vîntul nu le póte uscà.**

ION NECULCE, II, p. 248.

Acelaş înţeles ca la No. 12736.

△

12738 **Săracu 'ĭ ca şi dracul,**
De ce daĭ, de ce maĭ cere.

Şezătóre, I, No. 10·11.

△

Că săracu 'ĭ ca şi dracu,
De ce daĭ, de ce maĭ cere;
Până prinde 'n sîn la pele
Ş'apoĭ scapă la putere.

Şezătóre, II, p. 216.

Nu se maĭ satură cu nimic.

Da rar dat ün a paupers memma.[1])

Prov. Retorom.

---

[1]) Un cerşetor ḑice rare orĭ destul.

Der Bettler sagt nie; es ist zu viel.[1])

Prov. Germ.

Ingen Tigger siger: Det er for Meget.[2])

Prov. Danez.

12739 * △ **Omul sărac e al doilea drac.**

ION MEDESI, *c. Cluj, comit. Cluj, Transilvania.*

Acelaş înţeles ca la No. 12738.

12740 **Traista săraculuĭ cu puţin nu sĕ umple.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

Veḑĭ *Cerşetor.*

Ne învaţă că când miluim să dăm óre-ce maĭ mult (GOLESCU).

Πτωχοῦ πήρα οὐ πιμπλαται.[3])

Prov. Elin.

Mendicorum loculi semper inanes.[4])

Prov. Lat.

Da rar dat iin a paupers memma.[5])

Prov. Retoromanş.

Bettelsack ist bodenlos.[6])

Prov. Germ.

A beggar's purse is always empty.[7])

Prov. Engl.

---

[1]) Cerşetorul nu ḑice: e destul.
[2]) Nu ḑice cerşetorul: acésta e destul.
[3]) Sacul cerşetoruluĭ nu sĕ umple.
[4]) Desagiĭ cerşetoruluĭ (sunt) în tot-dé-una go
[5]) Un cerşetor ḑice rare-orĭ destul.
[6]) Sacul de cerşit n'are fund.
[7]) Un sac de cerşit e în tot-dé-una gol.

Tiggerposen bliver aldrig fuld.[1])

Prov. Danez.

* △

12741 **Nu văĭtà pe sărac de traistă.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Şuicĭ, j. Argeş.*

Nu văĭta (văĭetà) pe sărac
De traistă şi de sac.

A. PANN, I, p. 146. — HINŢESCU, p. 167.

Ci de altele care'ĭ lipsesc, şi mult maĭ însemnate.

* △

12742 **Săracul nu se teme de tâlharĭ.**

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Căcĭ ce i sĕ póte fura?

Γάλλους τὶ τέμνεις?

Prov. Elin.

12743 **Órfânlu aduçe scumpétea.**[2])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Săracul cumpĕră în tot-dé-una maĭ scump, ne avênd baniĭ la timp saŭ luând pe datorie.

12744 **Cine cumpĕră maĭ scump?—Săracul.**

A. PANN, II, p. 71.

Veḑĭ *Cămilă.*

Acelaş înţeles ca la No. 1447, unde se vor găsì două varĭante cariĭ se vor apropĭa de ḑicerea de faţă.

12745 **Poveru cela carle se ânfaĕ én alţĭ.**[3])

D-r FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 14.

[1]) Sacul de cerşit nu e nicĭ odată plin.
[2]) Săracul aduce scumpetea.
[3]) Sărac cela carele aştéptă de la alţiĭ.

De aceea omul nu trebue să se bizue de cât pe dînsul.

12746 **Faĕ me póveru, te voiu face bogatu.**[1])

D-r Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Ieĭ al meŭ şi te îmbogăţescĭ.

* △

12747 **Să fiĭ cât de sărac numaĭ să aĭ banĭ (mulţĭ).**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 120; III, p. 111. — *Sem. C. Buc. Cl. VIII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Vedĭ *Ban, Calic.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 11161.
2⁰ Să nu aĭ copiĭ, dar să aĭ banĭ.

12748 **Cine dă săracilor împrumută pe Dumnedeŭ.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 300.

* △

Cine dă săraculuĭ împrumută pe cel ce l'a făcut.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Cine dă săracilor dă luĭ Dumnedeŭ.

Idem, *Calend. Rom., 1892.*

*

Órfânlu macă 'l agĭută, Dumnidzelu 'l împrumuţĭ.[2])

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

*

Candu daĭ la órfăn, ajuţĭ pe Dumnidzĕu.[3])

D. A. Milescu, *stud. c Gopeşĭ, Macedonia.*

Ne învaţă să ajutăm pre ceĭ săracĭ şi nenorociţĭ.

---

[1]) Fă-mĕ sărac, te voiu face bogat.
[2]) Săracul daca'l ajuţĭ, pe Dumnedeŭ ĕl împrumuţĭ.
[3]) Când daĭ la sărac, ajuţĭ pe Dumnedeŭ.

Cel ce pre săracĭ miluesce împrumută pre Jehova.

SOLOMON, *Prov.*, 119. 17.

Qui donne au pauvre, prête à Dieu.

Prov. Franc.

12749 * △ **Ce daĭ săracilor ţie 'ţĭ daĭ.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarla.*

Acelaş înţeles ca la No. 12748, cu adaosul că, dând săracilor, îţĭ deschiḑĭ porţile raĭuluĭ.

12750 △ **Că săracul n'are sóre,**
Nicĭ ḑile de serbătóre,
Ci tot ḑile lucrătóre.

V. ALEXANDRI, *Poes., Pop.* p. 169. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 76.

Căcĭ trebue mereŭ să muncéscă ca să se póte hrănì.

12751 * △ **La uşa saracului nu vine nicĭ un câĭne.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

E părăsit de tótă lumea, nu are nicĭ un prietin.

Inopi nullus amicus.[1])

Prov. Lat.

Pauvres gens n'ont guère d'amis.

Prov. Franc.

Povertà non ha parenti.[2])

Prov. Ital.

No hay amigo, ni hermano,
Si no hay dinero de mano.[3])

Prov. Span.

[1]) Nimenĭ nu e prietenu săracului.
[2]) Sărăcia nu are rude.
[3]) Nu aĭ amic nicĭ rudă, daca nu aĭ banĭ în mână.

12757 **Săracul n'are nicĭ haĭnă,**
Nicĭ la inimă vr'o taĭnă.

A. PANN, I, p. 15. — HINŢESCU, p. 168.

Pentru cel care spune tot ce gândesce.

12758 **Săracul, de ce e ('ĭ) sărac?**
Că n'are minte în cap.

A. PANN, *Edit*, 1889, p. 151; III, p. 122. — HINŢESCU, p. 168. — D-r GASTER, *Liter. Pop.*, p. 219.

Lipsa de judecată, aduce sărăcie.

12759 * △ **Nu este sărac acel ce nu are banĭ, dar acel ce nu are minte.**

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 12758.

12760 * △ **Săracul trage scurta.**

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Adică caută să scape de sărăcie.

12761 * △ **Maĭ bine trăesce (trăĭesce) un sărac lipit,**
De cât un bogat sgârcit.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 65; III, p. 81. — HINŢESCU, p. 167. — D-r GASTER, *Liter. Pop.*, p. 219. — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava. — Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Pentru omul sgârcit.

*
12762 Cama ghine órfân liber di cât avut sclav.[1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Arată preţul libertăţeï şi al independenţeï.

*
12763 Ma ghini órfăn şi sănàtos, di cât avut şi lăuzit.[2])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşï, Macedonia.*

Vedï *Sănătos.*

Acelaş înţeles ca la No. 11243.

Il n'est trésor que de santé.

Prov. Franc.

Chi è sano, è ricco.[3])

Prov. Ital.

Gesundheit ist der grösste Reichtum.[4])

Prov. Germ.

Heilbrigðin er hin hollasta farsæld.[5])

Prov. Island.

* △
12764 Maï bine sărac lipit
De cât avut prăpădit.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Comăniţa, j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 12763.

*
12765 Sărac şî curat.

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 113.

---

[1]) Maï bine sărac liber de cât avut sclav.
[2]) Maï bine sărac şi sănătos de cât avut şi bolnav.
[3]) Cine e sănătos e bogat.
[4]) Sănătatea e cea maï mare bogăţie.
[5]) Sănătatea e cea maï plăcută fericire.

* △
Sărac dar curat.

N. G. Ionescu, *înv. c. Mamorniţa. j. Dorohoĭ.*

* △
Maĭ bine sărac şi curat.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 135. — Laurian & Maxim, I, p. 996. — Baronzi, p. 55. — M. Lupescu, *înv. c. Brosceni, j. Sucĭava.* — Em. Popescu, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa.* — Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.* — D-na E. B. Mawr, p. 9. — Gavr. Onişor, *prof. com. Dobrověţ, j. Vasluĭu.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △
Maĭ bine sărac şi curat
De cât bogat şi ruşinat.

G. I. Munteanu, p. 60. — Hinţescu, p. 167. — D-r Gaster, *Liter. Pop.* p. 219. — A. Cojocaru, *elev, Scóla Norm. com. Ţifescĭ, j. Putna.*

Maĭ bine sărac şi curat, de cât avut şi cu cugetul ne-împăcat.

Laurian & Maxim, I, p. 139.

* △
Maĭ bine sărac şi curat
De cât bogat şi pătat.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1090 & 1449. — I. G. Valentineanu, p. 49. — A. Cojocaru, *c. Ţifescĭ, j. Putna.*

* △
Maĭ bine sărac şi curat,
De cât bogat şi cu pacat.

V. Palade, *stud. c. Câmpenĭ, comit. Turda-Arieş, Transilvania.*

Maĭ bine sărac şi curat de cât bogat şi ne-cinstit.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 165.

* △

Maĭ bine sărac şi curat,
De cât avut şi ruşinat.

Semin. C. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △

Maĭ bine sărac cinstit de cât bogat huĭduit.

Z. NEGOESCU, *înv. c. Jidenĭ, j. Râmnicu-Sărat.*

* △

Maĭ bine sărac şi cinstit de cât bogat şi mojic.

Scól. Norm. Inv. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Ma ghine órfăn tinisit, di cât avut pizuit.[1]

D-r WEIGAND, *Die Arom.*, II, p. 278.

Adică maĭ bine sărac şî fără nicí o pricină, dĕ cât bogat şî încurcat, că cel încurcat nu scie ce are (GOLESCU).
Să daĭ şi banul de anaforă, dar să nu rĕmâĭ dator.

Honeste pauperem melius est, quam injuste divitem.[2]

Prov. Lat.

Pauvre et prudhomme.

Prov. Franc.

È meglio povertà onorata, che ricchezza svergognata.[3]

Prov. Ital.

1) Maĭ bine sărac cinstit, de cât avut rîs de ómenĭ.
2) Maĭ bine e să fiĭ sărac cinstit, decât bogat pe nedrept.
3) Maĭ bună e sărăcia cinstită, de cât bogăţia neruşinată.

Besser arm in Ehren, als reich mit Schanden.[1])

Prov. Germ.

* △
12766 **Maĭ bine sărac curat
De cât negustor încurcat.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Când un negustor 'şĭ-a dat până şi banul de anaforă ca să'şĭ plătéscă tóte datoriile.

12767 **Linie îndreptătóre şĭ dĕ săracĭ jăfuitóre.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 41.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, cu îndreptarea lor, năpăstuesc pĕ săracĭ (GOLESCU).

* △
12768 **Săracu n'are lucru.**

V. SALA, *dasc. c. Poenĭ Inf. comit. Bihor, Ungaria.*

Tot el e păgubit şi lipsit de tóte.

* △
12769 **Sărută săraca şi te uĭtă la ochiĭ'ĭ.**

M. STĂNCEANU, *înv. c. Fîrîa, j. Mehedinţĭ.*

Veḑi *Orb.*

Acelaş înţeles ca la No. 5630 § 2⁰.

12770 **Sunt sărac pentru că nu sunt bogat.**

A. PANN, III, p. 120. — HINŢESCU, p. 168.

Rĕspuns ce se da celuĭ care te întrébă de ce eştĭ sărac, când sciĭ bine că eştĭ muncitor ci totuşĭ nu poţĭ legà gura pânzeĭ.

---

[1]) Maĭ bine sărac în cinste, de cât bogat cu ruşine.

12771 **Tóţĭ de la orb şi de la sărac, şi săracu de la nimine.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 62.

Vedĭ *Orb.*

Acelaş înţeles ca la No. 5632.

12772 **Săraculuĭ în loc să'ĭ dé**
Inchide ochiĭ a nu'l vedé.

A. PANN, III, p. 91. — HINŢESCU, p. 168.

Pentru cel sgârcit.

12773 * **Din doĭ săracĭ s'a făcut o pereche de calicĭ.**

AL. MARTINIAN, c. *Bucurescĭ*, j. *Ilfov.*

Vedĭ *Fóme.*

Când doĭ săracĭ se căsătoresc împreună.

12774 * **S'aŭ strîns ca săraciĭ la mort.**

Pentru ceĭ cariĭ alérgă unde cred că se pot folosì cu ce-va.

12775 * △ **Sărac**
Mărac.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coştelu*, *Banat.*

Om nevoïaş, sărac lipit pămîntuluĭ.
Cuvîntul *mărac* nu se întrébuinţéză în altă ḑicere de cât în acésta. Se maĭ ḑice, în Banat, unuĭ asemene om şi *sărăntoc.*

12776 * △ **Sărac ca şórecele bisericiĭ.**

IUL. GROFŞOREANU, *înv.* c. *Galşa*, *comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 12775.

Pauvre comme un rat d'église.

Prov. Franc.

12777 * **Sărac (ca) pilug.**

FR. DAMÉ, III, p. 216.

Acelaş înţeles ca la No. 12776.

Pauvre comme Job.

Prov. Franc.

12778 * **Sărac pistol.**

Adevĕrul (ziar) IX, No. 2629.
G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 12777.

12779 * △ **Sărac lipit pămîntuluĭ.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* *Sărac lipit.*

* *Lipit.*

Acelaş înţeles ca la No. 12778.

12780 * **Sărac comóră.**

Adică fórte sărac.

SĂRACIE

Vedĭ *Boerie, Bucătărie, Cuhnĭe, Drac, Fată, a se Insurà, Mórte, Ném, Tovărăşie, Vită, Vorbă.*

12781 **De cât tótă bogăţia**
E maĭ scumpă sărăcia,
Că, până nu'şĭ va dà tóte,
Să o capete nu póte.

A. PANN, I, p. 132. — HINŢESCU, p. 16.

Pentru sărăcie. Veḑĭ Evang. Marc. XXII, 38 — 44.

*
12782 Sărăcie 'n buzunar,
Fómete din seminar.

I. Puşcariu. c P. Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.

Omul sărac alérgă la seminar unde i se dă póte învĕţătură, dar mâncare cam pe sponcĭ.

* △
12783 Sărăcia te ţine,
Când s'apucă bine.

C. C. Bungeţianu, prof. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.

Greŭ scapă omul de sărăcie.

* △
12784 Sărăcia un(de) s'a 'ncuĭbat
Anevoĭe de scăpat.

I. Popescu, înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.

Acelaş înţeles ca la No. 12783.

* △
12785 Sărăcia de el se ţine
Ca pulberea după câne.

A. Pann, Edit. 1889, p. 45; I. p. 156. — Hinţescu, p 167. — H. D. Enescu, înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.

Acelaş înţeles ca la No. 12784.

12786 Sărăcĭa la om e stană de pĭétră (pétră).

A. Pann, Edit. 1889, p. 135; II, p. 88. — Hinţescu, p. 167.

Acelaş înţeles ca la No. 12785.

12787 Sărăcĭa când 'ţĭ 'n vatră
E ca o stană de pĭétră (pétră).

A. Pann. I, p. 132. — Hinţescu, p. 167.

Acelaş înţeles ca la No. 12786.

*
12788 **Sărăcia este zid de pétră şi bogăţia gard de nuele.**

V. A. Forescu, c. *Folticenĭ*, j. *Sucĭava.*

Veḑĭ *Avere.*

Acelaş înţeles ca la No. 11264.

12789 **Sărăcia pretutindinea**
Sĕ întinde ca pecinginea.

A. Pann, I, p. 132. — Hinţescu, p. 167.

Se întinde maĭ rĕŭ, necum să scapĭ de dînsa.

* △
12790 **Unde e sărăcie e şi cértă.**

Sc. Norm. Invĕţ. Cl. VI, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Se ḑice maĭ ales pentru soţĭ.

* △
12791 **Sărăcia stă în coşniţa pescaruluĭ şî în tolba vînătoruluĭ.**

I. Tacu, *înv.* c. *Braniscea*, j. *Covurluĭu.*

Veḑĭ *Rac*, *Pescărie*, *Vînător*.

Acelaş înţeles ca la No. 10559.

SNÓVĂ

Ci că odată Sărăcĭa umblà lihnită prin lume. Se întîlnì cu plugarul care arà porumb.

— Bună ḑioa, moşule, ce lucrezĭ aci?

— Arăm popuşoĭ, pe urmă o să'ĭ prăşim de două orĭ, şi la tómnă îĭ culegem, îĭ măcinăm şi îĭ mâncăm. — Mĕ duc, nu eştĭ de mine. Se duse săracia, şi 'ĭ bine dusă de la plugarul muncitor.

Mergênd sarăcĭa prin lume ajunse la un om care sădeà vie.

— Bună ḑioa, moşule. Ce lucrezĭ aicĭ?

— Punem vie,

— Dar culegĭ de aicĭ?

— Apoĭ de, anul acesta nu; ci trebue să săpăm via de douĕ-treĭ

orĭ; s'o udăm de câte-va orĭ. Anul viitor tot asemeuea, dar începem s'o culegem.

— Apoĭ nu eştĭ de mine. Mĕ duc.

Proverbul ḑică: *«pe hoț din vie să nu'l împuscĭ că via se face anevoĭe; iar din pepenĭ să'l împuscĭ că pepeniĭ se fac şi se trec în câte-va lunĭ.»*

Sărăcia, acum erà ea lihnită de fôme, nu puteà stà pe loc. Se duse şi se tot duse, până ce, la marginea uneĭ bălțĭ, găsi un pescar ce dregeà şi tot dregeà sculele luĭ.

— Bună ḑioa, moşule. Ce facĭ aicĭ?

— Iea maĭ mrejesc nisce coteţe.

— Şi ce facĭ cu ele?

— Le punem colo în gârlă, şi prindem pesce.

— Când?

— Iécă acum.

— De mine eştĭ. Nu mĕ maĭ duc de la tine.

Aşeḑă coteţul şi se puse şi dormi puţin. Când se sculă cată coteţele, prinse nisce crapĭ frumoşĭ şi nisce ştĭucĭ lungĭ. Aprinse focul, fripse pesce şi ospĕtă împreună cu Sărăcĭa.

De atuncĭ sărăcĭa nu se maĭ desparte de pescarĭ. Vorba Românuluĭ: *şépte leĭ suta de racĭ şi pescariĭ tot săracĭ.*

*

12792 Sărăcĭa nu 'ĭ (e) ruşine.

HINŢESCU, p. 167.

Când e omul de trébă şi muncitor.

Pauvreté n'est pas vice, mais c'est une espèce de ladrerie; chacun la fuit.

Prov. Franc.

Poverté ch' n'est pau viche,
Comme fien d'kien i n'est pau pain d'èpiche.[1])

Prov. Picard.

Povertà non è vizio.[2])

Prov. Ital.

Pobreza no es vileza.[3])

Prov. Span.

---

[1]) Sărăcia nu e cusur, precum nicĭ cacaréză de câne nu e turtă dulce.
[2]) Sărăcia nu e cusur.
[3]) Sărăcia nu e ruşine.

Armuth ist keine Sünde.[1])

Prov. Germ.

Poverty is no sin.[2])

Prov. Engl.

12793 **Sărăcia nu este pĕcat.**

HINŢESCU, p. 167.

Acelaş înţeles ca la No. 12792.

12794 * △ **Bóla şi sărăcia nu o poţĭ ascunde.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor. Ungaria.*

Se ḑice maĭ ales pentru sărăcie.

12795 * △ **Nu adăogă la sărăcie şi calicie.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Pentru căsătorie. Când unul din soţĭ este sărac cel-l-alt să aĭbă ce-va avere.

12796 **L'a luat sărăcia după urmă**
Ca o óĭe rătăcită din turmă.

A. PANN, I, p. 133. — HINŢESCU, p. 167.

Adică a sărăcit rĕŭ.

12797 * △ **Sărăcia bate la uşă.**

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Timpurile grele se apropie.

---

1) Sărăcia nu e rușine.
2) Sărăcia nu e rușine.

12798 De sărăcie nu'mĭ pasă
Că şéde subt pat a-casă;
Aŭ ouat ş'acum clocesce.

A. PANN, I, p. 16.

Pentru omul care nu póte scăpà de sărăcie.

* △
12799 — Sărăcie, ce-aĭ cu mine?
— M'am avut cu tat'tĕŭ bine
Şi nu te las nicĭ pe tine.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* △
— Sărăcie, ce-aĭ cu mine?
— M'am avut cu tat'tĕŭ bine
Şi nu mĕ 'ndur nicĭ de tine.

Scól. Normală Invĕţ. prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — *Rev. Cop.* II, p. 176

De sărăcie nu scapĭ aşa, cu una cu două.

12800 Fericirea şi sărăcia nu pot stà împreună.

E. I. PATRICIU. *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Căcĭ omul sărac are vecinic supĕrărĭ.

* △
12801 Sărăcia nu'ţĭ face voia.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Multe ar face omul sărac, dar nu póte.

* △
12802 Sărăcia este de nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ de felurĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Mulţĭ săracĭ sunt în lume precum şi multe felurĭ de a fi sărac.

12803 *△ **Sărăcia 'nvéţă pre om.**

V. SALA, *dasc. c. Poenĭ Sup.*, *comit. Bihor. Ungaria.*

Căcĭ alminterea omul sărac ar murì de fómie.

12804 **Dascăliţa sărăcie**
Invaţă pe om meserie.

A. PANN, I, p. 135.

Dăscăliţa sărăcia
Invaţă pe om meseria.[1])

HINŢESCU, p 44.

Acelaş înţeles ca la No. 12803.

12805 **Sărăcia învaţă pe om**
Ca să fie econom.

A. PANN, I, p. 135. — HINŢESCU, p. 167. — D-r GASTER, *Lit. Pop.*. p. 219.

Sărăcia învaţă pe om economia.

GALLIN-NĂDEJDE, *Cart. Lect.*

Căcĭ scie a preţuì valórea banuluĭ muncit.

12806 **Siromastvo face penseĭ.**[2])

D-r FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

Acelaş înţeles ca la No. 12803

12807 *△ **Sărăcia află meşteşugurĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 12806.

---

[1]) Hinţescu scrie: dăscălia.
[2]) Sărăcia te face să gândescĭ.

* △
12808 **Sărăcia te învaţă la supunere.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci. comit. Bihor, Ungaria.*

Săracul trebue să tacă. căcĭ are trebuinţă de ajutorul avutuluĭ.

12809 **Siromastvo nu ruvine creantie.**[1]

D-r FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

Maĭ ales pentru femeĭ.

12810 **De sărăcie nu scapă,**
N'are după ce bé apă.

A. PANN, I, p. 132. — HINŢESCU, p. 201.

Vedĭ *Cap. VII, c. Apă.*

Acelaş înţeles ca la No. 8085.

12811 **După tótă sărăcia**
Il maĭ mănâncă şi rîĭa.

A. PANN, I, p. 136. — HINŢESCU, p. 166.

1° Pentru omul sărac şi lipsit de orĭ-ce noroc.
2° Sărac şi totuşĭ mândru.

12812 **Sărăcia îĭ róde urechile.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 45; I, p. 156. — HINŢESCU, p. 167.

Vedĭ *Ureche.*

E cu desăvîrşire sărac.

* △
12813 **Ca calicul de sărăcie.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

---

[1] Sărăcia nu strică frumuseţea (drăgălăşia).

Când te saturĭ de óre-ce.

«S'a săturat de . . . *ca calicul de sărăcie.*»

12814 * △ A apuca sărăcia de códă.

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Drac.*

A scăpĕtà, a'şĭ pĭerde averea.

12815 * △ Sărăcie cu cĭucurĭ.

AVR. CORCEA, *paroh. c. Coşteiŭ, Banat.* — I. LUNCU, *stud. c. Sebeşul Mare, comit. Bihor, Transilvania.*

Pentru cel care cheltuesce pentru îmbrăcat, pentru lux maĭ mult de cât ar trebuì şi de cât póte.

12816 * △ Sărăcie lucĭe.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coştĕĭu, Banat.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică desăvîrşită.

12817 * △ A'şĭ vedé de sărăcie.

A. PANN, I, p. 169. — HINŢESCU, p. 166. — IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Bihor, Ungaria.*

* *A'şĭ căutà de sărăcie.*

A. PANN, II, p. 47. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 146. — HINŢESCU, p. 166.

Adică a'şĭ vedé de nevoile sale, şi a nu se amestecà în daraverile celor-l-alţĭ, a nu se uĭta la alţiĭ.

«Vede 'ţĭ de sărăcia.»

SARAMURĂ

12818 A'ĭ pune în sare-mură trupul.

A. PANN, II, p. 31.

*
A'ĭ pune trupul în saramură.

HINŢESCU, p. 193.

A'l pedepsì precum i se cuvine.

*
12819 A'şĭ pune pĭelea în saramură.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.* — FR. DAMÉ, III, p. 213; IV, p. 17.

* △
A'şĭ pune carnea în saramură.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Arată marele interes ce 'l pune cine-va de a face ce-va, chiar cu primejdia luĭ.

SAREMURĂ

Veḑĭ *Saramură.*

SBANŢ

* △
12820 A'ĭ pune sbanţu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *a Pingelì, a Potcovì.*

Adică a înşelà pre cine-va.

A SCĂDÉ

12821 În loc să maĭ crêscă scade
Până veḑĭ că de tot cade.

A. PANN, II, p. 42. — HINŢESCU, p. 40.

Când unuĭa îĭ merge rěŭ în tóte privinţele.

SCĂLUŞ

12822 **A'ĭ pune scăluş la gură.**

FR. DAMÉ, IV, p. 27.

Veḑĭ *Căluş.*

A'l împedică de a vorbi.

A SCĂPĂRÀ

12823 * **Nicĭ cât aĭ scăpără.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 355.

Acelaşĭ înţeles ca la No. 6535 b.

«Maĭ întâiŭ îşĭ trimise sluga care nu se despărţise de dînsul *nicĭ cât aĭ scăpĕrà*». — P. ISPIRESCU.

Transversum unguem discedere.

Prov. Lat.

A SCĂRMĔNÀ

Veḑi *a Pieptenà, Pungă.*

12824 * △ **A scărmĕnà pre cine-va.**

L. ŞĂINEANU, *Dicţ.* p. 720. — FR. DAMÉ, IV, p. 30. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Adică a'l bate în lege.

SCĂRMĔNĂTURĂ

12825 * **A'ĭ trage o scărmĕnătură.**

S. FL. MARIAN, *Tradiţ. Pop.*, p. 27.

Acelaş înţeles ca la No. 12824.

«De câte-orĭ năvăliau Tătariĭ asupra lor, mi le trântea câte o *scărmĕnătură*, scii colea... una de cele de la rôte, s'o ţiie minte cât vor fi şi or trăi.» — S. FL. MARIAN.

SCHIMB

12826 **Schimbul nu trăĭesce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 67. — HINŢESCU, p. 171.

* *Schimbul nu trăesce.*

A. PANN, II, p. 73.

Sĕ ḑice de către ceĭ cariĭ nu vor să facă nicĭ un schimb (GOLESCU).

SCHĬÓPĂ

Veḑĭ *Inimă.*

12827 * △ **De o schĭópă.**

AL. ODOBESCU, III, p. 188.

1⁰ Fórte puţin.

«De când nu l'am vĕḑut abia a crescut *de o schĭópă.*»

2⁰ Fórte mult. Veḑĭ *Inimă.*

«Când o luă voĭnicul în mână şi o băgă în sîn pare că 'ĭ crescù *de o schĭópă* inima într'însul.» — AL. ODOBESCU.

A SCÌ

Veḑĭ *Babă, a Croĭ, a Vedé, Una.*

12828 * △ **Cine scie multe móre.**

Sem. Centr. Buc. cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — G. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiŭ.*

* *Cine vré să scie multe móre.*

AL. MARTINIAN, *c. Bucuresci, j. Iljov.*

* △
Cine scie tóte, móre.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 154. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi. j. Covurluĭu.*

* △
Dacă'ĭ scì pe tóte îmbĕtrânescĭ fără vreme.

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

*
Dacă veĭ scì de tóte, îmbĕtrânescĭ fără vreme.

V. A. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Dacă'ĭ maĭ scì de tóte îmbĕtrânescĭ fără vreme.

S. Mihăilescu, *Şezătórea*, I, p. 221.

Ḑice cel care nu vré să desvĕluĭască o taĭnă celuĭ care'ĭ pretinde acésta.

* △
12829 **Nu trebue a scì tóte, căcĭ îmbĕtrânescĭ de grabă.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiŭ.*

*
Nu maĭ sci tóte că'ĭ îmbĕtrânì.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 12828.

12830 **Nu câte sciĭ, ci cum le sciĭ?**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 110.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ fălesc că sciŭ multe, dar nicĭ una desăvîrşit (Golescu).

12831 * Cine scie are patru ochĭ.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 28.

Veḑĭ *Carte*, *Ochiŭ*.

Acelaşĭ înţeles ca la No. 11433. Veḑĭ şi No. 4228.

12832 * △ Scie cât aŭ uĭtat ceĭ-l-alţĭ.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vrênd să ĭeà în rîs pre cel care se laudă că scie carte, pe când, la drept vorbind, nu scie nimic.

12833 Nimenea nu póte să ḑică : «acum le sciŭ tóte.»

A. PANN, *Ediţ.* 1839, p. 28; II, p. 4. — HINŢESCU, p. 172.

Să fim prin urmare modeştĭ căcĭ avem multe de învěţat.

12834 Să mi se arate va
Că ar fi sciind ce-va.

A. PANN, I, p. 9. — HINŢESCU, p. 5.

Pentru omul lăudăros.

12835 Cĭuda sci face smunti.[1])

D-r. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Veḑĭ *Invěţătură*.

Acelaş înţeles ca la No. 12085.

12836 * Va scire, nu va pŭtére.[2])

G. ZUCA, *stud. com. Permet, Albania.*

[1]) A scì pré multe te face să te înşelĭ.
[2]) Veĭ sci, nu veĭ puté.

Când sciĭ ce e de făcut, când vreĭ să facĭ ce-va, dar nu poţĭ.

12837 * △ **Trece nu sciŭ ce pe nu sciŭ unde.**

A. Cojocaru, *elev Scol. Norm. Bêrl. c. Ţifeşcĭ, j. Putna.*

Sciŭ, dar nu pot să 'ţĭ spun.

12838 * **A luà pe nu sciŭ în braţe.**

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 65. — *Maior* Paul Budişteanu, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.* — M. Canian. *public. j. Iaşĭ.*

Adică a tăgăduì.

«Luaŭ toţĭ pe nu sciŭ în braţe.»

12839 * **A nu (pré) scì multe.**

I. Creanga, *Amint.*, p. 78 & 151. — Fr. Damé, IV, p. 105.

1º E supĕrăcios, nabădĭos, nu 'ĭ e frică de nimenĭ.
2º Spune pe şleaŭ ce are de ḑis.

«Ş'apoĭ las pe popa Niculaĭ Oşlobanu, căcĭ el *nu pré scie mult.*» — I. Creanga.

SCIINŢĂ

12840 **Sciinţele sunt uşĭ, ĭar cheile lor sunt cercetările.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 176; III, p. 157. — Hinţescu, p. 171.

Veḑĭ *Invĕţătură.*

Invĕţătură cere muncă multă.

12841 **Sciinţa făclia adevĕruluĭ este.**

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 119.

Cu ajutorul sciinţeĭ cunóscem adevĕrul.

12842 * △ Omul cu sciinţă
Are pocăinţă.

GH. MIHALACHE, *inv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 12828.
2⁰ De multe orĭ ne pare rĕŭ când scim óre-ce.

ŞCÓLĂ

Veḑĭ *Cap. VIII, c. Lume.*

12843 Şcóla face pe omul, om,
Ş'altoĭul pe pomul, pom.

A. PANN, I, p. 171. — ODOBESCU-SLAVICĬ, *Cart. Aleg.* — D-r GASTER, *Liter. Pop.* p. 218.

Şcóla face pe omul, om
Şi altoĭul pomul, pom.

HINŢESCU, p. 172.

Arată preţul şi ródele învĕţătureĭ.

SCÓRŢĂ

Veḑĭ *Cap. VI, c. Scórţă.*

12844 * Din scórţă (până) în scórţă

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 229. — FR. DAMÉ, IV, p. 35.

Adică întrégă, de la început până la sfîrşit. Se ḑice pentru cărţĭ.

«Am învĕţat (citit) acéstă carte *din scórţă până în scórţă*».

A SCRIE

Veḑĭ *Logofĕt.*

12845 * Mâna care nu scie să scrie dă vina pe condeĭŭ.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Când daĭ vina pe altul.

12846 * **Cine nu vré să scrie cu condeĭul să scrie cu furcoĭul.**

Iōn Buteanu, *Director Seminar Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.*

Cine fuge de învĕţătură să lucreze cu palmele.

12847 * △ **Scriŭ la tine,**
Vaĭ de mine!
Pentr'o merţă de malaĭu
Că sciŭ bine că n'o aĭ.

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — D-na Juvara, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *Scriŭ la tine,*
Vaĭ de mine!
Când îĭ vedé slova mea
Să fugĭ în cotro'ĭ puté.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — C. Teodorescu, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭŭ.* — H. Juvara, *c. Bêrlad, j. Tutova.*

Pentru ceĭ ce scriŭ rĕŭ de tot.

12848 * △ **Scrie cu cărbunele de pe horn.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

Incepetor la scris, scrie prost.

12849 * **A scrie pe apă.**

Matei Basarab, *Pravilă*, p. 254.

A nu ţiné socotélă de óre-ce. A se adaogă la No. 413.

«Omenilor rĕĭ ce se ḑice cărora nu le e frică de Dumneḑeŭ, jurămîntul lor *pre apă sa 'l scriĭ.*» — Mateĭ Basarab. V. V.

Εἰς ὕδωρ γράφεις.[1]).

Prov Elin.

In aqua scribis.[2])

Prov. Lat.

12850 A scrie musce pe perete.

BARONZI, p. 44.

Vedĭ *Muscă.*

Acelaş înţeles ca la No. 21896 b.

SCRIITOR

12851 Scriitorul sub masă şî iscălitorul pě masă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 67.

Adică cel ce poruncesce, acela maĭ mare, ĭar nu acela ce urméză poruncii (GOLESCU).

SCRIS

Vedĭ *Perete.*

12852 * △ Par'că 'ĭ scrisă.

G. P. SALVIU. *Înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Scrisă.

IÔN AL LUĬ SBIERA, *Nuv.* p 23.

Vedĭ *Perete, Zugrăvit.*

Adică fórte frumósă. Vedĭ No. 7553.

---

[1]) Scriĭ pe apă.
[2]) Idem.

SCRISÓRE

12853 *△ Scrisorea rea arată lenea şcolaruluĭ.

V. SALA, *dasc. c. Buntescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Turcul, maĭ energic, ḑice la rîndul sĕŭ.

Chendi iazîsînî ocumaian eşee benzer.[1])

Prov. Turc.

SCUMP

Veḑĭ *Cap. XVI, c. Scump, Tărîţe.*

12854 * Scumpe 's, naşule, dar bune.

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

* *Scump, dar face.*

Se ḑice, în glumă, când cine-va spune că un lucru l'a costat mult.

SNÓVĂ

Un ţigan ducêndu-se la naşul sĕŭ, a fost poftit la masă. Vede o farfurie de icre; o trage spre dînsu, şi după ce gustă din icre refuză tóte cele-l-alte mâncărĭ, ce i se ofereaŭ de gazdă.
— Lasă, naşule, că 's bune şi astea.
— Bune sunt, fine, dar veḑĭ că sunt şi scumpe al draculuĭ.
— Scumpe 's, naşule dar bune.

Veḑĭ I. C. FUNDESCU, *Basme,* p. 157—158.

12855 *△ Ce 'ĭ bun nu 'ĭ scump.

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Căcĭ ţine maĭ mult saŭ eştĭ maĭ folosit de dînsul.

---

1) Cine nu'şĭ póte citi scrisórea luĭ, măgaruluĭ se aséměnă.

SECERĂ

Vedĭ *Cósă.*

12856 Cine îşĭ bagă secera în cur o să o scótă cu sânge.

A. PANN, II, p. 51. — HINŢESCU, p. 173.

Când cine-va a greşit, plata urméză ne-apĕrat.

* △
12857 Cine îşĭ bagă secera în cur trebue să scie s'o şi scótă.

A. PETRESCU, *ing. c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Când facĭ o greşélă, să sciĭ încalte să o şi dregĭ.

SECRIŬ

Vedĭ *a Imbĕtrânì.*

SECURE

Vedĭ *Bardă.*

* △
12858 Sĕcurea rea nu pĭere.

HINŢESCU, p. 173. — D. POPOVICIU, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.* — V. SALA, *dasc. c. Gurani, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Topor.*

Adică omul rĕŭ.

* △
12859 Sĕcurea rea
Nime nu o ĭeà.

GAVR. ONISOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

Vedĭ *Topor.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 12858.
2⁰ Pentru fetele cele rele, cariĭ nu se maĭ mărită nicĭ odată.

12860 Sĕcurea la rădăcina pomilor zace.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 64.

Adică pĕ ceĭ rĕĭ trebue să'ĭ pĭerdem, ca pomiĭ cu securea (GOLESCU).

12861 Şi códa securiĭ
Face rĕŭ păduriĭ.

A. PANN, I, p. 167. — HINŢESCU, p. 35. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 51.

* △
Şi códa securiĭ
A făcut rĕŭ păduriĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Pădure.*

Să nu dispreţuim pre ceĭ micĭ.
Vedĭ Fabulele de la No. 942 şi La Fontaine, XII, 8.

* △
12862 La lemnul tare trebue secure ascuţîtă.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Unuĭ om mare, puternic, numaĭ un altul maĭ mare şi maĭ puternic de cât dînsul, îĭ póte venì de hac.

* △
12863 Din secure toporîsce.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Topor.*

Arată o scădere.

De l'arbre d'un pressoir le manche d'un cernoir.

Prov. Franc.

Far d'una lancia una spinella.[1]

Prov. Ital.

12864 Dedeşĭ şi luaşĭ
Din secure toporaş.

A. PANN, III, p. 109,

[1] A face dintr'o suliţă un bold.

Luaşĭ din secure toporaş.

HINŢESCU, p. 92.

Pentru un schimb păgubitor.

12865 * Cât aĭ aruncà cu securea.

La o mică depărtare.

12866 △ Ne luat în bardă, cĭoplit numaĭ cu securea.

R. SIMU. *c. Orlat, Transilvania, apud* B. P. HĂŞDÉU, *Etym. Magn.*, p. 2521.

Veḑĭ *Topor.*

Despre ómeniĭ proştĭ şi grosolanĭ.

SELEMET

12867 * A eşi (a'l scóte) la selemet.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Veḑĭ *Văpsea.*

Adică la lume, la lumină; a'l deşteptà.
Selemet, cuvînt turcesc care însémnă: văpsea, lustru.

ŞÉPTE

12868 * △ Am tras din şepte, una.

PAUL POP, *avocat, c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungaria.*

Am primit din mult, puţin. De pildă dintr'o datorie de o mie de leĭ, douĕ sute, etc.

12869 * △ Nu se dă pe şépte.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

Om cu vlagă care nu se dă uşor. Maı multe face el de cât ar face şépte.

12870 **Nu scie nicĭ şépte nicĭ opt.**

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 456.

Nu scie multe, dar una şi bună.

SERIMAN

Veḑĭ *Boltă, Cap. IX, c. Sîrman.*

12871 **Numaĭ omul seriman,**
Numaĭ el n'are duşman.

GR. SILASI, *Apologie,* p. 4.

Căcĭ ne avênd nimica, nu are pentru ce să fie pizmuit de alţiĭ.

SFANŢ

Veḑĭ *Horă.*

12872 * **Daĭ cu gura să ĭésă sfanţu.**

AL. PETRESCU, *c. Buşteni, j. Prahova.*

Sĕ ḑice pentru avocaţĭ.

12873 * △ **A sfanţui pre cine-va.**

G. POBORAN, *ing. c. Slatina, j. Olt.*

A maglisi, a corumpe cu banĭ.

SFÓRĂ

Veḑĭ *Cap. IX, c. Sfóră.*

12874 **Sfóra întreită maĭ multă vreme ţine.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 68.

Adică ceĭ unitĭ maĭ mult ţin (GOLESCU).

12875 * Tradze cĭóră ş-nu o rupe.[1])

ILIE GHICU, *prof. c. Baesa, Epir.*

Trage cheadinlu ş'nu 'l arupe.[2])

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 10679, la care se adaogă ca variantă.

Cheadın = aţă tórsă din *sumă (clupă)* = lână lungă.

12876 * Oĭ! tradze chiadinlu, nu te mină de açia.[3])

ILIE GHICU. *prof. c. Băésa, Epir.*

Când, la o vîndare, vîndĕtorul stăruesce asupra preţuluĭ şi nu'l coborá câtuşĭ de puţin.

12877 * △ A (se) dà sfóră în ţéră.

AL. ODOBESCU, III, p. 147. — I. C. FUNDESCU, *Basme*, p. 69 — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Sfară.*

Acelaş înţeles ca la No. 7809.

«Se grăbesce, păgânul, *a dà sfóră în ţéră* că te a prins cu mâna în sac.» — AL. ODOBESCU, III, p. 147.

12878 Sforă.

A. PANN, II. p. 89.

Adică rĕspândită, lăţită.

«Vestea e în ţeră *sfóră* că eştĭ putred de bogat».

A. PANN.

---

1) Trage sfóra şi nu o rupe.
2) Trage sfóra şi nu o rupe.
3) Mĕĭ! trage sfóra, nu te mişca de aci.

SFREDEL

Vedĭ *Drac.*

12879 *Şfredel.

L. ŞĂINEANU, p. 742. — FR. DAMÉ, IV, p. 59.

Om vioĭu, sprinten.

«E ca un *sfredel.*»

SIMIGIU

12880 *E planul simigiuluĭ.

A. PANN, *Fab.* I, p. 75. — I. ARBORE, *ing. j. Buzeŭ.*

Vedĭ *Bragagiŭ Nastratin-Hogea.*

Adică prost. Când cine-va socotesce că, într'o afacere, îĭ va venì un folos însemnat, şi lucrurile ĭes cu totul alt-fel.

PLANUL SIMIGIULUĬ

Un simigiŭ óre-când
  Covrigĭ simiţĭ încărcând,
A umblat din sat în sat
  Şi schimbând pe ouĕ [1]) 'ĭ-a dat.
Decĭ tabla în cap dacă ĭea
  Cu acele ouĕ pe ea,
Să întorceà la oraş
  Ca şi un negustoraş.
Dar pe drum, când sĕ duceà,
  Sĕ gândeà şi plan făceà;
«Cum sunt, ḑise, aste ouĕ
  «Tot bune. próspete nouĕ,
«Care 's cincĭ sute, să ḑic,
  «De vor prisosi nu stric,
«D'oĭu stà la closcĭ să le puĭu
  «Tot oul o să 'mĭ dė puĭu.
«Să ḑic acum c'a crescut
  Şi găinĭ marĭ s'aŭ făcut.
«Aste 'ntr'o ḑi peste tot
  «Cincĭ sute de ouĕ îmĭ scot,
«Să le vînḑ ca un sărac
  «Multe părăluţe fac.
Cincĭ sute de găinĭ dar
  «Clocind o să 'mĭ dė puĭ iar,

[1]) In text se citesce: *oaŭ.*

«Fie-care două-ḑecĭ,
«Ho! ho! Stane unde plecĭ?
«Stăĭ să vedem câte fac,
«Apoĭ cum o să mĕ 'mbrac!
«Socotélă pré nu aŭ,
«Cincĭ sute de cloşcĭ îmĭ daŭ
«O sută de sute 'n cap.
«Hait! de sărăcie scap.»
Când ḑise, hait! bucurat,
Işĭ uĭtă că 'ĭ încărcat,
Şi sărind sus ca un ţap
Dete tabla peste cap.
Oule pe jos turtì
Şi planul îşĭ isbutì.

* * *

Mulţĭ marĭ lucrurĭ socotesc.
Şi nicĭ micĭ nu isprăvesc.

A se vedé în La Fontaine fabula, *La laitière et le pot au lait.*

Trompuz a zo compodi an amonenn
Pe ar buoh no zo kuet choas perneinn. [1])

Prov. Breton.

SITĂ

Veḑĭ *Câne, Cĭur, Pisică.*

12881 Sita până e noă, în cuĭu sĕ pune.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 64.

Sita, până e nouă, se pune în cuĭu.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 96; II, p. 64. — S. I. GROSSMANN, *Dicţ.* p. 263.

* △
Până 'ĭ sîta nouă o pune 'n cunĭu.

V. SALA, *dasc.* c. *Beĭuş, comit. Bihor. Ungarĭa.*

* △
Sita nouă se pune în cuĭu.

ALEXANDRESCU, c. *Alexenĭ, j. Ialomiţa.*

[1]) Socotise preţul untuluĭ inainte de a fi cumperat vaca.

* △
Sita, cât e nouă, şede 'n cuĭu.

Abec. Ilustr. p. 28. — GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ. j. Tutova.* — *Sem. C. Buc. cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — I. BĂNESCU, *j. Roman.*

* △
Cât sita e nouă şede (şéde) în cuĭu.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

* △
Sita nouă şede 'n cuĭu.

V. A. FORESCU, *c. Mălinĭ, j. Sucĭava.*

Sita până e nouă se acaţă de (în) cuĭu.

G. I. MUNTEANU, p. 55 & 151.— HINŢESCU, p. 176.

Sita, când e nouă, n'aĭ unde s'o atîrnĭ.

BARONZI. p. 53. — HINŢESCU, p. 176.

Până 'ĭ sita nouă o acaţă 'n cuiŭ; pe urmă, o aruncă şi după uşe.

KÁROLY ÁCS, p. 79.

* △
Sita, cât e nouă stă în cuĭu; la urmă, umblă şi pe sub pat.

C. MANOILESCU. *elev, Sc. Inst. c. Cosmescĭ, j. Vasluĭu.*

* △
Cât e sita nouă o puĭ în cuĭŭ; dar după ce se maĭ învechesce o maĭ aruncĭ şi după uşă.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Vasluĭu.*

1⁰ Adică tot lucrul noŭ ĕşĭ are cinstea luĭ (GOLESCU).
2⁰ Cât e cine-va maĭ noŭ în slujbă, la vre-o trébă, se pórtă bine cu maı mariĭ luĭ, lucréză maĭ cu rîvnă; dar, după puţin timp, se lenevesce.
Varianta din urmă însemnéză că sita veche se aruncă

în gunoĭŭ, căcĭ femeile de la ţéră obicĭnuesc să strîngă gunóĭele după uşe, şi 'l lasă acolo până se adună maĭ mult.

«Maĭ în urmă o lună, douě,
Scĭĭ când sita nu e nouă...

T. SPERANŢĂ, III, p. 214.

«*Sita nouă* nu maĭ aveà loc *în cuĭŭ.*»

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 5.

Că *sita până e nouă o pun în cuĭu*, o cinstesc,
Dar când se maĭ învechesce şi pe sub pat o trîntesc.»

A. PANN, *Moş Alb*, II, p. 57.

Novum cribrum, novo paxillo. [1])

Prov. Lat.

12882 ✻ △ Sita până 'ĭ nouă cerne bine.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭŭ, Banat.*

✻ △ *Până'ĭ sita nouă, nĭetură bine; ér daca sĕ îmbĕtrânesce sĕ ţipă pĕ jos.*

IUL GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Veḑĭ *Mătură.*

Acelaşĭ înţeles că la No. 12881.

Scopa nuova, scopa bene. [1])

Prov. Ital.

Neue Besen kehren gut. [2])

Prov. Germ.

Új szita szegen lóg. [3])

Prov. Magy.

---

[1]) Noua sita, pe un noŭ par (arac).
[2]) Mătura nouă mătură bine.
[3]) Sita nouă cerne bine.

Nové sito na kline wysí. [1])

Prov. Ceh.

Ново сито о клину выси. [2])

Prov. Sîrb.

12883 * △ Sita nouă.

Laurian & Maxim, II, p. 1175.

Adică lucrul noŭ şi prin urmare plăcut, cinstit, etc.

Tout nouveau, tout beau.

Prov. Franc.

12884 Cernut şi prin sită şi prin ciur.

Lambrior, *Conv. Liter.* IX, p. 2.

A fi dat prin sită şi prin cĭur.

G. I. Munteanu, p. 121.

* △ *A fi trecut prin sită şi prin cĭur.*

C. Teodorescu, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Cĭur.*

Acelaş înţeles ca la No. 11577.

12885 * △ A dà din sîtă prin dîrmoiŭ.

V. Ifrim, *elev, Sc. Norm. Bêrl. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

A face o trébă prostesce, pe de-andósele.

12886 * Ce nu trece prin sită.

Maior P. Budişteanu, *j. Ilfov.*

Adică ce'ĭ rĕŭ.

---

[1]) Noua sită cerne bine.
[2]) Idem.

12887 * A dà cu sita.

Fr. Damé, IV, p. 70.

A predice viitorul, a dà cu ghĭocul.

12888 Ca la sită.

Simeon Dascălul, *Letop. Mold.* I, p. 406.

Adică mult, des, într'una.

«Turciĭ cariĭ pre la alte ţĕrĭ aŭ isbândit şi aŭ luat cetăţĭ, ĭar la Leşĭ de câte orĭ s'aŭ ispitit, cu ruşine s'aŭ întors; şi la tóte lucrurile sunt gata; şi cu puterea şi cu gura gata sunt să se apere. Şi Dumneḑeŭ îĭ apĕră până acum, de póte ḑice fie-cine că sunt ca o fecĭóră neatinsă şi ne-silită. Numaĭ Tătariĭ îĭ cară în tóte ḑilele de grumaz, cât âmblă la dînşiĭ *ca la sită.*» — S. Dascălul.

12889 * △ Ca la sita cumĕtriĭ.

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 12888.

Când la vre-o cercetare, unde este lume multă, unul intră şi altul ĭese, se ḑice: «*aci e ca la sita cumetriĭ.*»

12890 A strică sita cu cine-va.

Laurian & Maxim, II, p. 1175.

Adică a strică prietenia.

12891 A vedé (zări) ca prin sită.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 15; *Lumina*, I, p. 261. — Fundescu, *Basme*, p. 92. — P. Ispirescu, *Leg.* p. 158 & 172. — Laurian & Maxim, II, p. 1175. — I. al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 40.

Veḑĭ *Cĭur.*

Adică puţin, prin oposiţie cu ḑicerea: *ca prin cĭur.*

«După stăruinţa împĕrăteseĭ şi a sfetnicilor, se înduplecă şi se unse. Cum puse la ochĭ lapte de acesta, băgă de sémă că *vede ca prin sită.* Maĭ dete odată, vĕḑù ca prin cĭur, când se unse pentru a treĭa óră, veḑu luminat ca toţĭ ómeniĭ.» — P. Ispirescu, *Leg.* p. 172.

SLOVE

12892 *Slove negre pe hârtie albă.

I. G. VALENTINEANU, p. 45. — M. CANIAN, *public. j. Iaşi.*

Şcie ce e 'n carte: slove negre pe hârtie albă.

A. PANN, I, p. 170. — HINŢESCU, p. 177. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p 707.

1⁰ Nu scie citì, e cu totul lipsit de învĕţătură.
2⁰ Prima variantă însemnéză şi: scrisóre saŭ carte.

12893 Par'că ar citì pe slove,

FR. DAMÉ, IV, p. 73.

Vorbesce repede, uşor, fără a se gândi mult, fără şovăire.

12894 *A avé slovă frumósă.

Veḑĭ *Pană.*

Acelaş înţeles ca la No. 12440.

SMĂLŢUIT

Veḑĭ *Vas.*

12895 Din afară smălţuit
Şi din lăuntru mânjit.

A. PANN, III, p. 39. — HINŢESCU. p. 177.

Veḑĭ *Frumos.*

Pentru omul mojic şi făţarnic, care la vedere se arată de ispravă ĭar în realitate e scârnav şi cumplit. Veḑĭ No. 9400.

Res modo formosæ foris, intus erunt maculosæ.[1])

Prov. Lat.

Bella in vista, Dentro trista.[2])

Prov. Ital.

Paố er ekki alltío paố bezta, sem fagrt er utan.[3])

Prov. Island.

"Ω οἵα κέφαλή, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει.[4])

Prov. Elin.

SOCÓTĂ

* △

12896 **Nu cu bóta**
Numa cu socóta.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *Judecată.*

Acelaş înţeles ca la No. 12134.

SOCOTÉLĂ

* △

12897 **Cel ce scie socotéla nu se gândesce mult la parale.**

GH. MIHALACHE, *înv. c. Şendrescĭ, j. Tutova.*

Adică cel dator.

* △

12898 **Cârnatul lung îĭ bun de mâncat, socotéla lungă nu.**

V. IFRIM, *elev c. Corodescĭ, jud. Tutova.*

---

1) Lucrurĭ chiar frumóse pe din afară, pe din năuntru vor fi stricate.
2) Frumóse la vedere, pe dinăuntru rele.
3) Nu e în tot-da-una maĭ bun, cea-ce la vedere este frumos.
4) O ce cap frumos, și nu are creerĭ.

* △
Cârnatul lung e bun, dar socotéla lungă nu e bună.

LUPU COSTACHI, c. *Ciortolom, j. Tutova.*

Vedĭ *Datorie*, *Şagă*.

Adică când eştĭ dator o sumă maĭ mare.

* △
12899 **Socotéla désă**
E frăţie alésă.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, jud. Dîmboviţa.* — D-na E. B. MAWR, p. 72 & 80. — A. PANN, II, p. 81. — HINŢESCU, p. 177. — B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.* p. 844. — D-r GASTER, p. 230.

Ne învaţă să ne plătim datoriile, dacă vrem să trăim bine cu ómeniĭ.

Les bons comptes font les bons amis.

Prov. Franc.

Conti chiari, amici cari.[1])

Prov. Ital.

Cuenta e razon sustenta amistad.[2])

Prov. Span.

Strenge Rechnung hält' die Freundschaft.[3])

Prov. Germ.

Short Reckonings make long Friends.[4])

Prov. Engl.

---

[1]) Socotele deslușite, amicĭ dragĭ.
[2]) Socotélă și dreptate susţin amiciţia.
[3]) Socotéla strînsă ţine prieteșugul.
[4]) Scurtă socotélă face prietenĭ lungĭ.

* △
12900 Socotéla în tîrg,
Şi vulpea în crâng.

Scol. Norm. Inv. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, prof.

Vedĭ *Tocmélă, Urs.*

Acelaş înţeles ca la No. 2584.

* △
12901 Socotéla d'a-casă nu se potrivesce cu cea (a) din tîrg.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — FR. DAMÉ. IV, p. 80. — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — G. BANULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dimboviţa.*

Socotéla d'a casă nu se potrivesce cu tocméla din tîrg.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 65.

* △
Socotéla d'a-casă nu se lovesce cu cea din tîrg.

P. GARBOVICEANU, *prof. c. Drăgănescĭ, j. Vlaşca.*

* △
Socotéla de a-casă nu se potrivesce cu a de pe drum.

A. MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Socotéla d'a-casă cu cea din tîrg ne-tocmindu-se...

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 331.

* △
Socotéla din tîrg nu se potrivesce cu ceea (cea) d'a-casă.

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stiubeniĭ, j. Dorohoĭ.* — *Sem. C. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

*
Isápea de a-casă nu ėse 'n pâzare.[1])

C. IONESCU, *prof. com. Nevėsta, Macedonia.*

*
Isápea (lugarĭazmólu) de-a-casă, nu ėse 'n pâzare.[2])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Veḑĭ *Răfuĭélă.*

Adică într'un fel socotim şi într'alt fel sĕ întîmplă (GOLESCU).

* △
12902 **Face socóta fără birtaş.**

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △
Socótă fără birtaş.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Face socotélă fără birtaş.

Tribun. Pop Transilv. I, No. 179.

Când cine-va face planurĭ fără a întrebà, maĭ întâĭu, pre ceĭ pricepuţĭ saŭ interesaţĭ în aceeaşĭ afacere.

Compter sans son hôte.

Prov. Franc.

Fa il conto senza l'oste.[3])

Prov. Ital.

Hacer ta cuenta sin la huėspeda.[4]

Prov. Span.

---

[1]) Socotéla de a-casă nu ĭese în pĭaţă.
[2]) Socotéla de a-casă nu ĭese în pĭaţă.
[3]) Face socotéla fără birtaş.
[4]) A face socotéla fără birtas.

Man soll die Rechnung nicht ohne den Wirth machen.[1])

Prov. Germ.

12903 Carle face raciuna far de ostaru, el face do vote.[2])

D-r Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 9.

Acelaş înţeles ca la No. 12902.

Qui compte sans son hôte compte deux fois.

Prov. Franc.

Chi fa 'l conto senza l'oste, il fa due volte.[3])

Prov. Ital.

He that reckons without his host, must reckon again.[4])

Prov. Engl.

12904 Nu'ĭ bur face contu far de ostaru.[5])

D-r Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 13.

Acelaş înţeles ca la No. 12903.

12905 Maĭ bire ce face raciunu mance nego pocle.[6])

D-r Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 12.

Să ne socotim bine înainte de a începe o trébă, căcĭ pe urmă e pré târziŭ.

---

[1]) Nu trebue să'ţĭ facĭ socotela fără birtaş.
[2]) Care face socotela fără birtaş, o face de douĕ orĭ.
[3]) Cine face socotéla fără birtaş, o face de doue orĭ.
[4]) Cine să socotesce fără birtaş, trebue să socotéscă încă odata.
[5]) Nu'ĭ bine să facĭ socotéla fără birtaş.
[6]) Maĭ bine se face socotéla înainte de cât pe urmă.

12906 *△ **A se greşi în socotele.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

A fi înşelat în aşteptările sale.

12907 * **S'a mântuit (isprăvit) socotéla.**

I. Creangă, *Pov.* p. 273.

Scurtă vorbă, e ultimul meŭ cuvînt.

«Iară de'ĭ avé noroc, şĭ-a venì calul tĕŭ maĭ întâiu, şi mĭ-o aduce cele poroncite, să sciĭ că merg cu tine orĭ unde mĕ'ĭ duce; *s'a mântuit socotéla.*» — I. Creanga.

SOROC

12908 **Cere să 'ĭ daĭ la soroc,**
Par'că te pune pe foc.

A. Pann, II, p. 85. — Hinţescu, p. 178.

Când sĕ cere, cu mare stăruinţă, plata uneĭ datoriĭ.

SPATĂ

Veḑĭ *Pânză.*

A SPÎNZURÀ

Veḑĭ *a Tăià.*

SPÎNZURAT

Veḑĭ *Funie.*

12909 *△ **Iĭ bun de spînzurat de o cracă uscată, că'ĭ pĕcat să stricĭ una verde pentru el.**

Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

E un ne-trebnic, un rĕŭ.

12910 *Cine móre spînzurat nu móre înnecat.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Pogana, j. Tutova.*

Odată móre omul.

12911 Spindzuraţĭ bărbatlu ameŭ, că añia-ñ ṽini andrală.[1])

D-r WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 150.

Aşa a ḑis o femee condamnată la spînzurătóre.

12912 *Spînzurat.

Veḑĭ *Ştrengar.*

Acelaş înţeles ca la No. 11999.

SPOITOR

Veḑĭ *Croitor.*

STAFETĂ

12913 *Stafetă.

Veḑĭ *Poştă*

Pentru omul clevetitor care duce vorba de la unul la altul.

STAMPĂ

12914 *A dà în stampă.

S. I. GROSSMANN, *Dicţ.* p. 137. — FR. DAMÉ, IV, p. 99.

A dà pe stampă.

A. DE CIHAC, II, p. 701.

[1]) Spînzuraţĭ pe bărbatu meŭ, că mie îmĭ vine ameţélă.

1° A dà în vileag, a face cunoscut, a dà de gol, a face de rîs.
2° A bate.

«Poroncit'aŭ de aŭ adus şi cărţĭ pe 'nţeles din ţéra Românéscă, căcĭ în Moldova nu se aflà Evangheliĭ, Apostolĭ şi Leturgiĭ, dând poroncă Mitropolituluĭ acele cărţĭ să le cetéscă pe 'nţeles pe la bisericĭ; maĭ poroncind Domnul Mitropolituluĭ şi Episcopilor să facă tipografi fies-ce care la Eparhiea luĭ, ca să se tipărescă cărţĭ pe 'nţeles. Şi aşa s'aŭ apucat de aŭ făcut *stampă*, şi de atuncea şi până acum lucréză acea pomenire în pămîntul Moldoveĭ, care la acésta aŭ lăsat mare pomenire în ţĕrile acestea.» — ENACHE KOGĂLNICEANU, IV, p. 203.

«Care acele cărţĭ şi blestemurĭ aŭ pus Domnul de le-aŭ pus în *stampă*, numind întâiŭ hotărîrea ce aŭ făcut Măria Sa cu tot sfatul boĭerilor ţĕreĭ, cu iscăliturile tutulor şi a Măriei Sale.» — ENACHE KOGĂLNICEANU, III, p. 230.

* △
12915 **A dà în stambă.**

A. PANN, II, p 96. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

* △
A dà prin stambă.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 12914. Ḑicerea însă este greşită sub acéstă formă.

Că era vestită şi *în stambă dată,*
De vĕduvă grasă, putredă bogată.

A. PANN, II, p. 96.

Cuvîntul *stambă* pe lângă înţelesurile sale maĭ obicĭnuite, are şi înţelesul de: faţă, colóre. Veḑĭ povestea de la No. 2402.

STARE

Veḑĭ *Domnişóre, Insurare.*

12916 **După mórte starea omuluĭ se vede, ca apa, după ce scade, atuncĭ se vede ce pesce este.**

HINŢESCU, p. 180.

Veḑĭ *Negustor.*

Acelaş înţeles ca la No. 12351.

STEJER

12917 *△ **Se va adunà funia la stejer.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Par, Ţeft*

Acelaş înţeles ca la No. 12442.

STÎLPAN

12918 △ **Care scapă de stîlpan**
Nu scapă de buzdugan.

Poes. Pop.

Pentru ceĭ cariĭ vor căpĕtà ne-apĕrat, într'un mod órecare, pedépsa ce li se cuvine.

ŞTIRBINĂ

Vedĭ *Rótă.*

ŞTRÉNG

12919 * **A'ĭ ('şĭ) pune (singur) ştréngu la gât.**

A'l prinde, a'l dà gata; a'l băgà într'o afacere displăcută.

ŞTRENGAR

12920 * **Ştrengar.**

Vedĭ *Haimana.*

Acelaş înţeles ca la No. 12912

A STRICÀ

12921 El chiar singur a stricat
Şi iar el s'a mâniat.

A. PANN, III, p. 12. — HINŢESCU, p. 181.

Pentru omul iute şi mânios.

*
12922 De nu póte stricà altuia îşi strică lui.

HINŢESCU, p. 181.

Pentru omul rĕŭ.

STRICÂTÓRE

*
12923 Stricâtóre aspartă.[1])

G. ZUCA, *stud. c. Turia, Epir.*

Om fără inimă.

A STRÎNGE

Vedĭ *Tinereţe.*

* △
12924 Cine strînge nu mănâncă.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 63; III, p. 98; *Archir*, p. 11. — HINŢESCU, p. 181. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 155. — M. RĂDULESCU, *Scol. Inst. c. Slatina j. Olt.*

* △
Aşa (şi maĭ) cântă (dice) o păsĕrică
Cine strînge nu mănâncă.

V. SALA, *dasc. c. Buntescĭ comit. Bihor, Transilvania — Sem.C.Buc. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Pentru cel sgârcit.

* △
12925 Strîngeţĭ voĭ
C'om mâncà noĭ.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, II, p. 149. — AVR. CORCEA, *paroh, com. Coşteiu, Banat.*

---

[1]) Strecătóre spartă.

* △
Mie 'mĭ cântă o păsĕrică:
Cine strînge nu mănâncă.
Mie 'mĭ cântă un piţigoĭu:
Strîngeţĭ voĭ să mâncăm noĭ.

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

* △
Aşa ḑice un păsĕroĭu!
Strîngeţĭ voĭ,
Om mâncà noĭ.

V. Sala, *dasc. c. Ferice, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Pentru ceĭ carĭ adună avere pentru ca alţiĭ să o risipéscă.

LEGENDĂ

Aŭ fost odată o Vrabie şi un Vrăbioĭu, cariĭ strîngéŭ cu cea maĭ mare sîrguinţă spice ca să aĭbă peste ĭérnă ce mâncà. Şi Vrabia fiind fórte sgârcită, orĭ de câte orĭ aflà şi adunà câte un spic se suĭà pe o rămurică a uneĭ sălciĭ din apropĭere şi ciripind ḑiceà:

Cine strînge
Să mănânce!

Un piţigoĭu însă, care aveà cuĭb în nisce câlţĭ, dintr'un stĭubeĭu a uneĭ femeĭ lenişe, vĕḑênd pre Vrabĭe lăudându-se, că numaĭ acele să mănânce, care strînge, începù a'ĭ cântà şi el în protivă şi-a ḑice:

Strînge'ţĭ voĭ
C'om mâncà noĭ!

Şi cum ḑise, aşa se şi întîmplă!.. Piţigoĭul, însemnându'şĭ bine locul, unde aŭ ascuns Vrabĭa şi Vrăbioĭul spicele adunate, când sosì ĭérna se duse şi le mâncă maĭ pre tóte! — S. Fl. Marian.

△
12926 Cine strînge să mănânce.

S. Fl. Marian, *Ornit.*, II, p. 148.

Ḑice omul ne-darnic.

* △
12927 Cine nu astrînge la tinereţe, nu va avé ce mâncà la bĕtrâneţe.

Iul. Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Veḑĭ *Tinereţe.*

Acelaş înţeles ca la No. 6121.

Carele în tinereţe nu le aĭ adunat, cum în bětrânеţe le cerĭ?

Eccles. XXV, 5.

On doit quérir en jeunesse
Dont on vivre en la vieillesse.

Prov. Franc.

Chi resparnia da giovanu, si lu trova da vecchiu.[1])

Prov. Corsic.

Guarda, mozo, y hallarás viejo. [2])

Prov. Span.

Spar' in der Zeit, so hast du in der Noth.[3])

Prov. Germ.

Of saving comes having.[4])

Prov. Engl.

12928 * △ **Ce-a strîns într'o vară, a cheltuit într'o sară.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Vară.*

Acelaş înţeles ca la No. 11485.

12929 * △ **Cu acu le strînge şi cu lopata le risipesce.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Arată cât de greŭ se adună banul şi cât de uşor se cheltuesce.

---

[1]) Cine strînge când e tîněr, şi 'l găsesce când e bětrân.
[2]) Păstréză (adună), tinere, veĭ găsì betrân.
[3]) Economisesce la vreme, ca să aĭ la nevoe.
[4]) Din economie vine avere.

12930 **Cela ce nu strînge pĭerde şi acea ce are.**

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 228.

Ne învaţă să fim prevĕḑĕtorĭ.

12931 * **A strînge unde n'a risipit.**

G. I. MUNTEANU, p. 122.

Veḑĭ *a Secerà.*

Acelaş înţeles ca la No. 11017.

Quæ non posuisti ne tollas.[1])

Prov. Lat.

12932 **Strînge mişină.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 58.

Strînge mişină de cu vreme.

A. PANN, III, p. 72. — HINŢESCU, p. 109.

Ne învaţă să fim prevĕḑĕtorĭ şi economĭ.

STRUNGĂ

12933 * △ **Uşor e a afundà strunga mică.**

V. SALA, *dasc. c. Negru, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Omul cu puţine datoriĭ le póte uşor plătì.

SUCALĂ

12934 * △ **Cum îĭ sucala.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 113.

Veḑĭ *Titirez.*

Adică uşor şi repede.

---

[1] Nu ridica cele pre care nu le aĭ pus.

A SUCĂLÌ

12935 * △ **A sucăli pre cine-va.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.* — Fr. Damé, VI, p. 123.

A'l supĕrà rĕŭ, a chinuì pre cine-va.

ŞUGUBINĂ

12936 **A dà de şugubină.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 227. — Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 48. — L. Şăineanu, *Semas.*, p. 425.

Vedĭ *Pocinog.*

Acelaş înţeles ca la No. 12552.

Şugubină, archaic *deşugubină*, din paleoslavicul *deşegubină* «homicidum, perditio animæ» însemnà, în vechea jurisprudenţă românéscă, omor saŭ relaţiune ne-legĭuită între bărbat şi femee, ambele privite de dreptul canonic ca o pĭerdere de suflet, apoĭ amendă pentru rĕscumpĕrarea crimeĭ, care se dă *deşugubinarilor* saŭ *şugubinarilor*. Veḑĭ şi la cuvîntul *Ciobotă*, No. 6896.

A se vedé, pentru maĭ multe amănunte L. Şăineanu, Semasĭologie, p. 424—426.

ŞUL

12937 **Cu un şul subţire.**

Baronzi, p. 48.

Veḑĭ *Cuvînt.*

Intr'un mod fin, luând lucrul maĭ de departe.

De obiceĭu se ḑice sub o formă deosebită ca în urmĕtorul exemplu:

«Il lua cu vorba pe departe şi, *cu un cusur subţire*, îl făceà să pricépă că are să fie fericit.» — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 289.

ŞURUB

Veḑĭ *Şurup.*

12938 * △ **Şurub.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Veḑï *Sfredel.*

Ne astîmpĕrat, care nu stă loculuï.

«Iï umblă capul *şurub.*»

12939 * **A întórce şurubu.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 84, 277, 837. — L. ŞĂINEANU, *Dicţ.* p. 788.

A întórce şuruburï.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 257.

A o întórce la şurub.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 95.

A umblà cu viclenii, cu înşelătorii, cu minciunï.

«*Mi-o întors şurubu* ... ba încă bine. N'am ce ḑice.» — V. ALEXANDRI, *Harţă-Bezeşul,* p. 277.

«De la o vreme, vĕḑênd bïetul popă că s'a pus în cîrd cu nebuniï, începe *s'o întórcă la şurub:* mĕ aşteptă nisce fiï de duhovnicie, dragiï meï, şi trebue să mĕ duc mort-copt, căcï acésta ne'ï plugul.» — *Amint.* p. 95.

SURUGIU

Veḑï *Cal.*

ŞURUP

Veḑï *Şurub.*

12940 * **A strînge (întórce, suci) şurupul cuï-va.**

T. SPERANŢIA, I, p. 140.

Veḑï *Şurub.*

Acelaş înţeles ca la No. 12939.

12941 * **A umblà cu şurupurĭ.**

Adică cu înşelătoriĭ.

SUTĂ

Vedĭ *Mie*.

12942 * △ **Sutele**
Mărită slutele.

Baronzi, p. 53. — Hinţescu, p. 182. — Gavr. Onişor, c. *Dobrovĕţ*, j. *Vasluĭu*.

* △
Suta
Mărită slută.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 65. — Iul. Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Sutili
Mărită hutili [1]).

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 175.

△
Săracele sutele
Cum mărită mutele!
Săracele ḑecile
Cum mărită secile!

S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 17.

△
Ḑecile
Mărită secile;
Sutele
Mărită mutele;
Miile
Mărită urgiile.

S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 143.

Vedĭ *Mie*.

1) Sutele mărită nebunele.

Adică că cu zestre mare lesne sĕ mărită fie şî slută (GOLESCU).

A TĂBĂCÌ

12943 * **A tăbăci.**

L. ŞĂINEANU, *Dicţ.* p. 790.

Adică a snopì în bătăĭ.

TABACĬU

Vedĭ *Beşină.*

12944 **La tabacĭ cine slujesce**
Pĭelea (pelea) i se tăbăcesce.

A. PANN, II, p. 52. — HINŢESCU, p. 182.

Adică cine are stăpân rĕŭ.

A TĂĬÀ

12945 * △ **Poţĭ tăĭà lemne pe capul luĭ.**

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 180; *Pov.* p. 214. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, p. 228. — M. LUPESCU. *înv. c. Brosceni, j. Sucĭava.*

△ *Poţĭ să taĭ lemne la capul luĭ.*

S. MIHĂILESCU, *Şezăt.*, II, p. 72.

* △ *Să taĭ lemne pe el.*

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ Adică, dórme dus, dórme greŭ, cu alte cuvinte arată un somn adînc.
2⁰ A'şĭ rîde de cine-va cum vreĭ. Inţeles fórte rar. — *j. Olt.*

«Adormì *de puteaĭ să taĭ lemne pe dînsul.* — I. CREANGĂ.

12946 **Taïe şi spînzură.**

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.*, p. 284. — *Epoca* II, No. 170.

El e stăpânul, de dînsul atîrnă totul, face ce voesce.

12947 **Taïe-païe.**

Baronzi, p. 96.

Om care nu face nicï o trébă, saŭ nimic maï de sémă.

ŢANC

Vedĭ *Cap. XI, c. Ţanc.*

12948 * △ **La ţanc.**

L. Şăĭneanu, *Dicţ.* p. 795. — Gavr. Onişor, *c. Zorlenĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Ţintă.*

1⁰ Tocmaĭ la ţintă, la punctul ce trebuïa atins.

«A lovit'o *la ţanc.*»

2⁰ Tocmaĭ când trebuïa, la momentul favorabil.

«A venit tocmaĭ *la ţanc.*

Ţenchĭul saŭ hotarul turcesc. — Nic. Costin, I, p. 409.

TĂRĂBUŢĂ

Vedĭ *Car.*

TĂRĂGUŢĂ

Vedĭ *Car.*

TARGĂ

Vedĭ *Vetrelă.*

12949 * △ **Trage targa pe uscat.**

D-na Zoe Mihăilescu, *înv. c. Broştenĭ, j. Prahova.* — G. Pobaran, *inst. j. Olt.*

* △
Trage targa la uscat.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, jud. Putna.*

Tărăgăesce ca targa pe uscat.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 179.

Veḑĭ *Vetrelă.*

A muncì din greŭ, a duce traĭu rĕŭ, a se luptà cu sărăcia.

TĂŞCUŢĂ

12950 * A avé pe cine-va în tăşcuţă.

M. CANIAN, *public. j. Ilfov.*

Veḑĭ *Buzunar.*

Acelaş înţeles ca la No. 6639.

ŢEFT

12951 * A fi la ţeft (cĭef, cĭeft).

LAURIAN & MAXIM, I, p. 667. — FR. DAMÉ, IV, p. 150.

Adică acolo de unde depinde totul.

12952 * A eşì (scóte) la ţeft.

Veḑĭ *Maĭdan.*

A dà o scire în vileag.

12953 La ţeft.

L. ŞĂĬNEANU. *Dicţ.* p. 800.

Veḑĭ *Ţanc.*

La momentul hotărîtor.

«Il găsi somnul tocmaĭ *la ţeft.*»

TEĬU

Veḑĭ *Cuĭu, a Jucà, Cap. II, c. Teĭu, Vorbă.*

12954 * △ **Să 'ĭ legĭ cu teĭu, să 'ĭ ţîpĭ 'n gârlă.**

V. SALA, c. *Poĭana, comit. Bihor, Ungaria.*

Să 'ĭ legĭ într'un teĭu şi să 'ĭ daĭ pe gârlă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 169. — HINŢESCU, p. 88 & 165.

Veḑĭ *Curmeĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11714.

12955 **Din tee curmee.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 89.

Sĕ ḑice când cu trenţe vrem să cârpim óre-ce (GOLESCU).

12956 * **A face din teĭe curmeĭe.**

FR. DAMÉ, IV, p. 150. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *Légă şi el din teĭŭ curmeĭŭ.*

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 180. — HINŢESCU, p. 83.

Veḑĭ *No. 6406.*

1⁰ A se silì din nimic să facă ceva.
2⁰ A trăì din greŭ, de aḑĭ până mâne.
3⁰ Vorbe, pretextė, argumente slabe.

12957 **Légă teĭe de curmeĭe.**

S. FL. MARIAN, *Nunta,* p. 131. — D-na EL. SEVASTOS, p. 245.

* △ *Légă teĭu de curmeĭu.*

GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Veḑĭ *Vorbă.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 11956.

«In uscat înghiţind, cuvinte căptuşite îngăĭmă şi *tee de curmee* legà.» — D. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*

«Copila nu pré voesce să se mărite, maĭ pe scurt *légă teĭe de curmeĭe* până ce se vĕd eşiţĭ şi scăpaţĭ din casă.» — S. FL. MARIAN.

12958 **Teĭu de curmeĭu.**

N. GANE, *Conv. Liter.* p. 57.

Adică pricină şi maĭ mult próstă.

«Işĭ găsi *teĭu de curmeĭu* pentru a lipsi de a-casă.»

12959 **A înnodà din teĭu curmeĭu.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 935.

A nădì din teĭu curmeĭu.

BARONZI, p. 46

A face saŭ trăì cu ce póte, şi cum póte, cine-va, dar cu mare grĕutate.

12960 **A încropi din teĭu curmeĭu.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 187.

A strînge cu ţirîita, fărămitură cu fărămitură.

12961 * **A legà douĕ în teĭu.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 175, 205 & 266. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 2628. — FR. DAMÉ, II, p. 268.

Vedĭ *Cap. X. c. Douĕ.*

A se adaogà la No. 1189.

«Lucrà, bĭetul om, de dà pe brâncĭ, ḑi şi nópte, orĭ-ce şi pe unde găseà, şi *douĕ în teĭu* nu puteà legà şi el.» — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 266.

12962 * △ **Lucru cu şrof, legat cu teĭu şi uns cu mură.**

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coşteiŭ*, *Banat*.

Sĕ ḑice despre obïecte slab şi rĕŭ construite, carii la cea maĭ mică întrebuinţare se desfac, etc.

12963 * △ Umblă înnădind tee putrede.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Păcioïu, j. Muscel.*

Pentru vïéţa próstă, o duce greŭ.

TEJGHEA

12964 La tejghea, pentru ca să nu maì stė.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 39.

Sĕ ḑice pentru cele fórte desfrînate şî ne-săţïóse (Golescu).

TELÉGĂ

Veḑï *Car, Négă.*

TELEGUŢĂ

Veḑï *Car, Căruţă.*

TELELEĬCĂ

12965 * Teleleïcă.

L. Şăïneanu, *Dicţ.* p. 801. — G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

1⁰ Femee care bîrfesce de toţĭ.
2⁰ Femee rea ca purtare.

TEMNIŢĂ

Veḑĭ *Grec.*

12966 Vaĭ dĕ cel ce sĕ deştéptă când temniţa ĕl aştéptă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 18.

Adică dĕ cel ce nu sĕ căĭesce până ĕl băgă în temniţă (GOLESCU).

12967 **Vaĭ dĕ cel ce arată minte când la temniţă ĕl trimite!**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 18.

Adică dĕ cel ce nu sĕ pocăĭesce până n'ajunge la temniţă (GOLESCU).

ŢÉPĂ

12968 **De socoţĭ că îl pune în ţépă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 373.

Aşa de tare ţipă.

ŢĔRUŞ

12969 **Ş'a strîns funĭa de ţĕruş.**

V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss.*

Veḑĭ *Par.*

A îmbĕtrânit, îşĭ aştéptă mórtea.

ŢESALĂ

Veḑĭ *Insurare.*

TEŞCHEREA

12970 ***A'şĭ luà (a'ĭ dà) teşcheréua.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Veḑĭ *Paşaport, Rĕvaş.*

A pleca; a da drum cuĭ-va să plece; a 'l gonì de unde-va.

A ŢESE

Veḑĭ *Horă, Joc.*

12971 **Uniĭ ţes la pânză şî alţiĭ o pôrtă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 11.

Veḑĭ *Boŭ, Orz.*

Adică uniĭ muncesc şî alţiĭ sĕ bucură dĕ munca acelora (GOLESCU).

12972 * △ **Când s'ar ţese pânza 'n drum fără iţe fără drug.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Păcioĭu, j. Muscel.*

Veḑĭ *Plop.*

Adică nicĭ odată.

TEŞĔTURĂ

Veḑĭ *Stofă.*

TESLĂ

Veḑĭ *Cap. VI, c. Fus.*

12973 * **Cacea cu nocupa tu grendă.** [1]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta Macedonia.*

Despre ómeniĭ proştĭ cariĭ sĕ tem de lucrurĭ ce nu sĕ pot întîmplà.

TIGHEL

12974 * **A trage cuĭ-va un tighel.**

L. ŞĂĬNEANU, *Dicț.* p. 810 — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică a 'l dojenì.

TINICHEA

12975 * **A fi tinichea.**

Adică sărac lipit pămîntuluĭ.

---

[1]) Cacea cu tesla în grindă.

TÎNJALĂ

Vedĭ *Cur, Ham.*

* △
12976 **A se lăsà pe tînjală.**

V. ALEXANDRI. *Teatr.*, p. 814. — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 109. — GAVR. ONIŞOR. *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A nu se grăbi, a se lăsà móle; a stà cu mânele în sîn, a nu lucrà, a fi leneş.

«Cată de *nu te lăsà pe tînjală;* pune mâna pe atestat maĭ repede şi vin 'a-casă, căcĭ Iòna luĭ Grigoraş Roşu, de la noĭ, aştéptă cu nerăbdare să 'ţĭ fie preutésă.» — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 109.

* △
12977 **Când va înverḑi tînjala.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

Veḑĭ *Plop.*

Adică nicĭ odată.

TIPAR

*
12978 **Eşiţĭ toţĭ dintr'un tipar.**

După un tipar.

Veḑĭ *Calup.*

Acelaş înţeles ca la No. 11349.

TÎRG

Veḑĭ *Barbat, a se Bate, Cal, Cremene, Măgar, Móră, Nas, Precupeţ, Urechĭe, Urs, Vârnav, Vînḑĕtor, Cap. XI, c. Vorbă, Vulpe.*

* △
12979 **Tîrgul de diminéţă**
Să'l strîngĭ în braţe.

IÒN ODOIU, *teolog, c. Acilĭu, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Căcĭ aduce norocul ḑileĭ care se începe.

12980 **Tîrgul d'întâiŭ să nu'l laşĭ.**

I. G. VALENTINEANU, p. 47.

Acelaş înţeles ca la No. 12979.

12981 * △ **Tîrgul mânie n'are.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 76. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa j. Dîmboviţa.*

Veḑĭ *a se Tocmì, Tocmélă.*

Ne învaţă ca, când tocmim óre-ce, nu trebuĭe să ne mâniem (GOLESCU).

12982 **Tîrgul se face cu baní şi nunta cu lăutarĭ.**

A. PANN, II, p. 69 — HINŢESCU, p. 185.

Veḑĭ *Nuntă.*

Arată puterea banuluĭ. Veḑĭ No. 10491.

12983 **Danţul cu cimpoĭu se trage**
Şi tîrgul cu banĭ se face.

A. PANN, *Nastr.-Hogea,* p. 46.

Acelaş înţeles ca la No. 12982.

12984 **Cine la tîrg dupĕ tîrg vine, se 'ntórce cu marfa înapoĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 80.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu îngrijĕsc la vreme (GOLESCU).

12985 * △ **Câţĭ merg la tîrg toţĭ nu cumpĕră.**

A. PANN, II, p. 73. — HINŢESCU, p. 103. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Arată că nu toţĭ dobândesc saŭ se folosesc de óre-ce.

12986 **La tîrg nu sĕ vinde pescele rĕmas în apă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 39.

Veḑĭ *Urs.*

Adică ceea ce n'aĭ în mână (GOLESCU).

12987 **Ce a (o) dà tîrgul şi norocul.**

S. FL. MARIAN, *Tradiţ* p. 158 & 194. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 714. — *Şezetórea*, II, p. 102 — G. MADAN, c. *Truşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabia.* — GAVR. ONIŞOR, c. *Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Cum a dà tîrgul şi norocul.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 197.

* △ *Cum a fi tîrgul şi norocul.*

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △ *Ce a dà tîrgul şi norocul*
Şi lelea cu ĭarmarocul.

G. P. SALVIU, *înv.* c. *Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Cum e tîrgul şi norocul.

I. G. VALENTINEANU, p. 20.

Fie ce o fi să mergem înainte, cum va dà Dumneḑeŭ, în voĭea sórteĭ.

12988 * △ **A rupe inima tîrguluĭ.**

A. PANN, II, p. 72. — HINŢESCU, p. 79. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 233. — E. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — AL. POPESCU, *înv.* c. *Cernica, j. Ilfov.*

1° A alege, a tîrguì ce e maĭ bun.

2° Se dice în derîdere de unul care s'a dus la tîrg, lăudându-se că va cumpĕrà multe, şi se întórce cu puţin, saŭ nimic, saŭ ce-va prost; a ales până a cules. Acest din urmă înţeles este cel maĭ obicĭnuit.

12989 * A rupe tîrgul.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 774.

A se învoì.

«S'a înamorat de domnişóra, şi m'a rugat ca să intru în vorbă cu d-ta; *să rupem tîrgul* cum se dice.» — *Agachi Flutur*, p 774.

12990 Am vĕdut în tîrg de vîndare.

A. PANN, III, p. 109.

Când cine-va nu are un lucru, saŭ e pré sărac ca să şi'l cumpere.

12991 N'o să o scoţi în tîrg de vîndare.

A. PANN, I', p. 151. — HINŢESCU, p. 185.

Pentru nevéstă, care trebue să aĭbă calităţile ce se cer de o femee cu care trebue să ţie casă cine-va.

12992 * A se ajunge cu tîrgul.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 359. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 618.

A se învoì la preţ.

«Vreţĭ să sciţĭ ce caută Margbioliţa şi Nicu în dulap?.. Eĭ caută să găséscă cele două sălaşe de ţiganĭ pentru care d-vóstră, ca nisce părinţĭ bunĭ, *nu v'aţĭ putut ajunge cu tîrgul*... Aţi înţeles acuma.» — *Pétra din casă*, p. 359.

12993 * △ A ajunge (venì) la spartul tîrguluĭ.

A. PANN, II, p. 68. — HINŢESCU, p. 2. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 226. — G. I. MUNTEANU, p. 72. — T. CODRESCU, *Uricar*, XXII, p. 3. — FR. DAMÉ, IV, p. 89 & 164. — I. IONESCU, III, p. 224. — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

In spartul tîrguluĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 16.

Tocma 'n spartul tîrguluĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.

Veḑĭ *Iarmaroc.*

Adică după ce trece vremea cea cuviinciósă (GOLESCU) p. 16.
Sĕ ḑice pentru ceĭ ce vin în urma vremiĭ (GOLESCU), p. 69.

«*La spartul tîrguluĭ* îşĭ deteră în petic ca ţiganul care s'a înnecat în marginea gârleĭ.» — *Uricar.*

12994 * △ A face tîrgul altuĭa.

AL. POPESCU, *înv. c. Cernica, j. Ilfov.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se amestecà unde nu trebue.

12995 * △ Nu intrà în tîrgul altuĭa.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △ *Nu trebue a intrà în tîrgul altuĭa.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Nu te amestecà unde nu te privesce.

12996 * △ Tîrgu'ĭ dă de cap.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Vînḑĕtor.*

Adică ĕl birue.

12997 * △ A fi tîrgul în jumatate.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Avramescĭ, j. Tutova.*

A fi aprópe înţeleşĭ.

TÎRGUIÉLĂ

* △
12998 **S'a dus la tîrguélă,**
Şî a mâncat o soponélă.

V. A. FORESCU, c. *Dorna*, j. *Suciava*.

Te aĭ dus după folos şi te aĭ ales cu pagubă.

TOCMALĂ

* △
12999 **Pentru aşa tocmală aşa telal (misit).**

V. A. FORESCU, c. *Stănişóra*, j. *Suciava*.

Vedĭ *Turc*.

După trébă şi omul însărcinat să o îndeplinéscă.

* △
13000 **Tocmala n'are mânie.**

E. Ĭ. PATRICIU, înv. c. *Smulţĭ*, j. *Covurluiu*.

Vedĭ *Tîrg*.

Acelaş înţeles ca la No. 12981.

* △
13001 **Nu e bănuélă**
Unde e tocmală.

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ*, j. *Suciava*.

Acelaş înţeles ca la No. 13000.

TOCMÉLĂ

Vedĭ *a Bate*, *Invoiélă*, *Cap. XI*, *c. Ţéră*, *Vorbă*.

13002 **Cine sĕ bagă fără tocmélă**
Ese fără socotélă.

A. PANN, *Ediţ*. 1889, p. 96. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 154.

Cel băgat fără tocmélă
Ese fără socotélă;
Dar şi drept cine slujesce (servesce)
Dumnedeŭ îl norocesce.

A. PANN, II, p. 57. — HINŢESCU, p. 16.

Pentru slugă şi stăpân,

13003 * △ **Tocméla n'are supĕrare.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluïu.*

Vedĭ *Tocmală.*

Acelaş înţeles ca la No. 13000.

13004 * △ **Bun la tocmélă**
Rĕŭ la socotélă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Şerbănescĭ, j. Argeş.*

Pentru cel rĕŭ de plată.

13005 * △ **Tocméla în tîrg şi ursul în crâng.**

Sem. Centr. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *a se Tocmì, Urs.*

Acelaş înţeles ca la No. 2584.

13006 **Tocméla duşmănéscă**
Şî plata omenéscă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 114.

Vedĭ *Tîrg, a se Tocmì.*

Adică la tocmélă să ne sfădim, ïar la plată să rĕspundem peşin (GOLESCU).

13007 **Tocmélă ţigănéscă**
Dar (dară) plată omenéscă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 165. — HINŢESCU, p. 188. — *Albina,* I, p. 361 & 509.

* *Maĭ bine tocmélă ţigănéscă şi plată negustoréscă.*

ILIE TRIFU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Obor.*

Acelaş înţeles ca la No. 13006. Vedĭ origina dicerii la No. 13012.

13008 Cască ochiĭ la tocmélă,
Iar nu după ce te înşélă.

A. PANN, *Nastrat.*, p. 9.

Acelaş înţeles ca la No. 11710, unde se găsesce şi o snóvă privitóre la acéstă dicere.

13009 Tocméla face tîrgul (negustorul).

S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 164.

Vedĭ *Cărăuş.*

Acelaş înţeles ca la No. 11404.

13010 * De tocmélă.

Şezătóre, I, p. 258.

Vedĭ *Lege.*

Acelaş înţeles ca la No. 12188.

«L'a bătut *de tocmélă*».

A SE TOCMÌ

13011 Tocmescĭ pĭelea ursuluĭ şi ursul în pădure.

Sem. Centr. Buc. Cl. VIII, prin
P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Tocmélă, Urs.*

Acelaş înţeles ca la No. 13005.

* △
13012 Te tocmesce duşmănesce
Şi plătesce omenesce.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 133; II, p. 86; *Fab.* I, p. 71. — HIN. ŢESCU, p. 188. — V. SALA, *dasc. c. Colescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.* — *Sem. Centr. Buc. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Veḑĭ *Tocmélă.*

Acelaşĭ înţeles ca la No. 13006.

MORTUL TOCMIT

Un ţigan lăeş, de cort,
Avênd să 'ngrôpe un mort,
Cu colivă de păsat,
Chemă pe popa din sat
Să 'l cânte ca p'un creştin
Să 'ĭ facă tôte deplin.
Popa dacă a venit
Nimic nu a zăbovit,
Şi a pus numaĭ decât
Patrahirul după gât.
Ţiganul ce sĕ rudeà
Ne sciind câţĭ banĭ să 'ĭ dé,
La popă cum s'a uĭtat:
«Stăĭ, parinte, a strigat.
«Nu te grăbì pe tocmit,
«De vreĭ să 'ţĭ plătesc cinstit.»
Popa ḑise: «Peste tot
«Aĭ să daĭ numaĭ un zlot.
«Ba, a ḑis, să 'mĭ ĭeĭ un ort,
«Că este un ţigan mort,
«Şi nu făceà cât îmĭ cerĭ
«Nicĭ când erà el viŭ ĭerĭ.»

* * *

Iată pildă sănătôsă,
Măcar că e mojicéscă.
Căcĭ tocméla este sfântă
După cum proverbul cântă.
Te tocmesce duşmănesce
Şi plătesce omenesce.

A. PANN, *Fab.* I, p. 71.

* △
13013 Plecaĭ să mĕ tocmesc, dare-ar Dumneḑeŭ să nu găsesc.

I. ANTONESCU, *elev. Sc. Norm. Bêrl. c. Plăinescĭ, j. Rîmnicu-Sărat.*

Veḑĭ *Slugă.*

Pentru cel leneş.

TOLBĂ

13014 **A fi cu tolba în spinare.**

FR. DAMÉ, IV, p. 170.

Adică cocoşat.

TOPOR

Vedĭ *Chică, Cap X, c. Códă, Copac, Dragoste, Muĭere, Porc, Stejar.*

13015 **Topor tîmp la lemnar, fără spor.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.

Adică lucru ce nu e după cum sĕ cade nu 'ţĭ aduce nicĭ un folos (GOLESCU).

13016 * △ **Pădurea de códa toporuluĭ pĭere.**

V. A. FORESCU, c. *Folticenĭ*, j. *Sucĭava.*

* *Pădurea de tuparîsce se-asparĕ.*[1])

I. COYAN, *prof.* c. *Ianina*, *Epir.*

* *Pădurea di toporîsce s'aspare, nu di topor.*[2])

ILIE GHICU, *prof.* c. *Samarina*, *Epir.*

Vedĭ *Pădure.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 942, la care se vor adaogà aceste variante.
2⁰ Să te ferescĭ de aĭ teĭ maĭ mult de cât de omul străin.

13017 * △ **Toporul rĕŭ nime nu 'l fură.**

GAVR. ONIŞOR, *prof.* c. *Crângu*, j. *Tutova.*

Vedĭ *Secure.*

---

[1]) Pădurea de toporisce (códa toporuluĭ) se sperĭe.
[2]) Pădurea de toporisce se sperie, nu de topor.

Acelaş înţeles ca la No. 12859.

13018 Hor! hor! hor!
Pentru o códă de topor.

A. PANN, III, p. 122. — HINŢESCU, p. 75.

* △
Hor! Hor! Hor!
Pentru un topor.

V. SALA, *dasc. c. Dudureasa, comit. Bihor, Ungaria.*

* △
Zor! Zor!
Pentru un topor.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Ciorobor, Sfadă.*

1⁰ A se certà pentru un lucru de nimic.
2⁰ Saŭ fără nicĭ o noĭma.

Beaucoup de bruit pour rien.

Prov. Franc.

Much ado about nothing.[1])

Prov. Engl.

* △
13019 Din topor, toporişcă.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 161.

*△
Din topor, toporisce.

A. COJOCARU, *elev. Sc. Norm. Bêrl. c. Ţifescĭ, j. Putna.*

Din topor, toporîsce.

Abeced. Ilustr. p. 26.

[1]) Mult sgomot pentru nimic.

* △
Din topor, toporîşte.

A. Gorovei, c. *Fălticenĭ, j. Suciava.*

Veḑĭ *Secure.*

1⁰ Din om ne-om; arată o scădere.
2⁰ A se mulţumì şi cu puţin, maĭ ales daca nu poţĭ face alminterea.
E de notat că cuvîntul *toporişcă* are în Transilvania şi înţelesul de topor mic.

* △
13020 Din topor, macar toporîsce.

Teodorescu-Chirileanu, *înv c. Broscenĭ, j. Suciava.*

Veḑĭ *Secure.*

Acelaş înţeles ca la No. 13019 § 2.

* △
13021 A fi topor de óse.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 148, 155 & 166; III, p. 120 & 125. — Hinţescu, p. 188. — G. I. Munteanu, p. 72. — I. Ionescu, III, p. 191. — Fr. Damé, IV, p. 171. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Aŭ căḑut tóte greutăţile în spinarea, pe capul cuĭva.
Om dedat cu tóte greutăţile.

— Maĭ aĭ a-casă vre-un ajutor?
— Numaĭ eŭ *sunt topor de óse.*

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 148.

* △
13022 A'ĭ face un topor.

Dim. Ţîchindeal, *Fab.* p. 27 & 65. — G. Poboran, *inst. j. Olt.* — Baronzi, p. 44.

A'ĭ jucà festa.

«Atuncea epurile se deşteptă şi întinse fuga, aşişderea şi cerbul scapă, atuncea leul s'aŭ întors unde'ĭ au fost lăsat epurile, dar rĕŭ norocul, că epurile *'ĭ-aŭ făcut un topor*, că aŭ aflat numaĭ locul unde zacuse, atuncea leul începênd a'şĭ linge buzele clăteà cu capul ḑicênd: Iată mintea mea! voind cerbul pĭerduĭ epurile.» — D. Ţîchindeal, *Fab.*

* △
13023 **A fi ca toporul fără códă.**

ALEX. BÂRSAN, *stud. c. Corbi, comit. Făgăraş, Transilvania.*

Vedĭ *Muĭere.*

1⁰ Adică fără ajutor de la nimenĭ.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 4021.

* △
13024 **A stà cu toporul (barda) la brîŭ.**

G. POBORAN, *inst. jud. Olt.* — *Maior* P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Tot-dé-una gata la cértă.

«E mereŭ *cu toporul la brîŭ* după mine.»

* △
13025 **A fi cu toporul de brîŭ.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 13024.
2⁰ Celuĭ care vorbesce aspru şi ne-cuviincĭos.

* △
13026 **A fi (se face) códă de topor.**

FR. DAMÉ, IV, p. 171. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiŭ.*

* △
Destul am fost códă 'n topor.

V. SALA, *dasc. c. Sudrigiŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Pădure.*

Pentru cel care servesce de unéltă aceluĭ care vré să lovéscă într'un al treilea.

* △
13027 **Se face códă de topor să taĭe pădurea din care se află.**

NIC. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 13026, cu adaosul că, acel în care lovim, ne este rudă saŭ prieten.

Veḑĭ Fabulele de la No. 942.

13028 * △ **A fi (făcut) (numaĭ) din topor.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

* *Din topor.*

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 111. — FR. DAMÉ, VI, p. 171.

1⁰ Obiect lucrat într'un mod grosolan.
2⁰ Om prostolan, ne-cĭoplit, bădăran; mojic.

13029 * **A spune ca din topor.**

P. ISPIRESCU, *Snóve*. p. 59. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ Pe şleaŭ, fără ocol, aşa cum este.

«Spune niţel cu moţ, ĭar nu aşa odoronc-tronc *ca din topor*, dacă vreĭ să te crédă lumea.» — P. ISPIRESCU, *Sn.* p. 59.

2⁰ A vorbi ca un mojic.

TOPORÎSCE

Veḑĭ *Topor, Cap. VI, c. Toporisce.*

13030 * △ **A o pune în toporîsce.**

AL. VASILĬU, *înv. c. Tătărescĭ, j. Sucĭava.*

* △ *A o pune în toporîşte.*

A. GOROVEI, *j. Sucĭava.*

Veḑĭ *No. 7936.*

A pune o trébă la cale, a se pregătì pentru un lucru. Cuvîntul *toporisce*, arată în acéstă ḑicere, din judeţul

Sucïava, numaï códa cóseï; pe când în ḑicerea identică de la No. 7936, acelaşĭ cuvînt se referă la códa bicĭuluı.

TOPORÎŞTE

TOPTAN

13031 Cu toptanul
Şi baniï la anul.

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 133; II, 86. — HINTESCU, p. 188. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1135.

Se ḑice despre ceï grabnicï a luà şi greoï a dà.

13032 *△ Vinde cu toptanul
Să ĭeà baniĭ la anul.

Semin. C. Buc. cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vinde pe datorie şi alérgă după banĭ până nu maĭ póte.

A TÓRCE

Veḑĭ *Culcare, Horă, Noră, a Vorbı.*

13033 *△ Tórce, nu alta.

S. MIHAILESCU. *Şezăt.*, II, p. 72. — A. GOROVEĬ, *j. Sucĭava.*

Veḑĭ *a Vorbı.*

Vorbesce curgĕtor şi la locul luĭ. Veḑĭ No. 6501.

13034 △ Tórceţĭ, fete, tórceţĭ, c'a murit Baba-Clónţa.

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 2275.

Acéstă locuţiune proverbĭala din Ardél este întemeıată pe un basm în care Baba-Clónţa, lungă, sécă, ghebósă, cu nisce dinţĭ lungĭ ca şi colţiĭ de la greblă, e totuşĭ

o ființă mitică bine-făcĕtóre care ajută altă dată la un lucru pe fetele cele nenorocite (RETEGANUL, *Pov.* p. 51—59).

13035 * △ **A tórce cu cine-va.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

A fi fórte ascultător.

13036 * △ **I-a tors mumă-sa pe limbă.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Pentru omul ne-vorbăreț.

13037 * △ **Nu 'ĭ-a tors mă-sa pe limbă.**

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 137. — FR. DAMÉ, IV, p. 167. — M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Pungescĭ, j. Vasluĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

△ *Nu 'ĭ-a tors nime pe limbă.*

Șezătóre, II, p. 72.

1º Nu îĭ e greŭ să vorbéscă.
2º Scie să 'țĭ dé rĕspunsurile cuvenite; rĕspunde.
3º Nu rabdă spune tot.

«*Nu mĭ-o tors mama pe limbă,* am ars'o și eŭ.» — I. CREANGĂ.

13038 **A'șĭ tórce pe limbă.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 921.

A se gândì înainte de a vorbì.

«De acu înainte *să 'țĭ torcĭ pe limbă* când îĭ deschide gura ca să vorbescĭ cu mine, audĭ tu?» — *Florin și Florica*, p. 921.

13039 * **N'am tors pe el.**

A. PANN, II, p. 108. — HINȚESCU, p. 51. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Póte să se ducă, nu 'mĭ pasă.

* △
13040 Par'că mĭ-a tors şi nu 'ĭ-am plătit.

A. Pann, III, p. 13. — Hinţescu, p. 147. — G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Veḑĭ *Dator.*

Pentru cel care stă supĕrat.

TORT

Veḑĭ *Mulĭere.*

* △
13041 A fi cu gâtul ca tortul.

Şezătórea, II, p. 74. — M. Lupescu, *înv. c. Broscenĭ, j. Suciava.*

Adică slab, subţire.

TRĂSURĂ

* △
13042 Cu trăsura de la mă-sa.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică pe jos, cu piciórele.

«Călĕtoresce *cu trăsura de la mă-sa.*»

TREĬ

Veḑĭ *Cap. VIII, c. Treĭ.*

13043 Treĭ-treĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 247.

Arată un mers încet.

«A doua ḑì cĭobănaşul se sculă de diminéţă, îşĭ spelă faţa la o fântână, îşĭ făcù rugăcĭunea, încălecă pe mârţóga luĭ şi *treĭ-treĭ*, mergea singur.» — P. Ispirescu.

13044 **Tóte lucrurile bune sunt treĭ.**

Voinţa Naţională, XIII, No. 3438.

Ḑicere întemeĭată pe vechea credinţă că cifra treĭ are o putere deosebită de pildă: S-t Treime, cele treĭ elemente, ceĭ treĭ ḑeĭ marĭ din mitologia grécă şi latină, cele treĭ Graţiĭ, etc.

TRIER

13045 * △ **A'l băgà la trier.**

E. I. Patriciu & G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Para.*

Acelaş înţeles ca la No. 12479.
Cu acelaş înţeles se maĭ ḑice în j. Covurluĭu: *a băgà pe cine-va la arie.*

TURA

Veḑĭ *Para.*

13046 * **I s'a şters turaoa.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Rublă.*

Acelaş înţeles ca la No. 12207.

13047 **Aşĭ pune turaoa.**

Fr. Damé, IV, p. 188.

Adică pecetea, iscălitura. Se ḑice maĭ mult în bătae de joc.

13048 **A jucà tura.**

Fr. Damé, IV, p. 188.

Joc în care trebue să ghicescĭ pe ce parte va cădé o monedă ce se aruncă în sus. Acest joc se maĭ numesce *pajere* saŭ *numer.*

Capita aut navia. [1])

Prov. Lat.

13049 * Tura-vura.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Când se povestesce despre o tocmélă saŭ alt-ceva, şi povestitorul vré să scurteze povestirea, să nu spună tóte amănuntele.

UCENIC

Veḑĭ *Dascăl.*

13050 * Ucenicul vré să înveţe pe dascăl.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Oŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 2229.

UN

Veḑĭ *Douĕ, Mână, Cap. VIII, c. Un.*

13051 △ Nu ĭéŭ unul, ci ĭéŭ doĭ.

S. Fl. Marian, *Nascere*, p. 18.

Ḑic, în părţile Oraviţeĭ, femeile daca vĕd, din întîmplare, în timpul sarcineĭ ce-va urît (om schiop, orb saŭ alt lucru), spre a nu fi noul născut asemenea.

13052 △ Nu vĕd unul ci vĕd doĭ.

S. Fl. Marian, *Nascere*, p. 20.

In Bucovina, şi unele părţĭ din Transilvania, ḑic aceste cuvinte femeile îngreunate, când vĕd un mort, spre a nu fi noul născut galben la faţă.

[1]) Cap saŭ luntre.

* △

13053 **Cându'ĭ una, nu 'ĭ numaĭ una.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △

Când îĭ una, nu'ĭ numaĭ una ci 's maĭ multe.

N. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

* △

Unde'ĭ una, nu'ĭ numaĭ una.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

O întîmplare neplăcută, o nenorocire nu vine nicĭ o-dată singură.

* △

13054 **Tot unul şi unul.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, 56. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 142. — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 1. — *Şezĕtórea* I, p. 227.

Vedĭ *Cap. VIII, c. Un.*

Adică aleşĭ pe sprîncénă; care de care maĭ frumos, maĭ voĭnic, maĭ bun, etc. A se adăogà la No. 9615.

13055 **Una e una, dooĕ maĭ mult.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 11.

* △

Una 'ĭ una, şi douĕ 's maĭ multe.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 190. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △

Una e una, douĕ (sunt) maĭ multe.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 29, 57 & 174. — GAVR. ONIŞOR, *c. Dobroveț, j. Vasluĭu.* — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Schitu-Golescĭ, j. Muscel.* — C. ALEXANDRESCU, *c. Alexenĭ, j. Ialomița.*

Una este (e) una, doĕ (douĕ) fac maĭ multe.

A. PANN, I, p. 170. — HINŢESCU, p. 196.

1° Adică maĭ bine cu siguranţă (GOLESCU).
2° Ca să se arate că, în vorbă, ne am depărtat de subĭect.
3° Fără multă vorbă, hotărît.

«Mătuşă, sciĭ ce? *una 'ĭ una, şi douĕ 's maĭ multe;* lasă-mĕ în pace că nu'mĭ vĕd lumea înaintea ochilor de necaz.» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 190.

4° Maĭ mult de una nu sĕ póte cu nicĭ un preţ.
5. Pentru cel lipsit de orĭ-ce învĕţătură.

Numaĭ pe dejte
Orĭ-ce socotesce.
Indată ḑice:
Una este una, doĕ fac maĭ multe.

A. PANN, I, p. 170.

13056 * △ Le a dat tóte pe (pentru) una.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Le a dat tóte pe una, şi nicĭ aĭa nu e bună.*

Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Le a dat tóte pe una şi nicĭ (macar) aceea nu e bună.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 86. — *Şezătórea*, p. 101.

1° Când jertfescĭ tóte pentru un lucru.
2° I s'a înfundat.
3° Când, jertfind tóte pe un lucru, totuşĭ nu te alegĭ cu vre un folos.
Inţelesurile 1° şi 2° se aplică numaĭ la varianta întâĭ.

«Şi temêndu-se împĕratul să nu i se întîmple ce-va rĕŭ, a facut sfat şi a găsit cu cale să deĭe fata după fecĭorul moşnégululĭ şi îndată a şi trimis'o. Cacĭ şi împĕratul, cât erà de împerat, *le duduse tóte pe una şi nicĭ măcar aceea nu erà bună:* frica! — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 86.

13057 *△ A sci una şi bună.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 825. — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 125. — *Şezăt.*, I, p. 161.

*△ *A ţine una şi bună.*

GAVR. ONIŞOR, *prof.* c. *Dobroveţ, j. Vasluĭ.* — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 76.

A avé o părere hotărîtă pre care nimic şi nimenĭ nu póte să o sdruncine.

«Să'ĭ fi ḑis tótă lumea că'ĭ urît şi obraznic, ea *ţineà una şi bună:* că băĭet ca băĭetul eĭ nu maĭ este altul.» — I. CREANGA.

13058 * Una mie, una ţie.

□ *Ena mu che ena su.*

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 39.

1⁰ O dréptă împărţélă, cât ĭeà unul ĭea şi altul.
2⁰ Pe aceeaşĭ tréptă socială, egalĭ.
Varianta a doua ne dă ḑicerea originală grecéscă de unde se trage cea românéscă.

«Dar înţelegeam egalitatea cu boĭerii ceĭ marĭ adică sa fiŭ *ena mu chena su* cu vornicul Hîrzobeanu... dar nu egalitatea cu... badea Trohin văcariul.» — V. ALEXANDRI, p. 39.

13059 Una ţie, douĕ mie.

V. A. URECHIĂ, *Conv. Liter.*, XXI, p. 1105.

Când unul îşĭ face partea leuluĭ.

13060 *△ Una şi cu una face douĕ.

A. PANN, I, p. 171. — HINŢESCU, p. 196. — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ. j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Douè.*

1⁰ Lucru hotărît, pentru care nu maĭ încape vorbă.

2⁰ Pentru învĕţătură. Inţeles dat de A. Pann, dar puţin obicĭnuit.

13061 **Tu sciĭ una, doue,**
Eŭ sciŭ pân la noue.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 174; I, p. 171. — HINŢESCU, p. 195.

Când unul vré să arăte că scie maĭ multe sau maĭ bine de cât altul.

13062 **Nu scie una dooĕ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 51.

Sĕ dice pentru ceĭ ce nu vor să scie dĕ nimenĭ (GOLESCU).

13063 * △ **Nu se face cu una cu doue.**

C. NEGRUZZI, I, p. 172. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, V. p. 134; *Amint.*, p. 16; *Pov.*, p. 142. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 83. — S. FL. MARIAN, *Tradiţ.*, p. 122. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

Adică repede, uşor; trebue sîrguinţă şi chibzuială.

«Lucru rĕŭ nu pĭere *cu una cu douĕ.*» — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 16.

«Mulţĭ trăgeaŭ nădejde să'l ĭea de ginere, dar flăcăul erà chitit la capul sĕŭ şi nu se dă *cu una cu douĕ.*» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 142.

«Nu'l prinde *cu una cu douĕ.*»

«Nu veĭ scăpà *cu una cu douĕ.*»

«Lucrul acesta nu se face *cu una cu douĕ.*»

13064 * △ **Nicĭ una, nicĭ doue.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 159. *Conv. Liter.*, XI, p. 27. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

De odată, tam-nesam, fără multă vorbă, fără a şovăì.

*
13065 **A fi una şi jumătate.**

Adică om şiret, deştept.

*
13066 **Din una din alta.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 162.

Din vorbă în vorbă.

*
13067 **Până (la) una alta.**

I. Creangă, *Pov.*, p. 74. — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 85.

Până atuncĭ şi pentru maĭ mare siguranţă.

«Eĭ sunt în adevĕr voĭnicĭ, adăogă ea, însă cu vrerea luĭ Dumneḑeŭ, póte îĭ veĭ biruì. Dară *până una alta* ascunde-te, vaĭ de mine, unde-va, să nu dé smeul peste tine, în casa luĭ, că e năbădăĭos, şi se face leŭ paraleŭ.» — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 85.

13068 **A face una pentru alta.**

I. Creangă, *Pov.* p. 196. — *Cronica Anonimă*, *Rev. Ist.*

A întórce ne-ajunsul, rĕul, lovitura ce ni se aduce, ce ni se dă de óre-cine.

«Vré să facă şi el *una pentru alta.*»

UNDREA

13069 **Am învĕţat la undrea, ce voĭu să sciŭ de dumnéta?**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 3. — P. Ispirescu. *Rev. Ist.*, 1882, p. 231. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 1174.

Sĕ ḑice de ceĭ ce fug de la meşteşug, ne-isprăviţĭ la învĕţătură, socotind că tóte le-a învĕţat (Golescu).

UNÉLTĂ

13070 * A fi (se face) unélta cuĭ-va.

Veḑĭ *Pădure.*

Acelaş înţeles ca la No. 13026.

A UNGE

Veḑĭ *Unsóre.*

13071 * △ Unsă'ĭ, mĕ?

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Când cine-va vroesce să fure şi altul îl observă, îĭ pune acéstă întrebare.

Ce e unsuros trebue *şters,* să nu se maĭ vadă unsórea. De aci *s'o ştérgă* ca să nu o maĭ vadă stăpânul, s'o fure.

13072 Dacă o ungĭ merge maĭ bine.

A. PANN, III, p. 28.

Veḑĭ *Osie.*

Acelaş înţeles ca la No. 12419.

UNSÓRE

13073 * △ Îĭ uns cu tóte unsorile.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Se ḑice despre unul care a păţit multe, şi bune şi rele, şi scie multe.

URSAR

13074 * △ A fi ursar.

Om murdar în fapte, în vorbe, în haĭne şi în tóte.

URZÉLĂ

13075 *△ **Numaĭ urzala de el.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Pentru omul slab.

A URZÌ

Veḑĭ *Cap. XII, c. Tăclia.*

VACAR

Veḑĭ *Cărturar, Frumos, Găină, Slugă, Urs.*

13076 **S'a mâniat ca văcarul pĕ vacile satuluĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 64.

Veḑĭ *Găină.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce cu mânia lor nicĭ o vătĕmare ne face, ci maĭ ales pĕ însuşĭ eĭ vatĕmă (Golescu).

13077 *△ **Văcarul (văcarĭul) s'a mâniat pe nevéstă şi nasul 'şĭ-a tăĭat.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 101; III, p. 16. — V. Sala, *dasc. c. V.-Sohodol, comit. Bihor, Ungaria.*

Vacar care se mânie pe nevéstă şi 'şĭ taĭe nasul.

Hinţescu, p. 198.

Se mânie văcarul pre sat, satul nu scie nimic.

C. Negruzzi, I, p. 250.

A se bozumflà ca vacarul pe sat, când nu'ĭ daĭ lapte cu păsat.

Laurian & Maxim, I, p. 239.

* △
S'a mâniat (supĕrat) ca văcaru pe sat.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu. — Sem. C. Buc. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △
S'a mâniat ca vâcaru pe sat.

I. DONCA, *elev. Sc. Norm. Bêrl. c. Cârja, j. Tutova.*

* △
Ş'a mâniat (supĕrat) văcarul pe sat.

P. ISPIRESCU. *Leg.* I, 1872, p. 169. — HINŢESCU, p. 198. — V. SALA, *dasc. c. Petrósa, comit. Bihor, Ungaria.* — FR. DAMÉ, IV, p. 206.

* △
S'a mâniat vacarul pe sat.

AVR. CORCEA, *paroh. c. Coşteĭu, Banat.* — V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

* △
S'a mâniat văcarĭul pe sat.

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — ILIE HOCIOTĂ, *c. Sĕlişte, comit. Sibiŭ, Ungaria.*

Vedĭ *Sat, a se Ţără.*

Despre ceĭ ce se supĕră, fără temeĭu, pe ceĭ maĭ puternicĭ carĭ nu ĭéŭ în sémă supĕrarea lor.

POVESTEA VORBIĬ

Un văcar adese tot se mânià
De care săteniĭ nimic nu scià.
Aşa el, odată, ĭar s'a mâniat
Şi o ḑi întrégă nimic n'a mâncat.
Séra, daca vine la nevésta sa.
Cu părere 'n capu'ĭ că lumiĭ 'ĭ pasà,
O 'ntrebă ḑicêndu'ĭ: Ce ḑiceà prin sat?
Le pasă de dînsul căcĭ el n'a mâncat?
Nevésta luĭ care erà ca şi el,
Pré cu minte mare, ca de copăcel,
Iĭ ḑise: «Ḑĕŭ, nu sciŭ, eĭ nu'mĭ-a vorbit,
«Póte şi pe mine s'o fi necajit.

«Că câţĭ inşĭ cu carul pe la noĭ trecea:
«Asupră'mĭ nicĭ ochiĭ nu şi 'ĭ întórcea:
«Ci 'şĭ biciuĭa caiĭ, boiĭ îşĭ bătea.
«Ca când de la dînşiĭ necazu 'şĭ scotea.
«Fie, el îĭ ḑise, eŭ nu mě împac,
«Nu mănânc nicĭ mâĭne, ca să věd ce fac.»
Aşa el se duse ca un sec şi prost.
Séra ĭar întrébă ce aŭ ḑis de el,
Şi ea iĭ rĕspunde tot în acest fel.
El ĭar să 'ntărîtă cum o auḑì:
«Şi nu mănânc, ḑise, nicĭ a treĭa ḑi.»
Dar rĕsbindu'l fómea n'a maĭ întrebat,
Ci îĭ părea mĭere codrul cel uscat.

A. PANN.

* △

13078 **Dă măcĭuca în mâna vacaruluĭ.**

A. CĭOCOĭU, *stud. j. Dorohoĭ.*

Veḑĭ *Cĭomag, Sabĭe.*

Adică puterea în mâna celuĭ prost şi sĕlbatec.

VADEA

* △

13079 **Cel ce plătesce la vadea capětă şi altă dată.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △

Cel ce plătesce la vădea capětă şi altă dată.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Ne învaţă să plătim cinstit şi la vreme datoriile nóstre ca să nu ne mâncăm cinstea.

VAMĂ

13080 **A trece prin vămile cuculuĭ.**

G. COŞBUC, *Epoca,* III, *No. 630.*

A fugi fără a fi věḑut.

Cucul nu plécă din ţéră în stolurĭ, ca alte păsěrĭ, dar unul câte unul ast-fel că migraţiunile luĭ se fac pe nesimţite.

13081 **A cătà vama cuculuĭ.**

G. Coşbuc, *Epoca*, III, *No. 630*.

Adică un lucru care nu există.

VĂPSEA

Vedĭ *Orb*.

13082 **El într'un fel o ursea**
Şi alt-fel eşì la văpsea.

A. Pann, II, p. 163. — Hinţescu, p. 197.

Când nu ne ĭese un lucru după cum credeam.

13083 **A eşì alt-fel la văpsea.**

A. Pann, I, p. 77.

*
A nu eşì la văpsea.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

A nu isbutì precum credeam, a fi înşelaţĭ în aşteptările nóstre.

Eŭ când le făceam acestea gândeam că mĕ foloseà
Dar acum vĕd fără veste *eşind alt-fel la văpsea.*

A. Pann, I, p. 77.

* △
13084 **A'l scóte la văpsea.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Selemet*.

Acelaş înţeles ca la No. 12867.
Când se greşesce ce-va se ḑice: «tacĭ, nu e nimic că *ese la văpsea.*

A VĂPSÌ

13085 **Dacă nu sciĭ să văpsescĭ**
Nu te pune să mânjescĭ.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 10; I, p. 51. — Hinţescu, p. 198.

* △
Dacă nu scii să vopsescĭ
Nu te apucà să mânjescĭ.

GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.* — *Scol. Norm. Inv. Cl. VI, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

1⁰ Nu te apucà de o trébă daca nu sciĭ să o facĭ cum trebue.
2⁰ Sfat ce se dă maĭ ales celor mincinoşĭ.

VAS

Veḑĭ *Cap. VII, c. Vas.*

13086 * △ **Vasul cu doĭ cârmacĭ sĕ înnécă.**

GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Veḑĭ *Cârmacĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 11414.

VĂTRAĬU

Veḑĭ *Traĭu.*

13087 * △ **A tocà pe vătraĭu.**

I. IONESCU, *Cart. Cit.*, III, p. 14. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — EM. POPOVICĬ, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.* — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîr-vu-Roşu, j. Argeş.*

A tocà pe vătrarĭu.

G. I. MUNTEANU, p. 121.

Sĕ ḑice despre omul fórte sărac şi leneş care şéde în tótă bună vremea.

VENIT

13088 **De aĭ veniturĭ mititele**
Maĭ opresce din măsele.

A. PANN, I, p. 130; *Ediţ.* 1889, p. 50. — HINŢESCU, p. 200.

De aĭ venituri mititele
Mĕsóră-te de pe ele.

Ĭ. G. VALENTINEANU, p. 30.

Să cheltuim după mijlócele nóstre și să fim prevĕdĕtorĭ.

POVESTEA VORBIĬ

In Țarigrad este un han (auḑim),
Căruĭa turcesce 'ĭ ḑic: sanchi-edim.
Fiind că acela care l'a făcut
Pré sĕrac fusese, cu nicĭ un avut,
Făr' de venit mare, cu câștig puțin,
Ișĭ ținea viéța ca toțĭ cum ș'o țin.
De cât pe nimicurĭ banĭ nu cheltuiȧ,
De și 'ĭ ḑicea gândul ce vedeȧ sa iea;
Dar cu 'nfrînare maĭ mult petrecênd·
Ișĭ stăpânea pofta în sine ḑicênd:
Pe cutare lucru atât o să daŭ,
Când pociŭ făr' de dînsul pentru ce să 'l ieaŭ?
Ia să puiŭ eŭ bine baniĭ ceĭ de dat
Și să ḑic în gându'mĭ că l'am cumperat.
Când mergeȧ în piéță și vedeȧ vînḑărĭ
Pometurĭ. dulcețurĭ și alte mâncărĭ
Intrebȧ de tóte cu cât se vindeȧ
Și numĕrând prețul ce erȧ să dė
Intr'o altă pungă băgând îl strângeȧ
Și 'l läsȧ într'însa, nu 'l maĭ atingcȧ,
Ḑicênd întru sine: iacă că luaiu
Și ḑic (sanchi-edim) ca când și mâncaiu
Ast-fel el tot strînse până grămădi
Și'n Țarigrad hanul, cum am ḑis, clădi.

A. PANN.

Gouverne ta bouche selon ta bouche.

Prov. Franc.

Fare i bocconi a misura della bocca.[1])

Prov. Tosc.

Man muss das Maul nach der Tasche richten.[2])

Prov. Germ.

[1]) A face îmbucătură după mĕsura gureĭ.
[2]) Trebue să 'țĭ conducĭ gura după buzunar.

Men moet de tering naar de nering zetten.[1]

Prov. Oland.

Man maa (skal) sætte Tæring efter Næring.[2]

Prov. Danez.

Man måste rätta munnen efter matsäcken.[3]

Prov. Svedez.

Işten artmase dişten artsîn.[4]

Prov. Turc.

VERDE

13089 *△ **A trăi (a o duce) verde cu albastru.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 8408.

VEŞCĂ

Vedĭ. *Sită.*

VETRELĂ

Vedĭ *Targă.*

13090 **Trage ne-încetat**
Vetrela pe uscat.

A. PANN, I, p. 132. — HINŢESCU, p. 191.

Vedĭ *Targă.*

Acelaş înţeles ca la No. 1233.

VEZETEŬ

Vedĭ *Vizitiŭ.*

[1] Trebue să potrivescĭ cheltuĭala mâncăreĭ după hrană (care o aĭ).
[2] Idem.
[3] Trebue să 'ţĭ potrivescĭ gura după sacul cu mâncare.
[4] Din lucru de nu 'ţĭ prisosesce, din dinţĭ maĭ opresce.

A VINDE

Veḑĭ *Grădinar, Minte.*

13091 **Nu vinde ce nu 'ĭ al tĕŭ**
Să nu 'ţĭ vie 'n urmă rĕŭ.

A. PANN, II, p. 69.

*
Nu vinde ce nu e-al tĕŭ
Că pe urmă 'ţĭ pică greŭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adică să fiĭ cinstit daca nu vreĭ să o paţĭ.

13092 * △ **In ḑioa de Pascĭ s'a dus să vînḑă fasole.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Cap. VIII, c. Fasole.*

Când facĭ un lucru în afară de vreme şi nu o nemerescĭ.

13093 **E lesne de vîndut ş'anevoe de cumpĕrat.**

A. PANN, II, p. 69. — HINŢESCU, p. 200.

E lesne de vîndut, dar anevoe de cumpĕrat.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 377.

Prin urmare să păstrăm ceea ce avem.

13094 **Unde n'am trebuinţă nicĭ nu vînḑ, nicĭ nu cumpĕr.**

A PANN. *Ediţ.* 1889, p. 175; II, p. 69. — HINŢESCU, p. 192.

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 13093.
2⁰ Pentru cel care nu vré să se amestece într'o afacere, maĭ ales daca nu 'l privesce.

13095 **A vinde cum a cumpĕrat.**

G. I. MUNTEANU, p. 72.

O vînd în cât am cumpĕrat'o.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 954.

Veḑĭ *a Cumpĕrà.*

Acelaş înţeles ca la No. 11704.

13096 **Vînḑ pĕ mumă mea cam scump, ca nimenĭ să mĭ-o cumpere.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 21.

Veḑĭ *Mumă.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu vor să vînḑă lucrurile lor (GOLESCU).
Veḑĭ şi No 10347.

13097 * **Vinde şi pe tată-sĕŭ.**

T. SPERANŢĂ, III, p. 244.

Om rĕŭ, şiret.

13098 * **Te vinde fără banĭ.**

Acelaş înţeles ca la No. 13097.

13099 * **A vinde cu ardeĭu (ardeĭat).**

Adică scump.

VÎNḐĔTOR

13100 * **Vînḑĕtoruluĭ tîrgul îĭ dă de hac.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Tîrg.*

Adică îl birue.

VÎRF

13101 Şĭ cu vîrf şĭ 'ndesată.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 97.

* △ *Cu vîrf şi îndesat.*

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 40. — HINŢESCU, p. 159. — FR. DAMÉ, II, p. 169; IV, p. 226. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. j. Suciava.*

Adică baniţa.

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu sĕ mulţumesc cu maĭ puţîn şi vor să ĭeà tot maĭ mult (GOLESCU).

2⁰ In deosebĭ maĭ mult de cât li s'a dat, de cât li se cuvine, cu prisos,

«Iea rĕsplătit *cu vîrf şi îndesat.*»

O cerĭ rasă şi 'nfînată
O daĭ *cu vîrf şi 'ndesată*

HINŢESCU.

VIZITIŬ

Veḑĭ *Slugă.*

13102 Cârma vizitiuluĭ, frîul sĕ înţelege.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 36.

Adică stăpânul cu frîul în mână să ocârmuĭéscă (GOLESCU).

13103 * Niçĭ salçea drecu di casă, niçĭ sinşudlu om di mésă.[1]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Veḑĭ *Boer, Cer, Grindă, Mojic, Netot, Salcĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 10309.

[1]) Nicĭ salcea stîlp de casă, nicĭ vizitiul om de masă.

13104 *△ **Vezeteul cel prost bate calul cel bun.**

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Când stăpânul e maĭ prost de cât sluga saŭ supusul sĕŭ.

13105 **Nu'ĭ bine să te puĭ vezeteŭ la caĭ albĭ și slugă la femeĭ.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 107.

Vedĭ *Slugă.*

Acelaș înțeles ca la No. 10693.

VOCAT

Vedĭ *Avocat.*

ZĂNAT

Vedĭ *Meserie.*

13106 *△ **Nu'ĭ zănat**
Fără halat.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștеĭu Banat.*

Sĕ ḑice când cine-va începe o trébă óre-care fără a dispune de mijlóce îndestulătóre.

In dialectul din Banat, *zănat* însemnéză, meserie și *halat,* unéltă de lucru.

13107 *△ **Tot natu**
Cu zănatu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștеĭu: Banat.*

Fie-care cu meseria, cu chemarea sa.

ZAPIS

Vedĭ *a Trăi.*

13108 **Cu zapis nu se ţine casă.**

A. PANN, II, p. 102. — S. I. GROSSMANN, *Dicţ.* p. 123.

Ci cu bună înţelegere între soţĭ.
A se vedé în A. Pann, II, p. 98—102, o snóvă privitóre la acéstă ḑicere.

ZIDITOR

Veḑĭ *Cap. VI, c. Pétră.*

ZLĂTAR

13109 * △ **A fi zlătar.**

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Stefănescĭ j. Vâlcea.*

A fi om murdar, soĭos, cu pĕrul lung, încâlcit şi murdar, lăsat în plete lungĭ şi unse pe umerĭ.
Acest nume se dà ţiganilor cariĭ odinióră adunaŭ aur din nisipurile aurifere ale rîurile nóstre, ca de pildă Oltul.

ZUGRĂVIT

13110 * △ **Par'că e zugrăvit.**

G. P. SALVĬŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Scris.*

1⁰ Când unul rĕmâne încremenit, înlemnit de frică, de mirare, etc.
2⁰ Arată frumuseţea unuĭ om.

FINELE VOLUMULUĬ AL CINCILEA.

GLOSAR

ROMÂNO-FRANCES*)

A

A, *auxiliaire du futur présent* forme élidée pour *va*, p. 149.

A, *pr. dém. fém.* elle, la, celle, p. 218. 266. 269. 298. 412. 539. 603. — Pl. *ale*.

A, *pr. dém. fém. pl.* pentru *ale*, les, celles, p. 270.

Abate (a se), *v. r.* s'écarter, p. 123.

Abĭa, *adv.* à peine, p. 206. || *de abĭa*, à peine, presque pas, p. 149.

Ac, *s. n.* aiguille, p. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 89. 216. 303. 484. 495. 612. || *a căutà acul în carul cu fên*, chercher une aiguille dans une botte de foin, p. 5. || *ca prin urechile aculuĭ*, à grand peine, p. 7. || *a stă pe ace*, rester sur des épingles, p. 8. || *până la un cap de ac*, jusqu'à une tête d'épingle, p. 8. — Pl. *ace*.

A-casă, *adv.* à la maison, chez soi, p. 208. 531. 575. 603. || *de a-casă*, de chez lui, p. 48. 49. 520.

Acățà (a), *v.* accrocher, p. 134.

Acață (a se), *v. r.* s'accrocher, p. 347. 596.

Aceea, *pr. dém. f.* celle-là, p. 75. 419. 537. 645.

Aceeaşĭ, *pr.* la même, p. 75.

Aceĭa, *pr. dém.* cela, p. 340.

Aceĭa, *pr. dém. f.* celle, p. 421.

Acela, *adj. et pr. dém.* celui, p. 256. 352. || celui-là, p. 2. 18. 125. 285.

Aci, *adv.* ici. || *d'aci nainte*, dorénavent, p. 548.

Acolo, *adv.* là, là-bas, p. 24. 44. 67. 121. 198. 281. 458. 513.

Acoperì (a), *v.* cacher, couvrir, p. 208.

Acru, *adj.* aigre. || *lapte acru*, lait caillé, p. 108. || *îĭ e inima acră de*, il ne peut pas souffrir, il en a assez, p. 313. — Fém. *acră;* pl. *acri, acre*.

Acum, *adv.* à présent, maintenant, p. 21. 22. 152. 170. 195. 343. 456. 575. 583.

Adălmaş, *s. m.* vin bu à la conclusion d'un marché, p. 8. — Pl. *adălmaşe*.

Adaogà (a), *v.* ajouter, p. 574.

Adesa, *adv.* souvent, fréquemment. || *adesa orĭ*, souventes fois, p. 363.

Adese, *adv.* souvent, fréquemment. || *adese-orĭ*, souvent, p. 364.

Adevĕr, *s. n.* vérité, p. 283. 584. || véritable nature, p. 505. — Pl *adevĕrurĭ*.

Adĭ, *adv.* aujourd'hui, de nos jours, p. 67. 93. 240.

Adormì (a), *v.* endormir. || *de adormit*, pour endormir, p. 511.

Aduce (a), *v.* apporter, p. 187. 228. 520. || amener, tirer, p.

*) L'astérisque indique les mots anciens et hors d'usage.

Amîndoĭ, *adj. et pron.* tous les deux, l'un et l'autre, p. 300. — *Fém.* amîndouĕ.
Amu (de), *adv.* dorénavent, p. 548.
Amuţì (a), *v.* se taire, p. 90.
An, *s. m.* an, année, p. 24. 47. 48. 49. 449. || *an*, il y a un an, p. 152. || *la an*, dans un an, p. 153. 639. || *cu aniĭ*, avec l'âge, p. 515. — Pl. *anĭ.*
Andreĭ, *s. m.* André, p. 243.
Anevoe, *adj.* difficile, p. 245. 657.
Anevoe, *adv.* difficilement, p. 112. 156. 157. 291. 300. || *cu anevoe*, difficilement, p. 89.
Anevoĭe, *adj.* difficile, p. 303.
Anevoĭe, *adv.* difficilement, p. 87. 1?6. 103. 571.
Antal, *s. n.* fût, futaille, p. 14. — Pl. *antale.*
Anterţ, *s. m.* il y a deux ans, p. 153.
Apă, *s. f.* eau, p. 33. 62. 112. 186. 187. 188. 203. 204. 205. 230. 272. 284. 285. 392. 395. 443. 496. 544. 549. 577. 586. 608. 627. || *a călĕtori în rele ape*, ne pas réussir; être en grand danger, p. 112. || *a scrie pe apă*, a da uĭtăriĭ, a nu ţine socotélă de óre-ce, p. 586. — Pl. *ape.*
Apĕsà (a), *v.* enfoncer, p. 285.
Apoĭ, *adv.* ensuite, p. 271. 360. 361. || puis, encore, p. 266. || *cel de apoĭ*, le dernier, p. 400.
Aprinde (a), *v.* allumer, p. 535. 536. 537.
Aprinde (a se), *v. r.* s'enflammer, p. 499.
Aprópe, *prép.* près, auprès, p. 303.
Apropĭà (a se), *v. r.* s'approcher, venir auprès de, p. 471.
Apucà (a), *v.* prendre, attraper, saisir, p. 193. 232. 303. 320. 578. || attraper, gagner, obtenir, p. 85.
Apucà (a se), *v. r.* s'accrocher, p. 571. || s'occuper de, commencer entreprendre, se mettre à, p. 364. 654.
Aĭ, *3-e pers. sing. et plur. du cond. prés. du verbe* **a avé**; *sert à former le cond.* p. 21. 149. 474.
***Arător**, *s. m.* laboureur, p. 2. — Pl. *arătorĭ.*
Arcudaş, *s. m.* p. 14. — Pl. *arcudaşĭ.*
Arde (a), *v.* brûler, p. 258. 551. 552. 553.
Arde (a se), *v. r.* se brûler, p. 192.
Ardeĭat, *adj.* pimenté. || *a vinde ardeĭat*, vendre très-cher, prix salé, p. 658. — Fém. *ardeĭată;* pl. *ardeĭaţĭ, ardeĭate.*
Ardeĭu, *s. m.* piment, poivre rouge. || *cu ardeĭu*, très-cher. p. 658 — Pl. *ardeĭ.*
Are, *3-e pers. sing. du verbe* **a avé**, il ou elle a. || *n'are să'mĭ iee*, il ne me prendra pas, p. 412.
Arendăşie, *s. f.* affermage, p. 15. — Pl. *arendăşiĭ.*
Arĕtà (a), *v.* montrer, p. 126. 127. 501. 588. 623.
Arĕtà (a se), *v. r* se montrer, p. 153. || se montrer, paraitre, p. 200. || se montrer, se donner comme, p. 253. 583. || surgir, survenir, p. 90.
Argăsală, *s. f. [Dolj]* confit, bain dans lequel on plonge les peaux pour le tannage en poil, p. 17. — Pl. *argăselĭ.*
Argăsélă, *s. f.* même sens que *argăsélă*, p. 15. 16. 17. || *în putina cu argăseală*, tous les renards se retrouvent chez le pelletier, p. 15. || *a se duce în putina cu argăsélă*, courir a sa perte, p. 17. — Pl. *argăselĭ.*
Argat, *s. m.* valet, homme de peine, p. 87. — Pl. *argaţĭ.*
Argint, *s. n.* argent, p. 418.
Arĭe, *s. f.* aire (à battre), p. 6. 307. — Pl. arıĭ.
Aripă, *s. f.* aile, p. 52. 53. || *cu aripĭ*, ailé, p. 33. — Pl. *aripe et aripĭ.*
Aruncà (a), *v.* lancer, jeter, p. 72. 304. 315. 591. 596. || *a aruncà cu*, lancer, p. 591.
Arvonì (a), *v. [Transilvanie]*, arrher, donner des arrhes, p. 18.
Arvună, *s. f.* arrhes, p. 17. — Pl. *arvune.*
Arvunì (a), *v.* arrher, donner des arrhes, p. 18.
Aş, *form. opt. 1-er pers. sing. du verbe* **a avé**, p. 46.
Aşa, *adv.* ainsi, p. 148. 157. 227. 228. 232. 243. 339. 611. || ainsi, de la sorte, p. 283. || ainsi, de même, p. 421. || ainsi, si, p. 348. || tel, semblable, p. 254. 506. 511. || *aşa... aşa...*, tel...

tel..., p. 630. || *cum... aşa...*, selon... le (la)..., p. 339. 489. 500.
Ascultà (a), *v.* écouter, p. 148. || écouter, suivre l'avis de, p. 264.
Ascunde (a), *v.* cacher, p. 6. 574.
Ascundĕtor, *adj.* receleur, p. 228. — Fém. *ascundĕtóre.*
Ascuns, *adj.* caché, p. 42. — Fém. *ascunsă;* pl. *ascunşĭ, ascunse.*
Ascuţì (a), *v.* aiguiser, p. 231. 493.
Ascuţit, *adj.* aiguisé, p. 237. — Fém. *ascutită;* pl. *ascuţiţĭ, ascuţite.*
Ascuţìt, *adj.* *[Ung.]* aiguisé, p. 590. — Fém. *ascuţîtă;* pl. *ascuţîţĭ, ascuţîte.*
Ascuţitură, *s. f.* coupant, tranchant, p. 234. — Pl. *ascuţiturĭ.*
Asta, *adj. et pron. dèm.* ceci, celle-là, p. 3. 12. 225. 340. — Pl. *astea.*
Astă, *pr. dém.* cette, p. 212. — Pl. *aste.*
Astă-ḑĭ, *adv.* aujourd'hui, p. 484.
Aşteptà (a), *v.* attendre, p. 194. 401. 622.
Aşteptà (a se), *v. r.* s'attendre, p. 336.
Astringe (a), *v.* *[Ung.]* amasser, économiser, mettre de côté, p. 611.
Astupà (a), *v.* couvrir, p. 540.
Asupra, *prép.* sur, au dessus, p. 284. || *d'asupra*, au-dessus, p. 33. || *a eşi d'asupra*, surnager, flotter, p. 284.
Asvìrlì (a), *v.* jeter, lancer, p. 72.
Aţă, *s. f.* fil, p. 4. 8. 137. 209. 292. 520. || *de la ac până la aţă*, jusqu'à une tête d'épingle, p. 8. || *din fir până 'n aţă*, de fil en couture, p. 292. — Pl. *aţe.*
Atât, *adj. et pr.* tant, autant, p. 93. || si, p. 371. || *cu cât... cu atât...*, plus... plus..., p. 203. || *cât... atât...*, autant... autant..., p. 242. 418. 452. 468. 527. — Pl. *atâţĭ, atâţia.*
Atâta, *adj. et pr.* autant, p. 24. 377. || *atâta'ĭ tot*, c'est tout, p. 513. — Pl. *atâte, atâtea.*
Atìrnà (a), *v.* pendre, p. 173. 327. 329. || accrocher, p. 596. || peser, avoir du poids, être lourd, p. 224. 282.
Aţìţà (a), *v.* attiser, p. 536.
Atuncea, *adv.* alors, p. 127. 554.
Atuncĭ, *adv.* alors, p. 11. 150. 379. 516. 554. 608.
Auḑì (a), *v.* entendre, p. 562.
Auḑì (a se), *v. r.* s'entendre, faire du bruit, p. 103.
Aur, *s. n.* or, p. 121. 417. 418.
Avé (a), *v.* avoir, p. 3. 10. 33; passim. || avoir de la fortune, être riche, p. 18. 19. 20. 21. 22. 23. || *ce aĭ cu mine*, que me veux-tu, p. 575. || *a se avé bine cu*, être en bons termes avec, p. 575.
Avere, *s. f* fortune, richesse, p. 23. 24. 25. 26. 86. 92. 211. 282. || *a se scăldà în averile sale*, être immensément riche, p. 25. || *a'şĭ mâncà averea cu lingura*, jeter son argent par les fenêtres, p. 26. — Pl. *averĭ.*
Avocat, *s. m.* avocat, p. 26. — Pl. *avocaţĭ.*
Avut, *s. m.* riche, p. 27. 89. 257. 565. 566. 567. — Pl. *avuţĭ.*
Avuţie, *s. f.* richesse, p. 28. 29. 354. || fortune, p. 406. || *unde'ĭ avuţia acolo'ĭ şi inima*, au trésor gît le coeur, p. 28. — Pl. *avuţiĭ.*
Az, *s. n.* première lettre de l'alplabet cyrillique. || *az-buche*, alphabet, p. 29. || *a scrie az-buche*, avoir un instruction tout-à-fait élémentaire, p. 29.
Azimă, *s. f.* fouace, pain non fermenté, p. 398. — Pl. *azime.*

B

Ba, *adv.* non, p. 231. 240. 260. || *ba... ba...*, lorsque deux personnes sont d'un avis contraire, ou bien lorsque quelqu'un change d'avis, p. 11. 371. 372.
Babă, *s. f.* vieille femme, p. 149. 266. 299. 374. 375. — Pl. *babe.*
Baba-Clónţă, *s. f.* vieille édentée, vieille sorcière, personnage des contes, p. 639.

Bacăŭ, *s. n.* Bacăŭ, ville de Moldavie, p. 383.
Bădâŭ, *s. n. [Banat]*, baratte, tinette à beurre, p. 29.
Baer, *s. n.* cordon, lien, p. 523. 525. — Pl. *baere* et *băerĭ*.
Băgà (a), *v.* mettre, faire entrer, p. 168 295. 296. 457. 524. ‖ mettre, fourrer, p. 182. 192. 353. 515. 528. 642. ‖ fourrer, enfoncer, p 5. 221. 461. ‖ faire passer, p. 303. ‖ *a băgà în plug cu cine-va*, s'associer, faire des affaires en association avec quelqu'un, p. 504. 505. ‖ pousser, inciter, p. 49.
Băgà (a se), *v. r.* se placer, s'accorder, p. 630. 631. ‖ *a se băgà la stăpân*, entrer en service, se donner un maître, p. 47.
Băgat, *adj.* en service, accordé, placé, p. 317. 631. — Fém. *băgată*; pl. *băgaţĭ*, *băgate*.
Băĭat, *s. m.* garçon, p. 431. — Pl. *băĭeţĭ*.
Baĭo, *adj. [Mold.]* non, p. 125.
Baĭu, *adv. [Mold.]* non, p. 125.
Balae, *adj.* blonde, p. 372. 373.
Bălae, *adj.* blonde, p. 372. 373.
Balaĭe, *adj.* blonde, p. 371.
Bălaĭe, *adj.* blonde, p. 371 372. 373.
Balercă, *s. f. [Mold.]* baril, p. 31. 381. — Pl. *balercĭ*.
Baltă, *s. f.* lac, étang, marais, p. 24. 72. — Pl. *bălţĭ*.
Baltag, *s. n.* hache, p. 31. — Pl. *baltage*.
Ban, *s. m.* argent (d'une façon générale), p. 18. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 81. 82. 83. 92. 114. 117. 153. 155. 164. 228. 352. 353. 401. 413. 515. 551. 560. 564. 626. 636. 658. ‖ *banul face banĭ*, un bien fait l'autre, p. 44. ‖ centime, p. 73. 74. ‖ *banii's cu cĭobote roşiĭ*, l'argent est rare, p. 56. ‖ *umblă ca banul ăl rĕŭ*, il ne reste pas en place, p. 57. ‖ *a trăì ca banul în ladă*, vivre tranquille, p. 68. ‖ *a umblà cu doĭ banĭ în treĭ pungĭ*, chercher à tromper, p. 68. ‖ *fecĭor de banĭ gata*, fils à papa, p. 69. ‖ *fecĭorul luĭ banĭ gata*, le fils à papa, p. 392. ‖ *a trăì ca banu cel bun*, vivre tranquille, p. 69. ‖ *ar scóte banĭ şi din pĭétră*, il tirerait de l'huile d'un mur, p. 70. ‖ *a'l lăsà în banii luĭ*, le laisser libre d'agir à sa guise, p. 70. ‖ *a fi în banii sĕĭ*, être maître de ses actions; avoir toute sa raison, p. 70. ‖ *a avé banĭ gârlă*, rouler sur l'or, p. 71. ‖ *a mĕsura banii cu dimirlia*, être cousu d'or, p. 71. ‖ *a se culca pe banĭ*, rouler sur l'or, p. 71. ‖ *a se jucà cu banii (ca cu fasolea)*, être très-riche, p. 71. ‖ *stup (dobă) de banĭ*, gonflé d'or, p. 72. ‖ *a aruncà banii pe ferĕstră*. jeter l'argent par les fenêtres, p. 72. ‖ *a aruncà banii în vînt*, jeter son argent à tous vents, p. 72. ‖ *a mâncà banii cu lingura*, dévorer sa fortune, p. 73. ‖ *banĭ ghéţă*, argent comptant; magot, p. 73. ‖ *banĭ peşin*, argent comptant, p. 73 ‖ *nu face un ban*, ne vaut rien, p. 73. ‖ *nicĭ un ban*, pas un centime, p. 74. — Pl. *banĭ*.
Baniţă, *s. f.* boisseau, p. 74. 75. 241. ‖ *cât baniţa*, très grand, grosse tête (mais sans cervelle), p. 75. — Pl. *baniţe*.
Bănuélă, *s. f.* prévention, reproche, imputation, p. 630. — Pl. *bănuelĭ*.
Baraban, *s. n.* onomatopée, son que produit la tambour lorsqu'on le frappe, et par suite l'enclume, etc. p. 494.
Barbă, *s. f.* barbe, p. 370. — Pl. *barbe*.
Bărbat, *s. m.* homme, mari, p. 162. 382. 383. — Pl. *barbaţĭ*.
Bărbĭerie, *s. f.* l'art du barbier, p. 75. 76. ‖ *a învĕţa barbĭerie la capul cuĭ-va*, s'instruire aux dépens de quelqu'un, p. 76. — Pl. *bărbĭeriĭ*.
Bardă, *s. f.* hache du charpentier, erminette, p. 77. 367. 591. 637. ‖ *îĭ cĭoplit numa din bardă*, c'est un sot; un rustre, p. 77 ‖ *a dà çu barda în lună*, se moquer de tout, ne rien craindre, matamore, p. 77. — Pl. *berde*.

Baros, *s. m.* marteau de forgeron, p. 77. — Pl. *barosurĭ.*
Basm, *s. n.* conte, fable, p. 77. 78. 79. || *basmu cu cocoşu roşu,* histoire qui n'en finit plus, p. 77. || *a se face de basmu,* devenir la fable du village, p. 79. mensonge, p. 79. || Pl. *basme.*
Basma, *s. f.* mouchoir, p. 473. — Pl. *basmale.*
Basnu, *s. n.* conte, fable, p. 79. — Pl. *basne.*
Bătae, *s. f.* coup, rossade, p. 542. — Pl. *bătăĭ.*
Bătaĭe, *s. f.* coup. || *în bătaĭa fĭerululuĭ,* au bon endroit, p. 290. — Pl. *bătăĭ.*
Bate (a), *v.* battre, p. 251. || battre, frapper, p. 175. 202. 283. 326. 392. 447. 574. 660. || battre, enfoncer, p. 221. 307. 437. || remuer, baratter, p. 496. 529. || résonner, p. 207. || *un bate-lela (bate lelea),* un vagabond, un vaurien, p. 383.
Bate (a se), *v. r.* se battre, p. 116. || remuer, p. 116.
Bătĕtură, *s. f.* trame, p. 79. — Pl. *bătĕturĭ.*
Bătut, *adj.* battu, frappé. || *bătut cu leuca,* toqué, p. 388. || marqué, p. 440. || beaucoup, p. 481. || *a fi ca bătut în piuă,* étourdi, p. 498. — Fém. *bătută*; pl. *bătuţĭ, bătute.*
Bé (a), *v.* boire, p. 18. 387. 532. 541. 550. 577.
Bedreag, *s. m.* chaise de cordonnier; gros pieu supportant une construction, p. 80.
Belea, *s. f.* ennui, désagrément, p. 198. 476. — Pl. *belele.*
Belĭ (a), *v.* écorcher, p. 488. || ouvrir, p. 521. || *a belĭ cĭocanul,* subir un affront, p. 179.
Belşug, *s. n.* abondance. || *din belşug,* dans l'abondance, p. 4.6. — Pl *belşugurĭ.*
Bĕrbinţă, *s. f. [Mold.],* gerle, tinette, jatte, p. 79. — Pl. *bĕrbinţe.*
Bĕrbînţă, *s. f. [Mold.],* gerle, tinette, jatte, p. 79 — Pl. *bĕrbînţe.*
Bere, *s. f.* bière, p. 218.
Bĕşică, *s. f.* vessie, p. 80. — Pl. *beşicĭ.*
Beşină, *s. f. [Mold.],* p. 25. — Pl. *beşinĭ.*
Bĕţ, *s. n.* bâton, p. 541. — Pl. *beţe.*
Beţiv, *s. m.* ivrogne, p. 133. 211. — Pl. *beţivĭ.*
Bĕtrân, *s. et. adj.* vieux, ancien, p. 47. 231. 354. — Fém. *bĕtrână*; pl. *bĕtrânĭ, bĕtrâne.*
Bĕtrâneţe, *s. f.* vieillesse, p. 10. 340. 341. 342. 344. 611. — Pl. *bĕtrâneţe.*
Bĭet, *s. m.* pauvre, qui est à plaindre, p, 431.
Bîlcĭŭ, *s. n.* foire, marché, p. 30. Pl. *bîlcĭurĭ*
Bine, *adv.* bien, p. 111. 263. 362. 505. 507. 571. 586. 597. 660. || *maĭ bine,* mieux, p. 374. 564. 565. 566. 567. 649. || mieux, vaut, p. 117. 157. 168. 285. 286. 331. 356. 365. 400. 422. 440. || plutôt, p. 88. 89. 146. 174. 245. 356. 449. 554. 632. || *a învĕţa de bine,* bien conseiller, donner de bons conseilles, p. 347.
Bine, *s. m.* bien, p. 556.
Bine-facere, *s. f.* bienfait, p. 439. — Pl. *bine-facerĭ.*
Binişor, *adv* assez bien, bien, p. 524.
Bir, *s. n.* impôt, p. 80. 81. 82. || *a dà bir cu fugiţiĭ,* n'avoir ni feu ni bieu; partir, p. 80.
* **Birăŭ,** *s. m.* percepteur, p. 82. — Pl. *birăĭ.*
Birăŭ, *s. m. [Ung.],* maire, p. 82. — Pl. *birăĭ.*
Bîrfĭ (a), *v.* mal parler, faire des cancans, p. 266.
Birtaş, *s. m.* hôte, hôtelier, p. 82. 604. — Pl. *birtaşĭ.*
Biruĭ (a), *v.* vaincre, surmonter, p. 283.
Biserică, *s. f.* église, p. 378. 552. 569. — Pl. *bisericĭ.*
Blană, *s. f.* fourrure, p. 195. || planche mince; cangue, p. 82. || *'ĭ-a făcut popa blană,* c'est une femme malhonnête, p. 82. — Pl. *blănĭ.*
Blastur, *s. n.* emplâtre, p. 83. — Pl. *blasture.*
Bleaŭ, *s. n.* frette (du moyen de la roue). || *a face cuĭe de bleaŭ,* trembler de froid, p. 223. — Pl. *bleaurĭ.*
Blestem, *s. n.* malédiction, p. 556. 557. — Pl. *blestemurĭ.*

Blid, *s. n.* plat, écuelle, terrine, p. 258. — Pl. *bliduri.*

Boer, *s. m.* seigneur, propriétaire; monsieur, p. 520. 548. — Pl. *boeri.*

Bogat, *s. m. et adj.* riche, p. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 256. 551. 552. 564. 566. 567. 568. || *a fi putred (de) bogat*, être immensément riche, p. 93 — Pl. *bogaţi.*

*** Bogătate**, *s. f.* richesse, p. 93. — Pl. *bogătăţi.*

Bogăţie, *s. f.* richesse, p. 93. 94. 95. 570. 572. — Pl. *bogăţii.*

Boì (a), *v.* tromper. || *a boì pe cineva*, le tromper, p. 95.

Bólă, *s. f.* maladie, p. 269. 272. 500. 521. 522. 524. 574. || *bóla gălbinăreĭ*, la jaunisse, p. 524. || *bólă cu léc*, maladie guérisable, dont le remède est connu, p. 3. — Pl. *boli.*

Bold, *s. n.* aiguillon, p. 95. || *a'ĭ da bolduri*, pousser à, inciter, encourager, p. 95. — Pl. *bolduri.*

Bolnav, *adj.* malade, p. 88. 268. — Pl. *bolnavĭ.*

Boltă, *s. f.* magasin voûté, magasin, p. 438. — Pl. *bolţĭ.*

Bolovan, *s. m.* bloc. || bloc de pierre, cailoux roulés, p. 82. — Pl. *bolovanĭ.*

Bordeĭŭ, *s. n.* hutte (dans la terre dont le toit de chaume s'élève seul au-dessus du sol), p. 452. — Pl. *bordee.*

Bortă, *s, f. [Mold.]* trou, p. 191. — Pl. *borte.*

Borî (a), *v. [Mold.]* vomir, rendre, p. 2.

Bóşă, *s. f.* testicule, p. 433. — Pl. *bóşe.*

Bot, *s. n.* museau, groin, p. 548. *boer cu sapa 'n bot*, porc; homme sale, p. 548. — Pl. *boturĭ.*

Botez, *s. n.* baptême, p. 532. 533. — Pl. *botezurĭ.*

Boŭ, *s. m.* boeuf, p. 126 129. 130. 131. 363. 369. 370. 504. 506. 553. — Pl. *boĭ.*

Bour, *s. m.* boeuf urus, auroch. || *om cu bour în frunte*, criminel marqué au fer par la main du bourreau; méchant homme, p. 96. — Pl. *bourĭ.*

Bozumflà (a se), *v. r.* bouder, faire la moue, p. 650.

Bragă, *s. f.* boisson faite de jus de millet cuit, broyé et fermenté, p. 444. 445.

Bragagiŭ, *s. m.* marchand de bragă, p. 96. — Pl. *bragagiĭ.*

Brânză, *s. f.* fromage, p. 63. 79. *brânză de ĭepure*, chose rare, chose qui n'existe pas, p. 63.

Braţ, *s. n.* bras, p. 534. 625. || *a luà pe nu sciŭ în braţe*, nier, p. 625. — Pl. *braţe.*

Brăţară, *s. f.* bracelet, p. 417. 418. — Pl. *brăţare.*

Brăţea, *s. f.* bracelet, p. 417. — Pl. *braţele.*

Brazdă, *s. f.* sillon, p. 506. — Pl. *brazde.*

Brigle, *s. f. pl.* masse ou chasse (t. de tisserand). || *a se pune la brîgle marĭ*, entreprendre un travail difficile, p. 96.

Brîŭ, *s. n.* ceinture, taille, p. 235. 532. 637. — Pl. *brîurĭ.*

Bróscă, *s. f.* grenouille, p. 147. *până la genunchiĭ bróscei*, très-peu, p. 147. — Pl. *brósce.*

Brudină, *s. f.* gué, passage, p. 528.

Bruftuì (a), *v.* crépir, ravaler. || se moquer de quelqu'un; brusquer, rudoyer, p. 96.

Buc, *s. m.* flocon d'étoupe, de bourre. || *a fi buc de fóme*, tomber d'inanition, mourir de faim, p. 97. — Pl. *bucĭ.*

Bucătar, *s. m.* cuisinier, p. 97. — Pl. *bucătarĭ.*

Bucătărésă, *s. f.* cuisinière, p. 97. 98. — Pl *bucatărese.*

Bucăţică, *s. f.* petit morceau, p. 86. 195. — Pl. *bucăţele.*

Buche, *s. f.* deuxième lettre de l'alphabet cyrillique, p. 29. 98. || *a fi tot la buche*, c'est un commençant, il ne sait rien, p. 98. || *a nu avé buche*, ne pas avoir de crédit auprès de quelqu'un, p. 98. || *nu scie buche*, il ne sait rien, p. 98. — Pl. *buchĭ.*

Bucher, *s. m.* commençant, p. 99. — Pl. *bucherĭ.*

Bucurà (a se), *v. r.* se réjouir. rechercher, p. 25.

Budăĭŭ, *s. n.* baratte, p. 99. || *a*

turnà ca în budăĭul ţiganuluĭ, manger comme un ogre, boire comme un trou, p. 99. — Pl. *budaĭe*.

Budaşcă, *s. f.* tinette plus large que haute. || femme petite et grosse, p. 99. — Pl. *budasce*.

Bughidan, *s. n. [Ung.]* p. 99.

Bumbăcar, *s. m.* marchand de coton, cardeur, p. 99. — Pl. *bumbăcarĭ*.

Bun, *adj.* bon, p. 13. 54. 55. 142. 153. 175. 176. 195. 200. 204. 225. 262. 357. 401. 404. 411. 427. 505. 508. 511. 588. 601. 602. 645. 646. || bon, capable, p. 136. 216. 272. 298. 299. 311. 398. 399. 412. 413. 488. 489. 508. 660. || bon, en bon état, p. 181. 280. 297. || bon, bienveillant, p. 99. || bon, honnête, p. 94. 281. || bon, solide, p. 113. || bon à manger (boire), p. 260. 273. 601. 602. || bon, véritable, p. 66. 69. 126. 127. || *a sci una şi bună*, ne pas démordre de son opinion, p. 646. || *maĭ bun*, meilleur, p. 99. 131. 351. 466.— Fém. *bună*; pl. *bunĭ, bune*.

Bun, *s. n.* bien, p. 100 —. Pl. *bunurĭ*.

Bunică, *s. f.* grand-mère, p. 512.— Pl. *bunice* et *bunicĭ*.

Burduf, *s. n.* outre. || *a fi burduf de carte*, être très-instruit, p. 148. — Pl. *burdufurĭ*.

Burduşì (a), *v.* battre, p. 100.

Buric, *s. n.* nombril, p. 429. 430. 431. — Pl. *burice* et *buricurĭ*.

Buriĭană, *s. f.* herbe, herbe médicinale, p. 272. — Pl. *buriĭenĭ*.

Bute, *s. f.* fût, tonneau, p. 100. 102. 103. 104. 105. 106. || *flueră în bute*, ivrogne fieffé, p. 106. | *suge-bute*, ivrogne, p. 106. || *din bute în bute*, de mal en pis, p. 106. || *a legà bute*, lier solidement, p. 106.— Pl. *buţĭ*.

Butie, *s. f.* fût, tonneau, p. 100. 101. 102. 103. 105. — Pl. *buţĭ*.

Butoĭŭ, *s. n.* tonneau, futaille, p. 107. || *eşit din butoĭŭ*, grand ivrogne, p. 107. || *butoĭŭ fără fund*, insatiable, p. 107. — Pl. *butóĭe*.

Buză, *s. f.* lèvre, p. 492.—Pl. *buze*.

Buzdugan, *s. n.* massue, masse d'arme, p. 609. — Pl. *buzdugane*.

Buzunar, *s. n.* poche, p. 108 496. 571. — Pl. *buzunare*.

C

Ca, *conj.* comme, p. 7. 24. 25. 29. 30 47; passim. || autant que, p 8. || pour, p. 62. 112. 361. || pour que, p. 10. 192. 200. 225. 341. 361. 390. 422. 463. 464. 658. || que, p. 102. || comme, de même que, p. 62. 608. || plutôt que, p. 440. || *ca cum*, comme si, p. 507. || *ca şi*, de même que, p. 484. || *a da ca*, essayer de, p. 53.

Că, *conj.* que, p. 6. 11. 21. 22. 90. 115. 257; passim. || car, parce que, p. 30. 48. 138. 176. 215. 257. 269. 280. 282. 296. 297. 317. 353. 382. || *că ... că ...*, pour montrer deux hypothèses différentes, deux opinions contraires, p. 371. 519. || *fiind-că*, parceque, puisque, p. 347. || *că ce*, ce que, p. 82. || et, dans ce cas, p. 283. 296.

Căcat, *s. m.* excrément, merde, p. 26. 337. — Pl. *căcaţĭ*.

Căĭulă, *s f.* bonnet de fourrure, p. 362. 363. — Pl. *căĭulĭ*.

Căĭuliţă, *s. f.* petit bonnet de fourrure, p. 212. — Pl. *căĭuliţe*.

Cadă, *s. f.* cuveau, tine, p. 108. 287. — Pl. *căḑĭ*.

Cădé (a), *v.* choir, tomber, p. 52. 53. 225. 395. 556. 557. 579.

Caĭer, *s. n.* quenouillée, filasse de la quenouille, p. 108. —Pl. *caĭere*.

Căîne, *s. m.* chien, p. 99. 174. — Pl. *câinĭ*.

Cal, *s. m.* cheval, p. 47. 88. 111. 121. 152. 287. 326. 458. 509. 543. 660. || *a fi (ajunge) cal de poşte*, être employé à toute sauce, ne pas avoir de repos, p. 509. || *cal prost*, rosse, p. 558. — Pl. *caĭ*.

Călămară, *s. f. [Mold.]* encrier, p. 108. — Pl. *călămarĭ*.
Calapod, *s. n.* embauchoir, forme de cordonnier, p. 108. — Pl. *calapóde*.
Călare, *adv.* à cheval, p. 498.
Călăuză, *s. f.* guide, p. 108. 109. — Pl. *călăuze*.
Călcà (a), *v.* écraser, p. 130. 543.
Călcâĭu, *s. n.* talon, p. 5. — Pl. *călcâĭe*.
Cald, *adj.* chaud, p. 24. || *a fi cald la pungă*, être riche, p. 526. — Fém. *caldă*; pl. *calḑĭ*, *calde*.
Caldare, *s. f. [Ung.]* chaudron, p. 328. — Pl. *caldàrĭ*.
Căldare, *s. f.* chaudron, p. 221. — Pl. *căldărĭ*.
Călélă, *s. f.* ivrognerie, p. 109. — Pl. *călelĭ*.
Calendar, *s. m.* calendrier, p. 109. 110. || *a'ĭ face capul calendar*, abasourdir; lui meubler la tête de connaissances futiles, p. 109. || *şi-a pierdut calendarul*, il a embrouillé ses contes, il ne sait plus où il en est, p. 110. — Pl. *calendare*.
Calende, *s. f. pl.* calendes, p. 110. || *la calendele grecescĭ*, aux calendes grecques, p. 110.
Călĕtor, *s. m.* voyageur, p. 111. 169. — Pl. *călĕtorĭ*.
Călĕtorì (a), *v.* voyager, p. 112. || *a călĕtorì în rele ape*, ne pas réussir; courir un danger, p. 112.
Călĕtorie, *s. f.* voyage, p. 112. || *călĕtorie sprincenată!* bon voyage, p. 112. — Pl. *călĕtoriĭ*.
Calfă, *s. f.* ouvrier, p. 113. || *a eşi calfă în ce-va*, obtenir la maîtrise, p. 113. — Pl. *calfe*.
Călì, (a se), *v. r.* se griser, p. 114.
Calic, *adj.* pauvre, mendiant, p. 114. 115. 116. 117. 445. 569. 577. — Fem. *calică*; pl. *calicĭ*, *calice*.
Calic, *adj.* avare, p. 85. 117. — Fem. *calică*, pl. *calicĭ*, *calice*.
Calicie, *s. f.* pauvreté, p. 574. — Pl. *caliciĭ*.
Călimară, *s. f.* encrier, p. 118. — Pl. *călimărĭ*.
Calindar, *s. m.* calendrier, p. 110. 118. — Pl. *calindare*.
Călindar, *s. m.* calendrier, p. 109. 110. — Pl. *călindare*.
Calîp, *s. n.* forme de cordonnier, p. 118. || *a'ĭ pune calîpul*, le duper, p. 118. — Pl *calîpurĭ*.
Călit, *adj.* ivre-mort, p. 118. — Fem. *călită*; pl. *căliţĭ*, *călite*.
Calp, *adj.* fourré (lorsqu'il s'agit de monnaie), faux, p. 228 — Pl. *calpĭ*.
Câlţĭ, *s. f. pl.* étouppe, bourre, p. 118. 119. 120. 306. || *par'că 'ĭ copt în câlţĭ*, il est jaune comme un coing, p. 119. || *înghite-câlţĭ*, avaleur d'étouppes, saltimbanques, p. 119. || *veḑi'ţĭ de câlţĭ*, mêle-toi de ce qui te regarde, p. 120.
Calup, *s. n.* forme de cordonnier, p. 120. || *a pune (trage) cuĭ-va calupul*, le tromper, p. 120. — Pl. *calupurĭ*.
Căluş, *s. n.* baillon, poire d'angoisse. | *a'ĭ pune căluşu 'n gură*, l'empêcher de parler, p. 120. Pl. *căluşe*.
Cam, *adv.* un peu, en quelque sorte, quasi, p. 145. 238. 274. 259. 384. 388. 420. 658.
Cămaşă, *s. f.* chemise, p. 554 555. — Pl. *cămăşĭ*.
Cămeşă, *s. f. [Mold.]* chemise, p. 165. — Pl. *cămeşĭ*.
Cămilă, *s. f.* chameau, p. 89. — Pl. *cămile*.
Câmp, *s. n.* champ, p. 272. — Pl. *câmpĭ*.
Când, *adv. et conj.* quand, lorsque, p. 11. 22. 33. 41; passim. || si, p. 162. *când... când....* tantôt... tantôt..., p. 364 || *de când*, depuis que, p. 232. 285. 379. 477. || *nicĭ când*, jamais, p. 343. | *până când*, tant que, jusqu'à ce que, p. 114. || *de când lumea*, depuis que le monde existe, p. 232.
Când-va, *prep.* à un moment donné, p. 285.
Câne, *s. m.* chien, p. 174. 398. 482. 561. 571. — Pl. *cânĭ*.
Cange, *s. f.* crochet, grappin, p. 121. — Pl. *cângĭ*.
Cântà (a), *v.* jouer, p. 492. 611. grincer, p. 464.
Cântar, *s. n.* balance, p. 121. — Pl. *cântare*.

Cântărì (a), *v*. peser, p. 121.
Cântatul, *s. n.* chant, p. 60. — Pl. *cântaturile*.
Cap, *s. m.* chef, tête, p 8. 41. 76. 109. 110. 153. 179. 221. 272. 276. 282. 283. 298. 311. 355. 365. 370. 423. 437. 514. 535. 536. 562. 564. 617. || capital, p. 153. || *cap dogit*, sot, p. 276. *a'şı luà lumea în cap*, fuir, se sauver, p. 298. || bout, p. 303. || commencement, p. 291. | *a'ĭ da de cap*, le mettre à la raison, le faire céder, p. 514. 629. — Pl. *capete*.
Căpĕstru, *s. n.* licou, p. 121. — Pl. *căpestre*.
Căpĕtà (a), *v*. obtenir, p. 286. 476. 554. 555. 570. 652.
Căpĕtat, *s. n.* acquisition sous forme de don, p. 247.
Capete, *s. f. pl.* intérêts, p. 268.
Căpiţă, *s. f.* petit tas de foin, p. 5. — Pl. *căpiţe*.
Capital, *s. n.* capital, p. 122.
Capră, *s. f.* chèvre, p. 173. 370. — Pl. *capre*.
Capşună, *s. f.* fraise, p. 75. — Pl. *capşunĭ*.
Căptuşì (a), *v*. tromper; battre, p. 122.
Căptuşì (a se), *v. r.* obtenir, gagner quelque chose, p. 122.
Căptuşit, *adj.* ivre, p. 123. — Fem. *captuşită ;* pl. *căptuşiţĭ, căptuşite*.
Car, *s. n.* chariot, char, p. 5. 6. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 263. 352. 368. 463. 464. 516. 517. 539. || *a'şĭ pune carul în petre*, refuser de faire une chose, se buter, p. 130. || *a descărcà carul*, accoucher, p. 130. || *a drege carul*, arranger une affaire, p. 130. || *a înjugà boiĭ la car*, commencer une affaire, p. 130. || *a da carul de mal*, ne pas réussir, p. 131. || *a frânge carul, cu carul*, beaucoup, p. 131. — Pl. *care*.
Cărà (a), *v* porter, transporter, p. 186. 187.
Cărămidă, *s. f.* brique, p. 180. — Pl. *carămiḑĭ*.
Cărămidar, *s. m.* briquetier, p. 180. — Pl. *cărămidarĭ*.
Cărăuş, *s. m.* charretier, voiturier, roulier, p. 126. 131. 132. 540. — Pl. *cărăuşĭ*.
Cărăuşie, *s. f.* charroi, métier de charretier, p. 132. — Pl. *cărăuşiĭ*.
Cărbunar, *s. m.* charbonnier, p. 133. — Pl. *cărbunarĭ*.
Cărbune, *s. m.* charbon, p. 289. 586. — Pl. *cărbunĭ*.
Cârcimar, *s. m.* marchand de vin, p. 133. — Pl. *cârcimarĭ*.
Cârcĭumar, *s. m.* marchand de vin, p. 133. — Pl. *cârcĭumarĭ*.
Care, *pr. relat. des 2 genres*, qui, lequel, laquelle, celui ou celle qui, p. 30. 75. 125. 128. 142; passim.
Carele, *pr. relat. m.* lequel, p. 304.
Cârlig, *s. n.* croc, crochet, p. 134. 135. || *a se face cârlig*, maigre comme un clou, p. 134. || *a pune cârlig*, trouver le joint pour ne pas tenir ses engagements, p. 135. — Pl. *cârlige*.
Cârmă, *s. f.* gouvernail, p. 135. 204. 659. — Pl. *cârme*.
Cârmacĭŭ, *s. f.* pilote, p. 135. 136. 654. — Pl. *cârmacĭ*.
Cârmăjin, *s. n. [Banat]* laine rouge, p. 137. — Pl. *cârmăjine*.
Carne, *s. f.* chair, p. 579. — Pl. *cărnurĭ*.
Cârnat, *s. m.* saucisse, p. 260. 601. 602. — Pl. *cârnaţĭ*.
Cârpă, *s. f.* chiffon, loque, p. 353. 515. — Pl. *cârpe*.
Cârpacĭŭ, *s. m.* savetier, p. 137. || mauvais ouvrier, p. 137. — Pl. *cârpacĭ*.
Cârpător, *s. n.* pelle à four, p. 137. — Pl. *cârpătorĭ*.
Cârpì (a), *v*. raccommoder, p. 137. 138. 212. 213. || faire un méchant travail; mentir: p. 138.
Cârpì (a se), *v. r.* se raccommoder, p. 138. 139. || se griser, p. 139.
Cârpit, *adj.* ivre, p. 140. — Fém. *cârpita;* pl. *cârpiţĭ, cârpite*.
Cărşmar, *s. m. [Ung.]* marchand de vin, p. 133. 140. — Pl. *cărşmarĭ*.
Carte, *s. f.* livre, écrit, science, p. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 254. 599. || *a legat cartea de gard*, il ne

veut plus rien apprendre, p. 146. || *a invěța carte până la glezne*, recevoir un instruction médiocre, p. 146. || *a vorbì ca o carte*, parler comme un livre, p. 147. || *a vorbì ca o carte inchisă*, dire des sottises, des riens, p. 147. || *a vorbì din carte*, parler de choses que l'on ignore; s'exprimer élégamment; parler vite, p. 147. || *a fi nebun in carte*, être très-savant, p. 148. *a fi dobă de carte*, même sens que le précédent, p. 148. *a fi burduf de carte*, même sens que le précédent, p. 148. || *om cu carte*, homme instruit, p. 149. — Pl. *cărți*.

Cărturar, *s. m.* lettré, érudit, p. 149. — Pl. *cărturarĭ*.

Căruț, *s. n. [Mold.]* petit chariot, p. 149.

Căruță, *s. f.* charrette, p. 124. 125. 149. 150. 151. 464. 537. 539. || *doĭ strujenĭ și treĭ căruțe*, très-pauvre, p. 150. || *s'a stricat căruța*, il est prêt à pleurer, p. 151. || *a rĕmâne de căruță*, ne pas réussir dans une entreprise, p. 151. || *a dejugat căruța*, il a renoncé (terminé) une affaire, p. 151. — Pl. *căruțe*.

***Carvasara**, *s. f.* douane. || *a da jalbă la carvasara*, se plaindre inutilement, p. 151. — Pl. *carvasarale*.

Casă, *s f.* maison, p. 68. 69. 87. 163. 168. 207. 223. 258. 300. 408. 516. 547. 556. 661. — Pl. *case*.

Casap, *s. m. [Banat]* boucher, p. 152. — Pl. *casapĭ*.

Căscà (a), *v.* ouvrir, p. 632.

Câștig, *s. n.* gain, profit, p. 152. 153. 154. 155. || *a face câștig*, gagner, p. 445. — Pl. *câștiguri*.

Câștigà (a), *v.* gagner, p. 24. 48. 62. 153. 155. 156. 157. 163. 288. 363. 423. 443. 444. 482. || procurer, faire obtenir, p. 65.

Câștiga (a se), *v. r.* se gagner, p. 515.

Castravete, *s. n.* concombre, p. 313. 315. — Pl. *castraveți*.

Cât, *adj. adv. et pr.* combien, p. 93. 121. 126. 235. || combien de temps, autant que, p. 183. 216. 498. || aussi loin que, p. 591. || autant que, p. 306. 406. 407. 416. 454. 583. || comme, grand comme, p. 75. 308. || tant que, p. 345. 351. 447. 580. 596. || le temps de, p. 540. || *de cât*, que, p. 59. 60. 89. 92. 99. 101. 102. 163. 175. 210. 250. 262. 283. 285. 286. 300. 317. 331. 356. 466. || *de cât*, plutôt que, p. 88. 89. 107. 117. 146. 155. 156. 157. 168. 245. 364. 366. 449. || *de cât*, si ce n'est, p. 264. || *numaĭ de cât*, de suite, p. 137. || *fie cât de*, si.... soit-il, p. 117. || *cât de*, si, si... que, p. 448. 560. | *câte un*, un, chacun un, p. 533. || *cât de*, autant, en aussi grande quantité, p. 114. || *in cât*, au prix de; *in cât am cumpĕrat'o*, au prix d'achat, p. 227. | *in cât*, à quel prix, p. 229. | *pe cât*, autant que, p. 188. | *câte*, par, p. 228. 278. 445. || *câte puțin*, peu à peu, p. 495. || *cu cât.... tot*, plus... plus..., p. 21. || *cu cât... atât...*, plus... plus..., p. 203. || *cât... atât...*, autant... autant..., p. 418. 4[?]2. 408. 527. || *câtu 'ĭ de*, si... quelle soit, p. 382.

Cătà (a), *v.* chercher, fouiller, p. 375. 525. 652. 653.

Cață, *s. f.* houlette. || *a umblà cu cața*, chercher à tromper, p. 158.

Catastif, *s. n.* registre, p. 158. — Pl. *catastife* et *catastifurĭ*.

Catastih, *s. n.* registro, p. 158. 159. — Pl. *catastihe* et *catastihurĭ*.

Cătrănì (a se), *v. r.* devenir noir, noircir. || être ivre, p. 159.

Cătrănit, *adj.* ivre, p. 159. — Fém. *cătrănita*; pl. *cătraniți*, *catranite*.

Cătușă, *s. f.* chaîne, menottes, p. 159. — Pl. *cătușe*.

Căuș, *s. n.* casse, puisard. p. 540. — Pl. *căușe*.

Căutà (a), *v.* chercher, p. 5. 6. 90. 195. 202. 374. 375. 525. || s'efforcer de, p. 333. 413. || feuilleter, p. 158. || avoir égard, p. 361. || avoir des égards, de la considération pour, p. 347. tâter, p. 272.

Căutà (a se), *v. r.* s'efforcer d'ob-

tenir, faire le nécessaire pour obtenir, p. 285.
Căută de (a'şĭ), *v. r.* s'occuper de, p. 578.
Ce, *pr. rel.* qui, p. 19. 104. 105. 143. 224. 234. 256. 286. 312. 368. 445. 488. 560. 648. 652. | que, quel, quoi, p. 19. 23. 88. 100. 115. 126. 127. 172. 229. 426. 494. || celle que, quelle, p. 418. 419. || ce que, p. 66. 82. 156. 157. 172. 268. 340. 342. 344. 347. 363. 426. 502. 561. ce qui, p. 105. 163. 172. 280. 288. 321. 340. 373. 598. || quel, p. 474. || avec laquelle, p. 421.
Ce, *conj.* quoi, p. 21. 22. 40. 134. 205. 282. || *de ce... de ce...*, plus... plus..., p. 21. || *până ce*, avant de, jusqu'à ce que, p. 126. || *de ce*, pourquoi, p. 192. 564.
Ce, *conj. [Mold.]* pour *ci*, mais, p. 48. 367.
Cea, *adj. et pr.* celle, la, p. 101. 202. 204. 272. 282. 300. 340. 354.
Cea-l-altă, *pr. dém. f.* l'autre, p. 293. — Pl. *cele-l-alte.*
Ceas, *s. n.* heure, p. 91. — Pl. *ceasurĭ.*
***Ceauş,** *s. n.* chef (d'un degré inférieur), p. 159.
Ceea, *pr.* ce, p. 224. || *ceea ce,* ce que, p. 163.
Céfă, *s. f.* nuque, 369. — Pl. *cefe.*
Cel, *adj. et pr. dém.* celui, p. 199; passim. || celui, le, p. 19. 69. 85. 220; passim. — Pl. *cele.*
Cenuşă, *s. f.* cendre, p. 503. — Pl. *cenuşe.*
Cep, *s. n.* broche, tape, fausset, p. 160. — Pl. *cepurĭ,*
Cer, *s. n.* ciel, p. 89. 160. — Pl. *cerurĭ.*
Céră, *s. f.* cire, p. 364.
Cerc, *s. n.* cercle, p. 105. — Pl. *cercurĭ.*
Cercà (a), *v.* essayer, p. 105.
Cercetare, *s. f.* recherche, p. 584.
Cere (a), *v.* p. 19. 83. 228. 243. 244. 245. 257. 266. 282. 393. 557. 606. || demander, exiger, p. 418. || demander, mendier, p. 114.
Cerne (a), *v.* tamiser, p. 184. 597. 598.
Cernélă, *s. f.* encre, p. 160. — Pl. *cernelĭ.*
Cerşetor, *s. m.* mendiant, p. 160. 161. 162. — Pl. *cerşetorĭ.*
Cerşetóre, *s. f.* mendiante, p. 162. — Pl. *cerşetóre.*
Certà (a se), *v. r.* se quereller, p. 305.
Cértă, *s. f.* querelle, p. 572. — Pl. *certurĭ.*
Ce-va, *pr. ind.* quelque chose, p. 113. 122. 278. 583.
Chef, *s. n.* amusement, p. 84. 537. — Pl. *chefurĭ.*
Chefălul (a), *a. [Mold.]* s'amuser, faire bombance, p. 550.
Cheĭe, *s. f.* clé, p. 60. 584. — Pl. *cheĭ.*
Chelar, *s. m.* celui qui tient les clés de l'office, du celier, etc. p. 163. — Pl. *chelarĭ.*
Cheltuélă, *s. f. [Mold. şi Banat]* p. 163. — Pl. *cheltuelĭ.*
Cheltul (a), *v.* dépenser, p. 156. 157. 163. 612.
Cheltuĭélă, *s. f.* dépense, p. 71. 163. — Pl. *cheltuĭelĭ.*
Cheltuitor, *adj.* dépensier, p. 24. 50. 51. — Fém. *cheltuitóre;* pl. *cheltuitorĭ, cheltuitóre.*
Cherestea, *s. f.* bois de charpente, de construction. || constitution, p. 164. — Pl. *cherestele.*
Chezaş, *s. n.* garant, répondant, p. 164. — Pl. *chezaşĭ.*
Chezeş, *s. n. [Mold.]* garant, répondant, p. 165. — Pl. *chezeşĭ.*
Chĭabur, *adj.* riche, p. 165. — Fém. chĭabură; pl. *chĭaburĭ, chĭabure.*
Chĭar, *adv.* même, p. 124.
Chibzuélă, *s. f.* réflexion, circonspection, p. 229. — Pl. *chibzuelĭ.*
Chĭezaş, *s. n.* garant, répondant, p. 165. — Pl. *chĭezaşĭ.*
Chilă, *s. f.* mesure de capacité, p. 165. 166. — Pl. *chile.*
Chill (a se), *v. r.* se griser, p. 166.
Chilipir, *s. n.* aubaine, bon marché, occasion, p. 166. 167. — Pl. *chilipirurĭ.*
Chilipirgiŭ, *s. m.* qui recherche les occasions, les objets à vil prix, p. 167. — Pl. *chilipirgiĭ.*
Chilom, *s. n.* gros marteau, masse. | coup de poing, p. 167. — Pl. *chilomurĭ.*

Cuĭ, *pr. rel.* de qui, p. 518. || pour qui, 9.
Cuĭŭ, *s. n.* clou, p. 62. 129. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 595. 596. || *cuĭŭ pe cuĭŭ se scóte*, un clou chasse l'autre, p. 217. || *a lovit cuĭŭ 'n cap*, il a réussi, p. 221. || *a fi cu cuĭul la inimă*, être inquiet, triste; p. 221. || *a pune în cuĭŭ*, abandonner, négliger, p. 223. || *a face cuĭe*, trembler de froid, p. 223. || *a stà pe cuĭe*, être assis sur des épingles, p. 223. *până şi cuĭul din părete*, jusqu'à une tête d'épingle, p. 224.
Cuĭ-va, *pr. rel.* de quelqu'un, p. 3. 4. 148. 159. 179; passim. || à quelqu'un, p. 120. 200. 236; passim.
Culcà (a se), *v. r.* se coucher, p. 71.
Culduş, *s. m. [Ung.]* mendiant, p. 224. — Pl. *culduşi.*
Culege (a), *v.* cueillir, p. 508.
Culege (a se), *v. r.* être cueilli, p. 63.
Cum, *adv.* comme, p. 12. 62. 243. 614. || comment, p. 482. | comme, tel que, p. 279. || comme, de même que, p. 322. 456. || aussitôt que, p. 24. 80. 368. || *după cum*, selon que, p. 188. 228. 379. || *ca cum*, comme si, p. 507. || *nicĭ cum*, du tout, en aucune facon, p. 105. 225. 299. 306. 457. 463. 493. || *cum ... aşa ...*, comme ... ainsi, tel ... tel..., p. 339. 489. 500. || *cum... şi ...*, tel ... tel ..., p. 4. 401. 451.
Cumĕtră, *s. f.* commère, p. 599. — Pl. *cumetre.*
Cumpĕnă, *s. f.* balance, p. 224. 225. 226. 227. || *nu trage la cumpĕnă*, cela n'a pas de valeur, p. 225. || *a stà în cumpĕnă*, hésiter, p. 226. || danger, p. 226. || *de grea cumpĕnă*, dangereux, malheureux, p. 226. || *a pune în cumpĕnă*, peser, étudier une question, p. 227. — Pl. *cumpene.*
Cumpĕrà (a), *v.* acheter, p. 30. 63. 192. 227. 228. 229. 258. 259. 289. 314. 352. 353. 434. 445. 473. 559. 626. 657. 658. || *aşa o cumpĕr aşa o vînd*, je vous répète ce que l'on m'a dit, p. 227.
Cumpĕrà (a se), *v. r.* s'acheter, p. 514.
Cumpĕrat (de), d'acheter, p. 657.
Cunósce (a), *v.* reconnaître, p. 231. 414. 415. || connaître, p. 212. 311. 414. 504. 505.
Cunósce (a se), *v. r.* se connaître, p. 224. 505 || se reconnaître, p. 231. 414. 415.
Cunĭŭ *s. n. [Banat]* clou, p. 218. 222. 595. — Pl. *cunii.*
Cur, *s. m.* cul, derrière, p. 307. 420. 481. 589. — Pl. *cururĭ.*
Curà (a), *v. imp.* couler, s'écouler, p. 104. 105.
***Curama**, *s. f.* écot, contribution, p. 230. — Pl. *curamale.*
Curat, *adj.* sans tache, p. 565. 566. 567. 568. — Fém. *curată ;* pl. *curaţĭ, curate.*
Curea, *s. f.* cuir, p. 137. — Pl. *curele.*
Curge (a), *v.* couler, p. 353. 408. 438. || venir, survenir, p. 92.
Curînd, *adv.* vite, promptement, p. 393.
Curmeĭŭ, *s. n.* corde d'écorce, p. 230. 620. 621. || *lĕgă tee de curmee*, vivre à grand peine; faible argument ; p. 620. || *teĭŭ de curmeĭŭ*, des prétextes, p. 621. — Pl. *curmee.*
Curte, *s. f.* cour, p. 408. Pl.—*curţĭ.*
Curvă, *s. f.* femme publique, p. 230. 231. 232.—Pl. *curve.*
Curvar, *s. m.* homme de mœurs dissolues, p. 232.
Cuşcĭug, *s. n.* cercueil, p. 208. 232. — Pl. *cuşcĭugurĭ.*
Cusĕtor, *s. m.* couturier, celui qui coud, p. 2. — Pl. *cusĕtorĭ.*
***Cuşmă**, *s. f.* bonnet, p. 474.—Pl. *cuşme.*
Custură, *s. f.* lame de la faux, p. 232. 233. — Pl. *custure.*
Cutare, *adj.* et *pr. ind.* tel, p. 171. 276.
Cute, *s. f.* queux, pierre à aiguiser, p. 233. 234. || *o dat cutea peste cósă*, il n'est si méchant pot qui ne trouve son couvercle, p. 233. || *a dà peste cute*, trouver son maître, être bien battu, p. 234.
Cutezà (a), *v.* oser, p. 42.

D

Dărăcì (a), *v.* battre, p. 251.
Dare, *s. f.* présent, p. 251. 252.— Pl. *darurĭ.*
Dare de samă, reddition des comptes, p. 544.
Dărmon, *s. n.* grand crible, p. 183. 252. — Pl. *dărmóne.*
Dărui (a), *v.* donner en présent, faire don, p. 252. 253.
Dascăl, *s. m.* maître, professeur, p. 253. 643. — Pl. *dascălĭ.*
Dascal, *s. m.* maître, professeur, p. 254. 255.
Dăscăli (a), *v.* enseigner, conseiller, p. 255.
Dăscăliţă, *s. f.* institutrice, qui intruit, p. 255. 576 —Pl. *dăscăliţe.*
Dat, *adj.* donné, p. 355. — Fém. *dată;* pl. *daţĭ, date.*
Dată, *s. f.* fois. || *altă dată,* une autre fois, p. 652. — Pl. *daţĭ.*
Datină, *s. f.* habitude, p. 255. — Pl. *datine.*
Dator, *adj.* et *s.* débiteur, p. 210. 256. 257. 259. || *a fi dator,* devoir, p. 256, 257. || *a scóte pe cine-va dator,* prétendre que quelqu'un doit, p. 257.
Dator (In), *loc. adv.* à crédit, p. 228. 258.
Datorie, *s. f.* dette, p. 75. 164. 212. 258. 259. 260. 261. 262. 335. || *pe datorie,* à crédit, p. 257. 258. 259. 262. 288. 513. || *în datorie,* à crédit, p. 513.
Datornic, *s. m.* débiteur, p. 165. 262. 263. 264.—Fém. *datornică;* pl. *datornicĭ, datornice.*
Daună, *s. f.* [*Ung.*] perte, dommage, p. 400. — Pl. *daune.*
Dăunaş, *adj.* [*Ung.*] perdant, celui à qui l'on fait tort, p. 469. — Fém. *dăunaşă;* pl. *dăunaşĭ, dăunaşe.*
De, *prép.* de, p. 2. 5. 6; passim. || pour, p. 3. 4. 71. 90. 151. 172. 175. 208. 209. 299. 306. 321. 322. 374. 377. 386. 415. 427. 445. 458. 483. 484. 506. 511. 564. || pour, pour donner, p. 13. || pour, comme, p. 66. 374. 377. || le, la, les, p. 306. 367. || pour, de quoi, p. 163. || autour de, p. 483. || en ce qui regarde, p. 8. || depuis, p. 8. 379. || par, p. 215. 234. 297. 313. 315. 368. 369. 384. 415. 506. || du nombre de, p. 542. || comme, p. 338. || de, dès, p. 508. || pour ce qui est de, p. 240. 401. || de, en, p. 364. 379. 417. || de porter, p. 474. || à cause de, p. 313. 315. || depuis, p. 379. || de, attaché à, p. 369. || de ce qu'il faut pour, p. 306. 377. || si, p. 46. 160. 162. 374. 440. 443. 469. 562. 610. 654. 655. || parceque, à cause de, p. 346. || à, au, p. 25. 104. 108. 112. 134. 137. 146. 155. 172. 206. 236. 327. 329. 336. 364. 369. 396. 427. 489. 493. 601. 606. 637. || qui, p. 143. || *a ţine de cald,* tenir chaud, p. 24. || *de tot,* entièrement, p. 399. || *de ajuns,* suffisamment, p. 269. || *de ce... de ce,* plus... plus..., p. 21. 557. || *de . . . ce'ĭ,* il est si, p. 240. || *de când,* depuis que, p. 379. 232. || *de ce,* pourquoi, p. 192. 564. || *de la,* à, de celui qui, p. 19. || *de la,* de, p. 453. || *de asupra,* par dessus, p. 450. || *d'asupra,* p. 33. || *de odată,* en même temps, a la fois, p. 396. | *de cât,* plus que, p. 163. || *de cât,* plutôt que de, p. 88. 89. 92. 107. 117. 146. 155. 156. 157. 168. 245. 364. 366. 400. 423. 449. 564. 567. 568. || *de cât,* que, p. 175. 210. 250. 262. 283. 300. 331. 356. 364. 373. 514. 521. 522. 570. || *de cât,* si ce n'est, p. 264.
Dĕ, *prép.* de, p. 2. 180. 262. || comme, p. 162. || pour, p. 54.
De-a, *prép.* à, p. 325.
Ḑece, *adj. num. card.* p. 156. 240. 264. 281. 288. 422. 481. || *ḑecĭ,* dizaines, p. 435. || *a ḑecea,* la dixième, p. 266.
Deget, *s. n.* doigt, p. 34. 192. 516. — Pl. *degete.*
Dejugà (a), *v.* dételer des boeufs, ôter le joug, p. 131. 151.
Dél, *s. n.* colline, coteau, p. 93. — Pl. *délurĭ.*
***Delă,** *s. f.* registre, dossier. || *a intrat în delă,* il a éprouvé des désagréments, p. 264. || *a pune la delă,* mettre au dossier, p. 264. — Pl. *dele.*
Deochĭat, *adj.* défoncé, p. 529. — Fem. *deochĭată ;* pl. *deochĭaţĭ, deochĭate.*

Dĕosebì (a), *v.* séparer, p. 173.
Dĕosebire, *s. f.* différentiation, distinction, p. 513.—Pl. *dĕosebiri.*
Depărtà (a se), *v. r.* s'éloigner, p. 512.
Departe, *adv.* loin, au loin, p. 283. | *pe departe,* de loin, sans s'approcher, p. 144.
Depĕnà (a), *v.* parler beaucoup; battre, p. 265.
Depĕnat, *s. n.* action du dévider. | *a'l lua la depĕnat,* lui demander compte de; le battre, p. 265.
Des, *adj.* répété, p. 602. — Fém. *désă;* pl. *deşĭ, dese.*
Desbate (a), *v. [Mold.]* ôter, faire sortir, p. 220.
Descărcà (a), *v.* décharger, p. 130.
Descărcà (a se), *v. r.* être déchargé, p. 128.
Deschide (a), *v.* ouvrir, p. 69. 229. 521. || former *[Mold.],* p. 132.
Deschide (a se), *v. r.* s'ouvrir, p. 520.
Descóse (a), *v.* découdre. || *a descóse pe cine-va,* lui tirer les vers du nez, p. 265.
Desculţ, *adj.* déchaussé, p. 215. — Fém. *desculţă;* pl. *desculţĭ, desculţe.*
Descurcà (a se), *v. r.* se démêler, p. 291.
Descusut, *adj.* décousu, p. 215.—Fém. *descusută;* pl. *descusuţĭ, descusute.*
Desdoit, *adj.* dédoublé, p. 300. — Fém. *desdoită;* pl. *desdoiţĭ, desdoite.*
Deşelat, *adj.* qui a les reins brisés, p. 358. — Fém. *deşelată;* pl. *deşelaţĭ, deşelate.*
Deşert (în), *loc. adv.* en vain, perdu, p. 557.
Desghĭocà (a), *v.* affaiblir; battre p. 265.
Desjugà (a), *v.* dételer (des boeufs), ôter le joug, p. 265.
Deslegà (a), détacher, p. 471.
Desmerdat, *adj.* (enfant) gâté, p. 519. — Fém. *desmerdată;* pl. *desmerdaţĭ, desmerdate.*
Desnodà (a), *v.* dénouer, p. 339.
Deşt, *s. n.* doigt, p. 516. — Pl. *deşte.*
Deşteptà (a), *v.* former, p. 131. 169. 170.
Dĕşteptà (a), *v.* former, p. 169.
Deşteptà (a se), *v. r.* s'éveiller, comprendre, p. 622.
Destul, *adv.* assez, suffisant, p. 263. || *destul de,* assez, p. 256.
Destupà (a), *v.* déboucher, commencer, p. 528.
Desvĕţà (a), *v.* désapprendre, déshabituer, p. 344.
Desvĕţà (a se), *v. r.* se déshabituer, p. 344.
Detor, *s. m. [Ung.]* débiteur, p. 257. — Pl. *detorĭ.*
Detorie, *s. f [Ung.]* dette, p. 258. 260. — Pl. *detoriĭ.*
Ḑĕŭ, *interj.* sur ma foi, vraiment p. 153.
Ḑi, *s. f.* jour, p. 54. 115. 394. 449. 472. 489. 501. 502. 561. 657. — Pl. *ḑile.*
Diamant, *s. n.* diamant, p. 311.—Pl. *diamante.*
***Diată,** *s. f.* testament, p. 266. — Pl. *diate.*
Ḑice (a), *v.* dire, p. 115. 150. 243. 264. 268. 279. 366. 551. 583.
Ḑice (a se), *v. r.* s'appeler, mériter le nom de, p. 398.
Dichis, *s. n.* choses nécessaires, attirail, p. 266. — Pl. *dichisurĭ.*
Dijmar, *s. m.* celui qui prélève (fixe) la dîme, p. 266. — Pl. *dijmarĭ.*
***Dilicat,** *adj.* délicat, débile, p. 545. — Fém. *dilicată;* pl. *dilicaţĭ, dilicate.*
Dimerlie, *s. f. [Mold.]* boisseau, p. 266. — Pl. *dimerliĭ.*
Diminéţă, *s. f.* matin, p. 310. 508. 625. — Pl. *dimineţe.*
Dimirlie, *s f.* boisseau, p. 266. 267. — Pl. *dimirliĭ.*
Din, *prép.* de, du, de la, des, p. 29. 30. 56. 62; passim. || de, qui est dans, p. 337. || par, p. 374. 418. 506. || à cause de, p. 129. || une parte de (des), p. 61. || de, hors de, p. 70. 107. 123. 191. 235. || de dedans, p. 258. || avec, p. 77. 398. 506. || de, avec, p. 195. 247. 304. 309. 398. | à l'aide de, par, p. 104. 105. 201. || le, la, les, p. 121. || *a da din,* hausser les, p. 20. || *din vedere,* en regardant, p. 418. *din ... în ...,* de... en..., p. 481. || *din afară,* extérieurement, p. 600.

Dinainte, *adv.* devant (toi), p. 362.
Dinsu, *pr. pers. 3-e pers. sing.* lui, p. 174. 313. 376. — Fém. *dînsa;* pl. *dînşiĭ, dînsele.*
Dinte, *s. m.* dent, p. 231. — Pl. *dinţĭ.*
Dintru, *prép.* de, hors de, p. 118. 317. 543. ‖ pour, 470. ‖ *dintr'un,* d'un n ême, p. 459.
Dirmoiŭ, *s. n.* grand crible, p. 183. 267. 598. — Pl. *dîrmóĭe.*
Dirmon, *s. n.* grand crible, p. 183. 267. — Pl. *dîrmóne.*
Ḑisa, *s. f.* expressior, mot, proverbe, p. 467. — Pl. *ḑisele.*
Dişmar, *s. m.* celui qui prélève (fixe) la dime, p. 266. — Pl. *dişmarĭ.*
Doar, *adv.* tout au moins, peut-être que, p. 374. 506.
Doară, *adv.* tout au moins, peut-être que, p. 130.
Dobă, *s f. [Mold. et Ung.]* tambour, p. 328. ‖ *dobă de banĭ,* très-riche, p. 72. ‖ *dobă de carte,* très-instruit, p. 148. — Pl. *dobe.*
Dobândă, *s. f.* gain, profit, p. 463. 468. ‖ interêt, p. 267. 268. ‖ *dobândă turcéscă,* intérêt usuraire p. 268. — Pl. *dobânḑĭ.*
Dobândì (a), *v.* obtenir, p. 152. 351.
Doctor, *s. n.* médecin, p. 268. 269. 270. 271. 272. 273. ‖ vétérinaire, p. 152. ‖ *a fi doctorul cui-va,* le battre, p. 273. — Pl. *doctorĭ.*
Doctorie, *s. f.* médecine, p. 273.
Doĕ, *adj. num. card.* deux, p. 234. 395. 645.
Doftor, *s. m.* médecin, p. 268. 269. 270. 272. 273. — Pl. *doftorĭ.*
Dógă, *s. f.* douve, p. 273. 274. 275. 276. ‖ *îĭ lipsesce o dógă,* il a la tête félée, p. 274. ‖ *e într'o dógă,* il lui manque un clou, p. 275. ‖ *a ajunge în dóga cui-va,* en arriver à ressembler à quelqu'un (en mauvaise part) p. 276. ‖ *îĭ sună dógele,* il sent le sapin, p. 276. ‖ *îĭ duce dógele,* il lui garde un chien de sa chienne, p. 276. — Pl. *dóge.*
Dogit, *adj.* fêlé, p. 276. — Fém. *dogită;* pl. *dogiţĭ, dogite.*
Dohtor, *s. m.* docteur, p. 208. 269. 270. 272. 277. — Pl. *dohtorĭ.*
Doĭ, *adj. num. card.* deux, p. 48. 62. 63. 68. 74. 99. 135. 150. 277; passim. ‖ *al doilea,* le deuxième, p. 558.
Doĭcă, *s. f.* nourrice, p. 277. — Pl. *doĭce.*
Doĭ-spre-ḑece, *adj. num.* douze, p. 277.
Domn, *s. m.* Dieu, le Seigneur, p. 150. 562.
Domn, *s. m.* prince, p. 450. — Pl. *domnĭ.*
Domn, *s. m. [Ung. et Banat]* seigneur, maitre, p. 282. 379.
Dómnă, *s. f.* princesse, p. 6. 477. — Pl. *dómne.*
Domnitor, *s. m.* prince, p. 380. — Pl. *domnitorĭ.*
Dooĕ, *adj. num. card.* deux, p. 371. 644. 647.
Dop, *s. n.* bouchon, p. 277. 278. ‖ *dop de saca,* homme petit et gros, p. 278. ‖ *a aflà dop la ce-va,* trouver le join', p. 278. — Pl. *dopurĭ.*
Dor, *s. n.* désir, envie, p. 90. ‖ *în dorul leleĭ,* en vain, vainement, p. 384. ‖ *a duce dor de,* regretter, p. 394. — Pl. *dorurĭ.*
Dos, *s. n.* derrière. ‖ *pe dos,* à l'envers, p. 525. — Pl. *dosurĭ.*
Dosar, *s. n.* dossier, p. 278. ‖ *a pune la dosar,* mettre au dossier, p. 278. — Pl. *dosare.*
Douĕ, *adj. num. card.* p. 68. 97. 121. 128. 228. 232. 234. 237. 243. 258. 278. 280; passim.
Douĕ-ḑecĭ, *adj. num.* vingt, p. 280. 450.
Douĕ-ḑecĭ şi patru, *adj. num.* vingt-quatre, p. 277.
Douĕ-ḑecĭ şi cincĭ, *adj. num.* vingt-cinq, p. 423.
Douĕ-spre-ḑece, *adj. num.* douze, p. 407.
Dovedì (a), *v.* prouver, démontrer, p. 338.
Drac, *s. m.* diable, démon. p. 32. 46. 61. 85. 90. 157. 248. 281. 282. 474, 557. 558. — Pl. *dracĭ.*
Drag, *adj.* cher, aimé, p. 534. ‖ *în dragul cuĭ-va,* par amour de, p. 384. — Fém. *dragă;* pl. *dragĭ, drage.*
Dragomir, *s. m.* Dragomir, nom d'homme, p. 287.
***Drăguş,** *adj.* humble, p. 540.

Drege (a), *v.* réparer, raccommoder, p. 130. 280. 296. 297. 415.
Drept, *adj.* droit, p. 301. 302. 338. 356. 369. 388. 466. || juste, équitable, p. 331. 356. 365. || innocent, juste, p. 193. 206. 225. 280. 281. 301. 302. 365. 371. 466. — Fém. *dréptă;* pl. *drepţĭ, drepte.*
Drept, *s. m.* juste, p. 280. — Pl. *drepţĭ.*
Drept, *adj.* acquis justement, p. 61.
Dreptate, *s. f.* raison, bon droit, p. 367. || justice, p. 281. 282. 283. 284. 285. 286. || vérité, p. 283. || *cu dreptate,* justement, avec justice, p. 24. 157. 282. || *pe dreptate,* justement, à bon droit, p. 157. || *a avé dreptate,* avoir raison, le bon droit pour soi, p. 285. — Pl. *dreptăţĭ.*
Drept, *adv.* honnêtement, p. 631.
Dric, *s. n.* corbillard, p. 287. || *a fi pe dric,* manqué, pas réussi, p. 287. — Pl. *dricurĭ.*
Drug, *s. m.* barre, levier, p. 624. — Pl. *drugĭ.*
Drugă, *s. f.* gros fuseau servant à filer les fils pour la trame, p. 287.
Drum, *s. m.* route, chemin, p. 48. 111. 126. 127. 131. 384. 472. 524. 534. 624. || voyage, p. 132. 169. — Pl. *drumurĭ.*
Dubală, *s. f. [Mold.]* confit, bain dans lequel on plonge les peaux pour le tannage en poil, p. 287.
Dubas, *s. n. [Mold.]* grand bateau plat, sorte de bac, p. 287.
Duce (a), *v.* porter, p. 116. 186. 276. || mener, faire aller, p. 130. 364. || conduire, p. 457. || tenir, p. 188. || *a duce dor de,* manquer de, p. 394. || élever, p. 49. || *a duce la covrigĭ,* ruiner, p. 364. || *a duce la sapa de lemn,* ruiner, p. 547. | *a o duce,* vivre, mener une existence, p. 656.
Duce (a se), *v. r.* s'en aller, partir, p. 34. 248. 285. 321. 322. 423. 424. 467. || se perdre, p. 26. || *a se duce la,* aller à, p. 30. || *a se duce în,* aller dans, tomber, p. 17.
Dughénă, *s. f. [Mold.]* magasin, p. 288. — Pl. *dughene.*
Duhovnic, *s. m.* confesseur, p. 269. — Pl. *duhovnicĭ.*
Dulce, *adj.* doux, p. 272. 353. — Fém. *dulce;* pl. *dulcĭ, dulce.*
Dulgher, *s. m.* charpentier, p. 214. 288. — Pl. *dulgherĭ.*
Dumnedeŭ, *s. m.* Dieu, p. 19. 48. 89. 95. 182. 246. 269. 279. 281. 474. 560. 563. 631. 633.
Dumnéta, *pr. pers. 2e pers. sing.* vous, p. 648.
După, *prép.* après, p. 126. 127. 194. 229. 271. 363. 577. 608. || après, derrière, p. 137. 380. || derrière, p. 370. 380. 596. || d'après, p. 108. 112. || d'après, selon, p. 307. 309. 313. 467. 530. || d'après, à, aux, p. 231. 414. 415. || à la recherche de, p. 317. || *după ce,* doù, de vase avec lequel, p. 577. || *după ce,* après que, p. 363. 390. 447. || *după ce,* non content de, p. 266. 555. || *după cum,* selon que, comme, p. 188. 228. 379.
Durà (d'a), *loc. adv.* en roulant, en faisant la culbute, p. 34.
Duré (a), *v.* avoir mal, p. 374. 526. || faire mal, p. 394. || *mĕ dóre,* j'ai mal, p. 272.
Duşman, *s. et adj.* ennemi, p. 33. 333. 592. — Fém. *duşmancă;* pl. *duşmanĭ, duşmance.*
Duşmănesc, *adj.* d'ennemi, p. 631. || Fém. *duşmănéscă;* pl. *duşmănescĭ, duşmănesce.*
Duşmănesce, *adv.* en ennemi, 633.

E

E, *3e pers. ind. pr.* du verbe *a fi,* être; passim.
Ea, *pr. pers.* elle; passim.
Eară, *adv.* mais, tandis que, p. 18.
Earmaroc, *s. n. [Mold.]* foire, p. 328.
Econom, *adj.* économe, p. 576. — Fém. *economă;* pl. *economĭ, económe.*
Eftin, *adj.* bon marché, p. 288. — Fém. *eftină;* pl. *eftinĭ, eftine.*

Eĭ, *pr. pos.* son, sa, p. 203.
El, *pr. pers.* il, le, lui, p. 11. 41. 134. 140; passim. || il, celui-là, p. 25. 114.
Ĕl, *pr. pers.* il, le, lui, p. 168. 174. 312. 509.
Emĭ, *pr. pos.* me, moi, p. 22.
Ena mu che ena su, *loc. grecque*, être à tu et à toi, se considérer comme l'égal de, p. 646.
Epingea, *s. f.* manteau, p. 492. — Pl. *epingele.*
Erbă, *s. f. [Mold.]*, herbe, p. 272. — Pl. *erbĭ*
Ertăcĭune, *s. f.* pardon, p. 83. — Pl. *ertăcĭunĭ.*
Eşĭ (a), *v.* sortir, p. 87. 258. 285. 368. 456. 530. 625. 630. 631. || devenir, réussir, parvenir à être, p. 97. 113. || s'exhaler, p. 84. || *a eşĭ d'asupra*, surnager, p. 284. 285. || *e eşĭ la văpsea*, réussir, p. 653.
Ĕşĭ. *pr. per.* son, sa, ses, p. 231.
Estim, *adv.* cette année-ci, p. 153.
Estimp, *adv.* cette année-ci, p. 153.
Ĕţĭ, *pr. per.* te, pour toi, p. 100.
Eŭ. *pr. per.* je, moi, p. 3. 11. 82. 93; passim.

F

Face (a), *v.* faire, p. 24. 25. 34. 40. 41. 44. 45. 57; passim. || faire naître, produire, p. 2. 49. 52. || rendre, présenter comme, faire paraître, p. 12. 13. || rendre, p. 493. || fêter, p. 554. 555. || commettre, p. 440. || former, p. 169. || valoir, p. 73. 483. || *a'ĭ face hatîrul*, luĭ accorder des faveurs (passe-droit), p. 86. || *a'ĭ face de léc*, le battre, p. 376. || *a face lulachiŭ*, ne pas réussir, p. 394. || *nu face parale*, cela ne vaut rien, p. 483. || *a'l face de treĭ (două) parale*, le gronder, p. 483. 484. || *ĕl face poliţă*, envoyer de l'un à l'autre, p. 509. || *a face tîrgul altuĭa*, se mêler de ce qui ne le regarde pas, p. 629. || *a face mórte*, tuer, p. 470. || *a face câştig*, gagner, avoir des bénéfices, p. 445. || *a face împrumutare*, prêter, p. 336. || *a face lésă*, battre, p. 386. || *a face din*, changer, p. 13. || *a face cu mâna*, faire signe de la main, p. 454. || *a face judecată*, juger, p. 361. || *a face planul*, faire son plan, établir sa ligne de conduite. p. 41. || *nu are a face... cu*, cela ne regarde pas, autre chose est... autre chose est, p. 81. || *a face piróne*, trembler de froid, p. 495. || *a nu face nicĭ o moşie*, n'obtenir aucun résultat, p. 260.
Face (a se), *v. r.* se faire, être fait, p. 30. 164; passim. || se former, p. 325. || devenir, p. 47. 100. 134. 174. 180. 216. 441. || *nu se face*, l'on ne fait pas, p. 82. || *a'şĭ face*, se faire, s'imposer, p. 380. || *a se face de basmu*, devenir la fable du village, p. 79. || *a se face luntre şi punte*, faire tout son possible pour, p. 396. || *a se face de poveste*, être célèbre, très connu, p. 511.
Făclie, *s. f.* flambeau, p. 584. — Pl. *făcliĭ.*
Făcut, *adj.* fait, p. 120. || travaillé, dégrossi, p. 638. — Fém. *făcută;* pl. *făcuţĭ, făcute.*
Făină, *s. f.* farine, p. 398. — Pl. *făinĭ.*
***Falangă**, *s. f.* sorte de cangue dans laquelle on emprisonnait les jambes de ceux qui étaient condannés à reçevoir des coups de bâton sur la plante des pieds, p. 289.
Falcă, *s. f.* mâchoire, p. 436. — Pl *fălcĭ.*
Fanaragiŭ, *s. m.* allumeur de réverbères. || homme de rien, p. 289. — Pl. *fanaragiĭ.*
Faptă, *s. f.* fait, acte, p. 94. — Pl. *fapte.*
Făr, *conj.* sans. || *făr de*, sans, p. 52. 450.
Fără, *conj.* sans, p. 25. 52. 53. 60. 67. 107; passim. || *fără vreme*, avant l'heure, p. 582.

Fâşie, *s. f.* bande étroite, p. 289. 433. — Pl. *fâşiĭ.*
Fasole, *s. f.* haricot, p. 71. 657. — Pl. *fasole.*
Fată, *s. f.* fille, jeune fille, p. 46. 48. 90. 456. 639. || vierge, jeune fille, p. 360. — Pl. *fete.*
Fătà (a), *v.* mettre bas, p. 243. 244. 245. 335.
Faţă, *s. f.* aspect, p. 232. || visage, p. 361. — Pl. *feţe.*
Faur, *s. n.* *[Trans.]* forgeron, p. 289. — Pl. *faurĭ.*
Fecĭor, *s. m.* fils, p. 69. 385. 392. || *fecĭor de lele*, fils de putain, bâtard, p. 385. — Pl. *fecĭorĭ.*
Fel, *s. n.* espèce, sorte, p. 128. 411. 575. 653. || *tot un fel*, de la même façon, p. 459. || *alt-fel*, autrement, p. 653. — Pl. *felurĭ.*
Femeĭe, *s. f.* femme, p. 660. — Pl. *femeĭ.*
Fên, *s. n.* foin, p. 5. 6.
Fer, *s. n.* fer, p. 192. 290.
Feréstră, *s. f.* fenêtre, p. 72. 258. — Pl. *ferestre.*
Ferĕstrĕŭ, *s. n.* scie, p. 290. — Pl. *ferestraĭe.*
Ferì (a se), *v. r.* se garder, éviter, p. 223. 528.
Fericire, *s. f.* bonheur, p. 575. — Pl. *fericirĭ.*
Fericit, *adj.* heureux, p. 53. — Fém. *fericită;* pl. *fericiţĭ*, *fericite.*
Fi (a), *v.* être, passim. || *nu'ĭ de... ca de*, ce n'est pas à cause de... mais..., p. 8. 506.
Fie, *3-e pers. sing. subj. prés.* du verbe *a fi*, soit, qu'il soit, p. 47. 117. || *fie şi*, même, p. 10.
Fie-care, *pr. ind.* chaque, chacun, p. 62. 90. 152. 502. 532.
Fie-ce, *pr. ind.* chaque, p. 48. 155.
Fĭer, *s. n.* fer, p. 2. 146. 290. 495. || *în bătaĭa fieruluĭ*, en bonne place, p. 290. || *e de unde se taĭe fieru*, il ne cède pas facilement, p. 290.
Fieş-care, *pr. ind.* chacun, p. 419.
Fiind-că, *loc. conj.* parce que, p. 34.
Filer, *s. n.* *[Ung.]* centime, p. 290. — Pl. *filerĭ.*
Filosof, *s. m.* philosophe, p. 290. 291. — Pl. *filosofĭ.*
Fir, *s. n.* fil, brin, p. 6. 291. 292. || *din fir până în aţă*, de fil en couture, p. 292. || *cu firu*, grain, à grain, p. 10. — Pl. *firurĭ.*
Fire, *s. f.* nature, p. 411. 505. — Pl. *firĭ.*
Firesce, *adv.* naturellement, p. 400.
Flăcăŭ, *s. m.* jeune garçon, célibataire, p. 456.
Flămând, *adj.* affamé, p. 87. — Fém. *flămândă;* pl. *flămânḑĭ*, *flămânde.*
Flóre, *s. f.* fleur, p. 313. 314. 316. *flóre la ureche*, chose sans importance, p. 6. — Pl. *florĭ.*
Florin, *s. n.* *[Ung.]* florin, p. 216. 290. 292. — Pl. *florinĭ.*
Fluer, *s. n.* flûte de berger, p. 492. — Pl. *fluere.*
Fluerà (a), *v.* siffler, p. 86. || *flueră în bute*, ivrogne, p. 106.
Foc, *s. n.* feu, p. 108. 192. 556. 606. || *foc ş'amar*, rien, p. 108. — Pl. *focurĭ.*
Fóĭe, *s. f.* feuille (d'arbre), p. 240. feuille (de papier), p. 293. || face, p. 293. || *a'ĭ da pe fóĭe*, dire sans détour, gronder, p. 293. *a o întórce pe fóia aĭ-l-altă*, changer d'avis, p. 294.
Fofelniţă, *s. f.* mâchoire mobile de la macque. || femme, bavarde, p. 292. — Pl. *fofelniţe.*
Fóle, *s. f.* outre, p. 293. 295. 296. — Pl. *fóle.*
Folos, *s. n.* profit, avantage, p. 28. 474. — Pl. *folóse.*
Folosì (a), *v.* servir, rendre service, p. 515.
Folosì (a se), *v. r.* tirer profit, profiter, p. 346.
Folositor, *adj.* utile, avantageux, p. 356. — Fém. *folositóre;* pl. *folositorĭ*, *folositóre.*
Fóme, *s. f.* faim, p. 97. 554. || *îĭ e fóme*, il a faim, p. 91.
Fómete, *s. f.* disette, p. 571. — Pl. *fómete.*
Formosă, *adj. (neolog.)* belle, p. 470.
Fórte, *adv.* très-fort, p. 29. 282.
Frămîntà (a), *v.* pétrir, malaxer, p. 459.
Frânge (a), *v.* briser, p. 126. 127. 131. 296. 297. 391.
Frânge (a se), *v. r.* se briser, p. 127.

Frânt, *adj.* brisé, p. 175. || *a nu avea para frântă,* ne pas avoir un rouge liard, p. 482. — Fém. *frântă;* pl. *frânţĭ, frânte.*
Frasin, *s. m.* frêne, p. 167. — Pl. *frasinĭ.*
Frate, *s. f.* frère, p. 11. 153. 283. 520. || *fraţĭ-de-cruce,* compagnons inséparables, p. 154.
Frăţie, *s. f.* fraternité, amitié fraternelle, p. 602. — Pl. *frăţiĭ.*
Frică, *s. f.* peur, crainte, p. 368. 398. 415. 449. — Pl. *fricĭ.*
Fricos, *adj.* craintif, peureux, p. 444. 445. — Fém. *fricósă;* pl. *fricoşĭ, fricóse.*
Frige (a), *v.* brûler, p. 192.
Frigură, *s. f.* fièvre, p. 523. 524. — Pl. *frigurĭ.*
Frîŭ, *s. m.* frein, bride. p. 297. 298. 659. || *a'ĭ da frîŭ,* lui lâcher la bride, p. 297. || *a'l ţine de frîŭ,* lui tenir la bride, p. 297. || *a pune frîul,* mettre un frein, p. 298. — Pl. *frîe* et *frîne.*
Fruct, *s. n.* fruit, p. 353. — Pl. *fructe.*
Frumos, *adj.* beau, p. 27. 85. 231. 495. 600. || *a avé slovă frumósă,* avoir une belle écriture, p. 600. — Fém. *frumósă;* pl. *frumoşĭ, frumóse.*
Frumos, *adv.* bien, p. 176.
Frunte, *s. f.* front, p. 96. || *a avé stea în frunte,* être remarquable, p. 350. || de premier rang, remarquable, p. 164. — Pl. *frunţĭ.*
Frunză, *s. f.* feuille, p. 240. — Pl. *frunze.*
Fugì (a), *v.* fuir, s'enfuir, p. 34. 81. 204. 246. 586. || fuir, s'éloigner, p. 306. 382. || courir, p. 194. 202. || *a fugì de,* fuir, éviter, p. 81. 367.
Fugit, *adj. m.* fuyard, celui qui a fuit, p. 80. 81. — Pl. *fugiţĭ.*
Fuĭor, *s. n.* tortis de filasse, de chanvre ou de lin, p. 298. 299. || *a'şĭ lua cele treĭ fuĭóre,* filer, se sauver, p. 298. || *îĭ bun de tors la fuĭóre,* il n'est bon à rien, p. 299. || *a ţine fuĭor cu,* tenir tête à, p. 299. — Pl. *fuĭóre.*
Fulg, *s. n.* plume, p. 443. — Pl. *fulgĭ.*
Fund, *s. n.* fond, p. 107. 140. 161. 211. 520. — Pl. *fundurĭ.*
Fune, *s. f.* *[Mold. & Ung.]* corde, p. 300. 301. 302. || câble, p. 303.
Funĭe, *s. f.* corde, p. 89. 225. 299. 300. 301. 302. 303. 471. 472. 609. 623. || *e drept ca funĭa în sac,* homme injuste, p. 301. 302. || *a merge drept ca funĭa în sac,* tituber, être ivre, p. 302. || *îşĭ ĭea funĭa în traistă,* il prend ses cliques et ses claques, p. 303. — Pl. *funiĭ.*
Furà (a), *v.* voler, p. 442. 469.
Furcă, *s. f.* quenouille, p. 306. 307. || *a nu avé de furcă,* être très-pauvre, p. 306. || *veḑe'ţĭ de furcă,* mêle-toi de ce qui te regarde, p. 306. — Pl. *furcĭ.*
Furcă, *s. f.* fourche, p. 303. 304. 305. 306. 473. || *par'că'ĭ aruncat din furcă,* mal arrangé, p. 304. || *a da de furcă,* travail difficile, p. 304. || *a ţine furcă,* s'opposer énergiquement, p. 304. || *a avé de furcă cu,* avoir des difficultés avec, p. 305. — Pl. *furcĭ.*
Furtună, *s. f.* tempête, p. 112. 136. — Pl. *furtunĭ.*
Fus, *s. n.* piquet, pieu (battu au centre de l'aire), p. 307. — Pl. *fusurĭ.*
Fus, *s. n.* fuseau, p. 306. 307. 308. || *pusă cu fusul,* rare (en parlant de la barbe), p. 307. || *cât smiceaua fusuluĭ,* très-petit, p. 308. — Pl. *fusurĭ.*
Fuscel, *s. m.* rancher, réglette qui soutient les lisses *(terme de tisserand),* p. 358. — Pl. *fusceĭ.*

G

Gălăgie, *s. f.* bruit, p. 17. — Pl. *gălăgiĭ.*
Galben, *s. m.* ducat, p. 474. — Pl. *galbenĭ.*
Gălbinare, *s. f.* jaunisse, p. 524. — Pl. *gălbinărĭ.*
Gâlcă, *s. f.* glande, amygdale, p. 30. — Pl. *gâlcĭ.*

Gâlcevie, *s. f.* querelle, dispute, p. 410. — Pl. *gâlcevii.*
Gălétă, *s. f.* seau, p. 309. — Pl. *găleţi.*
Gând, *s. n.* idée, pensée, p. 211. | *a avé gând de*, être décidé à, p. 139. | *a avé de gând*, penser à, p. 22. || *ce ţi-aĭ pus în gând*, ce que tu as décidé de faire, p. 303. || *cu gându*, en pensée, p. 556. — Pl. *gânduri.*
Gândì (a), *v.* penser, croire, p. 6. 133. 426. || songer, p. 456. || penser, être décidé, p. 106.
Gândì (a se), *v. r.* penser, p. 601.
Gard, *s. n.* clôture, palissade, haie sèche, p. 23. 81. 82. 94. 146. 315 335. 572. — Pl. *garduri.*
Gârlă, *s. f.* rivière, p. 71. 620. — Pl. *gârle.*
Gâscă, *s. f.* oie, p. 229. — Pl. *gâsce.*
Găsì (a), *v.* trouver, p. 4. 48. 63. 64. 90. 91. 113. 135. 207. 376. 433. 460. 472. 633. || venir, survenir, p. 523. 524. || trouver, rencontrer, p. 383.
Găsì (a se), *v. r.* se trouver, se rencontrer, p. 126. 237. 458.
Găsì (a 'şĭ), *v.* trouver. || *a 'şĭ găsì beleaua*, se causer des ennuis, p. 476. || *ţi-aĭ găsit*, drôle d'idée... p. 313.
Găsit, *adj.* trouvé, p. 36. 198. — Fém. *găsită;* pl. *găsiţi, găsite.*
Gât. *s. n.* cou, gorge, p. 137. 236. 369. 371. 381. 483. 609. 641. || gosier, p. 407. 418. — Pl. *gâturi.*
Gata, *adj.* prêt, p. 69. 328. 401. — Fém. *gata;* pl. *gata.*
Gătì, (a se), *v. r.* se préparer, p. 336.
Gaură, *s. f.* trou, p. 216. — Pl. *găuri.*
Găurit, *adj.* troué, p. 187. — Fém. găurită; pl. *găuriţi, găurite.*
Gazdă, *s. f.* hôte, p. 309. — Pl. *gazde.*
Gealăŭ, *s. n.* *[Mold.]* rabot. || *din gealăŭ,* homme délicat; homme intelligent, p. 309.
Geambaş, *s. m.* maquignon. || malhonnête, trompeur, p. 309. — Pl. *geambaşi.*
Géba, loc. *adv.* inutilement, p. 556. || *de geba*, sans profit, inutilement, p. 127.
Geme (a), *v.* gémir, geindre. || être essoufflé, p. 126. || être bondé, regorger, ployer sous le poids de, p. 438.
Genunchĭŭ, *s. n.* genou, p. 147. 368. — Pl. *genuchĭ* şi *genuche.*
***Geremea,** *s. f.* punition, amende. || *lucru de geremea*, travail mal fait, p. 309.
Gheonoĭe, *s. f.* picvert, p. 210.
Gheonóĭe, *s. f.* picvert, p. 210.
Gherghiţa, *s. f.* nom d'une localité en Roumanie, p. 539.
Ghéţă, *s. f.* glace, p. 73.
Ghicitor, *s. m.* devineur, nécromancien, p. 309. 444. — Pl. *ghicitori.*
Ghicitóre, *s. f.* devinette, énigme. || la chose devinée, p. 309. — Pl. *ghicitori.*
Ghĭerbă, *s. f.* petit écheveau (quatre *gherbele* valent un écheveau). || *a nu fi în tóte ghierbelele*, ne pas avoir sa raison entière, p. 310. — Pl. *ghĭerbele.*
***Ghighar,** *s. m.* porcher, p. 310. — Pl. *ghighari.*
Ghir, *s. n.* *[Mold.]* impôt, p. 81. 82. — *ghiruri.*
Gĭudecată, *s. f.* *[Mold.]* procès, p. 364. — Pl. *gĭudecăţi.*
Gĭuvaergiŭ, *s. m.* joaillier, bijoutier, p. 311. — *gĭuvaergii.*
***Glagole,** *s. m.* lettre de l'alphabet cyrillique, p. 311. || *am eŭ glagole în cap*, j'ai de la tête, p. 311.
***Glagore,** *s. m.* lettre de l'alphabet cyrillique, p. 311.
Gleznă, *s. f.* cheville, p. 146. — Pl. *glezne.*
***Glóbă,** *s. f.* amende, p. 469. || *a da glòba pentru altul*, payer pour un autre, p. 311. — Pl. *glóbe.*
Glod, *s. n.* boue. || *adv.* du tout, p. 469.
Gogóşă, *s. f.* pâtisserie soufflée, sorte de pet de nonne, p. 312. 499. — Pl. *gogóşe* et *gogoşi.*
Gogoşar, *s. m.* marchand de *gogoşi*, p. 312. — Pl. *gogoşari.*
Gol, *adj.* vide, p. 101. 102. 103. 107. 149. 521. 522. || *pe gol*, sur la terre nue, p. 544. — Fém. *gólă;* pl. *goĭ, góle.*
***Gologan,** *s. m.* sou, p. 312. — Pl. *gologanĭ.*
Gonì (a se), *v. r.* se poursuivre, p. 537.

Grabă (de), *loc. adv.* vite, p. 582.
Grăbl (a), *v.* se presser, p. 356.
Grădinar, *s. m.* jardinier, p. 312. 313. 314. 315. 316. — Pl. *grădinarĭ.*
Grăl (a), *v.* parler, p. 35.
Gramadă, *s. f.* tas, p. 10. — Pl. *grămedĭ.*
Grămădl (a), *v.* amonceler, mettre en tas, p. 391.
Gramatică, *s. f.* grammaire, p. 316. — Pl. *gramatice.*
Grapă, *s. f.* herse, p. 316. || *a se ține grapă de cine-va,* ne pas le lâcher d'une semelle, p. 316. | *merge ca grapa pe uscat,* cele va mal, p. 316. — Pl. *grăpĭ.*
Gras, *adj.* gras, p. 27. — Fém. *grasă;* pl. *grașĭ, grase.*
Grâŭ, *s. n.* blé, p. 229. — Pl. *grâurĭ.*
Grec, *adj.* grec, p. 48. — Fém. *grécă.*
Grecesc, *adj.* grec, p. 110. — Fém. *grecéscă;* pl. *grecescĭ, grecesce.*
Greșală, *s. f.* faute, p. 208. — Pl. *greșale.*
Greșl (a). *v.* commettre une faute, p. 83. 214. 215.
Greșl (a se), *v. r.* se tromper, p. 606.
Gresie, *s. f.* pierre à aiguiser, queux, p. 206. 207. 317. — Pl. *gresiĭ.*
Greŭ, *adj.* difficile, p. 86. 155. 226. 227. 229. 353. || grave (maladie), p. 521. 522. || *timpurĭ de grea cumpĕnă,* temps difficiles, p. 226. 227. || lourd, p. 443. — Fém. *grea;* pl. *greĭ, grele.*
Greŭ, *adv.* difficilement. || *cu greŭ,* difficilement, p. 304. || *a 'ĭ picà greŭ,* causer des ennuis, p. 657.
Greutate, *s. f.* poids, incommodité, p. 370. — Pl. *greutățĭ.*
Grijă, *s. f.* souci, p. 210. 259. 429. — Pl. *grijĭ.*
Grópă, *s. f.* fosse, p. 344. — Pl. *gropĭ.*
Gros, *adj.* gros, p. 231. || *a fi gros la pungă,* être riche, p. 526. — Fém. *grósă;* pl. *groșĭ, gróse.*
***Gros,** *s. m.* ancienne monnaie, p. 317. — Pl. *groșĭ.*
Groșiță, *s. f. [Ung.]* gros (monnaie), p. 317. — Pl. *groșițe.*
Gudă, *s. f. [Ung.]* femme de mauvaise vie, p. 317. — Pl. *gude.*
Gură, *s. f.* bouche, p. 59. 63. 104. 116. 120. 148. 353. 393. 405. 406. || ouverture, entrée, p. 522. 523. 580. || bord, p. 104. || *a da cu gura,* parler, p. 592.
Gurguĭà (a se), *v. r.* faire le fier, p. 48.
Gust, *s. n.* goût, p. 84. — Pl. *gusturĭ.*

H

Hac, *s. n. [Mold.]* droit, ce qui est dû, gage, salaire. || *a'ĭ veni de hac,* en venir à bout, p. 318. 319. 549. || *a'ĭ da de hac,* ne plus savoir que faire, p. 319. 658.
Haĭ! *interj.* allons, p. 125.
Haĭdăŭ, *s. m. [Mold.]* vaurien, p. 319. — Pl. *haĭdăĭ.*
Haĭmana, *s. f.* vagabond, désœuvré, p. 320. — Pl. *haĭmanale.*
Haĭnă, *s. f.* vêtement, habit, p. 1. 71. 215. 403. 564. — Pl. *haĭne.*
Hait, *interj. [Mold.]* allons, filons, p. 298.
Halal, *adj.* bonne qualité, p. 401.
Halat, *s. n. [Banat]* outil, p. 660.
Ham, *s. n.* harnais, p. 320. || *a'și lua hamul și praștia,* se mettre à un travail avec assiduité, p. 320. — Pl. *hamurĭ.*
Hangiŭ, *s. m.* aubergiste, p. 321. Pl. *hangiĭ.*
Hap, *s. n.* pilule. || *a înghiți hapul,* avaler la pilule, p. 321. — Pl. *hapurĭ.*
Haram, *adj.* sans profit, sans être mérité, p. 321. 322. || *de haram a venit, de haram s'a dus,* il est parti comme il est venu, p. 321. 322.
Hârtie, *s. f.* papier, p. 160. 325. 434. 470. 600. || plainte (écrite), placet, p. 516. — Pl. *hârtiĭ.*
***Hasna,** *s. f.* trésor, p. 325. — Pl. *hasnale.*
Hăț, *s. n.* guide, p. 325. 326. || *de-*

hățul, vite, rapidement, p. 325. *'i-a venit iépa la hăț*, ses affaires vont bien, p. 326. — Pl. *hățurĭ*.

Haĭîr, *s. n.* passe-droit, faveur, p. 86. 116. 360. — Pl. *hatîrurĭ*.

Heĭ! *interj.* hé! p. 494.

Herean, *s. n.* *[Ung.]* raifort, p. 374. — Pl. *hereanurĭ*.

Herĕstrĕŭ, *s. m.* *[Mold.]* scie, p. 326. — Pl. *herestrae*.

Hîrleț, *s. n.* *[Mold.]* houe, bêche, p. 548. — Pl. *hîrlețe*.

Hîrzob, *s. n* *[Mold.]* panier plat (à fond d'osier), p. 326. — Pl. *hîrzoburĭ* și *hîrzóbe*.

Hlobă, *s. f.* *[Besarab.]*, brancard, p. 326. — Pl. *hlobe*.

Hor! *interj.* montre que des gens se querellent, p. 635.

Horă, *s. f.* danse, p. 306. — Pl. *hore*.

Hodorogélă, *s. f.* bruit, p. 103. — Pl. *hodorogelĭ*.

Horn, *s. n.* *[Mold.]* trou de fumée, p. 586. — Pl. *hornurĭ*.

Hoț, *s. m.* voleur, p. 162. 232. 442. 469. — Pl. *hoțĭ*.

Hrănĭ (a), *v.* nourrir, p. 162.

Huet, *s. n.* *[Mold.]* bruit, p. 149. — Pl. *huete*.

Huĭduit, *adj.* hué, p. 567. — Fém. *huiduită*; pl. *huĭduițĭ*, *huĭduite*.

Huștiĭ, *s. f. pl.* *[Mold.]* son qui a servi à faire le borș, et que l'on emploie ensuite, comme ferment, pour faire un autre borș, p. 528.

I

I et **'I**, *pr. per.* à lui, à elle, son, sa, p. 57. 66. 75; passim.

'I, *pr. rel.* les, p. 34. 48. 62. 152. 155. 230. 300; passim. || à lui, son, sa; passim.

'I, *3-e pers. sing.* du verbe *a fi*. est, p. 19. 23. 28. 32. 60. 75. 94. 105. 119. 121. 134. 200. 208. 240. 274. 280. 281. 282. 304. 364. 371. 372. 376. 379. 382. 508. 557. 597. 660. || *nu'ĭ*, cela n'est pas, cela ne va pas, p. 366. 367.

Ĭabașa, *s. f.* morailles. || *ĭ-a atîrnat ĭabașaoa de nas*, il le mène par le bout du nez, p. 327.

Ĭad, *s. n.* enfer, p. 440.

Ĭar, *adv.* et *conj.* mais, p. 36. 189. 493. || tandis que, p. 18. 24. 152. 162. 238. 272. 281. 282. 306. 382. 439, || tandis que, pour ce qui est de, p. 61. 269. || encore, p. 540. 610.

Ĭară, *conj.* tandis que, p. 157. 335. 584.

Ĭarășĭ, *conj.* encore, de nouveau, p. 514.

Ĭarmaroc, *s. m.* foire, marché, p. 328. 627. — Pl. *ĭarmaróce*.

***Ĭaste**, *3-e pers. sing.* du verbe *a fi*, est, p. 89.

Ĭată, *prép.* voici, p. 82.

Ĭavașa, *s. f.* morailles, p. 328.

Ic, *s. n.* coin (pour fendre le bois), p. 328. — Pl. *icurĭ*.

Ĭedec, *s. n.* corde de halage. || *a trage la ĭedec*, haler, tirer à soi, p. 329. — Pl. *ĭedecurĭ*.

Ĭépă, *s. f.* jument, p. 149. 243. 326. 358. — Pl. *ĭepe*.

Ĭĕpure, *s. m.* lièvre. || *brânză de ĭepure*, n'importe quoi (même ce qui n'existe pas), la lune, p. 63. — Pl. *ĭepurĭ*.

Ĭérbă, *s. f.* herbe, 375. — Pl. *ĭerburĭ*.

Ĭérnă, *s. f.* hiver, p. 10. — Pl. *ĭerne*.

Ĭertăcĭune, *s. f.* pardon, p. 83. — Pl. *ĭertăcĭunĭ*.

Ĭeșĭ (a), *v.* sortir, p. 84. 153 523. 592. || triompher, p. 280.

Ĭerașea, *s. f.* morailles, p. 329.

Iĭ, *pr. pers.* à lui, à elle, lui, elle, son, sa, p. 41. 83. 85. 111. 137. 273. 274. 313; passim. || les, le, p. 48. 61. 315.

Iĭ, *3e pers. sing.* du verbe *a fi*, est, il est, p. 72. 77. 91. 182. 232. 266. 269. 275. 298. 340. 500. 601. 613. || vaut, p. 416.

Il, *pr. pers.* lui, le, p. 40. 64. 152. 344. 631.

Ilăŭ, *s. n.* *[Mold.]* enclume p. 179. 329

Îmbĕtrânì (a), *v.* vieillir, p. 582.
Îmbĕtrânì (a se), *v. r. [Ung.]* vieillir, p. 597.
Îmblacĭŭ, *s. n.* fléau *(à battre)*, p. 833.
Îmblătì (a), *v.* battre, p. 330.
Îmbogăţì (a se), *v. r.* s'enrichir, p. 138, 506. 556.
Îmbrăcà (a), *v.* mettre sur soi, p. 554.
Îmbulzì (a se), *v. r.* se bousculer, se presser, p. 496.
Îmĭ, *pr. pers.* à moi, mon, me, pour moi, p. 280.
Împăcare, *s. f.* accord, entente, p. 331. — Pl. *împăcărĭ.*
Împărţì (a), *v.* distribuer, p. 11. | partager, p. 166. 332.
Împĕrat, *s. m.* empereur, p. 114. 162. 534. — Pl. *împĕraţĭ.*
Împĕrăţie, *s. f.* empire, p. 89. — Pl. *împĕrăţiĭ.*
Împinge (a), *v.* pousser, p. 540.
Împletì (a), *v.* tisser, p. 333.
Împleticire, *s. f.* action d'embrouiller, de chanceler, p. 338. — Pl. *împleticirĭ.*
Împlinì (a), *v.* exécuter (un ordre), p. 86.
Împotriva, *prép.* contre, p. 191.
Împreună, *adv.* ensemble, p. 575.
Împricinat, *s. m.* partie (dans un procès), p. 368. — Pl. *împricinaţĭ.*
Împroşcà (a), *v.* gronder quelqu'un, p. 333.
Împrumut, *s. n.* prêt, chose prêtée, p. 248. 333. 334. 335. || *a da împrumut*, prêter, p. 333. — Pl. *împrumuturĭ.*
Împrumutà (a), *v.* prêter, p. 268. 560.
Împrumutà (a se), *v. r.* emprunter, p. 334. 335.
Împrumutare, *s. f.* prêt, p. 336. — Pl. *împrumutărĭ.*
Împrumutat, *adj.* prêté, p. 337. || *de împrumutat*, d'emprunt, p. 337. — Fém. *împrumutată;* pl. *împrumutaţĭ, împrumutate.*
În, *prép.* en, dans; passim. || à, au, p. 62. 72. 96. 174. 210. 223. 228. 260. 307. 350. 371. 382. 461. 513. 520. 595 596. 634. | sur, p. 48. 188. 202. 221. 272. 355. 388. 437. 472. 514. 525. 535. 536. 624. || au bout de, accroché à, p. 360. 516. 542. || avec, p. 481. || en, dans, avec, p. 193. 310. 526. || comme, p. 248. || pour, p. 483. || pendant, p. 344. || autour de, p. 371. || au milieu de, p. 277. 542. || le, la, p. 392. 507. || *a se mĕsura în pungă cu cine-va*, vouloir rivaliser avec quelqu'un (qui est plus riche que soi), p. 88, || *până în gură*, jusqu'au bord, p. 104. || *a strînge în chingĭ*, serrer de près, empêcher de mal faire, p. 168. || *în lege*, fortement, avec force, p. 380. || *în cât*, autant que, au prix de, p. 227. 229. || *în loc*, au lieu de, p. 226.
Înainte, *prép.* devant, p. 367. 380. 441. || devant toi, p. 363. || devant, en présence, p. 368. || en avant, p. 137. 337. 364. || en avant, d'avance, p. 264. || *a'ĭ da înainte*, donner une avance de, p. 426.
Înapoĭ, *adv.* en arrière, p. 364. || *a se întórce înapoĭ*, retourner, p. 626.
Înapoĭà (a), *v.* rendre, p. 75.
Încă, *adv.* encore, p. 541. || aussi, p. 374.
Încâlcì (a), *v.* embrouiller, p. 298.
Încăpé (a), *v.* entrer, trouver place en, p. 234.
Încărcà (a), *v. r.* charger, p. 128.
Începe (a), *v.* commencer, p. 105. 158.
Încercà (a), *v.* mettre à l'essai, p. 88.
Încet, *adv.* lentement, p. 399.
Încetà (a), *v.* cesser, p. 42.
Încheĭà (a), *v.* clôturer, régler, p. 159.
Închide (a), *v.* fermer, p. 569.
Închĭeĭetóre, *s. f.* p. 337. — Pl. *închieietorĭ.*
Închis, *adj.* fermé, p. 147. 168.— Fém. *închisă;* pl. *închişĭ, închise.*
Încondeĭà (a), *v.* dénigrer, p. 337.
Încornorat, *adj.* cornu, qui a des cornes, p. 347. — Fém. *încornorată;* pl. *încornoraţĭ, încornorate.*
Încropì (a), *v.* tiédir. || *a încropì din teĭŭ curmeĭŭ*, amasser petit à petit, p. 621.
Încuibà (a se), *v. r.* se nicher, s'installer, p. 571.

Încurcà (a), *v.* emmêler, p. 538. 539.
Încurcà (a se),*v. r.* se mêler, s'emmêler, p. 291. 359. 373.
Încurcat, *adv.* embrouillé, p. 568. — Fém. *încurcată;* pl. *încurcaţĭ, încurcate.*
Încurcătură, *s. f.* complication, confusion, p. 338. — Pl. *încurcăturĭ.*
Îndată, *adv.* de suite, p. 123. 204.
Îndesà (a se), *v. r.* aller continuellement, p. 306.
Îndesat, *adj.* tassé, pressé, p. 334. 659. — Fém. *îndesată ;* pl. *îndesaţĭ, îndesate.*
Îndoì (a), *v.* doubler, p. 491.
Îndoĭélă, *s. f.* doute, p. 515. — Pl. *îndoĭelĭ.*
Îndoit, *adj.* double, p. 249. 252. 253. 300. ‖ douteux. p. 225. — Fém. *îndoită ;* pl. *îndoiţĭ, îndoite.*
***Îndreptar**, *s. n.* équerre, p. 338.— Pl. *îndreptare.*
Îndreptător, *adj.* qui redresse, p. 368. — Fém. *îndreptătóre ;* pl. *îndreptătorĭ, îndreptătóre.*
Îndrugà (a), *v.* filer grossièrement, ‖ dire des riens, p. 338.
Îndurà (a se), *v. r.* ne pas vouloir, ne pas se décider à, p. 474. 475.
Înghiţì (a), *v.* avaler, p. 2. 321. ‖ *a înghiţì hapul,* avaler la pilule, p. 321. ‖ *înghite câlţĭ,* avaleur d'étoupes, charlatan, p. 119.
Inginer, *s. m.* ingénieur, p. 338. 339. — Pl. *inginerĭ.*
Îngrijire, *s. f.* soin, surveillance, p. 136. — Pl. *îngrijirĭ.*
Inimă, *s. f.* cœur, p. 198. 221. 222. 237. 564. ‖ *a rupe inima tîrguluĭ,* prendre ce qui est meilleur, p. 627. ‖ cœur, affection, p. 28. ‖ *îĭ e inima acră de,* ne plus pouvoir souffrir, supporter une chose, p. 313. 315. — Pl. *inimĭ.*
Înjugà (a), *v.* atteler (des bœufs), mettre sous le joug, p. 130.
Înjugà (a se), *v. r.* s'associer, se lier d'amitié, p. 339.
Înjurà (a), *v.* injurier, p. 115.
Înlăturà (a), *v.* écarter, p. 11.
Înmulţì (a se), *v.* se multiplier, devenir plus nombreux, p. 379.
Înnădì (a), *v.* abouter, p. 622.
Înnecà (a), *v.* noyer, p. 300. ‖ faire sombrer, p. 135.
Înnecà (a se), *v.* se noyer, p. 59. 112. ‖ sombrer, p. 135. 204. 205. 394. 654.
Înnecat, *adj.* noyé, p. 607.— Fém. *înnecată;* pl. *înnecaţĭ, înnecate.*
Înnegrì (a), *v.* colorer en noir, p. 339. ‖ calomnier, noircir, p. 339.
Înnodà (a), *v.* nouer, p. 339. 621.
Înnodătură, *s. f.* nœud, attache, p. 340. — Pl. *înnodăturĭ.*
Înnoì (a se), *v. r.* renouveler (sa garde-robe), p. 138.
Înnoptà (a), *v.* venir (en parlant de la nuit), p. 382.
Îns, *s. m.* (usité seulement au pl. masc.) personne, individu, p. 229. — Pl. *inşĭ.*
Însa, *pr. f.* elle, p. 100.
Însă, *conj.* cependant, mais, p. 411.
Însărcinat, *adj.* chargé (d'un fardeau), p. 340. — Fém. *însarcinată*; pl. *însărcinaţĭ, însărcinate.*
Înşelà (a), *v.* tromper, p. 60. 632.
Însurà (a), *v.* marier (son fils), p. 436.
Însurà (a se), *v. r.* se marier (en parlant d'un homme), p. 46. 48.
Însuşĭ, *pr.* lui-même. ‖ *însuşĭ ea,* elle-même, p. 493. ‖ *tine însuşĭ,* toi même, p. 270.
Însutit, *adj.* centuplé, cent fois plus, p. 152. — Fém. *însutită ;* pl. *însutiţĭ, însutite.*
Întâiŭ, *adv.* d'abord, p. 135. 340. 360. 361. ‖ *maĭ întâiu,* tout d'abord, p. 270. 271. ‖ *d'întâiŭ,* le premier, p. 626.
Întâiŭ, *adj. ord.* le premier, p. 340. 626.
Înţelege (a se), *v. r.* s'entendre, p. 659.
Întîlnì (a se), *v. r.* se rencontrer, p. 15. 17.
Întinde (a se), *v. r.* s'étendre, p. 572.
Întórce (a), *v.* tourner, retourner, p. 127. 293. 473. ‖ rendre, p. 335. ‖ *a întórce şurubu,* chercher à tromper, p. 615. ‖ *a întórce negoţ,* faire le commerce, p. 440.
Întórce (a se), *v. r.* se retourner, p. 525. ‖ revenir, p. 48. 49. 195. 626. ‖ tourner, p. 538.
Intrà (a), *v.* entrer, p. 51. 87. 89.

264. 457. 461. 481. 504. 505. 523. 527. || *a întrà în*, se mêler de (à), p. 629. || *a intrà în*, pénétrer au milieu de, p. 277. || *a intra în delă*, éprouver des ennuis, p. 264. || *a intrà în plug cu cine-va*, s'associer à, travailler en association avec, p. 504. 505.
Intre, *prép.* parmi, entre, p. 77. 177. 278. 329. 431.
Intrebà (a), *v.* demander, p. 47.
Intrebuinţà (a), *v.* employer, p. 419.
Intreg, *adj.* entier, p. 371. || vrai, véritable, p. 444. 445. — Fém. *întrégă*; pl. *întregĭ*, *întrege*.
Intreit, *adj.* triple, p. 300. 592. — Fém. *întreită*; pl. *întreiţĭ*, *întreite*.
Intru, *prép.* en, dans, p. 24 89. 100; passim. || à, p. 382. || sur, p. 382.
Intuneric, *adj.* sombre, p. 526. — Fém. *întunerică*; pl. *întunericĭ*, *întunerice*.
Invechì (a se), *v. r.* vieillir, s'user, p. 596.
Inverḑì (a), *v.* verdir, verdoyer, p. 625.
Invĕţà (a), *v.* apprendre, p. 140. 142. 144. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 390. 418. 576. 577 648. || instruire, p. 576. 643. || faire apprendre, instruire, p. 40. 76. 146. || *a învĕţà de bine*, bien conseiller, p. 347. || *a învĕţat la trócă*, c'est un ignorant, p. 349. || *a învĕţà păsĕresce*, apprendre comme un perroquet, p. 349.
Invĕţà (a se), *v. r.* s'apprendre, p. 418. || s'instruire, p. 346. || s'habituer, p. 289. 344. || s'habituer à, apprendre à manoeuvrer, p. 135.
Invĕţat, *adj.* instruit, p. 349 350. || habitué, p. 150. 370. — Fém. *învĕţată*; pl. *înveţaţĭ*, *învĕţate*.
Invĕţător, *s. m.* maître, p. 350. 351. — Pl. *învĕţătorĭ*.
Invĕţătură, *s. f.* savoir, science, p. 50. 351. 352. 353. 354. 355. 356. || enseignement, conseil, p. 355.
Invià (a), *v.* ressusciter, p. 60.
Invîrtì (a se), *v. r.* tourner, p. 379. 540. || se retourner, p. 221. || se tordre, se plier, p. 303.
Invoélă, *s. f.* accommodement, p. 365. — Pl. *învoelĭ*.
Invoĭélă, *s. f.* accommodement, arrangement, p. 356. 365. || accord, p. 357. — Pl. *învoĭelĭ*.
Ion, *s. m.* Jean, p. 342.
Ioniţă, *s. m.* diminutif de Jean, Jeannot, p. 342. 520.
Iotă, *s. f.* lettre de l'alphabet grec. || *nicĭ o ĭotă*, rien, p. 357.
Ipate, *s. m.* Ipate, nom propre, p. 454.
Ipingea, *s. f.* manteau de paysan pour la pluie, sans manches et avec capuchon, p. 492. — Pl. *ipingele*.
Is, *3-e pers. pl. ind. pr.* du verbe *a fi*, ils sont, p. 146.
Iscălì (a se), *v. r.* signer, p. 358.
Iscălitor, *s. m.* signataire, p. 587. — Pl. *iscălitorĭ*.
Işĭ, *pr. per.* à soi, à lui, à elle, pour soi, son, sa, p. 6. 67. 216; passim.
Islaz, *s. m.* Islaz, petit port, sur le Danube, dans le district de Romanaţĭ, p. 144.
Isprăvì (a), *v.* terminer, p. 213.
Isprăvì (a se), *v. r.* se terminer, p. 393. 606.
Iţă, *s. f.* fil, p. 358. 359. 624. || *'ĭ aŭ ţesut iţele*, il lui ont tendu un piège, p. 358. || *s'aŭ încurcat iţele*, l'affaire tourne mal, p. 369. || *a'ĭ încurca iţele*, déjouer son plan, p. 359. || *a fi (cam) în patru iţe*, être ivre mort, p. 359. || *s'aŭ schimbat iţele*, l'affaire prend une nouvelle tournure, p. 359. — Pl. *iţe*.
Iţĭ, *pr. pers.* te, ton, à toi, pour toi, p. 34. 41. 68; passim.
Iubì (a), *v.* aimer, p. 29.
Iubit, *adj.* aimé, p. 64. — Fém. *iubită*; pl. *iubiţĭ*, *iubite*.
Iute, *adv.* rapidement, p. 34. || vite, p. 499.

J

Jăfuitor, *adj.* qui vole, qui prend ce qui appartient à autrui, p. 568. — Fém. *jăfuitóră;* pl. *jăfuitorĭ, jăfuitóre.*

Jalbă, *s. f.* supplique, requête, p. 151. 359. 360. || *a veni cu jalba în proțap*, réclamer à grand bruit, p. 360.

Jeratec, *s. n.* braise, p. 191.

Jidovesc, *adj.* de juif. || très-grand, p. 209. — Fém. *jidovéscă;* pl. *jidovescĭ, jidovesce.*

Jos, *adv.* en bas. || *a se da jos*, descendre, p. 125. || *pe jos*, à terre, p. 597. || *pe jos*, à pied, p. 125. 166. || à terre, p. 52. 53. 363.

Jucà (a), *v.* jouer, p. 173. 185. || danser, p. 299. 382. || *a jucà tura*, pile ou face, p. 642. || *a'ĭ juca în cĭur*, agir à sa guise, p. 185.

Jucà (a se), *v. r.* jouer, p 71. 456. plaisanter, p. 456.

Judecà (a), *v.* juger, p. 360. 361. 362.

Judecà (a se), *v. r.* se juger, p. 362. 363. 369. || *a se judecà cu*, être jugé par, p. 369. || *a se judecà la*, plaider devant, p. 363.

Judecată, *s. f.* sentence, p. 331. 356. 365. 367. 466. || procès, p. 364. 366. 466. || tribunal, justice, p. 365. 366. 367. || *a face judecată*, juger, p. 361. — Pl. *judecățĭ.*

Judecător, *s. m.* juge, p. 368. 369. — Pl. *judecătorĭ.*

Judicà (a se), *v. r.* *[Mold.]* se juger, poursuivre un procès, p. 363.

Jug, *s. n.* joug, p. 369. 370. 504. || *e învețat cu greutatea juguluĭ*, il a beaucoup souffert, p. 370. || *'ĭ-a pus jugul după cap*, il le domine, p. 370. — Pl. *jugurĭ.*

Jujeŭ, *s. n.* collier triangulaire que l'on met aux porcs pour les empêcher de passer au travers des haies, p. 371.

Jumatate, *s. f.* *[Mold.]* moitié, p. 61. 167. 371. || *in jumatate*, à moitié fait, p. 629. — Pl. *jumătățĭ.*

Jumătate, *s. f.* moitié, p. 157. 269. 281 282. 522. 684. — Pl. *jumatățĭ.*

Jupân, *s. m.* maître (ironiq. en parlant d'un ou à un juif), p. 241. — Pl. *jupâni.*

Jupânésă, *s. f.* madame (se dit aux femmes d'une condition inférieure), p. 212. — Pl. *jupânese.*

Juvĕț, *s. n.* lacet, noeud coulant. || *a-ĭ pune juvĕțul în gât*, le perdre, p. 371. — Pl. *juvețe.*

L

L, *pr. per.* le, lui; passim.

La, *prép.* à, aux; passim. || à l'époque de, pendant, p. 10. 340. 341. 342. 344. 611. || à, dans, p. 15. 17. 116. 148. 207. 221. 222. || dans, pour, p. 112. 224. 225. || vers, p. 43. 356. || le, la, p. 99. 400. || auprès, auprès de, p. 471. 472. 660. || en, dans, p. 303. 343. 344. 524. 528. || devant, p. 363. 369. || en présence de, p. 467. || à, derrière, p. 522. || vers, sur, p. 356. || de, du, de la, des, p. 180. 299. 453. || autour de, p. 471. || à, pour, p. 153. 590. || pour, p. 95. 135. 228. 272. 278. 352. || de, pour, p. 11. || chez, p. 82. 85. 87. 91. 92. 117. 204. 210. 229. 262. 317. 389. 417. 534. 552. 553. 569. || *la capul tĕŭ*, sur ton dos, p. 76. || *a ascultà la gura cui-va*, écouter ce quo dit quelqu'un p. 148. || *dela*, de la part de, 502. 503. || *de la*, d'auprès de, p. 63.

Lăbos, *adj.* qui a de grosses pattes. || avec ses pattes, p. 358. — Pl. *lăboșĭ.*

Lacom, *adj.* avide, p. 95. — Fém. *lacomă;* pl. *lacomĭ, lacome.*

Lăcomì (a), *v.* convoiter, désirer ardemment, p. 140.
Lăcomie, *s. f.* avidité, gloutonnerie, p. 2. — Pl. *lăcomiĭ.*
Lacrămă, *s. f.* larme, p. 231. 367. — Pl. *lacrămĭ* et *lăcrămĭ.*
Lacrîmă, *s. f. [Mold.]* larme, p. 368. — Pl. *lacrîmĭ.*
Lacrimă, *s. f.* larme, p. 557. — Pl. *lacrimĭ.*
Lăcuì (a), *v.* habiter, p. 254.
Ladă, *s. f.* malle, coffre, p. 68. 94. — Pl. *lăḑĭ.*
***Laĭŭ,** *adj.* noir, p. 371. 372. 373. — Fém. *laĭe et lae.*
Lână, *s. f.* laine, p. 333. 368. 373. Pl. *lâ e.*
Lapte, *s. n.* lait, p. 172. 174. 366. 488. 650. || *lapte acru,* lait caillé, p. 108. || *lapte de pasĕre,* merle blanc, p. 64. || *ĭĭ curge lapte în pasat,* tout lui réussit, p. 92.
Lăsà (a), *v.* laisser, p. 70. 129. 174. 243. 433. || laisser tranquille, p. 575. || abandonner, p. 626. || *a lăsà din mână,* lâcher, p. 225. || *a lăsà* (din preț), faire un rabais, p. 241.
Lăsà (a se), *v. r.* se laisser aller, descendre, p. 299. || *a se lăsà pe,* s'appuyer sur, se coucher sur, p. 625. || *a se lăsà móle,* être mou, sans volonté, p. 295. 296.
Lăudà (a). *v.* louer, vanter, p. 177. 459.
Lăudat, *adj.* loué, p. 87. — Fém. *lăudată;* pl. *lăudațĭ, lăudate.*
Lăuntru, *s. n.* intérieur. || *din lăuntru,* intérieurement, p. 600.
Lăutar, *s. m.* ménétrier, violoneux, p. 626. — Pl. *lăutarĭ.*
Le, *pr. pers.* les, p. 228. 231. 439. 472; passim.
Léc, *s. n.* remède, p. 3. 373. 374. 375. 376. 377. || *bólă cu léc,* c'est chose à laquelle on peut remédier, p. 3. || *a'ĭ găsì lécul,* trouver le remède (pour forcer quelqu'un à faire ce que nous désirons), p. 376. || *a'ĭ face de léc,* le battre, p. 376. || *atâta ți-e lécul,* il t'en cuira, p. 377. || *de léc,* très peu, presque rien, p. 377. || *léc,* rien, p. 377.
Léfă, *s. f.* salaire, traitement, p. 378. — Pl. *lefurĭ.*
Lefea, *s. f.* salaire, traitement, p. 378.
Lefter, în locuțiunea: *lefter de parale,* chargé d'argent comme un crapaud de plumes, p. 482.
Lefterea, *s. f.* în locuțiunea: *a'șĭ mâncà lefteréua,* perdre tout crédit, p. 378.
Lefterie, *s. f.* în locuțiunea: *a'șĭ mâncà lefteria,* perdre tout crédit, p. 378.
Legà (a), *v.* lier, attacher, p. 105. 106. 146. 230. 279. 300. 481. 620. 621. || lier *(au fig.),* p. 17. || serrer, p. 525. || *a nu legà douĕ,* ne pas pouvoir mettre un sou de côté, p. 279.
Legănà (a), *v.* bercer, p. 85.
Lege, *s. f.* loi, p. 379. 380. 381. 451. || *a'șĭ face lege,* se décider à, s'imposer une règle de conduite, p. 380. || *în lege,* bien, avec force, p. 380. || **lege,* droit, p. 381. — Pl. *legĭ.*
Leĭcă, *s. f.* entonnoir. || *a'șĭ face gâtul leĭca,* boire comme un trou, p. 381. — Pl. *leĭce.*
Lela, voir *lele;* p. 383.
Lele, *s. f.* se dit, à la campagne, à une sœur, à une amie, à une femme plus âgée, p. 381. 382. 383. 384. 385. || femme de mœurs légères, p. 383. 384. 385. 627. || *și-a găsit lelea bărbatul,* les deux font la paire, p. 383. || *un bate-lelea,* un vaurien, un coureur de filles, p. 383. || *a umblà lela,* flâner, p, 383. || *în dorul leleĭ,* à l'aventure, sans but, p. 383. || *puĭŭde lele,* bâtard, p. 385. || *fecĭor de lele.* bâtard, p. 385.
Lemn, *s. n.* bois, p. 103. 180. 285. 413. 446. 546. 547. 590. 617. — Pl. *lemne.*
Lene, *s. f.* paresse, p. 588.
Leocă, *s. f.* ranche. || *o lovișĭ cu leoca,* tu n'y es pas, p. 385. || *e cam lovit cu leoca,* il a son coup de marteau, p. 388.
Lepĕdà (a), *v.* jeter, rejeter, p. 216.
Lésă, *s. f.* claie pour battre le maïs. || *a face lésă pre cine-va,* le battre, p. 386. — Pl. *lese.*
***Lescae,** *s. f.* liard, p. 228. — Pl. *lescăĭ.*

*Lĕscae, *s. f.* liard, p. 228. 473. — Pl. *lĕscăĭ.*
*Lescaĭe, *s. f.* liard, p. 386. — Pl. *lescăĭ.*
Lesne, *adj. inv.* facile, p. 86. 89. 134. 245. 317. 362. 364. 657.
Lesne, *adv.* facilement, p. 34. 59. 87. 156. 224. 340. 423. 463.
*Leţcae, *s. f.* liard, p. 386. — Pl. *leţcăĭ.*
*Leţcaĭe, *s. f.* liard, p. 386. — Pl. *leţcăĭ.*
Leŭ. *s. m.* franc, p. 386. 387. — Pl. *leĭ.*
Leuca, *s. f.* ranche, p. 388. 389. 390. || *lovit cu leuca,* toqué, p. 388.
Li, *pr.* leur, à eux, p. 368. 419. 421.
*Lifterie, *s. f.* în locuţ.: *a'şĭ pierde lifteria,* perdre tout crédit, p. 378.
Limbă, *s. f.* langue (organe), p. 116. 127 || lame (la largeur de), p. 237. || langue (parlée), p. 390. 640. — Pl. *limbĭ.*
Lingură, *s. f.* cuillière, p. 26. 73. 241. — Pl. *lingurĭ.*
Linĭe, *s. f.* ligne, p. 568. — Pl. *liniĭ.*
Lipit, *adj.* collé. || *sărac lipit,* pauvre comme Job, p. 564. 565. 570. — Fém. *lipită;* pl. *lipiţĭ, lipite.*
Lipsă, *s. f.* manque, défaut, p. 11. || pauvreté. le fait de ne pas avoir, p. 390. 391. || *în lipsă,* faute de, p. 136. || *din lipsă,* faute de, p. 129.
Lipsì (a), *v.* manquer, p. 22. 274. 371. 401. || manquer, s'absenter, p. 48. 49. 286.
*Liţcae, *s. f.* liard, p. 386. — Pl. *liţcăĭ.*
Loc, *s. n.* place, p. 22. 475. || endroit, p. 24. || terrain, p. 349. || *în loc,* au lieu de, p. 126. 174. 260. 267. 268. 488. 501. 569. 579. || *la loc,* en place, à sa place, p. 303. || *de loc,* du tout, p. 522. — Pl. *locurĭ.*
Locaş, *s. n.* habitation, logis, demeure, p. 556. — Pl. *locaşurĭ.*
Locuì (a), *v.* habiter, p. 254.
Lopată, *s. f.* pelle, p. 135. 366. 367. 391. 392. 545. 546. 547. 548. 549. 612. || rame, p. 392. | *bătut cu lopata,* tout couvert-beaucoup, p. 392. || *sapa şi lopata e a luĭ,* il va mourir; il a perdu tout espoir, p. 548. *a rĕmânĕ în sapă de lemn,* être complètement ruiné, p. 547. | *apă de sapă,* vin, p. 549.
Lotru, *s. m.* [*Ung.*] voleur, p. 379. — Pl. *lotri.*
Lovélă, *s. f.* coup, p. 447. 448. — Pl. *lovelĭ.*
Lovì (a), *v.* frapper, p. 221. 385. 388. 389. 390. 437. 447. 448.
Lovì (a se), *v. r.* s'accorder, p. 297. || *a se lovì cu,* se ressembler, être la même, ne pas différer, p. 603.
Lovitură, *s. f.* coup, p. 448. — Pl. *loviturĭ.*
Luà (a), *v.* prendre, p. 19. 22. 25. 46. 47. 48. 61. 63. 87. 116. 117. 122. 129. 135. 157. 205. 238. 239. 240. 242. 243. 245. 246. 248. 258. 260. 290. 298. 303. 320. 392. 393. 406. 426. 462. 534. 544. 554. 584. 590 623. 643. || accepter, prendre, p. 263. || prendre, enlever, p. 506. | recevoir, p. 264. 278. 393. 639. || acheter, p. 288. 530. 589. | prendre, gagner, p. 62. || épouser, p. 90. || perdre, p. 80. || *a luà cu furca lungă,* chasser, p. 304. || *a luà de olac,* presser, p. 457. || *a'şĭ luà ostfacă,* prendre son dû, p. 466. || *a luà la treĭ parale,* traiter par dessous la jambe, p. 483. || *a'şĭ luà plata,* être puni comme il le mérite, p. 501. || *a luà împrumut,* emprunter, p. 335. || *a luà din mână,* enlever, p. 412. || *a'l luà la judecată,* le battre, p. 367. *a'l luà la depĕnat,* lui demander des comptes; le battre, p. 265. || *a'l luà la refec,* le gronder, p. 531. | *ne luat în bardă,* homme grossier, sot, p. 591.
Luciŭ, *adj,* net, brillant. || *sărăcie lucie,* pauvreté absolue, p. 578. — Fém. *lucie;* pl. *luciĭ, lucie.*
Lucrà (a), *v.* travailler, p. 180. 394. 399. 506.
Lucrare, *s. f.* travail, p. 412. — Pl. *lucrărĭ.*
Lucrător, *s. m.* travailleur, ouvrier, p. 394. — Pl. *lucratorĭ.*
Lucrător, *adj.* travailleur, p. 394.

|| de travail, de la semaine, p. 394. 561. — Fém. *lucrătóre*; pl. *lucrătorĭ, lucrătóre.*

Lucru, *s. n.* travail, p. 2. 177. 309. 414. 500. 568. || chose, p. 41. 171. 173. 252. 253. 337. 621. || objet, p. 338. || *lucru de geremea*, travail mal fait, p. 309. — Pl. *lucrurĭ.*

Luĭ, *pr. pers.* à lui, son, sa, p. 3. 70; passim.

Lulachiŭ, *s. n.* indigo. || *a face lulachiŭ*, ne pas réussir, p. 394.

Lulea, *s. f.* pipe, p. 552. 553. — Pl. *lulele.*

Lume, *s. f.* monde, p. 90. 243. 257. || univers, p. 349. || *în lume*, dans le monde, p. 562. || *de când lumea*, de tout temps, p. 232. || *a'şĭ luà lumea in cap*, se sauver, p. 298. — Pl. *lumĭ.*

Lumină, *s. f.* lumière, p. 453. — Pl. *luminĭ.*

Luminà (a), *v.* éclairer, p. 390.

Lumînare, *s. f.* lumière, chandelle, p. 92. 551. 552. — Pl. *lumînărĭ*,

Lună, *s. f.* lune, p. 77.

Lung, *adj.* long, p. 260. 304. 474. 601. 602. || grand, p. 60. 267. — Fém. *lungă*; pl. *lungĭ.*

Luntre, *s. f.* barque, p. 394. 395. 396. 397. || *a se face luntre şi punte*, faire tout son possible pour réussir, p. 397. || *a umblà în două luntre*, essayer de tromper, p. 397. — Pl. *luntre* et *luntri.*

Lup, *s. m.* loup, p. 15. 172. 174. 368. — Pl. *lupĭ.*

Lut, *s. n.* argile, terre glaise, p. 461. — Pl. *luturĭ.*

M

M', *pr. per.* me, moi, p. 46.

Macar, *adv. [Mold.]* tout au moins, p. 636. || quand bien même, şi, p. 557. || *nicĭ macar*, pas même, p. 645.

Măcar, *adv.* tout au moins. || *nicĭ măcar*, pas même, p. 394.

Măcelar, *s. m.* boucher, p. 235. 398. — Pl. *măcelarĭ.*

Măcelărie, *s. f.* boucherie, p. 398. — Pl. *măcelăriĭ.*

Măcinà (a), *v.* moudre, p. 398. 399. 456. || manger beaucoup, parler beaucoup, p. 398. || *a măcinà cuĭ-va*, contenter quelqu'un, agir à sa guise, p. 399.

Măciucă, *s. f.* trique, gourdin noueux, p. 652. — Pl. *măciuce.*

Măgar, *s. m.* âne, p. 126. — Pl. *măgarĭ.*

Maĭ, *adv.* plus, p. 47. 59. 60; passim. || encore, p. 116. 121. 127. 149. 156. 163. 241. 266. 337. 454. 540. || encore, encore plus, p. 21. 149. 557. || encore, déjà, p. 195. || *maĭ mult*, voir *mult.* || *maĭ bine*, voir *bine.* || *maĭ bun*, voir *bun.* || *maĭ întâĭŭ*, tout d'abord, p. 270. 271. || *cam maĭ da*, certainement oui, p. 238. || *maĭ sciĭ*, peut-on savoir, p. 30.

Maister, *s. m. [Trans.]* artisan, maitre ouvrier, p. 399. — Pl. *maister.*

Maistor, *s. m. [Ban.]* artisan, maitre ouvrier, p. 399. — Pl. *maistorĭ.*

Maiŭ, *s. n.* maillet, p. 399. — Pl. *maĭe*

Mal, *s. n.* bord escarpé, berge, p. 131. — Pl. *malurĭ.*

Malaĭŭ, *s. n. [Mold.]* millet, p. 555. 586. — Pl. *malaiurĭ.*

Mamă, *s. f.* mère, p. 352. 444. 445. — Pl. *mame.*

Mamaligă, *s. f.* bouillie épaisse de farine de maïs, p. 163. 520. — Pl. *mamalige.*

Mămăligă, *s. f.* bouillie épaisse de farine de maïs, p. 163. — Pl. *mămălige.*

Mână, *s. f.* main, p. 24. 50. 51. 56. 62. 117. 135. 165. 166. 191. 192. 225. 245. 339. 340. 413. 417. 436. 454. 461. 481. 518. 519. 522. 545. 585. || *a face cu mâna*, faire signe de la main, p. 454. || *la mână*, au bras, p. 417. || *a da în mână*, confier, p. 652. || *a intrà în mână*, venir dans les mains, p. 481. || *din mână*, des mains, p. 412. || *pe mână*, aux mains de, p. 519. || *o mână*,

un peu, p. 145. 146. — Pl. *mâinĭ*, *mâine* et *mânĭ*.
Mânà (a), *v.* mener. diriger, p. 364.
Mâncà (a), *v.* manger, p. 10. 18. 86. 88. 90. 91. 100. 114. 144. 155. 156. 157. 172. 258. 288. 368. 378. 394. 399. 484. 544. 554. 610. 611. 630. || dépenser, p. 26. 73. || démanger, p. 577. || *a mâncà banĭĭ cu lingura*, jeter l'argent par les fenêtres, p. 73. || *a mâncà săcéla*, être rossé d'importance, p. 544. || *a mâncà o soponélă*, être grondé; être battu, p. 630.
Mâncare, *s. f.* plat, nourriture, p. 98. — Pl. *mâncărĭ*.
Mândră, *adj.* belle, belle-fille, p. 522. — Pl. *mândre*.
Mâne, *adv.* demain, p. 67. 93. 240. || *ca mâne*, bientôt, p. 251.
***Mangăr**, *s. m.* menue monnaie de cuivre. || *a da mangărul cel de apoĭ*, donner jusqu'à son dernier son, p. 399. 400. — Pl. *mangărĭ*.
Mângâere, *s. f.* consolation, p. 550. — Pl. *mângâerĭ*.
Mângâïere, *s. f.* consolation, p. 550. — Pl. *mângâïerĭ*.
Mânià (a se), *v. r.* se fâcher, p. 610. 650. 651.
Mănià (a se), *v. r.* se fâcher, p. 651.
Mânie, *s. f.* colère, fureur, p. 626. 630. — Pl. *mâniĭ*.
Mânjì (a), *v.* salir. || barbouiller, p. 653 654.
Mânjì (a se), *v. r.* se salir, p. 490.
Mânjit, *adj.* sali, p. 600. — Fém. *mânjită*; pl. *mânjiţĭ*, *mânjite*.
Mântuì (a se, *v. r.* *[Mold.]*, se terminer. || *s'a mântuit socotéla*, il n'y a pas à discuter, c'est mon dernier mot, p. 606.
Mânuşă, *s. f.* anse, poignée, p. 458. 459. — Pl. *mânuşĭ*.
Mânz, *s. m.* poulain, p. 243. — Pl. *mânjĭ*.
Mărac, *[Banat]*, *în loc. sărac, mărac*, très-pauvre, p. 569.
Mărăcine, *s. m.* ronce, p. 168. 368. — Pl. *mărăcinĭ*.
Mare, *adj.* grand, p. 2. 59. 96. 101. 103. 107. 164. 195. 202. 203. 204. 250. 267. 347. 456. 475. 518. 519. 523. 537. || remarquable, important, p. 2. 442. 475. || important, grave, p. 272. 522. — Pl. *mărĭ*.
Mare, *s. f.* mer, p. 112. 140. 160. 205. 251. 252. 395. — Pl. *mărĭ*.
Măre, *interj.* l'ami, mon cher, p. 283.
Marfă, *s. f.* marchandise, p. 229. 288. 400. 401. 423. 513. 626. — Pl. *mărfurĭ*.
Margine, *s. f.* bord, rivage, p. 395. — Pl. *mărginĭ*.
Mărità (a), *v.* marier, p. 424. 425. 436. 616.
Marmoră, *s. f.* marbre, p. 439. — Pl. *marmore*.
Martor, *s. m.* témoin, p. 402. — Pl. *martorĭ*.
Mărunt, *adj.* menu, petit, p. 164. — Fém. *măruntă*; pl. *mărunţĭ*, *mărunte*.
Măruntea, *adj. fém.* peu, petite quantité, p. 325. — Pl. *mărunţele*.
Mărunţiş, *s. n.* petite chose, bagatelle. || chose de peu de valeur, de peu d'importance, p. 402. — Pl. *mărunţişurĭ*.
Masă, *s. f.* table, p. 81. 133. 587. || *la masă*, à table, p. 520.
Mă-sa, pour *mumă sa*, sa mère, p. 641.
Masat, *s. n.* fusil (à aiguiser), p. 402.
Măsea, *s. f.* dent molaire, p. 654. — Pl. *măsele*.
Mâţă, *s. f.* chatte, p. 29. 358. — Pl. *mâţe*.
Mătase, *s. f.* soie, p. 333. — Pl. *mătăsurĭ*.
Mătasĕ, *s. f. [Banat.]* soie, p. 209.
***Mâzdă**, *s. f.* pot-de-vin, p. 402. — Pl. *mâzde*.
Mĕ, *pr. pers. 1er pers. sing.* me, moi; passim.
Mĕ, *[Ung.]*, *3-e pers. sing. ind. prés.* il, va, p. 317.
Mĕ, *interj.* hé! dis donc; l'homme, p. 649.
Medic, *s. m.* médecin, p. 403. 404. — Pl. *medicĭ*.
Mehenghe, *adj. et s. fém.* rusée, p. 404.
Melc, *s. m.* colimaçon, p. 556. — Pl. *melcĭ*.
Meliţă, *s. f.* broie, macque, p.

405. || *iĭ merge gura ca meliţa*, c'est un moulin à paroles, p. 405. || *meliţă*, bavard, p. 405. — Pl. *meliţe*.

Meliţà (a), *v.* battre, p. 405.

Meliţoĭŭ, *s. n.* broie, macque, p. 406. — Pl. *meliţóĭe*.

Mereŭ, *adv.* sans cesse. || *tot mereŭ*, sans cesse, sans s'arrêter, p. 346.

Merge (a), *v.* aller, p. 85. 115. 137. 247. 248. 283. 316. 366. 384. 390. 394. 405. 424. 456. 457. 507. 539. 542. 544. 626. 649. || marcher, p. 302. || rouler, avancer, p. 128. 464. || *a merge din bute în bute*, aller de mal en pis, p. 106. || *a merge de olac*, courir la poste, p. 457. || *par'că'ĭ merge plugurile*, il est heureux, ses affaires sont prospères, p. 507. || *iĭ merge vestea*, tout le monde en parle, p. 510.

Merindă, *s. f.* provende. || *au plur.* victuailles, provisions, p. 502. — Pl. *merinde*.

Merţă, *s. f. [Mold.]*, boisseau, p. 266. 406. 586. — Pl. *merţe*.

Mertic, *s. n.* boisseau avec lequel le meunier mesure la part qui lui revient à la mouture; cette part, p. 406.

Meserie, *s. f.* métier, p. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 576.

Mestecà (a se), *v. r. [Banat]*, se mêler, se mélanger, p. 390.

Meşter, *s. m.* artisan, maître ouvrier, p. 176. 180. 412. 413. 414. 415. 416. || *meşteru-strică*, mauvais ouvrier, p. 416. — Pl. *meşterĭ*.

Meşteşug, *s. n.* métier, p. 416. 417. 418. 576. — Pl. *meşteşugurĭ*.

Mĕsură, *s. f.* mesure, p. 209. 418. 419. 420. || *peste mĕsură*, outre mesure, p. 356.

Mĕsurà (a), *v.* mesurer, p. 71. 418. 419. 421. 422. 423. || *a mĕsurà pre cine-va*, battre quelqu'un, p. 423. || *a'ĭ mĕsurà douĕ-ḑecĭ şi cincĭ*, le rosser d'importance, p. 423.

Mĕsurà (a se), *v. r.* se mesurer, rivaliser, p. 88. || *a se mĕsurà dupa*, vivre suivant (en rapport avec), p. 655.

Meŭ, *pr. pos.* mon, mien, p. 25. 62; passim.

Mezat, *s. n.* vente aux enchères, p. 423. — Pl. *mezaturĭ*.

'Mĭ, *pr. pos.* me, ma, moi, a moi; passim. || pour moi, p. 115.

Mi, *pr. pos.* à moi, me, pour moi, p. 63. 170. 191. 192.

Mic, *adj.* petit, p. 1. 2. 202. 204. 348. 408. 445. 475. 613. — Fém. *mică*; pl. *micĭ, mice*.

Mie, *pr. pers.* à moi, p. 523. 646.

Mie (o), *s. f.* mille, p. 268. 423. 424. 425. 426. 528. || *miĭ*, milliers, p. 398. || *a'ĭ da o mie înainte*, lui donner de l'avance, p. 426.

Mĭere, *s. f.* miel, p. 353. — Pl. *mĭerĭ*.

Miez, *s. n.* amande, p. 368. — Pl. *mĭezurĭ*.

Mijloc, *s. n.* moyen, p. 22. || *a fi la mijlóc*, intervenir, p. 47. — Pl. *mijlóce*.

Milă, *s. f.* pitié, p. 447. 474. || *iĭ e milă*, il a pitié, p. 474. — Pl. *mile*.

Miluì (a), *v.* faire la charité, p. 162.

Mincĭună, *s. f.* mensonge, p. 145. — Pl. *mincĭunĭ*.

Mine, *pr. pers.* moi, p. 137. 271. || *la mine*, chez moi, p. 207. || *de la mine*, le mien, mon, p. 290.

Minte, *s. f.* esprit, intelligence, p. 95. 143. 146. 171. 303. 352. 564. 623. || *a'şĭ pĭerde minţile*, perdre l'esprit, p. 358. — Pl. *minţĭ*.

Minţì (a), *v.* mentir, p. 257.

Minteos, *adj. [Mold.]*, sage, avisé, p. 85. — Fém. *minteósă*; pl. *minteoşĭ, minteóse*.

Mirà (a se), *v. r.* s'étonner, p. 467.

Mişcà (a se), *v. r.* remuer, p. 499.

***Mişelie**, *s. f.* misère, honte, p. 2. — Pl. *mişeliĭ*.

Mişină, *s. f.* fourmillière. || tas; beaucoup, p. 613. — Pl. *mişine*.

Misit, *s. n. [Mold.]* courtier, p. 630. — Pl. *misiţĭ*.

Mistrie, *s. f.* truelle. || *are să'mĭ iee mistria*, il ne peut pas me faire de tort, p. 426. — Pl. *mistriĭ*.

Mită, *s. f.* pot-de-vin, p. 402.
Mititel, *adj.* tout petit, p. 654. 655. — Fém. *mititică;* pl. *mititeĭ, mititele.*
Mocan, *s.m.* paysan des montagnes de la Transylvanie qui vit de l'élevage des moutons, p. 426. 427. 428. || homme grossier; sot, p. 428. — Pl. *mocanĭ.*
Mocofan, homme grossier, rustre, p. 428. — Pl. *mocofanĭ.*
Mofluz, *s. m.* banqueroutier, p. 158. — Pl. *mofluzĭ* et *mofluĭ.*
Mojic, *adj.* vilain, homme du peuple, p. 115. 567. — Pl. *mojicĭ.*
Moldova, *s. f.* Moldavie, p. 468.
Móle, *adj.* frais, tendre, p. 272. || *a se lăsà móle;* céder, ne pas savoir résister, p. 295. 296. — Fém. *móle;* pl. *moĭ, móle.*
Momâĭe, *s. f.* épouvantail. || femme laide, p. 424. 425. — Pl. *momâiĭ.*
Momì (a), *v.* séduire, tromper, p. 44.
Móră, *s. f.* moulin, p. 390. || *piĕtră de móră,* meule, p. 382. — Pl. *morĭ.*
Morar, *s. m.* meunier, p. 429. || *a avè cap de morar,* être un sot, p. 429. — Pl. *morarĭ.*
Morarĭŭ, *s. m.* *[Banat]* meunier, p. 429. — Pl. *morarĭ.*
Mort, *adj.* mort, p. 172. 257. 260. 364. 569. — Fém. *mórtă;* pl. *morţĭ, mórte.*
Mórte, *s. f.* mort, p. 134. 271. 344. 470. 550. 608. || *a fi pe mórte,* être a l'article de la mort, p. 382. || *face mórte,* il y a mort d'homme, p. 470. — Pl. *morţĭ.*
Móşă, *s. f.* sage-femme, p. 429. 430. 431. 432. 433. || *îşĭ găsesce móşe să'l moşéscă,* il trouvera son maître, p. 433. — Pl. *móşe.*
Moşì (a), *v.* vaincre, battre quelqu'un, p. 433.
Moşie, *s. f.* terre, propriété, p. 15. 260. 406. 407. 416. 433. 434. 435. 436. 470. || *n'aĭ făcut nicĭ o moşie,* tu n'as aucun profit, p. 260.
Mosor, *s. n.* bobine, p. 307.
Moştenì (a) *v.* hériter, p. 436.
Mototolì (a), *v.* mettre en pelote; chiffonner p. 353. 515.
Moţ, *s. f.* habitant des montagnes de la Transylvanie, p. 467. — Pl. *moţĭ.*
Muchĭe, *s. f.* dos, carne, tranchant, p. 293. 437. 440. — Pl. *muchiĭ.*
Mulge (a), *v.* traire, p. 14. 174. 488.
Mult, *adj. et adv.* beaucoup, très; passim. || beaucoup, nombreux; passim. || *multe,* bien (beaucoup) des choses, p. 266. 268. 325. 581. || *maĭ multe,* plusieurs, p. 644. || *de mult,* depuis longtemps, p. 399. || *de multe orĭ,* souvent, p. 257. || *cu mult maĭ mult,* de beaucoup plus, p. 300. || *maĭ mult,* plus, p. 24. 102. 107. 125. 149. 163. 175. 210. 262. 338. || *maĭ mult,* de trop, en plus, p. 276. 431.
Mulţime, *s. f.* foule, grand nombre, p. 272. — Pl. *mulţimĭ.*
Mulţumì (a se), *v. r.* se contenter, être satisfait, p. 124. 263. 503.
Mumă. *s. f.* mère, p. 433. 640. 658. — Pl. *mume.*
Muncă, *s. f.* travail, p. 353. 498.
Muncì (a), *v.* travailler, p. 550.
Muncit, *adj.* gagné en travaillant, p. 33. — Fém. *muncită;* p. *munciţĭ, muncite.*
Muncitor, *adj.* travailleur, p. 437. — Fém. *muncitóre;* pl. *muncitorĭ, muncitóre.*
Muntén. *s. m.* *[Mold.]* nom que le Moldave donne au Valaque, p. 512. — Pl. *muntenĭ.*
Mură, *s. f.* mûre, p. 621. — Pl. *mure.*
Murì (a), *v.* mourir, p. 52. 53. 86. 234. 243. 244. 245. 260. 335. 345. 346. 429. 554. 556. 581. 582. 607. 639.
Muscă, *s. f.* mouche, p. 587. — Pl. *muscĭ.*
Muşteriŭ, *s. m.* pratique, client, p. 401. 438. — Pl. *muşteriĭ.*

N

Na, *interj.* voilà, tiens, p. 280. || *na ţi-o*, prends la, p. 280. 296. 297.
Năcovală, *s. f.* enclume, p. 178. 448. — Pl. *năcovale.*
Năcovalmă, *s. f.* enclume, p. 178. — Pl. *năcovalme.*
Nadă, *s. f.* association, p. 505.— Pl. *nade.*
Nădejde, *s. f.* espoir, p. 204. || *a trage nădejde*, espérer, p. 153.
Nădi (a), *v.* unir, abouter, p. 621.
Nădragĭ, *s. m. pl.* chausses, culottes, p. 189.
Năduli (a), *v. [Banat]* tendre à, aspirer, p. 152.
Naĭbă, *s. f* diable, p. 47. — Pl. *naĭbe.*
Nainte, *adv.* devant, p. 137. || *d'aci nainte*, dorénavent, p. 548.
Nalt, *adj.* haut, p. 348. — Fém. *naltă*; pl. *nalţĭ, nalte.*
Nălucă, *s. f.* vision, rêve. || *a'şĭ face nălucă*, prendre pour, p. 307.
Năplat, *s. n.* jante, p. 538. — Pl. *năplaţĭ.*
Nărav, *s. n.* habitude (en mauvaise part), défaut, p. 504. — Pl. *năravurĭ.*
Nărăvire, *s. f.* action de contracter une mauvaise habitude, un vice, p. 411. — Pl. *nărăvirĭ.*
Nas, *s. m.* nez, p. 172. 327. 329. 365. 542. 555. 650. — Pl. *nasurĭ.*
Naş, *s. m.* parrain, p. 588. — Pl. *naşĭ.*
Nasce (a se), *v. r.* naître, p. 349. 413.
Nascere, *s. f.* origine, p. 440. — Pl. *nascerĭ.*
Nastratin-Hogea, *s. m.* Nastratin-Hogea, nom d'homme, p. 445.
Nat, *s.m. [Banat]* individu, homme, p. 660. — Pl. *naţĭ.*
Navă, *s. f.* navire, p. 303. — Pl. *nave.*
Ne, *pr. pers. 1-er pers. dat. et acc.* à nous, nous, p. 138 206. 278.
Ne-avere, *s. f.* pauvreté, p. 439.
Ne-avut, *adj.* pauvre, p. 439. — Pl. *ne-avuţĭ.*
Ne-botezat, *adj.* non baptisé, p. 431. — Fém. *ne-botezată*; pl. *ne-botezaţĭ, ne-botezate.*
Nebun, *adj.* fou, p. 48. 62. 94. 148. 155. || *a fi nebun în carte*, être très-instruit, p. 148. — Fém. *nebună*; pl. *nebunĭ, nebune.*
Nebunie, *s. f.* folie, p. 351. — Pl. *nebuniĭ.*
Ne-buricat, *adj.* avec le nombril non coupé, p. 430. — Fém. *ne-buricată*; pl. *ne-buricaţĭ, ne-buricate.*
Necaz, *s. n.* ennui, désagrément, p. 552. — Pl. *necazurĭ.*
Ne-chemat, *adj.* non appelé, p. 26. — Fém. *ne-chemată*; pl. *ne-chemaţĭ, ne-chemate.*
Ne-cinstit, *adj.* malhonnête, p. 567. — Fém. *ne-cinstită*; pl. *ne-cinstiţĭ, ne-cinstite.*
Ne-cĭoplit, *adj.* mal élevé, grossier, p. 439. — Fém. *ne-cĭoplită*; pl. *ne-cĭopliţĭ, ne-cĭoplite.*
Necuratul, *s. m. art.* le diable, p. 22.
Ne-drept, *adj.* injuste, p. 157. 281. 429. — Fém. *ne-drêptă*; pl. *ne-drepţĭ, ne-drepte.*
Ne-dreptate, *s. f.* injustice, p. 439. 440. 513. — Pl. *ne-dreptăţĭ.*
Negoţ, *s. n.* négoce, commerce, p. 440. — Pl. *negoţurĭ.*
Negoţi (a), *v. [Mold.]* discuter, p. 440.
Negru, *adj.* noir, p. 11. 12. 13. 54. 64. 366. 441. 472. 600. || *dile negre*, mauvais jours, p. 54. || *nicĭ négră, nicĭ albă*, sans rien dire, p. 441. || *a se face negru-verde*, se fâcher, p. 441. || *a'ĭ fi negru înaintea ochilor*, être désagréable à quelqu'un, p. 441.
Negustor, *s. m.* négociant, commerçant, p. 442. 443. 444. 568. 632
Negustoresc, *adj.* de commerçant, p. 632. — Fém. *negustorêscă*; pl. *negustorescĭ, negustoresce.*
Negustorie, *s. f.* commerce, p. 444. 445 — Pl. *negustoriĭ.*
Neguţător, *s. m.* négociant, p. 445. — Pl. *neguţătorĭ.*
Neguţitor, *s. m. [Mold.]* négociant, p. 446. — Pl. *neguţitorĭ.*
Ne-împăcat, *adj.* non satisfait, mécontent, p. 566. — Fém. *ne-îm*

păcată; pl. *ne-împăcaţĭ*, *ne-împăcate*.
Ne-încetat, *adv.* sans cesse, p. 656.
Ne-îndreptat, *adj.* non redressé, tordu, p. 345. 446. — Fém. *ne-îndreptată*; pl. *ne-îndreptaţĭ*, *ne-îndreptate*.
Ne-liniştì (a), *v.* donner des soucis, p. 67.
Ném, *s. n.* peuple, p. 390. — Pl. *némurĭ*.
Nemerì (a), *v.* parvenir à, rencontrer, tomber juste, p. 402. 497. 498.
Nemiluita (cu), *loc. adv.* à foison, sans compter, p. 11.
Ne-moşit, *adj.* sans le nombril coupé, p. 430. 431. — Fem. *ne-moşită*; pl. *ne-moşiţĭ*, *ne-moşite*.
Nemţesc, *adj.* allemand, p. 518.— Fém. *nemţéscă*; pl. *nemţescĭ*, *nemţesce*.
Ne-odihnì (a), *v.* donner des soucis, p. 67.
Ne-pedepsit, *adj.* pas instruit, mal élevé, p. 516. Fém. *ne-pedepsită*; pl. *ne-pedepsiţĭ*, *ne-pedepsite*.
Ne-poftit, *adj.* non invité, p. 81. 115. — Fém. *ne-poftită*; pl. *ne-poftiţĭ*, *ne-poftite*.
Nepot, *s. m.* neveu, p. 224. — Pl. *nepoţĭ*.
Nerod, *adj.* sot, niais, p. 64. — Fem. *nerodă*; pl. *nerodĭ*, *neróde*.
Ne-sărat, *adj.* non salé, p. 97. 98. — Fém. *ne-sărată*; pl. *ne-săraţĭ*, *ne-sărate*.
Ne-sdravĕn, *adj.* incapable, p. 173. — Pl. *ne-sdravenĭ*.
Ne-sfîrşit, *adj.* sans fin, inépuisable, p. 198. 261. — Fém. *ne-sfîrşită*; pl. *ne-sfîrşiţĭ*, *ne-sfîrşite*.
Ne-stîns, *adj.* *[Mold.]* sans fin, p. 261. — Fém. *ne-stînsă*; pl. *ne-stînşĭ*, *ne-stînse*.
Ne-stricat, *adj.* non gâté, p. 94. — Fém. *ne-stricată*; pl. *ne-stricaţĭ*, *ne stricate*.
Ne-subţiat, *adj.* grossier, sans instruction, p. 447. — Fém. *ne-subţiată*; pl. *ne-subţiaţĭ*, *ne-subţiate*.
Ne-supus, *adj.* insoumis, p. 555.— Fém. *ne-supusă*; pl. *ne-supuşĭ*, *ne-supuse*.
Ne-tăet, *adj.* *[Mold.]* non coupé, p. 430. — Fém. *ne-tăetă*; pl. *ne-tăeţĭ*, *ne-tăete*.
Ne-tăĭat, *adj.* non coupé, p. 429. 430. 431. — Fém. *ne-tăĭată*; pl. *ne-tăĭaţĭ*, *ne-tăĭate*.
Ne-tăĭet, *adj.* *[Mold.]* non coupé, p. 430. 431. — Fém. *ne-tăĭetă*; pl. *ne-tăĭeţĭ*, *ne-tăĭete*.
Ne-unsă, *adj.* non graissé, p. 465. — Fém. *ne-unsă*; pl. *ne-unşĭ*, *ne-unse*.
Nevéstă, *s. f.* femme (épouse), p. 650. — Pl. *neveste*.
Nevinovat, *adj.* innocent, p. 447. — Fém. *nevinovată*; pl. *nevinovaţĭ*, *nevinovate*.
***Nevoe**, *adv.* difficile, p. 89.
Nevoĭe, *s. f.* besoin, p. 11. 87. | nécesité, p. 380. || souffrance, p. 436. || infortune, besoin, p. 562. — Pl. *nevoĭ*.
Nice, *conj.* *[Ung.]* ni, p. 114.
Nicĭ, *conj.* ni, ne, non plus; passim. || ni, pas même, p. 74. 87. 130. 141. 142. 163. 180. 181; passim. || *nicĭ... nicĭ...*, p. 13. 29. 42. 88. 124. 129. 150. 185. 234. 269. 270. 293. 340. 372. 373. 441. 442 523; passim. *nicĭ o*, aucune, pas une, p. 24. 181. 260. 357. 386. 515. || *nicĭ un*, aucun, p. 177. 216. 257. 394. 416. 418. || *nicĭ una*, aucune, p. 213. || *nicĭ odată*, jamais, p. 57. 87. 113. 260. 284. 354. 369. 537. || *nicĭ cum*, du tout, p. 105. 225. 299 305. 457. 463. 493. || *nicĭ când*, jamais, p. 343. || *nicĭ măcar*, pas même, p. 394.
Nicovală, *s. f.* enclume, p. 77. 175. 177. 210. 447. 449. — Pl. *nicovelĭ*.
Nicovalnă, *s. f.* enclume, p. 177. 449. — Pl. *nicovalne*.
Nicovan, *s. n.* enclume, p. 177. 449. — Pl. *nicovane*.
Nĭetura (a), *v.* *[Ung.]* balayer, 597.
Nime, *pr. ind.* personne, p. 349. 589. 640.
Nimene, *pr. ind.* personne, p. 257. 349. 583.
Nimenea, *pr. ind.* personne, p. 413.
Nimenĭ, *pr. ind.* personne, p. 228. 257. 658.
Nimerì (a), *v.* tomber juste, trouver, atteindre juste, p. 176. 207. 497. 498.

Nimic, *adv.* rien, p. 66. 85. 117. 241. 243. 257. 264. 282. 532. 650.

Nimine, *pr. ind.* personne, p. 569.

Nisce, *pr. ind.* des, quelque, 489.

Nisip, *s. n.* sable, p. 439. — Pl. *nisipurĭ.*

Nod, *s. n.* noeud, p. 449. 450. 481. — Pl. *nodurĭ.*

Noĭ, *pr. pers. 1-er pers. s. nom. et acc.*, p. 204. 283.

Nópte, *s. f.* nuit, p. 382. 489. — Pl. *nopțĭ.*

Noroc, *s. n.* bonheur, chance, p. 231. 627. — Pl. *noróce.*

Norocì (a), *v.* rendre heureux, p. 631.

Noroĭŭ, *s. n.* boue, fange, p. 461. — Pl. *noróĭe.*

Nostru, *adj.* notre, p. 109. 113. 520. — Fém. *nóstră; pl. noștri, nóstre.*

Noŭ, *adj.* nouveau, p. 220. 380. 450. 451. 554. 595. 596. 597. 598. — Fém. *nouă;* pl. *noĭ, nouĕ.*

Nouĕ, *adj. num. card.* neuf, p. 48. 49. 143. 228. 278. 298. 445. 450. 481. 499. 523. 647.

Nouĕ, *pr. pers.* à nous, p. 243.

Nouĕ-ḑecĭ și nouĕ, *adj. num.* quatre-vingt dix-neuf. p. 575.

Nouĕ-spre-ḑece, *adj. num.* dix neuf, p. 450.

Nu, *adv.* non, ne... pas...; passim. ‖ *până nu*, avant de, p. 253.

Nucă, *s. f.* noix, p. 368. — Pl. *nucĭ.*

Nuea et **Nuĭa,** *s. f.* baguette, verge, gaule, p. 23. 94. 335. 572. — Pl. *nuele* et *nuĭele.*

Numa, *adv.* seulement, mais, p. 36. 77. 95. 275. 549. 601.

Numaĭ, *adv.* seulement, p. 47. 66. 105. 117. 140. 162; passim. ‖ *numaĭ de cât*, de suite, p. 137.

Numĕr, *s. n.* nombre, p. 171. — Pl. *numere.*

Numĕrà (a), *v.* compter, p. 48. 290. 472. ‖ compter, payer, acquitter, p. 257.

Numì (a se), *v. r.* se nommer, s'appeler, p. 145. 443.

Nuntă, *s. f.* noce, p. 82. 626. — Pl. *nunțĭ.*

Nutreț, *s. f.* fourrage, p. 251. — Pl. *nutrețe.*

O, *adj. num. card.* une, p. 24. 47; passim. ‖ une même, la même, p. 300. ‖ *nicĭ o*, aucune, p. 24, 181. 260.

O, *pr. pers. fém.* la, elle, immédiatement à côté d'un verbe: *am cumpărat'o*, p. 14. 29. 112. 130; passim.

O, pour *va, 3-e pers. sing. fut.*, p. 2. 30. 140. 363. 506. 516. 540.

O, pour *va [Mold.]* p. 328.

O, pour *a. [Mold. et Ban.] il a*, p. 48. 233. 237. 349. 525. 640.

Obadă. *s. f.* jante, p. 450. — Pl. *obeḑĭ.*

Obiceĭŭ, *s. n.* coutume, habitude, usage, p. 451. 452. ‖ impôt, parfois: droit coutumier *[ancien]*, p. 450. 451. — Pl. *obiceĭurĭ.*

Obor, *s. n.* marche aux foins ou aux bestiaux, p. 452. 453 — Pl. *obóre.*

Oboroc, *s. n.* boisseau. ‖ *cóse la oboróce*, il ronfle, p. 453. — Pl. *oboróce.*

Obraz, *s. m.* figure, p. 390. — Pl. *obraze* et *obrajĭ.*

Obraznic, *adj.* impertinent, p. 115. — Fém. *obraznică;* pl. *obraznicĭ, obraznice.*

Obroc, *s. n.* boisseau, p. 453. 454. ‖ *a punc în obroc*, tromper, p. 454. — Pl. *obróce.*

***Oca,** *s. f.* ocque, ancienne mesure pour les solides et pour les liquides, p. 250. 454. 455. ‖ *a'l prinde cu ocaoa mică*, le prendre en faute, p. 455. — Pl. *ocale.*

***Ocârmuire,** *s. f.* administration, p. 456. — Pl. *ocârmuirĭ.*

Ochĭŭ, *s. m.* œil, p. 32. 60. 64. 99. 142. 143. 229. 231. 238. 241. 303. 304. 400. 402. 441. 474. 521. 524. 544. 551. 552. 568. 569. 583. 632. ‖ *cu ochĭ bunĭ*, d'un bon œil, p. 99. — Pl. *ochĭ.*

Ocnă, *s. f.* bagne, p. 456. — Pl. *ocne.*

Odată, une fois, p. 421. 422. 541. | *de odată*, tout d'un coup, p. 396. || *nicĭ odată*, jamais, p. 57. 87. 113. 260. 283. 354. 369. 537.
Odgon, *s. n.* grosse corde, cable. *a trage odgonul*, tirer profit, p. 456. — Pl. *odgóne*.
Odihnă, *s. f.* repos, p. 514. — Pl. *odihne*.
Odihnì (a se), *v. r.* se reposer, p. 193. 342.
Ofticos, *adj.* poitrinaire, p. 526.— Fém. *ofticósă*; pl. *ofticoşĭ*, *ofticóse*.
Ogar, *s. m.* lévrier, p. 191. — Pl. *ogarĭ*.
Óĭe, *s. f.* mouton, brebis, p. 173. 174. 368. 398. 436. 488. 489. 574.—Pl. *oĭ*.
Oĭem, *s. n.* part du meunier, sur la monture effectuée, p. 456. 447. || *s'a sfirşit oĭemul*, il n'y a plus de profit a obtenir, p. 457. — Pl. *oĭemurĭ*.
Oişte, *s. f.* timon, p. 364. 457. — Pl. *oiştĭ*.
Oĭŭ, pour *voĭŭ*, *forme le futur*, p. 363.
Ólă, *s. f.* pot, marmite en terre, vase, p. 81. 459. 460. 461. 469. — Pl. *óle*.
***Olac**, *s. n.* diligence, chaise de poste, p. 457. 458. || *a merge de olac*, courir la poste, p. 457. | *a 'l luà de olac*, le presser, p. 457. || *a fi cal de olac*, travailler sans trêve ni repos, p. 458. || *de olac*, beaucoup, suffisamment, p. 457.
***Olăcar**, *s. m.* estafette, courrier, p. 47. 458. — Pl. *olăcarĭ*.
Olar, *s. m.* potier, p. 458. 459. 460. 461. || *a ride rîsul olaruluĭ*, rire jaune, p. 461. — Pl. *olarĭ*.
Olarĭŭ, *s. m.* potier, p. 459. — Pl. *olarĭ*.
Om, *s. m.* créature, homme, gens, p. 25. 40. 41. 52. 53. 87. 94. 96. 100. 117. 118. 143. 146. 149. 166. 192. 234. 245. 257. 258. 302. 321. 334. 345. 346. 349. 350. 351. 353 354. 361. 365. 374. 394. 398. 411. 416. 418. 445. 504. 505. 516. 533. 552. 553. 558. 571. 576. 585. 592. 608. — Pl. *ómenĭ*.
Om, pour *vom*, *form. la 1-ère pers. pl. fut.*, p. 611.
Omega, *s. f.* oméga, lettre de l'alphabet grec, p. 13. 461.
Omenesc, *adj.* convenable, correct, p. 631. — Fém. *omenéscă*; pl. *omenescĭ*, *omenesce*.
Omenesce, *adv.* convenablement, correctement, p. 633.
Omenie, *s. f.* considération, p. 36. 49. — Pl. *omeniĭ*.
Omorî (a), *v.* tuer, p. 390.
Opor, *s. n.* partie postérieure du moyeu, p. 461.
Oprì (a), *v.* arrêter, p. 654.
Opt, *adj. num. card.* huit, p. 156. 481. 592.
Or, pour *vor*, *form. 3-e pers. pl. fut*, p. 283.
Orb, *s. m. et. adj.* aveugle, p. 6. 569. — Pl. *orbĭ*.
Orbì (a), *v.* aveugler, p. 402.
Oră, *s. f.* fois, p. 258. 259. || *de multe orĭ*, souvent, p. 257. 421. 422. || *adesea orĭ*, souvent, p. 363.
Orĭ, *conj.* ou, ou bien, p. 374. 445. | *orĭ . . . orĭ . . .*, ou . . . ou . . ., p. 372. 373. || *orĭ-ce*, n'importe quel, p. 103. 112. 312. 356. 411. 500. || *orĭ şi ce*, n'importe quel, p. 41. || *orĭ-ce*, n'importe quoi, p. 252. 344. 513. || *orĭ cât*, tant que, p. 346.
Orînduĭélă, *s. f* organisation, p. 461. — Pl. *orînduĭelĭ*.
***Ort**, *s. n.* le quart d'une piastre, p. 63. 209. 387. 461. 462.
Os, *s. n.* os, p. 236. 394. 636. — Pl. *óse*.
Oscĭor, *s. n.* petit os, p. 394. — Pl. *osciòre*.
Osĭe, *s. f.* essieu, p. 368. 463. 464. 465. || *a unge osia*, graisser la patte, p. 465. — Pl. *osiĭ*.
Osîndă, *s. f.* condamnation, punition, p. 267. 268. 462. 463. — Pl. *osîndĭ*.
***Ostfacă**, *s. f.* retraite; paye. || *a 'şĭ lua ostfacă*, prendre son du, p. 466.
Otravă, *s. f.* poison, p. 426. 427. — Pl. *otrăvurĭ*.
Oŭ, *s. n.* œuf, p. 445. — Pl. *ouĕ*.
Ouà (a), *v.* pondre, p. 575.

P

Pacat, *s. n. [Mold.]* péché, p. 466. 567. — Pl. *păcate.*
Pace, *s. f.* paix, p. 466. 514. — Pl. *păcĭ.*
Păduche, *s. m.* pou, p. 45. 440.— Pl. *păduchĭ.*
Păduchĭe, *s. f.* pou, p. 45.—Pl. *păduchĭ.*
Pădure, *s. f.* forêt, p. 590. 632. 637.
Pădureţ, *adj.* sauvage (fruit), p. 427. — Pl. *pădureţĭ.*
Pagubă, *s. f.* perte, p. 153. 154. 400. 467. 468. — Pl. *pagube.*
Păgubaş, *s. m.* celui qui perd, qui est lésé, p. 469. — Pl. *păgubaşĭ.*
Păgubì (a), *v.* éprouver une perte, un dommage, p. 153. 443. 444. 469.
Pahar, *s. m.* verre (à boire), p. 211. — Pl. *pahare.*
Pahont, *s. m.* homme sale et grossier, p. 470. — Pl. *pahonţĭ.*
Păĭajen, *s. m.* araignée. || toile d'araignée, p. 523.— Pl. *păĭajenĭ.*
Paĭanjen, *s. m. [Trans.]* araignée. | toile d'araignée, p. 522. — Pl. *paĭanjenĭ.*
Păĭejin, *s. m.* araignée. || toile d'araignée, p. 522. — Pl. *păĭejinĭ.*
Pâĭne, *s. f.* pain, p. 174. 235. 272. 554. — Pl. *pâĭnĭ.*
Paĭŭ, *s. n.* fétu de paille, paille, p. 6 262. 263. 502. 503. 536. 537. — Pl. *paĭe.*
Pălì (a), *v.* frapper, p. 388. 389.
Palmă, *s. f.* paume (de la main), p. 516.
***Palmă**, *s. f.* empan, p. 349. 470. — Pl. *palme.*
***Palmac**, *s. n.* huitième partie de l'empan, p. 470. — Pl. *palmace.*
Pămînt, *s. n.* terre, p. 42. 570. — Pl. *pămînturĭ.*
Pân, *conj.* pour *până*, jusque, p. 647.
Până, *conj.* jusque, jusqu'à, p. 8. 104. 105. 146. 147. 152. 292; passim. || jusqu'à ce que, p. 84. 100. 280. 346. || jusqu'à ce que, du moment que, p. 114. 192. || tant que, p. 447. 522. 595. 596. 597. || *până când*, tant que, jusqu'à ce que, du moment que, p. 114. 192. 447. 448. || *până ce*, jusqu'à ce que, avant de, p. 126. 135. 579. || *până nu*, tant que, avant de, p. 253. 504. 505. 570. || *până şi*, jusqu'à, p. 224.
Pană, *s. f.* plume (pour écrire), p. 470. — Pl. *pene.*
Pândar, *s. m.* veilleur, gardien, p. 471. — Pl. *pândarĭ.*
Pâne, *s. f.* pain, p. 174. 394. 554. — Pl. *pânĭ.*
Pantahuză, *s. f.* registre de souscription (pour églises, etc.), p. 471.
Pântece, *s. m.* ventre, p. 381.
Pânză, *s. f.* toile, p. 624. || voile (de navire), p. 204. 471. || *pân'n pânzele albe*, jusqu'à son dernier sou, p. 363. — Pl. *pânze.*
Par, *s. m.* pieu, p. 189. 261. || piquet, pieu quo l'on plante au milieu de l'aire, p. 471. 472. || *a deslega funĭa de la par*, terminer une affaire, p. 471. || *s'a strîns funĭa la par*, il va mourir, p. 471.
***Para**, *s. f.* centime, p. 228. 445. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. || *parale*, argent, p. 401. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 525. 601. || *legă paraoa cu dece nodurĭ*, c'est un grippe-sou, p. 481. || *a nu avè para frântă*, ne pas avoir un rouge liard, p. 482. || *a nu avè para chióră*, même sens que le précédent, p. 482. || *a fi lefter de parale*, chargé d'argent comme un crapaud de plumes, p. 482. || *plin de parale ca cânele de purecĭ*, sans le sou, p. 482. || *treĭ de o para*, sans valeur, p. 483. || *a'l scie câte parale face*, savoir ce qu'il vaut, p. 483. || *a nu face parale*, ne rien valoir, p. 483. || *a luà la treĭ parale*, gronder vertement, secouer d'importance, p. 483. || *a'l face de două paraie*, même sens que le précédent, p. 484. || *a nu avé para de ac*, ne pas avoir un rouge liard, p. 484. || —Pl. *parale.*

Pară, *s. f.* flamme, p. 556.
Par' că, contr. pour *pare-că*, on dirait que, comme si, p. 8. 68. 79. 116. 119. 159; passim.
Pare că, on dirait que, p. 69.
Păreche, *s. f. [Mold.]* paire, p. 387. — Pl. *părechĭ*.
Părete, *s. m.* mur, p. 224. — Pl. *păreţĭ*.
Părĕŭ, *s. m. [Mold.]* ruisseau, p. 168. — Pl. *păraĭe*.
Părinte, *s. m.* père, p. 352. — Pl. *părinţĭ*.
Parte, *s. f.* part, p. 484. 485. ‖ part, profit, p. 140. 141. 142. ‖ *a'şĭ face parte*, prendre pour sa part, p. 281. 332. ‖ *bună parte*, avoir bonne part, profit, p. 142. ‖ *în parte*, de son côté, p. 533. — Pl. *părţĭ*.
Părticică, *s. f.* petite part, p. 485.— Pl. *părticele*.
Păsà (a), *v.* importer. ‖ *nu 'mĭ pasă*, je ne m'inquiète pas, peu m'importe, p. 575.
Pasat, *s. n.* bouillie de maïs, moulu gros, et mélangé de fromage ou de lait. ‖ *ĭĭ curge laptele în pasat*, il a bien plu dans son écuelle, p. 92. — Pl. *pasaturĭ*.
Păsat, *s. n.* même sens que *pasat*, p. 650. — Pl. *păsaturĭ*.
Paşaport, *s. n.* passeport. ‖ *a'ĭ da paşaportul*, le flanquer à la porte, p. 488. — Pl. *paşapórte*.
Pascalie, *s. f.* calendrier. ‖ *a'şĭ pĭerde pascaliile*, perdre son compte, se déconcerter, p. 485. — Pl. *pascaliĭ*.
Pasce (a), *v.* paître, p. 358. ‖ faire paître, p. 14.
Pasce, *s. f.* Pâques, p. 554. 555.
Pascĭ, *s. f. pl.* Pâques, p. 657.
Pasĕre, *s. f.* oiseau, p. 33. 52. 53. 64. 146. ‖ *lapte de pasĕre*, chose rare, introuvable, p. 64. — Pl. *păsĕrĭ*.
Păsĕresce, *adv.* à la manière des oiseaux. ‖ *a învĕţà păsĕresce*, apprendre comme un perroquet, p. 349.
Păsĕrică, *s. f.* petit oiseau, p. 610. 611. — Pl. *păsĕrele*.
Păsĕroĭŭ, *s. m.* petit oiseau (mâle), p. 611. — Pl. *păsĕroĭ*.
Păstor, *s. m.* pasteur, berger, p. 488. 489.
Păstrà (a), *v.* garder, conserver, p. 48. 62. 155. 235.
Pastramagiŭ, *s. m.* marchand de viande boucanée. ‖ grossier personnage, p. 490. — Pl. *pastramagiĭ*.
Păşuş, *s. m. [Ung.]* billet de vente et d'identité du bétail. ‖ *ĭĭ dă păşuşu*, il le chasse, p. 490.— Pl. *păşuşurĭ*.
Pat, *s. n.* lit, p. 89. 575. 596. — Pl. *paturĭ*.
Pătat, *adj.* sali, souillé. ‖ qui a une tare, mal famé, p. 566. — Fém. *pătată*; pl. *pătaţĭ*, *pătate*.
Păţì (a), *v.* pâtir, endurer. ‖ *a păţi'lo*, il a été attrapé. p. 113.
Pătimaş, adj. patient, qui souffre, p. 165. ‖ malade, p. 269. Fem. *patimaşă*; pl. *pătimaşĭ*, *patimaşe*.
Pătimì (a), *v.* souffrir, être malade, p. 382.
Patru, *adj. num. card.* quatre, p. 62. 142. 143. 243. 278. 359. 583.
Patru-ḑecĭ, *adj. num.* quarante, p. 24.
Pe, *prép.* sur, p. 8. 71. 112. 129. 131; passim. ‖ pour, p. 591. pour, avec, p. 352. 353. ‖ par, p. 72. 258. 259. ‖ à, au, p. 125. 157. 166. 257. 262. 282. 288. 513. 519. 560. ‖ dans, sur, p. 94. 317. ‖ sur, d'après, p. 120. ‖ contre, p. 650. 651. ‖ avec, le long de, p. 299. ‖ confié à, p. 50. 51. ‖ formant l'accusatif sans se traduire en français, p. 25. 40. 44. 45. 46. 52; passim. ‖ *pe cât*, en tant que, p. 188. ‖ *pe jumatate*, la moitié, p. 61. ‖ *pe capul*, sur le dos de, p. 76. ‖ *pe cât*, suivant ce que, p. 93. ‖ *pe drum*, sur la route, en voyage, p. 111. ‖ *a fi pe mórte*, être à l'article de la mort, p. 382.
Pĕ, *prép.* sur, p. 112. 160. ‖ par, p. 281. ‖ pour. p. 371. ‖ à, p. 269. ‖ de, p. 133. ‖ contre, p. 650. 651. ‖ le long de, p. 395. ‖ formant l'accusatif sans se traduire en français, p. 169. 174; passim.
Pĕcat, *s. n.* péché, p. 25. 280. 267. 574. ‖ *'ĭ păcat*, c'est dommage, p. 606. ‖ *ce e drept nu'ĭ pĕcat*, ce qui est vrai est vrai,

p. 280. || *pĕcat de*, c'est dommage pour, p. 401. — Pl. *pĕcate.*
Pecingine, *s. f.* dartre, p. 572. — Pl. *pecinginĭ.*
Pĕcurar, *s. m.* vendeur de goudron, p. 490. — Pl. *pĕcurarĭ.*
Pedépsă, *s. f.* punition, p. 491.— Pl. *pedepse.*
Pedepsì (a), *v.* punir, p. 162. 491.
Peire, *s. f.* perte, p. 450. — Pl. *peirĭ.*
Pele, *s. f. [Mold. et Vâlcea]*, p. 442. 443. 473. 557. 617. — Pl. *peĭ.*
Pentru, *prép.* pour, p. 3. 9. 46. 47. 54. 67. 189. 203. 311. 376. 434; passim. || pour avoir, en échange de, p. 268. 472. 645. || *pentru că*, par ce que, p. 568.
Pepene, *s. m.* melon, p. 316. — Pl. *pepenĭ.*
Pept, *s. m. [Mehed.]* poitrine, p. 280.—Pl. *pepturĭ.*
Pĕr, *s. m.* poil, p. 516.—Pl. *perĭ.*
Perdaf, *s. n.* réprimande, p. 491.— Pl. *perdafurĭ.*
Perde (a), *v.* perdre, p. 153. 231. 358. 363. 444. || ruiner, p. 15.
Perde (a se), *v. r. [Mold. et Ung.]* se perdre, être perdu, p 57. 59.
Pereche, *s. f.* paire, p. 569. — Pl. *perechĭ.*
Perete, *s. m.* mur, p. 587. — Pl. *pereţĭ.*
Perì (a), *v.* péir, p. 431. || périr, disparaitre, p. 57.
Pescar, *s. m.* pêcheur, p. 492. 572.—Pl. *pescarĭ.*
Pesce, *s. m.* poisson, p. 392. 608. 627.—Pl. *pescĭ.*
Peşin, *adj.* comptant, p. 73. 492.
Peşingea, *adv.* de suite, au comptant, p. 492.
Peste, *prép.* sur, p. 233. 383. 498. || par dessus, p. 315. 532. || au dela de, p. 163. || outre, p. 356. || *a da peste*, tomber sur, p. 528.
Pestì (a), *v. [Bucov.]* tarder, retarder. pouvoir garder, p. 188.
Peştin, *adv.* de suite, immédiatement, p. 80.
Petec, *s. n. [Mold.]* lambeau, pièce, morceau, p. 434.—Pl. *petece.*
Petic, *s. n.* lambeau, morceau, pièce, p. 216. 434.—Pl. *petice.*
Pétră, *s. f.* pierre, p. 23. 70. 130. 493. 571. 572. || *pétră de ascuţit*, pierre à aiguiser, p. 493.—Pl. *petre.*
***Piă,** *s. f.* pilon, moulin à foulon, p. 496.
Picà (a), *v.* tomber, p. 117. 657. || tomber goutte à goutte, p. 408.
Picătură, *s. f.* goutte, p. 104. 105.— Pl. *picăturĭ.*
Picĭor, *s. m.* pied, p. 129. 245. 382. 400.—Pl. *picĭóre.*
Picur, *s. m. [Ung.]* goutte, p. 104. 107.
Pĭedică, *s. f.* entrave. || *s'a rupt pĭedica*, il n'y a plus d'obstacle, p. 494.—Pl. *pĭedice.*
Pĭele, *s. f.* peau, p. 442. 443. 579. 617. 632.—Pl. *pieĭ.*
Pĭemn, *s. n.* farine de maïs moulue grossièrement, p. 547.
Pĭerde (a), *v.* perdre, p. 23. 110. 156. 268. 368. 377. 378. 485. 613. || dépenser sans profit, perdre, p. 367.
Pĭerde (a se), *v. r.* se perdre, p. 57. 59. || se perdre, se gâter, p. 129.
Pĭerdut, *s. n.* chose perdue, p. 402.— Pl. *pĭerduţĭ.*
Pĭerì (a), *v.* périr, disparaître, p. 58. 284. 416. 488. 589.
Pĭétră, *s. f.* pierre, p. 571. || *pĭétră de móră*, meule, p. 382. — Pl. *pĭetre.*
Pilă, *s. f.* lime, p. 494.—Pl. *pile.*
Pilì (a), *v.* limer, p. 495.
Pîlnie, *s. f.* entonnoir, p. 418.— Pl. *pîlniĭ.*
Pilug, *s. n. [Mold.]* pilon, p. 495. 570. || *sărac pilug*, pauvre comme Job, p. 570.
Pîn, *prép.* par, p. 184.
Pingea, *s. f.* demi-semelle. || *a pune pingéua*, tromper, mentir, agir a sa guise, p. 137. — Pl. *pingele.*
Pioă, *s. f.* mortier à piler. moulin à foulon, p. 497. 498. — Pl. *pioe.*
Pipăì (a), *v.* tâter, p. 498.
Pîrî (a), *v.* accuser, inculper, dénoncer, p. 495.
Piron, *s. n.* gros clou. || *a face (tăia) piróne*, trembler de froid; bavarder *(rarement)*, p. 495.— Pl. *piróne.*
Pisà (a), *v.* battre, piler, p. 496.

Pisălog, *s. n.* pilon (pièce auxiliaire du mortier), p. 495. — Pl. *pisălóge.*

Pişetóre, *s. f. [Ung.]* pissotière, lieux d'aisance, p. 317. — Pl. *pişetorĭ.*

Pisică, *s. f.* chat, chatte, p. 363.— Pl. *pisicĭ.*

Piste, *prép.* sur, par dessus. || *a da piste,* trouver, p. 396.

Pişlì (a), *v.* jailler, suinter, p. 105.

Pistol, *s. n.* pistolet. || *săracpistol,* pauvre comme Job, p. 570.

Piţigăĭat, *adj.* pointu, grêle, p. 348. Fem. *piţigăĭată ;* pl. *piţigăĭaţĭ, piţigăiate.*

Piţigoĭŭ, *s. m.* mésange noire, p. 611.—Pl. *Piţigoĭ.*

Pitiri, mot qui n'a pas de sens, forgé pour se moquer de la prononciation défectueuse des Grecs, lorsqu'ils parlent le Roumain, p. 370.

Pitulă, *s. f. [Trans.]* sou, p. 496.— Pl. *pitule.*

Piuă, *s. f.* mortier à piler, moulin à foulon, p. 496. 497. 498. 499. || *a bate apa în piuă,* battre l'eau, p. 496. || *a se pune piuă,* faire la courte-échelle, p. 498. | *a umblă iute ca piua,* aller lentement, p. 499.—Pl. *piue.*

Pîzdĕrie, *s. f.* poussière qui résulte du broyage du lin ou du chauvre, p. 499. || *ca pîzderiĭ sĕ aprinde,* il prend feu comme de l'étoupe, p. 499. — Pl. *pizderiĭ.*

Place (a), *v.* plaire, aimer, p. 41. 281. 458. 459. 467.

Plăcere, *s. f.* plaisir, p. 25. 114.— Pl. *plăcerĭ.*

Plăcut, *adj.* agréable, p. 60. — Fém. *plăcută ;* pl. *plăcuţĭ, plăcute.*

Plăcintar, *s. m.* marchand de galette, pâtissier. || *gogoşile plăcintaruluĭ,* mensonges, p. 499. — Pl. *plăcintarĭ.*

Plaĭvas, *s. n.* crayon, p. 144.—Pl. *plăĭvasurĭ.*

Plan, *s. n.* plan, p. 96. 338. || *a da pe planul al nouĕlea,* ne pas tenir compte de, p. 499. || *planul simigiuluĭ,* c'est la laitière et le pot au lait, p. 594. || *a face planul,* décider, établir ce que l'on doit faire, p. 41. — Pl. *planurĭ.*

Plânge (a), *v.* pleurer, p. 344. 367-368. 514.

Plânge (a se), *v. r.* se plaindre, p. 92.

Plăsea, *s. f.* manche du couteau (un des côtés). || *ĭ sĕ mişcă plăselele,* il est à l'article de la mort, p. 499. — Pl. *plasele.*

Plastor, *s. n.* emplâtre, p. 500.

Plată, *s. f.* paye, salaire, payement dû, p. 17. 375. 401. 500. 501. 508. 631. || payement, acquit, p. 17. 631. 632. || *de plată,* à payer, p. 364. || *a trage la plată,* doit atteindre (le coupable), p. 462. || *cum 'ĭ plată, aşa'ĭ lucrul,* tel travail, tel salaire, p. 500. || *a'şĭ luà plata,* recevoir la juste punition de ses méfaits, p. 501. — Pl. *plaţĭ.*

Plătì (a), *v.* payer, p. 18. 26. 81. 82. 165. 230. 258. 259. 262 311. 335. 436. 469. 501. 502. 509. 520. 531. 552. 633. 641. 652. || valoir, p. 337. 406. 407. 450. || *a'şĭ plătì datoria sa,* mourir, p 262. || *a'şĭ plătì refenéua,* payer ses dettes, p. 531.

Plătitor, *adj.* payeur, p. 502. — Fém. *plătitóră ;* pl. *plătitorĭ, plătitóre.*

Platnic, *adj.* payeur p. 502. 503. — Fém. *platnică ;* pl. *platnicĭ, platnice.*

Plecà (a), *v.* partir, s'en aller, p. 112. 204. 498. 633.

Plecà (a se), *v. r.* pencher, p. 204. appuyer, p. 562. || *a'şĭ plecà capul,* appuyer sa tête. p. 562.

Plecare, *s. f.* départ, p. 139. — Pl. *plecărĭ.*

Plefturì (a), *v.* gronder, p. 503.

Plesnì (a), *v.* éclater, p. 280.

Plévă, *s. f.* balle de blé, p. 263.

Plin, *(adj.)* plein, rempli, p. 25. 72. 75. 81. 99. 101. 102. 103. 107. 259. 522. || plein, chargé, p. 482. || *a fi plin de avere,* riche, chargé d'argent, p. 25. — Fém. *plină ;* pl. *plinĭ, pline.*

Plosc, *interj.* crac, p. 168.

Ploşniţă, *s. f. [Mold.]* punaise, p. 443.—Pl. *ploşniţe.*

Plug, *s. n.* charrue, p. 2. 504. 505. 506. 507. || *la plug se cunósce*

românul, à l'œuvre on connaît l'ouvrier, p. 503. || *a'şi pune boiĭ în plug cu cine-va*, s'associer à; défier quelqu'un, luĭ chercher querelle, p. 506. || *nu ţi-e plugul de-aşa brazdă*, cela dépasse tes forces, p. 506. *par'că'i merge plugurile*, il est content, p. 507. || *îĭ umblă plugul (bine)*, ses affaires vont bien, p. 507. || *'ĭ-a stat plugul*, il ne gagne plus rien, p. 507. | *par'că trage în plug*, il est très maigre, il est essouflé, p. 507. *acesta mi-ĭ plugu*, ce sont mes moyens d'existence, p. 507. — Pl. *plugurĭ*.

Plută, *s. f.* liège, p. 277. — Pl. *plute*.

Plutì (a), *v.* flotter, surnager, p. 33. 284.

Pocăinţă, *s. f.* pénitence, repentir, p. 585. — Pl. *pocăinţe*.

Pocinog, *s. n.* embarras, ennui. || *a da de pocinog*, éprouver un ennui, p. 508. — Pl. *pocinogurĭ* et *pocinóge*.

Pocĭŭ. *1-er pers. sing. du verbe*, **a puté**, je puis, p. 306.

Pod, *s. n.* grenier, p. 433. 473. || rue, p. 339. — Pl. *podurĭ*.

Podgorén, *s. m. [Mold.]* vigneron, p. 508. — Pl. *podgorenĭ*.

Poftă, *s. f.* envie, p. 75. 84. — Pl. *pofte*.

Poftim, *loc.* je vous prie, p. 520.

Poghircă, *s. m.* glaneur. || *par'că'ĭ poghircă*, il n'a pas de chance, p. 508.

Poliţă, *s. f.* traite, lettre de change, p. 508. 509. || *el face poliţă*, il le fait aller, p. 509. || *a'ì plătì poliţa*, lui rendre la monnaie de sa pièce, p. 509. — Pl. *poliţe*.

Pom, *s. m.* arbre, p. 585. 589. — Pl. *pomĭ*.

Pómă, *s. f. [Mold.]* raisin, p. 508.

Pomană, *s. f.* aumône, p. 86. 116. — Pl. *pomenĭ*.

Pomenì (a se), *v. r.* reçevoir à l'improviste, rencontrer inopinément, p. 267. 268.

Popă, *s. m.* prêtre, p. 82. 454. 481. — Pl. *popĭ*.

Popas, *s. n.* halte, étape, p. 508. — Pl. *popasurĭ*.

Pórtă, *s. f.* porte, p. 264. — Pl. *porţĭ*.

Poruncì (a), *v.* commander, p. 86.

Poştă, *s. f.* poste, p. 509 || *poşta satuluĭ*, bavard, p. 509. — Pl. *poşte*.

Poşte, *s. f.* poste, p. 159. 509. || *a fi cal de poştă*, être employé à toute sauce, p. 509. || *de o poşte*, de loin, p. 509. — Pl. *poşte*.

Potcovì (a), *v.* ferrer (un cheval). || tromper, p. 510.

Potecă, *s. f.* sentier, p. 109. — Pl. *potecĭ*.

Poternic, *adj. [Ban.]* puissant, grand, p. 440. — Fém. *poternică*; pl. *poternicĭ*, *poternice*.

Potlógă, *s. f.* vieux décrépit, p. 510.

Potlogar, *s. m.* voleur, p. 510. — Pl. *potlogarĭ*.

Potrivì (a), *v.* ajuster, assembler, p. 213. || arranger, p. 176.

Potrivì (a se), *v. r.* se ressembler, s'ajuster, p. 531. 603.

***Potrivnic**, *adj.* adversaire, p. 369. — Fém. *potrivnică*; pl. *potrivnicĭ*, *potrivnice*.

Povară, *s. f.* charge (transportée), p. 170. — Pl. *poverĭ*.

Poveste, *s. f.* conte, p. 337. 510. 511. 512 — Pl. *poveştĭ*.

Prădà (a), *v.* voler, p. 156.

Prăjină, *s. f.* perche, p. 232. — Pl. *prăjinĭ*.

Prânz, *s. n.* repas de midi, p. 91. — Pl. *prânzurĭ*.

Prăpădì (a), *v.* perdre, gâter, p. 137.

Prăpădì (a se), *v. r.* se ruiner, p. 335. || se perdre, p. 33. 57.

Prăpădit, *adj.* anéanti, misérable, p. 535. — Pl. *prăpădiţĭ*.

Prăsì (a), *v.* produire, p. 67.

Praştie, *s. f.* fronde, p. 320. 513. — Pl. *prăştiĭ*.

Prăvălie, *s. f.* magasin, boutique, p. 513. — Pl. *prăvăliĭ*.

***Pravilă**, *s. f.* loi civile, règle, code, p. 513. || *a pune pravilă*, établir, p. 113.

Praznic, *s. f.* repas funèbre, p. 115. 555. — Pl. *praznice*.

Pre, *prép.* sur, p. 556; passim. || formant l'accusatif sans se traduire en français, p. 95. 100. 112. 114. 217. 386; passim. | *pre cât*, autant que, p. 188.

Pre, *adv. [Mold.]* trop, p. 145.

Prea, *adv.* très, trop, p. 97. 255. 584.

p. 498. || *a'şĭ pune în gând*, décider, p. 363. || *a se pune luntre şi punte*, tenter l'impossible, p. 397.

Pungă, *s. f.* bourse, p. 41. 57. 59. 66. 68 69. 70. 88. 114. 156. 164. 288. 474. 481. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 551. || *a ave nouě băerĭ la pungă*, être très-avare, p. 523. || *a'l avé la pungă*. l'avoir dans sa poche, p. 524. || *i s'a întors punga pe dos*, il n'a plus le sou, p. 525. — Pl. *pungĭ*.

Pungaş, *s. m.* malin, intelligent, p. 528. — Pl *pungaşĭ*.

Punguliţă, *s. f.* diminutif de *pungă*, bourse, p. 520. — Pl. *punguliţe*.

Punte, *s f.* pont, p. 264. || *a se face luntre şi punte*, faire l'impossible, p. 396. — Pl. *punţĭ*.

Purcel, *s. m.* goret, p. 358. — Pl. *purceĭ*.

Purece, *s. m.* puce, p. 482. — Pl. *pureci*.

Purtà (a), *v.* porter, p. 129. 200. 231. 241. 288. 533. 624. || conduire, p. 506. || *a purtà în cĭur*, ne pas laisser tranquille, p. 185.

Purtà (a se), *v. r.* aller, passer d'un endroit dans un autre, p. 397.

Pururea, *adv.* toujours, p. 340.

Puşcă, *s. f.* fusil, p. 527. — Pl. *pusci*.

Puşcărie, *s. f.* prison, p. 528. — Pl. *puşcăriĭ*.

Puţ, *s. n.* puits, p. 299. — Pl. *puţurĭ*.

Puté (a), *v.* pouvoir, p. 19. 41. 62. 85. 138. 140. 145. 174. 234. 245. 262. 277. 299. 364. 367. 396.

Puté (a se), *v. r.* être possible, p. 150. 306.

Putere, *s. f.* force, valeur, p. 249 force, p. 281. — Pl. *puterĭ*.

***Putere**, *s. f.* force, p. 451.

Puţin, *adj.* et *adv.* peu, p. 157. 241. 285. 286. 558. || *câte puţin*, peu à peu, p. 495. || *puţinĭ*, peu de gens, p. 152. — Fém. *puţină;* pl. *puţinĭ*, *puţine*.

Putină, *s. f.* tonne, tonneau, p. 15. 17. 287. 528. 529. || *a vĕrsà putina cu huştiĭ*, dire tout, p. 528. || *a spĕlà putina*, s'enfuir p. 529. — Pl. *putine*.

Putineĭŭ, *s. n.* baratte, p. 529. — Pl. *putineĭe*.

Putred, *adj.* pourri, p. 93. 622. — Fém. *putredă;* pl. *putreḑĭ*, *putrede*.

Putreḑi (a) *v.* pourrir, p. 261. 335.

Puzderĭe, *s. f.* poussière qui résulte du broyage du lin ou du chauvre. || beaucoup, innombrable, p. 529. — Pl. *puzderiĭ*

R

Răbdà (a), *v.* patienter, p. 18. || supporter, p. 325. 447. 448. || *a răbdà la*, résister à, p. 545.

Răboj, *s. n.* taille, encoche, p. 530. || *pe răboj*, à crédit, p. 530. || *a şterge de pe răboj*, oublier, p. 530. — Pl. *răbóje*.

Răbuş, *s. r.* taille, encoche, p. 530. || *a eşì din răbuş afară*, sortier des gonds, se fâcher, p. 530. || *a scóte din răbuş*, fâcher quelqu'un, p. 530. — Pl. *răbuşurĭ*.

Rachiŭ, *s. m.* eau-de-vie, p. 105. — Pl. *rachiurĭ*.

Rădăcină, *s. f.* racine, p. 353. 589. || *din rădăcină*, du pied, p. 312. Pl. *rădăcinĭ*.

Rade (a), *v.* raser, p. 262.

Răfueală, *s. f. [Mold.]* compte, règlement de comptes, p. 531.

Răfuĭală, *s. f.* compte, règlement de comptes, p. 531.

Raĭŭ, *s. n.* paradis, p. 247. 264. — Pl. *raĭurĭ*.

Rană, *s. f.* blessure, p. 89. 373. — Pl. *rănĭ*.

Rătăcit, *adj.* égaré, p. 574. — Fém. *rătăcită;* pl. *rătăciţĭ*, *rătăcite*.

Rĕ, *adj. f. [Mold.]* mauvaise. || *rĕ credinţă*, mauvaise foi, p. 28. — Pl. *rele*.

Rea, *adj. f.* mauvaise, p. 28. — Pl. *rĕle*.

Refec, *s. n.* ourlet. || *a luà pre cineva la refec*, gronder sévèrement quelqu'un, p. 531.

Refenea, *s. f.* écot, cotisation. || *a*

Rostogol (de a), *loc. adv.* en faisant la culbute, en roulant, p. 34.
Rostogolì (a se), *v. r.* rouler, p. 34. 44.
Roşu, *adj.* voir *roşiŭ.*
Rótă, *s. f.* roue, p. 128. 379. 461. 464. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 544. || tour (du potier), p. 459. || *a fi a cincea rótă la car*, c'est la cinquième roue à un carrosse, p. 539. || *a împinge la rótă*, pousser à la roue, p. 540. || *a unge róta*, graisser la patte, p. 540. || *a pune beţe în róte*, mettre des bâtons dans les roues, p. 541. || *a bé la rótă*, boire le coup de l'étrier, p. 541. || *de la rótă*, beaucoup, fort, énergique, p. 542. || *pe róte*, vite, p. 542. || en cercle, p. 542. — Pl. *roţĭ.*
Rotiţă, *s. f.* petite roue, p. 542. — Pl. *rotiţe.*
Rotund, *adj.* rond, p. 34. — Fém. *rotundă*; pl. *rotundĭ, rotunde.*
Rublă, *s. f.* rouble (monnaie russe), p. 542. 543. || *e de ceĭ cu rubla 'n nas*, c'est un porc; un grossier personnage, p. 542. || *a fi rublă ştérsă*, être démonétisé, p. 543. — Pl. *ruble.*
Rudă, *s. f.* parent, p. 90. — Pl. *rude.*
Ruginì (a se), *v. r.* se rouiller, p. 506.
Rumpe (a se), *v. r.* *[Mold.]* se rompre, se casser, p. 300.
Rupe (a), *v.* briser, casser, p. 243. 291. || rompre, p. 267. 291. || déchirer, p. 525. || *a rupe inima tîrguluĭ*, acheter ce qu'il y a de meilleur, p. 627. 628.
Rupe (a se), *v. r.* se briser, se rompre, p. 127. 139. 150. 340. 494. || se déchirer, p. 204.
Rupt, *adj.* rompu, brisé, p. 291. || déchiré, p. 190. || les habits en loques, déchirés, p. 215. — Fém. *ruptă*; pl. *rupţĭ, rupte.*
Ruşinat, *adj.* honteux, qui a subi un affront, p. 566. 567. — Fém. *ruşinată*; pl. *ruşinaţĭ, ruşinate.*
Ruşine, *s. f.* honte, p. 49. 467. 573. — Pl. *ruşinĭ.*

S

'S, *3-e pers. pl. ind.*, pour *îs (sunt)*, ils sont, p. 56. 210. 277. 474.
'S, *1-er pers. sing. ind.* pour *îs (sunt)*, je suis, p. 257.
'Ş, pour *îşĭ*, pour soi, se, p. 22.
Sa, *adj. poss. fém.* sa, sienne, p. 25. 133. 173. — Pl. *sale.*
Să, *conj.* que; passim. || pour, pour que; p. 30. 91.
Sabĭe, *s. f.* sabre, p. 225. — Pl. *săbiĭ.*
Sac, *s. m.* sac, p. 59. 145. 161. 262. 263. 302. 376. 434. 470. 502. 503. 559. 563. || *cu sacu*, en grande quantité, en abondance, p. 376. 556. — Pl. *sacĭ.*
Saca, *s. f.* tonneau (monté sur deux roues, pour transporter de l'eau), p. 278. 543. || *l'a călcat sacaua*, il est maigre; il a éprouvé des ennuis, p. 543. || *cal de saca*, rosse, p. 543. || *ca dintr'o saca*, en abondance, p. 543. || *a fi ca o saca*, être très-gros, p. 543. — Pl. *sacale.*
Sacagiŭ, *s. n.* porteur d'eau, p. 544. — Pl. *sacagiĭ.*
Săcélă, *s. f.* étrillage. || *a da săcélă*, battre, p. 544. — Pl. *săcelĭ.*
Şafran, *s. n.* safran, p. 427.
Samă, *s. f.* *[Mold.]* compte. || *la dare pe samă*, à la reddition des comptes, p. 544.
Sâmbătă, *s. f.* Samedi, p. 115. — Pl. *sâmbete.*
Sănătos, *adj.* sain, bien portant, p. 88. 89. 269. 413. || sain, de bonne qualité, p. 413. — Fém. *sănătósă*; pl. *sănătoşĭ. sănătóse.*
Sânge, *s. m.* sang, p. 174. 255. 488. 589.
Sanĭe, *s. f.* traineau, p. 124. 434. 544. 545. — Pl. *săniĭ.*
Sânţì (a se), *v. r.* *[Trans.]*, se sanctifier, avoir une bonne renommée, p. 9.
Sântu - Aştéptă, *s.* Saint - Attend (saint né de l'imagination populaire); jamais, la semaine des quatre-jeudis, p. 502.

Schĭop, *adj.* boiteux, p. 458.— Fém. *schĭópă;* pl. *schĭopĭ, schĭópe.*
Schĭópă, *s. f.* empan, p. 581.— Pl. *schĭópe.*
Scĭ (a), *v.* savoir, p. 9. 29. 30. 48. 67. 98. 109. 121. 142. 143. 145. 147. 153. 155. 172. 173. 213. 240. 255. 268. 304. 340. 341. 373. 374. 375. 390. 411. 426. 428. 436. 482. 483. 504. 505. 539. 581. 582. 583. 584. 601. 646. 647. 650.
Scĭ (a se), *v. r.* être su, se savoir, p. 222.
Sciinţă, *s. f.* science, savoir, p. 146. 272. 584. 585. || *omul cu sciinţă de carte,* l'homme instruit, p. 146. — Pl. *sciinţe.*
Scólă, *s. f.* école, p. 585.—Pl. *scolĭ.*
Scolar, *s. m.* élève, p. 588. — Pl. *scolarĭ.*
Scórţă, *s. f.* couverture (d'un livre), p. 585. — Pl. *scórţe.*
Scos, *adj.* tiré, p. 118. — Fém. *scósă;* pl. *scoşĭ, scóse.*
Scóte (a), *v.* tirer, faire sortir, p. 70. 174. 191. 217. 218. 220. 234. 272. 277. 317. 437. 530. 589. || obtenir, retirer, p. 241. 495. || arracher, crever, p. 241. || faire sortir, chasser, p. 68. 69. || rendre, faire devenir, p. 113. || rendre, vomir, p. 2. || sauver, p. 49 || *a scóte dator,* déclarer que quelqu'un doit, p. 257. || *a scóte de vîndare,* mettre en vente, p. 628. || *a scóte la mezat,* vendre à la criée (aux enchères), p. 423.
Scrie (a), *v.* écrire, p. 148. 390. 439. 457. 585. 586. 587.
Scriitor, *s. m.* écrivain, p. 587.— Pl. *scriitorĭ.*
Scris, *adj.* écrit; dessiné, p. 470. — Fém. *scrisă;* pl. *scrişĭ, scrise.*
Scrisóre, *s. f.* écriture, p. 588.— Pl. *scrisorĭ.*
Scrófă, *s. f.* truie, p. 358. — Pl. *scrófe.*
Sculă, *s. f.* outil, p. 113. — Pl. *scule.*
Scump, *adj.* cher, p. 1. 559. 570. 588. 658. || avare, p. 519.— Fém. *scumpă;* pl. *scumpĭ, scumpe.*
Scurge (a se), *v. r.* s'écouler, p. 24.
Scurmà (a), *v.* *[Mold.]* gratter, fouiller, p. 525.
Scurtà (a), *v.* diminuer, p. 470.
Sdravĕn, *adj.* en bon état, p. 460. — Fém. *sdravĕnă;* pl. *sdravenĭ, sdravene.*
Se, *conj.* que, p. 117.
Sec, *adj.* vide, p. 102. || sot, p. 425. — Fém. *sécă;* pl. *secĭ, sece.*
Seceră, *s. f.* voir *secere.*
Secere, *s. f.* faucille, p. 206. 589. — Pl. *secere.*
Sechime, *interj.* terme injurieux, p. 63.
Secriŭ, *s. n.* *[Mold.]* cercueil, p. 589. — Pl. *secrie.*
Secure, *s. f.* cognée, hache, p. 589. 590. 591. || *cât aĭ aruncà cu securea,* très-près, p. 591. — Pl. *secure.*
Şedé (a), *v.* être assis, p. 8. || demeurer, être assis. p. 81. 396. 514. || demeurer, rester, p. 94. 525. 575. 596. || *a 'ĭ şedé bine,* être convenable, convenir, p. 111.
Selemet, *s. n.* couleur, vernis, luisant. || *a 'l scóte la selemet,* le mettre en évidence, p. 591.
Sémă, *s. f.* compte. || *pe séma,* au compte de, p. 240. — Pl. *semĭ.*
Seminar, *s. m.* séminaire, p. 571. — Pl. *seminare.*
Semn, *s.* signe, trace, marque, p. 235. 515. — Pl. *semne.*
Şĕnţuleţ, *s. n.* petit fosse, p. 24. — Pl. *şĕnţuleţe.*
Sépă, *s. f.* *[Ung.],* sape, houe, binette, p. 546. — Pl. *sepe.*
Şepte, *adj. num. card.* *[Mold.]* sept, p. 279.
Şépte, *adj. num. card.* sept, p. 509. 591. 592.
Sĕptĕmână, *s. f.* semaine, p. 115. Pl. *sĕptĕmânĭ.*
Sĕrbătóre, *s. f.* fête, p. 394. 561. — Pl. *sĕrbătorĭ.*
Seriman, *adj.* *[Trans.]* pauvre, p. 592. — Fém. *serimană;* pl. *serimanĭ, serimane.*
***Sermaĭa,** *s. f.* capital, argent, p. 518.
***Sermea,** *s. f.* capital, argent, p. 518.
Şérpe, *s. m.* serpent, p. 191. 369. 527. — Pl. *şerpĭ.*
Servĭ (a), *v.* servir, p. 631.
Şese, *adj. num. card.* *[Mold.]* six, p. 279.

Sĕŭ, *pr. pos.* son, sien ; passim.
Sfădì (a se), *v. r.* se quereller, se disputer, p. 245.
***Sfanț**, *s. n.* monnaie (83 centimes), p. 592. — Pl. *sfanțĭ*.
Sfănțuì (a), *v.* soutirer de l'argent, p. 592.
Sfărâmà (a), *v.* se briser, p. 123.
Sfințì (a se), *v. r.* avoir une bonne renommée, p. 9.
Sfirșì (a se), *v. r.* se terminer, prendre fin, p. 457.
Sfóră, *s. f.* ficelle. corde, p. 592. 593. — Pl. *sforĭ*.
Sfredel, *s. n.* vrille, perçoir, foret. || homme vif, p. 594.— Pl. *sfredele*.
Sgârcit, *adj.* avare, p. 24. 564. — Fém. *sgârcită;* pl. *sgârcițĭ, sgârcite*.
Sgodì (a), *v. [Ung.]* rencontrer, trouver, p. 497.
Sgomot, *s. n.* bruit, p. 107. 537. — Pl. *sgomote*.
'Șĭ, *pr. pos.* pour soi, son, sa, p. 110. 113. 129.
Și, *conj.* et , passim. || aussi, p. 1. 3. 28. 33. 35. 36. 82 87. 109. 111. 121. 145. 153. 165; passim. || aussi, même, p. 46. 63. 64. 70. 85. 115. 133. 262. 263. 450. 502. 503. || *cum... și...*, tel... tel..., p. 4. || *ca și*, de même que, comme, p. 165. 557.
Șĭ, *conj.* et ; passim. || aussi, p. 172. 174. 189. 343. 424. 458. 467. 539.
Sigur, *adj.* sûr, p. 440. — Fém. *sigură;* pl. *sigurĭ, sigure*.
Silă, *s. f.* ennui, dégoût. || *a 'ĭ fi silă de*, ne pas vouloir le garder, il lui pèse, p. 387.
Simigiŭ, *s. m.* marchand de galettes, p. 594. — Pl. *simigiĭ*.
Simțì (a), *v.* sentir, p. 374.
Sîn, *s. n.* sein. poitrine, p. 353. 515. 557. — Pl. *sînurĭ*.
Sine. *pr. pos.* soi, lui, p. 9. 515.
Singur, *adj.* seul, tout seul, p. 66. 440. 516. 609. 610. || toi-même, p. 362. 363. — Fém. *singură ;* pl. *singurĭ, singure*.
Șiret, *adj.* malin. p. 380. — Fém. *șirétă* ; pl. *șirețĭ, șirete*.
***Sirman**, *s. m.* orphelin, p. 352. — Pl. *sirmanĭ*.
Sită, *s. f.* tamis, sas, p. 184. 595. 596. 596. 597. 598. 599. || *sită nouĕ*. tout nouveau, tout beau, p. 598. || *a da cu sita*, prédire l'avenir, p. 599. || *ca la sită*, souvent, p. 599. || *a strică sita cu cine-va*, ne plus être amis, p. 599. || *ca prin sită*, très-peu, p. 599. — Pl. *site*.
Sîtă, *s. f.* tamis, sas, p. 184. 595. 596. 598. — Pl. *sîte*.
Slavă, *s. f.* gloire, p. 246. — Pl. *slave*.
Șleah, *s. n.* grand chemin, p. 123.
Șleaŭ, *s. n.* grand chemin, p. 123.
Slovă, *s. f.* lettre, écriture, p. 586. 600. — Pl. *slove*.
Slugă, *s. f.* serviteur, p. 660. — Pl. *slugĭ*.
Slugì (a), servir, p. 117. 195. 617. 631.
Slugì (a se), *v. r.* se servir, p. 413.
Slut, *adj.* laid. p. 424. 425. 616. — Fém. *slută* ; pl. *sluțĭ, slute*.
Smălțuit, *adj.* émaillé, p. 600. — Fém. *smălțuită ;* pl. *smăltuițĭ, smălțuite*.
Smicea. *s. f.* pointe, bout, p. 308. — Pl. *smicele*.
Smulge (a), *v.* arracher, p. 368.
***Sobor**. *s. m.* assemblée, p. 514. — Pl. *sobóre*.
Socăciță, *s. f. [Ung]* cuisinière, p. 98. — Pl. *socăcițe*.
Socótă, *s. f. [Ung. et Banat]* compte, calcul, p. 601. 604. — Pl. *socóte*.
Socotélă, *s. f.* compte, calcul, p. 520. 551. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 630. 631.—Pl. *socotelĭ*.
Socotì (a), *v.* penser, p. 90. 162. 427. 623. || compter, p. 92. 551.
Șofran, *s. n.* safran, p. 172. 173. 426. 427. 428.
Soponélă. *s. f. [Mold.]* rossade, p. 630. — Pl. *soponelĭ*.
Soră, *s. f.* soeur, p. 520. — Pl. *surorĭ*.
Sóre, *s. m.* soleil, p. 557. 561.
Șórece, *s. m.* souris, p. 23. 204. 569. — Pl. *șórecĭ*.
Soroc, *s. n.* terme, p. 606. — Pl. *soróce*.
Sosì (a), *v.* être prêt, survenir, p. 400.

Şovîrcăì (a), *v.* faire tourner, diriger, p. 304.
Sparge (a se), *v. r.* se briser, p. 139. 355. 514.
Spart, *adj.* brisé, cassé, p. 175. 282. 283. || déchiré, p. 189. || *la spartul,* à la fin de, p. 328. 453. 628. || *în spartul,* à la fin de, p. 629.
Spată, *s. f.* rôt (du métier à tisser), p. 358. 469. 606.
***Spătar,** *s. m.* ancien titre de noblesse, chef de l'armée, connétable, p. 310. — Pl. *spătarĭ.*
Spate, *s. n.* dos, p. 501. 522. 533. || *a da pe spate,* vider d'un trait, p. 454. — Pl. *spete.*
Spĕlà (a), *v.* laver, p. 237. || *a spĕlà putina,* filer, partir, p. 529.
Sperià (a), *v.* effrayer, p. 392.
Sperià (a se), *v. r.* s'effrayer, p. 231.
Spinare, *s. f.* dos, p. 214. 368. 556. 634. — Pl. *spinărĭ.*
Spînzurà (a), *v.* pendre, p. 117. 361. 362. 469. 606. 618.
Spînzurà (a se), *v. r.* se pendre, p. 214. 215.
Spînzurat, *adj.* pendu, p. 300. 303. 606. 607. — Fém. *spînzurată;* pl. *spînzuraţĭ, spînzurate.*
Spoitor, *s. m.* rétameur, p. 215. 607. — Pl. *spoitorĭ.*
Spor, *s. n.* profit, avantage, p. 257. — Pl. *sporurĭ.*
Sprîncenat. *adj.* élevé. || *călătorie sprîncenată,* bon voyage, p. 112. — Fém. *sprîncenată;* pl. *sprîncenaţĭ, sprîncenate.*
Spune (a), *v.* dire, parler, p. 11. 82. 257. 302. 373. 511. 530. 638. || crier, p. 283.
Şrof, *[Banat],* p. 621.
Sta (a), *v.* rester (sans bouger), p. 18. 178. || se tenir, rester, p. 30. 301. || rester, demeurer, p. 24. 12. 188. 213. 221. 226. 234. 572. 575. || être assis, p. 8. 224. 238. 395. 622. || porter, p. 637. || s'arrêter, p. 507. || *a sta de vorbă,* causer, p. 516. || demeurer, se trouver, p. 410. || *îĭ stă bine,* cela lui va bien, p. 111. || *a sta ciocan pe capul cuĭ-va,* insister auprès de quelqu'un p. 179. || *a sta în cumpĕnă,* hésiter, p. 226. || *a sta furcă,* s'opposer, résister, p. 304. | *a sta să,* essayer de, p. 347.
Stafetă, *s. f.* estafette, courrier, p. 607. — Pl. *stafete.*
Stambă, *s. f.* voir *stampă;* p. 608.
Stampă, *s. f.* impression. || *a da în stampă,* mettre dans les journaux. rendre public, p. 607. — Pl. *stampe.*
Stană, *s. f.* rocher, roche, bloc de pierre, p. 571. — Pl. *stane.*
Stana, *s. f.* Etiennette, nom de femme, p. 59.
Stângă, *s. f.* gauche, p. 225.
Stăpân, *s. m.* maître, p. 23. 47. 61. 133. 157. 281. 282. — Pl. *stăpânĭ.*
Stăpânì (a), *v.* maîtriser, p. 204.
Stăpânì (a se), *v. r.* être maîtrisé, p. 203.
Stare, *s. f.* état, p. 608. — Pl. *stărĭ.*
Stătut, *adj.* fatigué, p. 47. 458. — Fém. *stătută;* pl. *stătuţĭ, stătute.*
Stea, *s. f.* étoile, p. 350. — Pl. *stele.*
Stejer, *s. n.* piquet, pieu (au milieu de l'aire), p. 609.
Sterge (a), *v.* effacer, p. 530. || *a şterge putina,* s'enfuir, p. 529.
Sterge (a se), *v. r.* s'effacer, p. 386. 643.
Şters, *adj.* effacé, p. 513. — Fém. *ştérsă;* pl. *şterşĭ, şterse.*
Stîlpan, *s. m.* potence, p. 609. — Pl. *stîlpanĭ.*
Stinge (a se), *v. r.* s'éteindre, p. 552.
Ştir, *s. m.* amaranthus sanguineus, p. 81.
Ştirbină, *s. f.* brèche, lacune, p. 540. 609. — Pl. *ştirbine.*
Ştirbitură, *s. f.* brèche, lacune, p. 540. — Pl. *ştirbiturĭ.*
Stîrpì (a), *v.* détruire, exterminer, p. 411.
Ştiubeĭŭ, *s. n.* ruche creusée dans un tronc d'arbre, p. 119. — Pl. *ştiubeĭe.*
Străbate (a), *v.* pénétrer, p. 204.
Straĭe, *s. f. pl.* habits, p. 71.
Străin, *s. m.* étranger, p. 153. 390. || d'autrui, étranger, p. 24. 223. — Pl. *străinĭ.*
Straiţă, *s. f.* *[Ung.]* besace, p. 224. 302. — Pl. *straiţe.*

Strecurà (a se), *v. r.* se glisser, échapper, p. 7.
Ştréng, *s. n.* corde, p. 483. 609. — Pl. *ştrênguri.*
Ştrengar, *s. m.* gamin, p. 609. — Pl. *ştrengarî.*
Stricà (a), *v.* gâter, p. 94. 399. 415. 606. 610. || briser, p. 108. | *a strică sita cu cine-va,* être fâché avec quelqu'un, p. 599.
Stricà (a se), *v. r.* se gâter, p. 127. 434. || *s'a stricat căruţa,* cela ne va plus; il (elle) va pleurer, p. 150.
Strîmb, *adj.* défavorable, p. 331. 356. 365. 466. || tordu, p. 338. — Fém. *strîmbă;* pl. *strîmbî, strîmbe.*
Strîmb, *adv.* acquis injustement, p. 61. 281.
Strîmbătate, *s. f.* injustice, p. 24. 157. || *cu strîmbătate,* injustement, p. 282. 285. 286. 440. — Pl. *strîmbătăţî.*
Strînge (a), *v.* serrer, p. 121. 615. 625. || amasser, p. 54. 610. 611. 612. 613. || amasser, obtenir, p. 174. || *a strînge în chingî,* empêcher de faire quelque chose, p. 168.
Strînge (a se), *v. r.* s'enrouler, p. 471. || se réunir, se rassembler, p. 398. 569. 623.
Strîngĕtor, *adj.* amasseur, thésauriseur, p. 24. 50. 51.
Strujén, *s. m. [Mold.]* tige de maïs, p. 150. — Pl. *strujenî.*
Strungă, *s. f. [Mold.]* endroit où l'on trait les brebis, p. 174.
Stuchiciŭ, *s. n. [Mold.]* salive. || *are stuchiciŭ la furcă,* c'est un bavard, p. 306.
Stup, *s. n.* ruche. || *e stup de banî,* il a du foin dans ses bottes, p. 72. — Pl. *stupî.*
Sub. *prép.* sous, p. 436. 453. 541. 596.
Subt, *prép.* sous, p. 333. 453. 575.
Subţire, *adj.* mince. || *cu un sul subţire,* finement, par allusion, p. 614. — Pl. *subţirî.*
Sucală, *s. f.* bobinoir, touret, p. 613.
Sucăl (a), *v.* tourmenter, p. 614.
Sucì (a), *v.* faire sauter, retourner, p. 185. || tourner, p. 615.
Şuerà (a), *v.* siffler, p. 492.
Suferì (a), *v.* souffrir, p. 440. || patienter, p. 369. 447.
Suflà (a), *v.* souffler, p. 526. 527.
Suflet, *s. m.* âme, p. 67. 84. 117. 172. — Pl. *suflete.*
Suge (a), *v.* boire, p. 325. || *suge cep,* ivrogne, p. 160. || *suge-bute,* ivrogne, p. 106.
***Şugubină,** *s. f.* crime capital. || *a da de şugubină,* éprouver un désagrément, p. 614.
Suì (a se), *v. r.* monter, p. 125.
Sul, *s. n.* ensouple (du métier à tisser). || *cu un sul subţire,* finement, par allusion, p. 614. — Pl. *sulurî.*
Sulă, *s. f.* lance, p. 4. — Pl. *sule.*
Sunà (a), *v.* résonner, tinter, p. 66. 101. 102. 522. || *îî sună dógele,* il le bat; il est à l'article de la mort, p. 276.
Sunet, *s. n.* son, timbre, p. 101. 102. — Pl. *sunete.*
Supĕrà (a se), *v.* se fâcher, p. 651.
Supĕrare, *s. f.* ennui, p. 336 || *a avé supĕrare,* se fâcher, p. 631. — Pl. *supĕrărî.*
Supunere, *s. f.* soumission, p. 577. — Pl. *supunerî.*
Surcea, *s. f.* copeau, p. 63. — Pl. *surcele.*
Şurub, *s. n. [Mold.]* vis, p. 614. 615. || *a întórce şurubu.* chercher à tromper, p. 614. 615. — Pl. *şuruburî.*
Surugiŭ, *s. m.* postillon, p. 615. — Pl. *surugiî.*
Şurup, *s. n.* vis, p. 615. 616. || *a umblà cu şurupurî,* chercher à tromper, p. 616. — Pl. *şurupurî.*
Sus, *adj.* haut. || *în sus,* en l'air, p. 307. || *pe sus,* en l'air, p. 555.
Suspin, *s. n.* soupir, p. 557. — Pl. *suspine.*
Suspinà (a), *v.* soupirer, p. 514.
Sută, *adj. num.* cent, p. 423. 424. 614. 528. || centaine, p. 423. 424. 425. 616.
Svîrlì (a), *v.* lancer, p. 77.

T

Ta, *adj. pos. fĕm.* ta, tienne, p. 62. 129. — Pl. *tale.*
Tăbăcì (a), *v.* battre, p. 617.
Tăbăcì (a se), *v. r.* se tanner, p. 617.
Tabacĭŭ, *s. m.* tanneur, p. 617. — Pl. *tabacĭ.*
Tăcé (a), *v.* se faire, garder le silence, p. 193. 290. 291.
Tăcere, *s. f.* silence, p. 291. — Pl. *tăcerĭ.*
Tăe (a se), *v. r. [Mold.]* se couper, p. 382.
Tăĭà (a), *v.* couper, p. 208. 213. 232. 233. 264. 290. 312. 378. 406. 422. 493. 617. 618. 637. 650. || *taĭe cu herăstrăŭ,* il ronfle, p. 326. || *a tăĭà pirône,* trembler de froid, p. 495. || *taĭe-paĭe,* il ne fait rien qui vaille, p. 618.
Taĭnă, *s. f.* secret, p. 228. 564.— Pl. *taĭne.*
Tăĭos, *adj.* coupant, p. 234. 237. 493. — Fém. *tăĭósă ;* pl. *tăĭoşĭ, tăĭóse.*
Tâlhar, *s. m.* bandit, brigand, p. 559. — Pl. *tâlharĭ.*
Tămădui (a), *v.* guérir, p. 500.
Tămâe, *s. f.* encens, p. 474.
Ţanc, *s. n.* but, p. 618.
Ţap, *s. m.* bouc, p. 174. 488. — Pl. *ţapĭ.*
Tarabă, *s. f.* comptoir, p. 427.—Pl. *tarabe.*
Tărăbuţă, *s. f.* petite voiture à quatre roues, p. 124. 618.
Tărăguţă, *s f.* même sens que le précédent, p. 124. 618.
Ţaran, *s. m. [Mold.]* paysan, p. 427. — Pl. *ţaranĭ.*
Târḑiŭ, *adv.* p. 343. 438. || *cât de târḑiŭ,* sans faute, si tard que cela soit, p. 556. 557.
Târḑiŭ, *adj.* tardif, p. 249.—Fém. *târḑie ;* pl. *târḑiĭ, târḑie.*
Tare, *adj.* fort, p. 283. 590. || solide, p. 340. — Pl. *tarĭ.*
Tare, *adv.* fort, fortement, p. 101. 102. || *maĭ tare,* plus fort, plus fortement, p. 92. 285.
Targă, *s. f.* brancard, civière, p. 618. 619. — Pl. *targe* et *tărgĭ.*
Ţarină, *s. f. [Mold.]* champs dans la voisinage du village, p. 81. — Pl. *ţarine.*
Tăriţă, *s. f.* son, p. 263. — Pl. *tăriţe.*
Ţarnă, *s. f. [Mold.]* champ dans le voisinage du village, p. 82. — Pl. *ţarne.*
Tăşcuţă, *s. f.* sacoche, gibecière. || *a avè pe cine-va în tăşcuţă,* avoir quelqu'un dans sa poche, p. 619. — Pl. *tăşcuţe.*
Tată, *s. m.* père, p. 352. 575. 658. — Pl. *taţĭ.*
Tavă, *s. f.* plateau, p. 426. — Pl. *tăvĭ.*
Te, *pr. rĕfl.* te, toi, tu, p. 17. 40. 48. 49. 67 ; passim.
Ţe, *pr. pos.* ton, ta, p. 112.
Técă, *s. f.* fourreau, p. 234. 235. 519. — Pl. *tecĭ.*
Ţeft, *s. n.* poteau qui se trouve au milieu de l'aire. || *a fi la ţeft,* être au centre, au point d'où tout dépend, p. 619. || *la ţeft,* au moment décisif. p. 619.
Teiŭ, *s. m.* lien fait de fibres de tilleul, p. 222. 370. 620. 621. 622. || *a lega douĕ în teĭŭ,* amasser quelques sous, p. 621. Pl. *tee.*
Tejghea, *s. f.* comptoir, p. 622. — Pl. *tejghele.*
Telal, *s. m.* revendeur, brocanteur, p. 630. — Pl. *telalĭ.*
Telégă, *s. f.* petite voiture à quatre roues, p. 124. 622. — Pl. *telege.*
Teleguţă, *s. f.* diminutif de *telėgă,* p. 124. 125. 150. 622.
Teleleĭcă, *s. f.* femme de mauvaises mœurs, p. 622. — Pl. *teleleĭce.*
Teme (a se), *v. r.* craindre, p. 559.
Temniţă, *s. f.* prison, p. 622. 623 — Pl. *temniţe.*
Ţépă, *s. f.* pal. || *a pune în ţėpă,* empaler, p. 623. — Pl. *ţepĭ.*
Ţĕpuş, *s. m.* piquet, p. 103.— Pl. *ţĕpuşĭ.*
Ţéră, *s. f.* pays, état, p. 450. 451. 468. 511. 593. || patrie, p. 67. 349. — Pl. *ţĕrĭ.*
Ţĕran, *s. m.* paysan, p. 14. 70. 427. — Pl. *ţĕranĭ.*

Ţĕrenă, *s. f. [Mold.]* champ dans le voisinage du village, p. 81. — Pl. *ţĕrene.*
Ţérină, *s. f. [Mold.]* champ dans le voisinage du village, p. 81. — Pl. *ţérine.*
Ţĕruş, *s. m.* piquet, pieu, p. 623. — Pl. *ţĕruşĭ.*
Ţesală, *s. f.* étrille, p. 623. — Pl. *ţesale.*
***Teşcherea,** *s. f.* passe-port, feuille de route, p. 623. || *a'ĭ da teşcherea.* le chasser, le renvoyer, p. 623. — Pl. *teşcherele.*
Ţese (a), *v.* tisser, p. 623. 624.
Ţĕse (a), *v. [Banat],* tisser, p. 358.
Ţesĕtură, *s. f.* tissu, trame, p. 624. — Pl. *ţesĕturĭ.*
Ţĕŭ, *pr. pos.* ton, tien, p. 3. 4. 62. 76. 110. 129; passim.
Ţi, *pr.* te, toi, pour toi, p. 5. 75. 126. 163. 205. 240. 263. 419. 421.
Ţie, *pr. pos.* à toi, p. 646.
Ţigan, *s. m.* bohémien, p. 35. 36. 378. — Pl. *ţiganĭ.*
Ţigănesc, *adj.* de bohémien, p. 631. 632. — Fém. *ţigănéscă;* pl. *ţigănescĭ, ţigănesce.*
Tighel, *s. n.* arrière pont. || *a trage cuĭ-va un tighel.* le gronder; le tromper, p. 624. — Pl. *tighelurĭ.*
Tileguţă, *s.* f. *[Ung.]* diminutif de *telĕgă,* p. 124. — Pl. *tileguţe.*
Timp, *s. n.* temps. || *la timp,* à temps, p. 252. — Pl. *timpurĭ.*
Tîmp, *adj.* émoussé, p. 234.— Fém. *tîmpă;* pl. *tîmpĭ, tîmpe.*
Tine, *pr. pos.* toi, à toi, p. 270. 271. 339. || *tine însuşĭ,* toi-même, p. 270.
Ţine (a), *v.* tenir, p. 571. || tenir, garder, p. 62. 168. 188. 191. 193. || tenir, retenir, p. 297. 298. || durer, p. 24. 125. 300. 592. || *a ţine de,* tenir, p. 24. | *a ţine fuĭor cu cine-va,* se quereller avec, p. 299. || *a ţine furcă,* même sens que le précédent, p. 304. || *a ţine una şi bună,* ne pas vouloir en démordre, p. 646.
Ţine (a se), *v. r.* être uni, p. 399. || *a se ţine de,* ne pas lâcher, p. 316. || *a se ţine de,* poursuivre, (ne pas quitter), p. 571. || *a se ţine casă,* vivre ensemble, p. 661.
Tînĕr, *adj.* jeune, p. 85. — Fém. *tinĕră;* pl. *tinerĭ, tinere.*
Tinereţe, *s. f.* jeunesse, p. 10. 340. 341. 342. 344. 611. — Pl. *tinereţĭ.*
Tinichea, *s. f.* fer-blanc. || *a fi tinichea,* être pauvre; ivre, p. 624. — Pl. *tinichele.*
Tînjală, *s. f.* second timon, placé en prolongement du premier, lorsqu'on attelle quatre bœufs. || *a se lăsà pe tînjala,* ne pas se presser; ne pas travailler, p. 625. — Pl. *tînjelĭ.*
Ţipà (a), *v.* crier, p. 285.
Ţipà (a), *v. [Ung.],* jeter, p. 597. 620.
Tipar, *s. n.* moule, matrice, p. 625. — Pl. *tipare.*
Ţîră, *s. f.* un peu, petite quantité, p. 494.
Tîrg, *s. n.* ville, p. 603. 626. 631. || marché, p. 514. 531. 625. 626. 627. 628. 629. 632. 658. || vente, p. 8. || marchandage, accord, p. 626. || *ĭşĭ rupe punga în tîrg,* il dépense tout ce quil a, p. 525. || *ce o da tîrgul şi norocul,* à la grâce de Dieu, p. 627. *a rupe inima tîrguluĭ,* acheter ce qu'il y a de meilleur, p. 628. || *a rupe tîrgul,* tomber d'accord, p. 628. || *la spartul tîrguluĭ,* trop tard, p. 628. || *a face tîrgul altuĭa,* se mêler des affaires d'autrui, p. 629. — Pl. *tîrgurĭ.*
Tîrgovĕţ, *s. m.* citadin, p. 427. — Pl. *tîrgoveţĭ.*
Tîrguĭélă, *s. f.* achat, emplette, p. 630. — Pl. *tîrguĭelĭ.*
Ţîrîita (cu), *loc. adv.* peu à peu, p. 11.
Ţîţă, *s. f.* mamelle, sein, p. 511. — Pl. *ţîţe.*
Titiri, mot créé imaginé pour se moquer de la prononciation défectueuse des Grecs, p. 370.
Tobă, *s. f.* tambour. || *a fi toba de carte,* être savant, p. 148. — Pl. *tobe.*
Tocà (a), *v.* frapper, sonner, p. 654. || craqueter, p. 406.
Tocma, *adv.* juste, précisément, p. 629.

Tocmală, *s. f. [Mold.]*, accord, entente, engagement, p. 630. — Pl. *tocmelĭ*.

Tocmélă, *s. f.* accord, entente, engagement, p. 357. 603. 630. 631. 632. — Pl. *tocmelĭ*.

Tocmĭ (a), *v.* stipuler le prix, p. 632.

***Tocmĭ (a se)**, *v. r.* s'accomoder, s'harmoniser, p. 603.

Tocmĭ (a se), *v. r.* marchander, p. 633. || s'engager, p. 633.

Tolbă, *s. f.* carnier, gibecière, p. 572. || balle (du colporteur), p. 634. — Pl. *tolbe*.

Tont, *adj.* benet, sot, imbécile, p. 94. — Fém. *tóntă;* pl. *tonţĭ, tónte*.

Topor, *s. n.* hache, cognée, p. 195. 634. 635. 636 637. 638. || *a fi topor de óse*, souffre-douleur, p. 636. || *a'ĭ face un topor*, lui jouer une farce, p. 636. || *a fi ca toporul fără códă*, n'avoir d'aide de nulle part, p. 637. || *a fi cu toporul de brîŭ*, être mauvais coucheur, p. 637. || *a fi códă de topor*, devenir l'instrument de quelqu'un, p. 637. || *a fi făcut din topor*, grossier, p. 638. || *a spune ca din topor*, répondre franchement, grossièrement, p. 638. — Pl. *topóre*.

Toporaş, *s. f.* hachette, p. 590. — Pl. *toporaşĭ*.

Toporişcă, *s. f.* hachette, p. 635. — Pl. *toporisce*.

Toporîsce, *s. f.* hachette, p. 590. 635. 636. || manche (de la cognée, de la faux), etc. p. 638. || *a o pune în toporîsce*, emmancher une affaire. — Pl. *toporîsce*.

Toporisce, *s. f.* hachette, p. 635.

Toporîşte, *s. f.* hachette, p. 635. || manche (de la cognée, de la faux etc), p. 638. 639. — Pl. *toporîşte*.

Toptanu (cu), *loc.* en gros, p. 639.

Tórce (a), *v.* filer, p. 291. 299. 639. 640. 641. || parler d'abondance et élégamment, p. 639. || *'i-a tors mumă-sa pe limbă*, il n'est point bavard, p. 640. || *n'am tors pe el*, il peut s'en aller, je ne le retiens pas, p. 640.

Tors (de), à filer, p. 108.

Tort, *s. n.* filesse de chanvre, de lin, p. 641. — Pl. *torturĭ*.

Tórtă, *s. f.* anse, oreillette (d'un vase), p. 459. — Pl. *tórte*.

Tot, *adj. et adv.* tout, p. 10. 11. 59. 65; passim. || tout, n'importe quel, chaque, p. 27. 85. 129. 207. 216. 231. 234. 383. 401. 402. 452. 459. 469. 554. || encore, p. 472. || malgré cela tout de même, p. 5. 21. 48. 53. 144. 259. 285. 345. 346. 387. 408. 433. 443. 472. 528. || constamment, p. 393. 440. 552. 561. || aussi, p. 63. 75. 322. || seulement, p. 162. 440. || toujours, p. 98. 108. 245. 259. 433. 459. 514. || toujours, sans cesse, p. 138. 345. 346. || tout entier, p. 24. 160. || *tot de un*, d'un même, p. 216. || *tot ca*, de même que, p. 556. || *tot mereŭ*, sans cesse, p. 346. || *cu tot*, le tout, entièrement, p. 61. 281. 282. 442. || *de tot*, tout-à-fait, p, 399. 579. || *tóte*, tout, p. 376. || *de tóte*. tout, p. 582. — Fém. *tótă ;* pl. *toţĭ, tóte*.

Tot-dé-una, *adv.* toujours, p. 229. 283. 284.

Tovar, *s. m. [Banat]*, charge, p. 129.

Tovarăş, *s. m.* associé, p. 440. — Pl. *tovarăşĭ*.

Tovărăşie, *s. f.* compagnonnage. || compagnon, p. 112. — Pl. *tovărăşiĭ*.

Trage (a), *v.* tirer, p. 120. 129. 329. 395. 456. 504. 507. 541. 553. 564. 618. 619. 656. || retirer, p. 591. || *a trage prin*, enfoncer, p. 307. || aller vers. être attiré par, p. 43. 462. || flanquer, p. 580. || *a trage un condeiŭ*, tromper, p. 200. || *nu trage la cumpĕnă*, cela n'a pas de valeur, p. 225. || *a trage nădejde*, espérer, p. 153. || *a trage pe rótă*, travailler, au tour, p. 459. || *a'ĭ trage un reflec*, gronder quelqu'un, p. 531. || *a trage danţul*, danser. mener la danse, p. 626. || *a trage în*, tirer la, p. 507. || *a trage o scărmĕnătură*, battre, p. 580. || *a'ĭ*

U

p. 463. || être jeté, p. 596. || *a umblă cu ţaţa*, mentir, essayer de tromper, p. 158. || *a umblă cu*, porter, p. 189. 190. 215. || *a umblă lela (lelea)*, baguenauder, p. 383. 384. || *a umblă ca paraua din mână în mână*, ne pas rester en place, p. 481. || *a umblă cu pila în turétcă*, essayer de tromper, p. 494.
Umbră, *s f.* ombre, p. 216. — Pl. *umbre*.
Umĕr, *s. n.* épaule. || *a da din umerĭ*, hausser les épaules, p. 20. — Pl. *umerĭ* et *umere*.
Umple (a), *v.* remplir, p. 107. 563. || emplir, combler, p. 252.
Umple (a se), *v. r.* se remplir, p. 74. 104. 105. 420. 544. 558.
Un, *adj. num. card.* un, p. 2. 5. 8. 23; passim. || un même, p. 108. || *una*, une chose, p. 133. || *nicĭ un*, aucun, p. 177. 216. 257. 416. 418. *nicĭ una*, aucune, p. 213. || *tot unul şi unul*, de choix, p. 644. || *le a dat tóte pe una*, il a été attrapé, il lui en a cuit, p. 645. || *una şi cu una face douĕ*, cela ne se discute pas, p. 646. || *nu se face cu una cu douĕ*, cela ne se fait pas facilement, p. 647. || *nicĭ una nicĭ douĕ*, tout d'un coup, sans rien dire, p. 647. — Fém. *una*; pl. *unĭ*, *une*.
Un, *adv.* pour *unde*, où, p. 571.
Una, *s. n.* pour *undă*, onde, flot, p. 49. — Pl. *unde*.
Unde, *adv.* où, là où, p. 9. 24. 28. 44. 67. 98. 121. 153. 198; passim. || *de unde*, d'où, comment, p. 173. || *de unde nu'ĭ*, là où il n'y a rien, p. 19.
Undelemn, *s. n.* hûile d'olive, p. 284. — Pl. *undelemnurĭ*.
Undrea, *s. f.* carrelet, grosse aiguille, p. 649. — Pl. *undrele*.
Unéltă, *s. f.* instrument, outil, p. 415. 649. — Pl. *unelte*.
Unge (a), *v.* graisser, p. 368. 463. 464. 465. 539. 540. 649. || *a unge ochiĭ*, graisser la patte, p. 524.
Unghĭe, *s. f.* ongle, p. 437. 562. — Pl. *unghiĭ*.
Uns, *adj.* graissé, p. 128. 621. 649. — Fém. *unsă*; pl. *unşĭ*, *unse*.
Unsóre, *s. f.* huile à oindre. || *iĭ uns cu tóte unsorile*, il a de l'expérience, p. 649. — Pl. *unsorĭ*.
Unt, *s. n.* beurre, p. 461. 496.
Unt-de-lemn, *s. n.* huile d'olive, p. 284. — Pl. *unt-de-lemnurĭ*.
Urcĭor, *s. n.* cruche, broc, p. 444. 459. — Pl. *urciòre*.
Ureche, *s. f.* oreille, p. 200. — Pl. *urechĭ*.
Urechĭe, *s. f.* oreille, p. 182. || trou, p. 7. 89. 303. 577. || *e flóre la urechĭe*, c'est facile, p. 6. — Pl. *urechĭ*.
Urgie, *s. f.* méchant, p. 425. 436. — Pl. *urgiĭ*.
Urî (a), *v.* détester, p. 29.
Urît, *adj.* laid, p. 176. 412. 495. || mauvais, p. 312. 412. — Fém. *urîtă*; pl. *urîţĭ*, *urîte*.
Urmă, *s. f.* trace. || *la urmă*, ensuite, p. 596. || *pe urmă*, ensuite, p. 340. 596. || *în urmă*, ensuite, p. 657. || *în urmă*, après le départ de, p. 266. || *cea din urmă*, la dernière, p. 340. || *a luà după urmă*, aller à la suite de, suivre, p. 574. — Pl. *urme*.
Urs, *s. m.* ours, p. 631. 632. — Pl. *urşĭ*.
Ursar, *s. m.* montreur d'ours. || homme grossier, p. 649. — Pl. *ursarĭ*.
Ursì (a), *v.* destiner, prédire, p. 653.
Urzală, *s. f.* [Mold.] ourdissure, chaîne, p. 650. — Pl. *urzelĭ*.
Urzélă, *s. f.* ourdissure, chaîne, p. 650. — Pl. *urzelĭ*.
Urzì (a), *v.* préparer la trame, ourdir, p. 650.
Uşă, *s. f.* porte, p. 35. 60. 522. 561. 574. 584. 596. || entrée, p. 452. — Pl. *uşĭ*.
Uscà (a), *v.* sécher, p. 557.
Uscat, *adj.* desséché, p. 606. || *la uscat*, à terre, p. 129. || *la uscat*, sur la terre nue, p. 619. || *pe uscat*, sur la terre nue, p. 545. 618. 619. 656. || *pe uscat*, sur la terre non labourée, p. 316. — Fém. *uscată*; pl. *uscaţĭ*, *uscate*.
Uşor, *adj.* léger, p. 282. 285. 382. || facile, p. 89. 155. 156. 613. || *a'ĭ fi uşor*, être plus facile (moins lourd) à traîner, p. 149. — Fém. *uşóră*; pl. *uşorĭ*, *uşóre*.
Uşor, *adv.* facilement, p. 34. 41. 157. 539.

V

Va, *3-e pers. sing. ind. du verbe a voi,* il veut, p. 339. 440. 500. || *s'emploie pour former le futur,* p. 79. 89. 114; passim.
Vacă, *s. f.* vache, p. 14. 244. 245. 650. 651. — Pl. *vacĭ.*
Văcălie, *s. f.* rebord du tamis, p. 185. — Pl. *văcăliĭ.*
Vacar, *s. m.* vacher, bouvier, p. 650. 651. 652. — Pl. *vacarĭ.*
Vâcar, *s. m. [Mold.]* vacher, bouvier, p. 651. — Pl. *vâcarĭ.*
Văcar, *s. m.* vacher, bouvier, p. 149. 650. 651. 652. — Pl. *văcarĭ.*
Văcarĭŭ, *s. m. [Ung.]* vacher, bouvier, p. 650. 651. — Pl. *văcarĭ.*
Vadea, *s. f.* terme. échéance, p. 652.
Vădea, *s. f. [Mold.]* terme, échéance, p. 652.
Vaĭ, *interj.* malheur! hélas! p. 25. 489. 586. 622.
Văĭtà (a), *v.* plaindre, p. 559.
Văĭetà (a), *v.* plaindre, p. 559.
Val, *s. n.* vague, flot, p. 202. — Pl. *valurĭ.*
Vamă, *s. f.* redevance (due pour la mouture), p. 429. || douane, p. 652. 653. || *a trece prin vămile cucululŭ,* s'esquiver sans être vu, p. 652. || *a cătà vama cucululuĭ,* vouloir la lune, p. 653. — Pl. *vămĭ.*
Vară, *s. f.* été, p. 10. 156. 612.— Pl. *verĭ.*
Văpsea, *s. f.* couleur. || *alt-fel eşeà la văpsea,* le résultat était tout autre, p. 653.
Văpsì (a), *v.* peindre, p. 653. 654.
Vas, *s. n.* vase, p. 187. 459. 654. — Pl. *vase.*
Vatav, *s. m. [Mold.]* intendant, p. 123. — Pl. *vatavĭ.*
Vatră, *s. f.* âtre, foyer, p. 94. 243. 503. 571. — Pl. *vetre.*
Vătraĭŭ, *s. n.* fourgon, tisonnier, p. 194. 654. — Pl. *vătraĭe.*
Vătrarĭŭ, *s. n. [Trans.]* fourgon, tisonnier, p. 654. — Pl. *vătrare.*
Vechĭŭ, *adj.* vieux, p. 137. 220. | ancien, p. 158. 261. 262. 451. — Fém. *vechĭe;* pl. *vechĭ.*
Vedé (a), *v.* voir, p. 127. 163. 175. 181. 189. 212. 251. 426. 427. 477. 520. 524. 569. 599. 608. 643. || *a vedé de,* s'occuper de, p. 120.
Vedé (a se), *v. r.* se voir, être vu, p. 518. || *a 'şĭ vedé de,* s'occuper de, p. 306. 578.
Vedere, *s. f.* vue, regard, p. 418. *din vedere,* en regardant, p. 418. — Pl. *vederĭ.*
Veĭ, *2-e pers. sing. ind.* du verbe *a voi,* forme le futur, p. 41. 363.
Vĕl, *s. n.* linceul, p. 260. — Pl. *vĕlurĭ.*
Venì (a), *v.* venir, p. 84. 118. 173. 179. 209. 228 248. 271. 320. 321. 326. 360. 375. 450. 501. 522. 540. 561. 626. || arriver, parvenir, p. 236. 304. || venir, survenir, p. 278. 328. || convenir, p. 459. || *a'ĭ venì de hac,* vaincre. l'emporter sur, p. 318. 549. || *a 'ĭ venì rĕŭ,* avoir du désagrément, p. 657.
Venit, *s. n.* revenu, p. 654. 655. — Pl. *venitnrĭ.*
Vĕr. *s. m.* cousin. p. 283. — Pl. *verĭ.*
Verde, *adj.* vert, p. 140. 316. 606. — Pl. *verḑĭ.*
Vĕrsà (a), *v.* renverser, p. 528.
Veşcă, *s. f. [Mold.]* sorte de panier à claire-voie sur lequel on bat le maïs, p. 185. 656.
Veselie, *s. f.* joie, p. 82. — Pl. *veseliĭ.*
Veste, *s. f.* réputation, renom, p. 510. — Pl *veştĭ.*
Vetrelă, *s. f.* voile (de navire), p. 656. — Pl. *vetrele.*
Vezeteŭ, *s. m. [Mold.]* cocher, p. 656. 660. — Pl. *vezeteĭ.*
Viclenie, *s f.* fourberie, ruse, p. 185. — Pl. *viclenii.*
Vie, *s. f.* vigne, p. 407. 436. — Pl. *viĭ.*
Vĭéţă, *s. f.* vie, p. 40. 489. 556. *in vĭéţă,* durant toute sa vie, tant qu'il vit, p. 344. — Pl. *vĭeţe.*
Vin, *s. n.* vin, p. 100. 218. — Pl. *vinurĭ.*
Vină, *s. f.* faute. || *fără vină,* qui n'est pas coupable, innocent, p. 514. || *a da vina pe,* rejeter

Z

Zid, *s. n.* mur, p. 23. 578. — Pl. *zidurĭ*.

Ziditor, *s. m.* maçon, p. 661. — Pl. *ziditorĭ*.

***Zlătar**, *s m.* orpailleur. sale. malpropre, p. 661. — Pl. *zlătarĭ*.

***Zlot**, *s. m.* ancienne monnaie, p. 209 461. — Pl. *zloţĭ*.

Zor! *interj.* indique le bruit d'une querelle, p. 635.

Zugrăvit, *adj.* peint, p. 661. — Fém. *zugrăvită*; pl. *zugrăviţĭ*, *zugrăvite*.

GLOSAR

AROMÂNO-FRANCES

A

A, *pr. dém.* de, du, p. 27. 446. 519. || à, p. 162. 313.
Ac, *s. n.* aiguille, p. 5.
A-casă, *loc. adv.* la maison, chez soi, p. 604.
Acăţare, *v.* accrocher, attraper, p. 84. || s'accrocher, entrer, p. 553.
Acăţare (s'), *v. r.* s'accrocher, entrer, p. 553.
Açel, *pr. dém.* celui, le, p. 333.
Açĭa, *adv.* ici, p. 593.
Acsizére, *v.* valoir, le prix de, p. 479.
Adare, *v.* faire, p. 192.
Aḑĭ, *adv.* aujourd'hui, p. 341.
Aduçére, *v.* apporter, p. 27. 559.
Aflare, *v.* trouver, p. 295. 296.
Agĭungére, *v.* devenir, parvenir, p. 438.
Agĭutare, *v.* aider, p. 560.
Agru, *s. n.* champ, p. 28. — Pl. *agri.*
Agudére, *v.* frapper, cogner, p. 182. || piquer, p. 5.
Ahât, *adj. et pr.* autant, p. 242. 446. 479.
Ahtare, *adj.* tel, p. 254.
Aĭ, *2-e pers. sing. ind.* tu as, p. 192. 308.
Ajun, *adj.* affamé, qui a faim, p. 409.
Alant, *pr.* autre, p. 177. 293. — Fém. *alantă.*
Alb, *adj.* blanc, p. 55. 472. || argent, p. 55. — Pl. *alghi.*
Alègat, *adj.* celui qui a marché (voyagé), p. 111.
Alghi, *adj. pl.* voir *alb.*
Alt, *adj. pr.* autre, p. 177.
Am, *1-er pers. ind. pr.* du verbe *avére,* j'ai, p. 80.
Amar, *adj.* amer, p. 479.
Amaxea, *s. f.* chariot, p. 126. 127.
Ameŭ, *pr. pos.* le mien, mon, p. 607.
A͠mia, *pr. pos.* à moi, p. 607.
Amintare, *v.* gagner, p. 155. 157.
Amone, *s. f.* enclume, p. 177.
Amóne, *s. f.* enclume, p. 177.
Amoni, *s. f.* enclume, p. 448.
Andrală, *s. f.* étourdissement, p. 607.
Andrea, *s. f.* carrelet, grosse aiguille, p. 14.
Andumusére (s'), *v. r.* se recontrer, p. 170.
Apă, *s. f.* eau, p. 395. 429.
Aravdare, *v.* patienter, supporter, p. 448.
Ardére, *v.* brûler, p. 258.
Ardére (s'), *v. r.* se brûler, p. 192.
Are, *3-e pers. sing. ind.* du verbe *avére,* il a, p. 19. 308. 429.
Arĕŭ, *adj.* mauvais, p. 411. — Pl. *arĕĭ.*
Ari, *3-e pers. sing. ind.* du verbe *avére,* il a, p. 28.

B

C

autant.., p. 242. 479. || *di cât*, plutôt que, p. 126. 565. 567. — Fém. *câtă;* pl. *câţi, câte.*
Câţè, *conj.* pourquoi, p. 192.
Cathe-un, *pr.* chacun, tout homme, p 545.
Cathi-un, *pr.* chacun, tout homme, p. 545.
Câtră, *pr.* vers, p. 545.
Çe, *pr. rel.* qui, p. 333. || ce que, p. 242. || que, quoi, p. 19.
Çea, *pr. rel. f.* celle, p. 34. 102.
Çerc, *s. n.* cercle, p. 160.
Charire, *v.* périr, disparaître, p. 58.
Cheare, *s. f.* avantage, profit, p. 468.
Chefea, *s. f.* goût, envie, p. 85.
Chérire, *v.* périr, se perdre, p. 58.
Chera, *s. f.* chariot, p. 128.
Cheadin, *s. n.* ficelle, corde, p. 593.
Chĭardere, *v.* perdre, p. 157.
Chicută, *s. f.* goutte, p. 104.
Chipur, *s. n.* cloche, p. 102.
Chiriagiŭ, *s. m.* charretier, voiturier, p. 170.
Ci, *adv.* combien, p. 479.
Çi, *pr. rel.* quel, lequel, p. 254.
Cĭoc, *s. n.* marteau, p. 177.
Çĭocu, *s. n.* marteau, p. 448.
Cĭor, *s. m.* pied, p. 479. — Pl. *cióre.*
Çir, *s. n.* crible, p. 182 183.
Çiva, *pr. ind.* quelque chose, p. 162.
Cĭvgaĭu, *s. m.* querelle, dispute, p. 480.
Códă, *s. f.* queue, p. 493.
Copĭe, *s. f.* troupeau, p. 308.
Cor, *s. n.* danse, p. 553.
Cripare, *v.* crever, p. 429.
Cripitor, *s. n.* pelle à four, p. 210.
Cu, *prép.* avec, p. 5 80. 170 624.
Cunóscere (s' , *v. r.* se connaître, p. 493.
Cupie, *s. f.* troupeau, p. 308.
Cur, *s. m.* derrière, p. 492.
Curire, *v.* tailler, couper, p. 213.
Curmu, *s. n.* corde de tille, p. 230.
Cuţit, *s. n.* couteau, p. 236.
Cuţĭt, *s. n.* couteau, p. 235.

D

Da (a), *v.* donner, p. 162. 242. 479. 480. 560. || frapper, p. 177. || arriver, p. 236.
Dare *s. f.* présent. p. 27. — Pl. *dări.*
Dascăl, *s. m.* professeur, maître, p. 254.
De, *conj.* de, p. 19. 20.
Déde (s'), *v. r.* il a atteint, il est arrivé, p. 236.
Dédzet, *s. n.* doigt, p. 192.
Di, *prép.* et *conj.* de, du, de la, p. 160. 230. 348. 393. 409. 410. 429. 468. 479. 493. 549. 604. 659. || à, p. 104. 236. || de façon que (à), p. 182. || d'après, à, p. 493. || **di cât**, plutôtque, p. 126. 565. 567.
Diafur, *s. m.* gain, profit, avantage, p. 468.
Dipló, *adj.* double, p. 488.
Dirmon, *s. n.* grand crible, p. 377.
Dóră, *s. f.* présent, p. 250.
Dóuĕ, *adj. num. card.* deux. p. 395.
Drac, *s. m.* diable, p. 5. 27.
Drecu, *s. n.* poteau, colonne, p. 659.
Ducére (s'), *v. r.* aller, s'en aller, p. 254. 347. 422. 455. 479. *du-te*, vas, p. 152. || *du li*, porte lui, p. 492.
Dulçe, *adj.* doux, p. 479.
Dulçi, *adj.* deux, p. 273.
Dumnidzĕŭ, *s. m.* Dieu, p. 19. 20. 480. 560.
Durére, *v.* avoir mal, souffrir, p. 152.
Dzi, *s. f.* jour, p. 55. — Pl. *dzile.*
Dzĭ. *s. f.* jour, p. 55. 472. — Pl. *dzile* et *dzili.*

E

Éră (s'), *v.* seront, p. 28. || étaient, p. 273.
Eşire, *v.* sortir, se trouver juste p. 604.

F

G

H

I

J

Jocare, *v.* danser, p. 553. Voir *gïocare.*

L

'L, *pr. pers.* le, lui, p. 155. 296. 347. 560.
La, *prép.* à, au, p. 235. 273. 341. 412. 552. 560. || devant la, p. 552. || chez, p. 152. 254. 409. || pour, p. 479. || *di la,* de la, p. 348. || *di la,* d'après la, à la, p. 493.
Laĭŭ, *adj.* noir, p. 55. 472.
Lăsare, *v.* laisser, p. 409.
Lăuzit, *adj.* malade, p. 565.
Lĕ, *pr.* les, p. 28.
Lemn, *s. n.* bois, p. 160.
Li, *pr. pers.* la, elle, p. 162.
'L̃i, *pr. pers.* lui, elle, à lui, à elle, p. 85. 162. 205. 206. 236. 273. 293. 341.
Liber, *adj.* libre, p. 565.
L̃ïertare, *v.* pardonner, p. 393.
Loare, *v.* prendre, p. 273. || chose prise, p. 393.
Loc, *s. n.* p. 422.
Luare, *v.* prendre, p. 19. 242. 308. 393. 479.
Lug̃arïazmó, *s. m.* compte, calcul, p. 604.
Lup, *s. m.* loup, p. 493. — Pl *lupchĭ.*
Lupată, *s. f.* pelle, p. 549.

M

'M̃, *pr. pos.* me, p. 607.
Ma, *adv.* plus. || *ma ghine,* voir *ghine.* || *ma mult,* voir *mult.*
Ma, *conj.* mais, p. 155. 492.
Macă, *s. f. conj.* si, p. 560.
Malamă, *s f.* or, p. 410.
Mâmă, *s. f.* sage-femme, p. 431. 432. — Pl. *mâmĭ.*
Mare, *adj.* grand, p. 104. 552.
Mâşè, *s. f.* pinces, p. 192.
Maşĭ, *adv.* seulement, p. 411.
Mathima, *s. f.* science, leçon, p. 254.
Mbartă, *v.* (il) partage, p. 333.
Me, *pr. pos.* me, moi, p. 347.
Mésă, *s. f.* table, p. 659.
Mi, *pr. pos.* me, moi, p. 182.
M̃i, *pr. pos.* moi, p. 480.
Mil̃ïe, *adj. num.* mille, p. 424.
Minare (s'), *v.* remuer, p. 593.
Minte, *s. f.* esprit, intelligence, p. 480.
Misurat, *adj.* mesuré, p. 422.
Móle, *adj.* mou, p. 295. 296.
Morar, *s. m.* meunier, p. 429.
Mult, *adj.* beaucoup, p. 111. 127. 155. 431. 432. 519. || *ma mult.* plus, p. 102. 333.—Fém. *multă;* pl. *mulţĭ & mulţi, multe.*
Munó, *adj.* simplu (unul), p. 437. 438.
Munte, *s. m.* montagne, p. 348.
Muntĕ, *s. m.* montagne, p. 55.
Murar, *s. m.* meunier, p. 429.
Murire, *v.* mourir, p. 85. 345.

N

Na, *interj.* tiens, prends, voici, 480.
Nâs, *pr. pers.* lui, p. 162.
Nâsu, *pr. pers.* lui, p. 545.
Ndrept, *adj.* droit, juste, p. 302.
Ne, *pr. pos.* nous, à nous, p. 104.
Nică, *conj.* ni, p. 20.
Nicare (s'), *v. r.* se noyer, sombrer, p. 205. 206.

Niçĭ, *conj.* ni, p. 393. 659.
N'învețat, *adj.* sans instruction, ignorant, p. 345.
N'nvițat, *adj.* sans instruction, ignorant, sans éducation, p. 345. 446.
Nocupă, *s. f.* essette, herminette, p. 624.
'Ntru, *prép.* en, dans, p. 395.
Nu, *adv.* non, ne pas, p. 19. 20. 27. 34. 58. 128. 157. 160. 162. 192. 235. 250. 324· 393. 409. 412. 429. 438. 493. 549. 583. 604.
'Nvĕțare, *v.* apprendre, s'instruire, p. 127. 254. 345. 347. 348.
'Nvițat, *adj.* cu crescere, cu învĕțătură, p. 446.

O

O, *pr. per. fém* la, p. 308.
Oclĭu, *s. m.* œil, p. 80.
Oïe, *s. f.* brebis, p. 493.
Om, *s. m.* homme, p. 345. 409. 411. 659. — Pl. *ómenĭ*.
Orbu, *adj.* aveugle, p. 431. 432. — Pl. *orghĭ*.
Órfăn, *adj.* pauvre, p. 27. 85. 552. 560. 565. 567.
Órfân, *adj.* pauvre, p. 553. 559. 560. 565.
Os, *s. n.* os, p. 235. 236.

P

Paĭupeatec, *adj.* vieux chiffon, p. 308.
Pânã, *prép.* jusqu'à, p. 85. 235. || *până când*, jusqu'à ce que, p. 479.
Pâpuce, *s. f.* pantoufle, p. 479.
Para, *s. f.* argent, p. 55. 58. 472. 477. 478. 479. 480. — Pl. *paradzĭ et parațĭ*.
Parére, *v.* sembler, p. 519.
Patru, *adj. num. card.* quatre, p. 455.
Pâzare, *s. f.* marché, p. 604.
Pesce, *s. m.* poisson, p. 55. — Pl. *pesci*.
Pi, *prép.* sur, p. 177. 210. || par, p. 258.
Picurar, *s. m.* berger, *p. 493.*
Pischese, *s. m.* cadeau, offrande, p. 492.
Pistipsire, *v.* croire, p. 27.
Pizuit, *adj.* honteux, p. 567.
Pórtă, *s. f.* porte, p. 162. 552.
Pradzĭ, *s f. pl.* argent, p. 55. 472.
Prădzĭ, *s. f. pl.* argent, p. 479.
Prălu, *s. m. art.* l'argent, p. 34. 58. 479. 480.
Praz, *s. m.* poireau, p. 313. — Pl. *praji*.
Pri, *prép.* sur, par dessus, p. 183.
Prĭ, *prép.* sur, par dessus, p. 177. 395.
Psusire, *v.* mourir, trépasser, p. 552.
Pungă, *s. f.* bourse, p. 55. 519. 522. — Pl. *pundzi*.
Putére, *v.* pouvoir, p. 58. 468. 583.
Puțin, *adj.* peu, p. 155. — Pl. *puținĭ*.
Puțin, *adv.* peu. || *ma puțin,* moins, p. 333.

R

Roş, *adj.* rouge. || faux, p. 58.

S

T

U

V

Z

GLOSAR

ISTRIO-FRANCES

A

Aflatu, *adj.* trouvé, p. 379.
Ali, *conj.* ou, ou bien, p. 50. 403.
Alţĭ, *adj. et pr. pl.* autres, p. 76. 559.
Ãnfaĕ (*se*), *v. r.* compte sur, p. 559.
Are, *3-e pers. sing. ind. prés.* du verbe avoir, p. 21. 134. 259.
Aşa, *adj.* ainsi, p. 155. 361.
Avaĕ (va), *v.* il aura, p. 21. 158.

B

Barca, *s. f.* barque, p. 76.
Beciva, *s. f.* tonneau, p. 101.
Beter, *adj.* vieux, p. 404.
Bire, *adv.* bien. || *maĭ bine,* mieux, p. 605.
Bogatu, *adj.* riche, p. 92. 560.
Bur, *adj.* bon, p. 134. 404.

C

Cacatu, *s. m.* merde, p. 27.
Când, *conj.* lorsque, p. 403.
Canta, *3-e pers. sing. ind.* (il) chante, p. 144.
Cap, *s. m.* tête, p. 334.
Carle, *pr.* pour *carele,* qui, celui qui, p. 21. 27. 145. 158. 259. 334. 559. 605.
Carta, *s. f.* livre, p. 144. 145.
Cativa, *adj. f.* mauvaise, p. 538.
Cavta, *3-e pers. ind.* il cherche, il regarde, p. 145.
Ce, *pr. r.* que, p. 92. 605. || ce que, p. 101.
Cea, *pr.* la, celle, p. 538.
Cela, *pr. r.* celui, p. 559.
Cire, *pr. r.* celui, p. 379.
Cĭuda, *adj.* beaucoup, p. 583.
Cĭlemat, *adj.* appelé, p. 27.
Cnoĭu, *s. m.* engrais, p. 50.
Cola, *s. f.* rótă, p. 538. 539. —Pl. *cole.*
Contratu, *s. n.* contrat, p. 201.
Contu, *s. n.* compte, p. 605.
Crcanţĭe, *s. f.* grâce, beauté, p. 577.
Credaĕ *(se), v. r.* se croire, p. 50.
Credit, *s. n.* crédit, p. 259.
Cu, *prép.* avec, p. 27.
Cum, *conj.* comme, p. 361.
Cumpera, *3-e pers. ind.,* il achète, p. 334.
Curat, *adj.* propre, bien fait, sans ambiguité, p. 201.

D

E

F

I

J

L

M

N

O

P

R

S

T

U

V

ERRATA[1]

Pag. 5, prov. **11007**, **arsară** în loc de **ansară**.
„ 21, „ **11048**, **avaë** în loc de **avé**.
„ 24, „ **11059**, **sgârcitulul** în loc de **sgîrcitulul**.
„ 50, nota 1, **saŭ** in loc de **si**.
„ 60, prov. **11139**, **Cuvînt** în loc de **Cuvîntul**.
„ 99, „ **11283**, **Bucher** în loc de **Buche**.
„ 99, „ **11285**, **Budaşcă** în loc de **Budaşca**.
„ 137, linia 18, după 30 să se adaoge: III, p. 29.
„ 137, „ 22, între liniile 21 şi 22 a se adăogă: 2° Arată puterea stăpânuluĭ că face orĭ-ce va şi cum va.
„ 209, prov. **11652**, **mătasĕ** în loc de **mătasă**.
„ 228, linia 3, între liniile 3 şi 4 a se intercala: *Vedĭ* a **Vinde**.
„ 230, „ 13, după proverbe a se adăogă: **I. Coyan**, *prof. c. Samarina, Epir.*
„ 238, prov. **11748**, **da** în loc de **dà**.
„ 324, „ **12004**, **s'** în loc de **'s**.
„ 337, linia 21, INCHIEIETORĬ în loc de INCHEIETORĬ.
„ 349, prov. **12077**, **păsĕresce** în loc de **pasăresce**.
„ 358, „ **12102**, **sbiéră** în loc de **sbéră**.
„ 368, „ **12139**, **lacrîmile** în loc de **lacrâmile**.
„ 382, „ **12191**, **'nnópte** in loc de **'n nópte**.
„ 385, linia 25, după linia 25 a se adăogă; **Acelaş** înţeles ca 'la No. 12201.
„ 390, prov. **12215**, *una* in loc de *una*.
„ 393, „ **12226**, **niçĭ** în loc de **nicĭ**.
„ 418, „ **12296**, **braţară** în loc de **braţare**.
„ 426, linia 18, după linia 18 a se adăogă: **MOCAN**.
„ 429, prov. **12318**, **Cându** în loc de **Când**.
„ 463, „ **12417**, **scârţâle** în loc de **scârţîle**.
„ 478, „ **12457**, la finele linieĭ a se adăogă: **(harghir)**.

---

1) Afară de micĭ excepţiĭ, acest errata nu îndreptéză de cât greşelile saŭ omisiunile din proverbe saŭ din locuţiunĭ. Cele-l-alte, ne presintând un interes deosebit, s'aŭ trecut cu vederea.

Pag. 560, linia 26, *agĭuţĭ* în loc de *ajuţĭ*.
„ 594, prov. **12879**, **Sfredel** în loc de **Şfredel**.
„ 607, „ **12911**, **amia-m** în loc de **ania-n**.
„ 624, linia 26, se adaogă: 2⁰ A înşelà, a denunţà.
„ 624, „ 29, se adaogă: 2⁰ Bét.
„ 626, prov. **12984**, **după** în loc de **dupĕ**.
„ 646, linia 21, **che ena** în loc de **chena**.
„ 659, prov. **13103**, **suişudlu** în loc de **sinşudlu**.

SCARA